[illegible]

IVLII CÆSARIS BVLENGERI ROMANVS IMPERATOR.

Vbi de insignibus Imperij, Purpura, Diademate, Corona, Igne, Fortuna aurea, Imaginibus, Infulis, Officijs domesticis, Comitatu, & reliquis Imperij ornamentis abundè explicatur

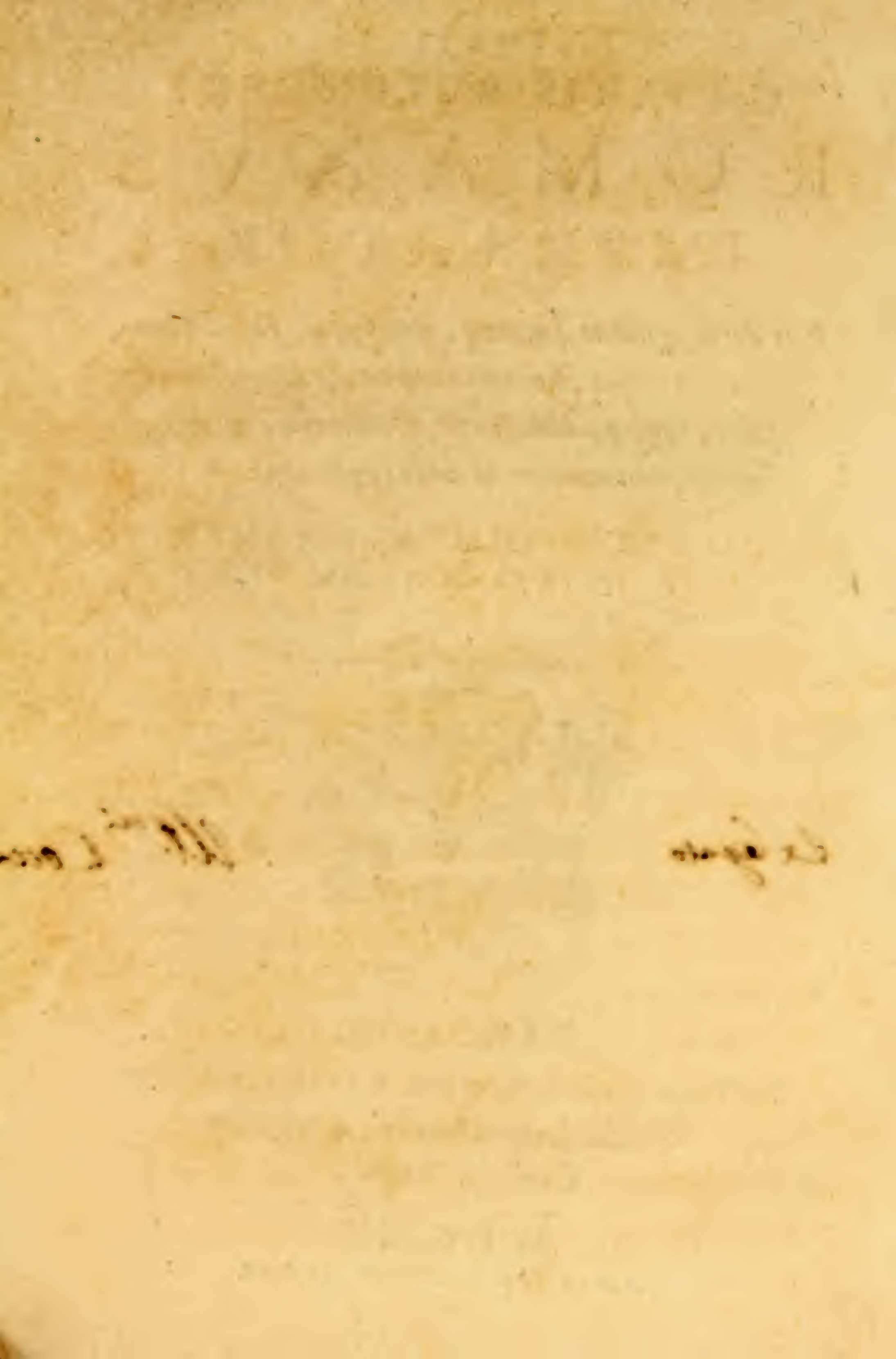
AD SERINISSIMVM MAGNVM HETRVRIÆ DVCEM.

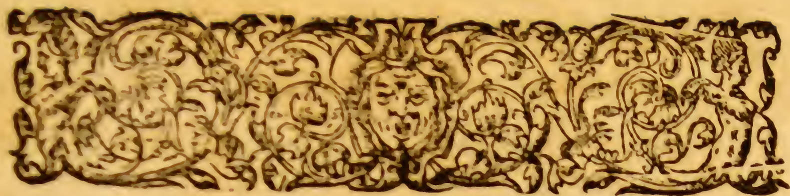
Ex Legato Ill.mi Coccini

PARISIIS,
Ex Typographia IOANN. LIBERT, via Diui Ioannis Lateranensis, è regione Collegij Regij.

M. DC. XV.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

SERENISSIMO
COSMO MEDICES II.
MAGNO HETRVRIÆ
DVCI IIII.

INſcribo tibi, Princeps Maxime, Romanum Imperatorem, & eius diadema, purpuram, faſces, auream fortunam, aliaque imperij inſignia ex celeberrimi nominis tui faſtigio, velut ex ſanctiſsimi templi tholo voti reus, ſuſpendo, dicóque. Faciunt heroïcæ tuæ, ac prope diuinæ virtutes, cum ardentiſsimo ſtudio erga literas coniunctæ, vt non ſolum ij tibi debeant, qui tuæ præſentiæ iucundiſsima luce fruuntur, & tuæ Serenitatis opibus ſuffulti literarum otia colunt, verum & ij qui longè poſiti celebritate nominis tui, ac ingentis animi fama commoti

non viſum ſuſpiciunt, abſentem incredibili amore proſequuntur. Huc accedit quod magno Hetruriæ Duci inſignia Romani Imperij propriè debentur, cum ex Hetruria iam olim purpurea toga auro intexta, Magiſtratuum prætexta, faſces, ſecures, lictores, ſceptrum eburneum, corona aurea, faſcia candida, quod diadema vocant, reges inaugurandi ritus, aliáque regni decora & ornamenta Romam influxerint. Iam vero maiores tui non ita pridem Conſtantinopoli à Machomete ſecundo capta ac oppreſſa primi ac principes reperti ſunt, qui diſiectas Imperij reliquias colligerent, Palæologos, Laſcares, Chryſoloras, Gazas, Trapezontios, Phranzes, Marullos, alióſque innumeros profugos amico ſinu exciperent, eiectis ac naufragis portum aperirent, egentes opibus, ac conſilio ſolarentur. Ipſas etiam Muſas domicilio ſuo pulſas, ipſum Apollinem derelictis Agan ippes vndis extorrem ac vagum, ipſas literas exilio damnatas, veterumq; cō-

mentarios omni eruditione refertos, ex ipsis belli faucibus, & incendij flamma ereptos in tuto collocarunt, & nouis nec minus amicis sedibus cõsecrarunt. Ex eo tempore auorum tuorum incensum in literas studium non refrixit, imo maiora in dies incrementa cæpit. Libri ex totius Græciæ ruina conquisiti, egregia veterum monumenta maximo sumptu collecta, viri eruditi ex omnib. Europæ partibus acciti, opibus ornati, copiis amplissimis adiuti & recreati sunt. Magni illi Victorij, Politiani, Ficini, Hermolai, aliíque innumeri qui literis in tenebris iacẽtibus lucem alluxerunt, & propè depositis ac morientibus animam vitamque reddiderunt, maiorum tuorum liberalitati ac munificentiæ acceptum ferunt, quod afflictas disciplinas erigere, errantes in sua sede sistere saluas & sospites potuerunt. Et ne longius abeam ὁ μακαρίτης Parens tuus quam rationem non iniit, cui sumptui laboríque pepercit, vt Theologos, Philosophos, Mathematicos, Iurisperitos

Medicos, virósq; literis elegantibus expolitos, ac cæteris artibus homine ingenuo dignis excultos, Florētiam, Pisámque, illam Hetruriæ, hanc nobilis Academiæ caput arcesseret. Multa alia me inuitant, & pene cogunt, vt Imperatorem meum tibi nuncupem, imprimis nobilitas tua, & regij sanguinis splendor qui gentis ac nominis tui tot iam Romanos Pōtifices, tot illustrissimos Cardinales, tot magnos Hetruriæ ac inuictos Belli duces, aut videris, aut audieris, tot è tua stirpe Dominas Serenissimas, quæ Christianissimis Galliæ regib. nupserint, è quibus hodiéque Maria Medices, Henrici quarti magni felicis Galliarum regis vxor, & Ludouici XIII. etiamnum impuberis mater iactati domesticis fluctibus, regni gubernacula sapientissimè ac constantissimè moderatur. Tum vero parens tua Serenissima, è regum Franciæ & Lotharingiæ ducum genere prognata, quæ pudicitiæ, pietatis, mansuetudinis laude, principibus nostri sæculi fœminis exemplo, regiæ

genti suæ ornamento, veteribus heroïnis quas infra se merito & virtute habet pudori esse potest. Maximè autem me mouent heroïcæ tuæ virtutes, & astra Medicea quæ salutares ignes te principe primum, felicitatis tuæ, ac multiplicis aduersus barbaros victoriæ augurio accenderunt. Auguramur enim fore vt bellicam tuam gloriam, & nauales victorias vltra Libyam, Mauritaniam, & ipsas adeo Herculis columnas proferas, & in Europa atque Asia grassantem tyrannum bellica virtute ac felicitate cōpescas. Quod vt virtute Dei aggredi ac perficere quam primum incipias, tum parentis tui viri fortissimi exempla te hortantur, tum vero principum Romanorum gloria, quorum insignia iam olim ab Hetruscis profecta, hodiéque in tuo nomine ac principatu plæraque, non leuiter impressa, sed ad posteri temporis memoriam altissime defixa manent, stimulosque tibi ad virtutem acres subiiciunt, vt quæ illi nomine tenus in imperio vsurparunt, ea tu re ipsa victo-

riis per remotissimas & immanissimas gentes propagandis, Pius, Felix, Victor, Optimus, Maximus, Triũphator propriè ac peculiariter tibi adsciscas. Suscipe igitur, Dux Serenissime ac inuictissime, qua alacritate ex turbulentissimis negotiorum vndis ad hæc humaniora studia veluti in portum deferri soles, hæc antiquitatis monumenta, vigiliis meis ac lucubrationib. concinnata, primum specimen seruitij quod tibi voueo & dico, eaque pro tua singulari animi mansuetudine sub tuo nomine vulgari patere, vt genium & vitam quam à se nõ habent, à te consequantur. Hoc si à tua benignitate, vt sperare libet, impetro, magnum mihi calcar ad literas addet, & post istas deuotionis meæ primitias vberiores fructus si Deus dederit, & anni tulerint, Serenitas tua forte expectabit. Lutetiæ Parisiorum III. Non. Augusti CIƆ. IƆ CXIV.

Celsitudinis tuæ

Addictissimus seruus

IVLIVS CÆSAR BVLENGERVS

AD LECTOREM.

HOC te, Lector beneuole, monitum velim, breuitatem illam qua nimis adſtrictus forte videbor, à me, imò à criticis omnibus merito affectatam, ne ſcripta in immenſum abeant, in quibus ſola veterum auctoritas vtramque paginam facit. Addo me aliquot capita de Roma & Conſtantinopoli quaſi proludia præmiſiſſe, prius quam ſerio de Romanis Principibus agerem, qui Romæ primum, deinde Conſtantinopoli ſedem Imperij poſuere. Non id, opinor, πάρεργον iudicabis: Tironibus non ſcribo, ſed veteranis, qui res ſuo momento æſtimant, non quæ bene ſcripta ſunt in deterius trahunt. Forte in ordine capitum ac rerum aliquid peccatum erit, ſecundas curas meliores expectato. De induſtria ſæpe extra plantam feror, dum ea conſector, vnde aliquid ſtudioſi iuuenes diſcant: Tu qua es humanitate, boni conſulito. Quædam leui tantum manu de officijs Imperij Romani attigi: de quibus iuſtum volumen intra paucos dies, ſi Deus annuerit, ſum da-

turus: Plura forte peccata Typographi reperies, quæ non mihi ſed eius feſtinationi, ſat ſcio, vt æquus es, aſcribes: Vale.

Priuilegij ſententia.

CAVTVM eſt autoritate Regia ne quis alius præter Claudium Morellum hunc librum Iulij Cæſaris Bulengeri de Imperatore Romano ante decennium ab hac prima editione, excudat neue vendat. Qui ſecus fecerit libris & pœna in ſanctione æſtimata, mulctabitur. Datum Pariſijs Menſe Aug. ſic ſubſignatum, Per Conſilium,

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

ẽ ij

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

FINIS.

DE VRBIS ROMÆ MAGNITVDINE.

CAP. I.

RBEM Romam à Romulo conditam adeo contritum eſt, vt ſi quis ſtudioſiùs id obtrudere velit, meritò ſe ridendum propinet. Eius fundamenta iacta ſunt 12. Kal. Maias, qui dies Parilia, vel Palilia dictus, Olympiadis 6. anno 3. Plutarchus in Romulo, ἡ κτίσις ἡμέρα, γένοιτο τῇ πρὸ ἕνδεκα Καλ. Μαΐαις, ὅτε παλίλια βοτηρικὴ ἑορτή. Condendæ Romæ dies ſit vndecima Kal. Maias. Tunc feſtum eſt Paſcuorum. Propert. lib. 4.

Vrbi feſtus erat, dixere Palilia patres,
Hic primus cæpit mœnibus eſſe dies.

Ouid. lib. 3. Faſtor.

Apta dies legitur, qua mœnia figat aratro,
Sacra Pales aderat, inde mouetur opus.

Ea vrbs à paruis initiis ſenſim in caput orbis euaſit. Palatinum collem Romulus, in quo ipſe educatus erat, primum muniit, auctore Liuio: qua de re Manaſſes in Politicis, Ὁ γοῦν Ῥωμύλος παρῆλθεν ἐπί τινα πολίχνιον ἀπὸ τοῦ κτίσου δ πάλλαντος παλλάτινον κληθεῖσαν, ὃ σχῆμα ὃ τῆς πόλεως

ἐκεῖσε διαγράφει. ἄρρενα ταῦρον κρατερὸν, καὶ δάμαλιν συζεύξας, ὧν ὁ μὲν ταῦρος ἔνεμεν ἔξω πρὸς τὸ πεδίον· ἡ δὲ τούτῳ συζυγοῦσα δάμαλις πρὸς τὴν πόλιν· συμβολικῶς δ᾽ ἐπηύχετο Ῥωμύλος διὰ τούτων, τοὺς ἄνδρας μὲν τοὺς ἔξωθεν γενέσθαι φρικαλέους, τὰς δὲ γυναῖκας ἔσωθεν γονίμους χρηματίζειν, πιστὰς μὲν οὔσας, οἰκουροὺς, καὶ φύλακας τῶν ἔνδον. ἔπειτα βηλὸν τῇ χειρὶ λαβόμενον τὸν ἔξω, ἔνδον ῥίπτει τῆς πόλεως, εὐχόμενος ἐπαύξειν τὰ πράγματα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ταῦτα διαθέμενος ἐν σάλπιγγι σημαίνει τὴν κλῆσιν τὴν τῆς πόλεως, καὶ Ῥώμην ὀνομάζει. Romulus igitur cum in oppidulum quoddã venisset, à conditore Pallante Palatinum dictum, formam vrbis ibi describit. Marem taurum validum, & iuuencam cum iunxisset, è quibus taurus pascebat foris in agro, iuuenca cum eo iugata in vrbe. Per hæc signa Romulus vouebat, viros quidem foris confluentes in vrbem esse terribiles (fortè, τοῖς ἔξωθεν, externis esse terribiles) fœminas autẽ domi fœcundas, fideles, domum seruantes, custodes rerum quæ sunt intus. Deinde limen (lego βῶλον, cæspitem, seu glebam) quod extra vrbem erat, manu captum intra vrbem mittit, precatus vt res vrbis augerẽtur ex alienis. Hæc cum disposuisset, tubæ cantu signum dat appellandæ vrbis, & eam Romam vocat. Forum Romanum, & Capitolium non à Romulo, sed à Tito Tatio additum est, ait Tacit. li. 12. Imo & mons Quirinalis ab eodem munitus, quemadmodum & Cælius à Romulo, vt scribit Dionys. Halyc. lib. 2. Liuius tamen Tullum Hostilium addito vrbi Cælio monte pomœrium protulisse monet. Ancus Martius Auentinum adiunxit, Seruius Esquilium & Viminalem, narrante Strabone lib. 5. Auctor de viris

illuſtribus Ancum Martium Auentinum & Ianiculum vrbi addidiſſe, noua mœnia circumdediſſe prodit. Tarquinius Priſcus vrbis muros, ruderibus ad eā diem ædificatos, ſaxis quadratis exſtruxit, quos Seruius Tullius perfecit, vrbémque aggere, foſſis, & muro lapideo circumdedit. Tarquinius Superbus immēſo ab oriente aggere addito Romam vallauit. Meſſala Coruinus lib. de progenie Auguſti; Tullus Hoſtilius, inquit, Cælium montem vrbe incluſit, Ancus Martius Ianiculum vrbi adiecit, pontem ſublicium ſupra Tiberim fecit, carcerem primus inſtruxit. Tarquinius Priſcus muro lateritio circuiuit vrbem, Eſquiliis regiam ſuam poſuit. Sylla primus poſt reges, deinde Iulius Cæſar, & Auguſtus vrbis ambitum auxerunt. Tiberius Caſtra Prætoria inter portas Viminalē & Tiburtinam poſuit, Claudius Auentinum collem vrbis pomœrio incluſit. Nero deinde, & Traianus pomœrium protulere. Aurelianus campum Martium pomœrio complexus eſt. Conſtantinus Magnus caſtro prætorio exciſo vrbis ambitum ampliorem fecit. Arcadius, & Honorius muros vetuſtate dilabantes reſtituerunt, qui poſtea bellorum iniuria proſtrati à Beliſario, & Narſete inſtaurati ſunt, vt Procopius lib. 4. Gotthico. Ante Aurelianum vrbem muris caruiſſe putat Zozimus lib. 1. ἐτειχίσθη δὲ τότε ἡ Ρώμη, πρότερον ἀτείχιστος οὖσα, καὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν ἐξ αὐρηλιανοῦ συνεπληρώθη βασιλεύοντος πρόβου τὸ τεῖχος. Roma, inquit, tunc muris cincta eſt, quibus prius caruerat, & cœptus ab Aureliano murus Probo imperante perfectus eſt. Quæ verba ita exaudio, mœnia vetuſtate collapſa reſtituta, & aucta eſſe ab Aure-

liano & Probo. Roma enim quasi duplex fuit, altera clausa muris à Seruio Tullio, cuius ambitus esset 22. milliarium, altera non clausa muris, quæ tamen in orbem circumiecta esset, & continentibus ædificiis instructa, quam Aurelianus & Probus muris sepserunt, vt ambitus vtriusque vrbis esset 50. milliarium, auctore Vopisco in Aureliano, vel 42. milliarium, vt Martinus Polonus his verbis: In circuitu Romæ sunt milliaria 22. præter Transtiberim, & Leoninam ciuitatem, cum quibus dicitur habere 42. milliaria. Hanc vrbem muris olim non clausam Plinius lib. 3. c. 5. vocat extrema tectorum. Præter duas illas vrbes erant suburbia, quæ Tibur, Ocriculum, Ariciam, Ostiam excurrebant, vt Plinius ibidem ostendit, cuius verba sic habent: Vrbem tres portas habentem Romulus reliquit, aut, vt plurimas addentibus credamus, quatuor. Mœnia eius collegere ambitu imperatoribus, censoribusque Vespasianis, anno conditæ 828. passuum 13. millia, 200 complexa montes 7. ipsa diuiditur in regiones 14. compita Larium 265. Eiusdem spatij mensura currente à milliario in capite Rom. fori statuto ad singulas portas, quæ sunt hodie 37. ita vt 12. portæ semel numerentur, prætereanturque ex veteribus quæ esse desierunt, efficit per directum tria millia 765. (ita lege cum Lipsio, non 30. millia: numerus enim ille supra fidem) Ad extrema vero tectorum cum castris Prætoriis ab eodem milliario per vicos omnium viarum mensura colligit paulo amplius 7. millia passuum (ita lege, non septuaginta, millia, qui numerus falsus.) Procopius 14. tantum portas, & aliquot portulas numerat lib. 1. Gotth. ἐχθ.

μὲν τῆς πόλεως ὁ περίβολος δὶς ἑπτὰ πύλας, καὶ πυλίδας τινάς. ἐν λόφῳ οἱ τῆς πόλεως μύλωνες ἐκ παλαιοῦ πάντες πεποίηνται, ἅτε ὕδατος ἐνταῦθα πολλοῦ διὰ μὲν τοῦ ὀχετοῦ ἀγομένου ἐς τὴν τοῦ λόφου ὑπερβολὴν, ἐς δὲ κάταντες ξὺν ῥύμῃ μεγάλῃ ἐνθένδε ἰόντος. διὸ δὴ οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι τόν τε λόφον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην τείχει περιλαβεῖν ἔγνωσαν, ὡς μήτε τοῖς πολεμίοις δυνατὰ εἴη, τούς τε μύλωνας διαφθεῖραι, καὶ ποταμὸν διαβᾶσιν εὐπετῶς τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ ἐπιβουλεύειν. Ambitus, inquit, vrbis habet 14. portas, & aliquot portulas. In colle ſunt molæ vrbis ab antiquo exſtructæ, quia illic aqua multa per canalem ad tumuli cacumen fertur, & in præceps magno impetu ex eo loco defluit. Quare veteres Romani collem & ripam fluuij muro includere inſtituerunt, ne ab hoſtibus molæ labefactari poſſent, & fluuio trajecto vrbis ambitus infeſtari. Dionyſius Halycarn. lib. 4. Ambitum vrbis 20. tantum milliarium eſſe ait, cuiuſmodi fuit ambitus Athenarum cum Pyræo, & longis muris. Quæ verba de veteri vrbe, quam Seruius Tullius muris cinxerat, accipienda ſunt. Vopiſcus verò murorum ambitum ad quinquaginta millia produci putat. Sed ambitum intelligit quo inferiorem vrbem Aurelianus complexus eſt. Eius verba ſic habent. Adhibito conſilio Senatus muros vrbis Romæ dilatauit: nec tamen pomœrio addit eo tempore, ſed poſtea. Pomœrio autem nemini principium licet addere, niſi ei qui agri barbarici aliqua parte Romanam Remp. locupletauerit. Addidit autem Auguſtus, addidit Trajanus, addidit Nero, ſub quo Pontus Polemoniacus, & Alpes Cottiæ Romano nomini tributæ, &c. Muros vrbis Romæ ſic ampliauit, vt quinquaginta

propè millia murorum eius ambitus teneat. Apud Suetonium Nero deſtinarat Oſtia tenus mœnia promouere, atque inde foſſa mare veteri vrbi inducere: ſed non perfecit. Ariſtides in encomio Romæ, vrbem ad mare vſque deſcendere ſcribit, ſed de ſuburbiis exaudiendus videtur. ἡ δὲ πόλις καλύπτει μὲν ἄκρους πρῶνας, καλύπτει δὲ τὴν ἐν μέσῳ γῆν, καταβαίνει δὲ καὶ μέχρι θαλάττης, οὗ τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἐμπόριον, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐν γῇ φυομένων διοίκησις. Vrbs tum iuga montium, tum mediam tegit terram, deſcendit autem & vſque ad mare, vbi publicum eſt emporium, & communis rerum è terra naſcentium adminiſtratio, ὅπου δὲ τῆς αὐτῆς γένοιτο, οὐδέν ἐστι τὸ κωλῦον ὁμοίως εἶναι ἐν μέσῳ. Nec impedit quicquam, quo minus quamcumque vrbis partem occupes, in media tamen conſiſtas. Nec vero ſuperficiem duntaxat occupat, ſed longè ſupra exemplum altiſſimè in aërem aſcendit, vt iam altitudo eius non ex niue quam continet, æſtimanda ſit, ſed magis ex ipſis iugis. ὡς εἶναι μὴ χιόνος καταλήψει τὸ ὕψος προσεικάσαι, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοῖς τοῖς πρώοσιν. Canterus hæc verba ita vertit, vt iam non magis niui, quam iugis ipſis comparanda veniat. minus benè. ὥστε εἴ τις αὐτὴν ἐθελήσειε καθαρῶς ἀναπτύξαι, καὶ τὰς νῦν μετεώρους πόλεις ἐπὶ γῆς ἐρείσας θεῖναι ἄλλην παρ᾽ ἄλλην, ὅσον νῦν Ἰταλίας διαλειπόν ἐστιν, ἀναπληρωθῆναι τοῦτο πᾶν, ἄν μοι δοκεῖ, καὶ γενέσθαι πόλις μία ἐπὶ τὸν Ἰόνιον τείνουσα. Hæc vrbs, inquit, cum tantum terræ ſpatium contineat, & alias æquales ſibi ſuperimpoſitas vrbes, alteram ſuper alteram ferat, vt eius fert nominis ratio, tota robur eſt. Quocirca ſi quis ipſam diligenter explicare vellet, & quæ nunc in ſublimi ſunt vrbes, humi iuxta ſe inuicem deponere,

existimarem fore vt omnis Italiæ reliqua pars compleretur, atque vna vrbs ad Ionium vsque mare continua protenderetur. In montibus enim qui mœnibus vrbis inclusi erant, tot ædificia, tam ampla & superba, extructa fuerunt, vt aliæ vrbes in collibus, aliæ in radicibus, quædam in planitie positæ viderentur. Certè Flaminia tota Ocriculum vsque ab vrbe ædificiis ex vtraq; parte plena fuit, Ostiensis item via, Ostia vsque. Dionys. Halycarn. lib. 4. de Seruio Tullio, τῇ δὲ πόλει προσέθηκε δύο λόφους, τόν τε οὐιμινάλιον καλούμενον, καὶ τὸν ἰσκυλῖνον, ὧν ἑκάτερος ἀξιολόγου πόλεως ἔχει μέγεθος. οὗτος ὁ βασιλεὺς τελευταῖος ηὔξησε τὸν περίβολον τῆς πόλεως, &c. προσωτέρω δὲ οὐκ ἔτι προῆλθεν ἡ κατασκευὴ τῆς πόλεως, οὐκ ἐῶντος, ὥς φασι, τοῦ δαιμονίου, vrbi addidit duos colles, Viminalem, & Esquilinum, quorum vterque vrbis non contemnendæ magnitudinem habet. Hic rex vltimus auxit ambitum vrbis. Vlterius non processit vrbis ædificatio, religionibus vt fertur, non permittentibus. ἀλλ᾽ ἔστιν ἅπαντα τὰ περὶ τὴν πόλιν οἰκούμενα χωρία, πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα, γυμνὰ, καὶ ἀτείχιστα, καὶ ῥᾷστα πολεμίοις ἐλθοῦσιν ὑποχείρια γενέσθαι. καὶ εἰ μὲν εἰς ταῦτά τις ὁρῶν τὸ μέγεθος ἐξετάζειν βουλήσεται τῆς ῥώμης, πλανᾶσθαί τε ἀναγκασθήσεται, καὶ οὐκ ἕξει βέβαιον σημεῖον οὐδὲν, ᾧ διαγνώσεται μέχρι ποῦ προβαίνουσα ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ πόθεν ἄρχεται μηκέτι εἶναι πόλις. Suburbia, inquit, quam latè vrbi circumfusa sunt, multa illa & magna, immunita, & hostium incursibus obnoxia, quæ adeo vrbi coniuncta sunt, vt si quis oculis in ea conuersis Romæ exquirere magnitudinem velit, longè fallatur, nec certo dignoscere queat, quovsque se vrbs extendat, & vbi vrbs esse desinat: ita vrbanis ædificia subur-

bana perpetuo nexu cohærent, in infinitam longitudinem porrectę vrbis existimationem spectantibus prębentia. Quod si quis mœnibus inuentu quidem difficilibus propter vndique coniunctas ædes, vestigia tamen veteris structuræ multis in locis seruantibus, metiri ambitum eius voluerit, & conferre cum eo quo Atheniensis vrbs cōtinetur, non multo capacior apparebit Romæ ambitus. Idem libro IX. in anno 291. Erat, inquit, tunc vrbis ambitus non major quam Athenarum, & pars eius in tumulis, abruptisque sita rupibus, ab ipsa natura sic communita, vt exiguo egeret præsidio, pars à Tyberi non secus ac muro defendebatur. Post Dionysij Halycarnassei ætatem quātum ea vrbs cum imperio creuerit, indicat Aristides his verbis. ἂν τις φαίη καὶ περὶ τῆσδε τῆς πάντα μεγάλης, ὡς ἄρα οὐκ ἀκόλουθον τὴν δύναμιν τοῦ τοσούτου μεγέθει κατεσκεύαστο. Si quis dixerit & de hac vbique maxima vrbe, potentiam eius tantæ vrbis magnitudini non respondere, merito dixerit. Quanquam si totum cōsideres imperium, vrbem nequaquam admiraberis, quæ tantula toti imperet terræ: sin ad ipsam vrbem, eiusque terminos respicias, non amplius miraberis totum orbem tantæ vrbi subijci. Quod enim de Asia dixit auctor quidam, quantamcumque sol peragraret regionem, huic vnum imperare regem; id iam verum est effectum, quando & solis cursus vestro æqualis est imperio, & vestram vrbem sol peragrat. Non enim maris scopuli, nec Chelidoneæ, vel Cyaneæ insulæ, nec equi cursus diurnus mare versus vestrum definit imperium, nec certis vos imperatis finibus, neque alius regni terminum vobis præscribit,

ſcribit, ſed & mare inſtar cinguli per veſtrum æquè imperium ac orbem terrarum medium protenditur. τοσαῦται δὲ ἀφικνοῦνται δεῦρο κομίζουσαι παρὰ πάντων ὁλκάδες διὰ πᾶσαν μὲν ὥραν, πᾶσαν δὲ φθινοπώρου περιτροπήν, ὥστε ἐοικέναι τὴν πόλιν κοινῷ τινι τῆς γῆς ἐργαστηρίῳ. tot onerariæ naues Romam appellunt, ab omnibus gentibus omni tempore, omni autumni conuerſione, vt ea vrbs communi totius orbis officinæ non ſit abſimilis. Claudianus lib. de Bello Getico Romæ immortalitatem pronuntiat:

Surge precor veneranda parens, & certa ſecundis
Fide Deis, humilemq; metum deponere ſenectæ,
Vrbs æquæua polo: tunc demum ferrea ſumet
Ius in te Lacheſis, quum ſic mutauerit axem
Fœderibus natura nouis, vt flumine verſo
Irriget Ægyptum Tanais. &c. Eius ambitum ab Aureliano diximus auctũ, quod Paulus Diaconus li. 10. Hiſtoriæ miſcellæ docet, his verbis: Aurelianus muris validioribus & latioribus vrbem ſepſit, tẽplum ſolis ædificauit, in quo infinitum auri, gemmarumque conſtituit. Porcinæ carnis vſum populo inſtituit. Eandem Conſtantinus ornauit, narrante Nazario in Panegyrico, Longum eſt, inquit, ex illo percenſere beneficia principis, quę in vrbem ſine modo redeuntia contexta eius benignitate fulſerunt, ita infinita numero, commodis magna, vt nunquam obliuione gratiam obductura ſit vel multitudo omnium, vel vtilitas ſingulorum. Senſiſti Roma tandem arcem te omnium gentium, & terrarum eſſe reginam, cum ex omnibus prouinciis optimates viros Curiæ tuæ pigneraueris, vt

Senatus dignitas non nomine, quàm re esset illustrior, cùm ex totius orbis flore constaret. Populi vero Romani vis illa & magnitudo venerabilis ad imaginem antiquitatis relata, non licentia effrenis exultat. &c. Celeberrima quæque vrbis nouis operibus enitescunt, nec obsoleta modo per vetustatem rediuiuo cultu insigniuntur, sed illa ipsa quæ antehac magnificentissima putabantur, nunc auri luce fulgentia indecoram maiorum parcimoniam prodiderunt. Idcirco ipsæ maximæ sublimes porticus, & rutilantes auro columnæ, tantum inusitati ornatus dederunt, vt illo non minus cupidè conueniatur loci gratia, quam speculi voluptate. Ornata est igitur & aucta cùm ab Aureliano, tùm à Constantino Augustis, vsque adeo vt non tantum πρεσβυτέρα ῥώμη dicatur à Sozomeno sub finem lib. 2. & c. 1. lib. 4. Sed μεγαλόπολις, μεγάλη πόλις, μεγάλη ῥώμη ab eodem lib. 1. Claudianus in Ruffinum lib. 2.

Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ. Regia Roma. Socrates lib. 2. c. 15. ἐν τῇ βασιλευούσῃ ῥώμῃ διέσκοντα. c. 34. ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ῥώμην πόλιν ἀπιών. Cum in Regiam Romam vrbem abiisset. Augustus mœnibus Romam ornasse, legibus Hadrianus imbuisse, finibus Traianus auxisse dicuntur in Panegyr. Theod. Cum mœnibus Augustus ornaret, legibus Hadrianus imbueret, finibus Trajanus augeret. Symmachus lib. 10. e. 20. Martiam Romam vocat. e. 6. Plebem Martiam, Silius Itali li. 12. Martigenam. Socrates lib. 4. τὴν παλαιὰν ῥώμην. Antiquam Romam. Theodoretus lib. 5. c. 8. & 9. ἐπισκόποις τοῖς συνεληλυθόσιν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ῥώμῃ, ἡ ἁγία σύνοδος τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν συνεληλυθότων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει κων-

σαντίνε πόλει. Epiſcopis qui conuenerunt in magnam vrbem Romam: ſancta Synodus Epiſcoporum orthodoxorum, qui conuenerunt in magnam vrbem Conſtantinopolim. Vtramque magnam appellat, & pene exæquat. Egregie Claudianus de veteri Roma Panegyr. 3. Stiliconis,

Proxime Diis Conſul tantæ qui proſpicis vrbi,
Qua nihil in terris complectitur altius æther.

Libanius βασιλικῷ εἰς κωνστάντιον. Conſtantinus ἀπαλλάξας τὴν μεγάλην πόλιν τῆς ἐπικειμένας νεφέλης. cum liberaſſet magnam vrbem nebula incumbente. Accedat Beliſarii de Roma ſententia, quam apud Procopium lib. 3. de bello Gotth. his verbis ad Totilam exponit. ῥώμη μὲν τοι πόλεων ἁπασῶν ὅσαι ὑφ' ἡλίῳ τυγχάνουσιν οὖσαι μεγίστη τε, καὶ ἀξιολογωτάτη ὡμολόγηται εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς ἑνὸς ἀρετῇ εἴργασται, οὐδὲ χρόνου βραχέος δυνάμει ἐς τόσον μεγέθους τε καὶ κάλλους ἀφῖκται, ἀλλὰ βασιλέων μὲν πλῆθος, ἀνδρῶν δὲ ἀρίστων συμμορίαι πολλαί, χρόνου τε μῆκος, καὶ πλούτου ἐξουσίας ὑπερβολή, τά τ' ἄλλα πάντα ἐκ πάσης τῆς γῆς, καὶ τεχνίτας ἀνθρώπους ἐνταῦθα ξυναγαγεῖν ἴσχυσαν, οὕτω τε τὴν πόλιν τοιαύτην, οἵαν περ ὁρᾷς, κατὰ βραχὺ τεκτηνάμενοι, μνημεῖα τῆς πάντων ἀρετῆς τοῖς ἐπιγενησομένοις ἐπέλιπον. &c. καὶ διαφυλάξας κτῆμά τι ὡς τὸ εἰκὸς τῶν πάντων κάλλιστον πλουτήσεις. Romam omnium vrbium, quæ ſub ſole ſunt, vrbem maximam & nobiliſſimam eſſe in confeſſo eſt. Neque enim vnius viri virtute ac opera exſtructa eſt, neque breui tempore ad tantam magnitudinem, ſpeciemque prouecta, ſed multi reges, longinqua ætas, fortiſſimorum virorum numerus frequens, & diuitiarum ac poteſtatis exceſſus, cùm alia omnia ex toto orbe, tùm vero artifices eo congregare

potuerunt, & ita paulatim tantam vrbem, quantam vides, architectati, monumenta virtutis omnis posteris reliquerunt. Quam si conseruaris, possessionē omnium pulcherrimam habebis. Nihil igitur mirum cum tot Romæ fuerint decora, tot ornamenta, si præter ceteros homines Romani suam vrbem adamarint. Qua de re Procopius lib. 4. Gotth. καί τοι ἀνθρώπων μάλιστα πάντων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν φιλοπόλιδες ῥωμαῖοι τυγχάνουσιν ὄντες, περιστέλλειν τε τὰ πάτρια πάντα, καὶ διασώζεσθαι ἐν σπουδῇ ἔχουσι, ὅπως δὴ μηδὲν ἀφανίζηται ῥώμῃ τοῦ παλαιοῦ κόσμου, οἵ γε καὶ πολύν τινα βεβαρβαρωμένοι αἰῶνα, τάς τε πόλεως διεσώσαντο οἰκοδομίας, καὶ τῶν ἐγκαλλωπισμάτων τὰ πλεῖστα ὅσα οἷόν τε ἦν. χρόνῳ τε τοσούτῳ τὸ μῆκος, καὶ τὸ ἀπημελῆσθαι, δι' ἀρετὴν τῶν πεποιημένων ἀντέχει, ἔτι μέν τοι καὶ ὅσα μνημεῖα τοῦ γένους ἐλέλειπτο ἔτι, ἐν τοῖς καὶ ἡ ναῦς αἰνείου τοῦ τῆς πόλεως οἰκιστοῦ, καὶ εἰς τόδε κεῖται θέαμα παντελῶς ἄπιστον. νεώσοικον γὰρ ποιησάμενοι ἐν μέσῃ τῇ πόλει παρὰ τὴν τοῦ τιβέριδος ὄχθην, ἐνταῦθά τε αὐτὴν καταθέμενοι ἐξ ἐκείνου τηροῦσι. μονήρης μὲν ἡ ναῦς ἥδε, καὶ περιμήκης ἄγαν. Omnium certè hominum quos scimus, Romani maximè vrbem suam amant, studentque omnia quæ à patribus acceperunt, conseruare, & procurare sedulo, vt nihil veteris decoris Romæ antiquæ pereat, qui longo iam tempore cùm à barbaris regantur & obtineantur, ædificia publica conseruarunt, & ornamenta plurima, quantum fieri potuit. Et tanto tempore cum Roma neglecta sit ab Imperatoribus, ob structuræ pręstantiā diuturnitati resistit, & monumenta generis quæcunq; relicta sunt, conseruantur. Inter quæ nauis Æneæ conditoris vrbis, ad hanc diem durat spectaculum incredibile. Sacellum enim in media vrbe cum

fecerint ad ripam Tiberis, & ibi cum eam posuerint, ex eo tempore illam conseruant. Est autem moneres, & oblonga, cùm vno tantum remigum versu agatur. Idem lib. 1. Gotth. de canalibus & tubis fontium: ῥώμης δὲ ὀχετοὶ τέσσαρες καὶ δέκα μὲν τὸ πλῆθός εἰσι, οἳ ἐκ πλίνθου ὀπτημένης τοῖς πάλαι ἀνθρώποις πεποίηνται, ἐς τοσοῦτον εὖρους καὶ βάθους διήκοντες, ὥστε ἀνθρώπῳ ἵππῳ ὀχουμένῳ ἐνταῦθα ἱππεύειν δυνατὰ εἶναι. Romæ tubi & canales sunt 14. numero, ex latere coctili iam olim facti, tam lati & alti, vt eques in iis equum agere possit. Idem de Mausoleo Hadriani, p. 199. Ἀδριανοῦ τοῦ ῥωμαίων αὐτοκράτορος τάφος ἔξω πύλης αὐρηλίας ἐστὶν, ἀπέχων τοῦ περιβόλου ὅσον λίθου βολήν. θέαμα λόγου πολλοῦ ἄξιον. πεποίηται γὰρ ἐκ λίθου παρίου, καὶ οἱ λίθοι ἐς ἀλλήλους μεμύκασι, οὐδὲν ἄλλο ἐντὸς ἔχοντες. πλευραί τε αὐτοῦ τέσσαρές εἰσιν ἴσαι ἀλλήλαις, εὖρος μὲν σχεδόν τι ἐς λίθου βολὴν ἑκάστη ἔχουσα, μῆκος δὲ ὑπὲρ τὸ τῆς πόλεως τεῖχος, ἀγάλματά τε ἄνω ἐκ λίθου εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων θαυμάσια οἷα. τοῦτον δὴ τὸν τάφον οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι, ἐδόκει γὰρ, τῇ πόλει ἐπιτείχισμα σι δύο (lego δυσὶ) ἐς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ περιβόλου διήκουσι, μέρος εἶναι τοῦ τείχους πεποιήκασι. ἔοικε γοῦν πύργῳ ὑψηλῷ πύλης τῆς ἐκείνῃ προβεβλημένῳ. ἦν μὲν οὖν τὸ ἐνταῦθα ὀχύρωμα ἱκανώτατον. Hadriani Rom. Imperatoris monumẽtum est extra portam Aureliam, abestq; ab ambitu mœniuum quasi ad lapidis iactum. Spectaculum egregium. opus enim est ex lapide Pario, & lapides inter se spectant ex aduersum positi, nihil aliud intus habentes. latera eius quatuor sunt æqualia, latitudinem ad iactum lapidis habent singula, longitudinem & altitudinem supra murum vrbis, & supra statuæ ex lapide Pario hominum & equorum stupendæ. Hoc monumentum veteres, vt videtur, duabus

substructionibus ab ambitu murorum ad ipsum pertinentibus struxerunt, vt esset vrbi pars muri. Videtur enim esse turris alta ante portam Aureliam pro munimento & propugnaculo posita. Ibi igitur erat propugnaculũ sufficiens. Erat & viuariũ extra vrbẽ, & septum feris alendis ad venationem, sed propter portã Prænestinam. ἀμφὶ πύλην πραινεστίναν ἐπὶ μοῖραν τοῦ περιβόλου ἣν ῥωμαῖοι βιβάριον καλοῦσι, καὶ ᾗ τὸ τεῖχος ἐπιμαχώτατον μάλιστα. τὸ ἐκείνῃ τεῖχος οὕτω ἐπὶ πλεῖστον διερρυήκει, ὡς τὴν πλίνθων μὴ λίαν τὴν ξυνθήκην ξυνίστασθαι. τείχισμα δὲ ἄλλο βραχὺ περιέβαλλον ἔξωθεν αὐτῷ οἱ πάλαι ῥωμαῖοι, οὐκ ἀσφαλείας τινὸς ἕνεκα, ἀλλὰ τρυφῆς τινὸς οὐκ εὐπρεποῦς χάριν, ὅπως δὴ λέοντάς τε καὶ τ' ἄλλα θηρία καθείρξαντες ἐνταῦθα τηρῷεν. διὸ δὴ καὶ βιβάριον τοῦτο ὠνόμασται. οὕτω γὰρ ῥωμαῖοι τὸν χῶρον οὗ ἂν τῶν ζώων τὰ μὴ χειροήθη τρέφεσθαι εἰώθεν, ait Procopius p. 199. Propè Portam Prænestinam ad partem ambientis muri, quam Romani viuarium vocant, qua murus facillimè expugnari potest, qui vsque adeo collapsus erat, vt laterum coagmentatio dissoluta esset, extrinsecus breuem alium murum circumiecerant veteres, non propugnaculi caussa, sed delitiarum parum honestarum, vt leones & alias feras inclusas ibi seruarent. Ideo & viuarium illud appellatur. Ita enim Romani locum vocant, vbi animantia non mansueta alere solent. Idem p.204.205. de Iani templo hæc habet. ὁ δὲ ἰανὸς ἔχει τὸν νεὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ, πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ὀλίγον ὑπερβάντι τὰ τρία φᾶτα. οὕτω γὰρ ῥωμαῖοι τὰς μοίρας νενομίκασι καλεῖν. ὅ τε νεὼς ἅπας χαλκοῦς ἐν τετραγώνῳ σχήματι ἕστηκε. τοσοῦτον μὲν ὅσον τὸ ἄγαλμα τοῦ ἰανοῦ σκέπειν. ἔστι δὲ χαλκοῦν οὐχ ἧσσον ἢ πηχῶν πέντε τὸ ἄγαλμα τοῦτο, τὰ ἄλλα πάντα ἐμφερὲς τῷ ἀνθρώπῳ. Ianus habet templum in foro ante curiam, paulo supra

tria fata. Ita enim Romani parcas vocare ſolent. Sacellum omne æneum forma quadrata ſtat, tanta amplitudine quæ ſit tegendo Iani ſimulacro. Simulacrum autem illud æneum eſt quinque cubitorum, cætera ſimile homini. Idem portum ad Oſtiam deſcribit: τὸν λιμένα, ὃν δὴ Ῥωμαῖοι πόρτον καλοῦσι, καταλαβεῖν ἔγνω, ὃς δὴ ἀπέχει μὲν τῆς πόλεως ἓξ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. μέτρῳ γὰρ τοσούτῳ τὸ μὴ ἐπιθαλασσία εἶναι διείργεται Ῥώμη. ἔστι δ' ᾗ ὁ ποταμὸς Τίβερις τὰς ἐκβολὰς ἔχει portum occupare conſtituit, qui abeſt Vrbe 126. ſtadia. tanto enim interuallo Roma à mari diſiungitur. Eſt autem qua Tiberis in mare ſe exonerat. Tiberis enim Roma fluens, ait Procopius, ſacram inſulam efficit, quæ quindecim ſtadiis abeſt à Portu. Ad dextram in littore vrbs eſt quæ Portus dicitur, mœnibus firmis communita: ad læuam alia vrbs Oſtia dicta, mœnibus carens, vtraque ſita eſt ad eum locum vbi Tiberis in mare dextra læuaque influit. Neronis campus erat extra vrbē, vbi ſtadium magnum ab antiquo, in quo gladiatores olim depugnabant, & multa ædificia circa ſtadium illud veteres ædificarant, vnde circum quaq; multi erāt angiportus. lib. 2. Gotth. ἐν Νέρωνος πεδίῳ στάδιον μέγα ἐκ παλαιοῦ ἐστιν, ᾧ δὴ οἱ τῆς πόλεως μονόμαχοι τὰ πρότερα ἠγωνίζοντο, πολλά τε οἱ πάλαι ἄνθρωποι ἀμφὶ στάδιον τοῦτο οἰκήματα ἐδείμαντο, καὶ ἀπ' αὐτοῦ στενωποὺς πολλαχόθι τοῦ χωρίου συμβαίνει εἶναι. Iulianus A. orat. 1. τὴν Ῥώμην διδάσκαλον ἀρετῆς καλεῖ, ὃ τὸ κάλλιστον τῶν ἐγκωμίων ἐστί. Romam vocat magiſtram virtutum, quod pulcherrimum omnium eſt encomium. Muri eius ſub Honorio refecti ſunt, qui ab Alarico Gottho labefacti erant. Claudianus in Panegyr. Honor. 6. Conſulis.

Sic oculis placitura tuis, insignior auctis
Collibus, & nota maior se Roma videndam
Obtulit, addebant pulcrum noua mœnia vultum,
Audito perfecta recens rumore Getarum,
Profecitque opifex decori timor, & vice mira,
Quam pax intulerat, bello discussa senectus.
Erexit subitas turres, cinctosque coëgit
Septem continuos montes iuuenescere muro.

Exstat Romæ inscriptio in hanc rem, S. P. Q. R. Impp. Cæss. D. D. N. N. Inuictissimis principibus Honorio & Arcadio, victoribus ac triumphatoribus semper Augg. ob instauratos vrbis æternæ muros, portas ac turres, egestis immensis ruderibus ex suggestione viri C. & inlustris militis, & Mag. vtriusque militiæ Fl. Stilichonis, ad perpetuitatem nominis eorum simulacra constituit, curante Fl. Macrobio Longimano V. C. præfecto vrbi D. N. M. Q. eorum. Romam Deam galeatam hoc schemate expresserunt, quod à Claudiano Panegyr. Olybrij graphicè pingitur.

Roma Probo cupiens dignas persoluere grates,
Ire parat: famuli currum iunxere volantem
Impetus horribilisque metus, qui semper agentes
Prælia cum fremitu Romam comitantur anhelo.
Ipsa triumphatis quæ possidet æthera regnis
Insilit innuptæ ritus imitata Mineruæ.
Nam neque cæsariem crinali cingere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto.
Dextrum nuda latus, niueos exerta lacertos
Audacem retegit mammam, laxumque coërcens
Mordet gemma sinum: nodus qui subleuat ensem,

Album

Album puniceo pectus discriminat ostro.
galeæque minaci
Flaua cruentarum prætenditur vmbra iubarum.
Et formidato clypeus Titana lacessit
Lumine.

Rutilius de Romæ clypeo.

Perpetuosque ignes aureus vmbo vomat.

Sidonius carm.2.5.& 7. ei galeam, hastam, & clypeum tribuit. Claudianus lib. de Bello Gildon.

solidatam crista resurgens
Erexit galeam, clypeique recanduit orbis,
Et leuis excussa micuit rubigine conus.
Roma humeris vix sustinet ægris
Squallentem clypeum, laxata casside prodit
Caniciem, plenamque trahit robiginis hastam.

De Titulis, & elogiis vrbis Romæ.

CAP. II.

Tituli vrbis Romæ ab eius majestate & magnitudine originem ducunt, quæ gentes omnes non magis imperio domina & victrix, quam gremio parens complexa est.

Hæc est in gremium victos quæ sola recepit,
Humanumque genus communi nomine fouit,
Matris non dominæ ritu, ciuesque vocauit
Quos domuit, nexúque pio longinqua reuinxit,

ait Claudianus lib. 3. de Stilic. Ea est omnium gentium patria, non tam vrbs quam orbis. Rutilius in Itinerario.

Fecisti patriam diuersis gentibus vnam:
Profuit inuitis te dominante capi.
Dumq; offers victis proprij consortia juris,
Vrbem fecisti, qui prius orbis erat.

Iam olim suaserat Mecænas Augusto vt sociis ciuitatem daret, amplius præstitit Antoninus Pius, qui cunctos imperij subditos iure ciuitatis donauit, ait Victor c. 16. Vlpianus l. 17. D. tit. de statu homin. In orbe Romano qui sunt ex constitutione imperatoris Antonini, ciues Romani effecti sunt. Legendus Iulianus antesessor nouel. 72. Ideo libera ciuitas dicitur Symmacho lib. 1. ep. 17. & Suetonio in Tiberio c. 28. Tiberius dixit in libera ciuitate, linguam mentesque liberas esse debere. Lucanus lib. 7.

extremique orbis Iberi,
Armenij, Cilices. Nam post ciuilia bella.
Hic populus Romanus erit.

Iulianus Aug. oratione 1. τῷ μετέχειν ἅπαντας ἤδη τοῦ πολιτεύματος, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἡμῖν καταδειχθεῖσιν ἔθεσι καὶ νόμοις χρῆσθαι πολῖται γεγόνασι. Ciues sunt eo quod omnes ciuitate donati iam sint, & iisdem nobiscum legibus, & moribus vtantur. Sidonius lib. 1. e. 6. Romam patriam libertatis. Paulo alia mente Iuuenalis, liberam Romam dixit, antequam imperio Cæsarum opprimeretur.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Corippus lib. 1.

Altricem imperij, libertatisque parentem.

Ennodius Ticinensis libro pro Symmacho Papa, sacrarium libertatis. In ea vrbe quemadmodum & in aliis liberis ciuitatibus simulacrum Marsiæ fuit, qui est in

tutela liberi patris, ait Seruius ad lib. 4. Æneid. Mecænas apud Dionem lib. 52. τῆς πολιτείας πᾶσί σφισι μεταδοθῆναί φημι δεῖν, ἵνα καὶ πάντες ἰσομοιροῦντες πιστοὶ σύμμαχοι ἡμῖν ὦσιν, ὥσπερ τινὰ μίαν τὴν ἡμετέραν πόλιν οἰκοῦντες, καὶ ταύτην μὲν ὄντως πόλιν, τὰ δὲ δὴ σφέτερα ἀγροὺς, καὶ κώμας νομίζοντες. Ciuitatem aio ſubditis omnibus eſſe dandam, vt omnes æquo iure vtentes fidi ſocij nobis ſint, noſtram vrbem vt vnam quãdam omnium ciuitatẽ incolentes, & hanc quidem re vera vrbem, cæteras autem agros & vicos exiſtimantes. De ea Erinna Poëtira ſcite canit,

χαῖρέ μοι ῥώμα θυγάτηρ ἄρηος
χρυσομίτρα, δαΐφρων ἄνασσα,
σεμνὸν ἃ ναίεις ἐπὶ γᾶς ὄλυμπον
αἰὲν ἄθραυστον.
Σοὶ μόνᾳ πρέσβιστα δέδωκε μοῖρα
κῦδος ἀῤῥήκτω βασιλῆον ἀρχᾶς,
ὄφρα κοιρανῆον ἔχουσα κάρτος
ἁγεμονεύῃς.
σᾷ δ' ὑπὸ ζεύγλᾳ κρατερῶν λεπάδνων
στέρνα γαίας καὶ πολιᾶς θαλάσσας
σφίγγεται. σὺ δ' ἀσφαλέως κυβερνᾷς
ἄστεα λαῶν.
πάντα δὲ σφάλλων ὁ μέγιστος αἰὼν
καὶ μεταπλάσσων βίον ἄλλοτ' ἄλλως
Σοὶ μόνᾳ πλησίστιον οὖρον ἀρχᾶς
οὐ μεταβάλλει.
ἦ γὰρ ἐκ πάντων σὺ μόνα κρατίστους
ἄνδρας αἰχματὰς μεγάλως λοχεύεις
εὔσταχυν δάματρος ὅπως ἀνεῖσα
καρπὸν ἀπ' ἀνδρῶν.

Salue mihi Roma, filia Martis aurea mitra decora, prudens regina, quę incolis in terra venerandum cælum ſemper inuiolabile. Tibi ſoli Parca canitie honoranda dedit regium honorem imperij imperrupti, vt regium robur habens imperes. tuo autem ſub iugo fortibus loris pectora terræ, & cani maris ſtringuntur. Tu ſecurè gubernas vrbes populorum, & maximum æuum, quod omnia euertit, mutatque vitam alias aliter, tibi ſoli ventum ſecundum implentem vela non mutat. Tu enim ex omnibus ſola fortiſſimos homines bellatores magnificè paris, quaſi edens fructum vberem Cereris ex hominibus. Dionyſius lib. de ſitu orbis, Romam honorandam matrem omnium vrbium vocat, imperatorum regiam.

ῥώμην τιμήεσσαν, ἐμῶν μέγαν οἶκον ἀνάκτων,
μητέρα πασάων πολίων.

ὅπερ ἡ πόλις τοῖς αὐτῆς ὁρίοις, καὶ χώραις ἐστὶ, τοῦτο ἥδε ἡ πόλις τῆς ἁπάσης οἰκουμένης, ὥσπερ αὖ τῆς χώρας ἄστυ κοινὸν ἀποδεδειγμένη· φαίης ἂν περιοίκους ἅπαντας, ἢ κατὰ δῆμον οἰκοῦντας ἄλλον χῶρον, εἰς μίαν ταύτην ἀκρόπολιν εἰσέρχεσθαι, ait Ariſtides, Quod autem vrbs eſt ſuis finibus, & regionibus, hoc Roma eſt totius orbis prouinciis, quaſi commune omnis habitabilis terræ oppidum. Dixeris finitimos omnes, aut per populos, alium locum habitantes in hanc vnam arcem conuenire: (legerem libenter, ὥσπερ ἁπάσης χώρας.) ἡ δὲ οὐδὲ πώποτε ἀπεῖπεν, ἀλλ' ὥσπερ τὸ τῆς γῆς ἔδαφος φέρει πάντας, οὕτω καὶ ἥδε δέχεται μὲν τοὺς ἐξ ἁπάσης γῆς, ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς θάλαττα. Illa autem nemini ſe negat, ſed vt ſolum terræ fert omnes, ita & iſta recipit quidem omnes ex toto orbe, ſicut mare fluuios. Paulo ante hæc verba præmi-

ferat: Ita fit vt nec mare, nec intermedia regio ciuitate quemquam prohibeat, nec hic ab Europa distinguatur Asia, cunctis in medium propositis, nec peregrinus censeatur quisquam, qui vel magistratu, vel fide dignus sit, ἀλλὰ καθέστηκε κοινὴ τῆς γῆς δημοκρατία, ὑφ' ἑνὶ τῷ ἀρίστῳ καὶ κοσμητῇ, καὶ πάντες ὥσπερ εἰς κοινὴν ἀγορὰν συνίασι, τευξόμενοι τῆς ἀξίας ἕκαστοι. Verum communis totius terrarum orbis popularis status ab vno principe optimo regitur, omnesque velut in commune forum conueniunt, ius suum singuli pro merito consequuturi. Sidonius carmine 5. de Roma:

tum quæque suos prouincia fructus
Exposuit, fert Indus ebur, Chaldæus amomum,
Assyrius gemmas, Ser vellera, thura Sabæus,
Attis mel, Phœnix palmas, Lacedæmon oliuum,
Argos equos, Epirus equos, pecuaria Gallus,
Arma Chalybs, frumenta Lybes, Campanus Iacchum,
Aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaïa myrrham,
Pontus Castorea, blattam Tyrus, æra Corinthus,
Sardinia argentum, naues Hispania defert,

Hoc idem Aristides asserit, φόρτους μὲν ἀπ' Ἰνδῶν, εἰ βούλει καὶ τῶν εὐδαιμόνων Ἀράβων τοσούτους ὁρᾶν ἔξεστιν, Ac mercis ab Indis, & si velis ab Arabia felice tot ac tantos videre est. Nō immerito igitur Cicero tertia Catilin. Romam arcem terrarum, arcem prouinciarum omnium, Nazarius in Panegyrico, arcem omnium gentium, Symmachus lib. 10. e. 34. arcem terrarum appellant. Patriam cōmunem Symmachus ep. 94. l. 5. Populorum omnium parentem lib. 3. e. 11. Cunctarum prouinciarum parentem l. 4. e. 62. Frontinus æternam vrbem lib. de aquæ-

ductib. vt & Antoninus in Itinerario, Ammia. lib. 14. 15. Ausonius,

Ignota æternæ ne ſint tibi tempora Romæ.

Romam magnam Symmach. ep. 18. l. 4. Horatius lib. 1. Satyr. *Egreſſum magna me accepit Aricia Roma.* Lampridius in Halagabalo, Intellectum quam magna Roma eſſet, collectis aranearum millibus. Auctor de Limitibus Agrorum editus à Turnebo, Babylonem Romam vocat ad amplitudinem. Martialis,

Terrarum Dea, gentiumque Roma,
Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.

Frontinus, Regina & Domina orbis, quæ terrarum Dea, gentiumque conſiſtit, cui par nihil, & nihil ſecundum. Claudian.

Qua nihil in terris complectitur altius æther,
Cuius nec ſpatium viſus, nec corda decorem,
Nec laudem vox vlla capit, quæ luce metalli
Æmula vicinis faſtigia conſerit aſtris,
Armorum, legumque parens, quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula iuris.
Hæc eſt exiguis quæ finibus orta tetendit
In geminos axes, paruáque à ſede profecta
Diſperſit cum ſole manus, hæc obuia fatis
Innumeras vno gereret cum tempore pugnas,
Et Gallum terris proſterneret, æquore Pœnum,
Nunquam ſuccumbuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas maior, Trebiamque fremebat.

Laudatur ea vrbs ab omnibus, & in poſterum laudabitur, ſed eius magnitudo laudatione extenuatur, quæ ſilentio & admiratione veneranda eſt. Ariſtides, τὴν δ'

πόλιν ᾄδουσι μὲν πάντες, καὶ ᾄσονται, τοσούτῳ δ' ἐλάττω ποιοῦσι, ἢ σιωπῶντες, ὅσω περ μὲν τὴν σιωπὴν οὔτε μείζονα, οὔτ' ἐλάττονα ἔξι ποιῆσαι τῆς οὔσης, ἀλλ' ἀκέραιος τῇ γνώσει μένει, οἱ δὲ λόγοι τοὐναντίον ἢ βούλονται ποιοῦσιν. ἐπαινοῦντες γὰρ οὐ δεικνύουσιν ἀκριβῶς ὃ θαυμάζουσι. Vrbem, inquit, celebrant omnes, & celebraturi ſunt, ſed eo minorem faciunt dicendo quam tacendo, quod ſilentio neque minor quam eſt, neque maior fieri poteſt, ſed integra cognitioni relinquitur, laudatio contra facit quam velit. Celebrantes enim vrbem non exactè oſtendunt quod admirantur. De ea quippe non tantum pro dignitate dicere, ſed ne ſpectare quidem ipſam ſatis licet, niſi quis Argus oculis plenus, aut potius ipſius cuſtos oculatus Deus opem ferat. Etenim quis vel tot montium iuga occupata, campoſque exſtructos, vel tantum terræ in vnius vrbis nomen coactũ ex vlla ſpecula cõtemplari poſſit: Non temerè igitur eſt, quod ei templa poſita ſunt, vt Suetonius in Auguſto, & terrarum Dea vocata eſt à Martiali, vrbs ſacratiſſima à Marcel. lib. 21. à Symmacho ep. 26. in Auctuario à Caſſiodoro li. 6. Vrbs Auguſta Paulino ad Auſon.

Auguſta latiaris in vrbe Quirini
Fulget.

Prudent. in Hyppolyto.

Vrbs Auguſta ſuos vomit, effunditque Quirites.

Apollonius de excidio Hieroſ. lib. 3.

ſub præſide Tito
Lætus ad Auguſtam ſedem patriámque reuertar.

Auguſtiſſima Roma C. de offic. Rect. Prouinc.
Auguſtiſſima omnium ſedes Ammiano lib. 16.

Smyrnæi primi tẽplum vrbi Romæ ſtatuere M. Portio Conſule, magnis quidem iam populi Rom. rebus, non dum tamen ad ſummum elatis, ſtante adhuc punica vrbe, & validis per Aſiam regibus, ſub annum vrbis quadringenteſimum octauum, vt Tacitus lib. 4. Annal. Secuti ſunt exemplum Alabandenſes viceſimo quarto poſt anno, eiq; Diuæ ludos anniuerſarios inſtituerunt, narrante Liuio lib. 33. Prudent. in Symmachum, lib. 1.

Ac ſacram reſonare viam mugitibus ante
Delubrum Romæ. Colitur nam ſanguine, & ipſa
More Deæ, noménque loci ceu numen habetur,
Atque vrbis, Venerisque pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adolentur tæura deabus.

Sueton. lib. 2. templa quamuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere, nulla tamen Auguſtus in prouincia recepit, niſi communi ſuo, Romæque nomine. Diuam hanc adorat Rutilius.

Exaudi regina tui pulcherrima mundi
Inter ſidereos Roma recepta polos
Exaudi genitrix hominum, genitrixque Deorum.

Templum Romæ fuit in colle Palatino. Claudianus,

Conueniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino.

Sacra vrbs dicitur l. 2. C. Theod. de Can. frum. vrb. Rom. venerabilis vrbs l. vlt. C. Theod. de Nauicular. Eadem Metropolis Romani orbis dicitur ab Athanaſio, ſermone ad omnes ſolitariam vitam agentes. καὶ οὐχ ὅτι ἀποστολικός ἐστι θρόνος ᾐδέσθησαν, οὐδ' ὅτι μητρόπολις ἡ ῥώμη τῆς ῥωμανίας ἐστὶν ηὐλαβήθησαν. Neque reuerentia ducti ſunt, quod Apoſtolicus thronus eſſet, neque vllo reſpectu,

respectu, quod Roma metropolis Romani orbis. Martianus Heracleotes lib. de ſitu orbis:

ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις ἡ ῥώμη ἐστὶ πόλις
ἔχουσα ἐφάμιλλον τῇ δυνάμει καὶ τοὔνομα,
ἄστρον τι κοινὸν τῆς ὅλης οἰκουμένης.

Inter has gentes eſt vrbs Roma, cuius nomen cum potentia certat, aſtrum commune totius orbis. Seneca libro de Conſolat. ad Albinum, c.6. Romam communem patriam appellat: non quod id temporis omnes Romani imperij ſubditi ciuitate donati eſſent: id enim ab Antonio Pio præſtitum eſſe aliquot poſt annis oſtendimus: ſed quod in eam vrbem, velut in patriam omnes gentes confluerent. Eadem mente Plinius dixit l.35. e.5. Romam eſſe vnam cunctarum gentium in toto orbe patriam. Sidonius lib.8. e.6. totius orbis ciuitatem vnicam, in quo ſoli barbari, & ſerui peregrinantur. Athenæus lib.1.c.15. οἰκουμένης ἐπιτομήν. Orbis compendium, ſeu breuiarium. Caſſiodorus l.6. c.4. Romæ nomine contineri vniuerſa. Epictetus in Dialogo cum Hadriano: Quid eſt Roma? fons Imperij, orbis terrarum, mater gentiũ, rei poſſeſſor. vide an melius legatur, reip. poſſeſſio, vel rei poſſeſſio. Hanc Ariſtides comparat cum mari: quia vt mare fluuiorum acceſſione non creſcit, nec abſceſſu minuitur, quaſi ipſius capacitas cum illis fato quodam connexa ſit; ita nec in hac quicquam eſt præ magnitudine conſpicuum, nec hominum acceſſione creſcit, nec diſceſſu minuitur. οὔτε γὰρ ἐκείνη μείζων ἀπὸ τῆς ἐμβολῆς τῶν ποταμῶν γίνεται, ὡς συνειμαρμένον τούτου αὐτῇ, εἰς ῥοῦν αὐτῶν ἔχειν τὸ μέγεθος, id eſt, quaſi hoc fato ipſis datum ſit, vt mare fluxum

eorum capere possit. Mœnia vrbis à Seruo Tullio quadrato lapide structa esse ostendimus, quæ cum vetustate dilapsa essent, ab Arcadio & Honorio restituta sunt. Ea mœnia fuere pulcherrima, vnde & ab Imperatoribus l. 3. de calcis coctorib. vrb. Rom. C. Theod. Dignitas publicorum mœnium vrbis æternæ vocatur, & à Symmacho lib. 10. e. 34. cultus mœnium. Pulcra mœnia à Prudentio lib. 1 in Symmachum. Cassiodor. lib. 3. e. 21. nullibi tantam mœnium pulcritudinem repperiri posse. Ea Theodoricus restituerat, Totilas tertiam murorum vrbis partem postea disiecerat, quam restituit Belisarius, vt indicat Procopius lib. 3. de bello Gothico: sed opus fuit tumultuarium & minus superbum. Sub Theodorico mœnia fuere magnificentissima. Cassiodor. lib. 29. multa decora mœnium esse ait. lib. 7. for. 15. mirabilem syluam mœnium Romanorum. Idem in fine Chronici, Theodoricus, inquit, admirandis mœnibus deputauit per annos singulos maximam vim pecuniæ. Totilas apud Procopium li. 3. p. 311. ἀνοικοδομεῖσθαι ὅτι τάχιστα πάντα ἐκέλευεν, ὅσα καθελών τε καὶ πυρπολήσας αὐτὸς ἔτυχεν ἡνίκα Ῥώμην τὸ πρότερον εἷλε. Restituenda quam primum ea quæ ipse detruxerat, & igne vastarat, cum vrbem cœpisset curauit. Ante Totilam Belisarius, λίθους ἄγχιστά πη ὄντας ξυναγαγὼν ἐπ' ἀλλήλους οὐδενὶ κόσμῳ ξυνέβαλεν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἐντὸς ἔχοντας ἐπεὶ οὐδὲ τίτανον, οὐδέ τι ἄλλο τοιοῦτον ἐν παρασκευῇ εἶχεν, ἀλλ' ὅπως μόνον τὸ τῆς οἰκοδομίας σώζοιτο πρόσωπον. σκολόπων τε μέγα τι χρῆμα ἔξωθεν ἵστησιν. ἐτύγχανε δὲ καὶ τάφρους βαθείας ἀμφὶ τὸν περίβολον ὅλον ὀρύξας πρότερον, lapides, qui propè erant, coacervans, nullo ornatu composuit, nulla prorsus in-

termixtos materia, quia neque gypſum, neque aliud quidpiam eiuſmodi promptum habebat, ſed vt facies tantum ſubſtructionis ſeruaretur, Sudiumq; magnam vim extrinſecus conſtituit. Circa ambitum vniuerſum foſſas profundas prius defoderat. Murus autem vrbis ita fuiſſe ex Procopio videtur. Ab vna parte Tiberim verſus muri principium erat, haud longè ab Hadriani ſepulcro, & ponte Ælio, qui in eum deſinebat, è regione ædis S. Mariæ Tranſpontinæ qui producebatur verſus portam S. Angeli, Hadriani ſepulcro vicinum. Inde murus ductus paulo infra medium burgum, vt vocant, flectebatur in gyrum verſus Xenodochium S. Spiritus, ad cuius portã propè Tiberim terminabatur, ſic vt baſilica Petri, & montis Vaticani pars, quæ hodie muro clauſa eſt, excluderetur. Qua ratione murus duas comprehendebat portas, Triumphalem, & Aureliam. Quod ex verbis Procopij apparet. Aurelianam, inquit, portam ex altera parte hoc modo Gothi inuadunt. Hadriani A. ſepulcrum extra portam Aureliam extat, ad lapidis iactum à mœnibus procul exſtructum, ſpectatu dignum. Pario enim marmore ædificatum eſt, ſaxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla intermixta materia, quaternis partitum pari dimenſione lateribus, ita latis, vt iactus ex angulo lapis, alterum ferè pertingat: latera autem altitudine vrbis mœnia ſuperant: ſtatuæ quoque ex eodem marmore virorum equorumque miro artificio factæ deſuper inſident. Quod ſepulcrum veteres ſpecie arcis vrbi impoſitum brachiis duobus complexi ſunt: quæ à mœnibus ad id ſepulcrum porriguntur, quod ita pars

iubens. Manaſſes arbitratur Romam Imperij Conſtantinopolitani iugum excuſſiſſe ſub Irene: cùm Carolus Magnus à Leone Pôtifice, quem ab exilio in integrum reſtituerat, coronatus Imper. Romanorum & inunctus eſſet:

ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει.
οὕτως ὁ περιφανὴς σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐρράγη·
οὕτω μητρὸς καὶ θυγατρὸς μέσον ἐπέπτη σπάθη,
διχάζουσα καὶ τέμνουσα μετὰ θυμοῦ ῥομφαίας
νεάνιν τὴν εὐπρόσωπον τὴν νεωτέραν ῥώμην,
ἐκ τῆς ῥυσσῆς καὶ παλαιᾶς καὶ τετρεμπέλου ῥώμης.

Leo Carolum à capite ad pedes oleo vngit, & imperatorem occidentis facit. Ita inter matrem & filiam odia accenſa, enſes ſtricti volarunt decidentes, abſcindentes cum furore iuuénculam ſpecioſam nouam Romam, à rugoſa vetula capulari Roma. Iam ante ſub Leone Iſauro Pontifex Rom. Romam Imperio Conſtantinopolitano ſubtraxerat, vt ſupra monuimus. Ante Leonem Iuſtinianus Magnus, ſub quo & Papæ Romani alij auctoritate Imperatoris inſtituti ſunt, alij exilio mulctati, Iuſtinus, Tiberius, Mauricius, Phocas, Heraclius, Conſtantinus, Conſtans, qui & Romam imperium referre cogitarat, veterem illam & Principem vrbem pleniſſimo imperij iure tenuerunt; ipſe etiam Leo Conon, quandiu bene de fide ſenſit.

murorum effectum portæ imminet. Sed in muris vrbis nimij sumus, elogia quæ Romæ data sunt, exsequi pergamus. Sidonius lib. 1. e. 6. Romam domicilium legum, gymnasium litterarum, curiam dignitatum, verticem mundi, patriã libertatis vocat, in qua vnica totius orbis ciuitate soli barbari & serui peregrinãtur. Symmachus ep. 68. l. 8. domicilium Latiaris facundiæ. Ammian. li. 22. venerabilẽ vrbem: Capitoliũ, quo se venerabilis Roma in æternum attollit. Sidon. in Panegyr. Auiti,

Testor Roma tuum nobis venerabile numen.

Cassiodor. li. 1. e. 1. Venerandam vrbem. Ennodius ep. 2. liberalis eruditionis gymnasium. Cassiodo. ep. 22. lib. 5. ciuitatem litterarum. l. 1. e. 39. Eloquentiæ fœcundam matrem, virtutumque omnium latissimum templum. Ammianus lib. 16. Imperij, virtutumq; omnium larem. Hieronymi li. 2. aduersus Iouinian. Vrbem potentem, vrbem dominam, vrbẽ Apostoli voce laudatam. Roma inquit, aut fortitudinis nomẽ apud Græcos est, aut sublimitatis apud Hebræos, quibus Ros montes significat. Prosper, *Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris*
Facta caput mundo, quicquid non possidet armis
Relligione tenet.

Liuius lib. 1. Nulla vnquam Respublica nec maior, nec sanctior, nec bonis exemplis ditior. Propert. lib. 4. el. 1.

Omnia Romanæ cedant miracula terræ,
Natura hic posuit, quicquid vbique fuit.

Cassiodor. lib. 1. ep. 32. Illa enim mater omnium dignitatum, viros sibi gaudet præsidere virtutum. Virtutum omnium domicilium. Ammian. lib. 14. Lux omnium virtutum. lib. 16. Virtutum omnium mater. Patria vir-

De Romæ virtutibus, ac vitiis.

Cap. V.

De magnitudine Romæ veteris multis adhuc egimus, de virtutibus eius ac vitiis aliquid attingamus. Constantinus Romam ingressus, imperij, virtutumque omnium larem, qùum venisset ad rostra, perspectissimum Romanæ potentiæ forum obstupuit, pérq; omne latus quo se oculi contulissent, miraculorum densitate præstrictus, alloquutus nobilitatem in curia, populumq; pro tribunali, in palatium receptus, fauore multiplici, lætitia fruebatur optata. Deinde intra septem montium culmina, per accliuitates planitiemque posita vrbis membra collustrans, & suburbana, quicquid erat primum, id eminere inter alia cuncta sperabat. Iouis Tarpei delubra, quantum terrenis diuina præcellunt, lauacra in modum prouinciarum exstructa, amphitheatri molem solidatam lapidis Tiburtini compage, ad cuius summitatem ægrè visio humana conscendit, Pantheonque velut regionem teretem speciosa celsitudine fornicatam, elatosq; vertice scansili suggestus, Consulum & priorum principum imitamenta portantes, & vrbis tēplum, Pacisq; forum, & Pompeij theatrum, & odeum, & stadium, aliaque inter hæc decora vrbis æternæ. Verum cum ad Trajani forum venisset, singulari sub omni cælo structura, vt opinamur, etiam numinum assensione mirabilem, hærebat attonitus, per giganteos contextus

tutum, Cassiod. ep. 1. l. 2. Sidonius carm. 2. Caput mundi. Gergithius Vetus auctor, Roma caput rerum. Cassiod. ep. 15. li. 6. Aulam vocat libertatis. Ennodius ep. 1. atrium libertatis. Cassiodor. lib. 9 ep. 25. In ipsa curia libertatis vrbs libera. Plin. 3. c. 5. vna cunctarum gentium in toto orbe patria. Symmachus ep. 7. li. 2. Quod omnes exerto vbere, & pleno Roma susciperet. Prudentius lib. 2. in Symmach.

Viuitur omnigenis in partibus, haud secus ac si
Ciues congenitos concludat mœnibus vnis
Vrbs patria, atque omnes lare conciliemur auito.

Vide Nouellam 79. & Iulianũ nouel. 72. §5. 5. Herodian. li. 2. τὴν ῥώμην, ἔνθα ἡ βασιλεῖος ἐστὶ ἑστία. Romam vbi domicilium regium. Mamertinus Panegyr. ad Maximinum, Romam imperij matrem. Aristides, ὥσπερ οἱ πᾶσι κατὰ μίαν πόλεσιν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐν μιᾷ πόλει πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ πολιτευόμενοι, τοὺς ἄρχοντας καθίστατε ἐπ' αὐτοῖς. Vt in singulis fit vrbibus, ita vos totum orbem vt vnam ciuitatem administrantes, omnibus populis magistratus datis. Apud Herodianum Maximus ait, ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἡ τῆς βασιλείας ἵδρυται τύχη. In ea vrbe imperij fortuna constituta est. Ideo ex omnibus prouinciis, & ciuitatibus ad Senatum, aut magistratus Romæ morantes appellari solitum, cum à sententia quæ Romæ lata esset, ad aliarũ vrbium magistratus non prouocaretur, ait Aristides. οὐκοῦν ἐκεῖ ἔξεστι μετὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ψῆφον ἐνεχθεῖσαν ἢ ἐπὶ τοὺς ἄλλους, οὐδ' ἐπ' ἄλλοις δικαστάς. Quapropter illic post latam in vrbe sententiam, ad alios iudices adire non licet, &c.

circumferens mentem, nec relatu effabiles nec rursus mortalibus appetendos. Multis igitur cum stupore visis horrendo, imperator de fama querebatur, vt inualida, vel maligna, quod augens omnia semper in majus, erga hæc explicanda quę Romæ sunt, obsolescit. Vide Ammianum lib.16. Ædes Romæ in tantum exstruxere, vt domus ad vsum & munimentum paratæ, sint nunc periculo, non præsidio. Tanta altitudo ædificiorum est, tantæq; viarum angustiæ, vt neque aduersus ignem pręsidium, neque ex ruinis vllum vllam in partem effugium sit, ait Seneca lib.2.contr.2. Non satis capio verba Plinij lib.36.c.15. aut incredibile opus fuit de quo loquitur, his verbis, Bis vidimus vrbem totam cingi domibus Principum Caij & Neronis, & huius quidem aurea. Quæ tantæ fuere domus, quę totam vrbem cingerent? Plinius l.3.c.5. Quod si quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto æstimationem concipiat, fateaturque nullius vrbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei comparari. Clauditur ab oriente aggere Tarquinij Superbi, inter prima opere mirabili. Namque eum muris æquauit, qua maximè patebat aditu plano. Cætero munita erat præcelsis muris, aut abruptis montibus, nisi quod exspatiantia tecta multas addidere vrbes. Nomen Romæ, quod vulgari nefas, fuit Valentia, vt ait Solin. Vrbis ædificia ne supra 70. pedes attollerentur, vetuit Augustus. Strabo lib. 5 πρὸς τὰς ἐμπρήσεις συντάξας στρατιωτικὸν ἐκ τῶν ἀπελευθέρων τὸ βοηθῆσον. πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθελών, καὶ κωλύσας ἐξαίρειν ποδῶν ο', τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις. Augustus ad incendia ex libertinis milites instituit, qui opem ferrent.

De noua Roma seu Constantinopoli.

CAP. III.

ROmulus bonis auibus Romam condidit, gentium reginam ac dominam : Constantinus Magnus Byzantium auxit, & de suo nomine appellatum, sedem imperij fecit, iisdemque priuilegiis ornauit quibus Roma vsa, vnde & noua Roma dicta. Cyrus monachus,

τὴν νέαν ὄντως ῥώμην,
ῥώμην τὴν ἀῤῥυτίδωτον, τὴν μήποτε γηρῶσαν,
ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην.

Nouam reuera Romam, ruga carentem, nunquam senescentem, semper juuenantem, semper renouascentem. Quare bigas vrbium, τὴν πόλεων ξυνωρίδα dixit Synesius orat. de frater. amicit. ὦ βασιλεῦ Ζεῦ, ὦ πάτερ ἀνθρώπων, ὦ πολιοῦχε, καὶ τῆς ἑῴας ῥώμης, καὶ τῆς ἑσπερίας φυλάττοις μὲν τὴν πόλεων ξυνωρίδα. ô regalis Inppiter, ô pater hominum, ô præses vrbium, Romæ orientalis, & occiduæ seruato geminas vrbes. Constantinus Porphyrog. lib. 2. de Themat. Constantinopolim omnibus aliis imperare indicat his verbis. πόλις ἐστὶ βασιλεύουσα, τοῦ τε κόσμου παντὸς ὑπερέχουσα. Vrbs est dominatrix, quæ toti vniuerso præcellit, ac superior est. Socrates lib. 1. c. 16. Constantinus, Βυζάντιον ηὔξησε τείχη μεγάλα περιβαλὼν, καὶ διαφόροις κοσμήσας οἰκοδομήμασι, ἴσην τε τῇ βασιλευούσῃ ῥώμῃ ἀποδείξας, κωνσταντίνου πόλιν ὀνομάσας, χρηματίζειν δευτέραν ῥώμην νόμῳ ἐκύρωσε, ὃς νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ, καὶ δημοσίᾳ

ad casus, & ruinas altitudinem communium ædificiorum sustulit, vetuitque ædificia quę sunt ad publicas vias, supra 70 pedes attollere. Trajanus postea cum vrbs ruinis deformaretur, cauit ne supra 60. pedes. Ob frequentiam autem incẽdiorum pilis lapideis, mœnianis, contignationibus cœnacula multiplicata, vt Vitruuius lib. 11. c. 9. De ruinis & incendiis Iuuenal. Sat. 3. *vt non*

Deterius credas horrere incendia, casus
Tectorum assiduos
Quod spatium tectis sublimibus vnde cerebrum
Testa ferit.

Denique inter miracula æternæ vrbis nullum maius fuit cloacis, de quibus Plinius lib. 36. c. 15. Sed tunc senes aggeris vastum spatium, & substructiones insanas Capitolij mirabantur: præterea cloacas operum omnium dictu maximum, suffossis montibus, atque vrbe pensili subterque nauigata. A Marco Agrippa in ædilitate post consulatum corriuati septem amnes, cursuq; præcipiti torrentium modo rapere, atque auferre omnia, coacti insuper mole imbrium concitati vada ac latera quatiunt, aliquando Tiberis retro infusi recipiunt fluctus, pugnantque diuersi impetus intus, & tamen obnixa firmitas resistit. Trahuntur moles internæ tantæ, non succũbentibus causis operis, pulsant ruinæ sponte pręcipites, aut impactæ incendiis, quatitur solum terræ motibus, durant tamen à Tarquinio Prisco 700. propè annos, inexpugnabiles. Vniuersitate igitur miraculorum quę Romæ sunt aceruata, & in quendam vnum cumulum cõiecta, non alia magnitudo exsurget, quam si mundus alius quidam in vno loco narretur. Romæ

decora

ἐν τῷ καλουμένῳ στρατηγίῳ πλησίον τοῦ ἑαυτοῦ ἐφίππου. A quo mutuatus est Diaconus lib. 11. Miscel. hist. Constantinus Constantinopolim appellari secundam Romam lege firmauit, sicuti lex ipsa in marmorea Platoma (Socrates, lapideam columnam vocat) noscitur esse conscripta, & iuxta statuam eius equestrem in strategio (prætorium intellige) est constituta. Iulianus orat. 1. ἡ μὲν βασιλεύουσα τῶν ἁπάντων πόλις ῥώμη μήτηρ οὖσά σοι καὶ τροφός. Roma omnium regina vrbs mater & nutrix, Constantinopoli, tibi fuit. Nicetas Dauid in vita Ignatij eandem vocat omnium regionum & vrbium reginam clarissimam, πάσης χώρας καὶ πόλεων περιφανεστάτην βασιλίδα. Chrysostomus homil. de verbis Isaiæ, ὅλου τοῦ κόσμου μητρόπολιν, totius orbis metropolim, quam donatam esse priuilegiis veteris Romæ docet Imperator l. 1. C. de priuileg. vrb. Constantinop. Sidonius Panegyr. 2.

at tu circunflua Ponto
Europæ atque Asiæ commissam carpis vtrimque
Temperiem, nam Bistonios Aquilonis hiatus
Proxima Calchidici sensim tuba temperat Euri.
Interea te Susa tremunt. &c.
Porrigis ingentem spatiosis mœnibus vrbem,
Quam tamen angustam populus facit, itur in æquor
Molibus, & veteres tellus noua contrahit vndas.
Namque Dicarcheæ translatus puluis arenæ
Intratis solidatur aquis, durataque massa
Sustinet aduectos peregrino in gurgite campos.
Sic te dispositam, spectantemque vndique portus
Vallatam pelago terrarum commoda cingunt,
Fortunata satis Romæ partita triumphos.

decora &ornata adhuc exſequuti ſumus: quid ſi luxum eius ſeneſcente imperio ſub oculos ſubijciamus, an de nobiliſſima omnium vrbe malè meriti videbimur? Ammianus certè Romam ſua ætate corruptiſſimam fuiſſe indicat lib. 14. Verba eius aſcribemus. Tempore quo primis auſpiciis in mundanum fulgorē ſurgeret, victura dum erunt homines, Roma, vt augeretur ſublimibus incrementis, fœdere pacis æternæ virtus conuenit atque fortuna plerumque diſſidentes, quarum ſi altera defuiſſet, ad perfectam non venerat ſummitatem. Eius populus ab incunabulis primis aduſque pueritiæ tempus extremum, quod annis circumcluditur ferè trecentis, circummurana pertulit bella, deinde ætatem ingreſſus adultam, poſt multiplices bellorum ærumnas, Alpes tranſcendit & fretum: in iuuenem erectus & virum, ex omni plaga quam orbis ambit, immenſus reportauit laureæ triumphos: iamque vergens in ſenium, & nomine ſolo aliquoties vincens, ad tranquilliora vitæ diſceſſit. Ideo vrbs venerabilis, poſt ſuperbas efferatarum gentium ceruices oppreſſas, lataſq; leges, fundamenta libertatis, & retinacula ſempiterna, velut frugi parens, & prudens, & diues, Cæſaribus tanquam liberis ſuis regenda patrimonij iura permiſit, & olim, licet otioſæ ſint tribus, pacatæque centuriæ, & nulla ſuffragiorum certamina, ſed Pompiliani redierit ſecuritas temporis; per omnes tamen quotquot ſunt partes terrarum, vt domina ſuſpicitur & regina, & vbique patrum reuerenda cum auctoritate canicies, populique Romani nomen circumſpectum, & verendum. Sed læditur hic cœtuum magnificus ſplendor

Vt enim Zozimus lib.2. Ædificia Constantinopoli tam fuere contigua, vt habitatores, siue domi se contineant, siue in compitis sint, artentur, nec sine periculo propter ingentem hominum & animalium copiam incedant. Anthemius Procopij socer muro maximo vrbem circumdederat, Socrate narrante. Longitudo vrbis, à porta aurea vsque ad littus maris directa linea, pedum habuit 14. millia & 75. Latitudo, pedum sex millia 150. Vide Constantinopoleos veterem descriptionem. Iulianus appellationem, & nobilitatem Constantinopoleos arcessit à Constantino Magno orat.1. πόλιν ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέστησεν ἐν οὐδὲ ὅλοις ἔτεσι δέκα, τοσοῦτω τῶν ἄλλων μείζονα, ὅσω τῆς ῥώμης ἐλαττοῦσθαι δοκεῖ. ἧς δὲ δευτέραν τετάχθαι μακρῷ βέλτιον ἐμοί γε φαίνεται, ἢ δὲ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μείζονα καὶ πρώτην νομίζεσθαι. Vrbem Constantinus sibi cognominem decem plus minus annorum spatio condidit, tanto aliis maiorem, quanto Roma inferior esse videtur. A qua secundum locum tenere longè magnificentius est, quàm aliarum omnium maiorem & digniorem haberi. Sozomenus lib.2.c.3. eisdem priuilegiis cum Roma Constantinopolim honestatã esse ait. ἐπὶ τῆς βυζαντίων πόλεως καὶ ἴσα ῥώμης κρατεῖν, καὶ οἰκονομεῖν αὐτῇ τῆς ἀρχῆς κατεστήσατο. Constantinus edixit vt Byzantiorum vrbs eodem quo Roma iure frueretur, & principem in imperio locum teneret. ἔγνωκεν οἰκίσαι πόλιν ὁμώνυμον ἑαυτῷ, καὶ τῆς ῥώμης ὁμότιμον. Constituit condere vrbem suo nomine, eodem jure quo Roma. ὁ δὲ τὴν πρὶν βυζάντιον περισσαγορευομένην, εἰς εὐρυχωρίαν ἐκτείνας, Byzantiũ vrbem dilatans maximis muris circumdedit. Cum autem indigenæ non satis essent replendæ vrbi, maximas domos

leuitate paucorum incondita, vbi nati ſint non reputantium, ſed tanquam indulta licentia vitiis ad errores lapſorum, & laſciuiam, &c. Ex his quidam æternitati ſe commendari poſſe per ſtatuas æſtimantes, eas ardenter affectant, quaſi plus præmij ex figmentis æreis ſenſibus carentibus adepturi, quam ex conſcientia honeſtè rectéque factorum, eaſque auro curant imbracteari, quod Acilio Glabrioni delatum eſt primo, quum conſiliis armiſque regem ſuperaſſet Antiochum, &c. Alij ſummum decus in carrucis ſolito altioribus, & ambitioſo veſtium cultu ponentes, ſudant ſub ponderibus lacernarum, quas in colli exerta fibulis ipſis adnectant, nimia ſubtegminum tenuitate peruia filis exſtantes crebris à locis omnibus, maximéque ſiniſtra, vt longioris fimbriæ tunicæ perſpicua luceant varietate liciorum effigiatæ in ſpecies animalium multiformes, &c. Quum autem interuallata temporibus conuiuia longa & noxia cæperint apparari, &c. is, adhibetur qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem teſſerariam profitetur, aut ſecretiora quædam ſe noſſe confingit. Homines enim eruditos & ſobrios, vt infauſtos & inutiles vitant quoque, &c. Quidam per ampla ſpatia vrbis, ſubuerſaſque ſilices, ſine periculi metu properanter equos velut publicos ſignatis, quod dicitur, calceis agitant, familiarium agmina tanquam prædatorios globos poſt terga trahentes, ne Sannione quidem, vt ait comicus, domi relicto. Quo comitatu matronæ complures opertis capitibus & baſternis, per latera ciuitatis cuncta diſcurrunt, vtque præliorum periti rectores primo cateruas denſas opponunt, & fortes,

domos per fora ſparſim ædificans, eas viris honeſtis, eorumque domeſticis attribuit, quorum alios ex vetere Roma, alios aliunde arceſſiuit. Tributa autem cum indixiſſet, partem in ædificia & opera publica ornandæ vrbi, partem alendis ciuibus aſſignauit, & rebus omnibus aliis ea quæ ad vrbem pertinebant, exornans, circo, fontibus, porticibus, & aliis ædificiis magnificè inſtruens, nouam Romam Conſtantinopolim vocauit, & reginam ac principem vrbem conſtituit, omnium vrbium quæ Romano imperio parent ad arctum, nothum, & ſolem orientem (καὶ ἥλιον ἀνίσχοντα, ita lege) eique ſubdidit maria quæ in medio iacent ex vrbibus ad Iſtrũ ſitis, & Epidamno, aliiſque ad ſinum Ionium, vſque ad Cyrenem & Lybes ibi poſitos vſque ad Boream. Et magnum Senatum alium inſtituit cum iiſdem ordinibus, honoribus, Kalendis, feſtis, quæ Romæ obſeruantur, cui vt æmulam efficeret nouam Romam, in tantum eam auxit, ὡς καὶ τοῖς σώμασι, καὶ τοῖς χρήμασι μείζονα συνομολογεῖσθαι, vt & corporum numero & opum majorem hanc eſſe in confeſſo ſit. Veterem tamẽ Romam nouæ anteponi dignitate, magnitudine, & merito, ſupra eſt à nobis oſtenſum. Inde eſt quod idem Sozomenus lib. 7. c. 9. ſecundum Patriarchæ Conſtantinopolitano locum poſt Romanum Pontificem datum aſſeuerat, μετὰ δὲ τὸν ῥώμης, τὸν κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον τὰ πρεσβεῖα ἔχειν, ὡς νέας ῥώμης τὸν θρόνον ἐπιτροπεύοντα. Poſt Romanum Pontificem, Conſtantinopoleos Epiſcopum in ſecundis ſedere, vt qui nouæ Romæ Solium adminiſtret. ἤδη γὰρ οὐ μόνον εἶχε τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἡ πόλις καὶ γερουσίᾳ καὶ τάγματι δήμων, καὶ ἀρχαῖς ὁμοίως ἐχρῆτο, ἀλλὰ

deinde leues armaturas, post iaculatores, vltimasque subsidiales acies, si fors adegerit, inuasuras; ita præpositis vrbanæ familiæ suspensæ digerentibus sollicitè, quos insignes faciunt virgæ dextris aptatæ, velut tessera data castrensi, iuxta vehiculi frontem omne textrinum incedit. Huic atratum coquinæ adiungitur ministerium: deinde totum seruitium cum otiosis plebeiis de vicinitate coniunctis. Postrema multitudo spadonum à senibus in pueros desinens, coloris obluridi, distortaque liniamentorum compage deformis, vt quaqua incesserit quisquam, cernens mutilorum hominum agmina, &c. Paucæ domus studiorum seriis cultibus antea celebratæ, nunc ludibriis ignauiæ torrentes exundant, perflabili sono, vocali tinnitu fidium resultantes. Denique pro philosopho cantor, & in locum oratoris doctor artium ludicrarum accitur, & bibliothecis sepulcrorum ritu in perpetuum clausis, organa fabricantur hydraulica, & lyræ ad speciem carpentorum ingentes, tibiæq; & histrionici gestus instrumenta non leuia. Postremo ad id indignitatis est ventum, vt quum peregrini ob formidatam haud ita dudum alimentorum inopiam pellerentur ab vrbe præcipites, sectatoribus disciplinarum liberalium impendiò paucis sine respiratione vlla extrusis, tenerentur mimarum asseclę viri, quíve id simularunt ad tẽpus, & tria millia saltatricum, ne interpellata quidem, cum choris, totidemque remanerent magistris. Et licet, quocunque oculos flexeris, feminas affatim multas spectare cirratas, quibus, si nupsissent, per ætatẽ ter iam nixus poterat suppetere liberorum. Adusque tædium pedibus paui-

καὶ τὰ σύμβολα καὶ τὰ νόμιμα τῶν ἐν ἰταλίᾳ ῥωμαίων ἐκείνῃ, καὶ τὰ δίκαια, καὶ τὰ γέρατα περὶ πάντα ἑκατέρᾳ ἰσάζετο. Non enim modo vrbs Constantini noua Roma dicebatur, verum & Senatu & ordine populorũ, & magistratib. similiter vtebatur, & cõtractus ac lites ex legibus Romanis iudicabantur, & iura & priuilegia vtriusq; vrbis per omnia æquabatur. Libanius orat. περὶ τῆς στάσεως, de seditione, Constantinũ magnum Senatui Romano Romæ nouæ Senatum opposuisse ait. τὸν τ' ἀντιθέντα τῇ ῥωμαίῃ βουλῇ τὴν νέαν. Certè apud Sozomenum lib. 3. c. 8. Episcopi orientis principatum Romanæ sedis, non ex majestate & principatu vrbis, sed ex Sedis Apostolicæ priuilegio agnoscunt. Cum enim Iulius Pontifex Romanus Athanasiũ Alexandriæ, Marcellum Ancyræ, Paulum Constantinopoleos, Asclepam Gazæ Episcopos in Communionem vt orthodoxos admisisset, eosdem in suas sedes auctoritate, qua potiuntur æternæ vrbis pontifices, vt cum Ammiano Marcel. loquar, restituit. οἷα δὲ τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου, ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπέδωκε, καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν ἕω ἐπισκόποις ἔγραψε μεμφόμενος, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευσαμένοις περὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς ἐκκλησίας ταράττουσι, τῷ μὴ ἐμμένειν τοῖς ἐν νικαίᾳ δόξασιν. ὀλίγους δὲ ἐκ πάντων εἰς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι ἐκέλευσε, διελέγξοντας δικαίαν ἐπ' αὐτοῖς ἐγνωκέναι τὴν ψῆφον. ἢ τοῦ λοιποῦ οὐκ ἀνέξεσθαι ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσοιντο νεωτερίζοντες. Vnicuique suam ecclesiam restituit, quod ei omnium cura propter sedis auctoritatem ac dignationem commissa esset, scripsitque orientalibus episcopis, expostulans quod non benè de viris illis statuissent, quódque turbarent ecclesias, quod non acquiescerent iis quæ Niceno

menta terentes, iactari volubilibus gyris, dum exprimunt innumera ſimulacra, quæ finxere fabulæ theatrales. &c. Nec credi poteſt qua obſequiorum diuerſitate coluntur homines ſine liberis Romæ. Et quoniam apud eos, vt in capite mundi, morborum acerbitates celſiùs dominantur, ad quos vel ſedandos omnis profeſſio medendi torpeſcit, &c. Ex turba vero imæ ſortis & paupertinæ, in tabernis aliqui pernoctant vinariis, nonnulli velabris vmbraculorum theatralium latent, quæ Campanam imitentur laſciuiam, Catulus in ædilitate ſua ſuſpendit omnium primus; aut pugnaciter aleis certant, &c. Hæc ſimiliaque memorabile nihil vel ſerium agi Romæ permittunt. In meliora tempora incidimus, Romæ ſi vnquam virtus & pietas viget. De eius occaſu Manaſſes audiendus,

ὁ παῖς ῥωμύλος τῆς ἀρχῆς ἥψατο τελευταῖον.
καὶ πόλις μεγαλόπολις ἡ τῶν ῥωμαίων πόλις
ῥωμύλον σχοῦσα κατ᾽ ἀρχὰς ἔννομον βασιλέα,
καὶ πάλιν περιστήσασα τὸ κράτος ῥωμύλον,
οὐκ ἔτι τὴν κυβέρνησιν ἔσχεν ἐκ βασιλέων,
βαρβάροις δ᾽ ὑποκύψασα, καὶ χωροβατηθεῖσα
ῥῆγας κατεῖδεν ἄρχοντας, χωράρχας, σατραπάρχας.

Demum puer Romulus vltimus attigit imperium, & vrbs magna Romanorum, quæ per initia regem legitimum habuit Romulum, rurſus Romulo regnum cum dediſſet, non amplius ab Imperatoribus gubernata eſt, ſed barbaris ſubdita, & ab iis inceſſa reges vidit, chorarchas, ſatraparchas. Idem de Roma,

καὶ ῥώμην τὴν πρωτόπολιν τὴν παλαιτάτην ῥώμην.

Romam principē vrbium veterē Romam. Romanum

concilio definita erant: & ex omnibus paucos stata die Romam venire iussit, vt sententiam quam ipse de viris illis tulerat, iustam esse docerentur. Alioqui se in posterum non laturum esse interminatus est, nisi noua moliri desinerent. Rescripserunt illi, φέρειν πᾶσι φιλοτιμίαν τὴν ῥωμαίων ἐκκλησίαν, ὡς ἀποστόλων φροντιστήριον, καὶ εὐσεβείας μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς γεγενημένην, εἰ καὶ ἐκ τῆς ἕω ἐνεδήμησαν αὐτῇ οἱ τοῦ δόγματος εἰσηγηταί. οὐ παρὰ τοῦτο δὲ τὰ δεύτερα φέρειν ἠξίουν, ὅτι μὴ μεγέθει ἢ πλήθει ἐκκλησίας πλεονεκτοῦσιν, ὡς ἀρετῇ καὶ προαιρέσει νικῶντες. In litteris suis fatebantur Romanã Ecclesiam apud omnes in magna esse dignatione & honore, vt Apostolorum auditorium, quæ iam ab initio metropolis pietatis extiterit, quanquam primi dogmatis auctores ac fidei interpretes ac internuntij ab Ortu profecti erant. Non tamẽ ideo se tenere secundas oportere, quod magnitudine ecclesiæ ac multitudine inferiores sint, cum virtute & studio sint potiores. Sed hoc temerarium responsum ab hæreticis profectum esse scito, qui Niceni concilij sanctissima decreta oppugnabant. Certè ex Christi Domini oraculo, ex patrum omnium, qui ab Apostolis fidei præcepta hausere, consensu principatus ecclesiæ Petro, & sedi Apostolicæ attributus est: primus tamen Imperatorum Constantinus edicto principatum ei detulit, deinde ceteri Imperatores, ipsæ adeo Synodi, quod auctore Christo institutum erat, adamarunt. Apud Gennadium jussio Constantini Magni inter constitutiones canonicas habetur in hæc verba. ἀποφαινόμεθα ἵνα ἡ ἱεραγία ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία τὴν ἀρχὴν ἔχῃ, ὡς ἐπὶ τοῖς τέσσαρσι θρόνοις, ἀλεξανδρείας, ἀντιοχείας, ἱερουσαλήμ, κωνσταντίνου

autem imperium vnicum ac ſingulare fuit ad ætatem vſque Diocletiani. Quanquam enim Marcus Antonius Philoſophus, vnà cum Ælio Vero imperium adminiſtrauit, Caracalla cum Geta modico tempore; non tamen imperium in duo diuiſum eſt, ſed vnicum fuit, à duobus principibus ex æquo adminiſtratum. Diocletianus primus in tres partes diuiſit. Conſtantio enim, Patri Conſtantini magni, Britannias, Gallicas, Hiſpanias, Maximiano Illyricum, Italiam, Africam, ſibi orientem, & Galerio Maximino attribuit. Deinde Conſtantinus & Licinius inter ſe imperium partiti. Tum Conſtantinus in tres filios orbem diuiſit: Valentinianus ſibi occidentis imperium, Valenti orientem, Gratianus Theodoſio orientem, ſibi & fratri occidentem aſſignarat. Theodoſius Arcadio Conſtantinopolim, Honorio Romam. Deinde ad Auguſtulum vſque duo imperia fuere. Sub Diocletiano Nicomediæ orientis regia fuit. Socrates lib. 1. c. 6. ἐν τῇ νικομηδείᾳ τὰ βασίλεια, οἱ περὶ Διοκλητιανὸν ἐπεποίηντο. Sidonius Carm. 2. fines imperij orientis definit his verbis:

venio, non vt mihi preſſus Araxes
Impoſito ſub ponte fluat; nec vt ordine priſco
Indicus Auſonia potetur caſſide Ganges,
Aut vt tigriferi pharetrata per arua Niſates
Depopuletur ouans Artaxata Caſpia conſul:
Non Pharij modo regna precor; nec vt hiſce lacertis
Frangat Hydaſpeas aries impactus Erythras,
Non in Bactra feror, nec committentia pugnas
Noſtra Semiramiæ rident ad claſſica portæ.
Arſacias non quæro domos, nec teſſera caſtris

πόλεως. οὕτω καὶ ἐπὶ πάσαις τῦ καθόλου κόσμυ ἐκκλησίαις. Edicimus vt ſacroſancta Romana Eccleſia principatum habeat vt in quatuor thronis, Alexandriæ, Antiochiæ, Hieruſalem, Conſtantinopoleos, ita & in omnibus totius orbis Eccleſiis. Synodo Conſtantinopol. ſub Theodoſio maiore, τὸν μὲν τῆς κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, μετὰ τὸν τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον. Epiſcopum Conſtantinopolitanum principatum habere honoris, poſt Romanũ Pontificem. Synodo Calchedon. c. 28. καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδιδώκασι τὰ πρεσβεῖα, δευτέραν δὲ εἶναι τὴν κωνσταντίνου πόλιν, καὶ τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἔχειν. Etenim cathedræ veteris Romæ, quod ea vrbs domina ſit gentium, merito patres principatum attribuerunt, ſecundam eſſe Conſtantinopolim ſtatuerunt, & eadem habere priuilegia. Sed in hoc argumento nimius ſum, ad Conſtantinopolim redeamus. Libanius ad Theodoſium, λείπεται δὴ κἀκεῖνος τῶν σῶν δὴ τοῦτο, ὁ τῇ ῥώμῃ μὲν ὁμώνυμον ἐγείρας πόλιν, τὸ σχῆμα δὲ τῆς ἐκείνης ἅπαν εἰς ταύτην εἰσαγαγών. Ille certè tuis rebus in hoc inferior eſt, qui vrbẽ veteri Romæ cognominem exſtruxit, formam autem illius omnem in hanc introduxit. Claudianus lib. 2. in Ruffin.

Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ,
Et Calchedonias contra deſpectat arenas.

Idem de Bello Gildon.

Cum ſubito par Roma mihi, diuiſaque ſumpſit
Æquales aurora togas, Ægyptia rura
In partem ceſſere nouam, ſpes vnica nobis
Reſtabat Libyæ, ait Roma.

In Ctesiphonta datur: totum hunc tibi cessimus axem,
Omne quod Euphratem, Tigrimque interiacet olim,
Sola tenes, res emta mihi est de sanguine Crassi.
Ad Charras pretium scripsi, nec inulta remansi,
Aut perijt sic emtus ager, si fallo probasti
Ventidio mactante Pacor. nec sufficit istud,
Armenias, pontúmque dedi, quo Marte petitum
Dicat Sylla tibi, forsan non creditur vni
Consule Lucullum. Taceo iam Cycladas omnes,
Acquisita meo seruit tibi Creta Metello,
Transcripsi Cilicas, hos Magnus fuderat olim,
Adieci Syriæ quos nunc moderaris Isauros,
Hos quoque sub nostris domuit Seruilius armis:
Concessi Ætolos veteres, Acheloïaque arua:
Transfudi Attalicum malè credula testamentum,
Epirum retinens. Tu scis cui debeat illam
Pyrrhus, in Illyricum specto te mittere jura
Ad Macetum terras, & habes tu Paule nepotes,
Ægypti frumenta dedi, mihi vicerat olim
Leucadius Agrippa fretis, Iudæa tenetur
Sub ditione tua, tanquam tu miseris illuc
Insignem cum patre Titum. Tibi Cypria merces
Fertur, pugnaces ego pauper laudo Catones.
Dorica te tellus, & Achaica jura tremiscunt,
Tendis & in bimarem felicia regna Corinthon.
Dic Byzantinus quis rem tibi Mumius egit?

Ita Roma enumerat apud Sidonium prouincias quæ Constantinopolitano imperio parebant.

Socrates lib. 5. τὴν μεγαλόπολιν καὶ τὴν θράκην νεκτάριος κληροῦται. Magnam vrbem & Thraciam Nectarius ſortitur. Megalopolim vocat Conſtantinopolim. Piſidas in Coſmurgia:

πύλας γὰρ ἡμεῖς κοσμικῶν οἰκητόρων
ταύτην καλοῦμεν ἣν ἐπύργωσεν πόλιν.
καὶ δὸς τὸν ἐκ σοῦ προσλαβόντα τὸ κράτος
τὸν κοσμορύστην, καὶ διώκτην περσίδος,
μᾶλλον δὲ τὸν σώσαντα καὶ τὴν περσίδα,
ὅλον κρατῆσαι τὸν ὑφ' ἡλίου τόπον.

Vrbem enim quam Conſtantinus turribus inſtruxit, vocamus ianuam incolarum orbis. Da Deus, vt qui à te imperium accepit ſeruator orbis, perſequutor, & euerſor Perſidis, magis vero qui Perſidem ſeruauit, vniuerſo orbi imperet. Fortè legendum,

ὅλων κρατῆσαι τῶν ὑφ' ἡλίου τόπων.

Socrates lib.3. Conſtantinopolim vocat megalopolin, magnem vrbem. ὁ κωνστάντιος μεθίστησι τὸν ἰουλιανὸν ἐκ τῆς μεγαλοπόλεως εἰς τὴν νικομηδείαν. De priuilegiis quæ Conſtantinopoli reliquit Conſtantinus, Sozomenus lib.2. fine, loquitur in hæc verba, διαθήκην ποιήσας πρεσβεῖα τὰ μὲν τῇ πρεσβυτέρᾳ ῥώμῃ, τὰ δὲ ἐν τῇ ἐπωνύμῳ αὐτοῦ καταλιπών, alia priuilegia Romæ veteri, alia Conſtantinopoli, quam de ſe appellarat, reliquit. De vbertate vrbis Conſtantinopolitanæ Socrates lib.4.c.16. ἀεὶ γὰρ δὴ κωνσταντινούπολις καὶ ἄπειρα τρέφουσα πλήθη, τὰ πολλὰ εὐθυνεῖται, τῷ τε διὰ θαλάσσης ἔχειν τῶν πάντων τῶν ἐπιτηδείων τὴν προσκομιδὴν, καὶ ὅτι ὁ εὔξεινος πόντος παρακείμενος ἄφθονον αὐτῇ ἡνίκα προσδέηται παρέχει τὸν σῖτον. Semper enim Conſtantinopolis innumeram multitudinē nutriens vt plurimum abundat,

De Nomine Imperatoris.

CAP. VI.

IMperator propriè dicitur qui exercitui præest, & ſuis auſpiciis bellum gerit, Græci στρατηγὸν, ἡγεμόνα, στρατάρχην, στρατηλάτην vocant, Homerus κοσμήτορα λαῶν, ὄρχαμον ἀνδρῶν, ποιμένα λαῶν, ἀγὸν, ἡγήτορα, ἡγούμενον. Euſebius lib. 8. Hiſtoriæ, στρατοπεδάρχην pro duce exercitus ponit, c. 3. Latini veteres Prætorem, à quo Prætoria cohors. Ita Liuius lib. 35. Antiochum Syriæ regem, qui exercitui aduerſus Romanus præerat, Imperatorem ab Ætolis dictum eſſe commemorat. Deinde Romano more imperatores dici cæperunt, qui iuſta acie hoſtes fudiſſent. Demum, qui vt reges apud alias gentes, ita & Reip. apud Romanos ſummo iure præeſſent, quique cæteris magiſtratibus legem dicerent, exercitibus imperarent, reges inſtituerent, aut iis jus regni eriperent. Manaſſi αὐτοδύναξ, αὔταρχος, μόναρχος, μονοκράτωρ. Idem αὐτονοκράτορα vocat, quem Dio αὐτοκράτορα, recentiores βασιλέα, μέγιστοι αὐτονάνακτα μυριονικηφόρον. Item τῶν ῥωμαίων ἀρχηγὸς καὶ κράτωρ, αὐτοκράτωρ. σκηπτοκράτωρ, σκηπτοκρατεία, αὐτονάρχης. Primus omnium Iulius Cæſar perpetuus imperator dictus, ſibi ceterorum magiſtratuum jus & auctoritatem adrogauit. Nam & Dictator, & Tribunus plebis perpetuus, & morum magiſter renuntiatus eſt. Auguſtus Cæſar idem jus Senatuſconſulto tenuit, ſed ad decem annos, quibus exactis imperium renouari ſibi auctori-

& quod à mari omnium quæ ad victum cultumque corporis idonea ſunt, commeatum habeat, & quod Euxinus Pontus aſſitus abundantem ei modum tritici, ſi quando opus eſt, præbeat. Sed Manaſſem in Politicis audiamus,

πόλεως δὲ βουλόμενος δομήτωρ χρηματίσαι
τὴν τῶν τυφλῶν κατέλαβε καλχηδονίων πόλιν,
καὶ κτίζειν ἀπαρξάμενος πρᾶγμα κατεῖδε ξένον,
καὶ γὰρ μεγαλοπτέρυγες ὄρνιθες ἐπιπτάντες
τοὺς λίθους ἀφαρπάζοντες μετήνεγκαν ἐκεῖθεν
ἐπὶ τὴν πόλιν βύζαντος τὴν περιφανεστάτην.
ὁ τοίνυν θεοφόρητος αὐτάναξ κωνσταντῖνος
οὐκ ἀπὸ τύχης ἐγνωκώς, ἀλλ' οὐδ' ἐκ ταὐτομάτου
συμβῆναι τὸ γινόμενον τοῦτο περὶ τοὺς λίθους,
ἐκεῖθεν μεταθέμενος στρέφει τὴν γνώμην ὅλην
ἐπὶ τὴν πολυδαίμονα πόλιν τῶν βυζαντίων,
καὶ πόλιν ὀλβιόπολιν τὴν νέαν ῥώμην,
ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην,
ῥώμην ἀφ' ἧς προχέονται χαρίτων αἱ συρμάδες,
ἣν ἤπειρος προσπτύσσεται, θάλασσα δεξιοῦται,
ἠπίως ἀγκαλίζονται παλάμαι τῆς εὐρώπης,
ἀντιφιλεῖ δ' ἑτέρωθεν τὸ τῆς ἀσίας στόμα.

Conſtantinus cum vellet vrbem condere, vrbem venit cœcorum calchedonenſium, & auſpicatus exſtruere, rem videt nouam; aues prolixis alis inuolantes lapides inde tranſtulerunt Byzantium vrbem nobilem. Conſtantinus igitur diuinus, non fortè id factum aut temerè ratus, inde abductus animum confert ad Byzantium felicem vrbem, nouam Romam, ſemper iuueneſcentem, ſemper ſe renouantem, à qua gratiarum

tate Senatus voluit. Dictatoris nomen deprecatus est. Tiberius Augusti testamento in familiam Iuliam, & nomen Augusti assumtus, à Senatu imperium accepit. Primus Claudius à militibus imperator renuntiatus est, penes quos deinde Imperatores creandi potestas fuit, si legitimus imperij hæres desideraretur. Quanquam & hic subinde variatum, cum milites interdum à Senatu imperatorem postularint, interdum ipsi seditione militari crearint. Quæ ne nullo auctore dicta putes, è veteri memoria testes laudabo. Dio lib. 43. τό τε τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτι μόνον, ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ ἐκεῖνος πολλάκις ἐκ τῶν πολεμίων ἐπεκλήθησαν, (malim, ἐκ τῶν πολέμων) οὐδὲ ὡς οἱ τινὰ αὐτοτελῆ ἡγεμονίαν, ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν λαβόντες ὠνομάζοντο, ἀλλὰ καθάπαξ τοῦτο δὴ τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι διδόμενον ἐκείνῳ τότε πρώτῳ καὶ πρῶτον ὥσπερ τι κύριον προσέθεσαν. Id est, & nomen Imperatoris non modo vt olim & alij, & Iulius ipse plerumq; victis hostibus salutatus est, neque vt qui absolutum aliquod imperium, & plenam potestatem consequuti nominabantur, sed semel illi primo omnium imperatoris nomen, quod hodiéq; & aliis datur, qui summum imperium habent, quasi proprium addiderunt. Vbi mihi nota tres Imperatoris significatus, de quibus supra egimus. Postremum Suetonius in Iulio c. 76. prænomen appellat. Insuper, inquit, & prænomen imperatoris. In veteribus inscriptionibus imperatoris nomen, cum singulare illud ac summum imperium significat, præponitur, cum victoria partum est, subiungitur, hoc modo, Imperator Cæsar Augustus. & contra, Iulius Blæsus Imperator. Dio l. 52. de Augusto. τὴν τοῦ αὐτο-

cateruæ profunduntur, quam terra continens complectitur, mare ambit, molliter in vlnas accipiunt manus Europæ, & os Aſiæ vtrinque oſculatur. Idem de Balinco Zeuzippi, quod Seuerus exſtruxit.

τοῦτον ἀκούω δείμασθαι λουτρὸν τὸ τοῦ ζευξίππου.
τὸ μέγα καὶ περίπυστον τῆς βυζαντίδος θαῦμα.
καὶ τοῦτο δὴ τὸ θέατρον τῆς ψυχαγωγίας
τὰς πόλεις ὅλας ἱκανὸν στέγειν, καὶ στεναρχίας,
ἐν ᾧ πρὸς τέρψιν θέουσιν ἁμιλλητῆρες ἵπποι.

Hunc audio exædificaſſe lauacrũ Zeuxippi magnum, celebre, miraculum Byzantij. Et hoc theatrum oblectationis quod poteſt capere integras vrbes, & gentes (lego ἐθναρχίας) in quo ad voluptatem currunt equi certatores. Conſtans Conſtãtini filius, Heraclij nepos, cum Heraclonæ nares, Martinæ lingua exſecta eſſet, Romam veterem imperium transferre voluit.

τοῦτον ὁ κώνστας ὁ σκαῖος ἀειφυγίᾳ θλίβει
μαρτῖνον τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης,
πάπαν αὐτὸν ἀποκαλεῖν οἶδε ῥωμαίων γλῶσσα.
εἰς σικελίαν ἀποπλεῖ τὴν πολυφορωτάτην.
τὴν πόλιν τὴν βασίλειον ἀποκοσμῆσαι θέλων,
καὶ τὴν ἀρχὴν χαρίσασθαι τῇ τριπεμπέλῳ ῥώμῃ.
ὡς εἴ τις ἁβροστόλιστον ἀποκοσμήσει νύμφην,
καὶ γραῦν τινα τρικόρωνον ὡς κόρην ὡραΐσει.

Conſtans læuus Martinum Pontificem Rom. perpetuo exſilio mulctat, Papam vocant. Et regiam vrbem Conſtantinopolim dehoneſtare volens, in Siciliam nauigat feraciſſimam, imperium Romæ veteri reſtituere conatus. Vt ſi quis ornatum puellæ delicatæ detrahere velit, & aniculam capularem puellæ inſtar

κράτορος ἐπίκλησιν ἐπέθετο. λέγω δὲ οὐ τὴν ἐπὶ ταῖς νίκαις κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην τισί· ἐκείνην γὰρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, πολλάκις δὲ καὶ ὕστερον ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἔλαβεν, ὥστε καὶ ἐν εἴκοσιν ὄνομα αὐτοκράτορος σχεῖν, ἀλλὰ τὴν τὸ κράτος διασημαίνουσαν. Sumpſit, inquit, nomen imperatoris. Dico autem non id nomen quod olim ob victorias datum, quod ipſe ſæpe & prius, & poſtea ex rebus geſtis accepit, vt in viginti victoriis id nomen adeptus ſit, ſed aliud quod ſummum imperium ſignificat. Tacitus lib. 1. Annal. Nomen imperatoris ſemel & vicies partum. Vetus inſcriptio, Imperator Cæſar D. Iulij fil. Auguſtus, Pontifex Max. Conſul 14, Imperator viceſimum, Tribunitiæ poteſtatis triceſimum 8. P. Patriæ. Hoc ſignificatu apud Cæſarem lib. 2. Ciuil. vox imperatoris ponitur. Et lib. 3. Pompeius mille quadringentos 60. milites ceciderat, imperator appellatus eſt. Sed neque litteris, neq; faſcibus inſignia laureæ adhibuit. Sub Hadriano nemo re bene geſta imperator à militibus ſalutari potuit, niſi decem millibus hoſtium cæſis, vt indicat Appianus li. 2. Ciuil. μυρίους πεσεῖν ὅρον εἶναι τῇδε τῇ εὐφημίᾳ. Definitum, inquit, huic acclamationi numerum eſſe, vt decem millia cecidiſſent. Stante vero Republica ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις, vt idem loquitur, in omni præclaro facinore appellatio imperatoris tribuebatur. Quare & Ciceroni Proconſuli in Aſia cæſis aliquot prædonibus ea data eſt, Plutarcho narrante, ἥψατο δὲ πολέμου, λῃστὰς τοὺς περὶ τὸν Ἀμανὸν οἰκοῦντας τρεψάμενος, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνηγορεύθη. Attigit & bellum Cicero, fugatis aliquot prædonibus qui circum Amanum montem incolebant. Craſſus tamen ὤφλεν

exornet. Idem deſcribit ſtudium, ſeu Muſæum, & Bibliothecam Imper.

τοῦ τεμενίσματος ἐγγὺς τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας
οἶκος λαμπρὸς δεδόμητο τοῖς πάλαι βασιλεῦσι,
κῆπος ἂν εἴπῃ τις ἀγρὸς βιβλιοφόρων δένδρων
ἄλσος ἀγλαοφύτευτον παντοδαπῆς σοφίας.
βίβλοι γὰρ ἐν αὐτῷ προτεθησαυρισμένοι
εἰς τρισμυρίας φθάνουσαι πρὸς ἄλλαις τρισχιλίας.
τὸν τηλικοῦτον κῆπον δὲ, καὶ τοσοῦτον ἄλσος
θεῖος ἀνὴρ πεπίστευτο προέχων ἐν σοφίᾳ.
τούτῳ συνῆσαν ἕτεροι, καὶ συνδιῆγον ἄνδρες
ἐπλήρουν δὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ζωοφόρου κύκλου,
ἄμισθοι δ' ἦσαν παιδευταὶ τοῖς ἐρασταῖς τοῦ λόγου.

Propè templum S. Sophiæ magnificæ ædes exſtructæ erant à prioribus principibus. Erat hic hortus arborum ferentium libros, ſaltus ſplendidè omni ſapientia conſitus. Libri enim in eo erant reconditi iam olim ad 33. millia. Tantum hortum, tam ſplendidum ſaltum diuinus vir adminiſtrabat ſapientia præſtans. Cum hoc alij erant viri duodecim, implentes numerum circuli ſigniferi, qui gratis docebant ſtudioſos. Hos omnes Leo Iſaurus Conon cum Bibliotheca viuos cremauit. Ibi erat τόμος εἷς ἐξαίσιος ἐκ δράκοντος ἐντέρου τὰς δέλτους τὰς ὁμηρικὰς φέρων ἐγγεγραμμένας, τὴν ἰλιάδα τέ φημι, καὶ τὰ τῆς ὀδυσσείας, ait Manaſſes, ibi erat volumen vnum ingens ex inteſtino draconis in quo erant inſcripta carmina Homeri, Ilias, & Odyſſea. Cyrus Præfectus vrbis Theodoſij iunioris iuſſu, ἀνήγειρε τὸ χερσαῖον τεῖχος ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης δι' ἑξήκοντα ἡμερῶν. ὁ γοῦν δῆμος τῆς πόλεως, ἐπί τε τῷ ἔργῳ ἡσθεὶς, καὶ τῆς ταχύτητος θαυμάσας τὸν

ἔπαρχον

αἰσχύνην, ait Plutarchus, ignominiæ notam ſibi inuſſit, qui capta Zenodotia vrbe imperatorem ſalutari ſe voluit. Claudius præter morem victis Britannis ſæpius imperator ſalutatus eſt, cum ex majorum inſtituto, ſemel tantum ex eodem bello imperatorem vniuerſi exercitus cõclamatione appellari moris eſſet. Dio li. 57. αὐτοκράτωρ πολλάκις ἐπωνομάσθη παρὰ τὰ πάτρια. οὐ γὰρ ἔστιν ἐν οὐδενὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολέμου τὴν ἐπίκλησιν ταύτην λαβεῖν (lego, οὐ γὰρ ἔξεστιν οὐδενί.) Nemini licet hoc nomen niſi ſemel ex eodem bello ſumere. Idem lib. 42. οἷς δὲ καὶ διὰ πόλεμον ἄξιόν τι ταύτης κατορθωθῇ, οὗτοι δὲ καὶ ἐκείνην τὴν ἀπὸ ἀρχαίου λαμβάνουσι. Illi qui rem in bello bene geſſerint, hanc appellationem ab antiquo ſumunt. Illi, inquam, quorum auſpiciis res geſta. Quare omnino pauci ſub Imperatoribus hoc nomen conſequuti, quia non ſuis, ſed principis auſpiciis rem gerebant. Tacit. lib. 2. Annal. Miles in loco prælij Tiberium imperatorẽ ſalutauit, cum à Germanico res geſta eſſet. In trophæi inſcriptione aſcriptum, exercitum Tiberij Imperatoris ea monimenta conſecrauiſſe, de quo dici potuit, quod Horatius de Auguſto:

Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos.

Idem tamen Tiberius Iulio Blæſo nomen imperatoris non inuidit, vt Tacit. lib. 3. Annal. Velleius lib. 2. Iulius Blæſus Proconſul in Africa ornamenta triumphalia cum appellatione imperatoris meruit. Vt plurimum igitur Auguſti imperatores dicti, licet Romæ morarentur, victoria parta, quod eorum auſpiciis bene res geſta eſſet. Eumenius in Panegyr. Conſtant. Fronto cum

ἐπῆρχον ἐξεβόησε δημοσίᾳ, Κωνσταντῖνος ἔκτισε, Κῦρος ἀνενέωσε. Exſtruxit murum Cherſæum à mari ad mare 60. dieb. Populus vrbis lætatus opere, admirans celeritatem acclamauit publicè, Conſtantinus condidit, Cyrus renouauit. Longus murus, quem vbique veteres hiſtoriæ commemorant, ab Anaſtaſio exſtructus erat. μέγιστον δὲ τῷ αὐτῷ βασιλεῖ κατείργασται καὶ μνήμης ἄξιον, καὶ τὸ μακρὸν καλούμενον τεῖχος, καλῶς τῆς Θρᾴκης κείμενον, ὅπερ διίσταται μὲν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως σταδίοις ὀγδοήκοντα μάλιστα, καὶ διακοσίοις, ἑκατέραν δὲ θάλατταν περιλαμβάνει ἐπὶ σταδίοις εἴκοσι καὶ τετρακοσίοις, δίκην πορθμοῦ τινος, τήν τε πόλιν μικροῦ νῆσον ἀντὶ χερρονήσου ποιῆσαν, τούς τε βουλομένους διαπορθμεύον ἀσφαλέστατα ἀπὸ τοῦ καλουμένου πόντου ἐς τὴν προποντίδα, καὶ τὴν Θρᾴκιον θάλατταν εἶργον, τούς τε ἐκθέοντας βαρβάρους, ἔκ τε τοῦ καλουμένου εὐξείνου πόντου, κόλχων τε τῆς μαιώτιδος λίμνης, καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν καύκασον, καὶ τοὺς κατὰ τὴν εὐρώπην ἐκκεχυμένους. Magnum ab eodem rege & memorabile opus effectum eſt, longus qui dicitur murus, in loco commodo Thraciæ poſitus, qui diſtat Conſtantinopoli ducentis maximè 80. ſtadiis, & vtrumq; mare comprehendit ad ſtadia 20. & quadringenta, inſtar porthmi ſeu freti inter duas continentes intercepti, facitque vrbem penè inſulam pro cherroneſo, ſiue terra mari circumdata, vno tãtum eoque anguſto ſpatio continenti adiuncta, & eos qui tutò traijcere volunt ab eo qui dicitur pontus in propontida, & Thraciũ mare arcet, & barbaros excurrentes qui effunduntur ab Euxino ponto, & palude Colchorum Mæotide, & ab eo tractu qui eſt ſuper Caucaſum in Europã. lego διαπορθμεύειν, non διαπορθμεύον. poſt καύκασον deleo καὶ. Hæc ex Euagrio depromſi. Conſtantinopolis igitur

belli in Britannia confecti laudem Antonino principi daret, quanuis ille in ipſo vrbis palatio reſidens gerendi eius mandaſſet auſpicium, veluti longæ nauis gubernaculis præſidentem, totius velificationis & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt. Huc reſpexit Claudianus in Panegyrico Honorij quartum conſulis,

victoria velox
Auſpiciis effecta tuis. pugnatis vterque,
Tu fatis, genitorque manu.

Sidonius carm. 5. *felix te reſpicit iſte*
Euentus belli, certatum eſt iure magiſtri,
Auguſti fato.

Eumenius Paneg. Quam delicata fuerit illorum principum in adminiſtranda Rep. cum laude felicitas, quibus Romæ degentibus triumphi, & cognomina deuictarum à ducibus ſuis gentium proueniebant. Fuere tamē Imperatores qui res per ſe gererent, manum cum hoſte cōſererent, in exercitu, in acie ſtarent, Trajanus, Hadrianus, Aurelianus, Claudius, Probus, aliique plures, de quibus in Panegyr. Theod. Gaudent profecto diuina perpetuo motu, & iugi agitatione ſe vegetat æternitas, & quicquid homines vocamus laborē, veſtra natura eſt. Vt indefeſſa vertigo cælum rotat, vt maria æſtibus inquieta ſunt, vt ſtare ſol neſcit, ita tu imperator, continuatis negotiis, & in ſe quodam orbe redeuntibus ſemper exercitus es. Quoties autem duo vel plures in imperio eſſent imperatores & Cæſares, vnus ſemper ex iis primo & potiori loco habitus eſt, vt in conſulibus vnus ſemper fuit qui primo loco renuntiaretur. Euſebius lib. 1. c. 1. de vita Conſtantini. τεττάρων γὰρ ὄντι τῆς

noua Roma dicta: imo & aliæ vrbes Romæ dictæ. Arelaten Ausonius Gallulam Romam vocat. Saluianus lib. 7. Chartago in Africano orbe quasi Roma. Capua Ausonio Roma altera. Hedui siue Æduos mauis, Sigeberto Celtica Roma. Aquileia quibusdam Roma secunda dicta. Carolus Magnus Aquisgranum nouam Romam vocauit, & Palatium Lateranense in eadem vrbe exstruxit. Alcuinus,

Augustus sed & vrbe potens vbi Roma secunda
Flore nouo ingenti magna consurgit ad astra.

Item, *Altáque disponens venturæ mœnia Romæ,*
Materiam Romæ certatim congregat altæ.

In additione legum Carolinarum Ansegisi hæc verba leges, Anno Incarnationis Domini 817. Imperij verò gloriosissimi Principis Ludouici III. Idus Iulij in domo Asquigrani Palatij quę Lateranis dicitur. Romæ fuit Palatium Lateranum incõparabile. Sed prima omnium Constantinopolis noua Roma dicta, de qua Gregorius Nazianzenus orat. 27. quam habuit Constantinopoli. ὑμεῖς ἡ μεγάλη πόλις, οἱ πρῶτοι μετὰ τὴν πρώτην εὐθέως ἢ μηδὲ τοῦτο παραχωροῦντες. Vos magna vrbs, primi statim post primam Romam, aut ne hoc quidem concedentes. Themistius orat. 4. Romam metropolin Constantinopoleos vocat, ὑμῶν αὖ ἕνεκεν πολλὴν γῆν ἐπῆλθον, καὶ πολλὰς πόλεις μεγάλας καὶ εὐδαίμονας, ἀτὰρ δὴ καὶ τὴν μητρόπολιν ὑμετέραν (sic lego, non ἡμετέραν, vt vulgo) οὐ τὴν ἀρχαίαν μέγαρα λέγω, ἀφ᾽ ὧν ὡρμήθησαν οἱ τῷ Βοσφόρῳ προσοικήσαντες, ἀλλ᾽ ἣ τῶν μὲν ἄλλων πόλεων βασιλεύει, τῇ δ᾽ ὑμετέρᾳ συμβασιλεύει. Vestra gratia multas terras obiui, & multas vrbes magnas & felices, & vestram metropolin, non

ῥωμαίων αὐτοκρατορικῆς κοινωνούντων ἀρχῆς, βασιλεὺς ὁ τηνικαῦτα τὸν πρῶτον τῆς ἀρχῆς ἐπέχων βαθμόν. Cum enim quatuor id temporis Imperatoriæ maiestatis participes essent, Diocletianus Imp. qui primum in imperio gradum obtinebat. Cum autem Diocletianus & Maximianus Herculius imperio se abdicassent, solus Constantius primus Augustus renuntiabatur. μόνος κωνστάντιος πρῶτος αὔγουστος καὶ σεβαστὸς ἀνηγορεύετο. Eadem de re Socrates, Maximinus, inquit, Galerius πρῶτον ἑαυτὸν ταῖς τιμαῖς ἀναγορεύων, primum dignitate & loco ante Constantinum & Licinnium se renuntians. Eusebius lib. 1. c. 1. de vita Constant. Constantius τοῖς μὲν κατ' ἀρχὰς τοῖς τῶν αὐτοκρατόρων καισάρων διαδήματι λαμπρυνάμενος, καὶ τούτων ἀπειληφὼς τὰ πρῶτα. μετὰ δὲ τὴν ἐν τούτοις δοκιμὴν τῇ ἀνωτάτω παρὰ ῥωμαίοις ἐκοσμεῖτο τιμῇ, πρῶτος σεβαστὸς τεττάρων τῶν ὕστερον ἀναδειχθέντων χρηματίσας. Et quidem ille per initia imperatorum Cæsarum diademate insignitus, & inter Cæsares primas tenens. Vbi autem in hoc gradu probatus est, eo qui apud Romanos summus est ornatus honore, primus Augustus dictus est, ante quatuor qui postea renuntiati sunt. Quatuor illi fuere Galerius, Licinnius, Maxentius, Constantinus. Hic mihi nota Cæsares vocari αὐτοκράτορας, non σεβαστούς, eosque diademate Cæsaribus proprio insignitos. Lib. 8. Histor. eccles. vocat Diocletianum πρεσβυτάτην αὐτοκρατόρων σὺν τῷ μετ' αὐτὸν δευτερείοις τετιμημένῳ, primum imperatorum cum Maximiano, qui secundas tenebat. Imperator à Latinis interdum vocatur Rector. Sidonius carm. 5.

Cum rector moderandus erat.

Libet hic mihi quædam ascribere de Regis & βασιλέως

antiqua illa Megara dico, vnde profecti qui bosphorũ accolunt, sed eam vrbem quę aliis quidem vrbibus imperat, cum vestra autem diuisum imperium tenet. Coloniam Romanam Constãtinopolim vocat Pletho orat. 1. de reb. Pelopones. ἐπειδὴ οἱ μὲν ταύτα τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐν ἰταλίᾳ ῥώμης ἀποικίαν στειλάμενοι, καὶ βυζάντιον οὕτω καλῇ καὶ μεγάλῃ ἐπηυξηκότες τῇ προσθήκῃ, πελοποννησίων οὐκ ἀλλότριοι. Quandoquidem ij qui postea coloniam hanc illustrem Roma Italica miserunt, & Byzantium adeó ampla, & pulcra accessione cumularunt, non erant à Peloponensiis alieni. Quare & Manasses in Politicis Romam matrem, Constantinopolim filiam vocat. Quo pertinet illud D. Augustini, Deus Constantino etiam condere ciuitatem Romano imperio sociam, velut ipsius Romæ filiam, sed sine aliquo dæmonum templo, simulacróque concessit. Imo multis ac præclaris in vnius ac veri Dei cultum ecclesiis, eam ornari voluit, de quibus ex Manasse iam agenus si prius admonuerimus Constantem Heraclij nepotem Constantinopolim Romæ filiam vocare, & imperium Romam transferre voluisse, vnde agnoscas nullam id temporis Romani Papæ fuisse ἰσχὺν κρατοῦσαν. βουλόμενος δὲ τὴν βασιλείαν εἰς τὴν πρεσβυτέραν ῥώμην μετενέγκειν, ἔλεγε δεῖν μᾶλλον τὰς μητέρας, ἢ τὰς θυγατέρας τιμᾶν. Cum vellet imperium Romam transferre, dicebat æquum esse vt matribus plus honoris haberetur quam filiabus, vt Zonar. & Cedren. Constantinopolim Constantinus Magnus magnificis operibus, tum vero templis ornauit, de quibus legendus Eusebius in vita Constantini. Tum vero Iustinianus prolapsa restituit, noua exædi-

appellationibus, ex epiſtola Ludouici Romanorum Imp. qui Caroli magni pronepos Lothario ſucceſſit in regnum Italiæ. Hunc Cedrenus & Ioannes Curopalates Dolichium pro Lodoico vocant. Conſtantinus Porphyr. lib. 2. de Themat. ῥῆγα Φραγκίας, non βασιλέα dicit, quanquam Romæ à Sergio Papa coronatus erat anno ſalutis 844. & Imperator, & Auguſtus ſalutatus, & iterum coronatus ab Hadriano Papa anno 871, & vt legitimus Lotharij fratris demortui ſucceſſor declaratus Rex Francorum. Epiſtolæ verba ſunt. In nomine Domini N. I. C. Dei æterni, Ludouicus diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus Rom. Dilectiſſimo, ſpiritualiq; fratri noſtro Baſilio glorioſiſſimo, ac piiſſimo æquè imperatori nouæ Romæ. Ex cap. 2. Quia de imperatorio nomine multa nobis ſcripſiſti, cogimur & nos quoque ad ſcripta tua quædam reſcribere. &c. Fruſtra cauſandum ducit tua prudentia, alios præter ſe βασιλεῖς appellandos, niſi fortè radendos ducat totius codices mundi, in quibus ferè cunctarum gentium principes à priſcis temporibus & deinceps βασιλεῖς inueniuntur ſcripti. c. 9. Illud ridere libuit quod de imperatorio nomine dixiſti, neque paternum eſſe, neque genti conuenire. Quomodo enim paternum non eſt, quod in auo noſtro paternum fuit? Quomodo autem genti non conuenit, cum ſciamus ex Hiſpanorum, Iſaurorum, & Cazarorum gente Imperatores Rom. effectos? cap. 10. Præterea mirari ſe dilecta fraternitas tua ſignificat, quod nō Francorum, ſed Romanorum Imperator appellemur. Sed ſcire te conuenit, quia niſi Romanorum Imperator eſſemus,

ficauit, vt Procopius. De templis Constantinopoleos Manasses,

οὗτος ναὸν ἐδείματο τὸν φεραυγῆ, τὸν μέγαν,
τὸ τοῦ θεοῦ μου τέμενος, τὸν οὐρανὸν τὸν κάτω,
ὃν οἶμαι καὶ τὰ σεραφὶμ αἰδούμενα θαυμάζειν.
εἰ γὰρ θεὸς καταξιοῖ μένειν ἐν χειροκμήτοις,
ἐν τούτῳ πάντως κατοικεῖ, καὶ ποῦ γὰρ ἀλλαχόθι;
ὃν μέν τις παρεικάσειε σφαίρᾳ μὲν οὐρανίᾳ,
πόλιν τὴν ὀλβιόπολιν τὴν κωνσταντίνου πόλιν,
τοὺς δὲ ναοὺς τοὺς ἱεροὺς ἀστεροφεραυγέας,
οὐκ οἶμαι τοῦ καθήκοντος ἔξω ἀποσφαλῆσται.
πάντες μὲν οὖν ἐκλάμπουσιν ἀφθόνοις φρυκτωρίαις,
καὶ στίλβουσι ταῖς χάρισι, καὶ κόσμον δᾳδουχοῦσι,
καὶ χρηματίζουσι φαιδροὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἀστέρες.
ἥλιος δ' ἀνώρουσε λίμνης περικαλλέος
καὶ πάντων ἀποκρύβονται ἀστέρων αἱ λαμπάδες,
ὑπερεκλάμπει γὰρ φαιδρῶς ὡς ἐν μικροῖς ἀστρίοις
τοῖς ἱεροῖς τεμένεσιν ἄλλοις ἥλιος μέγας,
ὁ θεόδμητος ναός, τὸ κάλλος γῆς ἁπάσης.

Iustinianus lucidum templum & magnum exstruxit S. Sophiæ, Dei mei fanum, cælum terrestre, quod puto ipsa Seraphim reuerita mirari. Si Deus dignatur morari in manu factis, in hoc omnino habitat. Vbi enim alibi? quod si quis comparet cum orbe cælesti, vrbem felicem Constantinopolim, & templa eius sacra stellarum instar fulgentia, non ab eo quod decet deerrauerit. (Lego ἂν τις οὖν παρεικάσῃε.) omnia lucent copiosis ignibus, & splendent gratia, & orbi allucent, & videntur esse lucida astra in terra. cum autem sol emersit & palude pulcherrima omnes astrorum faces occuluntur;

vtique nec Francorum. A Romanis enim hoc nomen & dignitatem aſſumſimus, apud quos profecto primo tantæ culmen ſublimitatis, & appellationis affulſit, quorumque gentem & vrbem diuinitus gubernandam, & matrem omnium eccleſiarum Dei defendendam atque ſublimandam ſuſcepimus, ex qua & regnandi prius, & poſtmodum imperandi auctoritatem proſapia noſtra ſeminarium ſumſit. c. 15. oſtendit vocem Latinam regis, Græcè aliter verti non poſſe, quam βασιλέα.

De origine titulorum ac Nominum Imperatoris Romani.

Cap. VII.

Omnes penè honorum tituli quos ſibi Romani Imper. adrogarunt, à Iulio Cæſare profecti ſunt, cui populus Romanus victo Pompeio poteſtatem dederat, vt de Pompeianis ſuo arbitratu ſtatueret, ac belli paciſque in omnes homines arbiter eſſet, prætextu eorum quæ in Africa mouebantur, quanuis neque ad Senatum neque ad populum de iis retuliſſet, ait Dio lib. 42. καὶ πολέμων καὶ εἰρήνης κύριον, κἂν μηδὲν μήτε τῷ δήμῳ, μήτε τῇ βουλῇ περὶ αὐτῶν κοινώσηται. Hoc etiam accepit, vt quinque continuis annis conſul eſſet, vt Dictator in annum. τήν τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων διὰ βίου προσέθεντο. Tribunitiam poteſtatem perpetuam ſibi ſumpſit. Inter tribunos aſſidebat, & omnia quæ fuerant eorum muneris, ipſe obibat, quod alias nemini datum. Itaque omnibus comitiis, præter ea quæ plebis

prælucet enim clarè vt minoribus ſtellis ceteris tem-plis ſacris templum S. Sophiæ, vt ſol gigas, (vel vt ſol exiſtens γεγώς.) terræ totius pulchritudo. Poſtea tamen ait, ἐν πᾶσιν ἔστιλβεν ἥλιος ὥσπερ γίγας. quare hanc lectionem probo. Manaſſes Conſtantinopolim πρωτεύπολιν appellat,

αὐτὸς δὲ τὴν πρωτεύπολιν φθάσας ἀπτέρῳ τάχει,
καὶ στέφος περιθέμενος κραντόρων αὐσονάκτων.

de Comneno, qui Michaëlem imperio expulit: Ipſe primam imperij vrbem celerrimè veniens, & capiti corona regia impoſita.

De Donatione Conſtantini Magni, & Papæ Rom. ἱεραρχεία.

CAP. IIII.

AD rem aggredior impeditam, & controuerſam, quæ noſtra ætate variis in vtramque partem diſſertationibus iactata eſt, nec adhuc conquieuit, veráne ſit & legitima Conſtantini Donatio, qua Pontifici Romano ſingulari principis liberalitate Roma in mancipium & nexum attributa eſt, an ſpuria, commentitia, per ambitum & falſi crimen ſubdita. Donationis illius verba ſubijciam ex ſcripto codice Bibliothecæ Chriſtianiſſimi Regis. θέσπισμα τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου περὶ τοῦ πάπα ῥώμης. θεσπίζομεν πᾶσι τοῖς σατράπαις, καὶ τῇ συγκλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τὸν ῥώμης ἐπίσκοπον καὶ διάδοχον τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ κυρίου μου πέτρου, πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, κατὰ

ſunt, præerat, καὶ τὸ αὐτὸς βουληθεὶς πάσας ἱερωσύνας ἔχειν, ὥσπερ ἐψήφιστο. Quanuis ipſe vt decretum erat, omnia ſacerdotia habere ſtatuerat. Imperatoris ei nomen quaſi proprium additum, & eo adulationis ventum eſt, vt filiis eius ac nepotibus idem nomen decerneretur. Ædes præterea publicæ decretæ, vtque dies quibus viciſſet feſti eſſent, illiſque res diuina fieret, ac ne quis militare imperium cum Cæſare habere, aut rei cõfectæ partem ſibi vindicare auderet. Omnes magiſtratus etiam plebeios eius poteſtati permiſerunt, decreuerúntque vt ſolus milites haberet, ſolus publicas pecunias curaret. Statuam eburneam, ac poſt thenſam in circenſibus pompis, cum Deorum ſimulacris vehi iuſſerunt, aliamque imaginem cum inſcriptione Dei inuicti in fano Quirini poſuerunt, aliámque iterum in Capitolio, iuxta reges qui quondã Romæ regnauerant. Idem lib. 43. Ei datum eſt vt perpetuo vteretur veſte triumphali, etiam intra vrbem, vt ſemper ſella curuli ſederet, exceptis ludis, quibus ei ſeſſio in tribunitio ſubſellio inter tribunos, vt eius lictores ſemper laureati eſſent, τοῖς ῥαβδούχοις δαφνηφοροῦσιν ἀεὶ χρῆσθαι, vt faſces laureatos gererent, non vt malè interpres, vt coronas laureas ipſi geſtarent. Nomen patris patriæ attributum, ipſius imagine ſignati nummi, ſacra publicè natali eius facta, in omnibus vrbibus, & omnibus Romæ templis ei ſtatuæ põſitæ. Menſem in quem natalis eius competebat, Iulium; tribum vnam ſorte lectam, Iuliam appellarunt. Quinetiam decretum, vt ſolus cenſor & perpetuus eſſet, vt qui eum vel facto vel verbo violaſſet, ἱερόσυλός τε, καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται, ſacrilegio ac

πάντων πολλῷ πλέον ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέβεσθαι, κεφαλήν τε εἶναι τῶν τεσσάρων ἀρχαίων θρόνων, κρίνεσθαί τε πρὸς αὐτοῦ, καὶ ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ συμβαίνοντα πίστει. δωρούμεθα γὰρ τῷ πατρί μου τῷ μακαρίῳ σιλβέστρῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων συγκείμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον, ὠμοφόριον, τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα τὰ τῶν βασιλικῶν ἱππέων ἀξιώματα, τὰ σκῆπτρα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλείας κοσμήματα, καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν τῆς ἡμῶν ἐξουσίας. τοὺς δὲ τῷ κλήρῳ τῆς ἁγιωτάτης ῥώμης καταλεγομένους, κοσμεῖσθαι κελεύομεν παραπλησίως τῇ συγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμασιν, ἵπποις ἐποχουμένους, ὀθόνας περικειμένους λευκάς. ὡς δὲ καὶ τὰ ὑποδήματα τούτων ἐθονίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν, καὶ ὃς ἀναιρεῖτο κληρικὸς ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου, γενέσθαι τοῦτον πρός τινος μηδαμῶς εἴργεσθαι. ὅτι γε μὴν τὴν ἐκ χρυσίου στεφάνην φορήματος μετριότητι ὁ πατήρ μου ὁ ἅγιος σίλβεστρος παραιτεῖται, ταῦτά τοι τὸν ὑπὲρ λαμπρότερον χρυσὸν σημαίνοντα τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶν ἐπεθήκαμεν. ἡμεῖς στράτορος ὀφφίκιον ὑπηρετοῦντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ κατέχοντες, τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἐξιέμενοι ἀνακτόρων, αἰδοῖ καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου συνεχόμενοι πέτρου. τῶν χρησίμων δὲ κημιδὴν καὶ θεοφίλων νενομίκαμεν, ἐκστῆναι μὲν τῆς πόλεως ῥώμης, καὶ τῶν δυτικῶν ἁπάντων χωρῶν τε καὶ πόλεων τῷ ἁγιωτάτῳ πάππᾳ, τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς ἑῴας μέρη μετενεγκεῖν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ τῶν ὑφ' ἡλίῳ τοῦ βύζαντος πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ ἱδρύσασθαι τὰ βασίλεια. ἄδικον οἰηθέντες ἐξουσίαν ἔχειν τὸν ἐπὶ γῆς βασιλέα, ἔνθα καὶ ἀρχὴ τῆς τῶν χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρξεν ἡμῖν. ταῦτα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ κυρίου μου ἐπιτεθέμενοι πέτρου, πίστεις ἐνόρκους ποιούμεθα, οὐ μὴν ὅλως παραβιῶσαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡμέτερον διαδεχομένοις κράτος φυ-

piaculo is ſe obligaret, vt ſi filius Cæſari naſceretur, is Pontifex Max. eſſet. Additum vt ſella aurata vteretur, (alij auream fuiſſe volunt) Additum item ex equitibus & Senatoribus ſatellitium, vt quotannis vota pro eius ſalute conciperentur, vt per eius fortunam iurarent, vt omnia quæ ageret, rata eſſent, vt quinquennales ei ludi quaſi Heroi fierent. Tertium collegium ſacerdotum, qui Lupercalia celebrarent, inſtitutum, ijque Iulij vocati. Dies vnus ei conſecratus, quo ludi gladiatorij Romæ, & in Italia eduntur. In Theatra & Circum, ſellam eius auream, coronamque gemmis & auro inſignem, qui honor alias Diis tribui ſolet, inferri populus voluit, iuſſit. Denique Iouis ipſi cognomentum impoſitum, templum Clementiæ dicatum, eique ſacerdotio Antonius quaſi flamen Dialis præfectus. Dioni aſtipulatur Suetonius lib. 1. c. 76. Non enim honores modo nimios recepit, vt continuum conſulatum, perpetuam dictaturam, præfecturámque morum, inſuper prænomen imperatoris, cognomen patris patriæ, ſtatuam inter reges, ſuggeſtum in Orcheſtra, ſed & ampliora etiam humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt, ſedem auream in Curia, & pro tribunali, thenſam & ferculũ Circenſi pompa, templa, aras, ſimulacra iuxta Deos, Puluinar, Flaminem, Lupercos, appellationem menſis è ſuo nomine. Dio, τιμητὴν, καὶ μόνον διὰ βίου εἶναι), Cenſorem ſolum & perpetuum eſſe. Eadem narrantur à Zonara tomo 2. Florus lib. 4. c. 2. Cæſari, inquit, circa templa imagines, in theatro diſtincta radiis corona, ſuggeſtus in curia, faſtigium in domo, quod templis Deorum proprium dicitur, ἀέτωμα, & ἀετός. Ariſtophanes in auibus, ὥσπερ

ἐν

λέγειν ἀπαράθραυστα παρεστώμεθα, πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν πάππαν, καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους.

Edictum, ac effatum diuinum magni Constantini de Pontifice Romano. Omnibus Prouinciarum rectoribus, & Senatui R. Imperij. Romanum Pontificem, successorem Sanctorum Apostolorum, & Domini mei Petri, maiorem quam imperator habere potestatem per vniuersum orbẽ aduersus omnes, (de est καὶ) & plusquam imperatorem coli & honorari, capútque esse quatuor antiquarum sedium, & ab eo iudicari, & decerni quę orthodoxæ fidei conueniunt, Edicimus. Donamus enim Patri meo Beato Syluestro, & successoribus eius nostrum Palatium, diadema capitis lapillis pretiosis & gemmis intextum, epomidem quę collum cingat, chlamydem purpuream, coccinam tunicam, & omnia regia vestimenta, ephippia quibus equi regij insternuntur, sceptra, & reliqua imperij ornamenta, & gloriam omnem meæ potestatis. Eos autem qui in clerum Romanum allecti sunt, ornari iubemus iisdem quibus Senatus noster vestimentis, (lego παραπλησίοις) equo vehi, albis vestibus tegi. Ita & calceos eorum fieri ex pannis albis, & eum qui lectus sit clericus, à nemine impediri posse, quominus sit Senator. Quando verò coronam auream pater meus S. Syluester, quâ est humilitate & moderatione respuit, hæc ornamenta quæ sanctam resurrectionem, & superillustrem locum significant (lego καὶ τὴν ἁγίαν) sancto eius capiti imposuimus. Nos stratoris officium obeuntes, & fræna eius equi tenentes, ex aula palatij exiuimus, reuerentia & metu Domini mei S. Petri. Maximè autem vtile &

ἱεροῖς οἰκήσετε. τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψαμεν πρὸς ἀετόν. Quasi in templis habitabitis. Vestras enim domos tholo coronauimus ad aquilam, seu fastigium. Appianus lib 2. Ciuil. Cæsari, inquit, omnes supra hominem honores immodicè congesti sunt, sacrificia, certamina, donaria in omnibus templis, & locis publicis, per singulas tribus, & per omnes nationes, pérque regna sociorum, θυσιῶν τε πέρι, καὶ ἀγώνων, καὶ ἀναθημάτων ἐν πᾶσι ἱεροῖς, καὶ δημοσίοις χωρίοις. Effigies quoque eius vario habitu proponebantur, nonnullæ querna corona quasi seruatoris patriæ, &c. Decretum vt negotia tractaret in sellis eburneis, & aureis, ἐπὶ θρόνων ἐλεφαντίνων τε καὶ χρυσέων χρηματίζειν, &c. Vt inter sacrificandum triumphali veste vteretur, καὶ τὸ σῶμα ἱερὸς, καὶ ἄσυλος εἴη, vt sacrosanctus & inuiolabilis esset, vt publicè anniuersariis ac solemnibus sacris dies celebrarentur, quibus hostes vicisset, vt singulis lustris sacerdotes ac Vestales pro eius salute vota facerent, magistratus qui inirent, in eius acta iurarent, ὀμνύναι μηδενὶ τῶν ὑπὸ καίσαρος ὁριζομένων ἀντιπράξειν. Templa etiam ei multa tanquam Deo ex Senatusc. decreta sunt, & vnum ipsi, Clementiæque commune, in quo simulacra eorum iungerent dextras. Cohortes etiam Prætorias, quas ad corporis custodiam per bella adhibuerat, amouit à sui custodia, cõtentus solis apparitoribus publicis. Plutarchus monarchiam Cæsari à populo attributam ait, quod per eam à bellis ciuilibus & miseriis respiraturos se esse putarent, καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, καὶ κακῶν ἀναπνοὴν ἡγούμενοι τὴν μοναρχίαν, δικτάτορα μὲν αὐτὸν διὰ βίου ἀπέδειξαν. τοῦτο δ' ἦν ὁμολογουμένη μὲν τυραννὶς, τῷ ἀνυπευθύνῳ τῆς μοναρχίας τὸ ἀκατάπαυστον προσλαβ-

amicum Deo esse duximus cedere vrbe Roma,&omnibus occidentis locis ac vrbibus sanctissimo Papæ,& robur imperij transferre ad ortum, & capere Byzantium vrbem optimo sub sole situ, & eo sedem imperij ponere: iniquum existimantes vt Imperator in eo loco summam potestatem habeat, vbi Christianæ fidei cœlitus principium nobis fuit. Cum hæc manu propria scripserimus, & relliquiis Domini mei Petri imposuerimus, iusiurandum damus, non modo nos seruaturos quæ sanximus, verum & nostros successores, vt sanctè ac religiose seruent, obstringimus, idque iurati patri nostro Papæ,& successoribus eius pollicemur. Hanc Constantini donationem Isidorus Hispalensis ante mille plus minus annos, veram &legitimam esse asseruit, cuius ille instrumentum Latinis verbis expressit, &disertis verbis in historia sua Syluestro Papæ factam à Constantino confirmauit. Nauclerus generatione secunda Isidori verba affert, quę sic habent: Constantinus vrbe cessit Pontifici, ornamentisq; imperialibus, diademate videlicet, & equo albo quo vectabatur. Photius Patriarcha Constantinopolitanus, haud equidē ille Pontificiæ auctoritatis assertor æqualis Caroli Crassi Imper. tēporib. Nomocanonis c. 1. Donationem hanc legitimā astruit. Nolim ego hic in re obscura & ancipiti quidquam temerè astruere, maximè cum nec Constantinus ipse, nec ceteri deinceps imperatores donationem hanc aut agnouerint, aut ratam habuerint. Constantinus enim testamento Romam, Italiam, Illyricum, Constanti filio natu minimo reliquit. Nepotianus Constante interempto Romam insedit. Magnentio Cæso Constantius

βουλῆς, eumque Dictatorem perpetuum creatum. Hoc autem erat manifesta tyrannis, cum monarchia reddendis rationibus non obnoxia indesinens ac perpetua decerneretur. Manasses in Politicis:

μέχρι καὶ τοῦ καίσαρος ὅστις τὴν ὑπατείαν
εἰς βασιλείαν ἤμειψε, καὶ κατὰ δυναστείαν·
εἰ δέ ποτε κατήπειξε, πραγμάτων ἀστασία,
καὶ τὸ πολύστροφον αὐτῶν, καὶ τύχης δυσκλεια.
συνεργουμένης τῆς βουλῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπάτων
δικτάτωρ εἷς ἐγίνετο πάνταρχος αὐτοκράτωρ,
τὴν δ᾽ ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν ἡ λέξις ἑρμηνεύει,
καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν πάντων οἰκονομίαν.
τῆς ζάλης τῶν πραγμάτων δὲ καταστορεννυμένης
τὸ κράτος ἀπετίθετο τῆς αὐτοκρατείας.

Hi duo postremi versus falsi. Consules gubernarunt vsque ad C. Cæsarem, qui consulatum in regnum mutauit, & dominationem, si vnquam olim, incitauit ob incertum ac volubilem statum rerum, & fortunæ difficultatem (lego διὰ τὸ πολύστροφον αὐτῶν, καὶ τύχην δυσκλήειαν) coacto senatu & consulibus vnus Dictator fuit, omnes magistratus complexus absolutæ potestatis (lego vno verbo καταδυναστείαν:) vox ista significat magistratum reddendis rationibus non obnoxium, & plenissimam omnium administrationem: tempestate autem negotiorum sopita, potestatem Imperatoris deposuit. falsum hoc est.

γάϊος ὁ γενόμενος δικτάτωρ, αὐτοκράτωρ,
καὶ κατασπασάμενος μιᾶς ἐθναρχίας,
καὶ τῶν ῥωμαίων τὴν ἀρχὴν ἄχρις αὐτῶν γαδείρων
καὶ μέχρι καὶ πρὸς ἥλιον αἴθοντα πλατύνας, &c.

tius ouans Romam, vt ſuam, non alienam ingreſſus eſt. Valentinianus deinde, Gratianus, Theodoſius, tyrannis è medio ſublatis, Romam vt ſuam inierunt, obtinuerunt. Honorius ab Alarico Romam euerſam mœnibus inſtruxit. Valentinianus ſecundus, Valentinianus tertius, Maximus, alijque Imperatores occidentis, vſque ad Auguſtulũ, Romam imperij domicilium eſſe voluerunt. Theodoricus Rex Gotthorum, ὀδόακρον μάχῃ κρατήσας ὑφ᾽ ἑαυτὸν τὴν ῥώμην ποιεῖται, ῥῆγα προσονομάσας ἑαυτόν, ait Euagrius lib. 3. c. 27. Odoacro Herulorum rege victo Romam ſibi ſubiecit, regemque ſe, non imperatorem appellauit. Romam Beliſarius, deinde Narſes Gotthis eripuerunt, mœnibus ornarunt, Iuſtiniano reſtituerunt. Sed vt donatio illa Conſtantini fictitia ſit, iure diuturnæ poſſeſſionis, ac legitimæ præſcriptionis, Romanus Pontifex iuſtiori titulo Romam obtinet, quàm Imperator Germaniæ Germaniam, Rex Britanniæ Britannias, Rex Hiſpaniæ Hiſpanias, & ceteri reges regna, quæ vix octingentorũ annorum quieta poſſeſſione tueri poſſunt. Pontifex autem Romanus voluntate populi Romani, cõſenſu non modo Italiæ, ſed omnium prouinciarum, ac principum occidentis, à nongentis plus minus annis quieto iure Romam, & aliquam Italiæ partem regia ditione obtinet, quam Græci vocant ἰδιοκρατορείαν. Gotthi enim, ſiue mauis Oſtrogotthi, per vim Theodorico duce Italiam Romano imperio ſubduxerunt, Vicegotthi Wallia Rege Hiſpanias armorum iure obtinuerunt, Franci Gallias, apud quos ſtirpe regia excluſa, qui à Pipino & Hugone Capetio ſuccreuerunt, per vim ſibi jus regni

καὶ καταγωνισάμενος καὶ πάντων κυριεύσας,
ὁ κράτος ἐπιζώννυται τῆς αὐτοκρατείας.

Gaius autem cum fuiſſet Dictator abſolutæ poteſtatis, & imperator, ſubactis innumeris prouinciis, Et Romanorum imperium vſque ad Gades proferens, & vſque ad ſolis ortum. &c. Mox victis inimicis ſuis omnibus Imperatoris poteſtate ſuccingitur. Turbat poſtea Manaſſes, & Caio tribuit quæ ſunt Auguſti. Hæc Iulio Cæſari à Senatu populóque Romano decreta ſunt, quibus nemini vnquam maiora decreta. Nam & ipſe Iuppiter dictus, & templis, & aris, ſacerdotibus, ludis, certaminibus cultus, & Dictator, Cenſor, Imperator, Pater Patriæ Tribunus plebis perpetuus renuntiatus eſt. Auguſtus certè non regno, neque dictatura, ſed principis nomine Remp. conſtituit, vt Tacit. lib. 1. Annal. Lepidi atque Antonij arma in Auguſtum ceſſere, qui cuncta bellis ciuilibus feſſa nomine principis ſub imperium accepit. Ouid. lib. 1. Faſtor. de Romulo,

Tu Domini nomen, Princeps ille tenet.

Plinius Panegyr. Traianus ſedem obtinet principis, ne ſit Domino locus. Dio & Zonaras προέχειν τῆς γερουσίας vocant. Quis olim princeps Senatus fuerit, docet Gellius lib. 4. c. 10. quem adito. Vnde principium, & principatum de poteſtate ac imperio Cæſarum dixere. Sueton. c. 31. Auguſti principium clade Variana, Tiberij ruina ſpectaculorum memorabile factum. Apud eundem dictum eſt Titi, principatum fato dari. Vnde & principes abſolutè apud Plinium & alios, Imperatores dicti. Auguſtus item tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, vt Sueton. c. 27. in qua ſemel atque iterum

asciuerunt. Pipinus, ac deinde Carolus Magnus, iure armorum Saxonibus ac Langobardis oppressis, Germaniam ac Italiam subdidere, & auctoritate Romani Pontificis Imperatorium nomen ac fastigium sibi assumpsere. Gotthi Romanis, Sarraceni Gotthis, deinde Gotthi Sarracenis Hispanias eripuere, Anglosaxones in Britannias inuasere, quas iure armorum, & diuturnæ possessionis titulo in hunc diem tenent: Pontifex neque armorum iure, neque per vim Constantinopolitano imperio Romam subduxit, sed cum Romani ac Itali Imperatoris hæretici iugum detrectarēt, & inde ab iconoclastis Græculis, inde à Langobardis barbaris impiè vexarentur, in fidem ac clientelam Romani Pontificis vltro se contulerunt, qui regum Franciæ auxilio, vtriusque gentis iugum excussit, & eorumdem regum auctoritate ἱεροκρατείαν Romæ adeptus, eam per nongentos plus minus annos omnium consensu tuetur. Dicet aliquis, ea quę ab initio non valuerunt, tractu temporis non conualescere, & in foro conscientiæ jus diuturnæ possessionis, ac legitimæ præscriptionis nullum esse. Cui ego responderim, ouium suarum saluti Romanum pastorem consulere debuisse, cui aliter id tēporis consuli non potuit, quàm si iugum oppressoris excuteretur, eorum maximè auctoritate regum, qui collapsum occidentis imperium restituerunt. Sed audiendus ea de re Zonaras in Leone Conone.

Ἀλλὰ ταῦτα ὁ τῆς πρεσβυτέρας τότε ῥώμης τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνων μηνυθεὶς, τῆς πρὸς τὸν τῆς νέας ῥώμης πρεσβεύοντα, καὶ τοὺς ἐκείνου ὁμόφρονας ἀποστὰς κοινωνίας, ἐκείνους μὲν σὺν τῷ βασιλεῖ συνοδικῷ καθυπέβαλεν ἀναθέματι, τοὺς δὲ μέχρι τότε τῇ βασιλείᾳ κομ-

per singula lustra collegam sibi cooptauit. Recepit & morum, legumque regimen æquè perpetuum, quo iure, quanquam sine censuræ honore, censum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium solus. c. 52. Argenteas statuas olim sibi positas conflauit omnes. Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, deprecatus est. Domini appellationem vt malè dictum & opprobrium semper exhorruit. Equites Romani natalem eius sponte atque biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro salute stipem iaciebant. Item Kal. Ianuariis strenam in Capitolio etiam absenti. Reuertentem ex prouincia non solum faustis ominibus, sed & modulatis carminibus prosequebantur. Obseruatum etiam est, ne quoties introiret vrbem, supplicium de quoquam sumeretur. Patris Patriæ cognomen vniuersi repentino maximóq; consensu detulerunt ei. Quædam Italiæ ciuitates diem, quo primum ad se venisset, initium anni fecerunt. Prouinciarum plæræque super templa & aras, ludos quoq; quinquennales penè oppidatim constituerunt. Reges amici atque socij, & singuli in suo quisque regno Cæsareas vrbes condiderunt. Cum autē Rempub. in integrum restituere, ac saluam & sospitē sistere in sua sede vellet, coactus est à S.P.Q. Romano, vt solus Rempub. gereret, ait Dio lib. 53. Qui quo longius à potestatis regiæ suspicione ciues abduceret, imperium in decennium suscepit. Quam ob causam posteriores quoque Imperatores, decennio quoq; diem festum pro imperij renouatione agunt. Decretum autem est honori

ζομένους ἐκεῖθεν φόρους ἐπέσχε, τοῖς φράγκοις σπεισάμενος, ὅθεν αὐτοῖς ἀφορμὴ γέγονε τοῦ κυριεῦσαι τῆς ῥώμης. Ob hæreſim & tyrannidem Cononis Gregorius, qui id temporis ſenioris Romæ regebat eccleſiam, repudiata communione Pontificis nouæ Romæ, & eorum qui cum eo ſentirent, illos quidem cum imperatore ſynodico anathemati ſubiecit, & vectigalia quæ ad id vſque tempus imperio inde pendebantur, inhibuit, icto cum Francis fœdere, vnde illi occupandæ Romæ occaſionem habuerunt. Igitur Papa Gregorius derelicta imperatoris obediẽtia, ob peruerſam illius opinionem fœdus cum Frãcis iniit, ἀποστατήσας οὖν τῆς τοῦ βασιλέως ὑπακοῆς γρηγόριος, διὰ τὴν ἐκείνου κακοδοξίαν τοῖς φράγκοις ἐσπείσατο, πρότερον πολλάκις διὰ γραμμάτων σπεύσας τὸν λέοντα τῆς μισοθείας μετενεγκεῖν, καὶ μεταπεῖσαι τὰς ἱερὰς εἰκόνας σεβάζεσθαι, cum prius ſæpe laboraſſet per litteras, vt Leonem ab impietate & odio Dei abduceret, atque ad cultum ſacrarum imaginum reuocaret. Non igitur ambitionis aut rebellionis ſtudio Pontifex Romanus ab imperatoris Leonis obſequio diſceſſit, ſed pietatis ac religionis, vt gregis ſui ſaluti conſuleret, regum Franciæ ope, quos Romã eo aſpectu obtinuiſſe ait, & jus ſuum deinde Romano Pontifici ceſſiſſe dubium non eſt. Idiocratoriam Pontificis Romani Græci auctores agnoſcunt. Conſtantinus lib. 2. de Thematib. οὐκ ἦν δὲ τὸ πρότερον ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βασιλέως κωνσταντινοπόλεως ἡ σικελία, ὅτε ἡ ῥώμη ἐβασιλεύετο. νῦν δὲ ἐγένετο ἡ καινοτομία αὕτη διὰ τὴν ῥώμην ἀποθέσθαι τὸ βασίλειον κράτος, καὶ ἰδιοκρατορείαν ἔχειν, καὶ διασώζεσθαι κυρίως παρά τινος κατὰ καιρὸν πάπα. Olim Sicilia non erat ſub ditione Imperatoris Conſtantinop. quando Roma imperio

Augusti, vt ante ipsius domum in Palatio lauri ponerentur, & super eas coronæ quernæ, quod perpetuus hostium victor, ac ciuium seruator esset. Adhæc Augusti nomen à Senatu P. Q. R. ei additum, cum ipse Romulus dici expeteret. Hoc pacto, ait Dio ibidem, omne Senatus ac populi imperium ad Augustum translatum est, vt fieri non possit, cum ad vnum summa imperij referatur, quin sub regno Romani sint. Imperatores enim consules sæpe fiunt, & quoties extra pomœrium sunt, proconsules dicuntur, vt horum nominum vi exercitus scribere, pecunias conficere, bella suscipere, pacem ferire, peregrinis atque vrbanis rebus summo iure præesse, intra pomœrium & extra equites Senatoresque necare possint. Censoriam ac tribunitiam potestatem habent, omnia sacerdotia, religiones ac sacrificia, legibus soluti sunt, Patres Patriæ vocantur. Hæc Dio. Quæ omnia cum in vnum hominē conuenerint, tanta sunt, vt nihil maius in rebus humanis esse possit. Plinius Panegyr. Videaris licet quod est amplissimum cōsecutus inter homines, felicius tamen erat illud quod reliquisti. Sub bono principe priuatus esse desiisti Appianus libro 1. Ciuil. Octauius Antonio victo, Ægypto in prouinciæ formam redacta, viuus consecratus, & Augustus à populo Rom. appellatus, maiorem etiam quam Caius pater potestatem in patriam, gentesque omnes subditas sibi vsurpauit, ne in speciem quidem exspectatis populi suffragiis, confirmata demum longo tempore potentia, fortunatus per omnia, reuerendusque, stirpem parem tanto imperio post se reliquit: & sic tandem pro seditionibus concor-

Constant. parebat. Nunc autẽ ista innouatio facta est, quia Roma excussit iugum imperij, & dominio tenetur propriè ab aliquo qui pro tempore Papa Romanus est. Nicephorus Blemmydes Paraphrasi ἀνεκδότῳ in Psal. 8. Pontificis Romani δεσποτείαν καὶ κυριότητα ἰδιοκτήτως πρὸς πολίτας, Dominationem, & proprium Domini jus in ciues Romanos appellat. Basilius Imperator à Pontifice Romano Hadriano, sicut & à Ludouico Imperatore suppetias petiit aduersus Barim Sarracenum. Vnde sequitur id temporis Pontificem Romanum ἰδιοκρατορείαν Romæ, & quarumdam Italiæ partium habuisse. Sed verba Pauli Diaconi subiungenda sunt lib. 21. Anno nono Imperij sui cœpit impius Imperator Leo contra sanctas & venerabiles imagines facere verbum. Quod cum didicisset Gregorius Papa Romanus, tributa Romanæ vrbis prohibuit, & Italiæ, scribens ad Leonem epistolam dogmaticam, non oportere Imperatorem de fide facere verbum. Et paulo post: In seniori vero Roma Gregorius sanctissimus vir Apostolicus, & Petri Apostolorum principis confessor, verbo & actu coruscus, qui remouit Romam & Italiam, necnon & omnia tam Reip. quam ecclesiastica jura in Hesperiis ab obedientia Leonis, & Imperij sub ipso constituti. Paulo post: At Imperator contra Papam, atque recessum Romæ ac Italiæ sæuiebat. Idem tributa capitalia Thraciæ, parti Siciliæ, seu Calabriæ superimposuit. Ea verò quę dicuntur patrimonium sanctorum principum Apostolorũ, quæ olim ecclesiis auri dimidium, & tria cõferebant talenta, publicæ rationi exsolui præcepit, considerare etiam ac describere natos mares

dia ſubiit, ad vnum imperio relato. Victor l. de Cæſ. Anno vrbis ſeptingenteſimo ſecundo etiam mos Romæ vni prorſus parendi. Namque Octauianus patre Octauio, atque adoptione auunculi Cæſaris, ac mox procerum conſulto ob victoriam placidè exercitam Auguſti cognomento dictus, illectis per dona militibus, atque annonæ curandæ ſpecie vulgo, ceteros haud difficulter ſubegit. Ita locum hunc legendum puto. Idem Auguſtum arbitratur primum Romani imperij auctorem, nos Iulium. Huícque (Auguſto, inquit,) vti Deo Romæ, prouinciiſq; in omnibus per vrbes celeberrimas viuo, mortuóque templa, ſacerdotes, & collegia ſacrauere. Poſt Auguſtum Tiberius principis nomine Remp. rexit. Dio, ψηφισθὲν γὰρ αὐτῷ αὐτοκράτορος ὄνομα μετὰ τῶν ἄλλων ὀνομάτων οὐκ ἐδέξατο, καὶ τὸν κλῆρον τοῦ αὐγούστου λαβὼν, τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ ταύτην οὐκ ἐδέξατο. Tiberius, inquit, Imperatoris nomen, quod ei à Senatu decretum erat, cum aliis nominibus non recepit, & hæreditatem Auguſti nactus, Auguſti appellationem non admiſit, & militum prætoriorum excubiis ſeptus orabat Senatum, vt eas ſecum ſumeret. Idem vt πρόεδρος δικαστῶν, præſes iudicum ibat ad magiſtratuum iudicia vocatus ab iis, & non vocatus, eoſque in ſua ſella ſedere patiebatur. Dicebat autem ſe dominum eſſe ſeruorum, Imperatorem militum, πρόκριτον, principem reliquorum. Patris Patriæ nomen omnino repudiauit, neque vt per ſuam fortunam iuraretur permiſit, neque ſi quis deferretur, quaſi per fortunã principis peieraſſet, cauſam admiſit, neque ſibi templa poni, οὔτε τεμένισμα αὐτῷ ἐτεμενίσθη, οὔτ' εἰκόνα ἐξῆν αὐτοῦ οὐδενὶ στῆσαι, vel imaginem

passus est. Postea tamen sub eodem & ἀσεβείας, maiestatis crimen introductum, & imagines ei positæ. Tandem etiam imaginibus eius, & Seiani sacrificatum.

De Titulis & Nominibus Imperatorum.

CAP. VIII.

Tituli imperatorum à Iulio, & Augusto fluxere, quos ex veteribus inscriptionibus recognoscas licet. Imperator Cæsar D. Iul. fil. Augustus, Pontifex Max. Consul decimum quartum, Imperator 20. Tribunitiæ potestatis 38. Pater Patriæ. Plinius Panegyr. Imperator, titulis, imaginibus & signis. Eusebius lib. 4. Histor. eccles. Imperator Cæsar Marcus Aurel. Anton. Augustus Armen. Pontifex Max. Tribunitiæ potestatis quintum & decimum, Consul tertium. lib. 2. de vita Constantini. νικητὴς κωνσταντῖνος, μέγιστος σεβαστός. lib. 8. eccles. hist. αὐτοκράτωρ καῖσαρ πούπλιος λικίννιος γαλιῆνος εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, σεβαστός. lib. 8. αὐτοκρ. καῖσ. γαλέριος μαξιμῖνος ἀνίκητος σεβαστὸς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, θηβαϊκὸς μέγιστος, γερμανικὸς μέγιστος, δὶς καρπῶν μέγιστος, ἐξάκις ἀρμενίων μέγιστος, μήδων μέγιστος, ἀδιαβηνῶν μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ εἰκοστὸν, αὐτοκράτωρ ἐννεακαιδέκατον, ὕπατος τὸ ὄγδοον, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος, καὶ αὐτοκράτωρ καῖσαρ φλαύιος οὐαλέριος κωνσταντῖνος, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἀνίκητος, σέβαστος, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας αὐτοκράτωρ τὸ πέμπτον, ὕπατος, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος. Theodoret. lib. 4. c. 8. Hist. euang. αὐτοκράτορες μέγιστοι, ἀεισέβαστοι, νικηταὶ, αὔγουστοι, οὐαλεντινιανὸς, καὶ οὐάλης, καὶ γρατιανός. Euagrius lib. 3. c. 4. Impe-

rator Cæsar Basiliscus, Pius, Victor, τροπαιοῦχος, triumphator, Maximus, ἀεισέβαστος, Augustus, & Marcus ὁ ἐπιφανέστατος nobilissimus Cæsar. lib.5.c.4. ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκρ. καῖσ. Φλάβιος ἰουστῖνος, πιστὸς ἐν χριστῷ, ἥμερος, μεγ. εὐεργέτης ἀλαμαννικὸς, γοτθικὸς, γερμανικὸς, ἀντικὸς, φραγκικὸς, ἐρουλικὸς, γηπεδικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος. l.2.c.9. σύγκειται ἡ τὰ ἐγκύκλια τύποις τοῖς ῥήμασι. αὐτοκρ. καῖσ. λέων εὐσεβὴς, νικητὴς, τροπαιοῦχος, μέγιστος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, ἀνατολίῳ ἐπισκόπῳ. Litteræ Encyclicæ quæ plures eodem argumento ad multos mittebantur scriptæ, sunt his verbis. Imper. Cæs. Leo, Pius, Victor, triumphator, Maximus, semper Sebastus, Augustus, Anatolio episcopo. lib.3. c.5. τοῖς κατὰ πάντα εὐσεβεστάτοις καὶ φιλοχρίστοις δεσπόταις ἡμῶν βασιλίσκῳ, καὶ μάρκῳ αἰωνίοις, νικηταῖς, αὐγούστοις. Per omnia maximè piis, & Christum amantibus Dominis nostris Basilisco & Marco æternis, victoribus, Augustis scribunt Episcopi. In Edicto Constantini Imper. apud Adonem, Hincmarum, & Iuonem. Imper. Cæs. Flauius Constantinus, fidelis, mansuetus, Maximus, beneficus, Gotthicus, Sarmaticus, Britannicus, Hunnicus, Pius, Felix, Victor, ac triumphator semper Augustus. Iustinianus Anticum se vocat ab Antis populis, de quibus Procopius lib.1. Gotth. σκλαβηνοὶ καὶ ἄνται οἱ ὑπὲρ ποταμὸν ἴστρον οὐ μακρὰν τῆς ἐκείνῃ ὄχθης ἵδρυνται. Sclaui & Antæ supra fluuium Istrum siti sunt, non longè à ripa. De iisdem vide librum 2. Proco. pag. 276. 277. His titulis Franci Reges offensi fuere, vt scribit Agathias lib. 1. Theudibertus Francorum Rex οὐκ ᾤετο ἀνεκτὸν εἶναι, ὅτι δὴ βασιλεὺς ἰουστινιανὸς ἐν τοῖς προγράμμασι τοῖς βασιλείοις φραγκικὸς

τε καὶ ἀλαμανικὸς, καὶ γηπεδικός τε καὶ λογγοβαρδικὸς ἀνεκηρύττετο, ὡς δὴ αὐτῶν ἐθνῶν ἁπάντων δεδουλωμένων, non tolerandum putabat, quod Rex Iustinianus in Edictis Regiis Francicus, Alamanicus, Gipedicus, Lango bardicus diceretur, quasi eas gentes subiugasset. Iidem Domini dicti, & legibus soluti, quod ante eos ciuium Rom. nemini datum, vt Dio. Vet. Inscriptio est, Impp. Cæsari M. Aurel. Antonino Pio felici Aug. Parthico Max. German. Max. Pont. Max. Tribunit. Pot. XVIII. Cos. III. Imp. III. P. P. Proc. Equites, in his actarius Leg. VII. Gem. Ant. P. felici deuoti numini Majestatique eius. Alia inscriptio, Magno Inuicto Imp. Cæs. C. Val. Aurel. Diocletiano Pio felici Inuicto Aug. Pont. Max. Tribun. Potest. Cos. III. P. P. pro D. N. corpus coriariorum Magnariorum Saliariorum deuoti numini Majestatique eius. Alia, Imperatori Cæs. L. Domitio Aureliano Pio felici Inuicto Aug. Pontifici Maximo Gothico Max. Germanico Max. Tribunitiæ Potest. V. Cos. Designato tertium, Patri Patriæ procons. restitutori orbis, inuictissimo & victoriosissimo Principi, Orfitus v. clariss. Præfectus vrbis deuotus numini Majestatique eius. In orthographia Manutij V. Inscriptio est, in quo censori cōseruat cærimoniarū publicarum, & restitutori ædium sacrarum Sodales Titi. Alia, Imp. Cæsar Diui F. Vespasianus Augustus Pontif. Max. Tribunit. Potest. X. Imperator. XVII. P. P. Censor Cos. VIII. Vide veteres inscriptiones, & orthographiam Aldi Manutij. Nicephorus lib. 6. c. 23. Imperator Cæs. Galienus, Inuictus, Augus. Pontif. Max. Sarmaticus Max. Thebaicus Max. Tribunit. potest. vicesimum,

Consul.8. Impe. vndevicesimum, pater pat. Proconsul. Euseb. l.9. Eccles. Hist. Imp. Cæs. Caius Valer. Maxim. Germanicus, Sarmat. Pius felix, inuictus August. εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, αἰίκητος, σεβαστός. In Cod. Iustiniani, ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου, καὶ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ καῖσαρ, φλάβιος ἰουστινιανός, ἀλεμαννικὸς, γοτθικὸς, φραγγικὸς, γερμανικὸς, ἀντικὸς, ἀλανικὸς, οὐανδαλικὸς, ἀφρικανικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεὶ σεβαστός, αὔγουστος, τῇ μεγάλῃ βουλῇ, καὶ τῷ δήμῳ. Anticum vocat, quia Antas Istri fluminis accolas in Romanas Prouincias erumpẽtes, Iustinianus per Cheldibium ducem coërcuerat, & non ita multo post duce Germano, sororis suæ filio, ad intenercionem ferè ceciderat, vt Procopius. Apud Iustinũ apolog.2. αὐτοκράτωρ καῖσαρ Μαρ. Αυρ. Αντων· &c. Quanquam autem nomen Imperatoris cum regium imperium significat, vt prænomen præponi solet, interdũ tamẽ eodem significatu postponitur. In veteri lapide, Aulus Vitellius L. filius Imperator, Consul perpetuus. In Cod. Iustiniani, Iustinianus sacratissimus princeps, perpetuus Augustus. Quid autem caussæ fuerit, cur hos sibi titulos principes adrogarent, indicat Dio in Augusto: Imperatores, inquit, his omnibus fulciuntur, ὅπως μηδὲν ἄνευ δόσεώς τινος ἔχειν δοκῶσι, vt nihil non habere videantur concessu populi.

De Nomine Cæsaris.

CAP. IX.

Titulos Imperatorum quos ſupra aſcripſi veſtigiis ſequar, & à veteri inſcriptione exordiar. Imperator Cæſar D. Iul. filius. De Cæſaris appellatione Manaſſes in Politicis:

ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσι τῆς κεφαλῆς τὴν κόμην
ῥωμαίους λέγειν καίσαριν. καῖσαρ οὖν ἐπεκλήθη
γάϊος, ὡς εὐπλόκαμος, ἢ μᾶλλον ὡς δασύθριξ.
ἕτεροι δὲ ῥωμαϊκὰς γράφοντες ἱστορίας,
φασὶν ὡς τούτου προσγενὴς τοῦ καίσαρος γαΐου
πεισαριστεὺς ἀναφανείς, ὅτε καρχηδονίοις
ῥωμαῖοι συνεπλέκοντο, καὶ δόρατι καιρίως
βαλὼν τὸν ἀντιγωνιστὴν, καὶ κατατραυματίσας
ἐλέφαντος ὀχούμενον ἄνωθεν εὐρυστέρνου,
αὐτῷ πρὸς γῆν κατήγαγεν ἐλέφαντι, κἀντεῦθεν
ἔσχεν ἀρχὴν τὴν καίσαρος λαμπρὰν προσωνυμίαν.
καίσαρες γὰρ ἐλέφαντες τοῖς φοίνιξι καλοῦνται.

Alij rurſus dicunt Romanos comam capitis vocare cæſariem. Caius igitur Cæſar dictus eſt, vt cincinnatus, aut potius villoſus, & capillatus. Alij hiſtorici vnum aliquem ex eius maioribus (lego πρόγονος aut προγονὸς) fortiter rem geſſiſſe bello Punico, qui haſta letali vulnere hoſtem percuſſum, elephanto cui latum pectus inſidentem (lege ὀχούμενον) deiecerit ad terram, ipſumq́; elephantem confoderit, & deinde orta eſt illuſtris Cæſaris appellatio. malim, ἢ καίσαρος λαμπρὰ προσωνυμία.

Cæſares enim elephantes Phœnicibus dicti. Cæſarem Spartianus dictum autumat, vel quod cum magnis crinibus ſit vtero parentis effuſus, vel quod oculis cæſiis, vel à cæſo elephante, quia Cæſa Mauris dicitur elephas: vnde ſequitur errare Seruium qui Pœnis elephantem Cæſa vocari arbitratur, cum Pœni linguam ab Hebræis mutuati ſint, quibus elephas Phil nuncupatur. Suidas & Cedrinus Cæſarem à cæſo matris vtero dictum volunt. Nonnulli Syris cæſir ſcutum eſſe volunt, vnde fortaſſis ab erepto ſcuto Syro cuidam hoſti, Cæſar appellatus ſit. Auguſtus, cum à Iulio Cæſare adoptatus in gentem eius aſſumptus eſſet, Cæſar & ipſe appellatus eſt. Auguſti teſtamentum illatum per virgines Veſtæ, Tiberium & Liuiam hæredes habuit, vt Tacit. lib. 1. Annal. Ab Auguſto Tiberius Cæſaris nomen accepit, à Tiberio cæteri imperatorum. De Claudio Suetonius; primus Cæſarum militis fidem præmio pigneratus Claudius. Idem lib. 2. c. 43. Circa Tiberim cauato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus eſt. Cæſarum progenies in Nerone defecit, ait Sueton. c. 1. in Galba, qui tamen vt occiſum Neronem, cunctoſque in verba ſua iuraſſe cognouit, depoſita Legati, ſuſcepit Cæſaris appellationem, c. 11. & c. 12. Germanorum cohortem à Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporis inſtitutam. Lamprid. de Commodo, qui iam Imperator nominatus inter Cæſares. Capitolinus in Albino Cæſarianam familiam vocat. Sub Ælio Vero primum nouum genus honoris in Rempub inductum, vt eſſent Cæſares velut candidati imperij, & deſignati Imperatoris hæredes, cum antè imperatoribus hoc nomen

eſſet proprium. Spartianus, in Ælio Vero. Illorum etiam qui vel Cæſarum nomine appellati ſunt, nec Principes, nec Auguſti fuerunt; Præcipuè de Ælio Vero dicendum eſt, qui primus tantum Cæſaris nomen accepit, adoptione Hadriani familiæ Principum adſcriptus, &c. Nihil habet in ſua vita memorabile, niſi quod tantum Cæſar eſt appellatus, non teſtamento, vt antea ſolebat, neque eo modo quo Trajanus eſt adoptatus, ſed eo propriè genere, quo noſtris temporibus à veſtra clementia Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt, quaſi quidam Principum filij, & deſignati Auguſtæ majeſtatis hæredes. Aurelianus Victor à Spartiano diſcedit, qui in Trajano, Hadrianum primum Cæſarẽ fuiſſe dictum monet. Verum & ipſum Trajanum Nerua cum arrogauit, καίσαρα ἐγεγώνησεν, Cæſarem renuntiauit, vt Xiphilinus: id eſt, vt interpretor, Imperij conſortem. Plin. Panegyr. Trajanum Cæſarem appellauit Nerua. Sed longè ante Hadrianum, & Ælium Verum, filij imperatorum, licet nondum imperij conſortes, Cæſares dicti. Tacitus lib. 1. Annal. Druſum Tiberij filium in Germaniam à patre miſſum Cæſarem vocat. Milites, inquit, viſo Cæſare trepidare. Titus & Domitianus, Veſpaſiani filij, Cæſares à Senatu deſignati ſunt, non imperatores, ſed imperij candidati. Xiphilinus, αὐτοκράτωρ οὐεσπασιανὸς, καὶ καίσαρες, ὅτε Τίτος, καὶ ὁ δομιτιανὸς ἀπεδείχθησαν. Ante Veſpaſianum Galba Piſonem ἀπέδειξε καίσαρα, renuntiauit Cæſarem, id eſt imperij ſucceſſorem. Maximianum atque Conſtantium Aurelius Victor creatos Cæſares in affinitatem ait. Maximianum poſtea Diocletianus Imperato-

rem iubet, id est creat. Apud Capitolinum M. Antoninus Cæsaris appellatione donatur à Pio. Seuerus Augustus Bassianum filium Cæsarem dixit, vt Spartian. Carus Imp. filios suos Cæsares nuncupat, ait Vopiscus. Apud Lampridium Alexander Cæsar aduersus Halagabalum Augustum à militibus defenditur. Apud Capitolium, Commodus ad Albinum scribit, vt ad milites prodeat, & sibi Cæsareum nomen adsumat. Cyriades Antiochia capta, & Cæsarea, Cæsarianum nomen accepit, auctore Trebellio. Philippus filium τῇ τοῦ καίσαρος ἀξίᾳ τιμήσας, Cæsaris dignitate cum ornasset, ait Zozimus. Copronymus duos filios Cæsares creauit, vt Diacon. lib. 22. Primus omnium Valentinianus Valentem & Gratianum Augustos, non Cæsares fecit, præter Marcum, qui Verum socium imperij adsciuit, vt Ammianus lib. 27. Cedrinus, ῥωμαῖοι τοῦ σεβήρου τελευτήσαντος, τὸν χαΐννιον καίσαρα ἀνηγόρευσαν. Romani Seuero, quem Galerius Cæsarē fecerat, mortuo, Chainnium Cæsarem renuntiarunt. Lampridius, Commodum puerum nominatum esse ait inter Cæsares, quarto Iduum Octobrium. Augustus ἐν ταῖς διαθήκαις, testamento filios Germanici nominauit Cæsares, ait Zonaras. Iustinus Tiberium Comitem excubitorum Cæsarem fecit, & eum cōstituit tam in Hippodromiis, quam in ædibus insignibus, vt Diaconus lib. 17. Manasses in Politic. Iustinus, inquit, Tiberium

πρῶτα μὲν τῷ τοῦ καίσαρος κατακοσμεῖ στεφάνῳ.

Constantinus Iuliano dedit τὸ τοῦ καίσαρος στέφος, eodem auctore. Theodorus anagnostes de Zenone ecloga 1. καὶ ποιεῖ καίσαρα μὲν τὸν ἴδιον υἱὸν, καὶ αὔγουσταν ζηνωνίδα τὴν

γαμετὴν αὐτοῦ. Amplius tribuit Zeno Zenonidi vxori, quam filio suo Marco, quia Marcum Cæsarem, Zenonida Augustam fecit. Constantinopolitanus Imperator Cæsarem Romanum creabat, vt Sidon. carm.2.

Salue sceptrorum columen, regina orientis,
Orbis Roma tui, rerum mihi principe misso,
Imperij genitrix.

Fœminæ Cæsarissæ factæ, Diacon. lib.17. Tiberius filiam suam Charito, & Mauricium Cæsares creauit. Nicetas lib.1. pag.1. ἡμετέραν καισάρισσαν. Ipsi imperatores non modo ante Trajani ætatem, verum & postea Cæsares dicti. Lamprid. Alex. Seuero. Alexander Auguste, Dij te seruent, Cæsar noster, Auguste noster, Imperator noster, Dij te seruent. Ex his apparet à Iulio Cæsare Imperatores Cæsares primum appellatos, deinde cum ab Augusto dici cæperunt Augusti, qui in spem imperij alebãtur, Cæsares vocati sunt. Eutropius lib.10. Constantinus τρεῖς ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ καίσαρας τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, ὃ πρὶν οὐδέπω πρότερον ἡ τῶν ῥωμαίων ἔσχε περὶ τῆς καταστάσεως. Tres habens sub se filios Cæsares, quod nunquam antea in Repub. Romana auditum. In Panegyr. Nazarij, Crispus Constantini filius nobilissimus Cæsar dicitur. Ibidem, Decennia Cæsarum nobilissimorum vocantur. Eusebius lib.1.c.1. de vita Constant. filij eius, inquit, καίσαρες μὲν ἔτι πρότερον μετεῖχον ἡμῶν, νυνὶ δὲ ὅλον αὐτὸν ἐνδυσάμενοι θεοσεβείας ἀρετῇ, αὐτοκράτορες αὔγουστοι σεβαστοί, βασιλεῖς τοῖς τοῦ πατρὸς ἐμπρέποντες καλλωπίσμασι ἀνεδείχθησαν. Cæsarum honore insignes erant prius, nunc autem cum totum patrẽ induerint virtute ac pietate in Deum, Imperatores Augusti, Sebasti, reges ornamentis patris

effulgentes renuntiati ſunt. Cum autem Imperatores & Cæſares crearentur, quaſi in familiam adoptantis tranſirent, nomen eius ſibi ſumebant. Ita Mauricius à Tiberio Cæſar effectus, Mauricius Tiberius dictus eſt, Trajanus Nerua, Gallus Conſtantius. Socrates lib. 2. Hiſtor. Conſtantius Gallum καὶ Καίσαρα καταστήσας, τό τε οἰκεῖον θεὶς αὐτῷ ὄνομα. Cæſarem cum feciſſet, & nomen ei ſuum poſuiſſet. eodem libro c. 33. γάλλος ὁ καὶ κωνστάντιος.

De Nomine Diui.

CAP. X.

VEtus inſcriptio eſt, Imperator Cæſar D. Iulij filius. Hic locus poſtulat vt de tota ratione conſecrationis, & diuinitatis Imperatorum explicemus. Iſidorus in gloſſis, Diuus Imperator dicitur, qui poſt mortem nomen Dei accepit. Seruius ad lib. 5. Æneid. Dij perpetui, Diui ex hominibus facti. Iuſtinus tamen θεοὺς vocat, quos Romani Diuos, Apolog. 2. καὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἀποθνησκόντων αὐτοκρατόρων εἰκόνας ἐπὶ τούτῳ τῷ σχήματι ἀνατίθετε, καὶ θεοὺς διὰ γραμμάτων ἐπονομάζετε. Et imperatorum mortuorum imagines hoc habitu ponitis, & Deos in ſcriptis vocatis. Tertul. Si non de mendacio eiuſmodi adulatio hominem Deum appellando, timeat ſaltem de infauſto. Maledictum eſt ante apotheoſin Deum Cæſarẽ nuncupare. Deum poſuit pro Diuo, vt & Cyrillus lib. 12. c. 20. Romani imperatoribus ſuis etiam Dei nomen donabant, & aras eis conſtituebant. Iulianus Cæſar. πολλὰ εἰπὼν ὁ σιληνός,

καὶ

καὶ θεῶν ὄντως σωτήρων ἔργα δέοντα συνεφόρησεν οὗτος ὁ κοροπλάθης. &c. ἦ γὰρ οὐκ ἔπλαττες ἡμῖν, εἶπεν, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰς νύμφας, ὦ σεβαστὲ, θεοὺς, ὧν ἕνα καὶ πρῶτον τουτονὶ καίσαρα. Multa, inquit Silenus, Deorum reuera ſeruatorum ſimulacra decora congeſſit iſte pupparum fictor. An non finxiſti nobis, vt illi nymphas, Auguſte, Deos, quorum vnum & primum hunc Cæſarem. Lactant. lib. 1. c. 15. Apud Romanos Deus Iulius, quia hoc ſcelerato homini placuit Antonio. Deus Quirinus, quia hoc paſtoribus viſum eſt. Caracalla de Geta fratre dicebat apud Spartianum, ſit Diuus, modo non viuus. Sed vt de ritu conſecrationis, & imperatorum diuinitate ordine & via ingrediamur, templa & aras iam olim poſitas eſſe proconſulibus in prouinciis indicat Suetonius lib. 2. Templa, inquit, quanuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere, nulla tamen in prouincia recepit, niſi communi ſuo, Romæq; nomine. Epigramma Græcum de Pōpeio,

τῷ ναοῖς βρίθοντι, ὅση σπάνις ἐστὶ κόνιος.

Ei qui templis locuples, quanta eſt pulueris inopia, quo mortuus tegatur. Dio lib. 51. Auguſtus τεμένη τῇ τε ῥώμῃ καὶ τῷ πατρὶ τῷ καίσαρι, ἥρωα αὐτὸν ἰούλιον ὀνομάσας, ἔν τ' ἐφέσῳ καὶ νικαίᾳ γίνεσθαι ἐφῆκεν. Permiſit vt templa Epheſi & Nicææ ponerentur Romæ & patri ſuo Cæſari, quem Heroëm Iulium appellarat. Hæ enim tum vrbes Aſiæ, & Bithyniæ clariſſimę habebantur, vtque ab incolis Romanis colerētur. Extraneis autem hominibus, quos Gręcos ipſe appellabat, conceſſit vt ſibi ipſi quoque templa facerent, Aſiani quidem Pergami, Bithyni verò Nicomedię. Id ab hoc initio tractum reliquis deinceps Imperatoribus, & à Gręcis factum eſt, & ab aliis gen-

tibus quę populo Rom. parent. Nam Romę quidem & in Italia nemo vnquã alicuius pretij homo id facere ausus est. Quare Suetonius Augustum in vrbe pertinacissimè hoc honore abstinuisse scribit. Primo omnium Iulio Romę secundum Romulum templum ædificatum est. Appianus, Populus, inquit, Iulij Cæsaris corpus in medio foro cremauit, καὶ νεὼν ἐπῳκοδόμησαν τῇ πυρᾷ, καὶ θύουσι ὡς θεῷ. Et inædificarunt pyrę eius templum, & vt Deo sacrificant. Cicero 2. Philip. Iulio puluinar, fastigium, simulacrum, flamines. Aram fieri Iulio Cæsari primus permisit Augustus, vt Dio li. 51. Qui tamen à seipso discedere videtur, cum libro 43. dixerit, templum Clementiæ Iulio positum, & ei sacerdotio Antonium Flaminem præpositum, ipsumque adeo Iulium Iouem appellatum. Suetonius lib. 1. c. 76. Iulius, inquit, decerni sibi passus est tẽpla, aras, simulacra iuxta Deos, puluinar, flaminem, lupercos. Idem c. 85. Postea solidã columnam propè 20. pedum lapidis Numidici in foro statuit (Antonius) scripsitque, parenti patriæ. Apud eandem longo tẽpore sacrificare, vota suscipere, quasdam controuersias interposito per Cæsarẽ iureiurando distrahere. In Deorum numerũ relatus est, non modo ore decernentium, sed & persuasione vulgi. Simulacro eius in vertice stella additur, quia stella crinita per septẽ continuos dies fulsit. Ara Iulio posita cum euersa esset, veterani ab Antonio vocati de ea reponenda egere, ait Cicero lib. 11. epist. ad famil. Vnde apparet allucinari Eutropium, qui lib. 7. scribit Augustum primum omnium Deum appellatum. καὶ πρῶτος ἁπάντων ἔλαβε τὴν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν. Ante Iulium Gracchos consecratos Plutarchus monet.

De origine Consecrationis apud Rom.

CAP. XI.

CONsecrare, & vt est in veteribus glossis, diuinare, Græci dicunt, ἀποθεῶσαι, ἀγιστεύειν, ἀνιεροῦν, ἐναγίζειν, consecrari, ἀνιεροῦσθαι, ἐναγίζεσθαι, ἀγιστεύεσθαι, τυγχάνειν τιμῶν ἡρωϊκῶν, ἰσοθέων, ἰσολυμπίων, vt loquitur Philo Iudæus legatione ad Caium, ἐκθειάζεσθαι Herodianus, ἀθανατίζεσθαι Dio, θεοποιεῖσθαι. Honores consequi Heroicos, Diis Olympiis pares, in numerum Deorum referri. Primus omnium Romæ Romulus, deinde Gracchi, Tum Iulius, Augustus, Claudius, & alij plerique imperatores consecrati sunt, idque auctoritate Senatus, penes quem eius rei fuit arbitrium. Eusebius lib. 2. Hist. Euangelicæ, παλαιοῦ νόμου κεκρατηκότος μὴ ἄλλως τινὰ παρὰ ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι, μὴ οὐχὶ ψήφῳ καὶ δόγματι συγκλήτου. Cum lex vetus obtineret neminem Romæ consecrari, nisi calculo & decreto Senatus. Idem ait solos Iudæos Caligulæ statuas, aras, templa dicare detrectasse, cum ceteræ gentes Romanis subditę id vltro facerent, c. 5. πάντων γοῦν ὅσοι τῇ ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποτελεῖς εἶεν, βωμοὺς τῷ γαΐῳ καὶ ναοὺς ἱδρυμένων, τά τε ἄλλα ἐν πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένων, μόνους τοὺς δ᾽ ἀνάξιον ἡγεῖσθαι ἀνδρειάσι τιμᾶν, ὅρκιον αὐτοῦ τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. Turpe sibi duxerunt Caio vel simulacra ponere, vel per eius nomen ac genium iurare. Arnobius lib. 1. Tyrannos & reges vestros appellatis Indigetes, atque Diuos, puluinaribus, templis, atque alio mactatis cultu ludorum, & celebri-

tatę natalium. Romulum Quirinum Martium dicitis, & ſacerdotibus, & puluinaribus honoratis, & in ædibus adoratis ampliſſimis, & poſt hæc omnia cælum aſcendiſſe iuratis. Liuia Numerio cuidam Attico Senatori & Prætorio decies H S. dono dedit, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐχαρίσατο, quod iurauerat ſe vidiſſe Auguſtum in cælum aſcendentē, vt olim Proculus Romulum. Nolę domus, in qua obiit, in templum mutata eſt, narrante Dione lib. 56. Sacrarium Iuliæ genti, effigieſque D. Auguſto apud Bouillas dicantur, ait Tacit. lib. 2. Annal. addito ludicro Circenſi. lib. 15. Ludicrum Circenſe vt Iuliæ genti apud Bouillas, ita Claudiæ, Domitiæque apud Antium ederetur. Liuia Romanarum eminentiſſima, quam poſtea coniugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad Deos ſacerdotem, & filiam, ait Paterculus l. 2. Agrippinæ decretum à Senatu flaminium Claudiale, teſte Tacito lib. 13. Arnob. lib. 4. Deos eſſe, & hos rati puluinaribus, & templis honoraſtis. Plin. Panegyr. Neruam lachrymis primum vt filium decuit, mox templis honeſtaſti, non imitatus illos qui hoc idem, ſed alia mente fecerunt. Dicauit cælo Tiberius Auguſtum, ſed vt majeſtatis numen induceret, Claudium Nero, ſed vt irrideret, Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille vt Dei filius, hic vt frater videretur. Symmachus l. 4. e. 5. Diui recepti cælo, imperatores mortui. l. 10. e. 55. e. 47. relatus in cælum, e. 27. cæli particeps. Tertul. l. de ſpectacul. Tot ac tantos reges qui in cælum recepti nuntiabantur.

De origine Consecrationis apud Græcos.

Cap. XII.

PLutarchus in mulierũ pręclaris factis, Lampsacæ primum heroicos honores habitos esse ait, Tum ei vt deæ sacrificatum, τὴν λαμψάκην ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει μεγαλοπρεπῶς, καὶ τὴν πόλιν ἀπ᾽ αὐτῆς λάμψακον προσηγόρευσαν. καὶ τῇ λαμψάκῃ πρότερον ἡρωικὰς τιμὰς ἀποδιδόντες, ὕστερον ὡς θεῷ θύειν ἐψηφίσαντο. Lampsacam sepelierunt in vrbe, quod heroibus datum, magnificè, & vrbem ab ea Lampsacum appellarunt, & cum prius Lampsacę heroicos honores habuissẽt, postea vt Diuę sacrificare decreuerũt. Verum & longè ante Lampsacę ætatem Helena inter Deas relata, Cassandra, Parthenope, Leda consecratę, plures alię apud Pausaniam & Athenagoram diuinis honoribus affectę. Seruius quędam sacra esse ait, quibus animę vertantur in Deos, qui appellantur animales, quod de animis fiant, de quibus Labeo libros scripserit. Lycophron. in Casſādra:

οὗ σῆμα δομήσαντες ἔγχωροι κόρης
λοιβαῖσι, καὶ θυσθλοῖσι παρθενόπην βοῶν
ἔτεια κυδανοῦσιν, οἰωνὸν θεάν.

Vbi templum indigenę extruentes puellę, libaminib. Partenopen, & sacrificiis boum quotannis honorabũt, volucrem Deam. Sed & Ino Matuta Romę, Io Inachi filia Isis, Ægyptiis, ad immortalitatem consecratæ. Isacius Tzetzes ad Lycophronem: κασσάνδρας ἱερὸν ἐστὶν ἐν ἰταλίᾳ, ὅπερ ἱδρύσαντο οἱ προέχοντες τῶν δαυνίων ἐς τιμὴν αὐτῆς.

Fanum eſt Caſſandræ in Italia quod ei poſuerunt principes Daunij. Euripides in Alceſti,

αὐτά ποτε προὔθανεν ἀνδρὸς,
νῦν δ' ἔστι μάκαιρα δαίμων,
χαῖρ' ὦ πότνια, εὖ δ' δοίης.

Ipſa quondam pro viro mortua eſt, nunc beata Dea: Salue ô veneràda, & bona impertias. Fœminas diximus conſecratas, de viris Lycophron in Caſſandra,

ἐν δ' αὖ μακέλλοις σηκὸν ἐγχωροι μέγαν
ὑπὲρ τάφων δείμαντες, αἰανῆ θεὸν
λοιβαῖσι κυδανοῦσι, καὶ θύσθλοις βοῶν.

Macellis denique templum indigenę ingens ſuper ſepulcrum exſtruentes, æternum Deum libationibus honorabunt, & boum ſacrificiis. Ad quę verba Iſacius, μάκελλα πόλις ἰταλίας, ὅπου τάφος, καὶ ἱερὸν πολυκτήτου ἀγιστευομένου παρὰ τῶν ἐγχωρείων, καὶ θυσίας βοῶν δεχομένου, ὥσπερ εἰ θεὸς αἰώνιος ὑπῆρχεν. Macella vrbs Italiæ, vbi tumulus & fanum Philoctetæ conſecrati ab indigenis, & ſacrificia boum conſequuti, non ſecus ac ſi Deus immortalis eſſet. Idem,

ἐμὸς δ' ἀκοίτης, δμωΐδος νύμφης ἄναξ,
ζεὺς σπαρτιάταις αἰμύλοις κληθήσεται,
τιμὰς μεγίστας οἰβάλου τέκνοις λαχών.

Meus autem maritus, captiuę dominus ſponſę, Iuppiter à Spartanis argutis (legerem libentiùs αἱμύλιος, Iuppiter blandus & benignus) vocabitur, ſummos ab Oebali nepotibus nactus honores. Aſiatici certè, Græci, Syri, benemeritos ſacrificiis & aris mactabant. Nam & Græci Chalcidenſes donaria ſua pretioſiſſima ac pulcherrima Tito Flaminio conſecrarunt, quorum inſcri-

ptiones huiusmodi hodiéque visuntur. Populus Tito & Herculi gymnasium. Populus Tito & Apollini Delphinium. Hodiéque sacerdos Tito suffragiis populi creatus, καὶ θύσαντες αὐτῷ τῶν σπονδῶν γινομένων, & cum ei sacrificant inter libandum, Pæana canunt, ait Plutarchus in Tito. De Græcis & Asiaticis Polybius lib. 5. τοὺς εὐεργέτας θυσίαις τε καὶ βωμοῖς ἐτίμων. Apud Curtium Cleo Persas non solum piè sed etiam prudenter reges suos inter Deos colere ait. Maiestatem enim imperij salutis esse tutelam. Ægyptij reges suos mortuos in Deos reposuerunt, solum Xerxen viuum adhuc Deum appellarunt, vt Diodor. Sicul. lib. 2.

De Tēplis, aris, Flaminibus, & sacerdotibus Iulij. & Augusti.

CAP. XIII.

IVlianus in Cæsaribus Augustum κοροπλάθον, ac Deorum fictorem vocat, quia Iulium patrem primum ex imperatoribus Deum finxit, πρῶτον θεὸν ἔπλαττε. Quo pertinet illud Statij,

Primus iter nostris ostendit in æthera Diuis.

Manilius, *Iam facit ipse Deos, mittitque ad sidera numen*
Maius, & Augusto crescit sub principe cælum.

Sueton. l. 1. c. 8. Decreta Cæsari domus cum fastigio. Scribunt quidam trecētos ex dedititiis electos vtriusq; ordinis, ad aram Diuo Iulio exstructam Augusti iussu Idibus Martiis hostiarum more mactatos. Idem l. 2. c. 5. Vetus inscriptio, ἡ Θρᾴκια σεβαστὰ νεωκόρος, ἴουλιος θεός. Altera, κνωσιέων δὶς νεωκόρος, Cnossentium bis sacerdos: quia ge-

minum Cnoſi templum, alterum Iulio, alterum Augusto. Dio lib. 47. ἀπηγόρευσαν δὲ μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ μήτ' ἀνδροληψίας, μήτε συλᾶσθαι. Edixere Triumuiri, ne qui ſecuritatis cauſſa in tēplum D. Iulij confugiſſet, inde eijci, vel abripi poſſet. Auguſtus tamen Antonium iuuenē ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas preces cōfugerat, abreptū interemit. Auguſtus ipſe viuus Deus appellatus. Propertius,

Bella Deus Cæſar dites meditatur ad Indos.

Ei ſacra quot menſibus facta Virgil. *quotannis*

Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant.

Ouidius, *Et lachrymas vidimus ire Deo.*

Aræ ei poſitæ. Horatius,

Iurandaſque tuum per nomen ponimus aras.

Auguſto mortuo templum in Palatio à Senatu decretum. Dio, καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν τε ὑπὸ τῆς Λιβίας, καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. Auguſto Romæ templum decretum à Senatu, à Liuia exſtructum, à Tiberio perfectum, & alibi multis locis. Plinius lib. 2. In Palatij templo quod fecerat D. Auguſto coniux Auguſta. Seneca de Conſolat. ad Polyb. vocat eas domos, in quas non niſi per templa aditur Ouid. lib. de Ponto.

Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti
Veſtra procul poſitus nomen in ora dedi.

Item lib. 4.

Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.
Stant pariter natuſque pius, coniuxque ſacerdos,
Numina iam facto non leuiora Deo.

Pru-

Prudent. in Symmachum,

Posteritas mense atque adytis, & flamine, & aris
Augustum coluit, vitulo placauit, & agna
Strata ad puluinar iacuit.

Tacitus li.1. Annal. Nihil deorum honoribus relictum, cum se templis & effigie numinum per flamines & sacerdotes coli vellet. Cæterum sepultura more perfecta templum & celestes religiones decernuntur. Item, patres ad effigiem Augusti manus tendere. Vet. inscriptio, Lucretio Lucij filio flaminica perpetua domus augustæ. Dio lib. 56. τότε δ' ἀθανατίζοντες αὐτὸν, καὶ θιασώτας οἱ, καὶ ἱερὰ καὶ ἱέρειαν τὴν λιβίαν ἀπέδειξαν. Tunc autem eum immortalem facientes, & sodales, & flamines, templa & flaminicam Liuiam constituerunt. Suetonius scribit Augustum vrbem Nicopolim apud Actium condidisse: Erat ibi apex honorum omnium Augusti sacerdotium: sacerdos enim Augustalis dabat nomen anno. In scribendis publicis aut priuatis instrumentis nomen eius ad notandum diem & annum adscribebatur. Arrianus lib.1. Dissert. Epict. c. 19. σήμερόν τις περὶ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἄφες τὸ πρᾶγμα, δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλὰ συμφωνά, φησι, γράφοντες γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. Hodie quidam, inquit, de sacerdotio Augusti mecum loquebatur. Dixi ei abstineto isto ambitu, magnos sumptus frustra facies. Respondit ille, at ij qui contractus scribunt, nomen meum ascribent. &c. Ita & lib.1. Machab. καὶ ὅπως γράφονται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, vt omnes contractus in ea regione nomine eius ascripto tempus notent. Loquitur de Simone Pontifice. Lugduni ara

fuit ad quam 60. populi Galliæ conueniebant, vt Augusto haberent honorem. Strabo lib. 4. τό τε ἱερὸν τὸ ἀναδειχθὲν ὑπὸ πάντων κοινῇ τῶν γαλατῶν καίσαρι τῷ σεβαστῷ πρὸ ταύτης ἵδρυται τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ συμβολῇ τῶν ποταμῶν. ἔστι δὲ βωμὸς ἀξιόλογος ἐπιγραφὴν ἔχων τῶν ἐθνῶν ξ΄ τὸν ἀριθμόν. Et templum ab omnibus communi ſententia Gallis decretum Cæſari Auguſto ante hanc vrbem poſitum eſt ad concurſum fluuiorũ. Eſt autem ara memoratu digna, cum inſcriptione populorum numero 60. Plin. Panegyr. Sed licet illum aris, puluinaribus, flamine colas. Romæ quoque ſacrarium fuit Auguſto poſitum aliquanto poſtquam exceſſit, regione palatij, vbi natus eſt ad capita bubula. Sueton. l. 2. c. 5. Idem annus quo diem obiit nouas cerimonias accepit, addito ſodaliũ Auguſtalium ſacerdotio. Tacit. l. 2. Annal. Cum in campo Martio corpus eius crematum eſt, faces Auguſtales ſubdidere, quod ſacerdotium vt Romulus Tatio regi, ita Tiberius Iuliæ genti ſacrauit, ait idem lib. 2. Hiſtor. In vet. inſcription. ſodales Auguſtales, Flauij, Hadrianales, Antonini, Æliani ſæpe commemorantur. Alia vet. inſcriptio, Neroni Cæſari Germanici filio, Tiberij Auguſti nepoti, D. Auguſti pronepoti, Flamini Auguſtali, ſodali Auguſtali Q. Q Nouanius, Q. L. Sæuius. Imo & per omnes domos cultores Auguſti in modum collegiorum habebantur, ait Tacit. lib. 1. Annal. Romæ pars ea domus, & ſolum quod primum naſcens D. Auguſtus attigerat, Senatus decreto conſecratum eſt, cum C. Lectorius adulterij reus allegaret ſe eius ſoli eſſe poſſeſſorem, ac velut æditũum, peteretq; donari adulterij pœnam quaſi proprio ſuo, ac peculiari Deo, vt Sueton.

lib.2.c.5. Cum palmam enatam in ara quę ei poſita erat, Auguſto nuntiaſſent, reſpondit, apparet quam frequenter ſacrificetis, ait Plinius. Ancyræ quoque Auguſto diuini honores exhibiti apud Ioſephum origin. lib.16.c.10. vbi legendum ἐν Ἀγκύρῃ. Herodes deducto ad mare Cæſare Auguſto, in regnum reuerſus pulcherrimum ei templum in terra Zenodori ex albo lapide poſuit. è regione portus aduerſum fauces templum Cæſaris in colle poſitum pulcritudine & magnitudine conſpicuum, quo Cæſaris coloſſus Olympici Iouis ſtatuæ aſſimilis, & magnitudine par. τοῦ στόματος ἀντικρὺς ναὸς Καίσαρος ἐπὶ γηλόφου κάλλει καὶ μεγέθει διάφορος, &c. inquit ibidem Ioſeph. Quia cum imperatoribus ſtatuas facerent, Dei alicuius nobile ſignum exemplum ſumebant. Strabo Sacerdotes & æditųos Auguſti νεωκόρους vocat. Objecta Cyzicenis incuria cerimoniarum D. Auguſti, quod fanum eius honori cœptum non perfecerant. Tacit. l.4. Annal. D. Auguſtus ſibi atque vrbi Romæ templum apud Pergamum poſuerat. Sed & σεβάστιον fuit Cæſareæ in Iudæa, & Alexandriæ, vbi clypei Cæſari ſacri, cum titulo ſine imagine ſculpta, vt Philo in legat. ad Caium, ἀσπὶς οὐδὲν ἐνεζωγράφητο μίμημα, vt non abs re Lucanus l.7. cecinerit,

Bella pares ſuperis facient ciuilia Diuos,
Fulminibus manes, radiįſque ornabit & aſtris,
Inque Deum templis iurabit Roma per vmbras.

Auguſto vniuerſus orbis diuinos honores decreuerat, & templa, & porticus, & veſtibula. Philo lib. de legat. πᾶσα ἡ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσατο, καὶ ναοὺς, προπύλαια, προτεμενίσματα, στοάς. Nuſquam enim eiuſ-

modi est templum, cuiusmodi quod Sebastium dicitur inscensori Cæsari sacrum è regione portus opportuni, maximum, editissimum, splendidissimum, ac maximè conspicuum, ἐπιβατηρίου καίσαρος νεώς, qui secundaret eorum nauigationẽ, qui naues inscenderent. Tiberius simulacra, & Heroa Augusti partim per se, partim per pontifices consecrabat, ait Dio. τὰ ἀγάλματα καθιέρου.

De templis ac sacerdotibus aliorum Imperatorum.

Cap. XIV.

Templa, & flamines Iulio, & Augusto non modo mortuis, verum etiam viuis posita esse ostendimus, de cæteris imperatoribus inquiramus. Tiberius templa, statuas, flamines, sacerdotes decerni sibi prohibuit, ait Sueton. lib. 2. c. 1. lib. 3. c. 26. Erat tamen apud Aspendios asylum Tiberij, statuæque sanctiores illis in locis, ac venerabiliores, quàm Iouis Olympij simulacrum. Caligula templum numini suo proprium, & sacerdotes, & excogitatissimas hostias instituit. In templo simulacrum stabat aureum, amiciebatúrque quotidie veste quali ipse vteretur. Magisteria sacerdotij ditissimus quisque, & ambitione, & licitatione maxima vicibus comparabant. Hostiæ erant Phœnicopteri, ait Sueton. c. 22. lib. 4. Victor. epit. Histor. Augustæ c. 9. Caligula incedebat habitu deorum suorum, Iouem ob incestum, choro bacchantium liberum se asseruit, vt est in Veronensi codice. In Britannis templum D. Claudio constitutum, quasi ara æternæ

dominationis aſpiciebatur, dilectíque ſacerdotes ſpecie religionis omnes fortunas effundebant. Vnde & iocus Senecæ in ludo Claudij, parum eſt quod tẽplum in Britannia habet, quod hunc barbari orant, & vt Deum colunt. Vetus Poëta de Claudio,

Oceanuſque tuas vltra ſe reſpicit aras.

Tacitus legendus lib. 4. Annal. Domitianus viuus Deus dictus, ipſe genti Flauiæ templa Romæ poſuit. Martial. lib. 5. e. 3.

Sors mea quam fratris melior, cui tam propè fas eſt,
Cernere tam longè quem colit ille Deum.

Euſeb. lib. 9. Hiſt. euang. præfectus præt. ſcribit ad alios magiſtratus, ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν δυνατωτάτων αὐτοκρατόρων, ἀλλότριον εἶναι τῆς προθέσεως τῆς θειότητος τῆς ἰδίας δοκιμάζουσα, ἐκέλευσε διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ διαχαράξαι. Diuinitas dominorum noſtrorum potentiſſimorum Imper. alienum eſſe à ſuo diuiniſſimo inſtituto probans, iuſſit per meam deuotionem ſcribere ad tuam prudentiam. Diaconus lib. 8. Domitianus ſe primus dominum ac Deum appellauit. Statius de Domitiano lib. 1. Syl. vlt.

Dum noſtri Iouis hi feruntur imbres.

Martial. l. 7. e. 4. *Redde Deum votis poſcentibus.*

Idem e. 39. l. 7. de Claudio & Nerone,

Pectore non humili paſſus vtrumque Deum.

Philoſtratus l. 7. de vita Apollonij narrat quendam in carcerem coniectum, quia Tarenti præfectus ſacrificans publicis precibus non addiderat, Domitianum Palladis filium eſſe, οὗ ἦρχε θύων οὐ προσέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι δομετιανὸς ἀθηνᾶς εἴη παῖς. De eod. Mart. l. 9. e. 40.

Prima Palatino lux est hæc orta tonanti.

ep.4. *Addita quod Latio Flauia templa polo.*

Suetonius Domitiano c. 5. excitauit Flauiæ templum gentis. Martial lib.10. e. 51.

Dum videt Augusti Flauia templa poli.

Nerua & Trajanus se Deos dici vetuerunt. Martial.l.10. ep.7. *Frustra blanditiæ venitis ad me,*

Dicturus dominum deumque non sum,

Jam non est locus hac in vrbe vobis.

Vespasianus & Hadrianus sibi templa magnifica & superba posuerunt, vt Theodoret. lib. de curand. affect. Græcorũ. Velitris ostendebatur ara Octauio consecrata duci. Hadrianus tamen non esset appellatus Diuus, nisi Antoninus rogasset. Templum deniq; ei pro sepulcro apud Puteolos constituit, & quinquennale certamen, & flamines, & sodales ait Spartianus. Ipsi etiam imperatorum catamiti Dij facti. Prudẽtius lib. 1. in Symmachum.

Quid loquar Antinoum cælesti sede locatum.

... medio recubantem cum Joue fulcro.

M. Antonino Philosopho priusquã funus eius conderetur, quod nunquã antea factum fuerat, neque postea, Senatus populusque non diuisis locis, sed in vna sede propitium deum dixit, vt Capitolin. Romæ Seuerus nomen Pertinacis omnibus precibus, votis, & iuramentis addi iussit, ἐπί τε ταῖς εὐχαῖς ἁπάσαις, καὶ ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἅπασι προσέταξε ἐπιλέγεσθαι, vt Dio & Herodianus. Seuerus ipse Iuppiter dictus est. Oppianus,

αὐσονίου ζηνὸς γλυκερὸν θάλος Ἀντωνῖνε,

ὃν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα σεβήρῳ.

Ausonij Iouis dulce germen Antonine, quem magna

Domna magno Ioui peperit. Panegyr. Theodoſ. Imperator, inquit, eſt, qui à gentibus adoratur, cui toto orbe terrarum priuata vel publica vota redduntur, à quo petit nauigaturus ſerenum, peregrinaturus reditum, pugnaturus auſpicium. Symmachus lib 10. Imperatores mortuos diuos appellat, Græci Deos. Lucian. in longæuis ἀπολλόδωρος δὲ ὁ περγαμηνεὺς ῥήτωρ, θεοῦ καίσαρος σεβαστοῦ διδάσκαλος. Apollodorus Pergamenus Rhetor, Diui Cæſaris Auguſti præceptor. Minutius Felix in Octauio, Et Diui cæteri reges qui conſecrantur, non ad fidem numinis, ſed ad honorem emeritæ poteſtatis. Inuitis his denique hoc nomen adſcribitur, optant in homine perſeuerare, fieri ſe deos metuunt, & ſi iam ſenes nolunt. Capitolinus ſcribit Antoninum Pium à Senatu Diuum appellatum eſſe. Sozomenus lib. 4. c. 17. παρόντος κωνσταντίου τοῦ αἰωνίου μεγάλου αὐγούστου. Præſente Conſtantio æterno magno Auguſto. Athanaſius dixit, ridiculum eſſe imperatorem Conſtantium æternum nominare, & detrectare filium Dei immortalem dicere. γελοῖον εἶναι βασιλέα αἰώνιον τὸν κωνστάντιον ὀνομάζειν, ἀΐδιον δὲ λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ παραιτεῖσθαι. Ibidem diuinitatem Imperatoris Chriſtiani, epiſcopi & ipſi Chriſtiani appellant, οἵτινες τὴν σὴν διδάξουσι θειότητα. Qui tuam diuinitatem docebunt. Conſtantinus Magnus appellationes Deo proprias repudiauit. Iuuencus ſub finem euang.

Indulgens terræ regnator apertæ
Conſtantinus adeſt, cui gratia digna merenti
Qui ſolus regum ſacri ſibi nominis horret
Imponi pondus, vt iuſtis dignior actis
Æternam capiat diuina in ſæcula vitam.

Prudentius in Apotheosi, *iam purpura supplex*
Sternitur Æneadæ rectoris ad atria Christi,
Vexillumque crucis summus dominator adorat.

Post Constantinum tamen imperatoribus diuinitatis tituli adscripti. Nazarius, Eumenius, Pacatus, Mamertinus in Panegyr. Imperatorem sacratissimum semper appellant. Martiani sodales D. Marci sacra curabant, ait Capitol. in Pertin. Marcus Antoninus Verum mortuum Diuum appellauit. Parum sanè fuit quod M. Philosopho honores diuinos omnis ætas, omnis sexus, omnis conditio, ac dignitas dedit, nisi quod etiam sacrilegus iudicatus est, qui eius imaginem in sua domo non habuit, vt Capitolinus. Diuinos honores decretos Pisoni ostendit Trebel. Pollio. Diuum sibi, non filium adoptasse dixit Hadrianus, cum de vita Veri desperaret, auctore Spartiano. Rufus Festus in breuiario, Diualem Constantinum vocat, Iulius Frontinus diuinos imperatores. In vet. gloss. Diuino Deum facio, Diuinor Deus fio. Carolus Magnus l. 1. contra Synodum Græcam de adorand. imag. c. 3. Sceptra imperialia retinentes post mortem in Deos credebantur transferri, & Diui vocabantur. In Digestis sæpe Diui fratres, Diui imperatores nominantur. Imo omnia quæ ad Imperatores pertinebant, diuina & sacra dicta. Diuina domus, sacræ literæ, sacræ largitiones. Statius lib. 1. Syl. latus omne diuinæ domus semper promereri pro mea mediocritate connitor. Vet. inscriptio, pro salute Antonini Gordiani imperatoris felicis, totiusque domus diuinę, tauropolium fecit ordo decurionum. Diuinum verticem de capite imperatoris dixit Mamertinus in Pane-

Panegyrico. Sellæ, inquit, curules, fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, vestrorum sunt ornamenta meritorum. Phædrus lib.5. superbiens vidit honorem diuinæ domus. Cassiodorus lib.5. e.9. venerabilem domum. lib.10 ep.55. æternabilẽ domum. Symmachus l.5.e.95. Diuinum Principem. Acta concil. Chalced diuinissimum. Symmachus l.4.e.12. Honorius diuinæ stirpis Augustus. Diuinus affatus, diuinus sermo, diuina officia. C. de diuin. offic. Symmach. l.10 e.48. l.7. e.82. l.2. e.30. l.10. e.51. e.53. Auditorium sacrum, judicium sacrum, sacram sedem. P. Diaconus, libro de not. litter. Sacrum scrinium, sacrum consistorium. S. cognitionem, S. sanctionem. Eumenius orator, sacras aures. Act.2. conc. Chalced. sacratissimas aures. Firmicus lib. de errore prophan. religion. sanctas aures. Nouel.12. diuinas aures. Sidon. lib.1 sacros apices. Claudian. de laudib. Serenæ, sacra præsepia. Sacrum stabulum l.1. C. Theodos. de auro & tribut. Augustinus lib. de Donatis. post collat. c.31. Illi portant multorum imperatorum sacras, nos sola portamus euangelia. Hormisdas Papa in Indiculo, Imperatorem rogate, destinatis sacris innotescat. Imo & cælestia vocantur quæ sunt Imperatorum. Symmachus lib.10 e.37. cælestem orationem, cælestia iussa, cælestia statuta, cæleste iudicium, cæleste præceptum. In act. collat. Chartag. scripta cælestia majestatis vestræ. Cælestia constituta ibidem. die.1. c.21. Cælestis sanctio ibidem. Cælitus gradum impetrare ab imperatore l.2. C. de Castren. Consuetudinẽ cælitus deputatam l. penult. C. Theod. de palatin. sacrar. largit. Eodem pertinet, perennitas,

æternitas Imperatorum. Symmach. lib 10. e. 19. 26. 33. 34. Prosper prædict. 7. medij temp. Æterna, inquit, quæ temporalis est, vtique est nomen blasphemiæ, cum mortales licet reges in ea dicantur Diui, eisque supplices dicant, numini vestro, altaribus vestris, perennitati vestræ. Sidonius li. 1. e. 5. Cui filia perennis. Symmachus lib 1. e. 89. Principes æterni. lib. 9. e. 80. Iulianus æternus. Imperatores dicunt suam æternitatem adorari l. 4. C. Theod. de fabricen. Plin. lib. 10. e. 63. e. 87. Ammian. l 15. in actis concil. Arelat. 1. Epistola Præf. Præt.

De Ritu Consecrationis.

Cap. XV.

LActantius lib. 1. c. 15. & 21. Moris fuisse scribit vt consecratis nomina mutarentur, ne quis eos homines fuisse putaret. Ita Romulus Quirinus, Leda Nemesis, Circe Marica, Ino Matuta, Melicerta Portumnus, Io Isis, Castor & Pollux Dioscuri vocati. Id caussæ fuit, cur Harpocrates Sigalion digito καταστγάζοντι ad os admoto in templis Ægyptiorum apponeretur, vt Isis & Osiris homines fuisse silerentur. Romæ in Consecratione imperatorum contra obtinuit, vt iisdem nominibus quibus prius fuerant, consecrarentur. Ritus autem consecrationis, & ἀποθεώσεως qui fuerit, ostendit Dio lib. 56. in funere Augusti. Postquam, inquit, corpus in campum Martium elatum in rogum missum est, Pontifices, deinde equites, tum legionarij, reliquique milites rogum circumiere, ma-

ximè prætoriæ cohortes & vrbanæ excubiæ, οἵ τε ἐκ τοῦ τέλους, καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν τὸ φρουρικόν, omnia præmia quę virtutis ergo ab ipſo acceperant, ſuper corpus iniecerunt. Poſtea centuriones iuſſu Senatus rogo faces ſubiecerunt. Corpore cremato aquila è rogo emiſſa euolauit, quaſi animam Auguſti in cælum ferens. Tacit. lib. 3. Præpoſitam thoro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina, & laudationes, & lachrymas. Xiphilin. in Auguſto, erat lectus ex ebore & auro factus, ornatus ſtragulis purpureis, atque auro intextis. Statua cerea veſtitu triumphali ferebatur ex palatio à magiſtratibus deſignatis in annum ſequentē. ex curia altera aurea. tertia curru triumphali vehebatur; ſubſequebantur ſtatuæ maiorum ipſius, atque propinquorum, vno Iulio excepto, quod eſſet inter heroës relatus. Sequebātur & ſtatuæ ciuium Romanorum illuſtrium, ducto à Romulo exordio, ipſa etiam Pompeij Magni ſtatua lata. aderant & prouinciæ pictæ, & nationes ab eo victæ. Magnificentia cōſecrationis tractu temporis in maius aucta eſt, & in funere imperatoris mortui prælata imago cerea, quę graphicè vultum eius exprimeret, & natiuis coloribus proximè adumbraret. Ea ſupra lectum eburneum in regiæ veſtibulo propoſita, vt indicat Herodianus lib 4. Mos, inquit, Romanis eſt cōſecrare imperatores, qui filiis ſuperſtitibus excedunt. ἐκθειάζειν τοὺς ὅτι διαδόχοις παισὶ τελευτήσαντας, τήν τε τοιαύτην τελετὴν ἀποθέωσιν καλοῦσι. Ceream imaginem defuncto quam ſimillimam in regiæ veſtibulo proponunt ſupra eburneum lectum ſublimem, veſtibus auro intextis ſtratum. In campo Martio ſuggeſtus è lignis quadran-

gulus lateribus æquis assurgit in tabernaculi formam, cui subiicitur alius eadem forma, sed contractior. Tertius deinde & quartus, sic vt inferior superiori semper sit contractior. Lecto in secundum tabernaculum sublato aromata omnis generis affundunt. Tum circa ædificium illud adequitant vniuersi equestris ordinis certa lege ac recursu, motúque ac numero Pyrrichio in orbem decurrentes. Currus item circumaguntur insessi purpuratis rectoribus, qui ducum omnium Romanorum, virorumque illustrium personas ferant. Mox imperij hæres facem tabernaculo admouet. Tum cæteri omnes ignem subijciunt, cunctaq; ilico fomitibus aridis, odoramentisque referta igni valido corripiuntur. Mox ab extremo minimóq; tabernaculo tanquam è fastigio quodam simul cum subiecto igni ascensura in ætherem aquila dimittitur, quę in cælum creditur ipsam principum animam deferre, ex eo imperator inter Deos colitur. Xiphilinus, in Seuero, suggestum in campo Martio triangularem fuisse ait instar turris, ebore, auro, & statuis ornatum, in cuius fastigio currus inauratus, quo Pertinax olim vehebatur, lectum rogo impositum coniectis prius eis quę parentandi caussa allata fuerant. Confecere, inquit, milites, equites, ac pedites circum rogum cursus militares, & vrbanos, πολεμικάς θ᾽ ἅμα, καὶ πολιτικάς, non ποιητικάς, quibus peractis consules rogum incenderunt. Dio in Seuero in funere Pert. vxores Senatorum in porticibus, Senatores sub dio sedebant, omnes lugubri veste. primo transierunt statuæ omnium veterũ Roman. illustrium, tum chori puerorum & virorum, qui lugubre de Perti-

nace carmen cantabant. deinde statuæ æneæ gentium omniumque populo Roman. parebant. tum lictores, scribæ, præcones sequebantur. Funus Imperatorum Triumphale ac Cęsorium fuisse videtur. Triumphale, quia Pertinacis currus, quo vehi olim solitus, in summo rogi tabulato positus fuit, vt indicat Xiphilinus, quo pertinent verba Dionis, qui in funere Augusti imaginem eius ἐφ' ἅρματος πομπικοῦ, in curru solemni in pompis vectam fuisse scribit. Apud Diaconum lib. 8. Traiani cineres in vrna aurea Romam relati, humatiq; in Traiani foro sub eius columna, cuius altitudo 140. pedum est, & imago, sicut triũphantes solent, in vrbem inuecta Senatu præeunte, & exercitu, quod ad triumphale funus videtur referendum. Legendus Capitolinus in Ælio Vero, Macrino, & Pertinace. De Censorio funere Tacitus lib. 12. Decretum Claudio Censorium funus, & mox consecratio, quia funus Censorium magnificentissimum & nobilissimum, cum Censura omnium dignitatum apex haberetur. Et quidem illud indictiuum & publicum, quanquam non omnia publica & indictiua funera fuere cęsoria. Pertinaci funus imaginarium, & Censorium ductum est, ait Capitolinus; funus Censorium Flauio Sabino ductum. Lucillio Longo, quanquam nouo homini, Censorium funus, effigiem apud forũ Augusti publica pecunia decreuere, vt Tacitus. ἐὰν μὲν ὕπατος, ἢ στρατηγὸς ᾖ γεγονὼς, περιπορφύρους, ἐὰν δὲ τιμητὴς πορφυρᾶς, ἐὰν δὲ καὶ τεθριαμβευκὼς διαχρύσους, ait Polybius lib. 6. id est, Si consul, aut prætor fuit, vestes purpura prætextæ adhibentur in eius funere; si Censor purpureæ, si triumphalis auro intertextæ. Moris autem

fuit vt funere ducto vnus aliquis produceretur qui iuratus diceret, ſe ex rogo Cæſarem in cælum aſcendentem vidiſſe. Iuſtinus Apolog. 2. τοὺς ἀποθνήσκοντας παρ' ὑμῖν αὐτοκράτορας ἀεὶ ἀπαθανατίζεσθαι ἀξιοῦντες, καὶ ὀμνύντά τινα προάγετε ἑωρακέναι ἐκ τῆς πυρᾶς ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν κατακαέντα καίσαρα. Cum Imperatores mortuos dignos eſſe putetis, qui immortalitate à vobis donentur, producitis aliquem qui iuret ſe vidiſſe ex rogo Cæſarem crematum in cælum euntem. Liuia Numerio cuidam Attico Senatori decies H S. dono dedit, quod iurauerat ſe vidiſſe Auguſtum in cælum euntem, vt olim Romulum Proculus, ait Dio lib. 56. Quod & in Druſilla vſurpatum oſtendit Seneca in Iudo Claudij. Tamen ſi neceſſe fuerit auctorem producere, quærite ab eo qui Druſillam euntem in cælum vidit. Idem Claudium vidiſſe ſe dicet iter facientem non paſſibus æquis. Caligula cum Druſillam conſecraſſet, nunquam, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, niſi per numen Druſillæ deierauit, ait Suetonius. Deum honor, ait Tacitus lib. 15. principi non ante habetur, quam agere inter homines deſierit, vnde & Nero boletos, in quo cibi genere venenum Claudius acceperat, quaſi Deorum cibum prouerbio Græco collaudare ſolitus, quia is boleto Deus effectus, vt Sueton. in Nerone c. 33. Poſt conſecrationem imagines imperatorum cum fulmine, radiata corona, cum aſtro in vertice finxere. Lucan. lib. 7.

Fulminibus manes, radijſque ornabit & aſtris.

Plinius li. 3. c. 8. Imperatores cum fulmine picti. Apelles pinxit Alexandrum fulmen tenentem in tẽplo Epheſiæ

Dianæ. Plinius Panegyr. radiatū caput, & media inter Deos ſedes auro ſtaret. Martial. 9. e. 21. *& tibi Cæſar*

Pro iaculo, & parma fulmen & Ægis erit.

Seruius ad lib. 8. Æn. Ægis propriè eſt munimentum pectoris æreum, habēs in medio Gorgonis caput, quod munimentum ſi in pectore numinis fuerit, ægis vocatur, ſi in pectore hominis, ſicut in antiquis imperatorum ſtatuis videmus, lorica dicitur. Epigramma Græcum de Iulio.

αἰγίδα μὲν βλοσυρῶπιν ἐπωμαδὸν ἧεν ἀείρων,
δεξιτερῇ δὲ κεραυνὸν ἀγάλλετο χειρὶ κομίζων,
εἶα Ζεὺς νέος ἄλλος.

Ægidem retorridis oculis trucem ex humero gerebat, dextra fulmen quaſi nouus Iuppiter. Amplius in imperatorum ſtatuis Gorgonis caput in pectore, vt in ſtatuis Mineruæ, quod eorum prudentia vulgus lapideum reddat, vt ſcribit Iſidorus lib. 8. origin. videtur id ſumptum ex Octauij ſomnio, qui nocte videre ſibi viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorē, cum fulmine, ſceptro, exuuiiſque Iouis Opt. Max. ac radiata corona ſuper laureatum currum bis ſenis equis candore eximio trahentibus, ait Sueton.

De adoratione Imperatorum.

CAP. XVI.

VM Imperatores Dij, Diui, æterni, perennes dicerentur, minus mirum eſt eos adorari ſolitos, maximè cum in Medis & Perſis, quibus ſuperiores fuere, iam inde à Sardanapalo & Deioce,

regibus quaſi Diis adorationis cultum exhibitum eſſe ſcirent. Sardanapalus certè ſemel anno ſe ſpectandum præbebat, cum è ſuperiori loco veluti Deus ſubditis manum porrigeret, vel manicam potius adorandam. Tzetzes Chil. 1. ἅπαξ τοῦ ἔτους ἄνωθεν οἷα πρὸς τοῖς πᾶσι ἀφ' ὑψηλοῦ προέτεινε τοῦ πύργου τὴν χειρίδα, ἣν προσεκύνουν βασιλεῖς καὶ μεγιστᾶνες πάντες. Romani ad ætatem vſque Diocletiani ſalutati ſunt vel proprio, vel imperatoris nomine, non adorati, cum diceretur, ſalue Imperator, ſalue Cæſar, ſalue Alexander, vt indicat Lampridius in Alexandro. Salutabatur nomine, aue Alexander, ſi quis caput flexiſſet, eiiciebatur vt adulator. Salutatus conſeſſum obtulit omnibus Senatoribus. Zoticus Heliogabalo apud Dionem, κύριε αὐτοκράτωρ χαῖρε, Domine, inquit, imperator ſalue. Tiberius τοὺς βουλευτὰς ἀθρόως ἀσπάζεσθαι αὐτὸν ἐκέλευσε, ἵνα μὴ ὠστίζωνται. iuſſit vt Senatores confertim & in turba ſe ſalutarent, ne ſe mutuo impellerent. Diocletianus ſe primus omnium poſt Caligulam & Domitianum, Dominum palam dici paſſus eſt, & adorari appellarique vti Deum, vt Aurel. Victor lib. de Cæſa. Caſſiodorus in Chronico, Fauſto, & Gallo Conſulibus, primus Diocletianus adorari ſe iuſſit vt Deum, & gemmas veſtibus calceamentiſque conſeruit, cum ante eum omnes imperatores in modum iudicum ſalutarentur. Hoc idem teſtatur Iornandes libro de regn. ac temporum ſucceſſ. Zonaras de Diocletiano, οὐκ ἔτι προσαγορεύεσθαι παρὰ τῆς γερουσίας ὡς πρόσθεν ἠνέχετο, ἀλλὰ προσκυνεῖσθαι. Non iam vt nuper ſalutari à Senatu ſuſtinebat, ſed adorari. Ammianus non id tribuit Diocletiano, ſed Conſtantio lib. 15. Et per admiſſionum

ſionum magiſtrum, qui mos eſt honoratior, accito eodem, (Vrſicino) ingreſſo conſiſtorium offertur purpura. Atque ita antè principis pedes ſupplicem ſtatuerunt externorum regum ritu, cum ſemper antea ad ſimilitudinem iudicum ſalutatos eſſe principes legerimus. Ante Diocletianum & Conſtantinum Heliogabalus adorari cœpit, auctore Lampridio. Alexander, inquit, adorari ſe vetuit, cum iam cœpiſſet Heliogabalus adorari regum more Perſarum. Verum & ante Heliogabalum Caligula ſe paſſus eſt adorari. Sueton. Vitellius, inquit, vir miri in adulando ingenij C. Cæſarem adorare inſtituit, cum reuerſus ex Syria non aliter adire auſus eſſet quam capite velato, circumuertenſq; ſe, deinde procumbens. P. Diaconus primum Domitianum adorari ſe voluiſſe ſcribit, quem ſupra oſtendimus Deum & dominum vulgò appellatum. Corbulo certè coëgit Tiridatem adorare Neronis imagines. Dio de legat. καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἠγέρθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνες τοῦ νέρωνος ἐστάθησαν, καὶ Τιριδάτης προσῆλθεν αὐταῖς καὶ προσεκύνησε, θύσας τε. Suggeſtus, inquit, altus excitatus eſt, & in eo imagines Neronis poſitæ, & Tiridates acceſſit ad eas, & adorauit, cumque ſacrificaſſet. Statius ep. lib. 4. Syl. Decimum ſeptimum, inquit, Germanici noſtri conſulatum adoraui. Iuuenius Celſus apud Dionem, adorauit Domitianum, κἂν τούτῳ προσκυνήσας αὐτὸν, δεσπότην τε καὶ θεὸν πολλάκις ὀνομάσας, inter hæc, inquit, cum Domitianum adoraſſet, & Deum ſæpius appellaſſet. Zonaras tomo 3. pag. 54. προσκύνησιν, id eſt adorationem, ait Imperatori exhibitam. Ordines ciuitatum admiſſi ad Imperatorem ad pedes eius ſternebātur, antequam verba

facerent. Eumenius Panegyr. Constant. volui enim, sacratissime imperator, cum in illo aditu palatij tui stratum ante pedes tuos ordinem indulgentiæ tuæ voce diuina, porrectáq; hac inuicta dextera subleuasti, numini tuo gratias agere. Pacatus Paneg. Theod. Denique ipse ille Rex Persidis dedignatus antea confiteri hominem, iam fatetur timorem, & in his te colit templis, in quibus colitur, tum legatione mittenda, gemmis, sericoq; præbendo, ad hoc triumphalibus belluis in tua esseda suggerendis, & si adhuc non est fœderatus, iam tuis cultibus tributarius est. Apud Xiphilinum Tiridates ἐς γῆν τὸ γόνυ καθεὶς, καὶ τὰς χεῖρας ἐπαλλάξας, δεσπότην τε αὐτὸν ὀνομάσας, καὶ προσκυνήσας, cum in terram genu posuisset, & manus frequenter submutasset, & alteram alteri per vices imposuisset, Dominumque Neronem vocasset, adorassetque. malè interpres, τὰς χεῖρας ἐπαλλάξας, vertit, manus vicissim ad cælum tendens. Moris enim fuit vt adoraturi manum extenderent, & dextera in sinistram variè summutata, capite demisso adorarent, quod salutationis genus vni regi exhibitum esse indicat Heliodorus lib. 9. Æthiop. Orondates Persa ad Hydaspen regem Æthiopum, τὴν χεῖρε προτείνας, καὶ τὴν δεξιὰν ἐπὶ θατέραν παραλλάξας, κύψας προσεκύνησε, πρᾶγμα οὐ νενομισμένον παρὰ Πέρσαις βασιλέα ἕτερον τοῦτον τρόπῳ θεραπεύειν. Cum, inquit, dexteram protendisset, & dexteram in sinistram subinde summutasset, capite demisso adorauit, cum nefas esset in Persis alienum regem hoc adorationis genere colere. Post Diocletianum Imperatores vulgò adorati. Quare & Gregorius Nazianzenus τὴν δεξιὰν βασιλέως προσκυνεῖν

dixit, adorare dexteram imperatoris. Procopius lib. 2. Vandal. ἀφικόμενον δὲ αὐτὸν Gilimerem κατὰ τὸ βασιλέως βῆμα τὴν πορφυρίδα περιελόντες, πρηνῆ πεσόντα προσκυνῆσαι Ἰουστινιανὸν βασιλέα ἠνάγκασαν. τοῦτο δὲ καὶ Βελισάριος ἐποίει, ἅτε ἱκέτης βασιλέως σὺν αὐτῷ γεγονώς. Gilimerem cum venisset ad tribunal imperatoris exutum purpura pronum ac procumbentem adorare Iustinianum Imper. coëgerunt. Fecit hoc & Belisarius supplex Imperatori cum Gilimere. Zonar. tomo 3. ἤδη δ᾽ ἐφθακὼς ἐναντὶ τοῦ κρατοῦντος ὁ Βελλισάριος, πείθει τὸν Γελιμέρα εἰς τοὔδαφος καταβαλεῖν ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἀποδιδόμενον τῷ βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν. ὁ δ᾽ ἐποίει τὸ προσταττόμενον καταχεόμενος δάκρυσι. αὐτὸς δὲ Βελλισάριος προσουδίζει ἑαυτὸν, ἐνδεικνύμενος τῷ Γελιμέρι, ὅτι οὐχ ὡς αἰχμάλωτος ἐκεῖνος τοῦτο ποιῆσαι ἀπῃτεῖτο, ἀλλ᾽ ὅτι οὕτω νενόμισται προσκυνεῖσθαι τοὺς Ῥωμαίων βασιλεῖς. Cum autem Belisarius in conspectum imperatoris venisset, persuadet Gelimeri, vt humi procumbat, & ita principem adoret. Ipse autem Belisarius ad terram procidit, vt ostenderet Gelimeri, non hoc ab ipso exigi, quod esset captiuus, sed quod ita moris est adorari principes. In vita Chrysostomi: Ἰωάννης, καὶ πᾶς ὁ κλῆρος σὺν αὐτῷ προσεκύνησαν τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπέκλινε τὸν αὐχένα τῷ Ἰωάννῃ. Iohannes & vniuersus clerus adorauit regem, & rex submisit ceruices Iohanni. προσκυνεῖν hoc loco significat salutare, quemadmodum & salutare interdum de adoratione accipitur. Plautus:

Si Deos salutas dextrouorsum censeo.

Episcopi & viri principes salutasse tantum imperatorem, & osculo excepisse videntur, maximè si frequentes in aula essent. Theodoritus lib. 5. c. 16. Amphilochius Episcopus εἴσω τῶν βασιλείων γενόμενος, καὶ παρεστῶτα τῷ βασι-

λεῖ τὸν υἱὸν Ἀρκάδιον θεασάμενος, νεωστὶ δὲ οὗτος κεχειροτόνητο βασιλεύς, αὐτὸν μὲν ἠσπάσατο συνήθως βασιλέα, ἀγέραστον δὲ κατέλιπε τὸν υἱόν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιλελῆσθαι νομίσας τὸν Ἀμφιλόχιον, προσελθεῖν καὶ φιλῆσαι προσέταξε τὸν υἱόν· ὁ δὲ ἀποχρῆν ἔφη τὴν αὐτῷ παρ' αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν τιμήν. Cum intrasset in palatium, & Imperatori astantem Arcadium vidisset, qui nuper Augustus renuntiatus erat à patre, ipsum quidem Imperatorem ex consuetudine salutauit, filio honorem non habuit. Imperator Amphilochiũ oblitum putans, iussit vt accederet ad filium, eumque oscularetur. Ille respondit, sufficere honorem quem patri detulisset: tum vero subiunxit: doles honorem filio tuo non habitum, & Deum patrem non ægrè ferre putas, si honor filio eius non deferatur. Mortuis autem Imperatoribus donec super terram essent, priusquam eis iusta persoluta, cottidie adoratio eadem ab aulicis quæ viuis exhibita est. Euseb. lib. 4. de vita Const. οἱ δὲ κατὰ τοῦ παντὸς στρατοῦ καθηγεμόνες, κόμητές τε καὶ πᾶν τὸ τῶν ἀρχόντων τάγμα, οἷς τὸν βασιλέα καὶ νόμος πρότερον ἦν προσκυνεῖν, μηδὲν τοῦ συνήθους ὑπαλλαξάμενοι τρόπου, τοῖς δέουσι καιροῖς εἴσω παριόντες τὸν ἐπὶ τῆς λάρνακος βασιλέα, οἷα περ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον γονυκλινεῖς ἠσπάζοντο. Duces exercitus, comites, & omnis magistratuum ordo, quibus erat prius adorandæ principis purpuræ consuetudo, nihil de more solemni immutantes, stato tempore intro ingressi, Imperatorem in arca clausum quasi viuum post mortẽ genu nixi adorabant. Corippus lib. 1.

Senatus
Creuerat, orabat dominos, & poplite flexo
Plurima diuinis supplex dabat oscula plantis.

Nicetas, Zeibil, inquit, qui post Caganum est secundus

apud Turcos complectitur collum Heraclij, & adorat eum vniuersus populus Turcorum, in terram cadentes proni, super faciem extenti adorant imperatorem. Sed & eorum principes eodem schemate procedunt super saxa conscendentes. Corip. lib. 3.

Vt clemens princeps legatos surgere iussit
Officia stratos, iussu monituque iubentis
Erexere viros.

P. Diacon. lib. 18. Zeibil qui dignitate secundus erat à Chaiano accelerans complectitur collum Heralij, vniuersus autem populus Turcorum in terram cadentes proni, super faciem extenti imperatorē honore honorant, qui est apud gentiles extraneus. Similiter & principes eorum super saxa conscendētes eodem schemate procedunt. Mamertinus in Genethl. Quale pietas vestra spectaculū dedit, cum in Mediolanensi palatio admissis qui sacros vultus adoraturi erant, conspecti estis ambo, & consuetudinem simplicis venerationis geminato numine repente turbastis. Nemo ordinem numinum solita secutus est disciplina: omnes adorandi mora restiterunt, duplicato pietatis officio contumaces. Statius lib. 5. Syluar.

Et mitem genium domini præsentis adorat.

Sueton. in Calig. c. 22. Consistens sæpe inter fratres, Deos medium se adorandum adeuntibus exhibebat. Et quidam eum Iouem Latiarem consalutarunt. Purpuram adorare solemniter celsius anhelantem, dixit Ammian. lib. 15. & lib. 21. Verum, inquit, cum primitus visus adorandæ purpuræ datam sibi copiam aduertisset, recreatus tandem, suique securus. Vnde apparet ad

orationem purpuræ pro beneficio concessam esse, nec honori tantum imperatori fuisse, verum & adoranti, vt passim in Codice, & Notitia videre est. l.2.C. de fabricens. l.1. C. de silentiar. l.1. C. de comitib. & tribun. schol. l.1.C.de apparit. præf. vrb. Apparitores præfecti vrbis singulis annis adorant sacram purpuram, & cornicularij præfecti prætorio non alij. Ammian. lib.23. Saracenorum reguli genibus supplices nixi oblata auri corona tanquam mundi, nationúmque suarum Dominum adorarunt Iulianum. lib.21. Inter complures alios honore conspicuos adoraturi imperatorem peregrè venientem ordinantur etiam ex tribunis insignibus. Auares apud Corippum lib. 3. in adorando principe ad solum prouolui iubentur.

Verum vt contracto patuerunt intima velo,
Ter gazas suspexit Auar, ter poplite flexo
Pronus adorauit, terræque adfixus adhæsit.
Hunc Auares alij simili terrore sequuti
In facies cecidere suas, stratosque tapetas
Fronte terunt; longisque implent spatiosa capillis
Atria, & Augustam membris immanibus aulam.

De Adoratione purpuræ Notitia. In officio proconsulum princeps agentiũ in rebus recensetur, qui adorata principali clementia cum insignibus exibat. Consule C. Theodos. l.3. de domest. & protect. l.6.C. de aduoc. diuers. iudic. l. vlt. C. qui militare pos. lib. 12. l. 4. C. de consulib. lib.12. l.1.C.de apparit. præf. præt. Ipse etiam imperator interdum populum adorabat. Tacit. lib.16. Nero flexo genu, & cœtum illum manu veneratus est. Claudian. in sexto consul. Honorij,

cum regia circi
Conuexum gradibus veneratur purpura vulgus,
Consensuque cauæ sublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.

De nominibus Augusti, & Antonini.

CAP. XVII.

VEtus inscriptio est, Imperator Cæsar D. Iulij filius Augustus. Octauius primum Cæsaris, & deinde Augusti cognomen assumpsit, alterum testamento maioris auunculi, alterum Munatij Planci sententia, cum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem vrbis, præualuisset, vt Augustus potius vocaretur, nō tantum nouo, sed etiam ampliore cognomine, quod loca religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, Augusta dicantur, ab auctu, vel ab auium gestu, gustatúve, sicut etiam Ennius docet scribens,

Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est.

ait Sueton. lib. 2. c. 8. Ab auctu boni ominis causa, ὡς καὶ πλεῖόν τι ἢ κατ' ἀνθρώπους ὤν, ait Dio, vt aliquid supra hominem existens. πάντα γὰρ τὰ ἐντιμότατα, καὶ ἱερώτατα αὔγουστα προσαγορεύεται. Nam ea omnia quæ magno in pretio sunt, & sanctissima, vocantur Augusta. Augere enim, & mactare, verba sunt sacrorum. Sueton. lib. 2. Augeri hostias iussit. In dedicatione aræ Narbonensis, Si quis huic aræ donum dare, augeréque volet, liceto. Anno vrbis 725. quum triumphum Augustus ex Ægypto reportauit, hoc

primum die Augustus, quod Romam auxerit, consalutatus est, quod nomen cunctis antea inuiolatum, & huc vsque ceteris inausum, dominis tantum orbis licitè vsurpatum, apicem declarat imperij, atque ex eadem die summa rerum ac potestatũ penes vnum esse cœpit & mansit, quod Græci μοναρχίαν vocant. ait Diaconus lib. 7. Manasses in Politicis,

Αὔγουστος δὲ μετὰ ταῦτα κληθεὶς, ὡς ηὐξημένος.

Augustus postea dictus, vt quasi auctus. Græci σεβαστὸν vocant, quasi venerandum. Augustus certè Tiberium & Liuiam ferre nomen suum iussit, vt Tacitus lib. 1. Annal. Tiberius tamen ne Augusti quidem nomen, quanquam hæreditarium, vllis nisi ad reges epistolis adiecit, auctore Suetonio. Caligula Cæsar dictus, non Augustus, eodem teste c. 22. Claudius ne Imperator quidẽ dici voluit. Cæsar dictus est, vt & Nero, & Galba, non Augustus, apud Suetonium. Dio in Calig. ποτὲ δὲ τοῦ δήμου βοήσαντος, νεανίσκε αὔγουστε, ὑβρίσθαι νομίσας, πλείστους ὅσους ἀπέκτεινε. Caligula aliquando, cum populus exclamasset, iuuenis Auguste, ratus sibi iniuriam factam, multos occidit. Vitellius cognomen Germanici delatum ab vniuersis cupidè recepit, Augusti distulit, Cæsaris in perpetuum repudiauit, narrante Suetonio c. 8. Trajanus Cæsar in Senatu à Nerua dictus est, non Augustus, vt Dio. Lampridius in Commodo, Antoninos Pium & Philosophum imperatores primos dictos Augustos, deinde Pertinacem ostendit. Spartianus, Annius, inquit, & Verus, & M. Antoninus duo pariter Augusti primi Remp. gubernarunt Postea ceteri imperatores Augusti, cãdidati imperij Cæsares dicti. Cõmodus

in

in epiſtola ad Albinum apud Capitolinum, Audio enim & Septimium Seuerum, & Nonium Marcum malè de me apud milites loqui, vt ſibi parent ſtationis Auguſtę procurationem. Apud eundem Diadumenus ad Macrinum patrem ſcribens, patri Auguſto, filius Auguſtus. P. Diaconus lib. 10. Valerianus in Norico ab exercitu imperator, & mox Auguſtus eſt factus. Euſebius lib. 4. Hiſtor. eccl. ἀντωνίνῳ εὐσεβεῖ, καίσαρι αὐγούστῳ. Antonino Pio, Cæſari Auguſto. Poſt Antoninos, Pium, & Marcum Imperatores Antonini dicti, quod nomen delatum à Senatu. Lampridius in Alexan. Delatum ſibi Antonini nomen à Senatu recuſauit. Acclamatũ à Senatu, Auguſte innocens Dij te ſeruent, &c. Parthos, & Perſas Antoninus vincat, ſacrum nomen ſacratus accipiat, &c. Et poſt acclamationes, Aurelius Alexander Cæſar Auguſtus, gratias vobis P. C. non nunc primum, ſed & de Cæſareo nomine, & de vita ſeruata, & de Auguſti nomine addito, & de Pontificatu maximo, & de Tribunitia poteſtate, & proconſulari imperio, quæ etiam nouo exemplo vno die in me contuliſtis. &c. Auguſtus primus eſt auctor imperij, & in eius nomen omnes velut quadam adoptione, aut jure hæreditario ſuccedimus, Antonini ipſi Auguſti dicti ſunt. Antoninus idem pius, Marcum & item Verum iure adoptionis vocauit. Commodo hæreditariũ fuit, ſuſceptum Diadumeno, affectatum in Baſſiano, ridiculum in Aurelio. Antonini certè nomẽ in Marco philoſopho cæpit ſymbolum eſſe imperij vſque ad Maximinum, narrante Capitolino. Marcus ſublato atque abolito nomine Veriſſimi, non prænomen An-

Q

tonini, ſed nomen accepit, quod nomen detulit Verus, vt & imperium. Menſes Septembrem, atq; Octobrem, Antoninum atque Fauſtinum, appellandos decreuit Senatus, ſed id Antoninus reſpuit, auctore Capitolino in Antonino Pio. Lampridius in Alexandro, Antoninorum nomen, vel iam numē potius, quale fuerit, meminit veſtra clementia. Si pietatem, quid Pio Sanctius? ſi doctrinam, quid Marco prudentius? ſi innocentiā, quid Vero ſimplius? ſi fortitudinem quid Baſſiano fortius? Antonini pluris fuere quā Dij apud Lampridiū in Diadumeno. Seuerus imperator in animo habuerat, vt omnes deinceps principes, quemadmodum Auguſti, ita etiam Antonini dicerentur. Spartianus in Geta, Et fuit quidem tam amabile illis temporibus nomen Antoninorum, vt qui eo nomine non niteretur, mereri non videretur imperium. Vnde etiam quidam & Seuerum, & Pertinacem, & Iulianum Antoninorum nominibus honorandos putant, vnde poſtea duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putem. Sed aliud eſt cum prænomen adſciſcitur, aliud cum ipſum nomen imponitur. Nam Pius verum nomen Antonini habuit, cognomen Pij, Marcus verum nomen Veriſſimi habuit, ſed hoc ſublato, atque abolito non prænomen Antonini, ſed nomen accepit. Commodum autem Marcus Antoninum appellauit, atque ita in publicum edidit diem natalis ſui. Iam Caracallam Baſſianū ſatis conſtat vel ſomníj cauſſa quod Seuerus viderat, quum ſibi Antoninum prædictum ſenſiſſet, anno demum 13. Antoninum dictum eſſe, quando etiam ei Seuerus imperatoriam addidiſſe dici-

tur poteſtatem. Getam vero, quem multi Antoninum negant dictum, eadem ratione qua Baſſianum appellatum ſatis conſtat, vt patri Seuero ſuccederet, &c. Poſt hoc ipſum Diadumenum, vt cõmendaretur exercitui, Senatui, populóque Romano, eſſétque ingens deſiderium Baſſiani Caracallæ, Antoninum appellatum ſatis conſtat. Extat epiſtola Opilij Macrini patris Diadumeni, qua gloriatur non tam ſe ad imperium peruenisse, qui eſſet ſecundus imperij, quam quod Antoniniani nominis eſſet pater factus, quo clarius illis temporibus non fuerat vel Deorum, vt Lampridius in Diadum. Antonini nomen cæpit à Pio, & paulatim per Antoninos vſque ad ſordes vltimas peruenit, ibidem. Antonini nomen ex annalibus in Heliogabalo Senatus auctoritate eraſum eſt, ait Lamprid. in Alexandro. Poſt Maximinum Imperatores Auguſti vulgo dicti, non Antonini. Maieſtas Auguſta pro Auguſto dicitur Ammiano Marcel. lib. 14. Silanus ad Auguſtum nomen euectus, lib. 15. Dio in Auguſto docet, Cæſaris & Auguſti appellationes, nullam imperatoribus poteſtatem addidiſſe, ſignificaſſe autem nomen Cæſaris ſucceſſionem generis, nomen Auguſti ſplendorem dignitatis, ἥ γὰρ δὴ τοῦ καίσαρος, ἥτε τοῦ αὐγούστου πρόσρησις, δύναμιν μὲν οὐδεμίαν αὐτοῖς οἰκείαν προστίθησι, δηλοῖ δ' ἄλλως τὸ μὲν τὴν τοῦ γένους σφῶν διαδοχὴν, τὸ δὲ τὴν τοῦ ἀξιώματος λαμπρότητα. Pollio in Valeriano, Hæc ſunt propter quæ auguſtum nomen tenetis. Probo nomen auguſtum delatum à militibus, apud Vopiſcum, & Iuliano l. 20. apud Ammianum Marcellinum. Idem Imperatoribus Romanis Auguſtam nuncupationem amabilem, & optatam eſſe

ait, lib 25. 26. Ob nuncupationem augustam Valentinianus donaticum militibus pollicetur. Iulianum fulgentem augusto habitu. Valentinianus morem institutum antiquitus supergressus, non Cæsares, sed Augustos germanum nuncupauit, & filium, lib. 27. Ab Octauiano Augusto cæteros imperatores augustos dictos esse monet Dio, προσεκτήσατο δὲ καὶ ἑτέραν τὴν τοῦ αὐγούστου, καὶ αὐτὴν διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἔπειτα αὐτοκράτορες τίθενται. Addidit Octauius & Augusti appellationem, quam ideo reliqui postea imperatores sumunt. Seuerus viuus Caracallam & Getam Augustos nuncupauit. Tunc primum fuere tres augusti, quare apud Tertullianum imperij triplex virtus appellatur, deinde Valētinianus, Valens, & Gratianus tres Augusti sub idem tempus fuere, vt Ammianus lib. 27. Imperatrices ipsæ Augustæ dictæ. Testamento Augusti Liuia in familiam, nomenque Augusti adsumebatur, ait Tacitus lib. 5. Claudius matri mortuæ Augustæ nomen dedit, à viua recusatum, vt Suetonius in Claudio cap. 11. Tacitus lib. 4. Annal. de Liuia, decretum quoties Augusta theatrum introisset. Item, Iulia Augusta mortem obiit. Dio in Caligula, ταύτην τε γὰρ αὐγοῦσταν εὐθὺς, καὶ ἱέρειαν τοῦ αὐγούστου ἀπέδειξε. Hanc statim Augustam, & sacerdotem Augusti constituit: illa spreuit, mortuæ dedit Claudius. Hadrianus continuo pater patriæ in Senatu vltra morem appellatur, & eius vxor Augusta, Diaconus lib. 8. Theodor. Anagnost. lib. 2. Iustinus Illyricus, προεχειρίσθη βασιλεὺς, σύμβιον ἔχων ὀνόματι Λουπικίαν, ἣν γενομένην αὔγουσταν, εὐφημίαν οἱ δημόται ὠνόμασαν. Factus est imperator vxorem habens nomine Lupiciam, quam Augustā effectam populares

Euphemiam vocarunt. Sozomenus lib. 1. Helena Augusta dicta. καὶ εἰκόνι αὐτῆς χρυσοῦν νόμισμα κατεσήμανε. Constantinus aureum nummum eius imagine procudit. In veteribus nummis Iulia Augusta genitrix orbis. Flauia Titiana vxor Pertinacis ea die qua Augustus dictus est Pertinax, ipsa Augusta appellata est, prima omnium. Vxori suæ non statim imperator nomen dabat Imperatricis Zonaras tom. 3. pag. 143. οὐκ εὐθὺς αὐτῇ τῆς βασιλείας μετέδωκεν ἀξιώματος. Quædam fuere Augustæ, non tamen βασίλισσαι, Imperatrices. Zonaras tom. 3. p. 207. auctor est Imperatorem vxori Augustæ appellationem daturum interdum eius nomen summutasse, γαμετὴν ἔστεψε, καὶ αὔγουσταν ἀνηγόρευσε, εὐφημίαν μετωνομάσας. Vxorem coronauit, & Augustam appellauit, Euphemiamq; vocauit. Vbique fermè apud Zonaram, Cedrinum, & alios historicos Imperatorum vxores, vel matres dictas Augustas obseruabis. Verbum non addo.

De Pontificis dignitate.

CAP. XVIII.

PONtifices Zozimus γεφυραίους interpretatur, li. 4. & eorum originē à sacerdotibus, qui in Ponte Penei fluuij ἤλικα, simulacra Deorum colēda proponebant, arcessit. Dionysius Halycarnas. lib. 2. & Varro lib. 4. de lingua Lat. ex eo pontifices dictos tradunt, quod ab iis sublicius pons & factus primum est, & restitutus sæpe, cum sacra vls, & cis Tiberim non mediocri ritu fierent. Dionys. ἐπισκευάζοντες τὴν ξυλίνην

γεφύραν. Iurisconsulti quod possint facere, id est sacrificare, vt Q. Scæuola. Pons ille sublicius ligneus erat, & nullo ære aut ferro compactus, quem Romani adeo sacrum existimarunt, vt si collaberetur, Pontifex, non nisi cæsa victima eum reficere posset. Vt sit, Romæ Pontifex Maximus cerimoniarum, ac religionum omnium erat arbiter, quod sacerdotium tenuit Iulius Cæsar, qui omnia sibi vindicare sacerdotia cogitauerat, vt ex Dione supra ostendimus, deinde Augustus, Tiberius, & cæteri imperatores. Vnde & Pontificium pro potestate Arnobius posuit ad Psal. 68. Hi accipiunt pontificium iudicandi. Psal. 113. Dabat pontificium dominandi sacerdotibus templorum. lib. 2. aduersus gentes, vnius pontificium Christi esse dare animis salutem. Vide Gellium lib. 1. c. 13. Græci ἀρχιερέα, καὶ ἀρχιερέα μέγιστον, pontificem interpretantur, & pontificem maximum. Eutropius lib. 2. Breuiar. Zozimus lib. 4. τοῦτο παραλαβόντες ἀφ' ἑλλήνων ῥωμαῖοι, τοὺς πρώτην τὴν παρ' αὐτοῖς ἱερατικὴν ἔχοντας τάξιν, ποντίφικας προσηγόρευσαν, οἷς συναριθμεῖσθαι τοὺς βασιλέας, διὰ τὸ τῆς ἀξίας ὑπερέχον ἐνομοθέτησαν. Romani hoc mutuati à Græcis eos qui principem in sacrificiis locum tenent pontifices vocarunt, quibus adcenturiari reges propter dignitatis excellentiam censuerunt. Primus Numa Pompilius hunc honorem adeptus est, omnesq; deinceps qui reges appellati sunt, ac post illos Octauianus ipse, quique post ipsum in imperio Romano successerunt. Nam vt primum quisque ad imperium euectus erat, amictus ei pontificius à pontificibus offerebatur, & continuo ei titulus Pontificis Maximi tribuebatur. Ac ceteri quidem prin-

cipes vniuersi lubẽtissimis animis hunc honorem nacti esse, & hoc titulo vsi videntur: ipséque adeo Constantinus, & post illum reliqui ordine sequuti, & Valentinianus, & Valens. Cum ergo Pontifices talem ex more Gratiano amictum attulissent, auersatus est, ratus nefas esse homini Christiano eiusmodi amictu vti, ait Zozimus. Iulius Cæsar vt primus imperator, ita & primus Pontifex, ait Dio lib. 43. Ceteri ab eo mutuati, in primis Octauius, quem Augustum quasi aliquem venerãdum, colendumque appellarunt: & hanc appellationem omnes eum insequuti, vt & imperatoris habent, ad significandam potestatem absolutam pro regis & dictatoris appellationibus. Has enim non assumunt, postquam semel è republica exciderunt, sed vim earum & rem ipsam imperatoris nomine firmant. Et ex his quidem nominibus milites cõscribere possunt, bella suscipere, pacem ferire, Senatoribus mortem inferre. Ex eo quod sunt Censores, in vitas & mores inquirunt, & arbitratu suo populum censent, alios in Senatum legunt, equestri ordine aut tribu mouent. ἔκ τε τοῦ ἐν πάσαις ἱερωσύναις ἱερῶσθαι, καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς πλείους διδόναι, καὶ τῶν ἱερέων κυριεύουσι. Quod autem sunt omnibus sacerdotiis consecrati, insuper & aliis plura sacerdotia conferre, Pontifices facere possunt, & sacerdotibus dominantur. Fortè legendum, καὶ τῶν ἱερῶν κυριεύουσι, sacris præsunt. Potestatem pontificum Dionysius Halyc. exponit his verbis, εἰσὶ δὲ τῶν μεγίστων πραγμάτων κύριοι. καὶ γὰρ δικάζουσιν οὗτοι τὰς ἱερὰς δίκας ἁπάσας. Pontifices summa auctoritate præditi sunt. Nam omnes lites sacras iudicant, inter priuatos pariter, & magistratus, ac

sacrorũ ministros, leges etiã ferunt de sacris quæ nondum scriptis mandata, aut vsu recepta sunt, si digna videantur, quæ legibus & consuetudinibus sanciantur. In omnes item magistratus quibus sacrificia commissa, & Deorum cultus, & in omnes sacerdotes inquirunt, ministros sacrorum in officio cõtinent, ne quid pręter sacras leges peccent. Rudi plebeculæ deorum ac geniorum cultum præmonstrant, & interpretantur. Quod si quem animaduerterint præscripta sua contemnere, eum mulctant pro delicti magnitudine. Ipsi à iudiciis & mulctis sunt immunes, nec tenentur vel Senatui, vel populo rationem reddere. Imperatores igitur Pontifices fuere, & hunc sibi titulum inprimis adscripsere. Commodus epist. ad Senatum. Imperator Lucius Æl. Aurel. Commodus Augustus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, Maximus, Britannicus, pacator orbis terrarum, inuictus, Romanus Hercules, Pontifex Max. Tribunitiæ potestatis decimum octauum, imperator octauum, consul septimum, pater patriæ, Consulibus, Pręторibus, Tribunis plebis, Senatuíque Commodiano felici salutem. Nonnulli ex imperatoribus reperti sunt, qui munia Pontificum ipsi obirent. Domitianus enim officio Pontificis Max. functus, vt Plin. ep. 11. lib. 4. Pontificis Max. officium peregit Hadrianus, cum priores titulo contenti rem negligerent, vt Spartianus. Alexander Seuerus accepit prætextam etiam cum sacra faceret, sed loco Pontificis Max. nõ imperatoris. Tacit. lib. 2. Germanicus vidit se operatum, & sanguine sacro respersa prætexta. Appianus lib. 1. ciuil. ἀσελλίων στρατηγῶν τε καὶ σπένδων, καὶ ἱερὰν, καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ

περι-

περιχείμενος· Asellio prætor cum libaret, & sacram, ac auro intextam vestem vt in sacrificio indutus esset. Ea igitur prætexta fuit ἐπιχεῦνος. Eius meminit Spartianus in Hadriano. Natali suo vltimo cum Antoninum commendaret, prætexta sponte delapsa caput ei aperuit. Caput enim prætexta in sacrificiis opertū erat. Quintilianus declam. 311. Ego vobis allego etiā illud sacrum prætextatum, quo sacerdotes velantur, quo magistratus. Vitellius Pontifex Max. 15. Kal. Augusti de cerimoniis publicis edixit, quæ dies Alliensis fuit, Tacit. lib. 18. & Suetonius l. 7. c. 7. Omni diuino, humanóque iure neglecto, Alliensi die Pontificatum Maximum cæpit. Sacrificiū quoddā propriū ac peculiare Pontifici Max. describitur à Prudentio in hymno Romani martyris,

Summus sacerdos nempe sub terram scrobe
Acta in profundum consecrandus mergitur.
Mire infulatus, festa vittis tempora
Nexus, corona tum repexus aurea,
Cinctu Gabino sericam fultus togam.
Tabulis supernè strata texunt pulpita,
Rimosa rari pegmatis compagibus
Scindunt subinde, vel terebrant aream,
Crebróve lignum perforant acumine,
Pateat minutis vt frequens hiatibus.
Hinc taurus ingens fronte torua & hispida
Sertis reuinctus, aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur,
Nec non & auro frons coruscat hostiæ,
Setasque fulgor bractealis inficit.
Hic vt statuta est immolanda bellua,

Pectus sacratâ diuidunt venabula,
Eructat amplum vulnus vndam sanguinis
Feruentis, inque texta pontis subditi
Fundit vaporum flumen, & latè æstuat.
Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapsus imber tabidum rorem pluit,
Defossus intus quem sacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe subiectans caput,
Et veste & omni putrefactus corpore. &c.
Hunc inquinatum talibus contagiis, &c.
Omnes salutant, atque adorant eminus,
Vilis quod illum sanguis, & bos mortuus
Fœdis latentem sub cauernis lauerint.

An hanc religionem susceperint Imperatores, haud equidem asseuerare ausim. Hoc asseuero, nefas fuisse Pontificis Max. oculos aspectu cadaueris funestari. Quare Augustus laudauit Agrippã velo ante mortuum expanso, παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ προτείνας· ait Dio lib. 54. οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν. neque enim interdictum pontifici mortuum spectare, ait ille, pessimè, si fides Tacito lib. 2. Neque imperatorem auguratu, & vetustissimis cerimoniis præditum contrectare feralia debuisse. Ideo statuæ Augusti ob cædes in amphitheatro semper velatæ, vt Dio lib. vlt. Tiberius pro rostris laudauit filium, stetitque in conspectu posito corpore, interiecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret, ait Seneca, consolatione ad Marciam.

De Tribunitia Potestate.

CAP. XIX.

IOsephus cap. 10. lib. 16. Originum, Edictum Augusti cum hoc programmate proscribit. Cæsar Augustus Pontifex. Max. Tribunitiæ potestatis edicit, λέγει. Primus omnium Iulius Cæsar vt Dictatoris, & Imperatoris perpetui nomen sibi arrogauit, sic & Tribunitiam potestatem. Caussam aperit Dio in Augusto. ἥτε ἡ ἐξουσία δημαρχικὴ καλουμένη δίδωσιν αὐτοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ μὴ ὑβρίζεσθαι. κἂν ἄρα τι καὶ τὸ βραχύτατον μὴ ὅτι ἔργῳ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἀδικεῖσθαι δόξωσι, καὶ ἄκριτον τὸν ποιήσαντα αὐτὸ ὡς ἐναγῆ ἀπολλύναι. Tribunitia potestas hoc eis confert præter alia, vt sint inuiolabiles. Et si quis vel tantillum in eos opere aut verbo iniuriosus fuerit, indemnatus vt sacrilegus occiditur. Dio alio loco, ἱερόσυλος τε, καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται. Sacrilegij, & piaculi teneretur. Idem negat imperatores esse tribunos plebis, sed tribunitiæ potestatis. Augustus anno vrbis 728. post victum Antonium tribunitiam potestatem perpetuam recepit, auctore Suetonio c. 27. lib. 2. Dio lib. 51. Tacit. lib. 1. Augustus continuata per 30. annos tribuni potestate, nomen imperatoris semel ac vicies partum, principis nomine Rempublicam constituit, non regis, aut dictatoris. Exemplum igitur à Iulio, qui perpetui tribuni jus sibi adrogauit. Huius dignitatis ea fuit vis, vt ἄσυλος, & sacrosanctus Augustus esset instar tribunorum, vtque appellantibus ipsum & intra pomœrium, quod jus tribunorũ fuit, & intra proximum lapidem,

quod nulli antea tribuno datum est, opem ferre posset, ait Dio lib. 51. καὶ ἐνεχείρισαν, τήν τε ἐξουσίαν τὴν τῶν δημάρχων διὰ βίου ἔχειν, καὶ τοῖς ἐπιβοωμένοις αὐτὸν καὶ ἐντὸς τοῦ πομηρίου, καὶ ἔξω μέχρι ὀγδόου ἡμισταδίου ἀμύνειν, ὃ μηδὲν, τῶν δημαρχούντων ἐξῆν. Tacitus lib. 3. scribit jus tribunitiæ potestatis ab Augusto repertum, quod Iulio tribuendum esse supra monuimus. Tiberius, inquit, potestatem Tribunitiam Druso petebat. Id summi fastigij vocabulum Augustus repperit, ne regis aut dictatoris nomẽ adsumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret. Idem lib. 1. Ne edictum quidem quo patres in curiam vocabat, nisi tribunitiæ potestatis præscriptione posuit sub Augusto acceptæ. Sueton. lib. 2. c. 27. Tribunitiam potestatem perpetuam recepit; in qua semel, atque iterum per singula lustra collegam sibi cooptauit. Antoninus Pius adoptatus ab Hadriano factus est patri & in imperio proconsulari, & in tribunitia potestate collega, vt Spartianus in Hadria. Tribunitia potestas pars maxima regalis fuit, auctore Vopisco in Tacito. Vespasianus ne Tribunitiam quidem potestatem, & patris patriæ appellationem nisi sero recepit. Tiberio data rursus potestas in quinquennium; c. 16. Sueton. M. Antoninus cum Faustinam duxisset vxorem, suscepta filia tribunitia potestate donatus est, atque imperio extra vrbem proconsulari, addito iure quintæ relationis, ait Capitolinus in M. Anton. Commodus decimus octauum fuit tribunitiæ potestatis; Augustus tricesimũ octauum, M. Antoninus decimum quintum, Gallienus vicesimum, & tamen Commodus decem tantum & tres annos in imperio fuit, Gallienus,

15. oportuit eos prius quam imperatores fierent, aliquot iam annis tribunitia potestate donatos esse. Tribunitiam igitur potestatem ceteri omnes quotannis renouabant præter Tiberium, cui ad quinque annos tribunitia potestas dari solita, vt Suetonius c. 16. lib. 3.

De iure Relationis.

CAP. XX.

IMmperatoribus honoris causa datum est jus primæ, secundæ, tertiæ, quartæ, & quintæ relationis, id est vt quoties Senatus haberetur, de quacunque re visum esset, semel, iterum, tertio, quarto, & quinto referre possent: quamquam solis consulibus jus relationis propriè fuit, sine qua Senatusc. perfici non potuit. Ideo Vespasiano concessum, vt ei Senatum habere, relationẽ facere, remittere posset. Verba legis, qua imperium ei delatum, sic habent. Vtíque ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatusc. per relationem, discessionémque facere liceat, &c. Vtíque cum ex voluntate, auctoritatéve, iussu, mandatúve eius, præsentéve eos Senatus habetur, omnium rerum jus perinde habeatur, seruetur, ac si è lege Senatus edictus esset, haberetúrq. Quibus verbis somnia eorum qui jus relationis aliter interpretantur, euanescunt. Sed & ante Vespasianum Augusto datum, vt assumpta in perpetuum tribunitia potestate, liceret ei in Senatu vnam de quacumque re vellet relationem facere, etsi consul non esset. Dio lib. 53. ἡ γερουσία δημοσ-

χόντ' αὐτῶν διὰ βίου εἶναι ἐψηφίσατο, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ περὶ ἑνὸς ὅτου ἂν ἐθελήσῃ καθ' ἑκάστην βουλὴν, κἂν μὴ ὑπατεύσῃ ἔδωκε. Senatus decreuit vt tribunus perpetuus esset, & referre posset de vna aliqua re, de qua visum ei esset, quoties Senatus haberetur, licet consul non esset. Imperator enim si consul non erat in Senatu non referebat, nisi ei à Senatu primæ, secundæ, aut tertiæ relationis jus esset datum, ait Dio. Quanquam autem relatio propriè consulis fuit, licuit tamen patribus quoties jus dicendæ sententiæ accepissent, quæ vellent expromere, relationemque in ea postulare, vt Tacit. lib. 13. Polybius lib. 6. Consules, inquit, τὰ κατεπείγοντα τῶν διαβουλίων διαδιδόασι, αὐτοί τε τὸν ὅλον χειρισμὸν τῶν δογμάτων ἐπιτελοῦσι, de iis quæ deliberanda incumbunt, referunt, ipsique vniuersam decretorum Senatus rationem gubernant. Cum autem duo consules essent, eius relatio fuit, cuius eo mense fasces. Sæpe autem factum vt consulibus absentibus, vel præuaricantibus, & mussantibus referrent alij è principibus Senatus, puta consules designati, prætores, aut tribuni. Ideo Suetonius in Iulio ait, nec quoquam reperto qui super tali consternatione referre, aut censere aliquid auderet, qualia multa sæpe in leuioribus caussis decreta fuerant. Post Augustum autem principes vt rerum domini jus relationis à Senatu acceperunt, quod ferè cum proconsulari imperio, & tribunitia potestate coniunctum apud Vopiscum, & Capitolinum, quod qui habuerunt, non absente modo consule, verum & præsente, de vna, duabus, pluribúsve rebus, de quibus visum esset, semel, iterum, tertio, & quinto referre potuerunt, quanquam id à Lipsio parum

commodè negatur, in commentariis ad Tacitum. Potuerunt item pręcores, vt supra monuimus, absente, vel præuaricante, aut dissimulante consule referre. Dio lib. 55. τοῦτό τε οὐκ ἰσχυρῶς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς πάλαι τηρηθὲν, ἐξίτηλον ἐς παντίνα ἤδη γέγονε, καὶ τὸ τῶν στρατηγῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀγανακτήσαντες, ὅτι μηδεμίαν γνώμην καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι ἐς τὴν βουλὴν ἐσέφερον, παρὰ μὲν τοῦ αὐγούστου ἔλαβον τοῦτο ποιεῖν. Hoc igitur de Prætoribus, quod olim diu seruatum erat, tractu temporis quodammodo exsoleuerat. Illi enim indignè ferentes, quod cum honestiori quam Tribuni plebis loco essent, nullam tamen in Senatu relationẽ haberent, jus relationis ab Augusto acceperunt. Solemnia relationum verba hæc erant. Quod bonum, felixque sit C. Cæsari, De N. Patres Conscripti quid fieri placet, vt Sueton. Caligula c. 15. Sine hac tamen formula relatio Gordiani est apud Vopiscũ in Aureliano. Quum, inquit, die tertio Non. Febr. Senatus amplissimus in Curiam Pompilianam conuenisset, Aurelius Gordianus consul dixit, Referimus ad vos, P. C. litteras exercitus felicissimi, quibus recitatis Aurelianus Tacitus primæ sẽtẽtiæ Senator ita loquutus est. ibidem, Die tertio Idus Ianuar. Fuluius Sabinus Prætor vrbanus dixit, Referimus ad vos P. C. Pontificũ suggestionem, & Aureliani principis litteras. Tunc surrexit primæ sententiæ Vlpius Syllanus, atque ita loquutus est. Idem in Tacito. Die Sept. Kal. Octob. Quum in Curiam Pompilianam ordo amplissimus consedisset (lego, vt supra, conuenisset) Velius Cornificius Gordianus Cos. dixit, Referimus ad vos P. C. quod sæpe retulimus, Imperator est deligendus, exer-

citus ſine principe rectè diutius ſtare non poteſt. &c. Poſt hæc, cum Tacitus qui erat primæ ſententiæ conſularis, ſententiam incertum quam vellet dicere, &c. Conſularis enim primæ ſententiæ dicebat, conſul conſule, cumque conſultus eſſet, Diuinos, inquit, honores Piſoni decerno, vt Trebellius Pollio in Piſone. Sed vt ad jus relationis quod habuere principes, redeamus, Probo Imp. jus tertiæ relationis datum. Vopiſcus Probo. Poſt hæc Manilius Statianus, qui primæ ſententiæ tunc erat, ita loquutus eſt. &c. Decerno igitur P.C. Votis omnium continentibus nomen Cæſareum, nomen Auguſtum, addo proconſulare Imperium, patris patriæ reuerentiam, Pontificatum Maximum, jus tertiæ relationis, Tribunitiam poteſtatem. Poſt hæc acclamatum eſt, omnes, omnes. Pertinaci jus quartæ relationis. Capitolinus in Pertin. His horis quibus ille in Capitolium vota ſoluebat, primus ſanè omnium ea die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam patris patriæ nomen recepit, necnon ſimul etiam imperium proconſulare, necnon jus quartæ relationis, quod omini loco fuit Pertinaci. Alexandro Seuero jus quintæ relationis. Lamprid. Ius quintæ relationis, patris patriæ nomen, jus proconſulare, Tribunitiam poteſtatem, deferente vno die Senatu aſſumpſit. M. Antonius Fauſtina ducta vxore, & ſuſcepta filia, tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis. Capitolinus.

De Pro-

De Proconsulari Imperio.

CAP. XXI.

PRoconsulare Imperium Dio vocat τὴν ἀρχὴν τὴν ἀνθύπατον, τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν, Cedrinus τὴν ἀνθυπάτων ἀξίαν, dignitatem, potestatem, imperium consulum,& proconsulum, ἀνθύπατον ἐξουσίαν πρὸς τὸ τέλος τῶν ἀπογραφῶν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ καθαρσίου ποίησιν προσέθετο. Zonar. tom.2. Augustus τὴν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἔλαβε. Proconsulare imperium ad vitam accepit. cuius imperio titulum plures Imperatores omisere, cum Tribunitiæ potestatis titulum Imperatorum nemo post Augustum prætermiserit. In veteribus inscriptionibus, Seuerus,Caracalla, Macrinus, Heliogabalus, Alexander Seuerus, & Aurelianus Proconsules dicuntur, non alij, quanquam apud Vopiscum,Lampridium, Capitolinum, plures, alij proconsulari imperio donati sunt. Vopiscus in Probo. Senatus nomen Cæsareum, Augustæum, proconsulare imperium, patris patriæ reuerentiam, &c. Probo decreuit. Augustus omnium primus & in vrbe, & extra vrbem sibi proconsulare imperium sumpsit, vt exercitibus præesset, eiusque auspiciis bella gererentur. Iulio Cæsari qui ad decem annos consul renuntiatus, datum vt solus milites haberet, solus publicas pecunias curaret, quia Dictator, & Imperator perpetuus fuit. Augustus ἀνθύπατος ἐσαεὶ καθάπαξ, ὥςε μήτε ἐν τῇ ἐσόδῳ τῇ ἔσω τῶ πωμηρίου κατατίθεσθαι τὴν ἀρχήν. Proconsul semel in perpetuum

creatus, vt neque ingressus pomœrium imperium proconsulare deponeret. Imperatores omnes ἀεὶ ὁσάκις ἂν ἔξω τοῦ πωμηρίου ὦσι, ait Dio, ἀνθύπατοι ὀνομάζονται. Quoties extra pomœrium sunt, proconsules semper nominantur. Decretum igitur Augusto, vt neque si intra vrbem venisset, minueretur proconsulare imperium, néve necessum esset ἀνανεοῦσθαι τὴν ἀρχὴν, reuocare imperium, & auspicia repetere. Drusus amiserat imperium ingressus vrbem ob fratris sui mortem, sed vrbe egressus repetendis auspiciis mox ouans introiit, ait Tacit. lib.3. Annal. Senatus decreuit Q. Fuluio ne minueretur imperium si in vrbem venisset, vt Liuius lib. 26. Proconsul enim Portam Romæ ingressus deponit imperium, ait Vlpian. l. vlt. ff. de officio Procons. Cic. l.7. ep. ad Attic. e. 1. Mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra vrbem esse, cum iustissima causa. Antoninus Pius M. Philosopho proconsulare imperium dedit extra vrbem, addito iure quintæ relationis, narrante Capitolino. Ammianus Marcel. l. 26. Potestatem proconsulis vocat, vt ciuilia more veterum, & bella gereret. Habuit enim Proconsul potestatem & imperium, potestas ad ciuilia, Imperium ad bella pertinebat. Proconsul, ait Vlpianus l. 1. ff. de offic. Proconsf. vbiq; quidem proconsularia insignia habet statim atque vrbem egressus est, potestatem autem non exercet, nisi in ea prouincia sola quæ ei decreta est. Apud Eusebium l.9. Imperator Cæsar Galerius, &c. Pater patriæ, ἀνθύπατος.

De Patris Patriæ appellatione.

CAP. XXII.

Atris Patriæ appellatio, primo omnium Ciceroni conjuratione Catilinæ oppreſſa, data eſt, vt Appianus. ἡ δ' εὐφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη περιῆλθε εἰς τοὺς νῦν αὐτοκράτορας φαινομένους ἀξίους. οὐδὲ γὰρ τοῖς δ' εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπωνυμίαις, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις, ὡς ἐντελὴς ἐπὶ μεγίστοις μαρτυρία ψηφίζεται. Appellatio patris patriæ à Cicerone cœpta peruenit ad eos qui ex imperatoribus ea digni viſi ſunt. Non enim ſtatim vt ad imperiũ euecti ſunt, ea datur cum aliis titulis, ſed vix longo tẽpore, vt perfectũ ob res maximas teſtimoniũ decernitur. Vopiſcus in Probo, patris patriæ reuerentiam vocat. Poſt Ciceronem primus Iulius Cæſar pater patriæ dictus, Dione narrante lib. 43. & Sueton. lib. 1. c. 76. Cognomen patris patriæ recepit Deinde Auguſtus. Ouidius lib. 1. Faſt.

Salue pater patriæ, tibi plebs, tibi Curia nomen
Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit, ſero quoque vera tuliſti
Nomina, iamdudum tu pater orbis eras.

Statius lib. 4. Sylu. Domitianum parentem orbis vocat,

Téne ego regnator terrarum, orbiſque ſubacti
Magne parens. Item.
Salue magne parens mundi.

Caligula Pius, & caſtrorum filius, & pater exercituum, & Opt. Max. Cæſar. Prudentius,

Inclytus ergo parens, patriæ moderator & orbis.

Statius lib. 4. Syluar. ad Domitianum.

Salue magne parens mundi.

Eundem regem vocat.

Longámque tibi rex magne iuuentam
Annuit, atque ſuos promiſit Iuppiter annos.

Sidonius carm. 3.

Perge pater patriæ felix.

Patrem vrbium Horat. lib. 3. Od. 24.

Si quæret pater vrbium
Subſcribi ſtatuis.

Diaconus lib. 10. Hadrianus continuo pater patriæ in Senatu vltra morem maiorum appellatur, & vxor eius Auguſta. Euſebius lib. 4. Hiſtor. euang. c. 8. Minucius Fundanus Proconſul Aſiæ ſcribit. ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιφανεστάτου καίσαρος ἀδριανοῦ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ex expiſtola maximi & illuſtriſſimi Cæſaris Hadriani. Pertinaci acclamatum in Senatu, Patri Pio, Patri Senatus, patri omnium bonorum. Iuſtinus apolog. 2. M. Antoninum πατέρα πατρίδος κά', patrem patriæ 20. quanquam vndeviginti tantum annos ad gubernacula ſedit. Vt enim quoties hoſtes victi eſſent, Princeps ſalutabatur imperator, ita & in nouis promeritis pater patriæ. Vopiſcus Tacito, Dij auertant principes pueros, & patres patriæ dici impuberes. Pauſanias Antoninum Pium πατέρα ἀνθρώπων καλούμενοι. Capitolinus, Pertinax primus omnium ea die qua Auguſtus appellatus eſt, etiam patris patriæ nomen recepit. Tiberius patris patriæ appellationem recuſauit, vt Sueton c. 67. Veſpaſianus niſi ſero non recepit, narrante Sueton. c. 12.

diſtulit Hadrianus apud Spartianũ. Sueton. in Auguſto c. 58. Patris patriæ cognomen vniuerſi repentino, maximóque cõſenſu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium miſſa, dein quia non recipiebat ineunti Romæ ſpectacula frequens, & laureata. Idem in Nerone c. 8. Nero propter ætatem patris patriæ nomen recuſauit. Ipſæ etiam Auguſtæ hoc titulo inſignitæ. Caſtrorum mater appellata Fauſtina à Marco. Vetus nomiſma, D. Auguſtæ Fauſtinæ matri caſtrorum. Liuia parens patriæ apud Tacitum lib. 1. Zenobia mater exercituum.

De Conſulatu Imperatorum, & Conſulibus.

CAP. XXIII.

LIbanius in Panegyrico Iuliani Auguſti, Conſulatum antiquum παράδειγμα λακωνικὸν vocat, quod Conſules ad exemplum Laconum inſtituti ſint, apud quos reges ἐπέτειοι στρατηγοί, annui imperatores, quemadmodum Romæ cõſules. Nam Ephori Spartæ rem bellicam non attigere. Sed reges perpetui, conſules annui. Idem conſulatum ſub imperatoribus vocat γέρας ἄοπλον, honorem belli immunem, ad vrbis decus. Imperatoribus enim ſolis exercitum conſcribere, bella indicere, & gerere licuit. Id tamen æui quæ fuerit Conſulum dignatio, indicat Libanius ibidem, ἡ μὲν γέγονται σεμνότεροι ἢ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ἡλίου δ' ἦν ἐπέχει τῇ προσηγορίᾳ, καὶ πάντων ἀνθρώπων ἐν στόμασιν εἶναι τοὔνομα.

ἢ τὸ παρὰ τῶν γονέων τεθὲν, πολλὰς ἀνάγκας τῆς μνήμης ἐχούσης, δικαστήρια, γάμους, ἀγορὰν, λιμένας, χρέα, πράσεις, τοὺς συμβάλλοντας, καὶ γραφομένους συνθήκας, τοὺς διαφερομένους, καὶ τὴν πίστιν ἀπὸ τῶν γραμμάτων φέροντας, τοὺς κοινωνοῦντας, τοὺς διισταμένους, παίδων γενέσεις εὐδαιμόνων, παίδων ἐν διδασκαλείοις μαθήσεις, ὧν μία σπουδὴ βοῆσαι τοὺς ὑπάτους, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ διαλύονται. ὅπερ οὖν ἤδη τις ἔφη περὶ τοῦ τῶν θεῶν ὑπάτου Διὸς, τὸ, μεσταὶ δ' εἰσὶ πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ, πᾶσαι δ' ἀγοραὶ, καὶ λιμένες, καὶ θάλατται, τοῦτ' ἄν τις εἴποι περὶ τῶν ὁμωνύμων τῷ θεῷ. &c. Quid venerabilius eſſe poſſet, quam vniuerſum orbem terrarum Solis inſtar nominis appellatione cõtinere, & omnium hominum in ore eſſe nomen, à parentibus poſitum. (deleo illud ἢ) cum memoria multas habeat neceſſitates, iudicia, nuptias, forum, portus, debita, venditiones, contrahentes, paciſcentes, litigantes, fidem per litteras facientes, communicantes, diſſidentes, filiorum opulentorum natales, puerorum in ſcholis inſtitutiones, quorum vnum ſtudium eſt nominare conſules, in quo etiam & acquieſcunt. Quod igitur quidã dixit de Ioue omniũ ſummo Conſule, Iouis omnes vias eſſe plenas, omnia fora, portus, maria, hoc aliquis dicere poſſit de conſulibus, qui appellationem cum Deo communem habent. Eorum enim nomina omnem continentem, omnes ſinus maris peragrant, & agros, & tuguria, & omnino vbicunque genus hominum manſuetum eſt, eos dico qui noſtris viuunt legibus, ibi & cognoſcuntur, & nominantur, & pondus, auctoritatémque rebus grauiſſimis afferunt, & Imperator ab illo dignitatis cumulo non minus vbique quotidie celebratur. καὶ γὰρ τούτων ὀνόματα πᾶσαν μὲν ἤπειρον, πάντας δὲ μυχοὺς θα-

κατ' αὐτῆς ἐπιχεῖται, τὰς ἀγορὰς καὶ καλύβας, καὶ ὅλως οὐ γῆρας ἀνθρώπων ἡμέραν· καλῶ δὲ ἡμέραν τοὺς ἐν ἡμετέροις ζῶντας νόμοις, ἐνταῦθα καὶ γνωρίζεται, καὶ λέγεται, καὶ ὁ κῦρος τοῖς μεγίστοις παρέχει, καὶ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνου προσθήκης οὐχ ἧττον ἀπολαύσας χρόνου καθ' ἑκάστην ᾄδεται τὴν ἡμέραν. Idem oſtendit Romanos ciues ſi à principibus optio data eſſet diuturnæ vitæ, & conſulatus, etiam altæ ſenectuti conſulatũ prætuliſſe. εἰκότως ἄρα παῖδες ῥωμαίων καὶ πρὸ γήρως λιπαροῦ τίθενται τὴν τιμὴν, καὶ δοθείσης αἱρέσεως παρὰ τοῦ τῶν κρειττόνων, βίου τε μακροῦ καὶ ταύτης, ἐπὶ ταύτης ἂν ἐλθεῖεν. Quia conſulatus faſtigium fuit omnium dignitatum, vt Caſſiodorus lib.2.e.2. & potiſſimus magiſtratus, vt Symmachus l.2. e.63. lib.10. e. 44. potiſſima dignitas l. ſi cui, 49. C. de conditionib. & Demonſtrat. Ammianus lib.21. ampliſſimi inſignia magiſtratus, qui omnibus dignitatibus anteponitur. Symmach. lib.2.e.13. lib.5.e.16. Conſul ampliſſimus Sidonio lib. 1. e. 9. Mamertinus in gratiarum actione, ſum ampliſſimus Conſul. ampliſſimus magiſtratus Symmacho ep. 31. lib. 4. amplitudo conſulum Sidon. e. 5. lib. 5. ep. 3. lib. 2. Statius lib. 4. Syluar.

Lucémque à Conſule ducit
Omnis honos.

Africano certè ſuperiori, ſed recuſanti, populus Rom. continuum per omnes vitæ annos conſulatum eſſe voluerat, ob maxima eius merita, teſte Valerio Maximo lib.4.c.1. recuſauit ille, admiſerunt Imperatores. Iulius Cæſar Conſul ad decennium à populo renuntiatus eſt, ait Dio lib. 41. Multi perpetui conſules, plæriq. annum aperiebant, alios deinde ſufficiebant. Vitellius ad decenniũ conſul dictus eſt, auctore Suetonio. Vetus lapis,

Aulus Vitellius, Imperator, Consul perpetuus. Consules olim dicti στρατηγοί, Prætores, vt Festus, & Zonaras tom. 2. Ejectis decemuiris tum demum consules vocati, quia Reip. consulerent. Quæ dignitas sub ipsis etiam imperatoribus adeo fuit ampla, vt in imperio nihil esset amplius, & majus. Iordanus in Chronico de rebus Gott. Factus est, inquit, consul ordinarius, quod summum bonum, primumque in mundo decus esse dicitur. Procopius lib. 1. Pers. Iohannem ἄνδρα εἰς τὸν ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν δίφρον, οὗ μεῖζον εἶναι ἐν τῇ ῥωμαίων πολιτείᾳ οὐδὲν δοκεῖ. Virum qui ad tribunal consulum euectus erat, qua dignitate nulla major in Imperio Romano, sine labore, & bellorum alea. Mamertin. in Panegyr. In administrationibus labor honori adiungitur, in consulatu honos sine labore suscipitur. Inde est quod Imperatoris illius adeo fuere auidi, vt aliis subtractum cuperent, & nomini suo omnes annos insigniri vellent. Auson. Panegyr. vt & sex Valerij Coruini, & septē C. Marij, & cognominis tui Augusti 13. Consulatus vnus æquipares. Ipsum enim te sæpius hoc honore defraudas, vt & aliis largiaris. Scis enim septem, ac decem Domitiani Consulatus derisos. Constantius Constantini filius decimum consul fuit. Socrat. lib. 2. ἐν ὑπατείᾳ κωνσταντίου τὸ δέκατον, καὶ ἰουλιανοῦ καίσαρος τὸ τρίτον. Idem Constantius nunquam penè consul fuit, nisi cum aliquo ex fratribus, aut Gallo, aut Iuliano, priuatos habere collegas infra majestatem suam esse putauit. Socrates tamen sub finem libri secundi Constantium consulem cum Florentio ponit. Iulianus mortuus est ἐν τῇ τετάρτῃ ἑαυτοῦ ὑπατείᾳ, ἣν ἅμα Σαλουστίῳ ἐκδεδώκει. in quarto consulatu

cum

cum Salustio, ait Socrat. lib. 3. Honorius infans adhuc in cunabulis consul dictus. Claudianus Panegyr. Honor. 4. Consul.

inter cunabula consul
Proueheris signans posito modo nomine fastos,
Donatúrque tibi qui te produxerat annus.
Ipsa Quirinali paruum te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules.

Plinius Panegyr. Consulatum recusasti, quem noui imperatores destinatũ aliis in se transferebant. fuit etiam qui in principatus sui fine consulatum quem dederat ipse, magna ex parte iam gestum extorqueret, & raperet. Domitianus certè eripuit Acilio Glabrioni, qui cum Trajano consul fuit, vt Dio, quem & consulem interfecit. Idem suadet Trajano vt quartum consulatum capiat. Parum est, inquis, vt in curiam venias, nisi & conuocas; vt intersis Senatui, nisi & præsides; vt censentes audias, nisi & perroges. Vis illud augustissimum Consul aliquando tribunal majestati suæ reddere, ascende. Paulo ante dixerat. Nam præter id quod est arduum, duas, easque simul capere potestates summas, tum inest vtrique summa diuersitas, cum principem quam dissimillimum cõsuli esse deceat. Consules olim regiam potestatem sustulerant, regia deinde Imperatorum potestas belli administrationem consulibus eripuit, in aliis eorum auctoritatẽ conseruauit. Per initia enim regibus exactis Senatus prouidens custodiam libertatis Laconicum exẽplum sequutus est, & duobus annuis ducibus bellicam rem committens eos consulum nomine ornauit. Sub Imperatoribus verò regia

poteſtas arma detrahens conſulibus, & belli administrationem eripiens, ſi quando vellet benemeritis gratiam reponere, conſulatum eis deferebat, cum huic magiſtratui honorem habere vellet, ſibi ipſis aſſumebat, Imperatori conſulem adiungens, vt & ſimul vrbs quæ honorem reppererat honoraretur lege magiſtratus penitus non ſublata, quem imperator ipſe ſuſciperet quaſi honeſtum, & ipſi æterna maneret appellatio, ſtarétq; firmiter ad futuri temporis memoriam, cum naturæ ſponte nata interire contingat. Quare veniam merentur qui dignitatem hanc expetunt, & vt conſulari ſella geſtari poſſint, præ ceteris bonis à Diis poſtulant, quando & ij quibus contigit vt præfecti prætorio eſſent, ad conſulatum aſpirant, quaſi ſit hic honor illius præmium, & quibus id datum eſt vt conſules fierent antequam præfecti prætorio, præfecturam hanc non ambiunt, rati ſi eam poſt cõſulatum accipiant, aliquid minus conſequuturos. Solus enim hic honos ex omnibus in imperatoris fortunam cadit. Quibus igitur vtile eſt trabeam conſularem induere, & ſcipionem eburneum geſtare, & medicamentum memoriæ immortalis in futurum tempus tranſmittere, ait Libanius, in conſulatum Imper. ad Iulianum.

γίνεται βασιλεία πάλιν ἡ τοὺς ὑπάτους παραλύσασα τοῦ στρατηγεῖν, ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐτήρησε. ἡ βουλὴ γὰρ φυλακήν τινα τῆς δουλείας ζητοῦσα, λακωνικόν τι μιμεῖται παράδειγμα, καὶ παραδοῦσα τοὺς μὲν μαχίμους. ἐπεὶ τοῖς στρατηγοῖς δυοῖν κοσμήσασα τῷ τῶν ὑπάτων ὀνόματι. ἡ βασιλεία δὲ ποιήσασα τὸ γέρας ἄοπλον, εἶτα ὁπότε μὲν βουληθεῖεν τῶν σπουδαίων λαμπρῦναί τινας, ἐδίδοσαν τὴν τιμὴν, ὁπότε δὲ αὐτὴ κοσμεῖσθαι τῇ τιμῇ, σφίσιν αὐτοῖς περιετί-

θεσμὸν αὐτὴν, τὸν βασιλέα τὸν ὕπατον παραζεύξαντες, ὅπως ἅμα
μὲν ἡ τὸ σχῆμα φέρουσα τιμῷτο πόλις, οὔτ' ἀνῃρημένου παντάπασι
τοῦ νόμου, τοῦ δὲ πάντων κρατοῦντος μεταλαμβάνοντος ὡς καλοῦ,
ἅμα δὲ αὖθις ἀθάνατος ἡ προσηγορία μένοι, καὶ τῶν ἀεὶ γινομένων
ἀπιόντων εἱστήκοι παγίως κατὰ παντὸς τοῦ χρόνου. πολλὴν δὲ τὴν συγ-
γνώμην ἔχω τοῖς ἐρῶσι τοῦ πράγματος, καὶ παρὰ τῶν θεῶν αἰτοῦσι
περὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπὶ τοῦ δὲ κομισθῆναι τοῦ δίφρου, ἐπεὶ καὶ
οἷς ὑπῆρξεν εἰς ὑπάρχους τελέσαι πρὸς τοῦτο βλέπουσι ὡς τοῦτο ὂν
ἆθλον ἐκείνου, οἷς τε συνέβη τοῦ δὲ πρὶν ἐκείνου τυχεῖν, ἥκιστα προσέ-
χουσι ἐκείνῳ, νομίζοντες ὅτι ἂν ἐπὶ τῷ δὲ λάβωσι, ἔλαττον εἰληφότες
ἔσεσθαι. μόνη γὰρ ἡ δὲ τιμῶν καὶ βασιλέως ἥρμοσε τύχῃ. Ἴσιν σοὶ οὕτω
συμφέρει καὶ τὴν ἐσθῆτα ταύτην ἐνδῦναι, καὶ τὸ σκῆπτρον ἐνεγκεῖν,
καὶ τὸ φάρμακον μνήμης ἀπαύστου πρὸς τὸ μέλλον ἀφεῖναι.
Præibat conſulatui prænuntius clamor lictorum &
ſolemnis, de quo Plinius in Panegyr. Vtriuſque adhuc
oculis paulo ante dimiſſi faſces oberrabant, vtriuſque
ſolemnis ille lictorum & prænuntius clamor auribus
inſederat, cum rurſus curulis, rurſuſque purpura. Quid
quod eundem in annum noſtrum conſulatum contu-
liſti? Ergo non alia nos pagina quam te conſulem acci-
piet, & noſtra quoque nomina addentur faſtis quibus
ipſe præſcriberis. Tu comitiis noſtris præſidere, tu ſan-
ctiſſimum illud carmen præire dignatus es. Tuo iudi-
cio conſules facti, tua voce renuntiati ſumus, vt idem
honoribus noſtris ſuffragator in curia, in campo de-
clarator exiſteres. Ex quibus apparet Plinium non or-
dinarium conſulem fuiſſe, ſed ſuffectum. Acclamatio-
nes autem datæ ſunt in Senatu deſignatis conſulibus, ſi
placerent. Plinius ibidem, Vos proximè deſtinationem
conſulatus mei his acclamationibus approbauiſtis, vt

intelligam etiam atque etiam enitẽdum mihi, vt hunc consensum vestrum complectar. Calendis Ianuariis quibus ordinarij consules magistratum inibant, vota pro Repub. concipiebant. Mamertinus Genethl. Maxim. August. Illum tamen primum consulatus tui auspicalẽ diem tacitus præterire nullo modo possum, quo tu solus omnium consecutus es, vt quod tempus antea incipiendis tantummodo rebus aptum videbatur, tunc primum potuerit sufficere peragendis, vnoq; Sol curriculo suo, eoque breuissimo, & officia te Consulis inchoantem videret, & imperatoris implentem. Vidimus te, Cæsar, eodem die pro Rep. & vota suscipere, & coniuncta debere. (lego, conuicta) quod enim optaueras in futurum, fecisti continuo transactum. Vt mihi ipsa Deorũ auxilia quę precatus eras præuenisse videaris. Vidimus te Cæsar eodem die & in clarissimo pacis habitu, & in pulcherrimo virtutis ornatu. Bona venia Deûm dixerim, ne Iupiter quidẽ ipse tanta celeritate faciẽ cæli sui variat, quam facilè tu Iupiter togam prętextã sumto thorace mutasti, hastã posito scipione rapuisti, à tribunali, venisti in cãpum, à curuli in equũ transtulisti. Ita vtroque illius diei supremo tempore bis diuina res pari religione celebrata est, Ioui dum pro futuris vouetur, tibi dum pro victoria soluitur. Modestiam consulis in Trajano, & officia graphicè depingit Plinius in Panegyr. Fortasse imperator (Domitianus) in Senatu ad reuerentiam eius componebatur, ceterum egressus statim se recipiebat in principem, omniáque consularia officia abigere, (fortè abiicere) negligere, contemnere solebat. Ille vero (Trajanus) ita consul,

vt si tantum consul foret, nihil infra se putabat, nisi quod infra consulem esset. Ac primum ita domo progrediebatur, vt illum nullus apparatus arrogantiæ principalis, nullus præcursorum tumultus detineret. Vna erat in limine mora, consultare aues, reuererique numinum monitus. Nemo perturbabatur, nemo submouebatur, tanta viatoribus quies, tantus pudor fascibus, vt plærunque aliena turba subsistere & consulem, & principem cogeret. Ipsius quidem officium tam modicum, tam temperatum, vt antiquus, aliquisq; magnus consul sub bono principe incedere videretur. Iter illi sæpius in forum, frequenter tamē & in campum. Nam comitia consulum obibat ipse. Tantum ex renuntiatione eorum voluptatis, quantum prius ex destinatione capiebat. Stabant candidati ante curulem principis, vt ipse ante consules steterat, adigebanturque in verba, in quę paulo ante ipse jurauerat princeps, qui tantum putat esse in jurejurando, vt illud & ab aliis exigat. Reliqua pars diei tribunali dabatur. Plæraque ad prætores remittebat. Facturus consules doceat, accepturisque amplissimum honorem persuadeat scire se quid sit quod acturus sit. Quo iustius Senatus vt susciperes quartum consulatum & rogauit, & iussit. Tribunalis consularis meminit Claudianus lib. 2. Stilicon. *conscendentemque tribunal*

Prosequar, atque anni pandentem claustra salutem.

Cum magistratum inirent, pompa ingens Kal. Ianuar. fuit. Sozomenus lib. 4. Constantius ἑτοιμαζόμενος πρὸς ὑπατικὴν πομπὴν κατὰ ῥωμαίοις ἔθος ἐν τῇ νουμηνίᾳ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἰανουαρίου μηνός. Paratus ad Pompam consularem

vt Romanis moris est Kalend. Ianuariis. Celebrant quidem solemnes istos dies omnes vbique vrbes, quæ sub legibus agunt, & Roma de more, & Constantinopolis de imitatione, Antiochia pro luxu, & Chartago discincta, & domus fluminis Alexandria, sed Treuiri principis beneficio, ait Ausonius in Grat. act. Comitia autem Consularia quomodo fierent sub Trajano indicat Plin. Paneg. Inprimis quod comitiis tuis interfuisti candidatus, non consulatus tantum, sed immortalitatis & gloriæ. Vidit te populus Rom. in illa vetere potestatis suæ sede, perpessus es longum illud carmen comitiorum, nec iam irridendam moram, consulque sic factus, vt vnus ex nobis quos facis consules. Nam alij marcidi somno, hesternáque cœna redundantes comitiorum suorum nuncios operiebantur. Alij sane peruigiles & insomnes, sed intra cubilia sua illis ipsis consulibus, quibus consules renuntiabantur, exilia & cædes machinabantur. Cumque ex proximis horreis circum & comitia prospectes, sic illis abesse, tanquam Danubio, Rhenoque dirimare. Auerseris tu honori tuo sperata suffragia, renuntiarique te consulem iussisse contentus? An stuprorum sibi, incestarumque noctium conscij auspicia polluere, sacratumque campum nefario auderent cõtaminare vestigio? Iam toties procedere in rostra, inascensumque illum superbiæ principum locum terere, hic suscipere, hic ponere magistratus, quam dignum te. Alij consulatum non gestum abijciebant per edictum. Hoc pro concione, pro rostris, pro jurejurando. Ibidem verba in quæ consules designati iurabant, prius quam

renuntiarentur, ponit. Peracta erant ſolemnia comitiorum, ſi principem cogitares, iamque ſe omnis turba commouerat, cum tu mirantibus cunctis accedis ad conſulis ſellam, adigendum te præbes in verba principibus ignota, niſi cum iurare cogerent alios. Sedit cōſul principe ante ſe ſtante, ſedens præbuit iuſiurandum, & ille iurauit, expreſſit, explanauitque verba, quibus caput ſuum, domum ſuam, ſi ſcienter fefelliſſet, Deorum iræ conſecraret. In roſtris quoque ſimili religione ipſe te legibus ſubieciſti, legibus Cæſar quas nemo principi ſcripſit. Neſcio pulchriúſne ſit iſtud quod præeunte nullo, an hoc quod alio præeunte iuraſti. Et abiturus conſulatu iuraſti te nihil contra leges feciſſe. Principes autem cum conſulatum inirent, vniuerſos adhortabantur reſumerent libertatem, capeſſerent quaſi communis imperij curas. Plinius ibidem. Non te ad exemplum eius voco qui continuis conſulatibus fecerat longum quendam, & ſine diſcrimine annum. Contigit ergo priuatis aperire annum, faſtoſque reſerare. Miſeros ambitionis, qui ita conſules ſemper, vt ſemper principes erant. Quanquam non ambitio magis, quam liuor & malignitas videri poteſt, omnes annos poſſidere, ſummumque illud purpuræ decus non niſi præcerptum, præfloratumque tranſmittere. Illuxerat prima conſulatus tui dies, quo tu curiam ingreſſus nunc ſingulos, nunc vniuerſos adhortatus es reſumere libertatē, capeſſere quaſi communis imperij curas, inuigilare publicis vtilitatibus, & inſurgere: omnes ante te eadem iſta dixerunt, nemini tamen ante te creditum eſt. Trajanus non à ſe, ſed à Senatu peti

consulatum voluit. Plinius ibidem, Iuuenes nostros exhortatus es consulatum circumirent, Senatui supplicarent, atque ita à principe sperarent honores, si à Senatu petiissent. Honorem qui habebatur consulibus à principe exponit Mamertinus in Paneg. Iuliani. Ego & collega meus, ne quid maximus imperator propensius humanitatis studio faceret verebamur. Itaque matutino crepusculo palatium petimus. Aduentare nos principi fortè tum danti operam salutatoribus nuntiatur. Statim è solio tanquam præreptus exsiluit, vultu trepido, atque satagente, qualis mens mea esse potuisset, si principi serus occurrerem. Ægrè remotis populi qui nos prægrediebatur agminibus, vt quam longissimè nobis obuiam procederet, laborauit. Illic (pro sancta Diuinitas,) gaudentibus cunctis, quo ore? qua voce? Aue, inquit, consul amplissime. Dignatus osculo oris illius diuinis affatibus consecrati dexteram dedit. Ad officium noui consulis proceres vndique conueniebant. Claudianus Paneg. Honor 4. Consulis.

Illustri te prole Tagus, Te Gallia doctis
Ciuibus, & toto stipauit Roma Senatu.
numeroso consule Consul
Jungeris, & socios gaudes admittere patres.
Prospera Romuleis sperantur tempora rebus
Jn nomen ventura tuum. Præmissa futuris
Dant exempla fidem. Quoties te cursibus æui
Præfecit, toties accessit laurea patri.

Deinde loquens de collega fratre ad Honorium ait,

Communem maiore toga signabitis annum.

Prætoriani milites cum ad officium Consulis Romæ versa-

versarentur togati erant. Claudian. ibidem.

Auspiciis iterum sese regalibus annus
Induit, & nota fruitur iactantior aula.
Limina nec passim circum priuata morati,
Exsultant reduces augusto consule fasces.
Cernis vt armorum proceres, legumque potentes
Patricios sumunt habitus, & more Gabino
Discolor incedit legio, positisque parumper
Bellorum signis, sequitur vexilla Quirini.
Lictori cedunt aquilæ, ridétque togatus
Miles, & in mediis effulget curia castris.

Primus Iulius Cæsar inter arma consulatum gessit. Lucanus, *hæc primum repperit ætas*
Qua sibi ne ferri ius vllum Cæsar abesset
Ausoniis voluit gladiis miscere secures,
Addidit & fasces aquilis, & nomen inane
Imperij rapiens signauit tempora mœsta
Digna nota.

Belisarius cum inisset consulatum Constantinopoli, honorem gessit in Sicilia inter arma. Procopius lib. 1. Gott. ὁ βελισάριος τῆς ὑπατείας λαβὼν ἀξίωμα ἐπὶ τοῖς βανδάλοις νενικηκέναι, ταύτης ἔτι ἐχόμενος παρεςήσατο σικελίαν ὅλην τῇ τῆς ὑπατείας ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. παρόσ τε ςρατοπέδου καὶ σικελιωτῶν κρατούμενος, καὶ νόμισμα χρυσοῦ ῥίπτων ἅπασι. συνέβη τὴν τε ὑπάτων ἀρχὴν οὐχ ἦπερ εἰώθει ἐν τῷ βυζαντίου βουλευτηρίῳ, ἀλλ' ἐν συρακούσαις καταθέμενος ἐξ ὑπάτων γενέσθαι. Belisarius, cum consul factus esset, quia vicerat Vandalos, nõdum magistratu defunctus vltima die consulatus vniuersam Siciliam subdidit. Et cum esset in exercitu & Sicilia, sparsit omnibus nummos aureos. Contigit igitur ei vt

deposito magistratu non Byzantij, vt moris erat, sed Siracusis ex consulibus esset. Largitionis illius consularis meminit Simocata lib. I. c. 12. Agebatur, inquit, annus Tiberij secundus, cum hyeme consul creatus, conscensa sella imperatoria summopere conspicuus erat. Ferebant Imperatorem non equi, non muli, non elephâti, sed quod longè pretiosius est, homines. Cum autem cõscendisset sellam, thesauros suos in populum sparsit. Populares autem participes effecti regiæ felicitatis, celebrabant Cæsarem hymnis, quasi aurea festiuitas illuscesseret, & adrideret. ἦγον βασιλέα οὐχ ἵπποι, οὐχ ἡμίονες, οὐκ ἐλέφαντες, ἀλλ' ἄνθρωποι δ' ἄρα τὸ τιμιώτατον χρῆμα, καὶ ὄνομα. ἐπεὶ δ' ἐπέβη τοῦ δίφρου, κοινωνὸν τῶν ἑαυτοῦ θησαυρῶν τὸ ὑπήκοον ἐποιήσατο. οἱ δὲ τοῦ ἄστεος τῆς βασιλικῆς εὐδαιμονίας μετειληφότες κατεκελάδουν ὕμνοις τὸν καίσαρα, χρυσῆς ἑορτῆς οἷα καταλαμπούσης, καὶ προσγελυνούσης αὐτοῖς. (προσγελώσης malim.) Plausus enim dabantur consuli creato. Statius l 4. Syl. 1.

Exultent leges Latiæ, gaudete curules
Et septemgemino iactantior æthera pulset
Roma iugo, plusque ante alias Euandrius arces
Collis ouet. Subiere noui palatia fasces,
Et requiem bis sextus honos [lego,
Et requiem, vix sensit honos.] *precibusque receptis,*
Curia Cæsareum gaudet vicisse pudorem.

Omnino bis sextus ille honor expungendus est, cum decimum septimum Domitiani consulatum celebret. Preces autem ait receptas à Domitiano, quia Senatores Domitianum orabant, imo vim afferebant, vt consulatum quem appetebat caperet. Sub Constantio cum Magnentius & Bretannio rebellassent, annus vnus sine

consulibus fuit. Sozomenus lib. 4. c. 6. ἐπεὶ δὲ ἐν σιρμίῳ συνῆλθον, ἔτος δὲ τοῦτο ἦν μετὰ τὴν σεργίου καὶ νιγριανοῦ ὑπατείαν, ἡνίκα οὐδεὶς ὕπατος οὐδὲ ἐκ τῆς ἕω, οὔτε ἐκ τῆς δύσεως διὰ τὴν συμβᾶσαν περίστασιν τῶν τυράννων. Postquam episcopi Sirmium conuenerunt, Erat autem annus post Sergij & Nigriani Consulatum, quando nullus consul fuit, neq; ab ortu, neque ab occasu ob causam tyrannorum. Quorundam consulum nomina erasa fuere, vt vnius tantum consulis nomen, non duorum fastis adnotaretur. Socrates lib. 6. εὐτροπίου ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ὑπάτων περιῃρέθη τὸ ὄνομα, καὶ μόνου τοῦ συνυπατεύσαντος θεοδώρου ἐγέγραπτο. Eutropij Eunuchi sub Arcadio nomen è catalogo consulum derasum est, & solus Theodorus collega eius fastis adscriptus. Panegyr. Pacati. Vidimus exutos trabeis consulares, post purpuras consulares trabeati Merobaudis. Multi honorarij consules fuere titulo tenus, de quibus Procopius lib. 1. de operib. Iustiniani, ἐς δὲ τῶν ὑπάτων ἀναγεγραμμένοι τελοῦσιν ἀξίωμα. ascripti sunt in album Consulum. Claudianus indignè fert Eutropium Spadonem consulatu ornatum lib. 2. in Eutrop.

Spado Romuleo succinctus amictu
Sedit in Augustis laribus, vulgata patebat
Aula salutantum studiis, huc plebe Senatus
Permixta, trepidique duces, omnisque potestas
Confluit, aduolui genibus, contingere dextram
Ambitus, & votum deformibus oscula rugis
Figere.

Imperatorum præceptores ad consulatum euecti. Ausonius Grat. act. Quintilianus consularia per Clemen-

tem (id est, Titum) ornamenta sortitus, honestamenta nominis potius videtur, quam insignia potestatis habuisse. Frontonem Augusti magistrum sic consulatus ornauit, vt præfectura non cingeret. Ordinario suffectus, bimestri spatio interpositus, in sexta anni parte consumptus. Qui primo loco renuntiatus erat, potior & antiquior est habitus. Mamertinus Panegyrico Iuliani, De omnibus Romani imperij viris primus electus sum, cum honorem meum adoreis militaribus gloriosus collega cumularet. Imperator ipse interdum comitiis præfuit. Plin. Panegyr. Tu nostris comitiis præsidere, Tu nobis sanctissimum illud carmen præire (formulam iuramenti intelligo) dignatus es, tua voce renuntiati sumus, in curia suffragator, in campo declarator. Regibus pulsis cum in eorum locum successissent consules, sicuti à regibus olim bella, ita & à consulibus administrabantur. Qui mos à Bruto tyrannicida, vsque ad Marij ætatem perdurauit. Nam & Marius quintum & sextum consul in exercitu fuit, bellum Teutonicum gessit. Post Syllam mos obtinuit, vt consules Romæ magistratum gererent, quo exacto proconsules in prouincias mitterentur, quas designati consules sortiti essent. Postea reperti imperatores qui consulatum in exercitu inter arma egerint. Plinius in Paneg. Pulcrum imperio, gloriosum tibi, cum te socij atque amici sua in patria, suis in sedibus adierunt. Decora facies consulis, multa post sæcula tribunal viridi cespite exstructum, nec fascium tantum, sed pilorum, signorumq; honore circumdatum. Augebant maiestatem præsidentis diuersi postulantium habitus, ac dissonæ voces,

raráque sine interprete oratio. Magnificum est ciuibus iura: quid hostibus reddere? Speciosum certam fori pacem: quid immanes campos sella curuli, victorisque vestigio premere? Romæ tamen magistratum Trajanus inierat, quem apud hostes in armis exegit. Moris autem fuit vt Ianus Romæ consule magistratum ineunte coronaretur lauro. Sidonius carm. 2.

Túque ô cui laurea Iane
Annua debetur.

Idem carm. 7. de Roma loquens,

modo principe surget
Consule, nempe patres collatos cernere fasces
Vos iuuat, & sociam sceptris mandasse curulem.
Credite plus dabitis currus. Iam nocte bifrontes
Anceps iure comas, duplicique accingere lauro,
Principis anterior, iam consulis iste coruscat
Annus, & emerita trabeis diademata crescunt.

Post diuisum imperium in orientem & occidentem, cum duo imperatores essent, alter Romæ, alter Constantinopoli, duo item consules fuere, alter Romæ, alter Byzantij, & imperator si annum aperiret, collegam habuit imperatorem, vt Socrates lib. 2. Vni quod sciam priuato homini datum est Stiliconi, vt consul inter plausus & acclamationes dominus appellaretur. Claudianus lib. 3. Stilic.

Publica sed nunquam tanto se gratia fudit
Assensu. Quis enim princeps hæc omnibus egit
Obsequiis, sese dominum patremq; vocari,
Quod tibi continuis resonant conuexa diebus
Macte nouis consul titulis, Mauortia plebes

Te dominum Bruto non indignante fatetur.
Et quod adhuc nullo potuit terrore coacta
Libertas Romana pati, Stiliconis amori
Detulit, exsultant auidi, quocumque decorus
Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt.

Mecænatis verbum est apud Dionem lib. 52. τοῖς ὑπάτοις τὴν μὲν τιμὴν φύλαξον, τῆς δ' ἰσχύος παράλυσον. Consulibus honorem seruato, robur adimito. Symmachus ep. 8. lib. 4. Fastigium consulare vocat, Plinius lib. 2. ep. 2. summum fastigium priuati hominis. Cassiodorus lib. 2. e. 2. dignitatum fastigium. l. 1. C. Theodos. de Consul. Præfect. consulatum præferendum omni dignitatum fastigio. Claudianus lib. 2. Stilicon.

sumenda tibi fastigia iuris,
Ne pereat tam priscus honos, qui portus honorum
Semper erat.

Sidonius lib. 1. e. 9. fastigatissimi consulares. lib. 4. ep. 9. nullum altius imperium consule, diuinum præmium consulare, lib. 17. C. Theodos. Sub Imperatoribus autem alij erant consules ordinarij, alij suffecti, & honorarij, qui non erant in actu positi, l. vlt. C. de Decurionibus. Ordinarij dabant nomen fastis Nouella Iustiniani 56, de consultat. & Nouel. 62. Seneca lib. 3. de ira c. 31. Dedit 12. fasces, sed non fecit ordinarium consulem. Ordinarij meminit Symmachus lib. 9. e. 120. Cassiodorus lib. 6. e. 2. Iulianus in Eusebiæ encomio, θυγατέρα ἀνδρὸς ἀξίου νομισθέντος τὴν ἐπώνυμον τοῦ ἔτους ἀρχὴν πάλαι μὲν ἰσχυρὰν, καὶ βασιλείαν ἀτεχνῶς νομιζομένην, μεταβαλοῦσαν δὲ διὰ τοὺς οὐκ ὀρθῶς χρωμένους τῇ δυνάμει τοὔνομα. νῦν δὲ ἤδη τῆς δυνάμεως ἐπιλειπούσης, ἐπειδὴ πρὸς μοναρχίαν

ταὶ τῆς πολιτείας μετέσχηκε, μὴ καθ᾽ αὑτὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων στερομένη, πρὸς πᾶσαν ἰσχὺν ἀντίρροπος εἶναι δοκεῖ, τοῖς μὲν ἰδιώταις οἷον ἆθλον ἀποκειμένη, καὶ γέρας ἀρετῆς, ἢ πίστεως, ἢ τινος εὐνοίας καὶ ὑπηρεσίας περὶ τοὺς τῶν ὅλων ἄρχοντας, ἢ πράξεως λαμπρᾶς· τοῖς βασιλεῦσι δὲ πρὸς οἷς ἔχουσι ἀγαθοῖς οἷον ἄγαλμα, καὶ κόσμος ἐπιτιθεμένη. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὀνομάτων τε καὶ ἔργων ὁπόσα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης πολιτείας διασώζει τινὰ φαύλην, καὶ ἀμυδρὰν εἰκόνα, ἢ παντάπασιν ὑπεριδόντες διὰ τὴν ἰσχὺν κατέγνωσαν, ἢ προσιέμενοί γε διὰ βίου καρποῦνται τὰς ἐπωνυμίας. μόνης δὲ, οἶμαι, ταύτης, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπερεῖδον, χαίρουσι δὲ καὶ πρὸς ἐνιαυτὸν τυγχάνοντες, καὶ οὔτε ἰδιώτης οὐδεὶς, οὐδὲ βασιλεύς ἐστιν, ἢ γέγονεν, ὃς οὐ ζηλωτὸν ἐνόμισεν ὕπατος ἐπονομασθῆναι Eusebiam, inquit, filiam viri consequuti magistratum, qui nomen anno dat (lego κομισθέντος) olim quidem potentissimum, & regiæ maiestatis verè participem, hodie autem propter eos qui non bellè vsi sunt, imminutum ac deciduum, quia omnia Augusti dominatu, ac singulari imperio tenentur. Cum tamen per seipsum rebus aliis non spoliatus sit consulatus, cuiuis potestati par esse videtur, priuatis quidem hominibus quasi præmium reseruatus, & merces virtutis, fidei, beniuolentiæ, & officij erga omnium dominos, aut præclari alicuius facinoris; imperatoribus autem præter alia bona quæ habent, quasi ornamentum quoddam attribuitur. Illi enim alia nomina, & insignia quæ tenuem ac subobscuram quandam imaginem veteris illius reip. retinent, aut omnino fastidiunt & damnant, propter potestatis exuberantiam, aut si receperunt, appellatione perpetuo fruuntur. Solum consulatum non modo non cõtemserunt, sed etiam illum ad annum adipisci gestiunt, & lætãtur,

neque priuatus vllus, aut rex est, fuitve, qui bene secum agi non putarit, si consul vocaretur. Consulatum Domitiani decimum septimum cecinit Statius l.4. Syl.

Læta bis octonis accedit purpura fastis
Cæsaris, insignemque aperit Germanicus annum.
Subiere noui palatia fasces.
da gaudia fastis
Continua. hos humeros multo sinus ambiat auro,
Et properata tuæ manibus prætexta Mineruæ.

Imperatores autem cum aperirent annum, neminem priuatum sibi collegam asciscebant. reperti sunt tamen nonnulli qui adsciuerint. Constantius nec in consessum vehiculi quenquam suscepit, nec in trabea priuatum adsciuit, ait Ammianus. Iulianus iam ter consul adscito in collegium trabeæ Salustio præfecto per Gallias, quater ipse amplissimum inierat magistratum, & videbatur nouum, adiunctum esse Augusto priuatum, quod post Diocletianum & Aristobulum nullus meminerat gestum, vt Ammianus lib. 24. Quia ea dignitas numini quoque augusto quoddam decus videtur acquirere, vt loquitur Nouella Theodosij, & Valentiniani: quia est præcipuus honor, potissimus magistratus, & consulis fasces sunt auspicatissimi, ait Symmach. lib. 10. e. 34. lib. 2. e. 64. lib. 11. ep. 5. Arbitratu autem imperatorum desidente Republica consules fiebant. Gratianus ep. ad Ausonium. Cum de consulibus in annum creandis solus apud me volutarem, te consulem designaui, & declaraui, & priorem nuncupaui. Auson. Panegyr. Consul ego, imperator Auguste, munere tuo, non passus septa, neque campum, non suffragia,

non

non puncta, non loculos, qui non prensauerim manus, nec cum salutantium confusus occursu, aut sua amicis nomina non reddiderim, aut aliena imposuerim, qui tribus non circuiui, centurias non adulaui, vocatis tribubus non intremui, nihil cum sequestre deposui; cum diribitore nihil pepigi. Martius Campus, sequester, ordo, rostra, omina, Senatus, Curia, vnus mihi omnia Gratianus. Videtur imitatus Panegyricum Iuliano dictum. Sacra, inquit, mens ad honoris ornamenta respexit. Versari cœpit in sacri pectoris Comitio Consulatus. Præfertur nuntius consulem me creatum sine impendio, quod iamdiu paucis, sine labore, quod nunquam, sine pe itione quod nemini. Olim ediscenda omnium nomina tribuum, homines, atque etiam singuli salutandi, prensandæ obuiorum manus, omnibus arridendum. Cassiodorus lib 9. e. 22. Quapropter te longissimè cōstitutum mentis nostræ oculus serenus inspexit, & vidit meritum, quod non habetur occultum. &c. Et ideo quod Deo auspice dictum sit, per indictionem duodecimam sume insignia consulatus Honorem quidem arduum, sed familiæ vestræ domesticum. Vos enim completis paginam consularem, vos crebro nominat cursus annorum. Quia vt Pollux lib. 8. onomast. ἐστι δ' ἐπώνυμος οὗτος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁ χρόνος ἀριθμεῖται. Athenis ille magistratus dicitur eponymus, à quo tempus numeratur. Cassiodorus lib. 6. e. 1. vestrum nomen annum designat. Putem tameu Senatus olim fuisse, vt consules in annum ordinariis sufficeret. Tacitus enim Imperator consulatum fratri suo non impetrauit, quod iam Senatus omnia nundina

suffectorum consulum clauserat, vt Vopiscus. Imperator trabeam dabat, consulem designabat, Senatus scipionem, & fasces deputabat. Vopiscus in Probo, Te manet Capitolina palmata. Valeriannus scripsit ad Aurelianum, cape igitur tibi pro rebus gestis tuis coronas murales quatuor, &c. Togam prætextam, tunicam palmatam, togam pictam, subarmalem profundum, sellam eboratam: nam te consulem hodie designo, scripturus ad Senatum vt tibi deputet scipionem, deputet etiam fasces. Suidas, κονσούλους αὐτοκράτορας αὐτοὺς τὴν ῥωμαίων πολιτείαν διοικοῦντας ὠνόμασαν, εἶτα προβούλους, καὶ προηγόρους τινάς. Consules, inquit, Imperatores ipsos Romanam remp. gubernantes nominarant, quasi eos qui consulerent, & patrocinarentur Reip. Cassiodorus lib.2. e.2. Consulatum vocat fulgorem, quem rex interdum assumit. Sidonius Panegyr. Majoriani,

decora omnia regni
Accumulant fasces, & princeps consule crescit.

Panegyr. Auiti.

te consule necdum
Digna feror, titulúmque leuem, paruiq; nitoris
Credimur, Augusti quo se decorare fatentur.

Sed de consulatu qui delatus ab Imperatoribus, aut Italiæ regibus, audiendus Cassiodorus lib.6.e.1. Consulatus inter mundi dignitates eximias solus meruit habere palmatas vestes, quas felicitas dabat, præmia vincentium, nomẽ annorum. Consul merito supra omnes ciues poterat, qui ab hoste patriam vindicabat, jus dicebat etiam capitis. Hinc est quod etiam fasces, atque secures tantæ potestati præceptæ sunt illigari, vt cum

tardius soluerentur, moram deliberationis acciperent, si de cæde, aut nece hominis aliquid censuissent. Sic quos felices per bella fecerat, studio largitatis explebat. Sed nunc sumitis ista felicius, quando nos habemus labores consulum, & vos gaudia dignitatum. Atque ideo per illam indictionem consulatus te decoramus insignibus. Pinge vastos humeros vario colore palmatæ, validum manum victoriali scipione nobilita, lares proprios etiam calceis auratis egredere, sellam curulem multis gradibus enixus ascende. Vestrum nomen annum designat. opes priuatas non cogites, qui gratiam publicam donando habere decreuisti. Consules ordinarij annum aperire dicebantur, vt supra monuimus ex Statio lib.4. Sylu. & Sidonio lib. 8.ep.6. Symmacho lib. 1.e.7. Kalendas, inquit, Ianus aperiebat. l.1. C. de oblat. votor. Quando votis communibus felix annus aperitur. Vestis consularis, trabea, palmata, toga picta sub imperatoribus fuit, qui olim triumphantium ornatus. Libanius in Paneg. Iuliani, ὅτε τῶν χρημάτων σεμνότατον vocat, augustissimam vestem. Statius, lætam purpuram lib.4. Sylu. Martial. l.8. e 8.

Purpura te felix, te colat omnis honos.

Sidonius. *Hic te Sidonio recocta fuco*
Multos purpura vestiet per annos.

Describitur à Claudiano, Panegyrico Honorij quartum consulis.

Portatur iuuenum ceruicibus aurea sedes,
Ornatúque nouo grauior Deus, asperat Indus
Velamenta lapis, pretiosáque fila smaragdis
Ducta virent, amethystus inest, & fulgor Iberus

Temperat arcanis hyacinthi cærula flammis.
Nec rudis in tali suffecit gratia textu,
Auget acus meritum, picturatúmque metallis
Viuit opus, multáque ornatur iaspide vultus,
Et variis spirat Nereïa bacca figuris.
Quæ tantum potuit digitus mollire rigorem
Ambitiosa colus? vel cuius pectinis arte
Traxerunt solidæ gemmarum stamina telæ?
Quis iunxit lapides ostro? Quis miscuit ignes
Sidonij, rubrique maris? tribuere colorem
Phœnices, Seres subtemina, pondus hydaspes.

Cum enim consules olim prętexta sola, quam de Capitolio sumebant ornarentur, vt ait, Lampridius in Alexandro, postea triumphantium ornamenta eis data, trabea, toga picta, vt diximus, tunica palmata, scipio pro sceptro, in cuius vertice aquila eburnea, vt Iuuenal. Sat.10. *Da nunc & volucrem sceptro quæ surgit eburno.* Trabeas enim vestes esse cõsulares indicat Ammianus lib.14. Quos trabeæ consulares nobilitant, & præfecturæ prouinciarum. Sidon. lib.8. e.6. & x. lib.5. e.5. Cui proculdubio statuas dederant litteræ, si trabeæ non dedissent. Consulatus annalem trabeam vocat Symmachus lib.9. e.102. l. 2. & 3. Cod. de consulib. & non Sparg. Ammianus lib. 25. sumpserunt trabeas consulares. lib. 29. exutos trabeis consulares. Sidon. lib.1. e.6. trabeatas imagines consulis Eutropij. Ambros. ep.84. trabeata nobilitas. Tunicam blatteam vocat Gregor. Turon. lib. 2. de Franc. Clodoueus ab Anastasio imperatore codicillos de consulatu accepit, & in basilica B. Martini tunica blattea indutus est, & chlamide, im-

ponens vertici diadema. Purpura consulum cinctu Gabino cincta fuit. Claudian. in Panegyr. Honor. 3. Cons. *cinctusque imitata Gabinos*

Diues Hydaspeis augescat purpura gemmis.

Cinctum Gabinum interpretatur Seruius his verbis. Gabinus cinctus est toga sic in tergum reiecta, vt vna eius lacinia reuocata hominem cingat. Hoc autem vestimenti genere veteres Latini cum necdum arma haberent, præcinctis togis bellabant, vnde etiam milites in procinctu esse dicuntur. Hoc rursus vtebatur consul bella indicturus, quod cum Gabij Campaniæ ciuitas sacris operarentur, nunciato aduentu hostium ciues cincti togis suis ab aris sunt ad bella profecti, & adepti victoriam, propter quod omen tali habitu semper vsi in bellis. Morem tamen Gabinum pacificum & ciuilem vocat Claudianus, quemadmodum & patricios habitus non militares, sed ciuiles, & vexilla Quirini, consularia insignia, consularem amictum, quia consules vt plurimum Romæ agebant, & ἄοπλος erat ἀρχὴ, vt loquitur Libanius. Sed de trabea consulari Claudianus lib. 3. Stilic.

Non vaga dilecto satiantur lumina vultu,
Seu circum trabeis fulgentibus aureus intres,
Seu celebres ludos, solio seu fultus eburno
Cingas iure forum, denso seu turbine vulgi
Circumfusa tuæ conscendant rostra secures.
Quæ vero procerum voces, quam certa fuere
Gaudia, cum totis exsurgens ardua pennis
Ipsa duci sacras victoria panderet ædes,
Et palma viridi gaudens, & amicta trophæis.

Ibidem venationem à consule datam ait,

Retibus, & claustris dilata morte tenendæ
Ducendæque feræ, cupidas arcete sagittas,
Consulis in plausum casuris parcite monstris,

Ait Diana, feras Stilichoni prospiciens. Idem de trabeis in Panegyr. Probini,

Lætatur veneranda parens, & pollice docto
Iam parat auratas trabeas, currusque micantes,
Stamine quod molli tondent de stipite Seres,
Frondea lanigeræ carpentes vellera syluæ,
Et longum tenues tractus producit in aurum,
Filaque concreto cogit squallere metallo.
Vt sceptrum gessere manu, membrisque rigentes
Aptauere togas.
Atque vno bijuges tollit de limine fasces.

Quia duo fratres consules erant Olybrius, & Probinus. Trabeas consulares auro intextas fuisse indicat lib. 1. in Eutropium.

cinctúque grauatus,
Inductóque senex obscenior iret in auro.
libertatemque daturus
Quam non promeruit, scandit sublime tribunal.

In Panegyr. Honor. sextum consulis, De Iano,

Iamque nouum fastis aperit felicibus annum,
Ore coronatus gemino. Iam Tybris in vno
Et Bruti cernit trabeas, & sceptra Quirini,
Consule lætatur post plurima sæcula viso
Pallanteus apex, agnoscunt rostra curules
Auditas quondam proauis, desuetaque cingit
Regius auratis fora fascibus Vlpia lictor.

In Panegyr. Manlij.

Illumque habitum quo iungitur aulæ
Curia, qui ſocios proceres cum principe nectit.
Quem quater ipſe gerit, perfecto detulit anno,
Depoſuitque ſuas te ſuccedente curules.
non hic violata curulis,
Turpia non latios inceſtant nomina faſtos.
Cœptis ne deſit faſcibus hæres
Decurrat trabeata domus, tradatque ſecures
Mutua poſteritas.

Lib. 2. Stilic. *Iuxtâque arridet habenis*
Aureus, & nomen prætendit conſulis annus.
Inque nouos iterum reuoluto cardine curſus
Scribunt æthereis Stilconem ſidera faſtis.

Malim æternis. De ſuffragiis campi Lucanus lib. 5.
Decantatque tribus, & vana verſat in vrna.
fingit ſolemnia campus,
Et non admiſſæ dirimit ſuffragia plebis.

Malim, diribet, quia diribitores ſuffragia tribuum & centuriarum diſtinguebant, numerabant. Claudian. Panegyr. Honor. 6. Conſulis.
Et ſua cum pariter trabeis reparatur, & Vrbi
Maieſtas. Nec enim campus ſolemnis & vrna
Luditur in morem, ſpecies nec diſſona cœtu,
Aut peregrina nitet ſimulati iuris imago.
Indigenas habitus natiua palatia ſumunt,
Et patris plebem caſtris ſociante Quirino
Mars auguſta ſui renouat ſuffragia campi.
Qualis erit terris quem mons Euandrius offert:
Romanis auibus, quem Tybris inaugurat annus:

Quia sæpe imperatores Mediolani, Treuiris, aut alibi consulatum inibant. Ideo subiicit

Haud aliter Latiæ sublimis signifer aulæ
Imperij sidus prima cum sede locauit.
Auget spes Italas, & certius omina surgunt
Victrici concepta solo.

Signiferum vocat solem, sidus imperij, Honorium, primam sedem, & victrix solum Romam. Lib. 2. Stilic.

Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
Induerit, fastisque suum concesserit annum.

Lib. 3. Stilich.

Ipsa iubet signis, bellaturoque togatus
Imperat, & spectant aquilæ decreta Senatus.
Ipsa tibi trabeas vltro dedit, ipsa curulem
Obtulit, hæc vltro fastos ornare coëgit.

Lib. 1. in Eutrop.

hic accipit vnum
Aula magistratum, vobis patribusque recurrit
Hic alternus honos.

De trabea auro intexta Auson. Grat. act. Deus hoc indulsit, vt sellam curulem, cuius sedem frequẽter ornabis, vt prætextam meam purpuræ luce fucatam, vt trabeam non magis auro suo, quam munere tuo splendidam. Consules enim & trabeas per vices, & prætextas gerebant. Ipsi etiã imperatores in Consulatu interdum prætexta vsi. Claudianus lib. 2. Stilic.

Talibus inuitat donis, dextræque regendum
Diua simul porrexit ebur. Solemnibus vrnam
Commouet auspiciis, annique incepta secundat.
Tunc habiles humeros armis, Dea vestibus ambit

Romu-

Romuleis, latij sederunt pectore cultus,
Loricæque locum decuit toga.

Idem de plausu qui datus consulibus,

Spectabunt cupidæ matres, spargentur & omnes
Flore viæ, superet quum Pythia limina consul
Arduus, antiqui species Romana Senatus.
Pompeiana dabunt quantos proscenia plausus,
Ad cælum quoties vallis tibi Martia ducet
Nomen, Auentino Pallanteóque recessu.

Mamertinus Paneg. Iuliani. Post primæ salutationis fausta colloquia, quid pro iure consulari agere nobis placeat sciscitatur, Senatorium impleturus officium, si libeat tribunal petere, si concionem aduocare, si rostra conscendere. Sed nos ad curiam solemnia huius diei Senatusconsulta ducebant. Itaque se comitem statim præbet, & vtrumq; latus consulatus prætextatis tectus incedit, non multum differens à magistratibus suis & genere, & colore vestitus. Ausonius Grat. act. Palmatæ vestis meæ ornamenta disponis feliciter, & bono omine. Namque iste habitus vt in pace consulis est, sic in victoria triumphantis. Parum est si qualis ad me trabea mittatur interroges. Te coram promi iubes, nec satis habes vt largitionum ministri ex more fungantur. Eligis ipse de multis, & cum elegeris munera tua, verborum honore prosequeris. Palmatam, inquis, tibi misi, in qua D. Constantius parens noster intextus est. Hæc est picta vestis non magis auro suo quam tuis verbis. Constantius in argumento vestis intexitur, Gratianus in muneris honore sentitur. Eo quoque descendisti, vt quæreres qualis ad me trabea mitteretur. Omne

Y

largitionũ tuarum ministerium solicitudine fatigasti.
Sidonius carm. 2.

humerosque ex more priorum
Includat Sarrana chlamys. te picta togarum
Purpura plus capiat, nam res est semper ab æuo
Rara frequens consul.

Chlamydem pro veste consulari posuit Sidonius ep. 6. lib. 8. ep. vlt. lib. 1.

Chlamys Sarranis ebria fucis

Idem carm. 2.

Sedit & emerito iuuenis veteranus in auro.

Alia fuit trabea à toga picta. Auson. idyl. 1.

Vt trabeam, pictamque togam mea præmia consul
Induerer.

Idem in Panegyrico, Trabea vt in pace consulis est, sic in victoria triumphantis. Symmachus lib. 6. e. 40. Consul palmata amictus, & consulari insignis ornatu. Sidonius Panegyr. Majoriani,

meritisque laborum
Post palmam palmata venit.

Valer. Max. lib. 9. c. 1. vestem palmatam, togam pictam vocat. Macrob. Saturn. lib. 3. c. 13. Auro fuit intertexta, quare Ausonius aureas vestes appellat, & auratum trabeæ amictum. Prudent. lib. 1. in Symmach. auratum togæ amictum. Iul. Firmicus lib. 1. c. 3. Astronom. lib. 4. c. 15. Symmachus pictam togam, & trabeam consuli tribuit lib. 1. e. 1. lib. 9. e. 102. Isidorus lib. 19. c. 24. Palmata dicitur toga, quam merebantur hi qui hostes vicissent, & palmam reportassent. Sidonius ep. 6. lib. 1. Cassiodor. ep. 23. lib. 9. e. l. 6. Vopiscus in Valeriano. Virgilius tra-

beam priſcis Latij cõſulibus ante Romulũ tribuit lib. 7.

Hæc vbi certa ſedet patribus ſententia pugnæ,
Ipſe Quirinali trabea, cinctúque Gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina conſul.

Scipiones, trabeæ, faſti, ſellæ curules, conſulatus inſignia ſunt apud Ammianum lib. 19. Sidon. ep. 6. lib. 7. Corippum lib. 4.

Egrediens princeps ſacra trabeatus ab aula.

Suetonius lib. de genere veſtium, ſcribit tria genera eſſe trabearum, vnum Diis ſacratum quod eſt tantum de purpura, Aliud regum quod eſt purpureum, habet tamen album aliquid. Tertium augurale de purpura & cocco, ait Seruius. Virgil. ibidem,

Ipſe Quirinali lituo, paruáque ſedebat
Succinctus trabea.

Sidonius carm. 2.

Auſpicio, & numero faſces Auguſte ſecundos
Erige, & effulgens trabealis mole metalli
Annum pande nouum.

Pacatus Panegyrico Theodoſij, miſſas cum curulibus ſuis per rura palmatas. Fortunatianus, faſces, lictores toga prætexta, ſella curulis, imperia prouinciæ, magiſtratuum ornamenta ſunt.

De Sellis Conſulum.

CAP. XXIIII.

SEllæ conſulum aliæ fuere curules, aliæ geſtatoriæ. Gabius Baſſus in commentariis ſuis dicit Senatores in veterum ætate qui curulem ma-

gistratum gessissent, curru solitos honoris gratia in curiam vehi, in quo curru sella esset, supra quam considerent, quæ ob eam causam curulis appellaretur, sed eos Senatores qui magistratum curulem nondum ceperant, pedibus ita uisse in curiam, ait Gellius lib. 3. c. 18. Ausonius in Grat. act. Ista autem sedes honoris, sella curulis, gloriosa pompis imperialis officij, in cuius me fastigio posuisti. Ea fuit ex ebore. Curules eboreas consulum vocat Sidon. lib. 8. e. 8. Cassiodorus lib. 2. ep. 1. Horat. ep. 1. Curule ebur, Ausonius ebur ep. 20.

& tua Romæ

Præcessit nostrum sella curulis ebur.

Lucanus lib. 3. curules, alij sellas eboratas.

Prætor abest, vacuæque loco cessere curules.

Curulis sellæ insigne Symmachus lib. 1. e. 15. 95. lib. 5. e. 5. Sidonius ep. 6. & 8. lib. 8. lib. 7. e. 6. Consul Asterius anni sui fores votiuum aperuerat, adhærebam sellæ curuli. Mamertin. in Geneth. Prætextam sumto thorace mutasti, hastam posito Scipione rapuisti, à tribunali temetipsum in campum, à curuli in equum trãstulisti. Sellæ curules consulum excelsæ ac sublimes fuere, prætorum, Tribunorum, Senatorum omnium humiles. Lucanus lib. 5.

Vt primum mœstum tenuere silentia cœtum,
Lentulus è celsa sublimis sede profatur.

Quare per gradus in sellam curulẽ ascendendum fuit. Plin. in Panegyr. Ascendere curulem, induere prætextam. Ea variis signis sculpta fuit. Ouidius,

Conspicuum signis cum premet altus ebur.
Signa quoque in sella nossem formata curuli,

Et totum Numidæ ſculptile dentis ebur.

Claudianus Paneg. Honor. 6. Conſ. ſoliũ eburnũ dixit. Iulius Cæſar ἐπὶ θρόνων ἐλεφαντίνων τε, καὶ χρυσέων ἐχρημάτισε, in ſellis eburneis, & aureis. Horat. ep. 1.

hic faſces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur.

Imperatores ſæpe inter duos conſules in ſella curuli, aut tribunitio ſubſellio ſedebant. Hic honor Iulio Cæſari primo omnium eſt habitus, ait Dio. ὡς ἐπὶ ἀρχικοῦ δίφρου μετὰ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρείῳ καθίζῃ, vt in Senatu inter conſules in ſella curuli ſederet. Idem Auguſto tributum. ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθέζετο, ait Dio. Alia fuit ſella geſtatoria, qua per vrbem & agros à lecticariis ſeruis geſtabantur. Claudianus Paneg. Honor. 4. Conſulis.

Portatur iuuenum ceruicibus aurea ſedes,
Ornatuque nouo grauior Deus.
Auſonio cum iam ſuccinctus amictu
Per Ligurum populos ſolito conſpectior ires,
Atque inter niueas altè vehere cohortes,
Obnixiſque ſimul pubes electa lacertis
Sidereum portaret onus.

Aureata & bracteata ſedes dicitur Sidonio e. 8. lib. 8. emeritum aurum carm. 2. de Antemio,

Hinc reduci datur omnis honos, & vtrique magiſter
Militiæ, conſulque micat, coniuncta poteſtas
Patricij, celerique gradu priuata cucurrit
Culmina, conſcenditque ſenum puer ipſe curulem,
Sedit & emerito iuuenis veteranus in auro.

Dio in Theatra, & circum ſellam auream Cæſari illa

tam eſſe ait, ſed geſtatoriam fuiſſe non putem. Lecticis interdum vecti. Mamertinus in Panegyrico Iuliani, Penè intra ipſas palatinæ domus valuas lecticas conſulares iuſſit inferri, & cum honori eius, venerationique cedentes ſedile illud dignitatis ampliſſimæ recuſaremus, ſuis nos propè manibus impoſitos mixtus agmini togatorum prȩire cæpit pedes, gradum moderans penè ad lictoris nutum, ac viatoris imperium. Sella autem curulis vt plurimum quatuor lignis incuruis conſtitit, funibus ita vincta vt aperiri claudique poſſet. In aperta ſedebatur ſuper loris & linteis. Martial. l. 2. epi. 57.

Quem grex togatus ſequitur & capillatus,
Recenſque ſella, linteiſque, loriſque.

δίφρον ἀγκυλόποδα vocat Plutarchus in Mario. Suetonius lib. 2. Laxatis ſellæ curulis compagibus. Aurelianus li. 1. Tardar. paſſ. ſellas geſtatorias commemorat. Claudius Imper. primus ſella operta vſus eſt. Dio, δίφρῳ καταστέγῳ πρῶτος ῥωμαίων ἐχρήσατο. ὅθεν καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπατευκότες νῦν διφροφορούμεθα. Vnde & nos cõſulares ſella geſtamur. Sed ad curules redeamus, & ſellas in quibus ſedere imperatores. Caligula inter duos conſules medius in ſella aſſidere ſericis velis tectus, & in foro & in Senatu ſolebat. ἐν δίφρῳ μεταξὺ τῶν ὑπάτων καθεζόμενος ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν τῇ ἀγορᾷ. Suetonius de Claudio, De maiore, inquit, negotio acturum, medium inter conſulum ſellas tribunitio ſubſellio ſediſſe. Dio lib. 56. Subſellia prætorum & Tribunorum vocat βάθρα τῶν στρατηγῶν, καὶ τῶν δημάρχων. Tacitus lib. 4. Annal. vulgarem ſedem. Claudius, Alexander Seuerus, Iulianus, Augusti, aduentantibus conſulibus obuiam ibant, aſſurgebant, abeuntes de-

ducebant, vt ſcribunt Dio, Sueton. Lampridius, Ammianus. De Claudio Dio, καὶ τῶν ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβαινόντων ἀπὸ τῶν δίφρων, ἵνα διαλέγωνται αὐτῷ, προσανίστη τε, καὶ ἀντιπαρεσπῆλθέ σφισιν. Cum in Senatu conſules deſcenderent è ſellis, vt colloquerentur cum Claudio, aſſurgebat ipſe, & obuiam ibat. Romæ autem conſules, quoties de imperio ambigeretur, Remp. curabant. Herodianus lib. 2. οἱ γὰρ τῆς ῥώμης διοικεῖν εἰώθασιν, ὁπηνίκα ἂν τὰ τῆς βασιλείας μετέωρα ᾖ. Ipſi imperatores perpetuum conſulatum gerebant, vt ait Iuſtinianus Nouel. 105. Alij conſules in ſecundis erant faſcibus, quanquam ordinarij nomen anno dabant. Themiſtius in Panegyrico, ſiue oratione conſulari. ὃ μὲν τοίνυν ἥδυσμα τοῦ λόγου, καὶ ἡ πανήγυρις, μακαρίαν ἀποφῆναι τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἔτους. In eo igitur conſiſtit orationis huius ſuauitas, & huius diei celebritas, vt anni appellatio felix, & auſpicata appareat. Erant enim qui Panegyricas orationes noui conſulis auſpiciis recitarent, cuiuſmodi extant Libanij, Themiſtij, & aliorum. Sidonius lib. 1. c. 9. exeras volo in obſequium noui conſulis veterem muſam. In quinquenniis & decenniis imperatorum habitæ orationes in cœtu lætantium, etiam abſentibus Auguſtis. Panegyrico Nazarij, quis oro, Conſtantine Maxime, (præſentem mihi alloqui videor, qui etſi conſpectu abes, reuelli tamen mentibus non potes,) quis vnquam aſpirare laudes tuas valeat, æquiparandi magis ſpe quam gratia non tacendi. In Natalitiis item imperatorum, triumphis, victoriis, vt ex Genethliaco Mamertini, & Panegyrico Theodoſij apparet, cum Maximo victo Mediolanum ingreſſus eſt. Plinius Paneg. Qui mos

cui potius quam consuli, aut quando magis vsurpandus, colendusque est, quam cum imperio Senatus, auctoritate Reip. ad agendas optimo principi gratias excitamur. Sed parendum est Senatusconsulto, quod ex vtilitate publica placuit, vt consulis voce sub titulo gratiarum agendarum boni principes quę facerent recognoscerent, mali quæ facere deberent. Quia tamen in consuetudinem venit, vt consules publica gratiarum actione perlata, suo quoque nomine quantum debeant principi, profiteantur, concedite me non pro me magis munere isto quam pro collega meo Cornuto Tertullo C. V. fungi. Cur enim non pro illo quoque gratias agam, pro quo non minus debeo? Sidonius carm. 2. 5. & 7. Corippus lib. 4.

Tunc oratorum gemina facundia lingua
Egregias cecinit solemni munere laudes
Consulis Augusti.

Sidonius e. 6. l. 8. Itaque vt breui peracta, nec breuis sportula, acclamatum est ab omni Galliæ cœtu primoribus aduocatorum, vt festiuitate præuetus horas antelucanas, qui diem serum cum silentio præstolarentur, congrua meritorum fascium laude honestarent. Nicetium protinus circumspexere conspecti, &c. Dixit dispositè, grauiter, ardenter, magna acrimonia, maiore facundia, maxima disciplina, & illam sarranis ebriam succis inter crepitantia segmenta palmatam, plus picta oratione, plus aurea conuenustauit. Id factum Asterij consulatu. Ipsi consules gratias imperatoribus agebant, quas olim populo agere moris fuit, qui lege regia potestatem in principem transtulerat. Plutarchus in

Paulo

Paulo Æmil. εἰωθότων τῶν τὴν ὑπατείαν λαβόντων [illegible] ἀνθομολογεῖσθαί τινα χάριν, καὶ προσαγορεύειν φιλοφρόνως τὸν δῆμον ἀπὸ τοῦ βήματος. Cum ij qui consules renuntiati essent, solerent populo gratias habere, & eum benignè, & cum grati animi significatione pro tribunali appellare. Kal. Ianuariis Imperatoribus gratias agebant in Senatu, vnde tot orationes Panegyricæ natæ, vt scribit Plinius in Panegyrico, Ausonius in gratiarũ actione. Claudius tamen sibi vetuit à consulibus in Senatu gratias agi. κατέδειξε τοὺς αἱρετοὺς μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γινώσκειν, ὅπερ καθ' ἔθος ἐποίουν, quod ex more faciebant. Imperatores ipsi cum imperio consulatum auspicabantur, & aliis destinatum in se transferebant. Nero certè consulibus abdicatis solus consulatum iniit, vt Sueton. in Nerone c. 43. Consulatum, ait Plinius in Panegyr. incipientes principes, vel desinentes adeo concupiscunt, vt auferant. vt enim semper principes, sic semper consules erant, Nouella Iustiniani 105. de Consulibus. Ea enim dignitas nomini Augusto quoddam decus videbatur adquirere, Nouella Theodosij de Honoratis. Consulatumque aliis conferebant, & sibi cum libebat adsumebant, auctore Plinio lib. 2. ep. 11. Ausonio in gratiar. act. c. 9. Corippus lib. 2.

nomenque negatum
Consulibus consul post tempora longa nouabo.

Idem lib. 4. *Consule te felix, te principe floreat orbis.*

Conferebant autem consulatum imperatores postulantibus, aut sperantibus, vt soli ad has largitates venirent, qui se pares tantis expensis esse cognoscerent, vt ait Cassiodorus. Alioqui onera essent potius quam

honores, si supra vires aliquid imponeretur inuitis. Dabant pugillares suo nomine, diptycha amicis, sportulas, apophoreta, missilia in plebem spargebant. Symmachus lib. 2. e. 8. Filius noster Symmachus peracto munere candidati offert tibi dona quæstoria. Sportulam consulatus mei tibi debeo. Hunc in solido vno ad te misi. Sidonius lib. 8. e. 6. Breui peractam non breuem sportulam in consulatu Asterij scribit. ὑπάτια Græci recentiores vocant. Codinus in origine Constantinopoleos de Iustiniano, cum tẽplum S. Sophiæ absoluisset, καὶ ἐποίησεν ὑπάτια, καὶ ἔδωκε κεντηνάρια τῷ λαῷ διὰ Στρατηγίου μαγίστρου. Fecit hypatia, sparsit nummos, & dedit centenaria populo per Magistrum Strategium. Cedrinus ὑπατείας vocat missilia cõsulum. Symmachus lib. 2. e. 81. Quæso igitur, vt eius nomine diptycha, & apophoreta suscipere dignemini. Domino & principi nostro auro circumdatum diptychum misi, cæteros quoque amicos eburneis pugillaribus, & canistellis argenteis honoraui. Item ep. vlt. lib. 9. ep. 109. Solemnia dona vocat. Apophoreticum lib. 5. ep. 54. Diptychum eburneum, ep. 7. auctuarij. Theodosius & Arcadius vetuerunt ne cui facultas esset dandi diptycha ex ebore exceptis ordinariis consulibus. lib. 1. de expensis ludorum. C. Theodos. Ideo consularem munificentiam vocat Symmachus lib. 4. e. 6. lib. 7. e. 4. magnificam ludorum consularium functionem. ep. 8. lib. 7. Profusissimas largitiones consulum fuisse proprias ait lib. 2. e. 1. & 39. Cassiodorus lib. 6. e. 10. Pauperem nobilem expauescere consulatus expensas. Boëtius lib. 2. de consol. Triumphales largitiones consulum. Vopiscus in Aureliano,

consulatum factum esse diuitiarum, non hominum.
Aurum olim in plebem consules spargebant l. 2. de
spectacul. C. Theodos. Quod Marcianus prohibuit
C.l.2. de consul.&non spargend.&Marcellinus Comes
in Chronico. Iustinianus reuocauit Nouella 94. & 105.
Leo Philosophus abrogauit. Vopiscus in Aureliano,
vidimus proximè cõsulatum Furij Placidi tanto ambi-
tu in circo editum. Festa vocat consulis Symmachus
lib.5.e.5. Hinc factum est, inquit, vt me in consortium
festorum tuorũ accires. Erat is dies solemnis quo nouus
cõsul procedebat in publicum, lib.9.e.103. Symmachus.
Ludos igitur edebant consules, tantosq; sumtus susti-
nebant, vt non pauci bonis elauerint. Feras enim arces-
sebant ex Africa, diptycha dabant, missilia spargebant.
Claudianus lib.3. Stilicon.

Tum virides pardos, & cetera colligit austri
Prodigia, immanesque simul Latonia dentes.

Imperatores interdum consulibus de publico sumtus
sufficiebant, vt Vopiscus in Aureliano. Consulatum
in annum sequentem à die 11. Kal. Ianuarij sperare te
conuenit sumtu publico. Ad editionem ludorum Cir-
censium dati Antoniani trecenti, argentei Philippei
minutuli tria millia. Alexander Seuerus consules vel
ordinarios vel suffectos ex Senatus sententia nomina-
uit, sumtus eorum contraxit, & licet ob sumtus multi
euerterentur bonis, hic honor tamen vsque adeo expe-
titus fuit multis, vt post consulatum mendicare mal-
lent, quam sine consulatu abundare. Libanius in Pane-
gyrico Iuliani, πολλὴν συγγνώμην ἔχω τοῖς ἐρῶσι τοῦ πρά-
γματος, καὶ περὶ τὴν θέαν περὶ τῶν ἀγώνων ἀγαθῶν ἐπὶ τοῦ κομι-

αθῆναι τοῦ δίφρου. Ignoſco iis qui expetunt hunc locum, & ante alia bona poſtulabant à Diis, vt hac ſella geſtentur. Licet autem imperium diuiſum in orientis & occidentis principatum, duóq; principes, alter Romæ, alter Conſtantinopoli fuere, vterque tamen princeps ſimul vno vt eodem voto cõmunicatis cõſiliis duos conſules crearunt, quorum vnus Romæ, alter Conſtantinopoli moraretur. Cõſtantinópoli certè Conſul ſeptẽ προόδους, ac proceſſiones oſtentandæ auctoritati, ac munificẽtiæ faciebat. Prima fuit Kal. Ianuariis, ὅτε τὰ σύμβολα ὑπατείας κτήσηται, cum cõſulatus inſignia cæpiſſet. Altera mappæ, ceu Circenſium, ἁμιλλητηρίων. Tertia venationis quæ ſemel in theatro data, κυνηγίας. Quarta Monemeri quaſi vnius diei ſpectaculum dicas, vbi pancarpum datur, & arenarij cum feris depugnant, ἔνθα δὲ καὶ λεγόμενοι πάγκαρποι θεᾶται, καὶ θηρίοις προσμαχόμενοι ἄνθρωποι. Quinta Scortorum in theatro, & ridiculorum, πορνῶν καὶ γελωτοποιῶν. Sexta mappæ & equorum curulium. Septima Panegyris, cum magiſtratu conſul abit, vt Iuſtinianus Nouella 105. Olim miſſilia ſpargebant in populum teſſeras orbiculatas, aut quadratas, nummos aureos, argenteos, de quibus olim egimus in libro de venatione Circi. Lampridius in Heliogabalo cum collatum miſiſſet in populum, non nummos vel argenteos, vel aureos, vel bellaria, vel minuta animantia, ſed boues opimos, camelos, aſinos, & ceruos populo diripiendos objecit, imperatorum id eſſe dictitans. Leo Conſtitut. 94. ὅσοι ἐς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο, ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὶ προσέλαβον φιλοτιμίαν ἀντιδωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες, φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι ἀνθυπάτευον. Quotquot conſules creati ſunt, iure

dignitatis poſſunt largitione vti, & ſpargere nummos in plebem, magnificẽtiæ & amplitudinis ergo. καθυπατεύειν, δοῦναι ὑπατείαν, Cedrino conſularem largitionem facere, Vopiſco, conſulatum edere in circo. Iuſtinus ἐπιρρίπτειν τὰς δόσεις τοῖς πλήθεσι. ῥίπτειν τοὺς συνήθεις ἀποδεσμούς, ἐκρίπτειν ἐπικόμβια vt Codinus. ἀποδεσμοὺς vocant nummos in panno illigatos. Corippus lib. 4.

Egrediens princeps ſacra trabeatus in aula
Diuitias vulgo ſolemni munere donans
More niuis ſparſurus erat.

Gregorius Turon. lib. 2. Hiſtor. Franc. cum Clodoueus ab Anaſtaſio conſul dictus, aurum aſcenſo equo manu propria populo ſparſit. Ab ea die tanquã conſul aut Auguſtus vocitatus eſt. Statius lib. 1. Sylu. de Miſſilibus, *Dum noſtri Iouis hi feruntur imbres.* Sportulas ex more conſules ſparſiſſe indicat Sidonius ep 6. lib. 8. Plinius ep. 20. lib. 10. Caſſiodorus lib. 2. ep. 2. lib. 6. e. 10. Symmachus lib. 9. e. 124. Conſularem ſportulam mittunt præcipuis fautoribus abſentibus & præſentibus. Ennodius ep. ad Boëtium. Preces adijcio, vt conſularem ſportulam cum reſponſo præfatæ petitionis accipiam. Aureæ fuere vt plurimum ſportulæ, teſte Sidonio lib. 8. e. 6. & C. Theodoſ. de expenſis ludor. quas prohibet Iuſtinianus Nouella 105. Voluit dare argenteas lib. 1. e. 97. Symmachus, qui cõſularem oblationem, munus conſulare vocat lib. 4. e. 15. Caniſtelli argentei, & numiſmata dicuntur ſportulæ C. Theodoſ. l. 1. & 2. Ne quid læt. publ. l. 1. C. de expenſ. ludor. Cum publica celebrãtur officia, ſit ſportula nummus argenteus, alia materia diptycis. argẽti libra vna in argenteos 60. diuidebatur.

De Consulum fastis.

CAP. XXV.

IMperatores annum aperuisse Kal. Ianuariis cum inirent consulatum, & frequens senatus in Senatum veniret, supra ostendimus. Iidem vt plurimum primo nundino sibi alios consules sufficiebant, ni fortè Senatus eorum ordinem ac numerum descripsisset, qui ordinariis cõsulibus sufficiendi erant. Zonaras sub Commodo, per Cleandrum vigintiquinq; consules vno anno renuntiatos esse, εἰς ἕνα ἐνιαυτὸν ἀποδειχθῆναι scribit. Lampridius, Alexander, inquit, consulatum ter iniit tantum ordinarium, ac sibi alios semper primo nundino suffecit. Vopiscus prodit Tacitum Floriano fratri suo consulatum petiisse, & non impetrasse, idcirco, quod iam Senatus omnia nundina suffectorum consulum clauserat. Alexander nundina vetera ex ordine instituit. Ordinarios item consules nomen anno dedisse admonuimus. Sidonius carm. 2.

Hinc socer Anthemius praefectus, consul & idem
Iudiciis populos atque annum nomine rexit.

Consule Sidonium ep. 6. lib. 8. Senecam lib. 3. de ira c. 31. & lib. 3. de Beneficiis c. 16. Claudianum quarto consulatu Honorij sub finem. Vetus inscriptio est,

Hic bis praefectus patriae, praefectus & idem
Hic Libyae, hic idem Libyae Proconsul, & idem
Ter vice qui sacra discinxit iurgia iudex,
Consul & aeterno decorauit nomine fastos.

Statius curules pro consulatu posuit lib. 4. Sylu. 1.

totidem felix tibi Roma curules
Térque, quatérque dabit.

Quemadmodum & Ouidius fasces, ac ebur curule pro consulatu accepit lib. 5. Fastor. Majestas, inquit,

Illa datos fasces commendat, eburque curule.

De fastis in quos referebantur consules Sidonius car. 2.

Annum pande nouum consul vetus, & sine fastu
Scribere bis fastis.

Plinius Panegyrico, contigit priuatis aperire annum, imo & fastis nomen dare. Martialis lib. 11. e. 5.

Et iam purpureis dat tertia nomina fastis.

Liuius lib. 4. in fastos & commentarios Pontificum reges & consules relatos ait. Festus, fastorum libri appellãtur, in quibus totius anni fit descriptio. Scribebantur, & seruabantur fasti à Pontificibus, à quibus consulum cuiusque anni nomina, & gesta, diesque nefasti, profesti notabantur. Martialis lib. 12. e. 25.

Sed tu purpureis vt des noua nomina fastis.

Ouidius libro 3. fastorum, pictos fastos vocat, quia miniati. Suetonius in Tiberio, Tiberius in palatio natus. Sic enim in fastos & acta publica relatum est. Sidonius li. 8. e. 8. fastos consulũ purpurissatos appellat. Monumenta enim publica encausto erant insignita. Encausteria dicuntur lib. 9. C. de Agricol. Cens. & colon. Eædem dicebantur prætextæ, quæ res gestas Romanorũ continerent, quia Romæ olim membranæ purpureæ parte vna, altera candidæ & pexæ, vt in iis scriberetur. Legendus Isidorus lib. 6. c. 10. Ideo Persio Sat. 3. Bicolor membrana dicitur, Quod pars crocea, pars glutinata, ait Cornutus. In fastis item ducum

fortia facta ſcribebantur. Sidonius carm. 5.

Facta ducis Latiis ſunt condita faſtis.

Bicolor igitur membrana, quia introrſum candida, extrorſum lutea. Verum & membranæ quibus inuoluti libri, croceæ fuerunt. Tibul. e. 1. lib. 3.

Lutea ſed niueum inuoluat membrana libellum.

Ouidius ep. 1. lib. 1. Triſt.

Nec te purpureo velent vaccinia ſucco.

Martialis lib. 5. ep. 6.

Quæ cedro decorata, purpuráque
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Lucianus ad Imperitum. βιβλίον πάγκαλον πορφυρᾶν μὲν ἔχον τὴν διφθέραν, χρυσοῦν δὲ τὸν ὀμφαλόν. Libellus omnino pulcer, purpurea membrana, aureo vmbilico. Ita faſti purpurei membrana purpurea tecti Sidonius carm. 13. faſtus pro faſtis poſuit,

Sic te Sidonio recocta fuco
Multos purpura veſtiat per annos,
Sic luſtro imperij perennis acto
Quinquennalia faſtibus dicentur.

Ita & Varro, in ephemeride, Iulij Cæſaris qui faſtus porrexit. Legendus Priſcianus lib. 6. Seruius ad lib. 3. Æneid. Sidonius carm. 13.

Mandem perpetuis legenda faſtis,
Quæcumque egregiis geris triumphis.

Auſon. Panegyr. Domitianum pagina faſtorum ſuorum fecerat inſolentem. Conſules igitur anno dabant nomen, vnde Libanius ſupra dixit nomina conſulum toto orbe volitare, quod in contractibus & negotiis gerendis aſcriberentur. Nouella Iuſtiniani, iubentur

omnes

omnes συμβολαιογράφοι Imperatoris & Consulum nominibus annum notare, vnde sequitur æras ciuitatum esse sublatas. Huc respicere videtur lex 17. lib. 9. C.Theodosiani Tit. 40. de pœnis, vbi Eutropio splendor eripitur, & consulatus à commemoratione nominis eius vindicatur, vt eiusdem vniuersis actibus antiquitatis, omnia mutescant tempora, nec eius enumeratione sæculi labes appareat. Munus autem consulum proprium fuit, vt annum auspicantes manumitterent in foro Vlpio seruos quibus libertas danda esset. Sidonius carm. 2.

Nam modo iam nos festa vocant, & ad Vlpia poscunt
Te fora, donabis quos libertate Quirites,
Quorum gaudentes exceptant verbera malæ.
Perge pater patriæ felix, atque omine fausto
Captiuos vincture nouos, absolue vetustos.

Claudianus in 4. Consulatu Honorij,

Aspice mox lætum sonuit clamore tribunal,
Te fastos ineunte quater solemnia ludit
Omnia libertas, deductum vindice morem
Lex celebrat, famulusque iugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat securior ictu,
Tristis conditio pulsata fronte recedit,
In ciuem rubuere genæ, tergóque remouit
Verbera promissi felix iniuria voti.

Idem in 6. Consulatu Honorij,

Desuetáque cingit
Regius auratis fora fascibus Vlpia lector.

P. Diaconus manumittendis, inquit, ex more inductis ad Imperatorem, ipse lege agi dixerat vt solebat. Con-

ſulis autem officium fuit, conſilium præbere manumittere volentibus: apud conſulem alterutrum manumiſſiones expenduntur, D. Tit. 19. lib. 1. Caſſiodorus lib. 6. e 1. In argumentum etiam publicæ gloriæ ſoluebant famulos iugo ſeruili. Denique ſub Imperatoribus alij priores, alij poſteriores conſules deſignabantur, alij ſufficiebantur ordinariis. Gratianus ad Auſonium, Cum de conſulibus in annum creandis ſolus apud me volutarem, te conſulem deſignaui, & declaraui, & priorem nuncupaui. Auſonius Grat. actione, In conſulatu, inquit, cum collega meo honore conjunctus, nuncupatione prælatus ſum. Hadrianus poſt præturam anno ætatis triceſimo quarto conſul fuit ſuffectus, narrante Spartiano. Ordinarij conſules inibant magiſtratum Kal. Ianuariis, quo tempore Senatus frequens ob feſta Ianuariorum primo luci cõuenerat, ait Victor in Commodo. Plinius lib. 2. ep. 11. Ianuarius menſis fuit Senatorum frequentia celeberrimus. Dicebantur inire faſtos, intrare annos. Statius lib. 4. Sylu.

Sic annos intrare decet, da gaudia faſtis.

Claudianus, *Te faſtos ineunte.*

Ad hæc gaudia celebranda vocabantur etiã matronæ. Trebellius in Galieno, Matronas ad conſulatum ſuum rogauit, iiſdémq; manum ſibi oſculantibus quaternos aureos ſui nominis dedit. Conſularia ornaméta Quintilianum ſortitum eſſe ſcribit Auſonius in Gratiarum act. Conſulis vero & patricij dignitates vt plurimum erant conjunctæ. Quare Anaſtaſius Conſtantinop. Imperator ad Clodoueũ FranciæRegem titulos conſulis & patricij cõjunctim miſit, narrante Gregor. Turon.

Lex prima C. Theod. de consul. præf. Nouella Theodosij de Honorib. Iornandes de successiõn. regnorum, Tunc Leo Anthemium D. Marciani generum de Patricio Cæsarē ordinans. Id ipsum Marcellinus Comes indict. quinta testatur. Eutropio consulatus simul, & patriciatus eripitur. C. Theodos. l. 17. de pœnis. Nouella Theodosij de honoribus, Præfectura & consulatu conspicuus pridem consulari præfertur, & consuli par esse censetur & proximus. Augustus anno ætatis vicesimo consulatum inuasit, ait Suetonius. Nepotibus suis Caio & Lucio principibus iuuentutis impuberibus eundem decernendum curauit, auctore Tacito lib. 1. Annal. Vetus lapis, Caium populus Rom. consulem creauit annos natum xiiii. In lapide Ancyrano Augustus ait, Honoris mei caussa Senatus P. Q. R. nepotes meos Caium & Lucium annum quintum & decimum agentes consules designauit, vt eum magistratum inirent post quinquennium ex eo die quo deducti in forum. Libera Republica consulatus nemini delatus nisi post quadragesimum ætatis annum. Excipio Scipionem maiorem, Pompeium, Augustum. Nemo eundem magistratum nisi decennio interiecto gerere potuit. Quod tamen institutum Teutonis in Italiam irrumpentibus in Mario seruatum non est. Sub Imperatoribus vetera instituta exsoleuerũt. Augustus decimum & tertium consul fuit. Statius lib. 4. Sylu.

Ter latio, deciesque tulit lubentibus annis
Augustus fasces.

Tacitus lib. 1. Annal. Numerus etiam cõsulatuum celebrabatur quo Valerium Coruinum, & C. Marium

ſimul æquauerat. De 12. faſcibus conſulum, & totidem lictoribus, quia res contrita eſt, verbum non addo. Conſules domo exibant auſpicato. Plinius Panegyr. Conſuli cum domo exiret, vna in limine mora conſultare aues, reuererique numinum monitus, nemo ſubmouebatur, tanta viatoribus quies. Stabant candidati ante curulem conſulis. Conſul pro tribunali ſedens iudicat, aut ad prætores remittit. Caligula vero, Claudius, Domitianus omnes annos poſſidebant, ſummumq; illud purpuræ decus non niſi præcerptum, præfloratumque trāſmittebant. Sub Trajano priuati faſtos aperuerunt, annum reſerarunt. Monuimus ſupra cōſules plærumq; fuiſſe & patricios. Sed & ſi non ſit patricius, conſul patricio dignitate antiſtat. Conſul priori loco præfertur poſteriori, licet bis conſuli, niſi poſterior ſit patricius. Patricio enim conſuli cedit, niſi prior idem poſtea patricius fiat. l. 1. C. de conſulib. tit. 3. lib. 12. In conſulum renuntiatione Præfectorius ei qui præfecturam non geſſerat, prælatus videtur. Auſonius, Interrogatus quem priorem decerneres conſulem, ilico ſubdidiſti, Quid de duobus conſulibus deſignatis quæritis quis ordo ſit nuncupationis? Anne alius quam quem præfectura conſtituit? Conſules autem ipſo conſulatus die conuiuium Senatoribus & Equitibus Romanis olim edidere, teſte Plinio lib. 14. c. 15. Cæſar Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernum dedit. Epulo vero in tertio conſulatu ſuo Falernum, Chium, Lesbium, Mamertinum. Vopiſcus in Valeriani litteris de Aureliani cōſulatu decreto cum ſumptibus. Dabis ad editionem circenſium aureos Antoninianos trecentos, cōuiuium

autem publicum edi iubebis Senatoribus, Equitibus Romanis, hostias majores duas, minores quatuor. Fuit & epulum magistratuum aliorum, cuius meminit M. Tullius lib. 4. Tuscul. Quæst. Deorum, inquit, puluinaribus, & epulis magistratuum fides præcinunt. Constantinopoli Curiæ loco, & Senaculi fuit domus ampla, in quam Senatus, & P. conscripti conuenirent, & ipse imperator ventitaret quoties habitum consularem assumeret. Zonaras, in Leone εἰς οἶκον μέγιστον ἡ γερουσία καὶ οἱ λογάδες συνερχόμενοι ἐξεκλησιάζοντο, καὶ ὁ βασιλεὺς ὅτε στολὴν ὑπατικὴν μετελάμβανεν. Interdum consul dictus qui consularem prouinciam gerebat. Apuleius Apologia, Propè, inquit, exacto consulatu, id est, administratione. Sic præfectus Asiæ dicitur consul in Græcis epigram.

σῆμα δ' ἀμαλδυνάντος ἀειστοῖο χρόνοιο
μάξιμον ἐκδήλον θῆκ' ἀσίης ὕπατος.

Monumentum clarum improuisi temporis obscurantis Asiæ consul posuit Maximum. Recentioris æui auctores consulis appellationem de pristina dignitate plurimum deiecerunt. Nam & apud Codinum Constantinopoli fuit ὕπατος τῶν φιλοσόφων, consul Philosophorum. Et in municipiis Italiæ, vt hodiéq; in vrbibus Galliæ Narbonensis, fuere consules, municipales magistratus. Codinus lib. de offic. Aulæ. ὁ τῶν πισσάων ἔρχεται κόνσυλος, καὶ πολυχρονίζει. Consul Pissarum venit, & multum moratur. Gregoras lib. 4. οἵ γε μὲν κατὰ χρόνους τακτοὺς ἀρχὴν ἀποστελλόμενοι, ὁ μὲν ἐκ βενετίας καλεῖται μπαΐουλος, ὁ δ' ἐκ πίσσης, κόνσυλος. Qui mittuntur statis temporibus rectores, à Venetis vocantur Bajuli, Pisis profecti consules. Petrus Aruernas

consulem pro comite posuit, epistola ad calumniatorem. Sidonius, inquit, vir eruditissimus, & ardentissimi ingenij ex præfecto, & consule antiquus Aruernorum Episcopus. Atqui Sidonius consul Romæ non fuerat, sed præfectus prætorio, & Comes. Odo ad Fulconem Andegauorum Comitem, Fulconi bono gloriosissimo cõsuli Andegauorum. Idem de Translatione Martini, Vir illustris Ingelgerius Comes Hugonis Ducis Burgundiæ nepos, Andegauensium consulatum nuper ex regio munere sibi impertitum procurabat. Hildebertus epist. 25. ad Comitissam. Absentia mariti laboriosior tibi cura consulatus incubuit. Consulatum vocat comitatũ, & administrationem. Hoc postremum addo de cõsulibus, In Donatione Constantini Clericis Romanis honorarium cõsulatum delatum Balsamon, ἄνδρας τε εὐσεβεστάτους κληρικοὺς πολλῶν τάξεων τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ δουλεύοντας θεσπίζομεν κοσμεῖσθαι καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα καὶ μεγαλειότητα, ἧς κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι. Apud Adonem & Hincmarum ita leges, viris etiam reuerendis clericis & diuersis ordinibus eidem ecclesiæ seruientibus, illud culmen, singularitatẽ, potentiam, & præcellentiã habere sãcimus, cuius amplissimus noster Senatus videtur gloria adornari, id est patricios, atque consules effici. Prudentius lib. 1. contra Symmachum.

Denique pro meritis terrestribus æqua rependens
Munera, sacricolis summos impertit honores
Dux bonus, & certare sinit cum laude suorum,
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet.

De Censura Imperatorum, & Censoribus.

CAP. XXVI.

Censura fuit Romæ omnium dignitatum apex, quam Dio sanctissimam, & præcipuæ auctoritatis vocat, τιμητία, ἥ τις ἐστὶν ἀρχὴ πασῶν ἱερωτάτη, καὶ δυναμένη μέγα, ἐκβάλλειν τε ἔξεστι συγκλήτου τὸν ἀπρεπῶς ζῶντα, καὶ προσγράψαι τὸν ἄριστον. Censura & sanctissima est dignitas, & plurimum potest, penes quam sit & pellere Senatũ decoctorem ac perditum, aut adsciscere in Senatum optimum. Censorum munus M. Tullius exponit lib. 3. de legib. Censores populi æuitates, soboles, familias, pecuniasque censento, vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor, populique partes in tribus distribuunto, exin pecunias, æuitates, ordines partiuntor. Equitum, peditúmq; prolem describunto, cœlibes esse prohibento, mores populi regunto, probrum in Senatu ne relinquunto, bini sunto, magistratum quinquennio habento. Legatur Polybius lib. 6. Liuius lib. 4. Varro, Festus, Gellius li. 4. c. 12. Plin. lib. 34. c. 6. lib. 33. c. 4. lib. 35. c. 17. Valerius Maxim. lib. 2. c. 9. M. Tullius pro Cluentio, & orat. 1. in Rullum. Dio lib. 38. 40. 54. Dionysius Halycarn. lib. 4. & sub finem lib. de legationibus. Symmachus lib. 1. e. 6. Censorum notio fuit spectare opera quæ locassent. Hoc me negotium curare voluisti. mos gestus imperatis. Trebellius in Valeriano, Tu æstimabis qui manere in curia debeant, tu equestrem ordinem in antiquum statum re-

diges, tu censibus modum pones, tu vectigalia firmabis, diuides statum, respublicas recensebis, tibi legum scrutandarum auctoritas dabitur, tibi de ordinibus militum iudicandum est, tu arma respicies, tu de nostro palatio, tu de iudicibus, tu de præfectis eminentissimis iudicabis. Excepto denique præfecto vrbis Romæ, exceptis Coss. ordinariis, ac sacrorum rege, ac maxima virgine vestalium, si tamen incorrupta permanebit, de omnibus sententias feres. Laborabunt etiam illi, vt tibi placeant, de quibus non potes iudicare. Idem ibidem, Duobus Deciis Cos. cum iretur per sententias cui deberet censura deferri, nam id Decij posuerant in Senatus amplissimi potestate, Valerianus ait, quæso sanctissime imperator, ne ad hanc me necessitatem alliges, vt ego iudicem de populo, de militibus, de Republica, de omni penitus ordine, de iudicibus, & tribunis & ducibus. Hæc sunt propter quæ Augustum nomen tenetis, apud vos censura desedit, non potest hoc implere priuatus. Dio, ἐκ δὲ τοῦ τιμητεύειν τούς τε βίους καὶ τοὺς τρόπους ἡμῶν ἐξετάζουσι, καὶ ἀπογραφὰς ποιοῦνται, καὶ τοὺς μὲν καταλέγουσι, τοὺς δ' ἀπαλείφουσι, ὅπως ἂν αὐτοῖς δόξῃ. Imperatores, inquit, ex eo quod censores sunt, vitas & mores nostros discutiunt, ac iudicant, descriptiones capitum & bonorum faciunt, & alios quidem legunt in Senatum, alios Senatu mouent. Iulius Cæsar primus omnium præfecturam morum perpetuam recepit, auctore Suetonio lib. 1. c. 76. Dio scribit eum fuisse τιμητὴν διὰ βίου, censorem perpetuum. Idem recensum habuit non censum. Augustus recepit & morum, legúmque regimen æquè perpetuum, quo iure quan-

quam

quam sine censuræ honore, censum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium solus, ait Suetonius lib.2.c.27. Ouidius lib.2. Trist. e. 1.

Et pia tura dedi pro te, cumque omnibus vnus
Ipse quoque adiuui publica vota meis.
At memini, vitámque meam, moresque probabas,
Illo quem dederas prætereuntis equo.

Item, *Carmináque edideram cum te delicta notantem*
Præterij toties irrequietus eques.

Dio, τῶν τρόπων ἐπιμελητὴν, καὶ τιμητὴν εἰς πενταετίαν χειροτονῆσαι, Augustum ait morum magistrum, & censorem ad quinque annos suffragiis populi creatum. Censores vltimi Paulus Æmilius Lepidus, & Luc. Munatius Plancus, qui cum ascenderet tribunal, prolapsum est. quod à Dione scriptum miror, cum Augustus censores creari desitos longo interuallo crearit, narrante Suetonio c. 37. lib. 2. Cumque Claudius gesserit censuram intermissam diu post Paulum, Plancumque censores, eodem auctore lib. 5. c. 16. Cum Vitellius pater sub Tiberio censor fuerit apud Tacitum lib. 17. Cum Vespasianus susceperit censuram, ait Suetonius: cum Domitianus consul ad decem annos censor perpetuus creatus sit, ὕπατος ἐπ' ἔτη δέκα, τιμητὴς διὰ βίου κεχειροτόνητο, vt Zonaras. Is, vt censor, Cæcilium Rufinum Senatu mouit quod saltaret, & Claudium Pacatum, etsi centurio fuerat, quod eum seruum esse constaret. Dalmaticus sub Constantino magno censor cognouit de Athanasio, vt Socrates lib. 1. hist. eccles. Valerianus sub Decio censor fuit. Tertullianus tamen de pallio c. 6. conqueritur è Republica sublatam censuram. Iamdu-

dum, inquit, censoriæ intentionis episcenio disperso, libertinos in equestribus, subuerbustos in liberalibus, dedititios in ingenuis, rupices in vrbanis, scurras vidimus in forensibus, paganos in militaribus. Symmachus lib. 4. e. 29. repudiatam censuram ait, ne sub specioso nomine fores impotentiæ ambire solitis panderentur. Qua de re duos orationes se scripsisse testatur. Legatur ep. 45. lib. 4. e. 9. lib. 5. vbi decreto Senatus censuram fugatam, & reprobatam ait, quia, vt Valerianus apud Trebellium, Tempora sic repugnant, vt censuram hominum natura non quærat. Augustus Cæsar censor factus est cum Agrippa, τιμητεύσας μετ' ἀγρίππα, vt Dio, Senatum ἀνεκάθηρεν, purgauit, non quod Senatorem quenquã mouerit Senatu, sed quod eos cohortatus sit, vt qui sibi conscij essent sui generis, aut anteactæ vitæ, de se ipsi iudicium facerent. Eutropius lib. 2. de censura, ἀρχὴ δὲ ἦν αὐτὴ τῶν μεγίστων, καὶ ἦν ἔργον αὐτῇ, τοὺς τῶν πολιτῶν διερευνᾶσθαι, καὶ κρίνειν βίους, τιμωρίας τε κατὰ πάσης ἠδύνατο δυναστείας, καὶ οὐδεὶς ἦν ἔξω τῆς τοῦ κήνσωρος ἐξουσίας. Maximus, inquit, erat is magistratus, cuius munus fuit, vt inquireret in mores ciuium, & de iis iudicaret, & animaduertere in omnes potestates poterat, & nemo solutus ac liber erat à censoris auctoritate. κύριοι δὲ ἦσαν οἱ κήνσωρες καὶ ἔργοις καινοῖς κατακοσμεῖν τὴν πόλιν. Poterant nouis operibus ornare vrbem. Idem lib. 1. Seruius Tullius, ait, dedit initium descriptionibus corporum, ταῖς ἀπογραφαῖς τῶν σωμάτων, quæ nusquam gentium vsurpatæ, aut notæ erant. Trajanus tantum in censura ponderis esse putauit, vt non nisi sero præfecturam morum susceperit. Plin. Panegyr. Ideo non censuram adhuc,

non præfecturam morum recepiſti, quia tibi beneficiis potius, quam remediis ingenia experiri placet.

De Dictatura Imperatorum. CAP. XXVII.

IVlius Cæſar Dictator perpetuus fuit, cęteri abſtinuerunt. Aurelius Victor in additamento prodit Auguſtũ perpetuũ Dictatorem dictum, negat Suetonius lib. 2. c. 52. Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, dejecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus eſt. Dictator dicitur δισύπατος, μόναρχης πρόσκαιρος, ἀνεύθυνος, vt Suidas, bis conſul, vel potius, qui duorum conſulum eſt loco, monarcha ad tempus, qui imperij ſui rationem non reddat. Sed de dictatura legantur Liuius & Dionyſ. Halyc. abſtineo.

De Titulo Flauij. CAP. XXVIII.

FLauij plures olim fuere. Apud Dionem in Nerone, Subius Flauius Tribunus prætoriarum cohortium. Apud eundem in Tito, Flauius & Pollio conſules. Victor libro de Imperatoribus, Baſilicam Flauij meritis patres ſacrauere. Dio in Caracallo, Flauianum Titianum commemorat procuratorem Alexandriæ. item Flauium Materianum qui præfuit vrbanis militibus. In Alexandro Seuero, Flauium Heracleonem præfectum militum in Meſopotamia. Suetonius Veſpaſiano, à Tito Flauio Petronio gens Flauia. Apud Trebellium, Claudius gentes Flauias, quę Domitiani & Titi fuerant, propagauit. Poſſumus dicere

Flauium Clodium vnicum in terris principem. Flauius Claudius Valerio Aureliano suo salutem. Vopiscus in Aureliano. Ob hoc Cõstantius Cæsar & Constantinus Magnus Flauij dicti. Vetus inscriptio est, Imperator M. Flauius Valerius, Constantinus, Maximus, Pius, Felix, semper Augustus, Cõstantij Pij filius. Iustinianus Flauium se proscribit in ipso institutionum vestibulo. Flauij reges Langobardorum dicti. A Constantino Magno ceteri imperatores Flauij dicti, vt docet inscriptio institutionis Honorij, & Theodosij ad Marcellum virum clarissimum Tribunum, & notarium in collatione Donatistarum. Reges Gotthorum in Hispania Flauij dicti.

De Titulo Felicis. CAP. XXIX.

IMperatores Felices appellati sunt. Prosper Aquitan. libro de Prouidentia,

Felices dici mos est, quos blanda potestas
In summos apices tumidorum euexit honorum.

Plinius ep. 18. lib. 5. Homo felicior, quam felicissimus arbitraretur. Neronem felicissimum vocat. Idem in Panegyr. ex illo felicitatis somno velut excitato induere prætextam, ascendere curules. Sidonius lib. 2. e. 15. Maximum imperatorem felicissimum vocat. carm. 2.

Tale puerperium quoties Lucina resoluit
Mos elementorum cedit, regnique futuri
Fit rerum nouitate fides, venisse beatos.

Idem, *Infelix felice vno.* ep. 13. lib. 2. felix semper Augustus. Plinius Paneg. an satius fuit felicem vocare.

Lib. 1. Inſtit. Iuſtiniani, Imperator Cæſar Flauius, Pius, Felix. In vet. inſcript. Commodus εὐσεβής, εὐτυχής indigetatur. Supra in titulis Imperatorum plura exempla poſuimus.

De Titulo Sereni. CAP. XXX.

SEreni item dicti ſunt Imperatores, & ſerenitas Auguſtorum. Symmachus ep. 3. in Auctuario, Serenitati veſtræ gratias agere. Epiſt. 22. ad comitatum ſerenitatis veſtræ. Euagrius lib. 3. c. 17: ὥστε τό πιν αὖθις παρὰ χρηματίσαι παρὰ (ſic lego non περὶ) τῆς αὐτοῦ γαληνότητος. Manaſſes,

> πρὸς ταῦτα ὁ γαληνότατος καὶ πρᾶος Ἰουστῖνος.
> βαβαὶ τῆς γαληνότητος καὶ τῆς χρηστότητός σου.

Id eſt, ita reſponſum eis datum ſit ab eius ſerenitate. Ad hæc ſereniſſimus, & meritiſſimus Iuſtinus. ô ſerenitatem & bonitatem eius. Symmachus lib. 2. e. 6. quid in æterno principe ſerenitatis inuenerit. Ammianus lib. 30. Antoninus Pius erat Serenus, & Clemens. Vetus inſcript. Serenitati eius dicatus. Nouella Iuſtiniani 113. Solius imperatoris eſt ſerenitas, pietas, manſuetudo. Caſſiodor. lib. 1. ep. 4. Theodoricus Rex hanc ſibi clementiæ appellationem arrogat: clementiæ, inquit, noſtræ ſerenitas exprimitur. Capitolinus in Macrino, ſerenitati tuæ. In epiſtol. Ludouici Imperat. German. ad Baſilium Imperat. Conſtantinop. Serenitas Baſilij vocatur. Noſtra ætate Veneti Ducem ſuum Sereniſſimum, Remp. Sereniſſimam vocant.

De Titulo Tranquilli, & mansueti. CAP. XXXI.

VT Sereni ita & tranquilli, & lenes dicti Imperatores. Græci ἡμέρους, & ἐπιεικεῖς vocant. Eusebius lib. 4. de vita Constant. ἀπεστάλη δὲ γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος. Missæ sunt litteræ à nostra mansuetudine. item παρὰ τῆς ἡμετέρας ἐπιεικείας à nostra æquitate. Iulianus in Diatagmate & edicto ad Alexandr. ἐξ ἧς ἂν ἡμέρας παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος γράμματα δέξηται. Ex qua die nostræ mansuetudini, litteras acceperit. Maximus ep. ad Valentinian. quę nunc agi dicuntur in partibus tranquillitatis tuæ. In edicto Constantini imperatoris apud Adonem, & Hincmarum, Imperator Cæsar Flauius Constantinus fidelis, mansuetus, beneficus. Symmachus lib. 10. ep. 46. Tranquillitatem imperatoris appellat. Liberius Episcopus Constantio Augusto, Tranquillitate tua consentiente sic omnia discutiantur, item opto tranquillissimum imperatorem. l. 31. C. Theodos. de appellat. Tranquillitas tribuitur Imperatoribus. Hunc sibi titulum vindicāt reges Gotthorum apud Cassiodorum lib. 6. form. 9.

De Titulo Pij. CAP. XXXII.

PIj plærumque indigetantur Imperatores, εὐσεβεῖς, quia vt Iulianus Nouella 113. Solius Imperatoris est serenitas, pietas, mansuetudo. Leo Imperat. apud Euagrium lib. 2 c. 9. δι' εὐχῆς μὲν ἦν τῇ ἐμῇ εὐσεβείᾳ. In votis erat meæ pietati. παρὰ ἴσα τῶν δεήσεων ἃς τῇ

ἐμῇ εὐσεβείᾳ ἐκόμισαν. Exſcriptas iiſdem verbis preces, quas ad meam pietatem attulerant, miſi. Antonius qui Hadriano in imperium ſucceſſit, primus pius eſt appellatus. Conſtantius & Conſtantinus in veteri inſcript. dicuntur Pij. Macrinus Pij cognomen recuſauit, apud Capitolinum. Apud Euſebium lib. 9. hiſtor. eccleſ. Valerius Maximus εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἀνίκητος indigetatur. lib. 7. Licinnius Galienus εὐσεβὴς εὐτυχὴς. lib. 8. Flauius Conſtantinus Pius, Felix, vocatur. In epiſt. S. Leonis Papæ ad Leonem Imperatorem Auguſtum hi tituli præſcribuntur, τῷ ὑπερενδόξῳ καὶ γαληνοτάτῳ υἱῷ λέοντι αὐγούστῳ. εὐαγέστατε βασιλεῦ, ὑπερένδοξε, καὶ ἡμερώτατε, ἡ σὴ ἡμερότης καὶ εὐλάβεια. Superilluſtri & sereniſſimo filio Leoni Auguſto. Sacratiſſime imperator, illuſtriſſime, manſuetiſſime, tua manſuetudo & prudentia. Commodus ſe Pium dici voluit. Xiphilin. Commodo, Imperator Cæſar Luc. Ælius, Aurelius, Commodus, Auguſtus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, εὐσεβὴς εὐτυχὴς. Ita & Iuſtinianus Pius dictus, vt ſupra oſtendimus. Veteres illi Imperatores Pij dicti, quod ſubditos patria pietate fouerent, Chriſtiani vero Imperatores, quod Deum colerent, & pietatis officia vbiq; frequentarent. Solebant enim ante quadrageſimam, de ieiunio in Senatu agere, de fide ac pietate Chriſtiana in conſiſtorio diſſerere, preces facere in áureo triclinio, proceſſionibus ſacris, quę Litaniæ dicuntur, intereſſe, & ad campum vſque ſacerdotes ſequi, matutinos Deo hymnos canere, cum domi, tum in regio ſacello. Zonaras tom. 3. p. 147. ὡς μὴ δυνηθῆναι ἐν ἀρχιερεῖ τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἢ καὶ ἐπὶ σιλεντίου.

Ita vt non potuerit Imperator in Senatu sermonem solemnem habere de ieiunio, quod dicitur silentium. Euseb. lib. 4. Constant. Constantinus ἐπὶ τοῦ συνήθους ἀκροατηρίου, sæpe apud milites, & plebeios, sæpissimè apud amicos de pietate in Deum ac fide in auditorio consueto agebat. Cedrinus in Leone, Michaël μέλλων ἐπιβατήριον εὐχὴν ἐν τῷ χρυσῷ τρικλινίῳ ἀποδοῦναι τῷ θεῷ, ἐκδυσάμενος ἣν ἔτυχε φορῶν ἐσθῆτα, cum preces auspicales in aureo triclinio redditurus esset Deo, exuta veste quam ferebat, dedit vni ex comitibus. Inde discessit in templum, quod erat in palatio, ceteri sequebantur præeuntem. Zeno Isauricus instituit vt ἔπαρχος ἀκολουθῇ ταῖς λιταῖς, vt præfectus vrbi soqueretur sacerdotes cum publicas precationes, & processiones facerent. Theodorus Anagnostes, moris erat Episcopū à Tauro sella gestatoria gestatum preces facere campum vsque, ἔθος ἐπίσκοπον ἀπὸ τοῦ Ταύρου φορείῳ φερόμενον λιτανεύειν ἕως τοῦ κάμπου. Socrates lib. vlt. Theodosius Arcadij filius ταῖς ἑαυτοῦ ἀδελφαῖς ὀρθρίζων ἀντιφώνους ὕμνους ἦδε, diluculo alternis cum sororibus suis hymnos canebat. Zonaras, Imperatores mane περὶ ὄρθρον τῆς νυκτὸς γινομένης sub diluculum, cum adhuc tenebræ essent in templum ibant κατάρχεσθαι τῶν ὕμνων, vt inciperent hymnos. Theodosius iunior sæpe ieiunabat, maximè quarta & sexta feria quam parasceuen vocant. Socates lib. 7. c. 22. νηστεύειν τε τὰ πολλὰ καὶ μάλιστα τὰς τετράδας, καὶ τὰς παρασκευάς. Marcianus Imperator in litaniis & precibus quę fiebant in campo pedes egrediens, multa dona egentibus præbebat. Theodorus Anagnostes, ἐν ταῖς λιταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ, πεζὸς ἐξερχόμενος, πολλὰς τοῖς δεομένοις δωρεὰς παρεῖχεν.

Ana-

Anatolius episcopus cum vidisset Marcianum pedibus euntem, & ipse pedes litanias obiuit. ὁ δὲ μαρκιανὸν βλέπων πεζεύοντα, καὶ αὐτὸς πεζεύων ἐξιτάνευεν. Manasses de Leonis Armenij cæde.

καὶ τοίνυν συνεισάγουσι νύκτωρ τοῖς ψαλμῳδοῦσι
θωρακοφόρους αἰχμητὰς ῥομφαιοφόρους,
οἳ συμπεσόντες τῷ θηρὶ παλαμναιοτάτῳ
τελοῦντι τὸ λειτούργημα τῶν ὑπορθρίων ὕμνων
τοῖς ξίφεσι συγκόπτουσι.

Ergo de nocte introducunt psallentibus hastatos loricatos romphæas ferentes, qui irruentes in feram perditissimam obeuntem officium hymnorum antelucanorum, ensibus conscindunt. Eadem de re Cedrinus, εἰώθει γὰρ ἐν ταῖς ψαλμῳδίαις ἐξάρχειν τῶν ὕμνων, καὶ μᾶλλον ὅτε ἐν τῇ τοῦ χριστοῦ γεννήσει, οἱ τῆς ἑορτῆς κανόνες ἐψάλλοντο. Solebat enim & in psalmodiis incipere hymnos, maximè in Christi natali, si canones festi canerentur.

De Titulo optimi. CAP. XXXIII.

Optimi dicti Imperatores. Plinius Panegyr. Adoptauit te optimus princeps in suum, Senatus in optimi nomen. Hoc tibi tam proprium quam paternum. Etenim vt nomine Augusti admonemur eius cui proprium dicatum est, ita hæc optimi appellatio nunquam memoriæ hominum sine te recurret. Postea optimi dicti Marcus Philosophus, & Alexander Seuerus, apud Capitolin. & Lampridium.

De Tit. Maximi. CAP. XXXIV.

IN vet. inscript. Maximi vocantur Imperat. Maximus Parthicus, Maximus Germanicus. Vide supra caput 4. De Titulis Imper.

De Titulo Germanici. CAP. XXXV.

GErmanici dicti Imperatores iam inde à Tiberio. Tacitus lib. 1. Annal. Milites dicebant sua in manu sitam rem Romanam, suis victoriis augeri Remp. in suum cognomentum asciscі imperatores. Vet. inscriptio, Caius Plinius Caij Filius C. N. Cæcilius secundus consul, augur, legatus, proprætor prouinciæ Ponti cõsulari potestate in eam prouinciam ab Imper. Cæsare Nerua Trajano Augusto Germanico missus. Tiberius primus Germanicus vocatus, deinde Drusus Germanicus, tum Germanicus, Drusi Germ. filius, quem Tiberius adoptauit, vt Dio lib. 55. Tacitus lib. 1. Annal. Post Tiberium Imperatores fermè omnes Germani dicti, à bellicosâ gente. Sed & candidati principatus hoc cognomento insigniti. In lege qua imperium Claudio delatum, Claudius Germanicus dicitur, qui filium ex Messalina primo Germanicum, deinde Britãnicum cognominauit. Vitellius imperator filium sinu retinens Germanicum appellauit, cinxitq; cunctis fortunæ principalis insignibus. Idem cognomen Germanici delatum ab vniuersis cupidè recepit, narrante Sueton. Apud eundem Germanici cognomen assumit Domitianus. Statius lib. 4. Sylu.

Læta bis octonis accedit purpura fastis
Cæsaris, insignemque aperit Germanicus annum.

In epist. ad Marcellum, Primo autem sept. decimum Germanici nostri consulatum adoraui. Sidonius car. 5.

Trajanum Nerua vocauit,
Cum pignus iam victor erat, Germanicus esset
Vt titulis: meritis fuerat.

Vetus numisma, Imperator Cæsar Nerua Trajanus Germanicus P.P. Tribunus Cons. II. Germanicum se vocat Caracallus apud Spartianum. Commodus Germanicum, & Iustinianus lib. I. C. tit. de veteri iure enucleando. Plinius Panegyr. Trajano cum Germaniæ præsideret, Germanici nomen Roma missum scribit, non à militibus delatum. Iam Cæsar, iam imperator, iam Germanicus absens.

De Titulo Domini. CAP. XXXVI.

Dominos Imperatores vocari se voluerũt, quam tamen appellationem Augustus, & Tiberius auersati, ceteri penè omnes adamarunt, exceptis Claudio, Nerua, Trajano, & aliis melioris notæ Imperatoribus, qui solos Deos Dominos appellandos existimarunt. Horat. Od. I. lib. I.

Terrarum Dominos euehit ad Deos.

Petronius Satyrico, Domina, inquam, Venus. Virgil. lib. 3. Æneid.

Iunoni cane vota libens, Dominamque potentem
Supplicibus supera donis.

Mater Deum propriè Domina, vt Varro apud Seruiũ, ad hæc verba Virgilij,

Et vincti currum Dominæ subiere Leones.

Ideo & Proſerpina à Virgilio Domina appellata, ait Seruius, quod ipſa terra eſſe credatur, ſicut & mater Deum. Ouid. lib. 4. Faſtor.

Almonis Dominam, ſacráque lauit aquis.

Virgil. 6. Æneid.

Hi Dominam Ditis ſolio deducere adorti.

δέσποτα ἥλιε, ait Vetus auctor apud Suidam, Domine Sol. Demum Domini dicti non modo imperatores, verum & vulgo plebeij quique. Martial. lib. 5. e. 88.

Cum voco te Dominum nolo tibi Cinna placere,
Sæpe etiam ſeruum ſic reſaluto meum.

Ouid. lib. 3. Amor. e. 6.

Et mihi blanditias dixit, Dominumque vocauit.

Lib. 1. Græcor. Epigr. Si aliquid habeo quod dem, ſtatim Dominum & fratrem vocas: recuſo nomen Domini, quia non habeo quod dem.

οὐκ ἐθέλω δόμινε, οὐ γὰρ ἔχω δόμεναι.

Seneca ep. 3. Obuios, ſi nomen non ſuccurrebat, dominos ſalutabant. Apud Dionem Tiberius profitetur ſe Dominum eſſe ſeruorum, imperatorem militum, aliorum principem, ac πρόκριτον. Domini appellationem, vt maledictum, & opprobrium ſemper exhorruit Auguſtus. Cum ſpectante eo ludos pronuntiatum eſſet à mimo, ô Dominum æquum & bonum, & vniuerſi quaſi de ipſo dictum exultantes comprobaſſent, ſtatim manu, vultúque indecoras adulationes repreſſit, & inſequenti die grauiſſimè corripuit edicto, Dominumq; ſe poſthac appellari ne à liberis quidem, aut nepotibus ſuis, vel ſerio, vel ioco paſſus. Tiberius Dominus appellatus à quodam, denuntiauit ne ſe amplius contumeliæ

caufa nominaret, ait Suetonius in Tiberio c.27. Primus Caligula, & deinde Domitianus dominos ac Deos fe dici voluerunt, mox plerique omnes Imperatores. Alexander tamen Seuerus dominum fe appellari vetuit, epiftolas ad fe quafi ad priuatum mitti iuffit, feruato tantum nomine imperatoris. Iulianus item dominum fe vocari noluit, vt ipfe oftendit in Mifopogone. Plinius libro 10. epiftol. vbique Trajanum dominum vocat. Dicuntur Domini rerum, Domini mundi. Ammianus lib. 19. Noftris virtutes Conftantij extollentibus, vt Domini rerum & mundi. lib. 39. Comes Valentiniani fum, orbis terrarum domini. lib. 23. Sarracenorum reguli genibus fupplices nixi, tanquam mundi, nationumque fuarum dominum adorarunt Iulianum P. Nigidius, cum Octauius ob vxoris puerperium ferius in curiam veniffet, comperta moræ cauffa, vt horam quoque partus accepit, affirmauit dominum terrarum orbi natum. Sidonius car. 7.

Si Dominus fis, liber ero.

Idem lib. 1. e. 1. indicit vt Dominus, de Theodoricho Gotthorum Rege loquens. carm. 5.

Dominos nil prodeft effe priores.

Tacitus lib. 20. An Neronem extremum dominorum effe putatis? Iulianus in Encomio Conftantij, κύριος πάντων Auguftus. Paulinus lib. 3. de S. Martino,

Elatus quondam bellis feliciter actis

Maximus, & domini vnius de morte fuperbus.

Ammianus præceptionem dominicam vocat. Sidonius epift. 13. lib. 2. Nec fuftinebat Dominus effe, qui non fuftinuerat effe fub domino. Imperatores autem vt

domini, ſic & legibus ſoluti fuere, l. 31. D. tit. de legib. Princeps legibus ſolutus eſt Zonaras, λέλυνται τῶν νόμων, τουτέστιν ἐλεύθεροις ἀπὸ πάσης τῶν νόμων ἀνάγκης εἰσί. Soluti ſunt legibus, hoc eſt, ab omni legum neceſſitate liberi l.13. ad l.Iuliam & Papiam. Idque lege Regia, cuius meminit Vlpianus l.1.D. de Conſtitut. Princip. & Iuſtinianus lib.1.inſtit. tit. de iure naturæ. Quod, inquit, principi placuit, legis habet vigorem, vt pote cum lege Regia, quæ de imperio eius lata eſt, populus ei, & in eum omne ſuum imperium, & poteſtatem conferat, l. 1. §. cum enim C. de vet.iure enucl.l.2.D.de orig iur.§ nouiſſimè l. 4. de legib. & conſtit. Digna vox eſt Majeſtate regnantis, legibus alligatum ſe principem profiteri, adeò de auctoritate iuris noſtra pendet auctoritas. Et reuera majus imperio eſt ſubmittere legibus principatum.l.ex imperfecto C.de teſtam. Cum enim lege antiqua quæ Regia nuncupabatur, omnis poteſtas populi Rom. in imperatoriam tranſlata ſit poteſtatem, &c. Sed haud abs re quæri poteſt, cum lege regia populi poteſtas in principem tranſlata ſit, & populus legibus teneretur, qui princeps legibus ſolutus eſſe poſſit. Eius legis regiæ meminit Marcellus l.28 tit. de mont. infer. Caligula ad Antoniam auiam dixit, memento omnia mihi, & in omnes licere, vt Sueton. Iulianus in Encomio Conſtantij, Imperatorē καὶ νόμων κύριον, καὶ πολιτείαν καθιστῶντα, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχὰς ποιούμενον, & legibus ſolutum, & Remp. conſtituentem, & vota pro Rep. facientē. Dio monet Auguſto datum, vt legibus ſolutus eſſet, quod nulli veterū Romanorū ad omnia datū eſt, ὅπερ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἄντικρυς ἐδόθη.

Inde eſt quod Imperatores aliena largiri quaſi domini omnium poterant. Zonaras in Claudio, νενόμισται γὰρ τοὺς βασιλεῖς δωρεῖσθαι δύνασθαι τὰ ἀλλότρια. Apud Cōſtantinū in Chorographia κύριος ῥωμανός. κῦρ, pro κύριος. Anthos, ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ὁ κῦρ μανόλης. Venit Rex Dominus Manuel. Chronicon Conſtantinopolitan. ὠνόμασαν δὲ ταύτην κυρὰν τῆς ἀνατολῆς. Hanc vocarunt Dominam orientis. Anonymus de bello ſacro, ἕξει κυρὰν τὴν πριγκίπισσάν με ἄλλαις ταῖς κυράδαις. Habebit me Dominam principem aliarum dominarum. κῦρις pro κύριος. Theorianus in legatione Armen. χαιρετίσαντες τὸν καθολικὸν τῆς ἀρμενίας κύριν νορσοῦσιν, benigni excipientes Catholicum Armeniæ dominum Norſuſim. Baſilius magnus de Exercit. Grammat. κῦρος κατὰ τῆς πλάνης εἴληφε, κύρε μακάριε, accepit dominatum aduerſus errorem, domine Macari. Codinus, ἐπὶ τῆς βασιλείας κύρου ἀνδρονίκου, regnante domino Andronico. Vox Domini deſidente imperio ad alias gentes tranſiit. Anaſtaſius Bibliothecarius Hiſtor. miſcel. Gentis Francorum moris eſt Dominum, id eſt, regem ſecundum genus principari. Conſtantinopoli filij regum, aut generi κύριοι, & δεσπόται vocati, teſte Conſtantino Porphyrogen. libro de Adminiſtratione Imperij, & Codino. Sed Romæ & Conſtantinopoli Domini, & rerum Domini dicti imperatores. carm. 5. Sidonius,

mea Gallia rerum
Ignoratur adhuc Dominis

Corip. l. 1. *vigilans noctesque dieſque*
Pro rerum Dominis.

Priſcian. Periegeſi.

Quâ Domini rerum terris creuere Latinis.

Spartian. Caracal. Si lubet licet. An neſcis te Imperatorem eſſe, & legem dare, non accipere. Vt ex lege regia cuncta in nos, ô Princeps, liceant tibi. Sidonius carm. 2. *credet ventura propago*

In nos vt poſſit, Princeps, ſic cuncta licere,
De te non totum licuit tibi.

Corip. l. 2. *Terrarum Dominis Chriſtus dedit omnia poſſe.* Seneca lib. 1. de clementia. Qui in terris Deorum uice fungerer. Pacatus Panegyr. vocat Theodoſium terrarum, hominumque Dominum. Sidonius, rerum principem, l. 2. e. 13 principes ius, faſque commune ſupergreſſi. Ambroſ. ſerm. 26. ſupra leges ſunt humanas. l. 10. e. 36. Symmachus. Primus omnium Seſooſis, aut, vt alij Seſoſtris, Rex Ægypti βασιλέα βασιλέων, καὶ δεσπότην τῶν δεσποτῶν ſe pronuntiauit, vt Diodor. l. 2. Apud Herodotum l. 7. 8. 9. Maſiſtes Xerxis frater, Mardonius Conſobrinus, Artemiſia Carum regina, regem alloquentes Dominum vocant. Serm. 4. Maximus Tyrius Mardonium δειλὸν οἰκέτην, timidum ſeruum, Xerxem τρυφῶντα δεσπότην, luxu perditum Dominum, vocat. Gobrias ſeſe Cyro dedens, δίδωμί σοι ἐμαυτὸν δοῦλον, dedo me tibi ſeruum, apud Xenoph. l. 4. παιδείας. Sed & Perſarum Reges legibus ſoluti erant. Plutarch. l. de tribus generib. Rerump. πέρσαι μὲν αὐτοκρατῆ βασιλείαν, καὶ ἀνυπεύθυνον ἀπεκληρώσαντο. Perſæ abſolutum imperium, & à reddendis rationibus liberum ſortiti erant. Æſchylus de Xerxe, κακῶς δὲ πράξας οὐχ ὑπεύθυνος πόλει, Re malè geſta non obnoxius vrbi. Artemiſia Xerxi, σοὶ δὲ ὄντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων κακοὶ δοῦλοι εἰσι, Tibi virorũ omnium præſtantiſſimo mali ſunt ſerui. Sed vt è diuerticulo

redeamus: apud Socrat. l. 2. Constantius Constantem δεσπότην, καὶ ἀδελφὸν, Dominum & fratrem vocat. Andronicus Imper. Cõstantinop. βασιλέα βασιλέων, regum regem se proscribit. Symmachus l. 1. e. 7. 11. & lib 3. e. 63. Imperatorem Dominum. Imperatrix, ἡ κυρία ἡ βασιλὶς καὶ δέσποινα ὠνομάζετο, Domina, & regina, & hera dicitur apud Xiphil. Heliogabalus Dominam se vocari voluit, apud eundem. Sueton. Claudio. Occisa Messalina paulo post quã in triclinio decubuit, cur domina non veniret requisiuit. Virgilius l. 6. eò respexit.

Hi Dominum Ditis thalamo deducere adorti.

Oppianus, ὃν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα σεβήρῳ. Et magna domina magno Seuero Caracallum genuit. In Notitia Imp. Domina Augusti. Martialis.

De Palatinis Dominæ quod serica prælis.

Cassiodorus de Amalasuinta lib. 9. e. 1. & in chronico, domina Amalasuinta. Gregor. Turon. l. 9. c. 20. germanam dominæ Brunechildis. carm. 7. Sidonius Romam introducit ita loquentem,

excusso populi iure atque Senatus
Quod timui incurri, sum tota in principe, tota
Principis, & fio lacerum de Cæsare regnum,
Quæ quondam regina fui.

Item, Imperator dictus est rector, & caput. Sidonius carm. 5. *Cum rector moderandus erat.*

Ambros. e. 27. Rectorem Valentinianum puerum ab Anthone Comite Franco rectum. Zozim. lib. 4. Sidon. car. 2. *Iustas quas quærat vires, orbique iacenti*
Quo poscat dic orbe caput.

Item, *caput induperator.*

Libet hic subijcere capita legis, qua Vespasiano imperium delatum est, cuius pars Romæ visitur in Iohannis Lateran. æde, quæ ad legem Regiam facere videtur. Fœdus cum quibus volet facere liceat, ita vt licuit D. Augusto Iulio Cæsari Augusto, Tiberioque Claudio Cæsari Augusto Germanico. Vtique ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatusconsulta per relationem, discessionemq́ue facere liceat, vti licuit D. Aug. Tib. Iul. Cæs. Aug. Tib. Claudio Cæs. Aug. Germ. Vtique cum ex voluntate, auctoritatéve, iussu mandatúve eius, præsentéve eo Senatus habebitur, omnium rerum jus perinde habeatur, seruetur, ac si è lege Senatus edictus esset, habereturque. Vtique quos magistratum, potestatem, imperium, procurationémve cuius rei petentes Senatui populoque Romano cõmendauerit, quibusve suffragationem suam dederit, promiserit, eorum comitiis quibusque extra ordinem ratio habeatur. Vtique ei fines pomœrij proferre, promouere, cum ex Repub. censebit esse, liceat, ita vti licuit Tib. Claud. Cæs. Aug. Germanico. Vtique quæcumque ex vsu Reip. majestate diuinarum, humanarum, publicarum, priuatarumque rerum esse censebit, ei agere facere jus potestasque sit, vti D. Aug. Tiberióque Iul. Cæs. Aug. Tiberióque Claud. Cæs. Aug. Germanico fuit. Vti quibus legibus, plebeive scitis scriptũ fuit, ne D. Augustus, Tiberiusve Iul. Cæs. Aug. Tiberiusq. Claud. Cæs. Aug. Ger. tenerẽtur, iis legibus, plebeique scitis Imp. Cæsar Vespas. solutus sit, quæque ex quaque lege, rogatione D. Aug. Tib.ve Iulium C. A. Tib.ve Claud. Cæs. Aug. G. facere oportuit, ea

omnia Imperatori Cæsari Vespas. Aug facere liceat. Vtique quę antè hanc legem rogatam acta, gesta, decreta, imperata ab imperatore Cæsare Vespasiano Augusto, iussu, mandatúque eius à quocunque sunt, ea perinde iusta ratáque sint, ac si populi, plebisve iussu acta essent. Ita vulgo seruatum est, itaque mos à majoribus traditus, ait Plinius in Panegyrico, quodcunque imperator munus iniungeret, æquo animo paratoque subeundi. Fortuna major erat quam vt rationem eorum quæ gererent hominibus redderent. Libanius in consulatu Imper. Iuliani. καὶ γὰρ εἰ μείζων λογιστῶν καὶ τοῦ διδόναι λόγον ἀνθρώποις ἐστὶν ἡ τύχη, θεούς γέ σοι καθῆσθαι νομίζων δοκιμαστὰς, ἀξίως τῶν ἐκείνων ὀφθαλμῶν ἅπαντα καὶ πράττεις καὶ λέγεις. Quanquam enim fortuna tua major est, quam vt cuiquam hominum rationem reddas, Deos tamen ratus tibi assidere probatores & iudices, omnia ita facis & dicis, vt eorum oculis digna sint. Vt felicitatis est imperatorem quantum velit posse, sic magnitudinis velle quantum possit, ait Plin. Paneg. Roma conqueritur apud Claudianum se iugo seruitutis ab Imperatoribus premi.

Armatis quondam populis, patrumque vigebam
Consiliis, domui terras, hominesque reuinxi
Legibus, ad solem victrix vtrumque cucurri,
Postquam iura ferox in se communia Cæsar
Transtulit, elapsi mores, desuetáque priscis
Artibus, in gremium pacis seruile recessi.

Apud Eusebium lib. 9. Histor. eccles. Præfectus prætorio scribit ad ἄρχοντας, λιπαρωτάτῃ καὶ καθωσιωμένῃ σπουδῇ ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν θειοτάτων αὐτοκρατόρων, ad magistra-

tus, vehementi ac deuoto ſtudio diuinitas Dominorum noſtrorum Imperatorum. Euagrius lib. 3. τὸν θειότατον δεσπότην τῆς οἰκουμένης vocat, diuiniſſimum dominum orbis. Nicephorus Gregoras, ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ βασιλέως, cum domina imperatoris vxore. Apud Socratem lib. 2. Conſtantius Conſtantem vocat fratrem, τὸν δεσπότην καὶ ἀδελφόν μου κώνσταντα. Idem lib. 6. excuſat ſe quod Imperatores non vocet θειοτάτους & δεσπότας. Sidonius carm. 7. Imperatores legum auctores, & capita vocat.

Iura igitur rexit, namque hoc quoque par fuit, vt cum
Aſſertor fieret legum, qui nunc erit auctor,
Ne dandus populis princeps, caput, induperator
Cæſar, & Auguſtus ſolum fera prælia noſſet.

De Imperatorum Majeſtate. Cap. XXXVII.

Majeſtas, ait Feſtus, dicitur à magnitudine propriè de Deo, l. 32. §. ſacerdotio D. de receptis arbitris. Tum vero de populo Romano. Ideo aſcriptum in fœderibus maieſtatem populi Romani comiter conſeruent, ait Cic. pro Balbo. Ei voci nulla græca reſpondet. Veteres tamen gloſſæ μεγαλειότητα vertunt, quæ vox magnitudinem ſignificat, quæ minor eſt maieſtate. Plinius Panegyrico. Locupletabant & fiſcum, & ærarium non tam Voconiæ & Iuliæ leges, quam maieſtatis, ſingulare & vnum crimen eorum qui crimine vacant. Huius tu metum penitus ſuſtuliſti, cõtentus magnitudine, qua nulli magis caruerunt, quã qui ſibi maieſtatem vindicabãt. Cicero in Partitionib.

Maieſtas eſt magnitudo quædam populi Romani in eius poteſtate, ac jure retinendo. Pro Cornelio, Majeſtatem in imperio eſſe, atque omni populi Romani dignitate, apud Quintilianum lib. 7. c. 4. Cicero libro 2. de oratore, Si maieſtas eſt amplitudo ac dignitas ciuitatis, is eam minuit qui exercitum hoſtibus populi Romani tradidit. Polybius de legationib. c. 28. ὑπεροχὴν, καὶ δυναστείαν δήμου τῶν ῥωμαίων vocat. Maieſtas igitur Corpori Reip. propter imperium tribuitur, viris fortibus ob virtutis cuiuſdam eximiæ opinionem, quomodo ſumitur à Valerio Max. lib. 2. c. de maieſtate. Vt ſit, maieſtas honor eſt eximius cum veneratione, qui ex admiratione virtutis, aut rerum geſtarum defertur. Trebellius de Piſone, Senatuſconſultum de Piſone factum, ad noſcendam eius maieſtatem libenter inſerui. Plinius de Trajano, Vt nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detraheretur. Trebellius in Galieno, Conſtat de genere, non ſatis tamen de dignitate, vel vt cæperunt alij loqui, de maieſtate. Sed de maieſtate populi Rom. legendi, Cicero l. 2. de Inuentione. Cornificius ad Herennium lib. 2. Lentulus ep. 15. lib. 13. epiſt. ad familiar. Quintilianus lib. 4. c. 4. li. 5. c. 10. Lex prima ad L. Iuliam maieſtatis. Plinius libro 9. maieſtatem pueritiæ dixit. Liuius lib. 14. maieſtatem matronarum, αἰδῶ, δόξαν, reuerentiam quæ certis perſonis lege naturæ præſtatur. Cum autem lege regia populi poteſtas ad imperatorem tranſiit, & maieſtas ad eundē delata eſt. Itaque lex Iulia maieſtatis in eos qui contra imperatorem, vel Remp. aliquid moliti ſunt, vigorem ſuum extendit, §. publica, inſti-

tution. tit. de public. iudiciis. Tacitus lib. 1. Annal. Tiberius legem maiestatis reduxerat, cui nomen apud veteres idem. Sed alia in iudicium maiestatis veniebāt, si quis proditione exercitum, aut plebem seditionibus, denique malè gesta Rep. maiestatem populi Rom. minuisset. Facta arguebantur, dicta impunè erant. Primus Augustus cognitionem de famosis libellis, specie legis eius tractauit, commotus Cassij Seueri libidine, qua viros fœminasque illustres procacibus scriptis diffamauerat. Mox Tiberius consultante Pompeio Macro prætore an iudicia maiestatis redderentur, exercendas esse leges respondit, &c. Falanio obijciebat accusator, quod inter cultores Augusti qui per omnes domos in modum collegiorum habebantur, Cassium quendam mimum, corpore infamem adsciuisset, quodq; venditis hortis statuam Augusti simul mancipasset. Rubrio crimini dabatur violatū periurio nomen Augusti, &c. Suetonius, Augusti domui maiestatem attribuit, lib. 2. c. 25. Ambitiosius id existimans (appellare milites commilitones) quam aut ratio militaris, aut sua, domusque eius maiestas postularet. Idem in Claudio. Decretis sibi à Senatu ornamētis triumphalibus, leuiorem maiestati principali titulum arbitratus est. Maiestas imperatoria dicitur l. 1. de Thesauris, C. lib. 10. & in procemio institu. Maiestas regia, C. vt nemo priuatus. Maiestas læsa, Senecæ controuer. 2. priuatus potest accusari maiestatis læsæ, si quid fecit, quo populi Rom. maiestatem læderet. Dio scribit Tiberium neci dedisse eum, qui statuam eius vna cum domo vendiderat, & eo nomine condemnatus erat, ὃν συμπωλήσαντα τῇ οἰκίᾳ τὸν ἀνδριάντα

αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ κειθέντα ἀπεκτείνει. Suetonius lib. 2. c. 29. capitale erat circa Augusti simulacrum seruum cecidisse, veste mutasse. lib. 3. c. 58. lib. 1. c. 76. Spartianus in Caracalla, Damnati sunt qui vrinam eo loco fecissent, in quo statuæ aut imagines erant principis. Crimen Maiestatis dicebatur ἀσεβείας. Xiphilin. in Tiberio, ἀσέβειαν γὰρ τὸ ὑβρίσθαι πρός τινος ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ᾽ αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον, impietatem vocabant, si quis in imperatorem iniuriosus fuisset, & iudicia super ea re multa inducebant. Et in iudiciis maiestatis, si quis non modo in Augustum, verum & in ipsum Tiberium, aut Liuiam aliquid sequius fecisse, aut dixisse delatus esset, grauiter animaduertebat, ait Dio, καὶ τὰς τῆς ἀσεβείας δίκας, εἴ τις οὐχ ὅτι εἰς τὸν αὔγουστον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον, τήν τε λιβίαν πράξας τι, καὶ εἰπὼν ἀνεπιτήδειον ἐπεκλήθη δεινῶς ἐπεξῄει. Serenianus pulsatæ majestatis imperij reus jure postulatus ex lege, cuius ignauia populatã in Phœnice Cœlen ante retulimus, vt Ammianus lib. 14. Philostratus lib. 1. de vita Apollonij, damnatus est capitis, qui seruum suum verberarat, cum denarium Tiberij imagine signatum gereret. Auctor Paneg. Theodos. Maiestatem regiam minui putabant, nisi eos intra repositum Palatinæ ædis inclusos, tanquam aliquod Vestale secretum, veneratio occulta coluisset. Si quando in lucem venissent lecticis, tensisque subuecti, & densissima circum supráque cooperti virorum armorúmque testudine, sensim, atque ad numerum mouebant. Tum longè populus submouebatur, nec otiosa viatoris manus plebem verbero submouebat, vt secretum esset in publico. Tacitus lib. 4. Vt commentariorum principalium potestatem

Senatui faceret, per quos cognoſceret, quem quiſque accuſandum popoſciſſet. Caligula τὰ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα ἐπαναγαγὼν ἐς στήλην χαλκῆν ἐγγραφῆναι, Maieſtatis crimina cum reduxiſſet, in æream columnam incidi iuſſit, ait Dio. Seneca lib. 3. de Beneficiis c. 27. Quemdam, ait, accuſatum, quod obſcœnis admouiſſet imaginem imperatoris. Macer interemtus quia ſalutauerat Caium, non, imperatorem. Nec impunè ceſſit primipilario quod Caligulam dixerat, vt Seneca in Sapient. Omnis etiam conſultatio ſuper Cæſare vetabatur, Tacit. lib. 3. Lepida defertur, quæſitum per Chaldæos in domum Cæſaris, defendente ream Manio Lepido fratre. Tertullianus, cui opus perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid aduerſus illum cogitatur, vel optatur, aut poſt illam ſperatur, & ſuſtinetur. Non enim ea mente de caris conſulitur, qua de dominis. Ad maieſtatem Imper. pertinet, quod ij quibus vis aut iniuria inferebatur, appellato Cæſare ſecuri erãt. Epictetus lib. 3. c. 2. ἄν τίς σε δαίρῃ κραύγαζε στὰς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ Καῖσαρ ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἷα πάσχομεν. Si quis te ferit clama ſtans in corona, ô Cæſar, qualia patimur in tua pace. Apuleius Mileſ. 3. qui principem appellant, aut eius nomen citant, grauius accepti leuantur. Martialis li. 8. ad maieſtatem ſacri nominis allegare, & accedere ad templa, ἀντ' ἀναθήματος τὴν προσόρησιν πέμπειν, Mittere appellationem pro donario. Pindarus, ἀναθεῖναι, καὶ ἱερὸν γράφειν. dedicare donarium, & ſacrũ ſcribere. Maieſtas dicitur & ἀνοσίωσις. Conſtit. Apoſtolicar. lib. 5. εἰς ἀνοσίωσιν ἀνήγαγον τὸ πρᾶγμα, λέγοντες, τοῦτον ἑαυτὸν λέγει βασιλέα εἶναι, καὶ φόρους καίσαρι διδόναι κωλύει. Maieſtatis accuſabant dicen-

tes

tes, iste seipsum regem dicit, & tributa Cæsari dare prohibet. Mulier occisa est, quod ante imaginẽ Domitiani se nudauerat, ait Zonaras. γυνὴ ἐφονεύθη ὅτι ἀπεναντίον εἰκόνος αὐτοῦ ἀπεδύσατο. Quarta data accusatoribus secundũ necessitatem legis, vt Tacitus lib. 4. Inde quadruplatores. Quarta, inquam data ingenuis, octaua seruis qui dominos accusarent. Iosephus lib. 19. ῥᾳδίως γὰρ ψευδομένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πεπίστευται, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτοῖς ἅμα ἐλευθέροις τε εἶναι, καὶ πλουσίοις, μισθὸς τῶν κατηγοριῶν, διὰ τὰ ἆθλα αὐτοῖς προσκεῖσθαι τὰς ὀγδόας τῶν οὐσιῶν. Fides habetur iis qui falsis criminibus dominos facilè onerant, & indicantibus eorum pecunias pręmium accusationis datur, vt sint liberi & diuites, quia octaua bonorum merces eis proposita est. Granium Marcellum Prætorem Bithyniæ Quæstor ipsius Cæpio Crispinus majestatis postulauit, subscribente Romano Hispone. Tacit. Annal. lib. 1. Omnes in reos maiestatis armari iura volunt, & in eos animaduertitur, qui pro eis intercedunt. l. 3. C. Theod. ad L. Cornel. de sicariis. l. 5. §. denique ad L. Iuliam maiest. Ennodius in legatum proditorem. Quale est hostibus enuntiasse interna patriæ, pro quibus segnius certasse sacrilegium fuit? &c. Qui in tempora, & sæculi mores inuehebatur, crimen maiestatis incurrebat, interp. Basilic. l. 60. Quod l. vnica C si quis imperatori maledixerit, fuit abrogatũ Leges maiestatis Appuleia, Vicaria, Cornelia, Iulia. l. 1. l. 3. ad l. Iul. Maiest. Paul. 5. sent. tit. 19. l. 1. & 9. C. Theodos. de re milit. Valer. Max. l. 8. c. 6. Cic. in Bruto & 2. Tuscul. Sidon. l. 1. e. 7. Hanc epistolam læsæ maiestatis crimine ardẽter iuriscõsulti interpretabantur. Sero cognoscens

posse reum maiestatis pronuntiari etiam eum qui non affectasset habitum purpuratorum. Conclamatur à iudicibus reum se læsæ maiestatis confitentem teneri. lib. 16. Annal. Tacit. & lib. 3. histor. Quinquagesies HS. Thrasea damnato, Regulo septuagesies HS. & sacerdotium damnato Crasso. Prædones, & latrones publici dicuntur, qui insidias imperatori fecerint; l. omnes C. de pœnis l. qui opes C. Theodos. de bonis proscrip. Hostes publici dicuntur, & eorum nomina de monumentis eraduntur. Sed in viam redeamus. Ammian. Marcel. l. 14. Pulsatæ maiestatis imperij reus iure postulatus à lege lib. 21. rei maiestatis imminutę, vel læsæ deferebantur. Sueton in Tiberio. Claudia nouo more iudicium maiestatis apud populũ mulier subiit, quod in cõferta multitudine ægrè procedẽte carpento palam optauerit, vt frater suus Pulcer reuiuisceret, atq; iterũ classem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Xiphilin. Tiberio ἐπειδή τε τῶν στρατηγούντων τις αἰτίαν ὡς καὶ ἀσεβές τι ἐς αὐτὸν εἰρηκὼς, ἢ καὶ πεποιηκὼς λαβὼν, postquam vnus è prætoribus arguebatur aliquid impiè dixisse, aut fecisse aduersus Tiberium. ἀσέβειαν γὰρ ἤδη τὸ τοιοῦτον ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ᾽ αὐτοῦ πολλὰς ἐσῆγον. Impietatem vocabant temerarium dictum in imperatorem, & iudicia multa ob id introducebant. Nicephorus Gregoras lib. 10. ἔγκλημα καθοσιώσεως, maiestatis crimen vocat. καθοσιώσεως ἔγκλημα, εἴ τις τῶν ὑπηκόων ἀναιδῶς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὸ βασιλικὸν ἐπιθεῖναι τολμήσειε στέφος. Maiestatis crimen est, si quis subditorum impudenter suo capiti regiam coronam imponere audeat. Domitianus crimina maiestatis in arena colligebat, ac se despici ac contemni, nisi etiam

gladiatores eius veneraremur, sibi malè dici in illis, suam diuinitatem, suum numen violari interpretabatur, ait Plin. in Panegyr. Apud Suetonium in Domitiano c. 20. impiè loquutus est parmularius, exclamat Domitianus. Ætherius & Addæus maiestatis postulati sunt, è quibus Ætherius confessus est veneno imperatorem tollere voluisse. Euagr. lib. 5. c. 3. αἰθέριον καὶ ἀδδαῖον ἐς κριτήριον ἐπὶ καθοσιώσει ἐκδέδωκεν. ὧν ὁ μὲν αἰθέριος συγκατετίθετο φαρμάκῳ βουληθεὶς τὸν βασιλέα διαχειρίσασθαι. Crimen maiestatis fuit sub Tiberio nummos imagine Tiberij signatos in foricas & culinam ferre. Manasses,

ἄνδρα καὶ γὰρ ὑπατικὸν καὶ τῶν εὐγενεστέρων
τὴν κεφαλὴν ἀφείλετο, καὶ σὺν αὐτῇ τὸν πλοῦτον,
τοῦτο καὶ μόνον ἐπειπών, ὅτι τὸ νόμισμά μου
φέρων ἐπικολπίδιον, καὶ ῥυπαροὺς εἰς τόπους,
καὶ σκυβαλώδεις προσελθὼν βάρος γαστρὸς ἐκένου.

Hominem consularem nobilem capite mulctauit, & facultatibus, hoc modo cum dixisset, numisma meum in sinu tulit, & in loca sordida & fæculenta abiens vt ventrem exoneraret. Symmachus quia Panegyricum scripsit in Maximum adhuc viuum, maiestatis delatus est. βασιλικὸν λόγον εἰς μάξιμον ἔτι περιόντα γεγραφώς, καὶ δεξιῶν τῶν τῆς καθοσιώσεως ἐγκλήματι ἔνοχος ὕστερον ἐγένετο, ait Socrates lib. 5. c. 14. vbi lege ἐπὶ συμμάχου τοῦ ἀπὸ ὑπάτων, non ἐπί. Imperatores maiestatē suam vocant καθοσίωσιν, βασιλείαν, κράτος. Cōstantinus Porphyrogenn. in Chorographia, ἡ βασιλεία ἡμῶν τοῦτο διατάττει. Maiestas nostra hoc edicit. Theodoret. lib. 4. histor. c. 8. προσέταξε τὸ ἡμέτερον κράτος, aiunt Valentinianus & Valens. Maiestas nostra hoc edixit. Euagrius lib. 2. c. 4. σκοπὸς τῷ ἡμετέρῳ κράτει ἀπον-

των, τῶν ὑπηκόων προνοεῖν. Mens hæc eſt noſtræ maieſtatis, vt ſubditis omnibus proſpiciamus. ἀδιαλείπτους εὐχὰς ἀναπέμψομεν ὑπὲρ τοῦ αἰωνίου ὑμῶν κράτους, θειότατοι βασιλέες. Indeſinentes preces pro æterna veſtra maieſtate ad Deum mittemus, diuiniſſimi imperatores. Euſeb. lib. 10. ἐν ταύταις ἐπαρχίαις αἷς τῇ ἐμῇ καθοσιώσει αὐταίρετος ἡ θεία πρόνοια ἐνεχείρισε, in his prouinciis quas meæ maieſtati Deus commiſit. lib. 9. Hiſt. eccleſ. καθοσίωσιν pro deuotione ſubditorum ponit. ἐπιτρέπομεν τῇ ὑμετέρᾳ καθοσιώσει. Permittimus veſtræ deuotioni. Latini maieſtatem ſemper dicunt. Panegyr. Theodoſ. Primum illud eſt quod creber egreſſu exſpectantibus populis te fateris, nec videri modo patiens, ſed facilis adiri. Alij maieſtatem regiam imminui, & vulgari putabant, niſi eos intra repoſitorium Palatinæ ædis incluſos, tanquam aliquod Veſtale ſecretum veneratio occulta conſuluiſſet. Mamert. Genethl. Maximiani. neque enim pars vlla terrarum maieſtatis veſtræ potentia caret, etiam cum ipſi abeſſe videamini. Admonet me & temporis lociq; ratio, & maieſtatis tuæ reuerentia. Perſas, ipſumque regem, accitis Saccis, & Ruffis, & Gellis, petit frater Ormies, nec reſpicit, vel pro maieſtate quaſi regem, vel pro pietate quaſi fratrem. Panegyr. Conſtantini, ad primum igitur aſpectum maieſtatis tuæ hoſtes territi, Conſtantine. Eumenius Panegyr. Conſtant. Inter omnes participes maieſtatis tuæ hoc habes Conſtantine præcipuum. Quanuis etiam magna ſit, & admiranda felicitas quę ſtipendiis in ordinem meritis, & militiæ gradibus emenſis, ad faſtigium iſtud maieſtatis aſcendit. Illa maieſtas quę Iouis ſubiecta nutu, nec

Iridi Deûm nunciæ, ſed prius commiſſa victoriæ tam facilè comitata eſt. Maieſtas item de Roma dicitur. Mamertin. Genethliaco, Roma lumina ſenatus ſui miſit beatiſſimæ illi Mediolanenſium ciuitati, ſimilitudinem maieſtatis ſuæ libenter impertiens. Panegyr. Conſtantini, Maxentius vtebatur eius vrbis maieſtate quam ceperat, non intelligens maieſtatem illam vrbis ad tua auxilia tranſiiſſe. Sed diuina mens, & ipſius vrbis diuina maieſtas. Ad maieſtatem imperatorum pertinuit, quod etiam præſentes non niſi ſcripto adirentur. Tacitus lib. 4. Moris quippe tum erat, quanquam præſentē, ſcripto adire. Repertor eius Iul. Cæſar apud Plutarchum. Ferunt & Cæſarem primum reperiſſe, vt ab amicis per litteras adiretur, ὃ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, cum coram agendi de rebus iis quæ incidiſſent, nec multitudo occupationum, nec vrbis magnitudo ſemper ſpatium daret. Auguſtus ſermones cum ſingulis, atque etiam cum Liuia ſua grauiores non niſi in ſcriptis, & è libello habebat, ne plus, minuſve loqueretur, Sueton. c. 84. Seianus apud Tacitum ſcripto egit ad Tiberium de Liuia ducenda. Quemadmodum maieſtas de imperatoribus, ſic etiam Deuotio dicta de ſubditis. Conſtantinus Magnus epiſt. ad Albanium Præf. Pr. in Actis concil. Arelat. primi, cum deuotionis tuæ ſcripta legiſſem. Symmachus l. 3. c. 82. Deuotione qua Soleo. Euſeb. l. 9. Hiſt. eccleſ. καθοσιώσις ἡμετέρας. Hoc tibi præcepit imperator, διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως, per meam deuotionem. Ambroſ. ep. 27. Baulo imperatori deuotionē exhibuit. Dio in Auguſto, morem ſe deuouendi profectum

ostendit à S. Pacuuio, qui plærisque dictus Apudius, ὅστις περινοστήσας κατὰ τὰς ὁδοὺς καθιερῶσαι σφᾶς τῷ αὐγούστῳ κατηνάγκαζε, ἀφ' οὗ καὶ περιτρεπόμενοι καὶ νῦν ἔτι κρατοῦντα λέγειν εἰώθαμεν, ὅτι σοι καθωσιώμεθα. S. Pacuuius circumiens per vicos cogebat eos se deuouere Augusto, vnde hodiéque obsecrantes imperatorem, (fortè ἐντρεπόμενοι venerantes) dicere solemus, quia tibi deuoti sumus. Sueton. Calig. c. 14. pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt qui capita sua titulo proposito vouerent. Symmachus lib. 6. e. 59. deuotionem magistratui debitam lib. 10. e. 57. e. 36. clementiæ vestræ semper dicatus comes Hesperius. Vet. inscript. Valenti Triumphatori semper Augusto C. Scionius Rufus Volusianus v. clar. serenitati eius dicatus. Ammian. l. 17. dicatum nobis futurum, & fidum. Notæ P. Diaconi, D. D. N. M. Q. E. Dicatus, deuotus, numini maiestatique eius. l. 6. de Aduoc. diuer. iudic. C. l. 8. & 9. de domestic. C. Theodos. deuotissimos domesticos Arnob. lib. 6. si suberat numen in statua nomini eius, maiestatique sacrato. Videtur ad deuotionem principibus debitam respexisse. Dio ab Iberico more id petitum ait, de quo Valer. Max. c. 6. l. 2. Celtiberi nefas esse ducebant prælio superesse cum, is occidisset pro cuius salute spiritum deuouerant. Seruius ad l. 4. Georg. Hispani se regibus deuouent, & post eos vitam refutāt. Sic in Gallia deuoti, quos Soldurios appellant, vt Cæsar l. 3. c. 5. Athenæus l. 6. σιλοδούρους, quidam σολοδύρους legunt. Sed vt ad maiestatis appellationem redeamus, maiestas propriè diuina exaudienda est. Quare apud Sueton c. 22. inter flagitia Caligulæ ponitur, quod

maieſtatem diuinam aſſerere ſibi cepiſſet. Poſtea ad homines tranſlata eſt. Suetonius in Veſpaſiano c. 7. Auctoritas, & quaſi maieſtas quædam, vt ſcilicet inopinato, & adhuc nouo principi, adhuc deerat. Deniq; pro dignitate & grauitate vox accepta eſt. Ouidius,

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas, & amor.

De Titulo Triumphatoris. CAP. XXXVIII.

VEteres inſcriptiones inter titulos imperatorum aſcribunt Triumphatorem, Græci νικητὴν, victorem, τροπαιοῦχον. ita Iuſtinianus ſæpe in Cod. indigetatur. Imperatores enim, quod eorum auſpiciis bellum gerebantur ideo triumphabant, ait Nazarius in Panegyrico, non præſides ac legati, qui viciſſent. Auguſtus tamen ſuper triginta ducibus iuſtos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit. Dio libro 54. Auguſtum νικητήρια πέμψαι, miſiſſe triumphalia ornamenta ſcribit ad duces qui latrones comprehenderant. Idem lib. 51. communicauit triumphum cum Carinate. Tiberius ouans curru vrbem ingreſſus eſt. Primus, vt quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, nouo, nec antea tributo genere honoris. Quid dicam Caligulam, Claudium, Domitianum triumphaſſe? Sueton. Caligula c. 47. Domitiano, c. 6. De Cattis, Datiſque poſt varia prœlia duplicem triumphum egit. Triumphantem Plautium ducem ſuum Claudius Auguſtus proſequitur, & Capitolium conſcendenti læuus incedit, ait

Eutropius lib. 7. Ipſe etiam Claudius Britannia deuicta celebrem triumphum egit, vt Sueton. in Claudio, c. 17. Veſpaſianus triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ. De triumpho Marci & Lucij Antoninorum legendus Capitolinus. De triumpho Aureliani Vopiſcus. De triũpho Conſtantij Ammianus Marcel. lib. 16. Currus Alexandri Seueri triumphantis 4. elephantis tractus apud Capitolinum, Aureliani à ceruis, vt Vopiſcus. Pacatus Panegyr. ad Theodoſ. Qualem te vrbi dies primus inuexerit, quis in curia fueris, quis in roſtris, vt pompam prætereuntium ferculorum curru, modo pedibus ſubſecutus, alterno clarus inceſſu, nunc de bellis, nunc de ſuperbia triumpharis. Claudianus Panegyr. Honor. 6. Conſ.

Aſt ego frenabam geminos, quibus altior ires,
Electi candoris equos, & nominis arcum
Iam molita tui, per quem radiante decorus
Ingrederere toga, pugnæ monumenta dicabam,
Defenſam titulo Libyam teſtata perenni,
Iamque parabantur pompæ ſimulacra futuræ
Tarpeio ſpectanda Ioui. &c.

Item, *Hic eſt ille puer qui nunc ad roſtra quirites*
Euocat, & ſolio fultus genitoris eburno
Geſtarum patribus cauſas ex ordine rerum,
Euentuſq; refert, veterumq; exempla ſequutus,
Digerit imperij ſub iudice facta Senatu.

Fallitur Claudianus. neque enim veteri more pro roſtris, ſed in æde Bellonæ extra vrbem res geſtas exponebant ij qui triumphum peterent. Subdit deinde,

Nil cumulat, verbiſque nihil fiducia celat,

Fucati

Fucati ſermonis opem mens conſcia laudis
Abnuit, agnoſcunt proceres, habituque Gabino
Principis, & ducibus circumſtipata togatis
Iure paludatæ iam curia militat aulæ.

Paneg. Honor. 3. Conſ. Honorius puer eodem curru cum patre vectus,

cum tu genitoris amico
Exceptus gremio mediam veherere per vrbem,
Velaretque pios communis laurea currus.

Apud Euagrium lib. 1. Neſtorius Theodoſium iuniorem & Valentinianum καλλινίκους vocat βασιλεῖς. Euagr. lib. 2. νικητῇ, τροπαιούχῳ καὶ αὐγούστῳ Λέοντι. Paulus Diaconus lib. 23. Stauracius Victor de Sclauis triumpho manifeſtauit trophæa in Hippodromo ſub Irene. Socrates lib. 2. Conſtantium νικητὴν, καὶ θριαμβευτὴν αὔγουστον vocat. Exſtruebãtur arcus triũphales, de quibus egimus libro de triumpho. Plinius Panegyr. De ampliando munere gladiatorum, aut de inſtituendo collegio fabrorum conſulebamur, & quaſi prolatis imperij finibus nunc ingentes arcus, exceſſuroſque templorum faſtigium titulos, nunc menſes etiam, nec hos etiam ſingulos nomini dicabamus, Septembrem Germanicum, Octobrem Domitianum. Victor exercitus è longinquis prouinciis arma hoſtibus erepta, vexilla, baltheos, & alia id genus ad principem mittebat. P. Diaconus lib. 17. Romani tranſmittunt è Perſide ad Imperatorem ex Perſicis exuuiis multa, & captos vniuerſos vna cum bandis. Interim hic adſcribo titulos Imp. ex Nouella Iuſtiniani 17. In nomine Domini I. Chriſti Dei noſtri, Imperator Cæſar, Flauius, Iuſtinianus, Alemanicus,

Gotthicus, Francicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius felix gloriosus, Victor triumphator omni tempore adorabilis Augustus. Ioannes Comnenus apud Choniatem lib. 1. non exigua Persarum multitudine abducta Byzantium reuersus triumphum indicit, & currum argento interpunctum cõpingi iubet, opus admirabile, & gemmis alicubi non pretiosissimis ornatum. Cum dies supplicationis adesset, omnis generis tapetes auro & purpura intertexti vicos exornabant, nec deerant Christi, & sanctorum effigies, in illis ad viuum expressæ, ἅπας πέπλος ταῖς ἀγυιαῖς κατηγλάϊζε χρυσοϋφής τε, καὶ περιπόρφυρος, οὐδὲ τὰ τοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων ἀπῆν ἐκεῖθεν εἰκάσματα, ὁπόσα ἱστουργικὴ χεὶρ ἐπὶ πέπλοις ἐνετυπώσατο. Erant & tabulata vtrinque propter spectatores structa, digna admiratione. Fuit autem is locus vrbis sic instructus, qui ab orientali porta vsque ad magnum palatium pertinet. Quadrigæ à quatuor equis niue candidioribus trahebantur. Imperator non consedit, sed Dei genitricis imaginem in eo collocauit. Habenas viris potentissimis regendas, & cognatis suis currum curandum dedit, ipse crucem manugestans pedes antecessit, & Dei sapientiæ templum ingressus, gratiis Deo actis in palatiũ abiit. Idem lib. 1. Manuel. Manuel Hungaris victis in vrbem imperatricem regreditur, ac triumpho quammaxime extento splendidissimam pompam per vrbis circuitus duxit, cuius elegantiam Hungarorum & Seruiorum captiui illustrarunt, vestibus splendidioribus quam pro sua conditione ab ipso exornati. ἐς δ' ὅσον πλεῖστον ἀπομηκύνας τὸν θρίαμβον, λαμπρότατα ὡς ἐνῆν διὰ τῶν τῆς πόλεως ἀμφόδων ἐπόμπευσεν. Alium

eiuſdem triumphum leges lib.5. quo Manuel ingreſſus orientali porta, quæ ad arcem patet, in quo expanſæ ſunt omnes purpureæ & auratæ veſtes, & captiui in triumpho ducti, προηγεῖτο μὲν ἐξ ἀργύρου ἐπίχρυσον τέτρωρον ἵπποις λευκοῖς, ἵδρυτο δ' ἐπ' αὐτοῦ ἡ εἰκὼν θεομήτορος. lib.2.Perſ. Victis Perſis Iuſtinianum βασιλέα καλλίνικον οἵ τε νενικηκότες ἀνέκραγον. P Diaconus l. 17. Iuſtinianus Victor mittit ad Tiberium Imp. tabernaculum regis Perſarum, elephantes, & regias exuuias. Procopius de triumpho Beliſarij lib. 1. Vandal. Beliſarius cum Victor ex Africa cum Gilimere rediiſſet Byzantium, honore triumphi honeſtatus eſt. χρόνος δ' ἀμφὶ ἐνιαυτοὺς ἑξακοσίους παρῳχήκει ἤδη, ἐξ οὗ ἐς ταῦτα τὰ γέρα οὐδεὶς ἐληλύθει, ὅτι μὴ Τίτος τε, καὶ Τραϊανὸς, καὶ ὅσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες στρατηγήσαντες ἐπί τι βαρβαρικὸν ἔθνος ἐνίκησαν. τά τε γὰρ λάφυρα ἐνδεικνύμενος, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἀνδράποδα ἐν μέσῃ πόλει ἐπόμπευσεν, ὃν δὴ θρίαμβον ἐκάλουν ῥωμαῖοι, οὐ τῷ παλαιῷ μέντοι τρόπῳ, ἀλλὰ πεζῇ βαδίζων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτοῦ ἄχρι ἐς τὸν ἱππόδρομον (κἀνταῦθα ἐκ βανδίλων αὖθις deleo quatuor illa verba) ἕως ἐς τὸν χῶρον ἀφίκετο, οὗ δὴ ὁ θρόνος βασίλειός ἐστι. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον Βελισαρίῳ καὶ ὁ θρίαμβος κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ξυνετελέσθη. ἐς ὑπάτους γὰρ προελθόντι οἱ ξυνέπεσε φέρεσθαί τε πρὸς τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἐν τῷ δίφρῳ ὀχουμένῳ τῷ δήμῳ ῥίπτειν αὐτὰ δὴ ἐκεῖνα τοῦ βανδίλων πολέμου τὰ λάφυρα. &c. Simocata lib. 3. c. 4. Victo Perſa milites στρατιῶται λαφύροις πολλοῖς τὸν αὐτοκράτορα πέμψαντες ὡς αὐτὸν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ περσικοῦ, ἃ τῇ πατρίῳ φωνῇ βάνδα ῥωμαῖοι κατονομάζουσιν. c. 6. τῇ δ' ἐπιούσῃ καὶ τοῦ περσικοῦ χάρακος ἐπιβάντες ῥωμαῖοι, καὶ τούτου κρατήσαντες τῶν ἐπαίνων τὸν ἔλεγχον ἐς βασιλέα παρέπεμπον, ξίφη χρύσεα, τιάρας τε περσικὰς, καὶ λιθοκολλήτους ζώνας, ἃς οἱ μαργαρῖται τοῖς βαρβάροις

λαμπρύνουσι, τὰ σημεῖα τῆς παρατάξεως, βάνδα. &c. c. vlt. καὶ τὸν περσικὸν ληΐζονται χάρακα, τά τε σκηνοπήγια τοῦ βασιλέως παραγενομένου αὐτοῦ, &c. τῇ δ' ἐξεφάντων κρατήσαντες ἅμα τοῖς σκύλοις τοῖς περσικοῖς παραπέμπουσι πρὸς τὸν καίσαρα. Apud Procopium 1. Gotth. Roma capita Belisarius claues Romæ mittit ad imperatorē. Verba Græca quæ supra posuimus, interpretari libet. Ex Choniate, omnis peplus vicos illustrabat auro textus, & purpura prætextus, neq; aberant inde Christi & sanctorum imagines, quas manus textorum in supellectile acu pinxerat. Quam diutissimè protendens ac in longum proferens triumphum, luculenter ac splendide per vrbis angiportus & vias pompam duxit. Præibant quadrigæ argenteæ inauratæ albis equis trahentibus, & in illis sedebat imago Dei matris. Procopius lib. 2. Pers. Iustinianum Callinicum, & qui Persas vicerāt acclamabant. Abierant propè sexcenti anni, ex quo nullus triumphi honore ornatus erat, excepto Tito & Trajano, & aliis imperatoribus qui cum aduersus barbaros mouissent, vicissent. Spolia enim ostentans, & mancipia in media vrbe traducebat per pompam, quem triumphum Romani vocant; non veteri more, sed pedes Belisarius ex suis ædibus vsque ad circum progressus, donec venit ad eum locum vbi erat solium Imperatoris. Paulo post Belisarius veteri more triumphum egit. cum enim Consul renuntiatus esset, ac à mancipiis gestaretur, ei contigit vt sella gestatoria vectus spargeret populo Vandalici belli spolia. Milites honorant Imperatorem multis spoliis, mittuntque ad eum signa Persica, quæ Romani banda vocant. Die sequenti ingressi in Persicum vallum, eoque

potiti Romani, tropæorum argumento ad imperatorem miserunt aureos enses, tiaras Persicas, & baltheos gemmis insignes, quos margaritarum artifices barbaris ornant, vexilla, quę banda Persicum vallum diripiunt, & tabernacula regis, cumque potiti essent elephantis, mittunt eos ad Cæsarem cum spoliis Persicis. Constantinopoli per portam auream triumphantes ingrediebantur, ait Cedrinus. Triumphans στεφαίῳ χρυσῷ λόφον ἐφύπερθεν ἔχοντι, aurea corona conum in vertice habente ornatus est. Imperatores interdum eorum quos vicerant colla calcarunt. Diaconus lib. 20. Iulianus in solio residens colla Leontij, & Absimari vsque ad solutionem primi brauij calcauit. Hos destinatos in viuario animantium capite mulctauit. Glycas p. 4. Sultanus Diogenis imperatoris captiui in solio sedés calcata ceruice pro more, mox eum à terra erexit. Zonaras tom. 3. p. 22. καὶ πεσόντα κατὰ γῆς πατήσας, ὡς ἔθος, ἀνέστησε, Imperatorem humi positũ cum calcasset, erexit. Manasses Comnenũ βασιλέα vocat αὐσονάνακτα, καὶ μυρίων νικηφόρον, regem Ausonum, qui vicit innumeros. Trajano permissum de quotcunque libet gentibus triumphare, ait Dio, καὶ ἐπινίκια ὅσων ἂν ἐθελήσῃ, πέμψαι.

De Votis. CAP. XXXIX.

Vota pro Pompeio, pro Augusto facta esse Dio indicat lib. 41. & Iuuenalis Sat. 10. Ante eos pro Liuio Druso, cum repente in publico Tribunus plebis semianimis concidisset, vota per Italiam publicè suscepta sunt, vt Aurelius Victor libro de

vir. illust. c. 66. Equites Romani natalē Augusti sponte atque consensu biduo semper celebrarunt, omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro salute eius stipem iecerunt, ait Sueton. In tabulis ea vota scribebantur. Augustus vota quæ in proximum lustrum suscipi mos est, collegam suum Tiberium cum lustrum in campo Martio magna frequentia conderet, nuncupare iussit. Nam se quanquam conscriptis, paratisque iam tabulis negauit suscepturum, quæ non esset soluturus, narrante Suetonio c. 97. Martialis,

Quantus iò Latias mundi conuentus ad aras
Suscipit, & soluit pro duce vota suo.

Libanius Panegyrico Iuliani, ὑμεῖς ὅτι μὲν χαίρετε τοῖς ὁρωμένοις, καὶ ταῖς εὐχαῖς, δι᾽ ὧν αἰτεῖτε ταῦτα πολλάκις ὀφθῆναι. Vos delectari iis, quę videtis, non dubium est, & votis ipsis per quę optatis ea sæpe videre, καὶ τοῖς προσώποις γέμουσιν εὐθυμίας δηλοῦτε, & vultu lætitiam testante. Tiberius nepotes suos patribus commendauit. Sed vt comperit ineunte anno pro eorum quoque salute publicè vota suscepta, egit cum Senatu, non debere talia præmia tribui, nisi expertis, & ætate prouectis. Idem c. 54. in Tiberio. Cum iam excessisset Claudius, mors eius celata est, donec circa successorem omnia ordinarentur. Itaque & quasi pro ægro adhuc vota suscepta sunt, eodem auctore c. 45. Caligula cum in proximas Campaniæ insulas traiecisset, vota pro reditu suscepta sunt: ingressoque vrbem jus, arbitriumque omnium rerum illi permissum est, tanta publica lætitia, vt tribus proximis mensibus, ac ne totis quidem, supra centum sexaginta millia victimarum cæsa tradantur. vt vero

in aduerſam valetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri, quique capita ſua titulo propoſito vouerẽt. Votum exegit ab eo qui pro ſalute ſua gladiatoriam operam promiſerat. Alterum qui ſe periturum ea de cauſſa vouerat, cunctantem pueris tradidit verbenatum infulatumque, qui votum repoſcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere, eodẽ teſte. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia, vix repertæ claues Capitolij paulo ante Neronis exceſſum, vt idem prodit, c. 46. Qui ſequius de ſalute Principis cogitabant, nuncupationibus votorũ non aderant, auctore Tacito l. 16. Annal. Si bene Rempublicam, & ex vtilitate cõmuni rexerit, digna vota quæ ſemper ſuſcipiantur, ſemperq; ſoluantur, ait Plin. in Panegyr. Ouid. l. 2. Triſt. e. 1.

Et pia tura dedi pro te, cumque omnibus vnus
Ipſe quoque adiuui publica vota meis.

Nullus magiſtratus tantæ auctoritatis eſt, tantos ſpiritus tollit, qui audito tantum nomine Imperatoris quieſcere auſit, ſed vbi aſſurrexit, prædicat, veneratur, & duplici voto ſe obſtringit. Ariſtid. in Rom. (τῶν ἀρχόντων) οὐδεὶς ἐφ' ἑαυτῷ τηλικοῦτον φρονεῖ, ὅστις τοὔνομα (τοῦ αὐτοκράτορος) ἀκούσας μόνον, οἷός τ' ἐστὶν ἀτρεμεῖν, ἀλλ' ἀναστὰς ὑμνεῖ, καὶ σέβει, καὶ συνεύχεται διπλῆν εὐχήν. Cum Rhodiorum magiſtratus ad Tiberium ſcripſiſſent, nec litteris ſolemne illud ſubieciſſent, vota pro te facimus, diligenter eos euocauit, & ſubſcribere iuſſit. Dio, οἱ Ῥοδίων ἄρχοντες ἐπιστείλαντές τι αὐτῷ, οὐκ ἐπέγραψαν τῇ ἐπιστολῇ τοῦτο δὴ τὸ νομιζόμενον, εὐχὰς αὐτῷ ποιούμενοι. Sueton. Tiber. c. 32. Cum

Rhodiorum magiſtratus quod litteras publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant, euocaſſet, iuſſos ſubſcribere remiſit. Triumphāti imperatori accinebat populus, De noſtris annis tibi Iuppiter augeat annos, ait Tertul. Apologet. c. 35. Quod idem oſtendit Gregor. Nazianz. oration. εἰς Βασιλ. καὶ ἐκεῖνο εἴπερ οἷά τε ἦν προσθεῖναί τι τῆς αὐτῶν ζωῆς ἕκαστος πρόθυμος ἦν. Et illi addere ſi fieri poſſet aliquid vitæ ſuæ quiſque cuperet. Velleius Paterculus Italiā vota pro ſalute Pompeij primi omniū ſuſcepiſſe ſcribit. à quo diſcedit Victor, qui ante Pompeium vota pro Liuio Druſo ſuſcepta docet. Libanius in legatione, τῶν μὲν ἔργων τοι χωρούντων κατὰ νοῦν, τοῦ δὲ τῶν ἔργων οὔπω φαινομένου λόγου, πάντα ἀφέντες ἐν ἱκετείαις ἦμεν, γέροντες, γυναῖκες, εὐθὺς μὲν καθ' ἑκάστην ἀγειρόμενοι φυλήν, ἔπειτα εἰς ὅμιλος Athenis τὰ μέρη γινόμενοι, πορευόμενοι μὲν δι' ἀγορᾶς μετὰ λαμπρῶν τῶν εὐχῶν, ὑπερβαίνοντες δὲ τὰς πύλας μετὰ μειζόνων, κυλινδούμενοι μὲν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ τὰς τοῦ πολέμου μελέτας. ὅσοι δὲ ἡμῶν ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ θείου, καὶ τούτων ἐκοινώνουν, καὶ πρὸς βωμοὺς ᾔεσαν. Cum res ex ſententia tibi procederent, nec dum ſermo vulgatus eſſet de exitu rerum, omnibus omiſſis ſupplicabamus omnes ſenes & mulieres, ſtatim per tribus ſingulas aggregati, deinde vnus omnes cœtus facti Athenis, qui prius per partes diuiſi eramus, euntes per forum cum votis ſplendidis, & cum ſplendidioribus egreſſi portas, volutabundi in campo vbi bellicæ exercitationes habentur. Quotquot autem ex nobis Deorum cultum noueramus, precibus incumbebamus, & ad aras ibamus. Vota pro Seiano & pro Plautiano præfectis prætorio ſuſcepta eſſe indicat Dio lib. 57. καὶ εὔχοντο ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁμοίως, καὶ ἔθυον, καὶ τὴν τύχην

αὐτῶν

αὐτῶν ὤμνυσαν, vota nuncupabant omnes pro Tiberio & Seiano conjunctim, & ſacrificabant, & fortunam eorum iurabant. Idem in Seuero, τήν τε τύχην αὐτοῦ πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ βουλευταὶ ὤμνυσαν, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ δημοσίᾳ ἅπαντες ηὔχοντο. Et per fortunam Plautiani omnes milites & ſenatores iurabant, & pro ſalute eius publicè omnes vota nuncupabant. Quod poſtea vetitum Senatuſconſulto, vt ſolis imperatoribus hic honos haberetur. Plutarchus in Galba, καί ποτε θέας οὔσης, καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ λοχαγῶν τὸ ῥωμαίοις συνηθὲς εὐτυχίαν ἐπευχομένων τῷ αὐτοκράτορι γάλβᾳ. Cum ſpectaculum ederetur, & ex more centuriones & Tribuni Galbæ imperatori felicitatem precarentur. Conſtantinopoli moris fuit vt nomina imperatorum, & ſi quis alius optimè ſupra cæteros de Repub. meritus eſſet, inter hymnos & preces commemorarentur. Nicephorus Gregoras lib. 4. προσεπιτάχθη δ' ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς διὰ μνήμης καὶ τὸ τοῦ καίσαρος ὄνομα ἄγεσθαι ὁμοῦ τοῖς τῶν βασιλέων ἐν τοῖς ὑμνητηρίοις καὶ εὐφήμοις ἅπασι πανταχῇ τῆς τῶν ῥωμαίων ἐπικρατείας ἄχρις ἐνιαυτοῦ. Imperator mandauit vt Cæſaris, qui Conſtantinopolin Latinis eripuerat, nomen commemoraretur cum regibus in hymnis, & acclamationibus omnibus vbiq; in ditione imperij Romani per annum. Phranzes lib 1. c. 5. In diuinis ac ſacris Liturgiis in omnibus ritibus, & officio ſanctarum eccleſiarum clara voce eius mentio fiebat, qui cæperat Conſtantinopolim. Nicephorus Gregor. lib. 11. ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις καὶ τοῖς πομπικοῖς τάξεσι τῶν πανηγυρικῶν βασιλέως καὶ εἰρήνης ἡ μνήμη τὴν εὐφημίαν εὐκρότει, regis & reginæ Trapezontis Baſilij & Irenes acclamationem in ſacris hymnis decantandis,

& in pompa theatrorum per publicas festiuitates memoria personabat, Eumenius Paneg. Constant. Quod enim ad propagandos aliorum principum solemni verbo more iuratur, tibi Cõstantine soli, vltra omnium nostrorum fata victuro securè vouemus, cui tam longa ætas propria debeatur. Plinius Panegyr. Quo maiore fiducia iisdẽ illis votis quæ ipse pro se nuncupari iubet, oro & obtestor, si bene Remp. si ex vtilitate omnium regit, primum vt illum nepotibus nostris ac pronepotibus serues, deinde vt quandocunque successorem ei tribuas quem genuerit, quem formauerit, similemq; fecerit adoptato, aut si hoc fato negatur, in consilio sis eligẽti, monstresq; aliquẽ quem adoptari in Capitolio deceat. Iulianus orat. 2. πάντα ὑπομένειν ᾤου δεῖν πρὶν ἰδεῖν ῥωμαίων βάρβαρον βασιλεύοντα, καὶ νόμων κύριον, καὶ πολιτείας καθιστῶντα, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχὰς ποιούμενον ἐν τοσούτοις ἀσεβήμασιν ἔνοχον. Putasti omnia tibi subeunda prius quam patereris Barbarum Romanis imperantem, & legum esse dominum, ac Reipublicæ constitutorem, & eum qui tot flagitiis ac impietatib obstrictus esset, vota pro Repub. facere. Auson. Gratiarum act. Non forum & basilica, olim negotiis plena, nunc votis, votis pro tua salute susceptis. Plinius Panegyr. Enimuero quam commune, quam ex æquo, quod felices nos felicem illum prædicamus, alternisque votis hæc faciat, hæc audiat, quasi non dicturi nisi fecerit comprecamur. Eusebius lib. de vita Constantini p. 150. καὶ τῆς εὐχῆς δὲ τοῖς στρατιωτικοῖς ἅπασι διδάσκαλος ἦν αὐτὸς, ῥωμαΐα γλώττῃ τοὺς πάντας ὧδε λέγειν ἐγκελευσάμενος. σὲ μόνον οἴδαμεν θεὸν, σὲ βασιλέα γνωρίζομεν, σὲ βοηθὸν ἀνακαλούμεθα, παρὰ σοῦ τὰς νίκας ἠράμεθα,

διὰ σοῦ κρείττους τῶν ἐχθρῶν κατέστημεν, σοὶ τῶν ὑπαρξάντων ἀγαθῶν χάριν γνωρίζομεν, σὲ καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίζομεν, σοῦ πάντες ἱκέται γινόμεθα, τὸν ἡμέτερον βασιλέα Κωνσταντῖνον, παῖδάς τε αὐτοῦ θεοφιλεῖς ἐπὶ μήκιστον ἡμῖν βίου σῶον καὶ νικητὴν φυλάττεσθαι ποτνιώμεθα. Ipſe erat doctor precationis omnibus militibus, Romana lingua omnes ita dicere iubens. Te ſolum Deum nouimus, te regem cognoſcimus, te auxiliatorem inuocamus, per te vicimus, per te hoſtibus ſuperiores fuimus, tibi accepta referimus bona quibus fruimur, à te bona ventura exſpectamus, omnes tui ſupplices ſumus, noſtrum Imper. Conſtantinum, & filios eius Deum amantes, in multos annos, vt ſaluos & victores cuſtodias te oramus. Tacitus lib. 4. Annalium, Pontifices, eorúmq; exemplo ceteri ſacerdotes, cum pro incolumitate principis vota ſuſciperent (anno vrbis 777.) Neronem quoque, & Druſum iiſdē Diis cōmendauere. Dio lib. 58. τὰς εὐχὰς τὰς κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων ὑπέρ τε ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ποιουμένας, καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ φέρεσθαι. Vota quæ à magiſtratibus quotannis & ſacerdotibus pro ſalute principis ac populi nuncupabantur, & iuramenta de imperio eius fieri ſolita. Plinius ad Trajanum, Solemnia vota pro incolumitate tua, qua ſalus publica continetur, & ſuſcepimus, & ſoluimus, precati Deos, vt velint ea ſemper ſolui, ſemperque ſignari. Idem lib. 10. vota ſoluunt milites & prouinciales pro incolumitate principis, & in futurum nuncupant. Ea vota ſuſcepta 3. Nonas, Plutarcho narrante in Cicerone, quem natum eſſe aiunt tertio Nonas, ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων καλανδῶν, ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται, καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος, quo die

nunc magiſtratus vota ſuſcipiunt & ſacrificant pro incolumitate principis. Capitolinus in Pertinace. Tertio Nonarum die votis ipſis. Nonas accipe Ianuarias ex Eunapio in Maximo, ἡ τρίτη δὲ ἡμέρα τῶν καλανδῶν, ἃς αὐτὰς ἰανουαρίου ἡμέρας ῥωμαῖοι προσονομάζουσι, καὶ προσκυνήσαντες πάντες αὐτὸν ὑπέσχοντο τὴν εὐωχίαν. Tertia die Kal. Ianuar. cum adorauerint omnes, ac vota ſuſceperint, epulantur. Caius Iuriſconſ. de verbor. ſignificat. l. ſicaluitur. Poſt Kal. Ianuarias die tertio pro ſalute principis vota ſuſcipiuntur. Dio lib. 59. καὶ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῇ τὰς εὐχὰς ἐχούσῃ συνῆλθον. Tertia die qua vota nuncupantur, conuenerunt. Tertia igitur die pro incolumitate principis, veteri more Kalendis ipſis pro Repub. vota fiunt, imo ſibi ſuiſque vulgo bene precantur, teſte Ouidio lib. 1. Faſtor.

Et damus alternas, accipimuſque preces.

Tibullus ad Meſſalam,

Tyrio ſubtemine veſtem
Indutas oriente die duce fertilis anni,
Cum fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Et largita tuis ſunt multa ſilentia votis.

Pro Liuia vota ſuſcepta indicat Tacit. lib. 3. Annal. Inceſſit deinde religio quonam in templo locandum eſſet votum, quod pro valetudine Auguſtæ equites Rom. vouerant equeſtri Fortunæ. Pro Vero ad Parthicum bellum Senatus volũtate miſſo, cum eum Canuſij ægrotare rumor eſſet, vota ſuſcepta Capitolinus in M. Antonino prodit. Vulgo pro amicis ægrotis Romę vota ſuſcepta. Propert. lib. 2. e. 7.

Hæc mihi vota tuam propter ſuſcepta ſalutem.

Tertullian. lib. ad Scapul. Sed ijdem ipsi qui per genios eorum pridie vsque iurauerant, qui pro salute eorum hostias & fecerant, & vouerant. In votis annuis imperatorum facta mentio, exceptis Tiberio & Caio, vt Dio lib. 58. καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ἐπί τε τοῖς ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ Τιβερίου. Ludi votiui pro Augusti salute facti, apud Plinium lib. 7. c. 48. Reperti ciues qui morientes iusserint pro se vota solui, quod Augustum superstitem reliquissent, ait Sueton. in August. c. 59. Sed & pro Germanici incolumitate, cum eum morbo leuatum, recreatumque fama ferret vota reddita, narrante Cornelio Tacito lib. 2. Annalium, & Suetonio in Calig. c. 6. Vetus inscriptio est, P. Quintilius Sexti filius Varus Cos. ludos votiuos pro reditu Imper. Cæsaris D. Augusti Ioui Opt. Max. fecit cum Claudio Nerone conlega. Ouid. lib. 4. Trist. el. 2.

Cumque bonis nuribus pro sospite Liuia nato
Munera, dat meritis sæpe datura Dis.

Moris autem fuit cum vota soluerentur, vt eius rei ergo tabulæ figerentur. Vetus inscript. Sulpitius Camerinus magister Collegij fratrũ arualium nomine vota nuncupauit pro salute Neronis Claudi D. Claudi filij Germanici Cæsaris N. Tib. Cæs. Aug. pro D. VII. Cos. IIII. & Octauiæ coniugis victimis immolatis in Capitolio quæ superioris anni magistri vouerant, persoluit, & in proximum annum nuncupauit, præeunte M. Antonio Saturnino, Ioui boues mares II. Iunoni vaccas II. Mineruæ vaccas II. Saluti publicæ vaccas II. Diuo Claudio bou. mares II. in collegio adfuere Sulpicius

Camerinus magiſter, A. Vitellius, L. Piſo L. F. M. Aponius Saturninus, P. Memnius Regulus, L. Saluius, Otho Titianus. In Panegyr. Mamert. vidimus te conſulem Kal. Ianuariis eodem die pro Rep. & vota ſuſcipere, & conuicta debere, cum haſtam poſito ſcipione rapuiſti. Ita exaudi Tacitum lib. 4. Annal. Cæſar ſolemnia incipientis annis Kal. Ianuar. epiſtola precatus, &c. Quem enim diem vacuum pœna, vbi inter ſacra & vota, vincla & laqueus inducantur. Liuius lib. 21. Conſulem C. Flaminium conſcientia præteritorum, & Capitolium, & ſolemnem votorum nuncupationem fugiſſe, ne die initi magiſtratus Iouis Opt. Max. templum adiret. Nuncupabantur ea vota & in caſtris apud ſigna. Tertull. de corona, Ecce annua votorum nuncupatio, quid videtur? Primam principiis, ſecunda in Capitoliis. Accipe poſt loca, & verba. Hunc tibi Iuppiter bouem cornibus auro decoratis vouemus eſſe facturum, id eſt, eſſe facturos. Ælius Cæſar apud Lampridium, votorum cauſſa ab Hadriano lugeri eſt vetitus. Tertullianus, ſolemnia vocat imperatorum. item, Hæccine ſolemnes dies principum decent, quæ alios dies non decent (vicatim epulari, ciuitatem tabernæ habitu abolefacere.) ô nos merito damnandos. Cur enim vota & gaudia Cæſarum caſti, & ſobrij, & probri expungimus. Conſtantinopoli extremis temporibus in eccleſia memoria fiebat imperatorum, & patriarchæ cum votis & precibus. Contra morem fuit πρὸ τοῦ βασιλέως μνημονεύεσθαι τὸν πατριάρχην, ait Nicetas lib. 9. ante imperatorem memoriam fieri Patriarchæ, id eſt commendari votis ac precibus, aut commemorari

patriarcham præ imperatoribus. Admonuimus vota scribi solita in tabulis, ac subscribi cum soluerentur se voti reos soluisse. Propert. l.4.e.3.

Omnibus heu portis pendent mea noxia vota,
Texitur hæc castris quarta lacerna tuis.

Item, *Armaque cum tulero portæ votiua Capenæ,*
Subscribam saluo grata puella viro.

Seneca e.10. vota polliceri non satis erat, sed attestatione & inscriptione voti opus fuit. Consules priusquam paludati in hostes exirent, vota præeunte Pontifice concipiebant. Liuius, Dictator ludos magnos vouet præeunte Pontifice Max. Collegium quoque Pontificum de votis cognoscebat. lib.31. Consul ludos Ioui vouere iussus antequam in bellum Macedonicum exiretur. Moram voto publico Pontifex Maximus attulit, qui negauit ex incerta pecunia vouere debere. Collegium Pontificum posse decreuit. Vouit in eadẽ verba Consul præeunte Pontifice Maximo, quibus antea quinquennalia vota suscipi solita erant. Quinquennalia vocat quæ censores conciperent in futurum lustrum. lib. 21. prætor vota suscipere iussus est si Respublica mansisset, ver sacrum votum est. Ita & Sabini sub conditione vouerunt, apud Sisennam lib. 4. histor. Sabini feruntur vouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos. Vltra plantam euagari videar, si de votis plura subiecero. Sed hoc detur otio iuuentutis, & meo. Populus interdum Romæ vota nuncupabat præeunte pontifice. Liuius lib. 41. Q. Martio Philippo verba præeunte populus in foro votum concepit. Omnia pene templa, ludiq; solemnes

ex voto ſunt inſtituta. De Iouis ſtatoris templo Liuius lib. 1. de fide quam Calatinus dicauit Valer. Max. lib. 1. Imperatores ante pugnam vota ſuſcipiebant. Plaut. Amphitru. *Imperator vtrinq; hinc & illinc vota ſuſcipere:*

Hortati exercitum.

Galli Aſtrionico duce vouere de noſtrorum militum præda Marti ſuo torquem. Intercepit Iuppiter votum, nam de torquibus eorum aureum trophæum Ioui Flaminius erexit. Verdumaro rege Romana arma Vulcano promiſerant, aliorſum vota ceciderunt. Occiſo enim rege Marcellus tertia poſt Romulum patrem Feretrio Ioui opima ſuſpendit. Sub imperatoribus cudebantur ἀγαλμάτια, ſimulacra & ſigilla quibus vota pro quinquenniis principum, decenniiſque ſignarentur, vt eſt in veterib. inſcript. Plin. Panegyr. nuncupare vota, & pro æternitate imperij, & pro ſalute ciuium, imò pro ſalute principum, ac propter illos pro æternitate imperij ſolebamus, hæc pro imperio noſtro in quæ ſint verba ſuſcepta operæpretium eſt annotare. Si bene Remp. & ex vtilitate omnium rexerit, &c. Forma voti pro imperatore expreſſa in tabula lapide Vet. Narb. Tit. Statilio Tauro, Q. Caſſio Longino Cos. 10. Kal. Octob. numini Auguſti votum ſuſceptum à plebe Narbonéſium in perpetuum. Quod bonum fauſtum, felixque ſit Imperat. Cæſari D. I. filio Auguſto P. P. Pontifici M. Tribunitiæ poteſtatis 34 coniugi, liberis, gentique eius, Senatui populóque R. & colonis, incoliſque C. I. P. N. M. qui ſe numini eius in perpetuum colendo obligauerunt, Plebs Narbonenſium aram Narbone in foro poſuit, ad quam quotannis 8 Kal.

Octob.

Octob. qua die eum sæculi felicitas orbi terrarum rectorem edidit, tres equites Rom. à plebe, & tres libertini, hostiās singulas immolent, & colonis & incolis ad supplicandum numini eius tus & vinum de suo ea die præstent. Kalendis quoque Ianuariis, tus & vinum colonis præstent. Septimo quoque Idus Ianuarias, qua die primum imperium terrarum auspicatus est, ture, vino supplicent, & hostias singuli immolent, & colonis incolisque tus vinum ea die præstent, &c. Hæc de votis pro incolumitate Imper. Fuere nōnulli qui caput suum pro salute Reip. deuouerent. Liuius l. 5. M. Fabio Pontifice præfante carmen, senes se deuouent pro patria, cum Galli Romam irrupere. l 8. De Decio, Præi Verba Pontifex, quibus me pro legionibus deuoueam. Pontifex eum togam prætextam sumere iussit, & velato capite, manu subter togam ad mentum exerta super telum subiectum pedibus stantem sic dicere, &c. Legendus auctor libri de viris illustribus, & Cicero lib. 1. de natura Deor. Conceptis verbis, inquit, Decij se deuouerunt capite velato. Tacitus lib. 13. Hermunduri Cattorum aciem Marti & Mercurio sacrauere, quo voto equi viri, omnia hostium occidioni dantur. Cum vrbes deuouerent, hac forma vsi. Dis pater, siue Iouis Manes, siue quo alio nomine fas est nominare, &c. ouibus atris tribus, Tellus mater, téque Iuppiter obtestor, Cum tellurem dicit manibus terrarum tangit, cum Iouem manus ad cælum tollit, cum votum recipere dicit, manibus pectus tangit, auctore Macrobio lib. 3. Saturn. c. 9.

IVLII CÆSARIS BVLENGERI DE IMPERATORE ROMANO

Lib. ſecundus.

De creatione Imperatorum. Cap. I.

IMperatores non vno modo creati ſunt. Iulius Cæſar Imperium vi partum, vt à Senatu, populóque Romano confirmaretur, non precario, ſed iure victoriæ obtinuit. Auguſtus Antonio victo à Senatu imperator perpetuus appellatus, principis nomine rempublicam conſtituit. Tiberius mortuo Auguſto ſignum prætoriis cohortibus vt Imperator dederat. Excubiæ, arma, cetera aulæ, miles in forum, miles in curiam comitabatur. Litteras ad exercitum tanquam adepto principatu miſit, cum Auguſti teſtamento in familiam Iuliam eſſet aſſumtus, ait Tacit. li. 1. Annal. Prænomen tamen Imperatoris, cognoménque patris patriæ, & ciuicam in veſtibulo coronam recuſauit, narrante Suetonio c. 26. Ac ne Auguſti quidem nomen, quanquam hereditarium vllis, niſi ad reges & dynaſtas, epiſtolis addidit. Caligulæ ingreſſo vrbem ſtatim conſenſu Senatus, & irrumpentis in curiá turbæ ius, arbitriúmque omnium rerum permiſſum eſt, irrita

Tiberij voluntate, qui teſtamento alterum nepotem ſuum prætextatum adhuc cohæredem ei dederat, auctore Sueton c. 14. Claudius à militibus lecticæ impoſitus, & quia ſerui diffugerant, viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt. Armatos pro concione in nomen ſuum iurare paſſus eſt, promiſitque ſingulis quinadena HS. Primus Cæſarum fidem militum etiam præmio pigneratus. Cæteri imperatores vel ab imperatoribus adoptione aut teſtamento, vel à Senatu, vel à militibus creati ſunt. Auguſtus Cæſar Caium & Lucium adoptauit domi per aſſem & libram emptos à patre Agrippa, vt Suetonius. Tiberius ab Auguſto, Caligula à Tiberio, Nero à Claudio, Piſo à Galba, Trajanus à Nerua adoptati, narrante Suetonio. Dio in Nerua, ὁ νερούας ἀνέβη τε ἐς τὸ καπιτώλιον, καὶ ἔφη γεγωνήσας, ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς, καὶ τοῦ δήμου τῶν ῥωμαίων, καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ, μάρκον οὔλπιον νερούαν τραϊανὸν ποιοῦμαι. melius υἱοποιοῦμαι, vt eſt apud Cedrinum. Nerua aſcendit in Capitolium, & exclamauit, Quod fauſtum felixque ſit Senatui populóq; Rom. & mihi ipſi, Marcum Vlpium Neruam Trajanũ filium facio. Cedrinus in Nerua, ἀνελθὼν ἐν τῷ καπιτωλίῳ, καὶ λιβανωτὸν ἐπιθύσας, στὰς ἐπὶ βήματος μεγάλῃ βοῇ, ἀγαθῇ τύχῃ νερούαν τραϊανὸν υἱοποιοῦμαι. Cum in Capitolium aſcendiſſet, & tus adoleuiſſet, ſtans in ſuggeſtu magna & contenta voce exclamauit, Bonum factum, Neruam Trajanum iuſtum mihi filium eſſe volo. Legendus Plinius in Panegyrico, Adoptio dicitur εἰσποίησις, υἱοθεσία, τεκνοποίημα. Adoptiones certè lege Curiata fiebãt in foro pontificibus arbitris. Sueton. in Auguſto c. 65. Tertium nepotẽ Agrippam, ſimulq; priuignum Tiberium adoptauit in foro

lege curiata. Tacit. lib.7. Annal. Si te priuatus lege curiata apud pontifices, vt moris est, adoptarem. Gellius lib.5.c.19. Sed adrogationes nō temere, nec inexplorate committuntur. Nam comitia etiam arbitris pontificibus præbentur, quæ curiata appellantur. Dio lib.37. & 39. Adoptionem Claudij qui à patricia in gentem plebeiam transierat, improbatam esse ait, quod curiata lege facta non esset. ἐν γὰρ τῇ εἰσφορᾷ τοῦ φρατριατικοῦ νόμου μόνως ἐξεῖναι γίνεσθαι. Augustus Cæsar lege curiata in familiam Iuliam transiit. Appianus lib.3. ciuil. ἀπὸ δὲ τῆς θυσιῶν ἑαυτὸν εἰσεποιεῖτο τῷ πατρὶ αὖθις κατὰ νόμον κουριάτιον. ἔστι δὲ ἐπὶ τοῦ δήμου γίγνεσθαι τὴν θέσιν. κουρίας γὰρ ἐς μέρη τὰς φυλάς, ἢ τοὺς δήμους διαιροῦντες καλοῦσιν, ὡς Ἕλληνας εἰκάζοντι φάναι φρατρίας. A sacrificiis seipsum patri rursum filium fecit lege curiata. Debet autem ea adoptio fieri apud populum. Curias vocant cum tribus & populos in partes diuiserint, vt Græcos existimant vocare fratrias. Pontifices de adoptionum caussa cognoscebant. Cicero pro domo sua. Quæ deinde caussa cuique sit adoptionis, quę ratio generum, ac dignitatis, quę sacrorum quæri à pontificum collegio solet. Vopiscus in Aureliano, Hoc igitur quod Cocceius Nerua in Trajano; adoptando, quod Vlpius Trajanus in Hadriano, quod Hadrianus in Antonino, & ceteri deinceps proposita suggestione fecerunt, iam in arrogando Aureliano quem mihi vicarium iudicij tui auctoritate fecisti, censui esse referendum. Iube igitur vt lege agatur, sitque Aurelianus hæres sacrorum nominis, & bonorum, totiusque iuris Vlpio Crinito iam consulari viro. Hæc adoptio apud principem successit in locum eius quæ apud po-

pulum olim facta. l. 2. Dig. de adoptionib. Generalis adoptio fit duob⁹ modis, aut principis auctoritate aut magistratus imperio. Principis auctoritate adoptamus eos qui sui iuris sunt, quæ species adoptionis dicitur adrogatio, quia & is qui adoptat & qui adoptatur, rogatur an id fieri patiatur. Imperio magistratus adoptam⁹ eos qui in potestate parentis sunt. Gellius lib. 5. c. 19. Cum in alienam familiam, inque liberorum locum extranei sumuntur, aut per prætorem fit, aut per populũ. Quod per prætorem fit adoptio dicitur, quod per populum adrogatio. Adoptantur autem cum à parente, in cuius potestate sunt, tertia mancipatione in iure ceduntur, atque ab eo qui adoptat apud eum apud quem legis actio est, vindicantur. Adoptantur ij qui cum sui iuris sint, in alienam se potestatem tradunt, eiusque rei ipsi auctores fiunt. Interdum etiam testamento in bona & in nomen adoptabantur. Eutropius lib. 7. Octauianus quasi vindicaturus patris sui mortem, à quo per testamentum fuerat adoptatus. Sueton. lib. 1. c. 83. in ima cera C. Octauium etiam in familiam nomenque adoptauit. lib 3. c. 6. Post reditum in vrbem à M. Gallio Senatore adoptatus testamẽto Tiberius, hereditate adita, mox nomine abstinuit. Seneca lib. de breuit. vit. Non in nomen tantum adoptaberis, sed in ipsa bona. Antoninus Pius adoptatus ab Hadriano factus est patri, & in imperio proconsulari, & in tribunitia potestate collega, ait Capitolinus. Legatur Xiphilinus in Hadriano, Ergo cum Hadrianus adoptare se velle publicasset, acceptum est spatium deliberandi, vtrum adrogari ab Hadriano vellet. Adoptionis lex huiusmodi data est, vt

quemadmodum Antoninus ab Hadriano, ita ille sibi adoptaret Mar. Antoninum fratris vxoris suæ filium, & Luc. Verum Ælij Veri qui ab Hadriano adoptatus fuerat filium. Nouum genus est adoptionis apud Spartianum in Ælio Vero, qui nihil habet in sua vita memorabile, nisi quod primus tantum Cæsar est appellatus, non testamento, vt antea solebat, neque eo modo quo Trajanus est adoptatus, sed eo propè genere quo nostris temporibus à vestra clementia Maximianus atque Constantius Cæsares dicti sunt, quasi quidam principum filij viri, & designati Augustæ maiestatis hæredes. Titus & Domitianus à Vespasiano, Caracalla & Geta à Seuero successores imperij testamento relicti sunt, quanquam & à Senatu, & à patre Cæsares dicti erant, vt Xiphilinus. In adoptionibus principum congiarium populo, & ludi dabantur. Spartianus in Hadriano, ob cuius adoptionem ludos Circenses dedit, & donatiuum populo ac militibus expēdit. Idem in Ælio Vero, Datum est populo congiarium causa eius adoptionis, donatumque militibus H S. millies. Circenses editi, neque quicquam prætermissum quod posset lætitiam publicam frequentare. Ælij Veri filius est Antoninus Verus, qui adoptatus est à Marco. Verus certè cum Marco æquale gessit Imperium. Nam ipsi sunt, qui primi duo Augusti appellati sunt, & quorum fastis consularibus sic nomina præscribuntur, vt dicantur non tantum duo Antonini, sed duo Augusti, tantumq; huius rei & nouitas, & dignitas valuit, vt fasti consulares nonnulli ab his sumerent ordinem consulum. Pro eius adoptione infinitam pecuniam populo, &

militibus Hadrianus dedit. Cum à Mar. Antonino domestici quærerent cur tristris in adoptionem regiam transiret, disputauit quæ mala in se contineret imperium, iussusq; in Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis recessit, vt Capitolin. in Marco. Galba Pisonem frugi Licinianum nobilẽ egregiumque iuuenem, ac sibi olim probatissimum, testamentoque semper in bona & nomen adscitum repente è media salutantium turba apprehendit, filiumque appellans perduxit in castra, ac pro concione adoptauit, ne tum quidem donatiui vlla mentione facta. Halagabalus cum Bassianum, qui postea dictus est Alexander, adoptare vellet, eumque in Senatum deduxisset, & Mæsen ac Soæmetiden vtrinque stitisset, filium adoptauit, & seipsum vt tanti filij extẽplo factum patrem, eóque longè ætate superiorem, beatum prædicauit, ἑαυτὸν δὲ ὡς καὶ πατέρα ἐξαίφνης τηλικούτου παιδὸς, καὶ πολὺ τῇ ἡλικίᾳ προέχοντα ἐμακάριζε, ait Xiphilin. filij naturales & legitimi adoptiuis anteponi debent. Dio in Nerone, ἀποθανόντος δὲ τοῦ κλαυδίου κατὰ μὲν τὸ δικαιότατον ἡ ἡγεμονία τοῦ βρεττανικοῦ ἦν. γνήσιος γὰρ τοῦ κλαυδίου παῖς ἐπεφύκει. Mortuo Claudio merito & iure principatus Britannici erat, quia naturalis & legitimis Claudij filius, supra ætatem viribus corporis vigebat. Iure autem ciuili propter adoptionem imperium ad Neronem quoque pertinebat. Constãtinus Magnus, quanquam pater imperium ei reliquerat, Cæsaris tamen appellatione contentus fuit, donec à Maximiano diceretur Augustus. Panegyr. Constantini, Cuius tanta maturitas est, vt cum tibi pater imperium reliquisset, Cæsaris tamẽ appellatione con-

contẽtus exſpectare malueris, vt idem te, qui illum declaret Auguſtum. Idem Conſtantinus εἰσποιήσας τῆς βασιλείας ἐτίμησεν, cooptatione in imperiũ honorauit filium Conſtantinum primo decennio, Conſtantium vicennio, Conſtantem tricennio, ait Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. Theodoretus lib. 1. Hiſtor. & Sozomenus lib. 2. c. vlt. διαθήκην τε ποιήσας τοῖς μὲν παισὶ διένειμε τὴν ἀρχήν, ὡς πρότερον. Ruffinus lib. 2. c. 11. Hiſtor. Conſtantinus in ſuburbana villa Nicomediæ triceſimo & primo imperij ſui anno defunctus eſt, liberis de ſucceſſione Romani orbis teſtamento hæredibus relictis. Nicephorus lib. 6. c. 19. Conſtantius pater coronam auream Conſtantino impoſuit, præconis munus ipſe pater in filio adimplens. Leo junior Zenonis patris ſui capiti diadema ſua manu impoſuit, eumque pro ſe regnare iuſſit, vt Zonaras. Iuſtinus Imperator cum Tiberium adoptaſſet rei militaris peritiſſimũ, primum ei Cæſaris coronam tribuit, paulo poſt cõuocata plebe, Senatu, ſacerdotibus, ſceptro eum imperij ornauit. Manaſſes, ὁ βασιλεὺς εἰσποιεῖται Τιβέριον ὡς παῖδα ἐπιλεξάμενος, δεινὸν ἐν στρατηγίαις ὄντα, πρῶτον μὲν τῷ τοῦ καίσαρος κατεκόσμει στεφάνῳ, μετὰ βραχὺ δὲ πρὸς ταυτὸ συναγαγὼν τὸν ὄχλον, τὴν σύγκλητον, τοὺς ἱερεῖς ἅπαντας, τοὺς ἐν τέλει, τὰ σκῆπτρα παραδίδωσι τῆς αὐτοκρατορείας. ἔτι καὶ ζῶν, καὶ πνείων, ὁ μὴ τὰ λοισθία πνέων. Arcadius à patre ſuo Theodoſio Auguſtus, conſors Imperij ſeptimo ab vrbe milliario coronatus eſt. Honorium pater ſuus Theodoſius in eodem loco, quo fratrem eius Arcadium, Cæſarem fecit. Theodoſius Iunior in eo loco quo pater, patruuſque ſuus, creatus eſt Imperator, ait Marcellinus Comes. Conſtantinus

Constantini Magni pater πρῶτος σεβαστὸς τεττάρων τῶν ὕστερον ἀναδειχθέντων χρηματίσας, primus Augustus renuntiatus ex quatuor qui postea creati sunt, vt Eusebius. Apud Nicetam pater ταινίῃ δὲ βασιλικῇ ἔστεψε τὸν υἱὸν, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον, ἑκάστου δὲ τραγῳδοῦντος τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἄνακτι. Fascia regia filium coronat, & eum chlamyde prætexta ornat, omnibus nouum Imperatorem faustis acclamationibus prosequentibus. Alexius Comnenus Constantinum porphyrogennetum Ducæ fratrem ad imperium industria sua euehere cupiens, eius pedibus induxit calceos purpureos, & eum in regiam deducit. Amia. lib. 1. Alexiadis. τοῦτον ὑπὸ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει τε καὶ συνάρσει ἐγκαθιδρῦσαι ἐν τῷ τῆς βασιλείας θρόνῳ ἐσπούδασε, θεὶς αὐτῷ τοῖς ποσὶ καὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα, καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια. Alexius Comnenus Imperator factus dat vxorem filiam suam Constantino Porphyrogenneto, καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ, καὶ συνοικονομεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἐπεδίδου. καὶ μὴν καὶ τῆς συνήθους εὐφημίας, καὶ ἀναρρήσεως αὐτῷ κοινωνεῖ, καὶ τῆς ἐν γράμμασιν ἐρυθραῖς ὑποσημασίας, ... μνηστευόμενος ἐντεῦθεν αὐτῷ καὶ σκῆπτρα, eumq; socium imperij asciscit, & administrationis regiæ participem facit, vt pariter vtrique acclamationes & plausus darentur, vtque purpureo sigillo litteras obsignaret, ex eo ei sceptra concilians. Denique Imperatorum qui improles essent arbitratu candidati imperij designabantur. Moris autẽ fuit Constantinopoli, vt barbam & capillũ poneret, qui crearetur imperator. Sic Heraclius ἐς ὃ τῆς βασιλείας ἦλθεν ἀξίωμα, vt Cedrinus scribit, quod σχῆμα βασιλικὸν Vocat in Mauricio, habitum regium. Theodorus Anagnostes, monet Basiliscum in campo

ἀναγορευθῆναι, Imperatorem eſſe renuntiatum. Conſtantinopoli cum aureum triclinium ornatum eſſet, Zoë in ſuggeſtu ſedens coëgit Patriarcham coronare Michaëlem, ait Cedrinus p.605. τοῦ χρυσοτρικλίνου δὲ κοσμηθέντος ἐπὶ βήματι καθίσασα ζωή. Qui creatur Conſtantinopoli, in throno primum regio collocatur, deinde imperator ſalutatur, manus lauat, ad tẽplum S. Sophiæ procedit, vt manu patriarchæ coronetur, auctore Cedrino. Nicetas lib. 1. καὶ συνευφημεῖσθαι (τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως) παρέσχεν, ὁπηνίκα ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν συνειλεγμένων ὄχλων ἀναγορεύετο. Dedit hoc filio Imperatoris vt acclamationes ei ſecum à populo darentur, quoties Romanus imperator, à populo qui conuenerat ſalutaretur. Conſtantinopoli fuit τὸ μέγα βασίλειον, ἐν ᾧ οἱ ὑποψηφίως τῆς ἀρχῆς ἐπειλημμένοι εἴθισται πρὸς τοῦ δήμου πάντας ἀνευφημεῖσθαι στεφανηφόροις. Magna regia, in qua ij qui candidati & ſucceſſores imperij aſſumpti eſſent, coronam ferentes renuntiabantur, ait Nicetas. Ibidem ſcribit imperatores Conſtantinopoli per hyemem egiſſe, per æſtatem κατὰ πορθμὸν τῆς προποντίδος θερίσαντας, ad fretum propontidis, vt Perſæ Suſis, & Ecbatanis. Veteri autem conſuetudine iam inde ab Anaſtaſio receptum erat, vt Imperatores priuſquam coronarentur, fidem catholicam apud Patriarcham profiterentur, de ea tuenda iuſiurandum darent, aut etiam ſymbolum fidei ſcriptum ſigillo regio ſignarẽt. Euagr. l. 3. Euphemius Patriarcha noluit chlamydem purpuream inducere Anaſtaſio, ἁλουργὲς σχῆμα περιβαλεῖν, priuſquam profeſſionem fidei manu ſua ſcriptã iureiurando confirmaſſet, δι' ἐγγράφων, καὶ ὅρκων δεινῶν ὁμολογίαν ἔγγραφον ἔθετο, quam apud Ma-

cedonium depoſuit, cui cuſtodia venerandorum myſteriorum commiſſa erat, ἐν καὶ παρέθετο μακεδονίῳ τὴν τῶν σεπτῶν μυστηρίων ἐμπεπιστευμένῳ. Nicetas, Alexius εἰσελθὼν ἐν τῷ θεοῦ λόγου σοφίας, ὅπως χρισθῇ, καὶ περιβάληται τὰ τοῦ κράτους σύμβολα, τὸ τῆς πίστεως ἔγραψε σύμβολον βαφῇ βασιλικῇ: cum ingreſſus eſſet in templum Sapientiæ Dei verbi vt inungeretur, & imperij inſignia ſumeret, fidei ſymbolum manu ſua ſcriptum regio ſigillo obſignat. Conſtantinopoli qui palatium inſidebat, vt ait Zonar. in Mauricio, agnoſcebatur Imperator: δημοσίαν ποιησάμενος πρόοδον ἄπεισιν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, κἀκεῖσε ἄνωθεν τοῦ ἄμβωνος. Imperator cum publicam feciſſet proceſſioné, abiit in magnam eccleſiam, & illic in ſummo vmbone & ſuggeſtu manibus Patriarchæ coronatur. Cedrinus ſub finé. Nicetas ait ſolemne fuiſſe, vt corpori Chriſti communicarent, qua die creabantur. Idem lætitiam vniuerſi Senatus, & lætitiæ ſigna his verbis exponit. τὰ συγκλητικῶς ἐξυφασμένα τῶν κεφαλῶν ἐξενέγκοντες καλύμματα, καὶ τῶν κατὰ νώτου λευκολίνων κεχυμένων λαβόμενοι διεῖλον αὐτὰ, καὶ ὡς σφαίρας χορεστατοῦντες τοῖς ἐκ περιόδων. Senatores tegimenta capitis Senatorio more texta efferentes, arrepto lino albo quod per dorſum fuſum erat, ea texta diuiſerunt, & choros in orbem ſtatuentes in triuiis lætitiæ cantus dederunt. Iuſtinus Tiberium comitem excubitorum Cæſarem facit, & conſeſſorem eum conſtituit tam in hippodromiis quam in ædibus inſignibus. Cum Tiberium fecit Auguſtum, dona ſubditis impertitus eſt, & quæcunque in imperatoris appellationibus moris exiſtunt. Tiberius filiam Conſtantiá, & Mauricium Cæſares creat in chalcopratiis. Moris autem fuit, vt

quamprimum coronati essent, in circum irent, séque populo spectãdos præberẽt. Tiberius apud Diaconum lib. 7. Cum imperialem corona accepturus esset, eumq́; iuxta consuetudinem ad spectaculum circi populus exspectaret. Ex quibus discas solẽne fuisse, vt in creãdo imperatore largitio in plebem fieret, & in circo à populo salutaretur. Receptum item fuit vbi renuntiatus Imp. esset, vt ad villam procederet, vbi iuxta imperialẽ ritum ad vindemiam iocõdaretur ait Diaconus. Imperator autem à militibus creari potuit, sed vbi creatus fuit ipse sibi consortem imperij delegit, non à militibus accepit, ita Diocletianus cum à militibus imperator renuntiatus esset, sibi Maximianum, Constantinum, Galerium Cæsares adsciuit, Valentinianus Valentem. Theodoretus lib. 4. c. 5. ὑμέτερον ἦν, ὦ στρατιῶται, βασιλέως οὐκ ὄντος ἐμοὶ δοῦναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας, ἐπεὶ δὲ ταύτην ἐδεξάμην ἐγώ, ἐμὸν λοιπόν, οὐχ ὑμέτερον περὶ τῶν κοινῶν διασκοπεῖσθαι. Vestrum fuit, commilitones, cum non esset imperator mihi habenas imperij dare: vbi imperium accepi, meum est, non vestrum, publica curare, ait Valẽtinianus. Sola militum acclamatio aliis imperium eripuit, aliis attribuit. Iulianus orat. 3. ἐπεὶ δ' εἰς ταὐτὸν ἦλθον ἀμφοτέρω τὼ στρατεύματε, ἐχρῆν ἐπὶ τῶν ὅπλων ποιεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν, βῆμά τε ὑψηλὸν ἤρετο, καὶ αὐτὸ περιεῖχεν ὁπλιτῶν δῆμος, καὶ ἀκοντιστῶν, καὶ τοξοτῶν, ἱππεῖς τε ἐνσκευασάμενοι τοὺς ἵππους καὶ τὰ σημεῖα τῶν τάξεων, ἀνῄει τε ἐπ' αὐτὸ βασιλεὺς μετὰ τοῦ τέως συνάρχοντος, καὶ οὐδὲ αὐτῷ τις τῶν δορυφόρων εἵπετο, μόνος δὲ ἐπὶ τοῦ βήματος εἱστήκει. Sed cum vterque exercitus Constantij & Bretanionis in vnum conuenisset, & concio habenda esset apud armatos, & suggestus altus sublatus

esset, illudque cingeret pilanorum, sagittariorum, & grauis armaturæ militum natio, equitesque quorum equi iam frenati & parati erant, atque insuper vexilla numerorum & signa. Constantius ascendit in suggestum cum eo quem imperij socium habebat, & sine vllo protectore solus in suggestu stetit, graui ac maiestatis plena oratione fretus, infinitasque peditum copias, ac viginti equitum millia, & gentes bellicosissimas cepit, vberrimos agros sponte ad obsequium paratos. Paulus Diaconus lib. 24. Cum Michaël Imperator Crunno Bulgaro terga vertisset, milites implorabant Leonem Patricium, & prætorem oriẽtalium, tanquam pium, fortissimum & per omnia strenuum, quo auxiliaretur communi Reip. & Christianorum religioni opitularetur. At ille aliquandiu quidem vehementer differebat. Quia vero ad vrbem properare inimicum vidit, scribit Nicephoro Patriarchæ, de fide sua recta affirmans, petens vt cum oratione, & nutu eius imperium sumeret, & veniens ad tribunal ante vrbem positum vna cum prætoribus & exercitibus, valde legitimus Romanorum imperator ostenditur, & die media Constantinopolim per Carsij portam ingreditur, & ad regalia peruenit. Porro audita huius acclamatione Michaël in oratorium Phari accurrens cum Procopia, natisque suis detonsis capillis induit monastica vestimenta. Socrates lib. 2. Constantius Bretanionis περιελὼν τὸν βασιλικὸν στέφανον, καὶ τὴν ἁλουργίδα lib. 1. de vita Constant. f. 121. Constantio mortuo οὐ μὴν ἀβασίλευτος ἔμεινεν ἡ ἀρχή, αὐτῇ δ' ἁλουργίδι πατρικῇ κωνσταντῖνος κοσμησάμενος, τῶν πατρικῶν οἴκων προῄει. &c. εἶτα τῆς προκομιδῆς

ἡγούμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πατρικοῖς φίλοις, τῶν μὲν ἡγουμένων, τῶν δὲ κατόπιν ἑπομένων, σὺν πολλῷ κόσμῳ τὸν θεοφιλῆ συνέπεμπεν. &c. βοαῖς τε εὐφήμοις τὸν νέον βασιλέα, αὐτοκράτορα, καὶ σεβαστὸν αὔγουστον εὐθέως ἐκ πρώτης ἀνηγόρευον φωνῆς, καὶ τὸν μὲν τεθνηκότα ἐκόσμουν αἱ φωναὶ ταῖς εἰς τὸν υἱὸν εὐφημίαις, τὸν δὲ παῖδα ἐμακάριζον τοῦ δὲ πατρὸς διάδοχον ἀποδειχθέντα. πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἔθνη εὐφροσύνης ἐπληροῦτο, καὶ ἀλέκτου χαρᾶς. Imperium non fuit ſine imperatore. Conſtantinus enim patris purpura ornatus, ex aula patria exiit. Deinde cum efferretur corpus, præiuit cum aliis amicis patris, quorum alij præcedebant, alij ſubſequebantur, & cum omni ornatu Deo dilectum patrẽ ad tumulum produxit. Et fauſtis acclamationibus nouum regem Imperatorem Auguſtum ſtatim ex prima voce renunciarunt. Et mortuum quidem ornabant voces cum acclamationibus in filium, quem beatum exiſtimabant, talis patris ſucceſſorem. Omnes autem ſubditi complebantur lætitia, & gaudio ineffabili. Socrates lib. 4. c. 1. renuntiationẽ imperatoris vocat ἀνακήρυξιν, renuntiare ἀνακηρυττεῖν. Valentinianus κοινωνὸν τῆς βασιλείας τὸν ἀδελφὸν οὐάλεντα προσέλαβε. Conſortẽ imperij fratrem Valentem accepit. Theodorus Anagnoſtes lib. 2. ὁ νέος θεοδόσιος στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πρόκλου πατριάρχου. Iunior Theodoſius coronatus eſt à Proclo Patriarcha. Sozomenus lib. 1. c. 1. Theodoſius maior ἁλουργίδα καὶ στέφανον πρὸς θεωμένους σύμβολον τῆς ἀξίας περικείμενος. Purpuram & coronã ſumpſit dignitatis ſymbolum, & argumentum ad intuentes. Fuit Conſtantinopoli locus proprius vbi renuntiarentur Imperatores. Euagr. lib. 5. c. 13. ἀναρρηθέντων γὰρ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ αὐλῇ ἔνθα παλαιὸν ἔθος λέγει τοιαῦτα γίνεσθαι, τοῦ τε

ἀρχιερέως ἰωάννου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν, τῶν τ' ἐν ἀξιώσεσι τελούντων, καὶ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν στρατευομένων ὃν βασιλικὸν χιτῶνα ἐνδιδύσκων Τιβέριον, καὶ τὴν χλαῖναν περιθείς. Cum enim congregati eſſent in hypæthra aula, vbi ſolent creari imperatores more veteri, præſente Ioanne Patriarcha & eius officio, & omnibus magiſtratibus ac dignitatibus, & Prætorianis militibus ac protectoribus ſpectantibus, Iuſtinus Tiberium regia tunica induens, & chlamydem ſuperimponens. Exigebant Patriarchæ à regibus de recta fide chirographum. P. Diaconus lib. 21. reducebat ad memoriam Leonis Cononis Patriarcha ſponſiones eius ante imperium factas, qualiter ſibi Deum dederit vadem in nullo commoturum eccleſiam à ſuis apoſtolicis, & diuinitus traditis ritibus. Interdum populus apud imperatorē iureiurandum dedit, non alium ſe imperatorem quam filium eius habiturum. P. Diaconus lib. 23. Leo Conſtantini Copronymi filius Imperator populum in hippodromo coaceruatum ſanctæ paraſceues die iuſſit iurare. Et iurauit omnis populus in honorandis & viuificis lignis, tam ſcilicet ex thematibus & Senatu, quam etiam exterioribus ordinibus, & ciuibus omnibus & ergaſteriacis, imperatorem non admittendi excepto Leone, ſeu Conſtantino, ac ſemine ipſorum, & fecerunt ſcripta quemadmodum iurauerunt propriæ manus. Et in craſtino ſabbatho ſancto exiuit imperator in tribunalibus xix. accubituum, & prouexit nobiliſſimum Eudoxium fratrem ſuum, nam Anthimum viuens pater eius prouexerat. Et proceſſit Imperator cum reliquis Cæſaribus, & tribus nobiliſſimis, ac nouo Conſtantino ad magnam eccleſiam, &

mutato indumento, ſicut imperatoribus moris eſt, ambonem aſcendit, cum filio ſuo ſimul & patriarcha, & ingreſſus omnis populus poſuere ſcripta ſua in mēſa ſancta. &c. Et in craſtinum auroræ crepuſculo exeunte imperatore vna cum patriarcha in hippodromium, delato altario omni populo contēplante, patriarcha fecit orationem, & coronauit imperator filium ſuum, & ita proceſſit ad magnam eccleſiam vterq; imperator cum duobus Cæſaribus, & tribus nobiliſſimis. Proceſſit autem & imperatrix Irene, cum præceſſiſſent imperatores ſceptris obſequentibus per ſcholas antelatis, & aſcendentibus per æneæ portæ aſcenſum in catechumeni eccleſiam, non exiens in plateam emboli. lib. 24. Stephanus Domeſticus militias ordinum, quæ remanſerant per totam noctem, collegit in hippodromo vna cum principibus propriis, ad pronunciandū Michaēlē Curopalatē maritum ſororis Stauratij Auguſti Imperatorem. Porro Nicephorus Patriarcha ſcriptum à Michaële propriæ manus exegit de recta fide, & vt ſine ſanguine manus à Chriſtianis ſeruaret, &c. Sozomenus lib. 7. Gratiano occiſo Valentinianus coactus tempore difficili inſignia imperij ſumpſit, ὑπὸ τοῦ καιροῦ βιασθεὶς ἐδέξατο τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας. Eunuchum Imperatorem fieri nefas. Euagrius lib. 4. c. 2. ἐπειδὴ μὴ θεμιτὸν ἦν ἄνδρα τῶν ἀνδρείων ἐστερημένον ἐς τὴν ῥωμαίων περιστῆσαι ἀρχήν. Quoniam nefas erat eum qui priuatus eſſet viro ad Romanum imperium euehi. Populus Conſtantinopoli confluens magnum inire templum conabatur, vt alterum imperatorem eligeret, ait Nicetas lib. 4. Alexij. ὁ μέντοι λεώς, καὶ οὕτως ἐπισυῤῥέοντες ὥρμων τὸν μέγαν εἰσιέναι νεὼν,

καὶ βασιλέα ἐπεφήμισαν. Ita Isaacius in maiori templo renunciatus est, cum occisis satellitibus, à quibus ad Andronicum imperatorem vocabatur, in magnum tẽplum se recepisset. Ioannes Comnenus cum in maius templum derepente irrepsisset, & coronularum vnam capiti imposuisset, comprehensus à conjuratis concurrentibus, facilè in magnum palatium init. Et ipse quidem in throno aureo sedens nonnullos ad maxima officia promouet, τῷ μεγίστῳ νεῷ ἐξαπίνα εἰσφρεὶς, καὶ τῶν στεφανίσκων ἕνα τῇ κεφαλῇ περιθεὶς, καὶ προσληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁμοτῶν συνδραμόντων, τὸ μέγα παλάτιον εἴσεισιν εὐμαρῶς. καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ θρόνου διαχρύσου καθίσας τινὰς ἐπὶ τῶν μεγίστων ὀφφικίων προβιβάζεται, ait Nicetas ibidem. Constantinopoli moris fuit, vt major natu filius à patre imperator renuntiaretur, minores natu Cæsares, Despotæ, Sebastocratores fierent, ait Nicephorus Gregor. lib. 3. Ioannes Alexij filius υἱῷ πρεσβήκοντι κατὰ γένεσιν πορφυρίδος μετέδωκε, καὶ πεδίλοις ἐρυθροῖς ὑποδεῖσθαι, καὶ συνευφημεῖσθαι οἱ παρέσχεν. Filio maiori natu purpuram dedit, & calceos rubros induxit, & acclamationum secum participem esse voluit, cum à plebe collecta imperator salutaretur. Arcadius testamento filium Theodosium imperij successorem declarauit, Tutorem ei Regem Persarum instituit. Procop. lib. 1. Pers. διαθήκης διαθεὶς γράμματα διάδοχον μὲν τῆς ἡγεμονίας ἀπέφηνε τὸν παῖδα, ἐπίτροπον δὲ αὐτῷ καταστήσατο τὸν ἰσδιγέρδην. Iustinus Thrax Iustinianum sororis filium secum imperatorem dixit, βασιλέα τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ ἰουστινιανὸν σὺν αὐτῷ εἰπών. Phranzes lib. 1. c. 4. Michaëlèm in clypeum sublatum imperatorem declarát. Patriarcha Arsenius suis manibus Michaëlem diade-

mate imperiali exornat. Theodorum Laſcarim iuniorem non à patre viuo renuntiatum, ſed mortuo, concurſu totius exercitus, & omnium nobilium ac illuſtrium in clypeum, vt id temporis erat, collocauerunt. Oportebat autem eum Patriarchæ manu corona regia redimiri, & inungi. Nicephorus Gregoras lib. 3. οὐκ ἀνηγορεύετο βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος, ἀναγορεύετο ἤδη θανόντος ἐκείνου, ὑπὸ τοῦ κοινῇ συνδρομῇ τοῦ τε στρατοῦ πάντες, καὶ ὁπόσοι τῶν ἐνδόξων ἦσαν, καὶ τῶν εὐγενῶν καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος (lego χρόνοις.) ἔδει δὲ αὐτὸν καὶ διὰ πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ βασιλικὸν ἀναδεῖσθαι στέφος. ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου χρισθεὶς καὶ τὸ στέφος ἀναδησάμενος. Conſtantinopoli porta fuit in palatio, per quam ingreſſi peregre redeuntes imperatores, ſoli è ſella deſcendere poſſunt. Nicetas lib. 1. Manuel. ἐν δὲ τῷ παριέναι μεθ' ἵππου ἄραβος ἐρειαύχενος τὰ ἀνάκτορα, καὶ μέλλων εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσι. Cum iniret palatium equo vectus Arabe ceruicis erectæ & ſublimis, & ingreſſurus eſſet per portam, poſt quam ſolis imperatoribus è ſella deſcendere licet. Cum igitur gratias egiſſet Deo Manuel, quod imperator renunciatus orbem & imperium iniret. θύσας οὖν τὰ ἀναγορευτήρια θεῷ, καὶ ἐπιβατήρια. Anna lib. 2. Alexiad. ἀναρρηθέντα, & ἀναγορευόμενον vocat eum qui renuntiatur. Nicetas lib. 1. Alexij Comneni, renuntiationẽ Alexij à militibus factam deſcribit his verbis. καὶ τὸ τῆς πολιτείας αὐτοῦ εὐφημῆσαν πλήρωμα, καὶ παρὰ τῆς γυναικὸς εὐφροσύνης ἡ τούτου παρεπτίμασο εἴσοδος, τό τε τῆς συγκλήτου μέρος, εἰ καὶ μὴ ἅπαν ἱλαρῶς, ὅσοι ξυνειλέχθαι ὑπῆρχε, καὶ τῶν ἐκ τοῦ δήμου πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἠγγελμένων οὐδὲν ἧς

ἀτάσθαλον ἐνεώχμωσε, ἀλλ' ἠρέμησαν μὲν πάντες, καὶ συνεπευδόκησαν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήτε βατταρίσαντες, μήτε ἀναφλεγέντες πρὸς δικαίαν ὀργὴν, οἷς εἰωθὸς αὐτοῖς βασιλέα χειροτονεῖν ὑπὸ τῶν στρατοπέδων, καὶ τοῦτο ἀφῄρηνται. Alexium multitudo Reipublicæ acclamationibus proſequuta eſt, & ab eius vxore Euphroſyne eius introitus præparatus eſt, & pars Senatus, quanquam non omnis, hilariter tulit, quod ei euenit, & è populo nemo aliquid noui molitus eſt, accepto eius rei nuncio, imo quieuerunt, & approbarunt quæ audierant, neque inania deblaterantes, neque incenſi iracundia iuſta, quibus jus creandi imperatoris à militibus erat ereptum. Oſtendi tamen ab ipſis imperij natalibus imperatores à militibus non ab vrbana plebe electos, quæ deſidente imperio Conſtantinopoli ratio immutata eſt. Ij qui ſplendidiora officia gerebāt, ſubijcientes humeros pro ſella imperatricem in ſplendidis & ſublimibus ſedilibus collocarunt. ἐν οἷς τὰ ὑπερήφανα τῶν ὀφφικίων ἀνέκειντο, τοὺς ὤμους ὡς θρανίδας ὑποδύοντες ἐπὶ τῶν λαμπρῶν καὶ μετεώρων θώκων τὴν βασιλίδα ἀνέφερον. Hypatius ſub Iuſtiniano Imperator à populo creatus eſt. Procop. Perſ. 1. ὁ λεὼς βασιλέα Ὑπάτιον ἀνηγόρευον, καὶ αὐτὸν ὡς παραληψόμενον τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀγορὰν ἦγον. αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν ἐκάλουν, στρεπτόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ θέμενοι, βασιλέα Ῥωμαίων ἀνεῖπον. Ὑπάτιος τῆς ἐπὶ τὸν ἱππόδρομον ὁδοῦ ἐκέλευεν ἡγεῖσθαι. Populus Imperatorem Hypatium dixit, & ipſum in forum vt negotia capeſſeret duxerunt, ipſum ad regnum vocantes & torque aureo capiti eius circumpoſito imperatorem renuntiarunt. Hypatius iuſſit vt ſibi viā ad circum præirent. Alaricus cum Roma excedere vellet, Attalum quendā

patricium Imperatorem Romanum dixit, cum eius caput diademate, corpus purpura velaſſet. ἀπόλογον τὸν Ζήνωνα αὐτοκράτορα βασιλέα ῥωμαίων ἀνεῖπε, περιθέμενος αὐτῷ τό τε διάδημα καὶ τὴν ἁλουργίδα, eodem auctore lib. 1. Vandal. Ita & Arbogaſtes occiſo Gratiano Eugenium Auguſtum iuſſit. Simocata c. 1. lib. 1. Mauricius à Tiberio βασιλέως ἀξία μεγαλαυχεῖται, καὶ νεάζων τῇ ἁλουργίδι. Mamertinus in Panegyr. auſpiciis imperatoris inaugurari dixit. Quæ te prima ſigna imperatoriis auſpiciis inaugurarint. Trabeæ veſtræ triumphales, & faſces conſulares, & ſellæ curules, & hæc obſequiorum ſtipatio, & fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſunt ornamenta meritorum. Qui Conſtantinopoli ſumpſerant imperium, id regi Perſarum ſignificabant, & contra Perſarum nouus rex imperatori. Simocata lib. 8. c. 15. μηνὶ δὲ πέμπτῳ καὶ γράμμασι τὴν ἑαυτοῦ ἀναγόρευσιν ξυντάξας ὁ τύραννος πρὸς χοσρόην ἐξέπεμπε, λίλιον ἄγγελον τῆς τυραννίδος χειροτονίας προχειρισάμενος· τοῦτο γὰρ εἴθισται ῥωμαίοις τε καὶ πέρσαις ποιεῖν ὁπηνίκα τῆς βασιλείου ἐπιβῶσι δυνάμεως. Menſe quinto per litteras ſuam ipſius renuntiationem Phocas Choſroæ ſignificauit, & Lilium miſit nuntium. Hoc enim Romani & & Perſæ ſolent cum ad imperium euehuntur. Idem lib. 3. c. 17. περιβαλόμενος γοῦν ὁ ὁρμίσδας τὸ τῶν τυράννων διάδημα περιαυτίζεται, καὶ περικείρει τὸ εἰωθός, τὰ τῆς ἀναρρήσεως σήμαντρα ἀποτίλλειν, ὥσπερ οὐκ ἀξιῶν Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἀποκηρυκεύεται πρὸς ὁρμίσδαν τὸν πόλεμον. Ormiſdas ſumpto diademate elatus faſtu conſuetudinem reſcindit, euellens ſignificationem ſuæ promotionis (lego ἀποτίλλων) quaſi Tiberium hoc

honore non dignaretur. malim ἀποςέλλειν hoc sensu, quasi non dignatus significationem mittere suæ renuntiationis ad Tiberium. Imperator per caduceatorem deprecatur bellum aduersus Ormisdam. Senescẽte imperio Constantinop. qui ab imperatore peregrè moriente Augustus creabatur, priusquam pro imperatore se gereret, Constantinopolim legatos mittebat, qui populum de obitu imperatoris, & sua renuntiatione doceret. Gregoras lib. 6. ἀναγκαῖον ἦν βασιλεῖ ἐν τῷ πατρὸς καὶ βασιλέως ἀπαγγεῖλαι θάνατον ἐν τῇ βασιλευούσῃ. Qui tyrannidem affectabant ante omnia in exercitu acclamari imperatori vetabant, deinde nomen regium sibi sumebant. Ibidem, καὶ σιωπὴν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τῆς τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημίας ὁ πιγκέρνης περιστέλλει τὰ πρῶτα. Constantinopoli sæpe viri principes imperatorem renuntiabant, quem patriarcha in sacro suggestu coronabat, cum ante in clypeo à viris principibus collocatus esset. Idem lib. 4. ἐπὶ τῆς ἀσπίδος καθίσαντες μιχαὴλ τὸν παλαιόλογον ἀναγορεύουσι βασιλέα οἱ δόξῃ καὶ γένει προύχοντες. ἀρσένιος ὁ πατριάρχης ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κατέστεφε βήματος μιχαὴλ τὸν παλαιόλογον, καὶ τῷ βασιλικῷ κόσμου σχήματι. Interdum reges à militibus in clypeum impositi sunt, vt hostium exercitum inspicerent. Iulianus orat. 1. in Constantium. ὁ τῆς βαρβαρικῆς ἐκείνης δυνάμεως ἡγεμὼν μετέωρος ἀρθεὶς ὑπὲρ τῶν ἀσπίδων, καὶ καταμαθὼν τὸ πλῆθος ἐν τάξει τῶν ῥωμαίων οἷος ἐξ οἵου γέγονε. Dux barbarici exercitus elatus sublimis in clypeum, cum dedicisset Romanorum numerum in acie, quantum immutatus quanta spe excidit. Simocata lib. 1. ritum qui seruatus est in Mauricio renuntiando exponit his verbis, περὶ ὥραν γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ χειρ-

Σωΐα τοῦ βασιλέως ἅμα τῇ παιδὶ κωνσταντίνῃ, ἣν τῷ μαυρικίῳ τύχης ἅμα καὶ βίου κοινωνὸν ἐποιήσατο, καὶ πρὸ τῆς ἀναῤῥήσεως τῷ συλλόγῳ ταῦτα δὲ προέθετο. τὴν στεφάνην δὲ ὁ βασιλεὺς ἀφελόμενος, καὶ τὴν πορφυρᾶν διπλοΐδα ἀμπέχε τὸν καίσαρα. Aderat igitur Imperator in Augusto, & filia Constantina renunciandis, quam Mauricio fortunæ & vitæ sociam effecerat, & ante renunciationem apud consessum hæc deposuerat. Coronam autem Imperator, & diploidem purpureā cum sustulisset, Mauricio Cæsari imposuit. Multæ à subditis acclamationes datæ. διεχεῖτο δὲ πολλὴ ταῖς εὐφημίαις παρὰ τῶν ὑπηκόων βοή. P. Diaconus lib. 17. Phocas dirigit Theodorum à secretis qui ingressus magnam ecclesiam coram populo legit, vt tam patriarcha, quam Senatus & vulgus venirent in Septimium. Tunc Patriarcha Syrianus à Tyranno de orthodoxa fide, & vt sine perturbatione seruaret ecclesiam extorsit professionē. Denuntiatio tyranni in tēplo S. Ioannnis Baptistæ effecta est, vbi duobus moratus diebus tertia die introiuit regalia super imperialē sedens carrucam. Iustinus Tiberium cum adrogasset, & imperij consortem fecisset, Cæsarem renunciauit. Et cum precatio facta esset à patriarcha, & omnes Amen dixissent, Cæsarque ad pedes imperatoris procubuisset, Iustinus imperator Cæsari dixit, Si vis, sum: si non vis, iam non sum, ait Simocata lib. 3. c. 11. Idem lib. 8. meminit ἁρμαμάξης βασιλικῆς, cui insidens Phocas iniit in vrbem. Carrucam illam regiam postea vocat τέθριππον λευκήν, quadrigas albas. Constantinus Porphyrogenneta lib. de Administrat. imperij. originem iurisiurandi illius quod de fide exigebatur, à nouo imperatore arcessit ab

Anaſtaſio Dicoro. ἐκ τότε τύπος ἐγένετο ὥστε ἐν τῷ μέλλειν στέφεσθαι τὸν βασιλέα, πρότερον ὀμνύειν καὶ ἀσφαλίζεσθαι, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῶν προστεταγμένων καὶ ἐκ παλαιοῦ φυλαττομένων τολμήσει ποιῆσαι ἢ ἐννοήσασθαι· καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου στέφεσθαι. Quod ſupra de Tiberio ad Iuſtini pedes procidente ex Simocata poſuimus, idem ex P. Diaconi lib. 16. diſces. Interdum adoptati ab vxore imperatoris ad imperij clauum ſedêrunt. Anna lib. 1. Alex. καὶ οἱ περὶ τὴν γυναικωνῖτιν πείθουσι τὴν βασιλίδα υἱοθετήσασθαι τὸν Ἀλέξιον. Qui erant in comitatu reginæ Michaëlis Comneni vxoris, perſuadent ei vt Alexium adoptaret, qui poſtea imperauit. Sed adoptio legitima eſt ab imperatore, maximè ſi vel inuitus ob virtutem ad imperium vocatur, vt à Nerua Trajanus, à Gratiano Theodoſius. Panegyr. Theodoſ. Argumento eſt dies ille communis boni auctor, quo tu cum ad ſuſcipiendam Remp. vocabaris, oblatum imperium deprecatus es, ne dediſſe ſpeciem, tantumque vt cogi idereris, ſed & obnixe, & diu, & velut imperaturus egiſti. Te princeps publicè, & in comitio ambibat. Alios emta legionum ſuffragia, alios vacãs aula, alios affinitas regia impoſuere Reip. Audite hoc publici parricidæ, qui oblita fide Dominorum ſceptra cepiſtis. Ibidem ait, Maximum vocatum ſe à Theodoſio ad imperium finxiſſe. Niſi Maximus, inquit, auctoramenti ſui te finxiſſet auctorem. Sidonius carm. 5. *poſtquam ordine vobis*

Ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
Et collega ſimul.

Panegyr. Theodoſ. ille felicitatis publicæ auſpex dies, qui te primus inaugurauit imperio. Nec immerito

imperij

imperij onera multi recusarunt, quorum molem ac difficultatem Mamertinus in Panegyrico Maximiani graphicè delineat. Sed longè illa majora sunt quæ tu impartito tibi imperio meræ gratiæ retulisti, admittere in animum tantæ Reip. curam, & totius orbis fata suscipere, & oblitum quodammodo sui, gentibus viuere, & in tam arduo humanarum rerum stare fastigio, ex quo veluti terras omnes & maria despicias, vicissimque oculis, ac mente collustres vbi sit certa serenitas, vbi dubia tempestas, qui iustitiam vestram iudices æmulentur, qui virtutis vestræ gloriam duces seruent, accipere innumerabiles vndiq; nuncios, totidem mandata dimittere, de tot vrbibus, & nationibus, & prouinciis cogitare, noctes omnes, diesque perpeti sollicitudine pro omnium salute trãsigere. Hæc omnia cum à fratre oblata susceperis, tu fecisti fortiter, ille sapiẽter. Quare Diocletianus & Maximianus oneri illi impares imperio abierunt. Eumenius Panegyr. Constantini, Cui tu priuatum otium & regias opes dederas, cui digredienti ad annulos sederas, cui impensius etiam quam tibi occurrere obsequia nostra mandaueras, cuius omnibus iussis sic statueras obedire, vt penes te habitus, penes illum potestas esset imperij (Maximianum intellige. Quid sit illud ad annulos sederas, non capio. Fortè legendum, cui digredienti pro famulo sederas, aut pro famulo cesseras.) De Trajani adoptione Plin. Itaque adoptatus es nõ vt prius alius atq; alius in gratiã vxoris: adsciuit enim te filium non vitricus, sed princeps. An Senatus populiq; Romani exercitus, prouincias, socios transmissurus vni, successorem è sinu vxoris accipias,

summæque potestatis hæredem tantum intra domum tuam quæras. Itaq; non in tuo cubiculo, sed in templo: nec ante genialem thorum, sed ante puluinar Iouis Opt. Max. adoptio peracta est. Nam quantum refert deponas, an partiaris imperium? Simul filius, simul Cæsar, mox imperator, consors tribunitiæ potestatis. Iouianus à militibus imperator factus. Theodor. lib. 4. c. 1. τότε δ' οἱ στρατηγοὶ τῆς στρατιᾶς ἤγαγον εἰς μέσον Ἰοβιανόν, καὶ βῆμα σχεδιάσαντες ὑψηλὸν ἔστησαν ἐπὶ τούτου. Tunc duces exercitus Iouianum in medium deduxerunt, & suggestum tumultuario opere exstruẽtes altum in eo collocarunt. εἶτα πάντων αὐτῷ τὰ βασιλικὰ προσφθεγγομένων προσρήματα, καὶ αὔγουστον προσαγορευσάντων καὶ καίσαρα, οὐ δύναμαι, χριστιανὸς ὤν, τῶν τοιούτων ἄρχειν, οὐδὲ τῆς ἰουλιανοῦ στρατιᾶς βασιλεύειν, πονηρὰ παιδευθείσης μαθήματα. Deinde cum omnes ei regias appellationes tribuerent, & Augustum ac Cæsarem appellarent, non possum, inquit, cum sim Christianus, imperare talibus, neque Iuliani exercitui mala disciplina imbuto imperare. Iustinus, Iustiniano mortuo, purpuram induit, cum nemini notus esset obitus Iustiniani, aut noui imperatoris renunciatio, exceptis Iustini amicis, donec ludis Circensibus apparuit pro imperatore se gerens, & in aulam rediit, vt Euagrius ait. Sidonius Panegyr. Auiti, *captiuus vt aiunt*

Orbis in vrbe iacet, princeps petit, hic caput omne
Nunc habet imperium, petimus conscende tribunal,
Erige collapsos: non hoc modo tempora poscunt
Vt Romam plus alter amet, ne fortè reare
Te regno non esse parem.
Non tibi centurias aurum populare parauit,

Nec modo venales, numerosoque asse redemptæ
Concurrunt ad puncta tribus, suffragia mundi
Nullus emit, pauper legeris, quod sufficit vnum,
Et meritis diues, patriæ cur vota moraris,
Quæ iubet vt iubeas. Hæc est sententia cunctis,
Si dominus sis, liber ero. fragor atria complet,
Vicini quo fortè loco pia turba Senatus
Detulerat sua vota, preces. Locus, hora, diesque
Dicitur imperio felix, ac protinus illic
Nobilium excubias gaudens sollertia mandat.
Concurrunt proceres, ac milite circumfuso
Aggere composito statuunt, ac torque coronant
Castrensi mœstum, donantque insignia regni.
Iam prius induerat solas de principe curas.

Valentinianum milites in Italia patre mortuo imperatorem dixerunt, quem nuncium Gratianus & Valens indignè tulerunt, quod præter eorum sententiam, à quibus renunciari debuerat, renunciatus erat. Vterque tamen in eius imperium consensit. Socrates lib. 4. c. 31. βασιλέα ἀναγορεύουσιν οἱ στρατιῶται. καὶ τούτου ἀγγελθέντος ἠγανάκτουν οἱ βασιλεῖς, ὅτι παρὰ γνώμην ἀμφοτέρων ἐχειροτονήθη, ὃν αὐτοὶ χειροτονεῖν ἔμελλον. ὅμως δὲ ἀμφότεροι σύμψηφοι τῆς βασιλείας ἐγένοντο. Post Arcadij ætatē Constantinopoli Romam mittebantur Imperatores occidentis. Sidonius car. 2.

Salue sceptrorum columen, regina orientis,
Orbis Roma tui, rerum mihi principe misso.
Iam non Eoo solum veneranda Quirini
Imperij sedes, sed plus pretiosa quod extas
Imperij genitrix.

Carm. 7. Roma ait,

Quod timui incurri, ſum tota in principe, tota Principis.

carm. 2. *Leo mea iura gubernet.*

Imperatores enim publica iura gubernare dicuntur. Fortunatus lib. 6.

Charibertus adeſt, qui publica iura gubernans.

Idem lib. 1. de vita Martini.

Dum regeret princeps data iura Valentinianus.

De Childeberto 3. *Publica iura regens.*

De ritu creationis. CAP. II.

RItum qui ſeruatus eſt in imperatore renunciando ſuſpenſa manu adhuc attigimus: iam plenius de eo agamus, & de Senatus auctoritate, ac militari licentia pauca præmittamus. Milites per ſeditionem exarchos & prætores ſæpe renuntiabant, quos poſtea in clypeum impoſitos imperatores ſalutabant. P. Diaconus lib. 17. Milites ſub Mauricio Germanum inuitum pronuntiauerunt prætorem, ſuper ſcutum elatum, imperatoriamque ſtatuam ſubuerterunt, & huius imagines demoliti ſunt, & in tyrannidem prorumperent, niſi Germanus vetuiſſet. Simocata lib. 8. ἔξαρχον δὲ ἑκατόνταρχον Φωκᾶν οἱ στρατιῶται προεστήσαντο, ἐπὶ ἀσπίδος τε εἰς ὕψος ἐξάραντες εὐφήμουν ἐκθύμως τὴν διαγόρευσιν. Phocam centurionem milites exarchum promouerunt, & in clypeo ſublatum fauſtis acclamationibus proſequuti ſunt, renuntiaruntque. Multos certè imperatores confirmatos à Senatu animaduerto, paucos omnino electos. Auguſtus, Tiberius, Caligula, Clau-

dius, Nero, à Senatu confirmati, fortè & Galba electus, qui non ante Cæſaris appellationem ſuſcepit, quam omnes in verba ſua in vrbe iuraſſe cognoſſet. Primum arbitror Neruam, ac deinde Tacitum à Senatu lectos. De Tacito Vopiſcus, Exercitus qui creare imperatorem raptim ſolebat, ad Senatum litteras miſit, petens vt ex ordine ſuo principem legeret. Verum Senatus ſciens lectos à ſe principes militibus non placere, rem ad milites detulit. Dúmque id ſæpius fit, ſextus peractus eſt menſis. Denique omnis Senatus acclamauit, Tacite Auguſte Dij te ſeruent, te diligimus, te principem facimus. Verum & apud Capitolinum acclamatum eſt in Senatu, Maxime & Balbine Auguſti, Dij vos ſeruẽt. Valerianus item à Senatu lectus. De Nerua Dio, μετὰ δὲ δομιτιανὸν, νερούαν κοκκήιον οἱ ῥωμαῖοι ἀπέδειξαν αὐτοκράτορα. Poſt Domitianum, Neruam Cocceium Romani renunciarunt Imperatorẽ. De Senatu id exaudio. Ceteri à militibus lecti, Claudius, Vitellius, Otho, Veſpaſianus, Didius Iulianus, Seuerus, Maximus, Heliogabalus, Gordiani, & plærique alij. Zonaras, Diocletianum Imperatorem αὔγουστον στρατιῶται, renuntiarunt milites. Pertinax ipſe à militibus imperator creatus. lib.2. Herodianus, στρατιῶται σεβαστὸν προσειπόντες τὸν περτίνακα, εἰς τὸ ἐκείνου ὄνομα τοὺς συνήθεις ὅρκους ὀμόσαντες, καὶ θύσαντες, δαφνηφοροῦντες. Milites Pertinacem Auguſtum ſalutarunt, & in eius nomẽ iurarunt, cum ſacrificaſſent, & laureati proceſſiſſent. Creati ſtatim ad palatium deducebãtur. Capitolin. Pertin. Ad palatiũ ergo Pertinax profectus, quod tunc vacuum erat. Illatus caſtris Nero lecticæ impoſitus promiſſo donatiuo imperator conſtituitur.

Haud ſcio quam verè dixerit Zozimus lib. 1. Poſt mortem Commodi, tunc primum ὁ περὶ τὴν φυλακὴν τῶν βασιλέων πεταγμένον στρατιωτικὸν τὴν τοῦ καταστῆσαι μόναρχον ὑφήρπασε ἐξουσίαν, περιελόμενος βίᾳ τὴν γερουσίαν ταύτης τῆς κρίσεως. Prætoriæ cohortes quę ad regiæ cuſtodiam excubabant, poteſtatem creandi imperatoris ſibi vindicarunt per vim Senatui ereptam. Didius Iulianus, ὠνήσατο τὴν βασιλείαν, θέαμα δεινὸς ἰδεῖν ἅπασι, οἷον οὔπω πρότερον ἐθεάσαντο. εἰσήγετο γὰρ εἰς τὰ βασίλεια μήτε γερουσίας ἡγουμένης, μήτε ἄλλης ἐννόμου δορυφορίας, Emit imperatoriam dignitatem, ſpectaculum non ante viſum præbens. Inducebatur enim in aulam neque ſenatu præeunte, neque alio legitimo ſtipatorum comitatu. Diaconus lib. 8. Alexander Seuerus, Cæſar à militibus dictus, Auguſtus à Senatu. Maximinus primus ex corpore militari imperator factus ſola militum voluntate, cum nulla auctoritas Senatus interceſſiſſet, neque ipſe Senator eſſet. Certè olim omnia auctore Senatu gerebantur. Claudianus,

Ordine cum priſco cenſeret bella Senatus,
Decretóque togæ felix legionibus iret
Teſſera.

Sed non poſt Iulium & Auguſtum, niſi in ſpeciem. Omnem enim populi poteſtatem Imperatores ad ſe traduxerunt lege regia, cuius olim fuit bella decernere, fœdera ſancire, magiſtratus creare, de ciuis capite ſtatuere, vt Polyb. lib. 6. τιμῆς γάρ ἐστι καὶ τιμωρίας ἐν τῇ πολιτείᾳ μόνος ὁ δῆμος κύριος. Solus in ciuitate populus præmij & pœnæ eſt arbiter. Iudicia exercet capitis publica ſolus. θανάτου δὲ κρίνει μόνος. καὶ μὴν τὰς ἀρχὰς ὁ δῆμος δίδωσι τοῖς ἀξίοις. Magiſtratus dat populus dignis. Legum ſan-

ciendarum, abdicandarumque ius penes eum est. ἔχει δὲ τὴν κυρίαν καὶ περὶ τῶν νόμων δοκιμασίαν, καὶ τὸ μέγιστον, περὶ εἰρήνης τε βουλεύεται, καὶ πολέμου. & quod longè maximum, de bello & pace hic deliberat. Legendus Polyb. l. 6. p. 462. 463. typis Drouardi. Tiberius comitia è campo ad patres transtulit, ceteri imperatores & populo & Senatui non modo comitia, verum & omnem penè potestatem eripuerunt. Milites igitur sibi ius creandi imperatoris attribuerant. Zozimus lib. 2. scribit, cum à militibus Constantinus Cæsar salutatus esset (ἀνάῤῥησιν βασιλέως vocat) ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ δεχθείσας κατὰ τὸ σύνηθες, ex more imagines eius Romæ receptas. Apollonius l. 3. excidij Hierosolymit. Vespasianum à militibus Cæsarem salutatum, & acclamationes datas, coronasque à sociis regibus missas indicat his verbis,

Tollitur ad cælum clamor, dextrâque patenti
Certatim iurata fides. persoluere grates
Ipse verecundo conatur Flauius ore,
Iamque salutatus vix nomen credulus audit
Cæsareum. &c. *Tum more vetusto*
Insuper Eoi reges misere coronas,
Legatusque frequens inopinæ gaudia sortis
Testatus.

Imperatores vt primũ creati, nihil prius habuere, quam vt in Senatum statim, ac deinde in castra prætoria se conferrent, vt illic quidem patribus, hic verò militibus, quod imperio suo consensissent, gratias agerent. Suetonius in Claudio & Nerone. Sæpe factum vt vel inuitis purpuram milites inijcerent. Herodianus libro 6. πορφύραν ἐπιβαλόντες βασιλικὴν αὐτοκράτορα ἀναγορεύουσι,

milites, inquit, injecta purpura imperatorem cum ſalutarunt. Iuſtinus maior Thrax à domeſticis protectoribus, quorum comes erat, imperator renuntiatus eſt. Euagrius lib. 4. c. 1. ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἀναῤῥηθεὶς, ὧν περ καὶ ἦρχεν ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων καθεστώς. A regij corporis cuſtodibus renuntiatus quibus præerat, cum eſſet comes ordinum aulæ. Item, Iuſtinus ὠνησάμενος εὔνοιαν τῶν καλουμένων ἐξκουβιτώρων. Cum beneuolentiam excubitorum redemiſſet. Corippus lib. 2. Iuſtini poſterioris ritum in imperatore creando ſolemnem egregiè deſcribit, his verbis,

Armati manibus ſacrati circulus auri
Impoſitus collo, imperium ſublime dicauit,
Quod faciens ter, ter dextram cum munere tendens,
Auguſti, Iuſtine, locum tibi confero dixit.
Aſt ego te iubeo princeps, ait, eſſe tribunum.
Felix Armatus primus qui verba loquentis
Audijt.
Quatuor ingentem clypeis ſublimibus orbem
Attollunt lecti iuuenes, manibuſque leuatus
Ipſe miniſtrorum ſupra ſtetit, Vt ſua tectus
Littera, quæ ſigno ſtabili non flectitur vnquam,
Nominibus ſacrata tribus.

(Iuſtini ſcilicet prioris, Iuſtiniani, & Iuſtini ſecundi.)

Aſtitit in clypeo princeps fortiſſimus illo
Solis habens ſpecimen, lux altera fulſit ab Vrbe,
Mirata eſt pariter geminos conſurgere ſoles
Vna fauens, eadémque dies.
Poſtquam cuncta videt ritu perfecta priorum,
Pontificum ſummus, plenáque ætate venuſtus

Aſtan-

Astantem benedixit eum, cælique potentem
Exorans dominum, sacro diademate iussit
Augustum sancire caput, summóque coronam
Imponens capiti feliciter.
Intonuit patrum subitus fragor, inde clientum
Clamores crescunt, clamoribus adsonat æther
Laudibus innumeris regnantum nomina tollunt.
Iustino vitam tercentum vocibus optant,
Augustæ totidem Sophiæ plebs tota reclamat,
Felices annos dominis felicibus orant.
Ipse coronatus solium conscendit auitum,
Atque crucis faciens signum venerabile sedit,
Erectáque manu cuncto præsente Senatu,
Ore pio hæc dixit. Vos ô mihi proxima membra
Conscripti patres, nostri pars maxima regni,
Vos estis pectus, vos brachia verticis huius,
Quorum consiliis, quorumque laboribus vsa
Publica res domuit gentes, & regna subegit.

Imperatores recens creati in palatia ducebãtur, auctore Spartiano in Iuliano Didio, Ammiano lib. 25. Gregorio Turonensi lib. 5. c. 3. histor. Franc. Suetonio in August. Quare Sidonius lib. 2. e. 13. imperatorem ait Palatinis limitibus inclusum. Imo soli imperatores habitabant in palatiis, l. 1. & 2. C. Theod. Ne quis in palatiis maneat. Zonaras, τὴν τοῦ παλατίου κλῆσιν καταγώγιον βασιλέως, palatij appellationem mansionem imperatoris interpretatur, vbicunque agat. Lampridius in Alexandro, purgauit palatium suum, comitatúmq; omnẽ, nec quenquam passus est esse in palatinis, nisi necessarium. Qui autem imperatores à militibus creati essent,

circumferebantur per exercitum, aut vicos, diademate cingebantur, in clypeum imponebantur, aut è ſuggeſtu milites alloquebantur. Suetonius in Vitellio c. 8. A militibus è cubiculo raptus, circumlatuſq; per celeberrimos vicos, ſtrictum gladium tenens imperator conſalutatus eſt. Apud Ammianum lib. 20. Iulianus à militibus Auguſtus ſalutatus, cum diadema deeſſet, Maurus nomine tunc haſtatus abſtractum ſibi torquē, quo vt draconarius vtebatur, capiti Iuliani impoſuit confidenter. Quinos omnibus aureos, argentique ſingula pondo Iulianus promiſit, detracta ſimulacro Veneris purpurea cyclas humeris eius iniecta eſt, impoſituſque ſcuto pedeſtri, & ſublatus eminens populo ſilente Auguſtus renuntiatus eſt, libro 15. Sueton. lib. 7. omiſſa mora ſuccollatus Otho. Capitolinus de Gordiano, puerum collo vinctum, vt militibus oſtenderetur. Sueton. c. 4. Claudius à militibus lecticæ impoſitus, & quia ſerui diffugerant, viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt. Illatus caſtris Nero lecticæ impoſitus. Tacitus lib. 4. hiſtor. Impoſituſque ſcuto more gentis, & ſuſtinentium humeris vibratus, dux deligitur Brinio quidam à Caninefatibus Germanis. Zonaras de Hypatio, contra Iuſtinianum imperatore per ſeditionem creato, καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἀραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα. Nicephorus Gregoras lib. 3. de Theodoro Ducæ filio, καὶ καθεὶς ἐπ' ἀσπίδος, renuntiatus eſt imperator ſummo omnium ſubditorum cōſenſu, in clypeo ſedens, vt mos ferebat. Curopalates, ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος, nouus Rex impoſitus in clypeum ſublimis attollitur. Georgius Pachym.

in exerceptis l. i. imperatorio clypeo insidet is, qui imperio destinatur. Nicephor. Gregor. l. 3. Lascaris Theodorus Iohannis filius statuitur in clypeo cum creatur. V. Annales, Pipinus more Francorũ eleuatus in solium regni, in ciuitate Suessionum ad ipsas montium angustias quas clusas vocant. Diacon. l. 17. Germanum inuitum pronuntiant prætorem, super scutum elatum, imperatoriamque statuam subuerterunt milites, & Mauricij imagines demoliti sunt. Phocam super clypeum euectum exarchum statuunt milites. Septimium, locus Constantinopoli vbi Phocas consecratus. Cassiodor. Parentes nostros Gotthos inter procinctuales gladios more maiorum scuto supposito nos reges fecisse tubis concrepantibus. Claudianus de clypeo in quo sublimes imperatores circumferebantur, ita exaudiendus, cum dixit, *Sed mox cum solita miles te voce leuasset.*
Zonaras in Iustino maiori, de quo supra egimus, καὶ ἐπ' ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα, καὶ τὸ τῶν ἵππων ἐκεῖθεν ἀμιλλητήριον καταλαμβάνουσι τάχιστον, εὐφημοῦντες αὐτὸν, καὶ πορφυρίδα ἐζήτουν, καὶ στέφος. Milites Prætorij Iustinum Thracem cum in clypeo sublimem sustulissent, salutarunt imperatorem, & ex eo loco in circum properant cum plausu & acclamatione, purpuram quærentes & coronam. Quærat aliquis, cur Constantinopoli qui salutati essent imperatores, in circum deferrentur? nimirum id caussæ fuisse putandum est, vt se populo qui frequens in circum conuenerat, spectandos præberent. Sic & in castra clypeo vel lecticæ impositi deferebantur, vt clauario militibus dato, exercitum sibi conciliarent. Xiphilin. in Commodo.

προσαγαγεῖν τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς διαλεχθείη τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήματα δωρησάμενον, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλείαν διαδεχομένοις· προηγγέλθη πᾶσιν εἰς τὸ εἰωθὸς πεδίον ἥκειν. Deducere adolescentem in castra, vt milites alloqueretur, & pecunias militibus daret, vt solent ij qui imperium nacti sunt. Omnes moniti sunt vt in campum pro more conuenirent. Apud eundem Commodus sacrificia regia effecit, & cum suggestus ei sublimis exstructus esset in medio castrorum, vt milites alloqueretur. Noli cum Politiano campum Martium accipere, quia id temporis Commodus erat ad Istrum, vt Herodianus ait, κόμμοδος τάς τε βασιλείας θυσίας ἐπετέλει, καὶ βήματος αὐτῷ εἰς ὕψος ἀρθέντος, ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου. Vt autem Constantinopoli imporatores, quam primum creati erant, templum Sophiæ inibant, gratias Deo acturi, sic & Romæ in templum Iouis Capitolini, & alia fana, vt rem diuinam facerent, itabant. Xiphilin. Commodo. εἰς τε τὸ τοῦ Διὸς τέμενος, καὶ τοὺς ἄλλους νεὼς ἀνῆλθον. Commodus cum in templum Iouis, & alia fana ascendisset. Priusquam in curiam inirent, Iano qui ante fores Senaculi fuit, sacrificabant, ea dicebantur εἰσιτήρια, sacrificia pro felici ingressu. Xiphilin. Pertin. τάς τε ὑπὲρ τῆς βασιλείας θυσίας τελέσαι· cum pro salute imperij sacrificia fecisset. Capitolin. Pertin. His horis quibus ille in Capitolium vota soluebat. Xiphili. in Didio, ἐπειδὴ πρὸς τὸ συνέδριον ἦλθε, καὶ τοῦ ἰανοῦ τοῦ πρὸ τῶν θυρῶν αὐτοῦ θύσειν ἔμελλεν. ὅτε τὰ εἰσιτήρια πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ἔθυεν ὁ δίδιος παρόντων τῶν βουλευτῶν. Postquam Iulianus Didius ad curiam venit, cum Iano ante fores sacrificaturus esset. Cum sacrificia pro ingressu præsentibus Senatoribus Didius obiret. Milites

Macrino detulerunt imperium, quem Senatus in Patricios allegit. Eundem, cum scriba pontificum esset, quos hodie pontifices minores vocant, Pontificem maximum appellarunt, proconsulare imperium, & potestatem Tribunitiam detulerunt, ait Dio. Maiorianus Constantino, & Rufo Coss. leuatus est imperator Rauennæ, vt Marcel. Comes in Chronico. Sidon. de Auito Augusto.

Concurrunt proceres, ac milite circumfuso
Aggere composito statuunt, ac torque coronant
Castrensi mœstum, donantque insignia regni.

Innominatus Chronographus, Valētiniano octauū, & Anthemio Cons. Leuatus imperator in Galliis Auitus, 6. Idus Iul. Vopiscus in Probo, Deinde concursus & cæspitium tribunal, appellatusque imperator Probus. Ammian. l. 15. ad imperium placuit Iulianum adsumere, cum venisset accitus prædicto die, aduocato omni quod aderat commilitio, tribunali ad altiorem suggestum erecto, quod aquilæ circumdederunt, & signa. exstructio enim cæspitij tribunalis seditionē, ac noui imperatoris renuntiationem arguebat, nec è tribunali quisquam milites alloqui poterat, nisi imperator esset, aut imperij affectati suspicionem subiret. Tacit. l. 1. Annal milites vna tres aquilas, & signa cohortium locant. Simul congerunt cæspites, exstruunt tribunal, quo magis conspicua sedes foret. &c. Blæsus ait, leuiore flagitio legatum interficietis, quam ab imperatore desciscitis. Ammian. Marcel. l. 1. Et cum alloqui pariter omnes nec longitudo spatiorum extenta, nec in vnum coactæ multitudinis permitteret crebritas, & alioqui

vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne videretur id affectasse, quod sibi soli deberi Augustus existimabat, cautior sui. Claudian. de Bello Getico,

Dictis ante tamen princeps confirmat ituros
Aggere conspicuus, stat circumfusa iuuentus
Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures.

Prudentius titulos plærosque imperatoris complexus est his verbis,

Caput Augustum diademate cinxit,
Appellans patrem patriæ, populi atque Senatus
Rectorem, qui militiæ sit ductor, & idem
Dictator, Censórque bonus, morúmque magister,
Tutor opum, vindex scelerum, largitor honorum.

Claudianus Panegyr. 4. *Diademate crinem,*
Membráque gemmato trabeæ viridantia textu.

In Senatu suggestus imperatoris fuit, militari custodia septus. Senatus ἐψηφίσατο Caligulæ, ὅπως καὶ βῆμα ὑψηλὸν, καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὥστε μηδένα ἐξικνεῖσθαι, καὶ φρουρᾷ στρατιωτικῇ καὶ ἐκεῖ χρῆται. Senatus decreuit Caligulæ suggestum altum vt nemo accedere posset, qui militaribus excubiis cingeretur. Tiberius eo suggestu noluerat vti. Dio sedem propriam imperatori, & regium thronum in Senatu tribuit. γλαβρίωνα εἷλκε, καθίζεσθαι κελεύων περτίνακα ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου. Detraxit Glabrionem, iussitque Pertinacem sedere in regio solio. ἱδρύθη ἐν τῇ βασιλείῳ ἑστίᾳ τῶν στρατιωτῶν ἀναγαγόντων. Pertinax à militibus deductus resedit in regia aula. Id temporis quo imperator creatus, publicam lætitiam toto orbe terrarum celebratam indicat Philo Iudæus libro de legatione ad Caium, sub initium libri. τίς γὰρ ἰδὼν γάϊον μετὰ τὴν τιβερίου τελ-

ὄχεθ' πελάτιν παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν πάσης γῆς καὶ θαλάσσης ἀστασίαστον, &c. Quis enim cum viderit Caium poſt Tiberij mortem accepiſſe imperium vniuerſæ terræ ſeditionibus liberum bonis legibus firmatum, omnibus partibus quæ ad ortum, meridiem, occaſum, boream ſitæ, ſunt conſentiens ac concors, barbaris cum Græcis, Græcis cum barbaris mira conſpiratione concinentibus, militibus cum iis qui in vrbibus degunt, vrbium incolis cum militibus ad pacẽ fruendam: quis, inquam, non admiretur eum qui ſucceſſor, ac hæres felicitatis omni ſermone ſuperioris tot bona tam facili negotio cumulatè conſequutus ſit, theſauros pecuniis refertos, aurum & argentum factum, ac infectum, τὸν μὲν ὡς ὕλην, τὸν δὲ ὡς νόμισμα, τὸν δὲ ὡς περιβόσκημα, διὰ ἐκπωμάτων, aliud eſcarium in poculis & aliis rebus, quæ ad oſtentationem fabrefactæ ſunt, innumeras copias pedeſtres, equeſtres, nauticas, reditus, vt ex fontibus iugi quodam decurſu fluentes, ac ſuppeditatos, imperium non plurimarũ, & quæ maximæ neceſſariæ ſunt orbis partium, ſed totius penè orbis habitabilis, duobus fluuiis finitum, Euphrate, & Rheno, quorum alter ſecat Germaniam, & quotquot ſunt efferatiſſimæ gentes, alter Parthiam, & Sarmatas, ac Getas, quæ gentes non minus efferatæ ſunt, quã Germani. Imperium, inquam, quod ab ortu ad occaſum pertinet, & omnia complectitur infra, & ſupra Oceanum. Caligula tantum imperium adepto, populus Rom. ἐγήθει, lætitia exſultabat, & vniuerſa Italia, & gentes omnes in Aſia & Europa. Nullus enim imperator fuit, cuius principatus amplius lætitiæ attulerit, cum ſperent omnes non modo poſ-

sessionem, & fructum priuatorum & publicorum bonorum sed habere se iam existiment plenissimum cumulum, certæ ac stabilis felicitatis. Nihil igitur aliud videre est per vrbes quam arás, victimas, βωμοὺς, ἱερεῖα, θυσίας, sacrificia, homines albatos, coronatos, splendentes, benignitatem ex hilari aspectu ostendentes, festa, celebritates, musica certamina, ludos curules, comessationes, priuilegia cum tibiis & fidibus, oblectationes, remissiones, inducias, omnis generis voluptates, quæ omnibus sensibus hauriri possunt. Nihilo plus diuites habẽt pauperibus, illustres obscuris, creditores debitoribus, domini seruis, tẽpore æqualitatem legum dante, vt Saturni ætas quæ à Poëtis decantatur iam commentum poëticum esse non videatur, propter annonæ copiam & anni vbertatem, cui comites securitas & hilaritas, quæ priuatim ac publicè vbique per septem menses vsurpata est. ἑορτὰς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας, ἱπποδρομίας, κώμους, παννυχίδας μετ᾽ αὐλῶν καὶ κιθάρας, τέρψεις ἀνέσεις, ἐκεχειρίας, παντοίας ἡδονὰς, διὰ πάσης αἰσθήσεως. &c.

De Diademate & Corona. Cap. III.

Coronæ Romæ frequentes fuere non imperatoribus modo, verum & militibus, aureæ, laureæ, gramineæ, quernæ, de quibus hic sermo non est, quando regni insignia non fuere. De diademate, quod palmare fuit regiæ potestatis insigne, agẽdum. Quis igitur primus diademate Romæ vsus sit, in quæstionem vocatur. Nonnulli Caligulam, alij Aurelianum

lianum putant. Quid si Iulio Cæsari eius rei originem tribuas, cuius statuæ diadema impositum, ipse etiam Lupercalibus corona aurea deuinctus. Dio lib. 44. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν λυκαίων γυμνοπαιδίᾳ ἔς τε τὴν βασιλείαν εἰσῆλθε, καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος, τῇ τε ἐσθῆτι βασιλικῇ κεκοσμημένος, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ διαχρύσῳ λαμπρυνόμενος, ἐπὶ τὸν δίφρον τὸν κεχρυσωμένον ἐκαθέζετο, καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος βασιλέα μετὰ τῶν θιασωτῶν προσηγόρευσε, καὶ διαδήματι ἀνέδησε. Postquam enim Lupercalibus in regiam venit, & in tribunali regia veste ornatus, & aurea corona splendidus in aurata sella consedit, & ipsum Antonius regem cum collegis sacerdotij salutauit, & diademate reuinxit. lib. 43. Sellam eius auream, coronámque auro & gemmis insignem, qui honor Diis alias tribui solet, inferri, atque in circum à multitudine induci iusserunt. Suetonius Iulio, c. 79. Nam cum sacrificio Latinarum quidam è turba statuæ eius coronam lauream candida fascia præligatam imposuisset. Plutarchus vertit διάδημα βασιλικὸν, regium diadema, quæ candida fascia fuit. Silius lib. 16.

Regnique insigne vetusti
Gestat læua decus, cinguntur tempora vitta
Albenti.

Cedrinus, ταινίαν χρυσοπόρφυρον, fasciam auro, & purpura intextam. Plinius lib. 11. c. 15. Regibus apum in fronte macula quodam diademate candicans. Valerius lib. 6. c. 2. Pompeio candida fascia crus alligatum habenti, Fauonius, non refert, inquit, qua in parte corporis sit diadema. Idem scribit Ammianus l. 17. de Pompeio. v. gloss. καυσία πῖλος ἦν πλατὺς ὃν οἱ μακεδονικοὶ βασιλεῖς ἐφόρουν λευκὸν αὐτῷ διάδημα περιειλοῦντες. Causia pileus erat latus, quem

Macedonum reges albo diademate reuinctum ferebant. Arrianus lib. 6. de Alexand. καυσίαν, καὶ τὸ συνεχόμενον αὐτῇ διάδημα. Causiam, & ei hærens diadema. Lucianus in Dialogo Alexan. & Diog. διαδεδεμένον ταινίᾳ λευκῇ τὴν κεφαλὴν, reuinctũ caput alba tænia. in Nauig. ταινίαν λευκὴν περὶ τῷ μετώπῳ, albam tæniam circa frontem. Silius lib. 16.

Vittáque maiorum decoramen fronte sine vllo
Delapsa attactu nudauit tempora regis.

Egesippus lib. 2. c. 1. Iudaic Quid enim sella aurea, albatúmque diadema, nisi regni forent insignia. Tacitus lib. 6. Albentibus spumis in modũ diadematis. Isidorus lib. 19. c. 30. Infula est fasciola sacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab vtraq; parte dependent, quę infulã vinciunt. Q. Curtius lib. 6. Alexandro purpureum diadema distinctũ albo. Philo Iudæus libro de vita Mosis p. 457. κιδάρει γὰρ οἱ τῶν ἑῴων βασιλεῖς, ἀντὶ διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι. Cidari reges ad ortum pro diademate solent vti. Regiæ Cidaris in Veteribus nummis hæc forma, Recta est & elata summa sui parte turrita, pone infulas habet pendentes ante bucculas, eius mediũ ambit fascia alba stellulis insignita. Hesychius κίταρις ὃ φοροῦσι Κύπριοι, οἱ δὲ τὰ διαδήματα φοροῦντες κίτταζοι. Citaris dicitur quam Cyprij ferunt, at qui diademata gestant, cittasi vocantur. Cidaris propriè recta regum tiara fuit, πῖλον vocat Pollux lib. 8. c. 13. Strabo lib. 13. πίλημα. Ouidius lib. 10. Metamor. Midæ purpuream tiaram tribuit,

Tempora purpureis tentat velare tiaris.

Vulgus habuit κυρβασίας, tiaras inflexas. Sidonius,

supplice cultu

Electit Achæmenius lunatam Persa tiaram.

Reges tiaras rectas diademate cinctas. Xenophon lib. 8. παιδείας, ὁ κῦρος εἶχε διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ. Ammianus lib. 19. auctor est regem Persarum per initia aureum capitis arietini figmentum interstinctum lapillis pro diademate gestasse. Postea tiarã diademate ita cinctam sumpsit, vt sinus quosdam vndulatos, & albentes efficeret. Fascia illa Assyriis purpurea fuit ex bysso, διάδημα βύσσινον πορφυροῦν, libro Esther. Plinius libro 7. c. 56. Diadema repertum à libero patre scribit. στέμμα recentiores Græci vocarunt, quod olim diadema. Codinus, δεῖ γινώσκειν, ὅτι ὃ περ καλεῖται νῦν στέμμα, ὠνομάζετο πάλαι διάδημα. Balsamon ait Pontificẽ Romanum omnibus imperij insignibus ornari posse, excepto diademate. δικαιοῦται ὁ πάπας ῥώμης διὰ πάντων τοῖς βασιλικοῖς προνομίοις μεγαλύνεσθαι, δίχα μόνου τοῦ στέμματος. Landulphus in Mauritio. Cum Constantina Mauricij coniuge stemma constructum attulerant imperatori. στεμματογύριον apud Codinum corona fuit propria Despotarum, στέφανος διὰ λίθων καὶ μαργάρων ἔχων καμάρας μικρὰς τέσσαρας ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐκ πλαγίων. corona gemmis ornata & lapillis, habens apsidas paruas quatuor ante, & pone, & à latere. Dicitur & Tupha. Zonaras in Basilio Porphyrog. τιάρᾳ ταινιωθεὶς ὀρθίᾳ ἣν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημώδης. redimitus tiara recta quam vulgo vocant tupham. Phrygium ornamentum capitis vocat Sugerius in vita Ludouici Grossi. Circumdantes capiti eius Phrygium ornamentum imperiale instar galeæ circulo aureo cõcinnatum imponunt. Glossæ Isidori, Phrygiũ, mitra.

Virgilius, *Et Tunicæ manicas, & habent redicula mitræ.* Vt sit, Caligula primus diademate imposito dominum se iussit appellari, si Aurelio Victori fides, qui tamen à se discedit in Aureliano, his verbis. Iste primus apud Romanos diadema capiti innexuit, gemmisque & aurata omni veste, quod adhuc ferè incognitũ Romanis moribus videbatur, vsus est. Eadem illa verba Diaconus habet lib. 10. qui tamen lib. 7. Caligulã primum diademate vsum scribit, meo animo malè. Nec enim id aut Suetonius, aut Tacitus, aut Dio tacuisset. Iornandes lib 1. de regnor. ac tẽpor. success. Tunc etenim, inquit, primus omnium imperatorum Diocletianus adorari se vt Deum præcepit, & gemmas vestibus, ac calceamentis inseruit. Diademata in capite ante omnes cum chlamide purpurea, vt à priuatis discernerentur, habebant, & vt iudices ceteri salutabant. Ita hunc locum lego, ita interpungo. Ante hos omnes M. Antonius triumuir diademate vsus, sed in Ægypto, more barbaro regum. Florus lib. 4. c. 11. Aureum in manu baculum, ad latus acinaces, purpurea vestis ingentibus obstricta gemmis, diadema aderat vt regina rex ipse frueretur. Claudius Imperator in Musicis certaminibus pallium & crepidas more Græco, in gymnico certamine chlamydẽ purpuream, & coronã auream sumebat, Dio, ἐν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. Victor de Constantino Magno, habitum, inquit, regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate. Quod idem Cedrinus astruit his verbis, πρῶτος πάντων διαδήματι ἐχρήσατο καὶ μαργάροις καὶ λίθοις περιεργότερον, quæ verba

ſic exaudio, non vt primus Conſtantinus diademate vſus ſit, ſed vt primus diadema gemmis & lapillis curioſius ornarit. Sidonius lib. 4. e. 13. Diadematis poteſtatem vocat. Carm. 2. ----- *diademate crinem*

Faſtigatus eas.

Cuius diademata frontem

Non luxu, ſed lege tenent.

Claudianus, ----- *Poſito diademate princeps*

Pallet.

Carus apud Zonaram ἐταινίωσε βασιλικῷ διαδήματι, deuinxit regio diademate filios ſuos. Vides quam longè abeant à ſe veteres ſcriptores. Equidem ita ſtatuo, Cæſarem & regis nomen ambiiſſe, & diadema, ſed vtrũq; palàm reſpuere coactũ, cruda adhuc ſeruitute. Sueton. l. 1. c. 79. Quanquam & plebi regem ſe ſalutanti Cæſarem ſe, non regem eſſe reſponderit, & Lupercalibus pro roſtris à Cos. Antonio admotum ſæpius capiti ſuo diadema repulerit, atque in Capitolium Ioui Opt. Max. miſerit. Caligula palam ſe regem appellauit, diadema tamen capiti nectere non auſus eſt. Sueton. l. 4. c. 22. Cum audiret fortè reges qui officij cauſa in vrbem aduenerant, concertantes apud ſe ſuper cænam de nobilitate generis, exclamauit, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemque principatus in regni formam conuerteret. Verum admonitus, & principum, & regum ſe exceſſiſſe faſtigium, diuinam ex eo maieſtatem aſſerere ſibi cæpit. Regni formam Tacitus vocat inania regni, Polybius φαντασίαν βασιλείας. Titus ſuſpicionem affectati regni auxit, poſtquam Alexandriam petens in conſe-

crando apud Memphim boue Apide diadema gestauit, de more ritúque priscæ religionis, ait Xiphil. Halagabalus voluit vti & diademate gemmato, quia pulcrior fieret, & magis ad fæminarum vultum aptus, quo & vsus est domi, auctore Lampridio. Zenobia post Odenatum maritum imperiali sagulo perfuso per humeros habitu, donis ornata, diademate etiam accepto, nomine filiorum Herenniani & Timolai, diutius quam fæmineus sexus patiebatur, imperauit, vt Trebel. Pollio. Diadema, vel potius radiatam coronam intellexit Mamertinus in Panegyr. Sellæ curules, fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, vestrorum sunt ornamenta meritorum. Gallienus radiatus sæpe processit cum chlamyde purpurea, gemmatisque fibulis, & aureis, ait Trebellius. Statius lib. 7. Thebaid. eo respexit,

Ipse tuis alte radiantem crinibus arcum Imprimat.

Virg. *Aurati bis sex radij fulgentia cingunt temporis.*

A Meletio coronatus Theodosius Magnus, sed per visum in quiete vt Theodoret. lib. 5. Cedrinus in Theodosio, χρυσῷ στεφάνῳ κεφαλήν σου κατεκαλλώπισα, ταινίᾳ χρυσοπορφύρῳ ἐκόσμησα. corona aurea caput tuum ornaui, ait Deus ad Theodosium, Tænia & diademate auro purpuráq; intexto insigniui. Basilius τῆς νίκης ἐδέξατο στέφανον à partriarcha, victoriæ coronam accepit. Heraclius, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου στεφάνου in Oratorio D. Stephani à patriarcha coronatus est, eodem auctore. interdum in vmbone maioris ecclesiæ, στέφει αὐτὸν ὁ πατριάρχης ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ait idem Cedren. Antiochiæ ab Episcopo coronatus est Thomas cum Michael Im-

perator Constantinopoli esset. Benedici autem moris fuit eum à quodam clerico, vel ab ipso patriarcha qui coronaretur, εὐλογεῖσθαι, vt Cedrenus in Leone. μέλλοντα δὲ στεφθῆναι ἀναστάσιον ἀπῄτησεν ἔγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεως πατριάρχης εὐφήμιος καὶ στέφει αὐτὸν, ait Zonaras. Ante Caroli Magni, & Irenes ætatem, multi ab episcopis & patriarchis coronati, primus omniũ Carolus Magnus inunctus. Manasses scribit Leonem Pontificem Romanum à Carolo rege Francorũ in solium restitutum,

αὐτὸν, ἀμειβόμενος οὖν κάρουλον ὁ λέων
ἀναγορεύει κράτορα τῆς παλαιτέρας ῥώμης,
καὶ στέφος περιτίθησιν, ὡς οἱ ῥωμαίων νόμοι,
οὐ μὴν ἀλλὰ χρησάμενος καὶ νόμοις ἰουδαίων
ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει,
οὐκ οἶδα τίσι λογισμοῖς, ἢ ποίαις ἐπινοίαις.
οὕτως ὁ πρώην σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐρράγη.

Inde Leo vt gratiam referret Carolo eum renuntiat imperatorem veteris Romæ, & corona induit vt moris est, imo & Iudæorum ritu à capite ad calcem eum oleo inungit, nescio quo aspectu. Ita prius vinculum amicitiæ inter Romam & Constantinopolim solutum est. Ante Carolum Magnũ Clodoueus in Gallia inunctus, deinde & hunc ritum Oriens amplexus est. Nicetas lib. 1. Manuel. ταινιώσαντος αὐτὸν ἐπὶ νεῷ κυρίου τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφανώματι πατριάρχου, ὃς καὶ χρίει τὰ ἱερὰ εἰσαφικόμενον μέλαθρα. Patriarcha coronante Manuelem in templo Domini corona regia, qui & vnxit eum ineuntem in sacram ædem. Andronicus qui Alexio imperium eripuit, Alexium Imperatorem puerum in humeros impositum ad maioris ecclesiæ vestibulũ intulit, & inde

ad locum transtulit vbi coronari debuerat. ἐπὶ τῷ ὤμῳ ἀρχὰς ἀλέξιον βασιλέα, καὶ εἰς τὸν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνακομίσας ἀνάςαθμον, καὶ ὁμοίως ἐκεῖθεν κατενέγκιον περὶ τὸ στέφθηναι, eodem auctore in Alexio fil. Manuelis. Cum coronarentur sacro Christi corpori communicabant. εἰσελθὼν δ᾽ ὃ ἱερὸν, καὶ τελεσθεὶς ὁπόσα τοῖς στεφομένοις εἴθισται ἀνάξι, προσέσχεν τῇ ἐπὶ τῶν ἀχράντων ἁγιασμῶν μεταχεῖν, ὃ ὃν ἱερὸν ἄρτον δεχόμενος ἐν τῷ ἐγγίζειν τῷ ἐκπώματι τὰς χεῖρας ἀνέσχε, καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν εἰς παθαινόμενον κτ̄ τῶν φρικωδῶν ἐπόμνυσι μυστηρίων. Andronicus ingressus & expiatus, initiatusque vt imperatores coronandi solent, accedit, petitque vt impollutis mysteriis communicet. & cum cælestem panem suscepisset, cum accederet ad sacrum poculum manus sustulit, & habitũ indutus hominis benè affecti, ac miseratione in puerum imperatorem ducti, apud horrenda mysteria iurauit. ibidem, ἄσας τὰ ἀναγρρεύτηρια. malim θύσας. cum gratias Deo egisset quod imperator renuntiatus esset. Anna lib. 3. Alexiad. στέφεται ἀλέξιος μόνος παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ἀρχιερέως κοσμᾶ, ὃ μήπω, τὴν βασιλίδα εἰρήνην τῆς βασιλικῆς ταινίας ἀξιωθῆναι. Solus Alexius coronatur manu Pontificis Cosmæ, quod Irene Imperatrix nondum diademate imperatorio honestata fuerat. ibidem vocat διάδημα λιθοκόλλητον. Præter coronam posterioribus imperatoribus erat tiara peculiaris, cuius meminit Anna lib. 6. Filius Michaëlis Ducæ συμβασιλεύων ἐπὶ τῷ αὐτοκράτορι ἀλεξίῳ, κἂν ταῖς δωρεαῖς δι᾽ ἐρυθρῶν συνυπογράφων τούτῳ, κἂν ταῖς προπομπαῖς μετὰ τιάρας αὐτῷ συνεπόμενος, κἂν ταῖς εὐφημίαις δεύτερος εὐφημούμενος, κἀγὼ εὐφημεῖσθαι ἔμελλον, κωνσταντῖνον δοῦκαν, καὶ ἅμα ἐν τούτῳ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς τῆς εὐφημίας καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας ἐξάρχοντες.

Impe-

Imperans cum Imperatore Alexio, & in largitionibus vna cum eo ſubſcribens, & in productionibus cum eo ſequens cum regia tiara, & in acclamationibus poſt eum acclamationum particeps, & ego Anna debueram proclamari cum eo, vt qui acclamationes inchoabant, Conſtãtinum Ducam, & Annam ordine nominarent. Primus omniũ Conſtantinus Magnus corona aurea in publico vſus eſſe videtur, quæ Cõſtantinopoli ſuſpẽſa ſuper myſtica menſa in tẽplo. Nicetas lib. 2 Andronici, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται ἰσαάκιος, τινὸς τῶν νεωκόρων τὸ τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου στέφος ὃ ὑπὲρ ἄνωθεν ἀπῃώρητο τραπέζης τῆς μυστικῆς κατενέγκοντος διὰ κλίμακος, καὶ τῇ τοῦ ἰσαακίου κεφαλῇ ἐφαρμόσαντος. ὁ δοῦκας τὸν πῖλον τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος, ἑαυτῷ περιθέσθαι ἱκετεύετο τὸ διάδημα. Iſaacius Comnenus imperator renunciatur, quodam ædituo coronam Conſtantini Magni, quę ex alto ſupra menſam myſticam ſuſpenſa erat, ſcalæ miniſterio detrahente. Ducas pileo de capite detracto flagitabat vt ſibi diadema imponeretur. lib. 1. Alexij, λιθόστρωτον στέφος βασιλέως vocat. Conſtantinus Porphyrogenn. in chorographia, στέμματα βασιλικὰ καμηλαύκια ἀμφιέννυται, ait coronas regias pileolis inductas. Achmes c. 219. τὸ καμιλαύχιον ἐπὶ βασιλέως εἰς τὴν αὔγουσταν καὶ εἰς τέκνον κεῖνεται. camilauchium ſeu pileus in rege per quietem viſus refertur ad Auguſtam, & filium eius. Vetus Etymologicon, καυσία εἴρηται μὲν καμηλαύκιον, παρὰ τὸ ἀλεύειν τὸ καῦμα. Cauſia dicitur Camelaucium, quod defendat calorem. Nicetas lib. 1. Alexij, σάγια βασιλικά, regia amicula vocat. Diadema interdum vocatur Strophium. Ita Diogenes Laërtius Empedoclem, στρόφιον χρυσοῦν, καὶ στέμμα δελφικὸν, aureum diadema, &

coronam Delphicam capiti suo imposuisse ait. P. Diaconus l. 17. Solemnitate Paschali veniente coronatus est Theodosius filius Mauricij à Ioanne Patriarcha. Eugenij Papæ tumulo carmen hoc inscriptum.

Istius ante sacros se præbuit alter ab ortu,
Alter ab occasu Cæsar vterque pedes,
Alter vt accipiat fidei documenta Latinæ,
Alter vt aurato cingat honore caput.

Nicetas lib. 2. Andronici, εἰς βασιλέα χρισθέντος ἰσαακίου. Cum Isaacius Comnenus in imperatorem vnctus esset. In festiuitatibus & pompis imperatores coronam gestabant. Theodorus Anagnostes. ὁ βασιλίσκος ἐλθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ βασιλικὸν ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ἀπέθετο στέφανον. cum in ecclesiam venisset Basiliscus regiam coronam in diuina mensa deposuit. Anno vicesimo octauo imperij sui coronauit Copronymus Imp. Eudoxiam vxorem suam, cum esset trigamus, & hæc esset tertia coniux in tribunali decem & nouem accubituum, Kal. April. filios suos ex ipsa creatos, Christophorum scilicet, & Nicephorum, postera die, qua sanctum celebratum est Pascha, Cæsares ordinauit, Patriarcha orationem faciente, & imperatoribus chlamydes & Cæsaricas imponentibus galeas. Pari modo & Nicetæ nouissimo fratri eorum nobilissimo facto superposuit chlamydem, & auream coronam, & ita processerunt iactantibus imperatoribus hypatiam, & trimisia, & hemisia, & numismata noua, vsq; ad magnam ecclesiam. Anno vicesimo nono Imperij Constantini ingressa Irene ab Athenis veniens cum dromonibus & chelandiis plurimis adornatis sericis palliis, & proceribus vrbis cum

vxoribus obuiam occurrentibus, & præcedẽtibus eam. Cumque venisset patriarcha ad ecclesiam Phari, facta sunt ad eandem Irenen sponsalia Leonis Imperatoris, & decima sexta Kal. Ianuariis coronata est in triclinio Augusta Imperatrix Irene. Paulus Diacon. lib. 23. Leo filius Constantini Copron. cum insaniret circa lapides, nimis adamauit coronam magnæ ecclesiæ, & accipiens portauit eam, & exierunt carbunculi in capite eius. Stẽma quod fuerat à marito ablatũ pulcherrimè factũ, & lapidibus pretiosis venustatum Irene reposuit. Idem Diaconus legendus eodem libro de Nicephori renunciatione, ac coronatione, p. 353. & lib. 24. Michaël Curopalates mitissimus appellatus est Imperator Rom. in hippodromo à toto Senatu atque ordinib. Hora vero quarta coronatus est Michaël à Nicephoro Patriarcha in ambone magnæ ecclesiæ, in quo magna exultatio facta est, & donauit patriarchæ auri libras 50. & clero 25. Quarto Idus Octobris coronata est Procopia in triclinio Augusta, multisque donis liberalibus auxit Senatum. Mulieribus vero thematicorum militum, qui fuerant in Bulgaria peremti, auri quinq; talenta dedit. lib. 18. Ingressus ergo Heraclius regalia, coronatus est à Sergio patriarcha in oratorio S. Stephani, in palatio sito. Coronata est vero eodem die Eudocia sponsa eius in Augustam, & accepit vterque à Sergio patriarcha nuptiarum coronas, & vno eodemque die imperator simul & sponsus ostenditur. Tertio anno imperij Heraclij coronata Epiphania filia Heraclij à Sergio Patriarcha in Augustam, in oratorio palatij. Eodem vero prima indictione coronatus est Heraclius iunior filius

Heraclij. Consul factus est Constantinus iunior, qui & Heraclius Heraclij filius, & prouexit in Cæsarem Constantinum minorem fratrem suum ex Heraclio genitum, & Martina. Gregoras lib. 6. Ioannes Patriarcha τῷ δὲ τοῦ βασιλέως υἱῷ Μιχαὴλ τὸ βασιλικὸν περιτίθησι στέφος. Vxor Andronici capiti generi sui Cralis imposuit capitis integumentum lapillis & gemmis pretiosis insigne, quod penè pretium æquabant integumenti capitis quo imperator Andronicus vsus, καλύπτραν ἐπέθηκε κεφαλῇ λίθοις καὶ μαργάροις πολυτελέσι κεκοσμημένην, ὁπόσοις καὶ οἵοις καὶ μικροῦ καὶ ἡ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως ἐκεκόσμητο. ἡ βασιλικὴ καλύπτρα κεκοσμημένη συνήθως τοῖς τε λίθοις καὶ ταῖς τῶν μαργάρων σπείραις. Cidaris regia ex more ornata gemmis, & margaritarum spiris. Alia fuit ea calyptra seu cidaris à corona regia. Paulus Diaconus lib. 24. Leo Papa in imperatorem coronauit Carolum in templo S. Petri Apostoli, perungēs oleo à capite vsq; ad pedes. Michaël tranquillissimus imper. coronauit Theophylactum filium suum imperatorem à Nicephoro Patriarcha in ambone maioris ecclesiæ, & obtulit pretiosissimum stemma in sancto altario in vasis aureis & lapidibus venustis, & quadrangulis velis, antiquitus ex auro & purpura clarè contextis, atque admirabilibus sanctis imaginibus variatum. Donauit autem & patriarchæ auri libras 25. ac venerabili clero libras centum. In seditione coronam Imperator abiecit. Euagr. lib. 3. sub finem. ὡς δὲ τὸν βασιλέα ἀνάστατον πρὸς ἀνάγκης εἰς τοὐμφανὲς στεφάνου ἄνευ πρὸς τὴν ἱπποδρομίαν ἀφικέσθαι, κήρυκάς τε τῷ δήμῳ διαπέμψαι βοῶντας, ὡς καὶ τὴν βασιλείαν ἑτοιμότατα μὲν ἀποτίθεται, τῶν δ' ἀδυνάτων ὃ καθιστᾶν πάντας ἐπὶ ταὐτὴν ἀναβαίνειν ἥκιστα

πολλῶν ἀνεχομένων. Ita vt Rex Anaſtaſius neceſſitate coactus, vt ad miſericordiam populum flecteret, ſine corona in circum venerit, miſeritque præcones ad populum qui dicerent, paratiſſimum ſe eſſe vt deponeret imperium, ſed fieri non poſſe vt omnes ad illud aſcenderent, quod plures ferre non poſſit. Lego ἥκιστα πολλῶν ἀνεχομένων. Vnde ſequitur vulgo imperatores cum corona in publicum prodiiſſe, quam in ſeditione abiecerint. Seneſcente imperio purpureum capitis tegumentum vulgo geſtarunt, de quo Nicetas in Alexio Manuelis filio. Andronicum, inquit, tyrannum locarunt in lecto auro texto, vel potius ſella, κλίνην χρυσόπαστον, in qua imperator ſedere ſolitus. Alij autem ei tegumentum capitis fumi colore turbinatum ex lana detraxerunt, & rubicundum impoſuerunt, regiáque veſte ornarunt. Altera die cum proclamarentur imperatores, primo loco renuntiatus eſt, Alexius poſtpoſitus. Vbi autem venit in ſacram ædem Andronicus, vt coronaretur, &c. ἄλλοι δὲ τὴν καπνηρὰν καὶ πυραμοειδῆ ἐρεᾶν τῆς κεφαλῆς Ἀνδρονίκου ἀφελόμενοι, πυρσὴν αὐτῷ περιέθεντο, καὶ στολὴν βασιλικὴν ἀνέδυσαν ἕτεροι. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἀρξαμένης τῆς τῶν βασιλέων ἀναῤῥήσεως γίνεσθαι, Ἀνδρόνικος ἀνεγορεύετο πρότερον, ὁ δὲ Ἀλέξιος ὑπεβίβαστο. ἐπεὶ δ᾽ Ἀνδρόνικος τὰ ἱερὰ εἰσαφίκετο μέλλων στεφθησόμενος. Euagrius lib. 3. ſub finem vocat στέφανον τῆς αὐτοκρατορείας ἀρχῆς. Macedonum reges quia ſunt ab Hercule, pro diademate, & corona, & purpura regia pelle capitis leonini ſeipſos coronant, & id coronam & ornatum arbitrantur & argumento eſt nummus Macedonis Alexandri tali imagine inſignitus. Conſtant. Porphyrog. lib. 2. de Thematib. ἀντὶ ταινίας,

καὶ στέμματος, καὶ πορφύρας βασιλικῆς τῷ δέρματι τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος ἑαυτοὺς ταινιοῦσι, καὶ στέμμα τοῦτο καὶ κόσμον ἡγοῦνται. καὶ μάρτυς ἀξιόπιστος αὐτὸ τὸ νόμισμα τοῦ μακεδόνος ἀλεξάνδρου ταύτῃ εἰκόνι καλλωπιζόμενον. Theodorus Anagnoſtes lib. 2. ὁ νέος θεοδόσιος στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πρόκλου πατριάρχου. P. Diaconus lib. 17. Secundo imperij ſui anno miſit Rex Tiberius ad Regem Perſarum ſecundum morem renuncians promotionem ſuam. Cum Andronicus imperator renuntiatus eſſet, adulatores Senatoriis capitum tegminibus detractis albas ſyndones ex humeris dependentes in orbem conuoluerunt, & cœtibus in triuiis coactis, vt choreæ præſultores fractum & molle canticum auſpicati, exſultarunt cum plauſu manuum ad numerum ſaltantes, Nicetas in Alexio Manuel. filio, φαυλοκόλακες τὰ συγκλητικῶς ἐξυφασμένα τῆς κεφαλῆς ἐξενέγκοντες καλύμματα, καὶ τὴν κατὰ νώτου λευκολίνων κεχυμένων λαβόμενοι, δίκην αὐτὰ ὡς σφαίρας χορεύσαντες τοῖς ἐκτελοῦσαν, καὶ τῆς τότε τελετῆς προεξάρχοντες πρὸς μέλος τὸ κεκλασμένον μετερρύθμιζον τὴν φωνὴν, καὶ πυρρικῶς ἐξαλλόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὡς ἐς κρότον ξυμβάλλοντες τὼ πόδε ὑπεσάλευον, καὶ κατὰ μέσον ἐδίνευον, μολπῇ τ' ὀρχηθμῷ τε τὴν ἐκεῖνου ὑπορχούμενοι. P. Diacon. lib. 16. Iuſtinus Iuſtiniani nepos coronatus ab Eutychio Patriarcha, habebat & vxorem Sophiam nomine, quam & coronauit Auguſtam lib. 17. Tiberius coronatus ab Eutychio Patriarcha. Alexandro Macedoni, ait Nicephor. Gregor. lib. 10. triremi conſcenſa è capite excidit regium capitis tegimentum circa medium fluuium, quod vnus aliquis è nautis cito accepit natans, & id manu ferre ſimul & natare non potis, capiti ſuo impoſuit, enatauit, ad regem attulit. Rex ei, quia regium capitis

decus seruarat, talentum dedit, sed quia capiti suo imposuerat, hominem capite mulctat. ἐκπίπτει τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἡ βασιλικὴ καλύπτρα περὶ μέσον τὸν ποταμόν, &c. Sed Gregoras fabellam narrat nullo certo auctore. Apud Choniatẽ Ioannes Comnenus Manuelem filium diademate cingit, & chlamyde prætexta induit. His peractis Romanæ legiones conuocatæ Manuelem Augustum renuntiarunt, vnoquoque procerum cum sua cohorte seorsum stante, & nouum imperatorem clara voce consalutante. Deinde prolatis diuinis oraculis studium quisque suum & fidem confirmat, ταινιᾷ διαδεῖ βασιλικῇ, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον. ἐπὶ δὲ τούτοις συναθροισθέντα κατὰ πρόσκλησιν τὰ στρατεύματα βασιλέα ῥωμαίων ἀνέειπον τὸν μανουήλ, ἑκάστου τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακεκριμένον ἐφισταμένου, καὶ διατεχνοῦντος τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἄνακτι. ἐφεξῆς δὲ τῶν θείων προτεθέντων λογίων, ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδοῦνται τῷ μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως παρὰ πάντων. Idem in Isaacio & Alexio. Franci & Latini collusores Alexio diadema capitis auro & gemmis textum per iocum detrahentes, sibi ipsis admouebant; Alexio imponebant pileum suum laneum, & villosum. οἱ δὲ συμπαίγμονες ἐκείνῳ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀφαιροῦντες διάδημα χρυσόκολλον ὄν, καὶ λιθόστρωτον, αὐτοὶ μὲν ἐκεῖνο περιετίθεντο, τὸν δὲ ἀλέξιον περιέβαλλον τὸ λαχνῆεν, καὶ ἐρεοῦν περίβλημα. Nicephorus Gregoras lib. 2. Theodorus Angelus βασιλείας ἑαυτῷ περιτίθησι ὄνομα, χρίεται βασιλικῶς παρὰ τοῦ τηνικαῦτα τὴν τῆς βουλγαρείας ἐπισκοπὴν διιθύνοντος, sibi regis nomen attribuit, & regio more vnctus est ab eo qui id temporis Bulgariæ episcopatum regebat. Non tamen ab alio moris fuit imperatorem coronari, quam ab Episcopo

Conſtantinopolitano. Gregoras ibidem, Iuſtinianus eam vrbem αὐτονομεῖσθαι εἰς τὸ διηνεκὲς προσεταττε, πλὴν οὐχ ὥστε καὶ βασιλέας χρίειν ῥωμαίων. τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων, ſuis legibus vti voluit, ac liberam eſſe ac immunem in perpetuum, ſic tamen vt reges Romanorum inungere iis ei non eſſet. Hoc enim aliis datum eſt lege ac more. In Donatione Conſtantini qua Syluestro Papæ Romam donat, hæc verba leguntur, Pontificibus concedimus palatium imperij noſtri Lateranenſe, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur, atque præcellit. Deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulq; phrygium, nec non ſuperhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare aſſolet collum, verum etiam & chlamydẽ purpuream, atque tunicam coccineam, ſed & dignitatem imperialium præſidentium equitum. Conferentes etiam imperialia ſceptra, ſimul & cuncta ſigna atque banna. ἅμα καὶ τὸν λῶρον, καὶ τὸ ὠμοφόριον ὅπερ κυκλοῖ τὸν βασιλικὸν τράχηλον, ἅμα δὲ καὶ τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, καὶ χιτῶνα κόκκινον, καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, καὶ τὰ βασιλικὰ σκῆπτρα. Phrygium μίτραν, καλύπτραν interpretantur. Lorum Balſamon capitis tegumentum, & poſt eum Cujatius ad l.1. C. de veſtib. Holouer. lib. 11. peſſime vt apparet. Lorum illud imperiale dicitur Balſamoni ὠμοφόριον, aliis ἐπώμιον, quod ceruices humeroſque tegit. Sidonius in Maioriano,

Imperium iam conſul habet, quam purpura non plus
Quam lorica capit, cuius diademata frontem
Non luxu, ſed lege tenent.

Tunica coccinea videtur eſſe tunica blattea, quam ab Ana-

Anaſtaſio Clodoueum accepiſſe Gregorius Turonenſis, & Sigebertus monent. Einhardus de Carolo Magno, Romæ ſemel longa tunica, & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis induebatur. Annales Francorũ de Carolo Caluo. Talari Dalmatica indutus, & baltheo deſuper accinctus pendente vſq; ad pedes, necnon capite inuoluto ſerico velamine, ac diademate deſuper impoſito, dominicis & feſtis diebus ad eccleſiã procedere ſolebat. Baltheum illum eſſe putem lorum, de quo in donatione Conſtantini. Balſamo de Conſtantinopolitano Patriarcha, οὔτε γὰρ τὸ τῆς βασιλείας λῶρον κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου κωνσταντίνου νομιζόμενον θέσπισμα κατεστέφετο. de capitis integumento interpretatur. male. Sceptrum imperatorum aureum fuit. Carolus Magnus apud Monachum Sangallenſem lib. 1. c. 19. Sceptrũ quod pro ſignificatione regiminis noſtri aureum ferre ſolemus. In donat. Conſtant. Balſamon, ἵνα φορῶσι τὸ διάδημα, ἤτοι τὴν στεφάνην ἣν παρεδώκαμεν αὐτῷ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἐκ χρυσίου καθαροῦ, καὶ μαργαριταρίων ἀτιμήτων. Vt pontifices diademate, videlicet corona quã ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo, & gemmis vti debeant, quæ æſtimari non poſſint. Gregoras lib. 8. ait in templo S. Sophiæ coronari ſolitos imperatores. ἀπερχομένοιν τοῖν δυοῖν βασιλέοιν ἐς τὸ μέγα τῆς θεοσοφίας τέμενος τῆς στεφηφορίας ἕνεκα. De ſceptris vbique hiſtoriæ loquuntur, & Poëtæ. Claudianus in Ruffinum lib. 2.

Jlla manus quæ ſceptra ſibi geſtanda parabat,
Cuius ſe toties ſubmiſit ad oſcula ſupplex
Nobilitas.

Phranzes lib. 1. c. 18. Ioannes Cantacuzenus Imperatori

Manueli filio ſceptrum dedit, eumque corona induit. Ioannes inauguratus imperator in æde S. Sophiæ, quæ inauguratio ſummam celebritatem habuit, fuitque ſolemne ſolemnium, & panegyris panegyreon. Sidon. carm. 7. *Nempe patres collatos cernere faſces*
Vos iuuat, & ſociam ſceptris mandare ſalutem.
Euagrius l. 3. c. 14. ἐκκλησίαν μητέρα τῶν ἡμετέρων σκήπτρων. Idem lib. 4. c. 1. Ἰουστῖνος Θρᾷξ τῇ ἁλουργεῖ ἀμπεχόνῃ χρῆται. Claudian. l. 2. *Omnia tuta ratus, ſceptumq; capeſcere feruet.* Sozomenus alterum ſceptrum labarum dictum ait lib. 9. c. 4. Stilicho θάτερον τῶν σκήπτρων ὃ λάβαρον ῥωμαῖοι καλοῦσι, καὶ γράμματα βασιλέως λαβὼν, ἐπιτρέποντα αὐτῷ εἰς τὴν ἀνατολὴν, ἄφιξιν ἔμελλεν ἐκδημεῖν, τέσσαρας ἀριθμοὺς στρατιωτῶν λαβών. alterum è ſceptris quod labarum Romani vocant, & litteras imperatoris cum accepiſſet, quibus ei profectio ad orientem conceſſa, diſceſſurus erat cum quatuor numeris militum. Labarum illud fuit ſignum totius exercitus à Conſtantino Magno cruce inſignitum. Einhardus de Carolo Magno, In feſtiuitatibus veſte auro texta, & calceamentis gemmatis, & fibula aurea ſagum aſtringente, diademate quoq; ex auro, & gemmis ornatus incedebat. Sigebertus, Clodoueus Rex miſit Romā S. Petro coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari ſolet. Oſtendimus ſupra exactum iuſiurandum ab imperatoribus de recta fide. Vide formam iuſiurandi, quod dare ſolitus Imperator Germaniæ coronandus apud Pontificem Rom. in Sexto c. fundamentā. de Electio. Euagrium lib. 3. c. 32. Iulianus orat. 3. Purpuram, tiaram, ſceptrum, diadema, ſoliū regium dat imperatori. Petrus Siculus

qui anno 870. vixit, in historia de Manichæorum ortu, sceptri meminit. Basilium, inquit, τὰ τῆς ῥωμαϊκῆς, τοῦτον δ' εἰπεῖν καὶ χριστιανικωτάτης ἀρχῆς σκῆπτρα διέποντα, Imperij Romani, siue mauis Christianissimi sceptra tenentem submersit. Galea, clypeus, arma imperatorum auro corusca. Nazarius Panegyr. ad Constant. fulget nobilis galea, & corusca luce gemmarum diuinum verticem monstrat, auro clypeus, auro arma collucent. Sidonius carm. 2.

Princeps cui mundus ab Euro
Ad Zephyrum tunc sceptra dabat.

Claudian. Panegyr. 2. Stilichonis,

Hac tu Theudesium tenuit dum sceptra colebas.

Libanius ad Theodosium, καὶ ὑμῖν τοῖς τὰ σκῆπτρα ἔχουσι πολεμοῦσι. Photius in Biblioth. p. 762. νεῦσα τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους τὸ σκῆπτρον ἀναδεδεγμένου. P. Diaconus lib. 21. Redimitus est Constantinus à patre suo Leone in tribunali decem & nouem accubituum, Germano patriarcha faciente preces secundum morem. Ipsæ etiam Imperatrices Constantinopoli à Patriarcha coronatæ congiarium dederunt, aut missilia sparserunt; vt Diaconus ibidem. Maria mater Constantini Copronymi, vxor Leonis, coronata est in triclinio Augusta, & processit sola cum solemni obsequio sine viro suo ad magnam ecclesiam, & precatione ante ingressum altaris effusa, donatiua erogauit ab ecclesia vsq; ad æneam portam. Imperatores interdum cum corona induerentur, submutabant nomen. Imo & filiæ imperatorum. filia enim Heraclij μεμνηστευμένη desponsa vocata Eudocia Augusta, vt Cedrinus. ἀγεννὲς illud σχῆμα, Lucianus in

Necricis vocat πορφυρίδα, καὶ πορφυρᾶν ἐφεστρίδα, πορφυρίδα ἐμπεπορπημένην, purpureum ſagulum cum fibulis geſtantem. Iohanni Ducæ Imperatori Conſtant. non tantum diadema fuit, verum & corona ouata: quia cum Turci fame premerentur ab eo oua auro redemerunt, narrante Nicephoro Greg. lib. 2. οἱ τῶν ὀρνίθων ἀγέλαις ἐπιστατοῦντες, ὁπόσα τίκτοιεν δὴ τὰ ὠὰ πάντα συναθροίσαντες ἔτος ἐπίπρασκον, ὡς ὀλίγον χρόνον πρὸς τῶν συναχθέντων ἐντεῦθεν χρημάτων στέφανον κατασκευασθῆναι τῇ βασιλίδι, λίθοις καὶ μαργάροις πολυτελέσι διηνθισμένον, ὃν καὶ ὠάτιν ὁ βασιλεὺς ἐπωνόμασε, διὰ τὸ ἐκ τῆς τῶν ὠῶν πράσεως κατασκευασθῆναι αὐτόν. Qui præpoſiti erant gregibus gallinarũ, quotannis omnia oua coaceruantes quæ gallinæ poſuiſſent, vendebant, ita vt breui tempore ex pecuniis, quæ inde refectæ, corona Imperatrici facta ſit Irene, gemmis & lapillis diſtincta, quam ouatam Rex vocauit, quod ex venditis ouis comparata eſſet. Zeno Iſauricus ab Acacio Patriarcha coronatus eſt in circi ſuggeſtu, ἐστέφθη ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱπποδρόμου, vt Cedrinus. Iuſtinus in clade ſuorum. τὸ διάδημα ῥίψας, καὶ τὴν πορφύραν. Iulianus diademate gemmato vſus, vt ſcribit Ammianus lib. 20. Iornandes, Hypatium torque aureo redimitum pro diademate, locáque imperatoris iam occupantem. Cedrinus, ἵνα διαδήματι ὁ ἰουλιανὸς ταινιωθείη, χρύσιόν τις τῶν ταξιαρχῶν ἐφόρει στρεπτὸν λίθους ἔχοντα χρυσοδέτους. Diodorus Siculus, Hæc imperij inſignia in aureo throno Alexandri ponit, diadema, ſceptrũ, coronam, lib. 18. p. 660. Sceptrum, & auream coronam triumphantes geſſere, non faſciam candidam, quæ proprium regni inſigne. Iuuen. Sat. 10.

magnæq; coronæ

Tantum orbem, quanto ceruix non sufficit vna.
Da nunc & volucrem sceptro quæ surgit eburno.

Diadema tamen plærumque cum corona aurea iungebatur. Tigranes Pompeio τὸ διάδημα τὸ βασιλικὸν προσεκόμισε, καὶ προσέπεσε πρὸς τὰ γόνατα. Regium diadema attulit, & ad eius genua procubuit. Pompeius τὸν στέφανον αὖθις ἐπέθηκε αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, coronam capiti eius reposuit, Eutrop. lib. 6. Zozimus l. 4. milites ἀνεῖπον βασιλέα τὸν μάξιμον, καὶ περιθέντες τὴν ἁλουργίδα, καὶ τὸ διάδημα. Maximũ renuntiarunt imperatorem, & iniecta purpura, ac diademate. Idem, Iouianus τὴν ἁλουργίδα ἐνδὺς, καὶ τὸ διάδημα περιθέμενος, purpura induta, diademate imposito. Forma quæ seruata Constantinopoli in coronando imperatore, describitur à Codino his verbis. Qui coronandus est, κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἑσπέραν, pridie sub vespe-ram, in magnum palatium cum principibus, & aliis domesticis suis venit, & noctem transigit. Vbi illuxit, congregantur statim inde à diluculo, & qui dignitates habent, & milites, tum vniuersus promiscuè populus. Sub horam secundam diei illius abit imperator nouus ad S. Sophiæ, cumque illud sit in more positum, vt de scripto propriis manibus cõfessionem fidei suæ tradat, id facit in hunc modum. ὁ δεῖνα ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων οἰκείᾳ χειρὶ προσέταξα. Ego N. fidelis in Christo Deo Rex & Imperator Romanorum propria manu præfiniui. Credo in vnum Deum. &c. Postea igitur ascendit in tricliniũ augustale versus, vbi multitudo populi assurgit vna cum militibus. Antequam se videndum exhibeat, per aliquem Senatorij ordinis sparguntur in populum missilia, quæ vocantur

Epicombia. Id huiuſmodi eſt: ſegmenta ex panno fiunt, & in vnoquoque ſegmento nomiſmata aurea quidem tria, argentea totidem, & tria ex obolis colligantes proiiciunt in multitudinem. Sparguntur hæc miſſilia ἐν τοῖς περιαυλείοις τοῦ τῆς· μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, in areis quæ ſunt ante veſtibulum templi, aut in Auguſtali, ſtante eo qui proiicit ſuper Auguſtalis gradus. poſtea imperator nouus ſcuto inſidens in altum extollitur, & ſpectandus exhibetur omnibus turbis, quæ deorſum ſtant. tenent autem partem anteriorem ſcuti, tum ipſe imperator, & pater eius qui renunciatur, ſi viuit, tum patriarcha; latera vero, & poſteriorem partem ij, qui ſummas dignitates tenent, vt Domini, & Sebaſtocratores, ſi qui ſunt; ſin minus, potentiſſimi principum, & nobiliſſimi. vbi populus & milites fauſtis acclamationibus vſi ſunt, deſcendit ille de ſcuto, deduciturque in ædem ſanctæ Sophiæ, vbi illum oportet coronari. Eſt auté illic præparata modica è ligno ædes ad hunc ipſum vſum, in quam introducitur Imperator, induiturque chlamyde & diademate, quæ à primariis ſacerdotibus benedicta ſunt. Capiti autem nihil imponit lege imperatum, ſed aut coronam, aut quicquid lubet. Poſtea celebratur miſſa. propè ligneam ædiculá, de qua diximus, fit gradatio lignea, quę vndiq; bracteis rubris inducitur, ſupra quam tot numero throni aurei collocantur, quot imperatores id temporis ſunt, aliis imperatorum thronis ſimiles, ſed vſque adeo excelſi, vt quatuor aut quinque gradibus conſtent, in quibus egreſſi ex ædicula lignea imperatores, quotquot ſunt, aſſident. Aſcendunt ſimul & cum illis Imperatri-

ces eorum vxores, & in aliis soliis sedent, adstantibus è superiore loco dominis, & Imperatricibus, ea quæ ante coronata est. mater eius qui inauguratur, fert ipsa quoque insigne suum, noua autem Imperatrix coronam. Diuina igitur missa celebrata, antequam decantetur hymnus trisagij, egressus patriarcha è sede sua ascendit in vmbonem, & suggestum, & cum eo principes honoratissimi ecclesiæ, sacras eorũ vestes ferentes, τὰς ἱερὰς αὐτῶν φοροῦντες στολάς. Silentio facto euocat Patriarcha imperatores, qui ascendunt & ipsi in vmbonẽ, vt audiant preces conceptas, & solennes in regum inauguratione, quas recitat Patriarcha summisse alias, alias contenta voce. Supplicat autẽ & propitium reddit Deum pro eo qui est inungendus. Postea nouus imperator aperit caput, quem sequuti omnes, qui in templo sunt, aperto capite consistunt. Patriarcha inungit ad formam crucis caput regis diuino vnguento, occinens magna voce Sanctus. Omnes qui sunt in vmbone, vna cura Patriarchæ vocem excipientes ter occinunt, Sanctus. Eandem vocem reliqua multitudo ter iterat. Insigne regis in sacro solio, non in sacra altaris mensa positum à diaconis ferentibus sacras vestes fertur in vmbonem. Pater Imperatoris, & Patriarcha insigne regium capiti noui Imp. imponunt, & exclamat Patriarcha, Dignus est. Si autem Pater eius abest, solus Patriarcha hoc numere fungitur, & qui in vmbone sunt, deinde vniuersus populus ter exclamant, Dignus est. Cætera petantur è Codino, ne prolixiores simus.

De Veste Imperatorum. CAP. IV.

INsigne proprium ac peculiare imperatoribus fuit purpura. Quod genus purpuræ, aut à quo primum vsurpatũ, in incerto est. Magistratibus olim libera Repub. fuit toga cãdida purpura prætexta, Censoribus toga ὁλοπόρφυρος, tota purpurea, Triumphantibus toga palmata, tunica picta Regibus, Auguribus trabeæ purpura intextæ. Primus ex regibus Tullus Hostilius Romæ purpura vsus, vt Cassiodorus in Chronico. Primus imperatorum Caligula chlamyde purpurea, quã insigne proprium imperij fuisse scribit Eutropius. Cedrinus primum Herculẽ purpurea veste vsum ait pag. 15. aut potius Phœnicẽ Regem Tyri, munere Herculis, qui vellus tinxerat sanguine conchylij capti in littore à cane, ὡς μέγα δῶρον προσήνεγκε τῷ βασιλεῖ τῆς Τύρου Φοίνικι, ὃ περιβαλόμενος αὐτὸς πρῶτος. ὁ Νουμᾶς δεξάμενος πρεσβευτὰς ἐκ τῆς χώρας Πελασγῶν φορούντας χλαμύδας ἐχούσας τάβλια ῥούσια, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰσαυρείας, ἐπενόησε πρῶτος ἐν τῇ Ῥώμῃ χλαμύδας φορεῖσθαι, τὰς μὲν βασιλικὰς πορφυρᾶς ἐχούσας τάβλια χρύσεα, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν, καὶ τὰς τῶν ἐν ἀξίαις, καὶ στρατείαις, χλαμύδας ἐχούσας σημαίντρας τῆς βασιλικῆς φορεσίας, τάβλια πορφυρᾶ δηλοῦντα ἀξίαν ῥωμαϊκῆς πολιτείας, & vt ingens donũ obtulerat Phœnici regi Tyri, quod ipse primus amictus. Numa cum excepisset legatos à Pelasgis, qui ferebant chlamydas, in quibus claui russi & purpurei, vt & Isauri, primus repperit Romæ chlamydas, regias quidem purpureas, cum clauis aureis, Senatorias vero & magistratuum ciuiliũ ac militarium

habentes

habentes regiæ veſtis inſignia, clauos purpureos, indices dignitatũ Romanæ Reipublicæ. Græci χρυσόκλαβον vocant. Anaſtaſius in Leone 3. ſuper altare maius fecit tetrauela holoſerica alithina quatuor, cum aſtillis, & roſis chryſoclabis. Codinus, ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει ὀνόματα τοῦ φορῶντος ἀπὸ χρυσοκλαβαρικά. repanda pars vmbellæ eius habet nomina ferentis auroclauata. Veteres gloſſæ χρυσόσημον auroclauatum. Iuuenalis Sat. 6.

Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum.

Scholiaſtes, auriclauas, Vopiſcus in Tacito, auro clauatas veſtes. Eutropius lib. 9. Chlamydem purpuream imperij inſigne eſſe vult. καὶ τιμίους λίθους τοῖς τ' ἐσθήμασι, καὶ τοῖς ὑποδήμασιν ἐνήρμοσεν ὁ Διοκλετιανός· πρότερον γὰρ τὸ διαφέρειν τῆς βασιλικῆς περιβολῆς ἀπὸ τῆς ἁλουργίδος ἦν μόνης. Diocletianus pretioſos lapides veſtibus, & calceis aptauit. Nam prius imperij inſigne in chlamyde tantum purpurea erat. Diſertè Xiphilinus in Vitellio, ἐφ' ἵππου βασιλικοῦ, ἐν χλαμύδι πορφυρᾷ, in equo regio, in chlamyde purpurea Vitellium. Purpuram imperatoriam plerique omnes vocant. Chryſoſtomus ſerm. de Anthemio, Vt priuatus homo regiam ſibi purpuram circumponens, vna cum omnibus qui ſe iuuerint, punitur vt tyrannus. Sidonius carmine 2.

Diademate crinem
Faſtigatus eas, humeroſque ex more priorum
Includat Sarrana chlamys.

Item, *Tritus cum caſſide crinis*
Ad diadema venit, rutilum cui Cæſaris oſtrum
Depoſito thorace datur.

P. Diacon. lib. 7. Caligula indutus aureo paludamento

decurrit curru biiugi. Iulianus Procopio dedit purpuram, vel vt Zozimus, δοὺς αὐτῷ καὶ βασιλικὴν στολὴν, δι' αἰτίαν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἠγνοημένην. Cum Iulianus dedisset Procopio vestem regiam, ob causam quæ aliis omnibus ignota est. Apud Tacitum lib. 12. Claudius ludos spectat insigni paludamento, neque procul Agrippina aurata chlamyde. Dio, Claudius, & Nero στρατιωτικῶς ἐστάλησαν, ἥ τε Ἀγριππῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκεκόσμητο, militari paludamento ornati erant, & Agrippina chlamyde auro texta. Militare illud paludamentum fuit purpureum. Plutarchus in Fabio, χιτῶνα κόκκινον vocat, tunicam coccineam, in Bruto φοινικοῦν χιτῶνα, puniceam. Isidorus russatam, phœniceam, & coccineam tunicam interpretatur. Vet. glos. ῥούσιον φάρσος, frustum panni russatum, aut φᾶρος, chlamydē russam. Appianus in Ibericis φοινικίδα, vt & Polybius lib. 2. Homerus Iliad. 8. πορφύρεον φᾶρος. Ammianus, flammeum vexillū. Procopium Valentinianus interemit, quia purpuram domi habuit, Valens Iustum, quia è femore sibi purpuram enatam somniauit. Corippus lib. 2.

Nobilibus gemmis, & viuo lucidus auro
Baltheus, effulgens lumbos præcingit heriles,
Substrictóque sinu vestis diuina pependit
Poplite fusa tenus, pretioso candida limbo
Cæsareos humeros ardenti murice texit
Circumfusa chlamys, rutilo quę ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra.
Aurea iuncturas morsu præstrinxit adunco
Fibula, & à summis gemmæ nituere catenis,
Gemmæ, quas Getici felix victoria belli

Præbuit, atque fauens Dominis Rauenna reuexit,
Quasque à Vandalica Belisarius attulit aula.
Armati manibus sacrati circulus auri
Impositus collo imperium sublime sacrauit.

Baltheum ei gemmis & auro insignem, qui lumbos cingat, tribuit, tunicam substricto sinu, quæ ad poplitem vsque demittitur, chlamydem candidam limbo pretioso purpura & auro intextam, cuius iuncturas fibula aurea vinciat, in summa chlamyde catenæ gemmis consertæ, torquis aureus collum cõplexus. Plutarchus & Dio χλαμύδα στρατηγικὴν vocant, Plinius paludamentum Agrippinæ auro textili, Tacitus lib. 12. chlamydem auratam. Plinius coccum imperatoriis dicatum paludamentis. Silius Italicus,

At contra ardenti radiabat Scipio cocco.

Isidorus, Paludamentum pallium fuit imperatorium, cocco, purpura, & auro distinctum. Omnino purpurea chlamys imperatorum, à paludamento imperatorio liberæ Reipublicæ sumtum est. Hirtius de bello Africo, sagulum purpureum. Prudentius lib. 1. in Symmachum de Hadriano, & Antinoo,

nunc diui principis illum
Purpureo in gremio spoliatum parte virili.

Ennodius Panegyrico Theodorici, Vsus teste purpurato. Vtinam aurei bona sæculi purpuratum ex te regem amplificet. Procopius lib. 2. Gotth. Theudibaldum veste purpurea donauit, regemque cum astantium acclamatione creauit. Nam & reguli sagulo purpureo vsi. Vulcatius in Auidio Cassio, Vt omnes purpuratos Augustos agnosceres. Herodianus lib. 1.

ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφύρα. lib. 2. τὴν βασίλειον πορφύραν. Lampridius in Alexandro, Vlpianum sæpe à militum ira objectu purpuræ defendit. Peplum imperatorium Trebellius dixit in Saturnino. Claudianus in Rufinum,

Imperij certus, tegeret seu purpura tutum
Corpus, & ardentes ambirent tempora gemmæ.

Corippus lib. 2. *premuntque, feruntque*
Auratas vestes, pretiosaque cingula gemmis,
Et capitis diadema sacri. cultu ipse priori
Exuitur, tantúmque vno vestitus amictu
Constitit.
Egreditur, tunicáque pios inducitur artus
Aurata se veste tegens, qua candidus omnis
Enituit, lumenque dedit.

Claudianus Panegyr. 3. Stiliconis, purpuram pro imperatore ponit.

Posito iam purpura fastu
De se iudicium non indignatur haberi.

Cyclade vxoria Iulianus amictus est, detracta purpura è simulacro Veneris, vt ait Ammianus. Omnino purpura auro intexta imperatorũ insigne fuit, Cæsaribus datum coccineum pallium, & purpura sine auro, vt Capitolinus in Albino scribit. Euagrius lib. 3. c. 32. ἁλουργὲς περιβαλεῖν σχῆμα. Nicephorus Gregoras ἐρυθροβαφῆ κοσμήματα, habitum amicire purpureum, ornamenta conchiliata lib. 9. Manasses Cæsaribus χλαμύδα πορφυρᾶν tribuit. Constantinus Iulianũm

τὸν καὶ καίσαρος ἐκόσμησε στεφάνῳ,
καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν αὐτοῦ δεικνὺς τὴν ἐκ πορφύρας
ἐφ' ἧς ἀγλαϊζόμενος δῆθεν ἦν ὁ παραβάτης

ἐκεῖνο τὸ θρυλλούμενον ἐπέλεγε τοῖς πέλας,
πορφύρεός με θάνατος κατέλαβε καὶ μοῖρα
ὡς ἐν χλαμύδι πορφύρᾳ καὶ γάλλου τεθνηκότος.

Ornauit Cæsaris corona, & ostendens vestem suam purpuream in quam diu collimarat, desertor familiaribus suis vulgatum illud dixit, purpurea mors & fatum me apprehendit, vt Gallo fratre in purpura mortuo. Claudian. Panegyr. Honorij 6. Consulis,

Conspicuas tum flore genas, diademate crinem,
Membraque gemmato trabeæ viridantia cinctu,
Et fortes humeros, & certatura Lyæo
Inter erythræos surgentia colla Smaragdos.

Iulianus Augustus orat. 3. imperatori dat ἁλουργὲς ἱμάτιον, τιάραν, σκῆπτρον, διάδημα, θρόνον ἀρχαῖον. Benè, inquit, nostis, quod opes antiquæ aut nuperæ non faciunt regem, neque purpura, neque tiara, neque diadema, neque solium antiquum (malim οὐδὲ θρόνος ἀρχικὸς) sed neq; plures cataphracti pedites, aut equitum decem millia. εὖ γὰρ δὴ ἴστε ὡς πλοῦτος ἀρχαῖος, ἢ νεωστὶ πόθεν ἐπιῤῥέων βασιλέα οὔτε ποιεῖ, οὔτ' ἁλουργὲς ἱμάτιον, οὔτε τιάρα, καὶ τὸ σκῆπτρον, καὶ διάδημα, καὶ θρόνος ἀρχαῖος, ἀλλ' οὐδ' ὁπλῖται πολλοί, καὶ ἱππεῖς μύριοι. Socrates lib. 7. c. 2. Theodosius iunior regiam coronam Valentiniano cognato suo, quem antea Cæsarem fecerat, misit per Patricium Helionem, βασιλικὸν στέφανον πέμψας. Idem lib. 3. de corona, qua ornari solent oppida, in caput Iuliani oppidulũ ineuntis delapsa augurio imperij, στέφανος ἀφ' ὧν ταῖς πόλεις κοσμοῦσι ἐν μέσῳ τῶν κιόνων ἠρτημένος τῇ κεφαλῇ κατενεχθεὶς, ἥρμοσεν. Ibidem ei στρεπτὸς περιεχίλιος δορυφόρου pro corona regia fuit. In chlamyde imperatorum vultus acupicti

fuere. Panegyr. Pacati, Ne regalem illum, ſacroſan-ctumque veſtitum impio cruore pollueret, ne vultus olim tuus, ac deinceps fratrum futurus, funeſtum ſanguinem vel dum vindicatur acciperet. Ex quibus verbis ſequitur, in chlamyde Maximi vultum Gratiani expreſſum. Deinde ſubiicit, quiſquis aurum gemmaſq; priuatis pedibus optabit, Maximus ei plantis nudus appareat. Id eſt, detrahãtur è pedibus Maximi gemmæ. Inter veſtimenta regia erant pelles pretij ingentis. P. Diaconus lib. 24. Veſtimenta quoque, ſeu coccineas pelles vſque ad precium 50. librorum auri reddi. Creati imperatores promotiones faciebant: lib. 21. Onamagulus imperator creatus fecit promotiones in Sicilia, & ſuos principes. Ocreas rubras gerebant. lib. 18. Heraclius Auguſtus in prœlio ex rubris ocreis agnoſcebatur. Chlamydis purpureæ meminit Libanius oratione de Conſul. Iuliani. πρόσταξις ἧκεν ἀδελφὴ τῆς προτέρας, προστιθεῖσα θαλαττίῳ χλαμύδος βαφῇ λιθοκόλλητον ταινίαν, φέρουσάν τι καὶ αὐτὴν καρποῦ θαλαττίου, καὶ οἱ μὲν ἐβόων. Iuſſum imperatoris venit geminum, priori addens cõchyliato chlamydis colori diadema gemmatum purpura intextum, & illi quidem acclamabant. Theodoret. lib. 5. Hiſt. c. 6. Theodoſius maior ſecundum quietem videre ſibi videbatur Diuinum Meletium Epiſcopum Antiochenum ſibi chlamydem regiam circumponentem, & regia corona caput ornantem, ἐδόκει ὁρᾶν τὸν θεῖον μελέτιον χλαμύδα τούτῳ βασιλικὴν περιθέντα, καὶ παραπλησίῳ στεφάνῳ κοσμοῦντα τὴν κεφαλήν. Inde morem natum arbitror, vt imperatores à patriarchis & epiſcopis coronarentur. Nam ante Theodoſium nemo ab epiſcopis

coronatus, ne ipse quidem Theodosius, nisi in quiete à Meletio. In prœliis imperator chlamydẽ armis purpuream auro intextã imposuere. Nicetas lib. 6. καθάμενος δὲ ζάβερας ἣν εἶχε στολάδα ἐπὶ τοῦ θώρακος βασιλεὺς τὴν χροιὰν χολβαφινὸν, τὸ ἐπιθωράκιον στολὴν ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ διυφασμένην. lib. 1. Andronici, τῆς κόγχης αἵματι τὴν οἰκείαν στολὴν ἱμειρόμενος βάψαι. Sanguine cõchylij propriã vestem cupiens tingere. Anna lib. 3. Alexiad. τὰ ἑκατὸν βλαττία ἐστάλησαν διὰ τοῦ πρωτοπροέδρου κωνσταντίνου. Centum blatteæ vestes missæ sunt per primum præsidem Constantinum. Nicetas lib. 2. Andronicus imperauit duos annos τηβέννης ἄνευ καὶ ἀρχικοῦ διαδήματος, sine toga purpurea, & regio diademate. Chlamydem purpuream ante Diocletianũ vnicum fuisse imperij insigne docet. P. Diaconus lib. 10. Diocletianus imperio Romano primus regiæ consuetudinis formam magis quam Romanæ libertatiss inuexerat, adorariq; se iussit, cum ante eum cuncti imperatores vt iudices salutarẽtur: ornamentum gemmarum vestibus calciamentisque indidit. Nam prius imperij insigne in chlamyde purpurea tantum erat. Item, Diocletianus & Herculius vna die priuato habitu imperij insigne vterque mutauit, Nicomediæ Diocletianus, Mediolani Herculius. Meminimus supra carrucæ imperatoriæ aureæ, meminit & Diaconus lib. 16. Transiit Menas episcopus cum sanctis lipsanis, sedens in carruca aurea imperatoria lapidibus insignita. Idem rogam iactatam ait in Augusta coronanda lib. 17. Tiberius cum imperare cepisset, clamabant partes, Anastasia Augusta tu vincas. Audiens autem Sophia Iustini coniunx, perculsa est animo. Volebat namque

nubere Tiberio, vt permaneret Augusta. Anastasiam vxorem suam coronauit Augustam, & iactauit rogam multam. Recens coronati imperatores in circum ibãt, vt acclamationes populi acciperent. Diaconus ibidem. Tiberius cum Augustalem coronam accepturus esset, cumque iuxta consuetudinem ad spectaculum circi populus exspectaret. Nicetas lib. 1. Isaaci τήβεννον λιθόστρωτον, & δίφρον χρυσοκόλλητον imperatoris, & βῆμα πολυανθρωπότατον confessum maximum hominũ vocat. item, Isaacium τὴν ἀλουργίδα ἐμπορπησάμενον. purpuram quam induerat fibula aurea nectentem. lib. 3. στολὴν βασίλειον dicit. τῆς στρατηγίδος ἀνταιρεῖται στολῆς τὴν βασίλειον, καὶ τοὺς πόδας εἰς ἑτοιμασίαν τῆς τυραννίδος φοινικοβαφὲς ἀμφιέννυσι πέδιλον. Pro ducis chlamyde sumit imperatoriam, & calceos rubros inducit pedibus, vt ad tyrannidem se comparet. item, διάλιθον στολήν. τῆς γὰρ γενεθλίου ἐπιστάσης ἡμέρας Χριστοῦ αὐτός τε τὴν διάλιθον στολὴν ἀμφιάσατο, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἐπετετάχει ταῖς χρυσοϋφέσι περιθέσθαι καὶ πλατυσήμοις ἐσθῆταις. Natali Christi instante ipse gemmatam chlamydem sumit, & reliquis omnibus imperat vt sumant auro textas & laticlauias vestes. Indumenta regia Diaconus appellat. Claudianus, inquit, Gallieni morientis sententia imperator designatur, ad quem Ticini positum per Gallonium Basilium indumenta regia direxerat. Iulianus orat. 3. fibulæ & chlamydis meminit. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ σκήπτρου πρότερον εἰ βούλει, καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς. μετιτέον δὲ ἐπὶ τὸν πλοῦτον, (malim ἐπὶ τὴν πλούσιον) καὶ θαυμάσιόν σου τὴν χλαμύδα σὺν τῇ πόρπῃ. Incipiamus à sceptro si vis, & ab ipso imperio. transeundum autem ad diuitem & admirabilem tuam chlamydem cum fibula.

fibula. Simocata lib. 4. luxum Persicum in veste graphicè depingit. ὁ ταῖς ἀλουργῖσι περιῤῥεόμενος, ὁ θρύψει χρυσοῦ καὶ μαργαρίτου κατακοσμούμενος, ὁ ταῖς τρίχαις εὐθετιζόμενος, καὶ τοῖς μύροις καταπνεόμενος, ὁ τοῖς μυρίοις γένεσι τῶν ἐδεσμάτων κολακευόμενος, ὁ τοῖς χρυσοφόροις θαλάμοις ἐνδιαιτώμενος, κλίναις τε χρυσαῖς ἐμβλακευόμενος, καὶ σισύραις λαμπραῖς ἐντρυφῶν, καὶ ἐφεστρίσιν ἐγκαλινδούμενος μεγαλοπρεπέσι. Ormisdas Rex de se ipso loquitur è regno in carcerem collapso, Qui prius purpureis vestibus circumfusus erat, ornatus delitiis auri & gemmarum, qui capillum comebat, vnguentis afflatus vndique, cui infinita ciborum genera blandiebantur, qui thalamis aurum ferentibus incubabat, lectis aureis otiabatur, stragulis splẽdidis delicians, in sumptuosis amiculis volutatus. Vestes regiæ apud comitem largitionum erant Auson. Grat. act. Eo quoq; descendisti, vt quæreres qualis ad me trabea mitteretur. Omne largitionum tuarum ministerium sollicitudine fatigasti. Parum est, si qualis ad me trabea mittatur interroges, te coram promi iubes. Nec satis habes vt largitionum ministri ex more fungantur, eligis ipse de multis. Regi Lazorum dati ab imperatore rubri calcei: non tamen datum, vt chlamydem purpuream gereret, sed tantum albam. Agath. lib. 2. ἤδη δὲ καὶ ὁ Τζάθης ἅμα Σωτηρίχῳ τῷ στρατηγῷ ἐκ Βυζαντίου ἀφῖκτο, τήν τε πατρῴαν ἀρχήν, καὶ τὰ ταύτης παράσημα πρὸς τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἧπερ ἐκ παλαιοῦ νενόμισται, δεδεγμένος. εἰσὶ δέ γε ταῦτα· στέφανος χρυσοῦς λιθοκόλλητος, καὶ χιτώνιον ποδῆρες ὑπόχρυσον, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ μίτρα ὁμοίως χρυσῷ τε καὶ λίθοις πεποικιλμένη. χλαμύδα δὲ ἁλουργῆ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Λαζῶν οὐ θέμις ἀμπίσχεσθαι. λευκὴν δὲ μόνον, οὐ μέντοι τὴν τὰ πᾶσί γε κοινὴν οὕτω, καὶ εἰθισμένην.

ἀμφὶ γὰρ τὸ μεσαίτατον ἐκείνη χρυσῷ ὑφάσματι ἑκατέρωθεν καταλάμπεται· βασιλικὸν δὲ τὸ ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος λίθοις τε ἐκκρεμέσι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ διαπρέπει. Iam autem & Tzathes cum Sotericho exercitus ductore ex Byzantio venerat à Rege Romanorũ nactus patritum regnum, & eius insignia, vt ab antiquo moris est. Sunt autem hæc. Corona aurea gemmis distincta, & tunica talaris auro intexta, calcei cocco tincti, & mitra similiter auro & lapillis variegata. Chlamyde autem purpurea Lazorum regibus amiciri nefas, sed alba tantum, non planè vulgari. Circa medium enim vtrinque aureo textu insignis est. Regia autem fibula chlamydis lapillis pendulis, alioque apparatu ornatur. Cedrinus, vestes ait imperatorias, alias totas ex auro textili, alias auro tantum intextas, in Tzimisce. ἐν στολαῖς βασιλικαῖς, αἱ μὲν ὁλόχρυσοι, αἱ δὲ χρυσοΰφαντοι. Manasses cultum imperatoris ex suo æuo, vel potius ingenio, non ex vero commemorat in Politicis. M. Antoninus, inquit, τὸν κόσμον τὸν βασίλειον ἐν ἀγορῇ προτίθεται, ἔπιπλον πᾶν χρυσοϋφὲς, περιπορφύρους κάνδυας, καὶ στέφος καταμάργαρον, καὶ κλίνην λιθόστρωτον, αὐτήν τε πᾶσαν τὴν λαμπρὰν στολὴν τῆς βασιλείας, ornatum regium in foro proponit, suppellectilem omnem auro textam, candyas purpura prætextos, coronam gemmis distinctam, & lectum lapillis stratum, ipsamq; omnem regiam vestem splendentem. Chlamydem imperatorum talarem fuisse oportuit, quia Iuliani ἀλουργίδα purpuram in loco decliui Iouianus ἐπάτησε, calcauit, vt Cedrinus. Claudianus Panegyr. Stilic. 2. ornatum Imp. graphicè pinxit.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula bullis

Aspera, gemmatasque togas, viridesque smaragdos,
Loricas, galeasque renidentes hyacynthis,
Et vario lapidum distinctas igne coronas.

Purpureæ chlamydes soli imperatori propriæ: ideo Virgilius Didoni Sidoniam chlamydem tribuit.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Vestis Cõstantinopolitani imperatoris granatza dicta, reliquorum principum lapatza. Granatza quidem quasi laxis & fluentibus manicis trabea, & vestis nitens, ex duabus vocibus Syris Charana Tzach, cõtra lapatza pro lappa tzach, constricta trabea, quia manicæ erant cinctæ, & in Zonam impactæ, vt Codinus; ἔτι καὶ ἀπὸ τῶν ἀσσυρίων βασιλείας κατῆλθε τὸ φόρεμα, μέχρι καὶ τῶν νῦν βασιλέων γρανάτζα λεγόμενον, ὅπερ καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς δίχα ζώνης. Ab Assyriis, inquit, fluxit gestamen quoddam, ad nostros vsque imperatores dictum granatza, quod imperator fert sine zona. Apud Cedrinum βασιλικὸς μόδιολος vestis imperatricis, à forma modioli vasis potorij. Octapodium flammeum fuit imperatoris habens multas imagines. Hierarcharum cum octo lingulis, Codinus ὀκτόγλωσσον ὀκταπόδιον vocat. Mutuatus item erat à Medis imperator Constantin. Pilaticium contextum è corallio, fimbriatúmque, quod è collo tum ipse imperator, tum iudices gestabant. Codinus, ἐπὶ δὲ τραχήλου τῶν κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τινὰ διὰ σινδονίων πιλατίκια λεγόμενα, ἅπερ εἰσὶ μετὰ γλήνια, μετὰ σύρματος, τὸ μὲν μῆκος σπιθαμῆς ἔλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλαμιαῖον, ἅ τινα ὁ τῶν μήδων ἐφόρει βασιλεὺς, ὁμοίως καὶ οἱ κριταί. ad collum iudicum pendebant de lineis duo quædam dicta pilaticia. Ea sunt opus è margaritis cum fimbria in longitudinem minus

ſpithama, in latitudinem palmo, quæ rex Medorum geſtabat, ſimiliterq; iudices, vt olim duces exercituum torques. Alio loco, pilaticia ſceptra quædam eſſe ait, quaſi pila, quæ protoueſtiarius ſublimia geſtabat manu dextera, πιλατίκια, ἢ ὡς σκῆπτρα κρατῶν ἀπηωρημένα γε ὄντα κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ. Sed vt ad purpuram redeamus, ſimulacra Deorum purpura tecta erant, vnde interdum detracta ornandis imperatoribus. Vopiſcus in Probo, Ab omnibus acclamatum eſt, Probe Auguſte Dij te ſeruent, deinde concurſus, & cæſpititium tribunal, appellatuſque imperator, ornatus etiam pallio purpureo, quod de ſtatua templi ablatum eſt, atque inde ad palatium reductus inuitus. Sed & omnia purpurea imperij argumenta erant. Cum Diadumenus Macrino natus, ouis purpureo colore nata ei portendit imperium, ait Spartianus. Cum Geta Seuero natus ex Iulia, ouum purpureum editum, quod Caracalla puer confregit, exclamauit Iulia, fratrem occidiſti. Plebeius à Seuero occiſus quod ei agnus fronte purpurea natus erat. Vinum album Tacito, priuſquã imperator fieret, purpureum effectum. Conſule Lampridium & Capitolinum. Auctio rerum Commodi apud Capitolinum, in Pertinace, veſtis in his inſignior fuit ſubtemine ſerico aureis filis, inſignior per tunicas, penulaſque, lacernas & chiridotas Dalmatarum, & cirratas militares, purpureaſque chlamydes Græcanicas, atque caſtrenſes, & cuculli Bardaici. Alexander Seuerus apud Lampridium, gemmas de calciamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat Heliogabalus, veſte, vt & pingitur, alba vſus eſt, nec aurata, penulis, togiſque cõmunibus.

Tacitus togis & tunicis iisdem est vsus quibus priuatus. Ammianus Marcel. l. 14. Indicatum est Constantio apud Tyrum indumentum regale textum occulte. item, post, indumentum regale quærebatur, & ministris fucandæ purpuræ tortis, confessisque pectoralem tunicam sine manicis textam. ex quibus verbis tria apparent: primum, Regiam purpuram apud Tyrum textam: alterum, occulte regale indumentum texi non potuisse: tertium, tunicam etiam pectoralem sine manicis purpura textam in maiestatis crimen versam esse. Alexander Seuerus vsus est chlamyde coccina sæpe, vt Lamprid. Prætextam, & pictam togam nunquam nisi consul accepit, & eam quidem, quam de Iouis templo sumptam alij quoque accipiebant, aut prætores, aut consules. Nero interdixit vsum amethystini ac Tyrij coloris, vt Sueton. c. 32. Alexander Seuerus Probianæ purpuræ vsum matronis concessit, vnde & Alexandrina dicta. Apud Ammianum l. 21. Cum Iulianus adorandæ purpuræ copiam dedisset Lucilliano, addidit, maiestatis insigne, non vt consiliario tibi, sed vt desinas pauere, porrexi. l. 22. Maiestatis reus agitur, qui purpureum sibi indumentum ex serico pallio parat. Iulianus ad Comitem largitionum, Iube, inquit, periculoso Sarritori pedum tegmina dari purpurea, ad aduersarium perferenda, quem vt datur intelligi, chlamydem huius coloris memorat sibi consarcinasse. Vnde liquet chlamydē purpuream, insigne imperatorium fuisse. libro 26. Procopius nusquam reperto paludamento, tunica auro distincta vt regius minister indutus, à calce ad pubem in pædagogiani

pueri ſpeciem purpureis opertus tegminibus pedum, haſtatus, purpureum item pannulum læua manu geſtabat, quæ ei perniciem attulere. Galienus cum chlamyde purpurea, gemmatiſque fibulis & aureis Romæ viſus eſt, vbi ſemper togati principes videbantur. purpuream tunicam aureamque virilem, eandemque manicatam habuit. geminato baltheo vſus eſt. caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellaret, ait Trebellius Pollio. Stat. l.4. Syluar. ad Domitianum.

Hos humeros multo ſinus ambiat oſtro,
Et properata tuæ manibus prætexta Mineruæ.

Lectus eburneus & aureus quo Auguſtus elatus, ſtragulis purpura, & auro intextis ornatus erat. Dio, κλίνη στρώμασιν ἁλουργοῖς διαχρύσοις κεκοσμημένη. Herodianus lib. 5. Heliogabalus σχήματι τ' ἐσθῆτος πολυτελεστάτης χρώμενος, διά τε πορφύρας χρυσοῦ ὑφάσμασι. Veſtitum vſurpans magnificentiſſimum auro, & purpura intextum, monilibus atque armillis redimitus. lib. 2. Peſcennino Nigro cum injeciſſent milites purpuram imperatoriam, τὴν βασιλείαν πορφύραν περιβαλόντες. lib. 6. Maximinum milites purpura injecta imperatorem renuntiant, αὐτοκράτορα ἀναγορεύουσι. lib. 7. Milites Quartinum conſularem purpura & igne prælato ornarunt, πυρὶ προπομπεύοντι ἐκόσμησαν. Eutropius lib. 9. Poſthumus purpura ſumpta, περιθεὶς ἑαυτῷ ἁλουργίδα. Tetricus ſumpſit purpuram Burdegallis, περιεβάλετο τὴν ἁλουργίδα Βουρωγάλλοις. forte Βουρδεγάλλοις. Carauſius ἁλουργίδα τ' ἐνέδυ. Ætate Tiberij multi ἐσθῆτι ἁλουργεῖ vſi, καὶ τὸ ἀπαγορευθὲν πρότερον, licet iam olim id vetitum. Ipſe Tiberius φαιὰν μανδύαν ἐπενέδυ, nigram penulam induit, ex eo ceteri purpura

abſtinuerunt. Vnde ſequitur ætate Tiberij inſigne imperij non fuiſſe in purpura. Imo & ſub aliis imperatoribus plerique purpurati. Iuuenal. Sat.7.

Purpura vendit Cauſidicum.

Martial. lib.6. e. 11.

Vis te purpureum Marce togatus amem.

Poſtea purpura vulgo interdicta, ſolis imperatoribus data. Caligula τὸν τοῦ θώρακα Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα σηρικὴν ἁλουργῆ, πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ καὶ λίθους ἰνδικοὺς ἔχουσαν ἐνέδυ. Idem è victoria redux χιτῶνα χρυσόπαστον ἐνδύς. Vitellius inter primos chlamyde purpurea vſus, ait Sueton. Imperatorias veſtes graphicè pingit Paulin. lib.3. Martini.

Miſcetúrque oſtro mollitum in fila metallum.
Stipant ſubjectas regalia fercula menſas,
Diues in excelſis ſplendeſcit purpura fulcris,
Mollia puniceo motantur ſerica fuco,
Et rutilant docte ductis ſine vellere penſis,
Liminibus diſtenta tremunt aulæa ſuperbis,
Nutat & in foribus velorum mobile fulcrum.

Nicetas τὰ χρυσοϋφῆ ῥοῦχα τοῦ καίσαρος τὰ μετὰ τῶν χλιωέων χρωμάτων σεσημειωμένα vocat. Cæſaris auro texta rucha ferrugineo colore tincta. Galli noſtri vocant rocquets. Cedrinus ſub finem, τὴν πορφυρίδα ἀποβαλών, καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα, ἐσθῆτα ἰδιωτικὴν ἀμφιάσατο. Caſſiodorus lib.1. ſacram veſtem deſcribit his verbis, Crines illi lactei carneo poculo bisterq; ſatiati pulcerrima ebrietate rubuerint, aut lanæ auxerint adorandi muricis qualitatem. Codinus Imperatori σκιάδιον, vmbellam tribuit, & rucham, quod ἐπωνύμως ἔνδυμα μετὰ γαειταρεδνόν vocat,

indumentum ſuperius ornatum margaritis. Idem, ὃ νῦν καλεῖται διάδημα, ἐλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτική, δηλοῦσα τιμήν. Cingulum intelligit, quo accinctæ dignitates. parum commodè. Ait deinde imperatorem geſtare è collo torquē, auro ductum, implexum ex tribus quaſi funiculis. στρεπτὸν δὲ, ἔστιν ἐληλαμένος χρυσὸς ἐκ τριῶν πεπλεγμένος καθάπερ σχοινίων, ὅπερ ἐφόρεσεν ἐπὶ τραχήλου. Interdum geſtabat στέμμα, σάκκον, καὶ διάδημα, coronam ſeu infulas, ſagum, & diadema. interdum ἐπιλουρίκιον vittatam loris prætextam & φακεωλίδα, tiaram. Purpuræ nullus iam Conſtantinopoli vſus. aut καββάδιον καὶ φούγιν. honoratam tunicam,& velum. λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ante eum ferunt lampadem. hic eſt ignis qui præfertur imperatoribus. Cætera ex eo require. Iam olim reges purpurati fuere, à quibus mutuati Romani. Clearchus veſte purpurea,& cothurnis regum tragicorum, & aurea corona vſus, ait Iuſtin. l.16. Calliſthenes non dum typis excuſſus in vita Alexandri. ἐκαλλωπίζετο δὲ Δαρεῖος διάδημα φορῶν ἐκ λίθων πολυτίμων, ἐσθῆτα δὲ σηρικὴν Βαβυλωνίοις ὑφάσμασι χρυσονήμασι, καὶ πορφύραν βασιλικὴν χρυσέοις ὑποδήμασι διὰ λίθων κειμένοις μέχρι τῶν κνημῶν αὐτοῦ. Darius oppido triumphabat diadema ferens ex lapillis pretioſis, veſtem autem ſericam Babyloniis textis ex auro, & purpuram auream, aureis calceis gemmatis vſque ad femora. Demetrius apud Plutarchum ἀμπεχόμενος καὶ διαδούμενος περιττῶς καυσίαις, καὶ χρυσοπαρύφοις ἁλουργίσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς ποσὶ ἐκ πορφύρας ἀκράτου συμπεπιλημένης χρυσοβαφεῖς πεποιημένον ἐμβάδας. ἦν δέ τις ὑφαινομένη χλαμὺς αὐτῷ πολὺν χρόνον ἔργον ὑπερήφανον, εἴκασμα τοῦ κόσμου, καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν φαινομένων. Redimitus & amictus ſuper-

superflue causiis, & auro textis purpuris, sed & soleas pedibus auro tinctas, & mera purpura subactas. Erat autem ei chlamys texta diu multumque, opus superbum, simulacrum cæli, & stellarum. Athenæus l. 12. Demetrius πῖλημα λαμβάνων τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας. pileum capiens purpuræ pretiosissimæ. Parrhasius πορφύραν ἠμπέχετο χρυσοῦν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων. amiciebatur purpura, auream coronam capite gestans, vt Athenæus. Alexander milites suos omnes purpura ornatos procedere voluit. Apud Liuium & Iustinum purpurati vocantur aulici regum Asiæ. Omnes Colophonij πανθαλουργία φάρεα ἔχοντες pallia tota purpurea habentes. χιλίους αὐτῶν ἄνδρας ἁλουργεῖς φορεῦντας στολὰς ἄστυ πολεῖν, Colophone mille viros purpura indutos vrbẽ administrare. ἰσοστάσιος γὰρ ἦν ἡ πορφύρα πρὸς ἄργυρον, argento contra cara erat purpura, vt pondus ponderi responderet. Sed in viam redeamus, & imperatores inspiciamus in purpura. Interdum à vexillis rapta purpura, quæ iniiceretur à milite. Capitolinus in Gordiano. Sublata de vexillis purpura imperatores eos dicemus? Vopiscus in Proculo, Cum non adesset purpureæ vestis copia, allata est lana purpurea, & humeris Proculi iniecta. Celsum peplo deæ cælestis ornatũ imperatorem appellant vt Trebellius in Celso. Saturninus deposita purpura ex simulacro Veneris adoptatus est, vt Vopiscus monet. Velamen purpureum in sepulcris imperatorum fuit, quod quidã è Diocletiani sepulcro furatus, quibusdam consciis occultare dicebatur, ait Ammianus lib. 16. vide Egesippum lib. 2. c. 1. de excid. Hierosolym. l. penultimam. C. de vestib. holoser.

legem vlt. C. Nulli licere in frænis. Nouel. 130. c. 40. Paulum lib. 5. sententiarum tit. 25. §. penult. Affectare Principis habitum crimen majestatis est. Ammianus lib. 16. Petrus Rauennas serm. 104. Ex Tyro & Sidone profecti tinctores, & conchylia ex quorum sanguine purpura efflorescit. Clemens lib. 2. Pædagogi, ἐκτύρου καὶ σιδῶνος ἀνάγονται μάλιστα οἱ βαφεῖς, καὶ οἱ πορφυροβάται καὶ αὐτὰ τὰ κογχύλια, διὰ τὸ αἷμα τούτων ἐξανθεῖν τὴν πορφύραν. Tinctores dicuntur ῥηγεῖς. Hesychius, ῥήγεα πάλλια βαπτὰ ὑπὸ τῶν ῥωμαίων, βεβαμμένα ἱμάτια. ῥηγεῖς γὰρ οἱ βαφεῖς. Regea pallia tincta dicuntur à Romanis. Suidas eadem habet. Etymologicon, regos purpureum περιβόλαιον, pallium, ῥέξαι γὰρ τὸ βάψαι. rexai tingere. Anacreon ἁλιπόρφυρον ῥῆγος, de tunicis pictis agere videtur Cyprianus lib. de laude Martyr. nam licet pretiosarum vestium more purpura in imagines currat, & lentescentibus filis aurum erret ad speciem. legendus Cassiodorus lib. 10. variarum. Imperator ἐν τῇ μάχῃ στολάδα ἐπὶ θώρακος τὴν χροιὰν χολοβαφινὸν ἐφόρει, ait vetus auctor, gerebat in prælia supra thoracem chlamydem coccinam, vt supra monuimus. Paulinus lib. 1. de vita Martini.

quid tale vel ostro,
Vel ducto in filum pensis rutilantibus auro
Insignes meruere habitus.

Imperatorum vestis, purpura fuit auro textili. Dio in Claudio. Alexander Seuerus matronas regias contentas esse vno reticulo atque inauribus, & baccato monili voluit, auctore Lampridio, Regina dicitur induta cycladibus regiis, apud Rhegionem in Pipino. Cedri. in Michaële, reginam μανδύλῳ βασιλικῷ indutam fuisse ait.

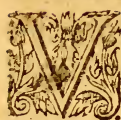
Quidam imperatores Dalmaticis vſi quæ fuere tunicæ manuleatæ, χειρίδωτι, καὶ ποδήρεις, talares, Suidas ἀμφιμάσχαλον vocat. Cicero in Catilinam manicatas & talares tunicas commemorat, quæ olim in vitio. Exomides & colobia virorum fuere. Heſychius, κατὰ βαρβύλους χλαῖνας ποδήρεις vocat, ὥστε καὶ ἐπὶ τὰς βαρβύλας χαλᾶσθαι. lænas talares quæ ad calceos vſque laxarentur. Virgil. 9. Æneid.

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Herodotus lib. 1. χιτῶνι ποδηνεκέϊ λινέῳ, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄλλον εἰρίνεον χιτῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλαμύδιον λευκόν, tunica talari linea, ſupra quam aliam laneam inducit, & chlamydem albam. Chriſto Domino fuit χιτὼν ἄρραφος ὀρθοστάδιος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου, inconſultilis tunica recta, à ſummo ad imum texta. Heliogabalus dalmaticatus in publico poſt cænam ſæpe viſus apud Lampridium. Aurelianus tunicas albas manicatas populos Rom. donauit, narranre Vopiſco, quæ tamen olim indecoræ viſæ, vt Gellius li. 7. c. 12. Trebellius in Claudio, Zanchas de noſtris Parthicis paria tria, cingiliones Dalmatenſes decem, chlamydem Dardanicam mantuelem vnam. In Galieno, purpuream tunicam, auratamque virilem, eandem manicatam. Capitolinus in Pertinace, per tunicas penulaſque, lacernas & chirodotas Dalmatarum. Caligula apud Suetonium manuleatus & armillatus. De fibula qua imperatorum chlamys aſtringebatur, Metellus in Quirinalibus.

Fibula quam chlamydis quaſi comptior imperialis
Fert locus imperij ſpecialis.

De vestiarij scrinio. CAP. VI.

Estes sacræ ab vno ex seruis & libertis tractabantur sub Augusto, vt ex vetustis inscriptionibus apparet. Sub posterioribus imperatoribus fuit Comes sacræ vestis, quem Honorius & Arcadius inter Cubicularios collocant, & à præbitione tironum immunem esse declarant. In Septimo seu Septimio, quod suburbium Cōstantinopoli fuit, sacra vestis séruata. Orto, inquit, incendio in Septimo corona Iustiniani, quæ fuit in vestiario, amissa, post 8. menses cum paruo vnione & gemmis omnibus reperta est. Comites sacræ vestis vt plurimum eunuchi fuere. Eusebius lib. 7. Histor. eccles. ἐπιτροπῇ τῇ περὶ τὴν ἁλουργοῦ βαφῆς ἐνδυτῶν χιτώνων ἐτίμησε· βεστάρχην Zonaras tom. 3. p. 219. Moschopulus, βέστια παρὰ ῥωμαίοις τὰ ἱμάτια. ἐξ οὗ καὶ βεστιάριον κυρίως ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Constantin. Porphyrog. Them. orient. 1. οὗ τινές εἰσι ἀργυρᾶ μινσούρια τὰ ἀνάγλυφα, ἅπερ κεῖται ἐν τῷ βασιλικῷ βεστιαρίῳ. Cuius sunt argenteæ mensulæ sculptæ quæ reponuntur in vestiario principis. In scrinio vestiarij alij vestium militarium curam habebant, alij sacrarum, deputati sacræ vesti, qui scriniariorum ministri, C. de vestib. holoser. & aurat. l. 7. C. de palat. sacrar. largit. l. si cui lana §. quæsitum D. de legat. Vestiarium τὸ ἔνδον, siue ἀλλαξιμάριον, erat armarium in quo reponebatur vestis sacra. Codinus, φέρειν τὰ ὑποδήματα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου ἔνδον, οὕτω κοινῶς ὀνομαζομένου ἀλλαξιμαρίου. puerum ferre calceos è vestiario interiori, quod vulgo dicitur

Allaximarium. Nicetas in Alexio Comneno lib. 3. ταῖς δὲ παραλόγοις προσόδοις καὶ ἀνεξαντλήτοις τῶν ἔσω λεγομένων ταμιείων φύλαξ ταχθείς. Immenſis reditibus interioris ærarij custos præpoſitus. In interiori enim veſtiario, & preciosa quæque κειμήλια aſſeruabantur. Anaſtaſius de Seuerino, Sigillauerunt omne veſtiarium eccleſiæ, ſeu cimilia epiſcopi. Codinus vocat, τὸν ἀβεστιάριον, alij τὸν βεστιάριον. qui ſub ſe habebat cubicularios & hebdomadarios. Anonymus περὶ καταστάσεως ἀπλήκτου. Ad læuam figitur tabernaculum aueſtiarij. ὄπισθεν δὲ τοῦ ἀβεστιαρίου ἢ τοῦ φύλακος, καὶ καθεξῆς κοιτωνιτῶν καὶ ἑβδομαδαρίων. A tergo aueſtiarij tabernaculum, & cuſtodis, ſeu vragi, & deinceps cubiculariorũ & hebdomadariorũ. Magiſtri lineæ veſtis ſeu linteæ ſub comite ſac. largition. præerant lintеariis. l. ſi quis ex corpore C. de murilegulis. Linifarij texendis veſtibus ipſi & eorum liberi perpetuo erant obnoxij. Magiſtri lineæ veſtis cauent rem ſacri ærarij ſaluam fore. l. priuatæ C. de murileg. l. veſtis §. 1. D. de auro & arg. leg. Erant gynæciarij conchylegguli, murileguli, linteones, opifices veſtis linteæ contexendæ, mancipia γυναικεῖα. Vide C. Theod. de murileg. & gynæciariis. & C. Iuſtiniani, de murileg. Magiſtri lineas veſtes cuſtodiebant, quarum numerus in ſcrinio ſacri veſtiarij ſub primicerio ſcribitur. Procuratores gynæceorum texendis veſtibus ſtudebant. In occidente fuit comes veſtiarij l. 1. C. qui à præbit. tiron. Priuatæ veſtis magiſtri ſunt ſub comite largitionum. Procuratores fuere textrinorum. Procopius lib. 3. Vandal. Gynæceum vocat conclaue vbi mulieres texebant. Vitruu. lib 6. c. 10. Vide titulum C. de

vestibus holosericis. Species sericoblattæ & metaxatæ l 10. C. de murileg. Balsamon ad cap. 12. concil. Gangrens. Beros sericum interpretatur. Paragaudæ sericeæ auro intextæ. Primus Aurelianus repperit paragaudas, narrante Eutropio. Impensæ in gynæcium fiebant ex fundis Tamiacis. Procuratores Baphiorum erant sub comite largitionum. Lampridius in Alexandro purpuræ clarissimæ meminit. Aurelius Probus Baphij præpositus fuit. Plura Baphia fuere in oriente, quibus singuli præerant procuratores. Euseb. lib. 7. c. vlt. eccles. hist. scribit Dorotheum eunuchum purpuræ apud Tyrum tingendæ præfuisse. Baphiarij & eorum liberi ab vrbe non poterant discedere. C. de murileg. Procuratores Baphiorum satis dabant, erantque nouem in occidente in nouem prouinciis. Baphiorum tinctores, procurarores linificiorum. Linifices differunt à magistris lineæ vestis, qui linum pecti, mundari, in vestes conuerti curabant. Procuratores linificiorum duo in occidente fuerunt, vnus Viennæ in Galliis, alius Rauennæ in Italia. Vide Notitiam imperij. Euseb l. 7. c. 32. τιμῆσαι γε ἐπιτροπῇ τῇ κατὰ Τύρον ἁλουργοῦ βαφῆς. Locus est apud Lampridium in Diadumeno, quem hic adscribam. Die qua natus est, pater eius purpuras tum fortè procurator iam vestiarij maioris (vulgo ærarij) inspexit, & quas claras probauit in id conclaue redigi præcepit, in quo post duas horas Diadumenus natus est.

De Ministerianis S. Vestis. CAP. VII.

Ministeriani vestis sacræ, licet sub viro spectabili castrensi sacri palatij essent, iurisdictioni tamen magistri officiorum subiiciebantur l. 3. C. de censu publ. Hesychius omnes ministros in aula principum Hemerolias vocatos, quia totum diem in ministerio ponerent, ἡμερωλίας τοὺς ἐν αὐλῇ διακόνους. Ammianus triclinij ministros. in C. Theod. l. 5. de diuers. offic. & apparit. ministeriales quidam dicti, & ministeria sacri palatij C. T. l. 35. de erogat. milit. annonæ.

De Calceis Imperatorum. CAP. VIII.

Calcei Murrhanis regibus, Albanis mullei fuere, Cæsari Dictatori purpurei, aut rubri, quod à ceteris imperatoribus seruatum, nonnullis gemmati. Dio lib. 43. Iulius Cæsar, τῇ τε ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσι ἐνεβρύνετο, καὶ τῇ ὑποδέσει τῇ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφισὶ διὰ τὸν Ἴουλον ἐχρῆτο. Veste lautiori in omnibus delicatus erat, & calceis altis coccinatis, vt reges Albæ quos propter Iulum genere attinebat, vtebatur. C. Marius de manubiis Cimbricis & Teutonicis ædē Honori victor fecit, veste triumphali, calceis puniceis, vt est in veteri lapide: non calceis patriciis, vt male quidam. Ammianus pedum tegmina purpurea vocat, quæ seruabantur à comite largitionum, vt supra monuimus. Zonaras tom. 3. p. 172. φοινικοῖς πεδίλοις τοὺς πόδας ὑποδεῖται, calceis puniceis pedes subligat, vt se imperatorem

gerat. p. 158. tom. 3. φοινικόχροα πέδιλα imperatoris, πέδιλον ἐρυθρόν, καὶ φοινικοβαφές, calceum rubrum purpureum. Corippus lib. 2. Iustini.

Purpureo suræ resonant fulgente cothurno,
Cruráque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quæ tergora fuco,
Quo solet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus princeps, & barbara colla domare,
Sanguineis prælata rosis, laudata rubore,
Lectáque pro sacris tactu mollissima plantis.

Constantinopoli calcei imperatoris dicti tzangæ. C. Theodos. lib. 14. tit. 10. vsum tzangarum atque braccarum intra vrbem venerabilem nemini liceat vsurpare. Codinus p. 55. ἡ σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχάρειόν ἐστι, καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων ἃ καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐκ πλαγίων κατὰ τὰς κνήμας, καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἀετοὺς διὰ λίθων καὶ μαργάρων, ἅτινα καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς εἰς τε τοὺς περιπάτους καὶ τὰς προσκυνήσεις. Imperatoris spatha semper ad rucharium est, & alterum calceamentorum genus quæ dicuntur tzangia, habentia ad latus secundum suras, & ad plantas pedis aquilas ex lapillis & margaritis, quæ fert imperator ad ambulationes & adorationes. Rucharium illud aliud erat à vestiario, vt indicat Codinus his verbis, ἡ μὲν τοι σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχάρειον εὑρίσκεται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βεστιάριον. Spatha imperatoris semper ad rucharium repperitur, calcei ad vestiarium. Calcei erant russi Lazorum regi, vt indicant fasti Siculi, τὰ τζαγγία αὐτοῦ ἦσαν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ ῥουσαῖα περσικῷ σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Calcei eius à regione russi erant Persica forma, habentia margaritas. Gregoras lib. de Alexio,

qui

qui filiæ ἐρυθρεοῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσέταξε, ἵν' εἴη αὐτή τε, καὶ οἱ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. rubros calceos induci iussit, vt ipsa, & is cui nuptura esset, imperio succederent. Calcei pertinebant ad genu, Procopius lib. 3. de Ædific. Iustini, ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, ὃ δεῖ βασιλέα μόνον ῥωμαίων τε καὶ περσῶν ὑποδεῖσθαι. Isaacius Comnenus Patriarcham solio expulit, quia ἐπεβάλλετο κοκκοβαφῆ περιβαλεῖν πέδιλα, ausus erat inducere calceos coccineos. vt prodit Ioannes Curopalates in Isaacio Cōneno. Trebellius in Claudio, tzāchas vocat. tzāchas de nostris parthicis paria tria. Ocreis rubris vsi imperatores, ceteri nigris. Diaco. lib. 23. Theodorus Siciliæ prætor sub Irene ad Arabes in Africam confugit, quem illi susceptum vt Romanorum tenebant imperatorem, coronantes eum incassum, & ocreis & schemate induentes. item, Nicephorus qui imperium rapuerat, ostensis nigris calciamentis, Irene dixit, amare se talibus vti præter leges imperatorias. Botoniates, qui fuerat imperator, Alexio Comneno ait apud Annam lib. 2. Alex. μόνον ἔσομαι φιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος, καὶ τῆς εὐφημίας, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἀναπαύεσθαι εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ ἁψάμενος τῶν περὶ τὸν βραχίονα περικεκολλημένων διαμάργαρων πέπλων. Solum ero particeps imperatorij nominis, & acclamationis, & rubrorum calceorum, modo & in palatio cubem, & attingam peplos, qui circa brachia inuoluuntur. Nicetas κοκκοβαφὲς πέδιλον, lib. 1. Isaac. vocat. Petrus tyrannus στεφάνῳ χρυσέῳ διαδεῖται τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῖς ποσὶν ὑποῤῥάπτει ἐκ περιβολῆς κοκκοβαφὲς πέδιλον. aurea corona cingit caput, & pedibus inducit coccineum calceum. lib. 1. Alexij,

βεργίνας ἐρυθρὸν ὑποδύεται πέδιλον. Cæſaribus fuit calceus alio colore quam ceteris. μὴ τὸ πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς, τὸ τῶν καισάρων λέγω παράσημον. Purpurea ſandalia vocat Phranſes c.1. lib.5. Alexius Angelus Irenem filiam purpurea induere ſandalia iuſſit, quod illam & cui deſponderetur ſucceſſores, & heredes poſt obitum fore conſtituiſſet. lib.3. c. 9. Conſtantinopoli capta corpus Conſtantini ex imperatoriis calceamentis agnouerunt, in quibus vt imperatoribus conſuetum erat, aquilæ aureæ depictæ. Sub Theodoſio calceis rubris vſi. Pacatus Panegyr. Theod. capiti Maximi diadema decutitur, humeris veſtis aufertur, pedibus ornatus euellitur. Campagos vocant calceos regios, de quibus can. 20. 21. diſtinct. 93. Nicetas in Ioanne Comneno, qui Alexio maiori natu filio μετέδωκε ἐρυθροῦ πεδίλου, καὶ φοινικίδος βασιλικῆς. Anna lib.2. Alexiad. ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰσαάκιος, καὶ λαβὼν τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον ὑποδιδύσκειν τὸν ἀδελφὸν ἐπειρᾶτο. ἐρυθροβαφὲς πέδιλον, vocat ἁλουργὸν ἀμφιεσμένον. Aureos calceos regibus iam olim fuiſſe indicat Sozomenus lib. 1. fine. ἔξωθεν τῆς λάρνακος παιδίον ἔκειτο βασιλικῆς ἠξιωμένον ταφῆς. εἶχε μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρυσοῦν στέφανον, χρυσᾶ δὲ τὰ πέδιλα. Aperto monumento puer iacebat extra arcam regia ſepultura donatus. habebat enim in capite coronam auream, & aureos calceos. ἐρυθρὰς κρηπῖδας vocat Gregoras lib.2. ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐπειδὴ γονῆς ἄρρενος αὐτὸς οὐκ ἠμοίρει, ταύτην ἐρυθραῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσετετάχει, ἵνα εἴη αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. Alexius Imp. quia mares filios nō habebat Irene filiæ calceos rubros induxit, vt & ipſa & vir eius in imperium ſuccederent.

Ea vocat σύμβολα βασιλικά, lib.3. de Michaële. lib.2. Ioannes Ducas Imperator neglecta vxore Anna permisit pellici συμβόλοις κοσμεῖσθαι βασιλικοῖς, insignibus vti regiis. Nicetas lib.1. Alexius Ioannem filium successorem facere cupiens rubros ei calceos dederat, & imperatorem salutari passus erat. Isaacius frater Ioannis è digito patris Alexij signatorium annulum subducit, σφραγιστῆρα δακτύλιον ὑφαιρεῖται, quem ad fratrem Ioannem defert, qui equo vectus in armis ad magnum palatium contendit, ἐπὶ κέλητος, ad ipsum Monasterium Manganorum, & imperator salutatus est, μέγιστον ἀρχεῖον. Cum Ioannes venisset ad magnum palatium, aditum interclusum inuenit, militibus ad nudam annuli ostensionem aditum non præbentibus. Ipse demum ingressus, vt polypodes saxis, ita palatio adhærescebat, ἐξείχετο τῶν ἀρχείων, sciens eum imperatorem haberi, qui palatium teneret. Pontifices Romani, & Cardinales, Donatione Constantini Magni fulti, multa insignia imperij Romani sibi sumpserunt, quæ diuturni temporis possessione, vnde vnde originem traxerint, vt res hominum sunt, valent, & valere debent, alioqui nullum ius apud homines certum, nullum priuilegium ratum esset. Balsamo Meleta 1. Romanis Pontificibus πέδιλα κοκκοβαφῆ, coccineos calceos tribuit. Idem ἀληθινὰ πέδιλα vocat φοινικόχροα. Calceos veros purpureos. Patriarcha Constantinopolitanus loro regio secundum edictum Constantini Magni non coronatur, neque coccineis calceis se spectandum præbet. Balsamon ibidem, οὔτε γὰρ τῷ τῆς βασιλείας λώρῳ κατὰ τὸ τοῦ ἁγίου κωνσταντίνου νομιζόμενον θέσπισμα καταστέφεται, οὔτε κοκκο-

βαφέσι πεδίλοις κατὰ τὸ τυπωθὲν καταλείξεται. Donatio Constantini, Et ſicut noſter Senatus calciamentis vtitur cum vdonibus, id eſt candido linteamine illuſtratis, ſic vtantur & clerici. καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φέρει ὑποδήματα, ἤτοι σανδάλια λευκὰ δι' ὀθονίων. Senatus olim calceis nigris, non albis vſus, Horat.

Et nigris medium impediit crus
Pellibus.

Vaticanus Metaphraſtes, ὀδόνοις δὲ, τουτέστι λευκοτάτη ὀθόνη περὶ τὰ ὑποδήματα. Vdonibus, id eſt albo linteamine circa calceos vti, χρῆσθαι. Balſamon Meleta de Chartulario officio, βλέπειν ἔστι τὸν χαρτοφύλακα διὰ τῆς ἀγορᾶς προερχόμενον μετὰ χρυσοπάστου τιάρας, καὶ ἐποχούμενον ἐν ἡμιόνῳ πατριαρχικῶς ὀθονίῳ κεκοσμημένον λευκῷ. Videre eſt chartophylacem per forum procedentem cum tiara auro texta, equo vectum aut mulo, more patriarchico ornatum linteamine candido. Vt ſit, Romanus Pontifex ſiue à Pipino, ſiue à Carolo Magno maieſtatem illam quam hodie obtinet accepit, ſiue à populo Romano ſub Leone iconoclaſta Conone, non minus iuris habet, quam ſi à Conſtantino Magno accepiſſet. Deſpotæ calceos ὀξέους καὶ λευκοῦ χρώματος, ſanguinei, & albi coloris, aquilis intertextos geſtarunt, è gemmis, ἔχοντας ἀετοὺς μετὰ μαργαριταρίων, vt Codinus. τὰ ὑποδήματα τοῦ σεβαστοκράτορος κυάνεα, ἔχοντα ἀετοὺς συρματινούς. Calcei ſebaſtocratoris cærulei, habētes aquilas fimbriatas, ſed ſine margaritis. Quod illis dedit Michaël Palæologus, narrante Gregora lib. 4. ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίλοις ἐκ χρυσοῦ ὑφῆς αὐτοῖς ἐνηρμόζοντο ἀετοί. in cæruleis calceis aquilæ auro textæ erant. Apud Annam lib. 1. Alexiadis, Alexius

Comnenus Conſtantinum Porphyrogennetem, ἐγκαθιδρύσαι ἐν τῷ βασιλείας θρόνῳ ἐσπούδασε, θεὶς αὐτοῦ τοῖς ποσὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα. Collocare in imperij ſolio conatus eſt, cum purpureos calceos pedibus eius induxiſſet, & cum eum abduxiſſet in regiam, καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια. Calceum imperatoris campagum regium vocat Capitolinus in Maximino iuniore. Suidas, ξυρίδες, καμπάκια, ἢ ἄλλο τι ὑπόδημα διάφορον. Xurides, campagia, aut aliud quodpiam diuerſum calceamenti genus. ἀναξυρίδες ſunt ſarabara, faſciæ femorales, vt Heſychius. Anaſtaſius in Stephano 4. de degradatione Conſtantini, Accedens Maurianus ſubdiaconus orarium de eius collo abſtulit, & ante pedes eius proiecit, & campagos eius abſcidit. Papias, campagi calceamenti genus quo vtebatur diaconi Romani. Gallienus gemmato baltheo vſus eſt, caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellaret, vt Trebellius. ὑποδήματα λιθοκόλλητα ὑπεδήσατο. Diocletianus primus victis à Galerio Perſis, veſtem & calceos lapillis & auro exornauit, ait Eutropius, Caius tamen Caligula Pompeio Penno dedit oſculandum ſiniſtrum pedem. Aiunt ſocculum aureum margaritis diſtinctum oſtendere eum voluiſſe, ait Seneca lib. 2. de Benefic. c. 12. Corippus lib. 2. Iuſtini,

Auguſtis ſolis hoc cultu competit vti,
Sub quorum pedibus regum cruor.

Q. Curtius lib. 9. Rex aureis calceis vſus. Aliis quoque regibus id datum, vt calceis rubicundis vterentur. Veſtis regis Bulgarorum hæc fuit, corona aurea, tiara byſſo texta, calcei rubri, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, τιάρα ὑφασμένη ἐκ βύσσου, καὶ πέδιλα ἐρυθρά, vt Cedrinus in Tzimiſce, Et

Ioannes Curopalat. in Tzimisce, τὰ παράσημα τῆς βουλγαρικῆς βασιλείας ἐπ' ὄψει τῶν πολιτῶν τῷ Βορίσῃ ἀποδιδύσκει. τὰ δ' ἦν, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, &c. Insignia regni Bulgarici in oculis ciuiũ exuit Borisen, quæ fuere, corona aurea. Lazorum regi apud Agathiam calcei coccinati, lib. 3. sub Isaacio Comneno Patriarcha Constantinop. tinctos colore coccineo calceos sumpsit, vt Glycas parte 4. Symbola principis Sarracenorum virga, & sandalia Pseudoprophetæ, vt ait P. Diaconus lib. 22. Alexandro Magno ὑποδήματα χρυσᾶ διὰ λίθων κείμενα μέχρι τῶν κνημῶν, calcei aurei gemmis distincti crura includentes. Heliogabalus in calceis gemmas & quidem sculptas habuit, vt Lampridius. Carinus habuit & gemmas in calceis, vt Aurelius Victor. Luithprandus histor. lib. 3. c. 9. Rubricatam pellem caligis, vt istic imperatoribus moris est, vteretur. Apud Cedrinum Pisides Heraclium sic alloquitur, ὦ βασιλεῦ, μελαμβαφὲς πέδιλον ἑλίξας πόδα βάψαις ἐρυθρὸν, Περσικῶν ἐξ αἱμάτων. O Rex cum nigrum calceum induxeris, pedem sanguine Persarum purpura tingas. Mulleos calceos murrhanis regibus in vsu fuisse admonui, Addo mulleolos fuisse mulierum, auctore Vopisco in Aureliano. Calcei mulierum mullei, cerei, albi, ederacei. Persius Sat. 5.

Solea puer obiurgabere rubra.

Ouidius lib. 3. de arte Amandi, albos calceos tribuit.

Pes malus in niuea semper celetur aluta.

Apuleius lib. 7. de habitu muliebri, Calceis albis illis, & tenuibus indutus. Appianus lib. 5. ciuilium, Antonio Athenis ὑπόδημα λευκὸν Atticum, quo sacerdotes Athenis vtuntur, & dicitur φαικάσιον. Plinius c. 17. lib. 9.

mullum piſcem dictum ait à colore rubro mullei calcei. Feſtus tamen mulleos calceos à mullando, id eſt, ſuendo dictos aſſerit, quod eis adſutæ lunæ patriciæ. De lunato calceo legendus Plutarchus in Romulo, & in Romaïcis quæſt. 76. Martialis epig. 50. lib. Statius ſ.2. lib.5. Philoſtratus in Herode Attico, εὐδοκιμώτατος ἂν ἐν ὑπάτοις, καὶ τὸ σύμβολον τῆς εὐγενείας παρηρτημένον τῷ ὑποδήματι. τοῦτο δέ ἐστι ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές, clariſſimus inter conſules, & inſigne nobilitatis calceo aſſutum, fibula nempe in malleolo pedis eburnea, ſpecie lunæ. Hoc denique moneo Romæ iis qui magiſtratum curulem cæpiſſent, calceos lunatos puniceos fuiſſe, ceteris patriciis lunatos nigros. Horat. ſ.6. lib.1.

Et nigris medium impediit crus Pellibus.

Calcei imperatorum, magiſtratuum, & patriciorum fulmentati omnes, vt eſſent altiores. Calcei conſulum aurati, vt Caſſiodorus lib. 6. e. 1. Calcei imperatorum interdum crepidæ aut ſoleæ fuere, quæ Græci ὑποδήματα vocant, quia corrigiis adſtringerentur, interdum cothurni qui ſuras includerent, vt è Corippo ſupra oſtendimus, cuiuſmodi fuere viris omnibus lautioribus. Calpurnius eclog.1.

Purpureo ſtabis ſuras euincta cothurno.

Iuuenal. *Cruriſque ſiniſtri Dimidium tegmen.*

Liuius Andronicus apud Terentianum Maurum,

Et iam purpureo ſuras include cothurno,

Preſſáq; iam grauida crepitent tibi terga pharetra.

Cothurni tamen purpurei puniceis vinclis inducebantur, vt firmius hærerent. Sidonius carm.2.

concurrentibus anſis

Vinclorum pandas texunt per crura catenas.

Statius lib. 7. Thebaidos de Eunæo Bacchi ſacerdote,

Et rubet imbellis Tyrio ſubtemine thorax,
Brachiáque in manicis, & pictæ vincula plantæ,
Carbaſeique ſinus, & fibula raſilis auro
Tænariam fulua mordebat iaſpide pallam.

Sidonius lib.8.ep.11. *atque vinculorum*
Concurrentibus anſulis reflexa
Ad crus per cameram catena ſurgat.

Virgil. *Et Tyrrhena pedum circumdare vincula plantis.* Crepidas deſignare videtur, quod Thuſcum calciamentum fuit, ſi feſtus audiendus, corrigiis ligatum. Idem amenta vocat quibus vinciuntur ſolearum lora. Scholiaſtes Iuuenal. ad hæc verba Sat. 5.

propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere.

Calcearij (malim, calceari) cum feſtinant, & anſas caligarum prætereunt nonnullas. Manil. l. 4.

Et pedibus niueis fulſerunt aurea vincla.

Tzetzes in chiliadibus Tzangarium quendam artificem laudat, qui tzangas, ſeu tzancas, ſiue mauis cum Acrone Zangas effecerit. Codinus, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρεΐνους ἐκ πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν πτερσῶν, ἤτοι ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων μουζακίαν. habentes aquilas margaritis inſignes ad latera & in palmis, aut ſuper calceos de muſiuo pictos. Carinus fibulis gemmeis ad calceos vſus apud Vopiſcum. Caligula ſoccos muliebriter ornatos geſſit, auctore Plinio lib. 9. c. 35. Demetrius Antigoni filius aureos calceos, vt Plutarchus. Alexander Seuerus gemmas in calceamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat Helio-

Heliogabalus, Lamprid. auctore.

De purpura in qua nati filij Imperatorum. CAP. IX.

PVrpura imperatoribus adeò expetita fuit, vt ipsa etiam chelandia, lembi, ac nauigia, quibus in mari procedebant, & vt loquitur Constantinus Porphyrogenetus in Chorographia, quibus προέκενσον ἐποίουν, processum faciebant, purpureo colore picta essent. P. Diaconus vocat rubra chelandia in quæ Cōstantinus ingressus. Et filij qui nascerētur imperatoribus πορφυρογέννητοι, in purpura nati indigetantur. Nicetas lib. 5. ἠυτρεπίσθη ἡ πορφύρα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. ὡς δὲ κατέπειγον αἱ ὀδύναι, καὶ ἐντὸς τῆς πορφύρας ἡ δέσποινα ἦν. Purpura præparata est ad partum excipiendum. Cum autem vrgeret partus, & intra purpuram domina esset. Claudianus Panegyr. Honorij. 4. cons.

Æquæua cum maiestate creatus,
Nulláque priuatæ passus contagia sortis,
Omnibus acceptis vltro te regia solum
Protulit, & patrio felix adolescis in ostro,
Membráque vestitu nunquam temerata prophano
In sacros cecidere sinus.

Commodus de se, Nunc me vobis, fortissimi milites, fortuna principem defuncto patre non quidē electum, sed in palatio natum, atque educatum dedit, vt qui nec in plebeiis vagij cunabulis: simul enim me in lucem mater edidit, veste imperiali amictus sum, eodémque momento me sol hic principem, atq; hominem vidit. Claudianus Panegyr. de tertio cons. Hon.

Quem primo à limine vitæ
Nutrix aula fouet.
Cognata poteſtas
Excepit Tyrio venerabile pignus in oſtro.

De quarto conſ. *Accliuis genitrix auro, circumflua gemmis*
In Tyrios enixa toros. vlulata verendis
Aula puerperiis.

Zonaras in Conſtantino Duca. τὸν δὲ κωνσταντῖνον εὐδοκία ἔτεκε βασιλεύσαντι· καὶ αὐτὴ αὔγουστα ἀναῤῥηθεῖσα. ὅθεν ἐστὶ μόνος πορφυρογέννητος οὗτος ἦν, ὃν αὐτίκα καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τοῖς βασιλικοῖς παρασήμοις ἐκόσμησεν. Eudocia genuit Conſtantino Ducæ iam imperatori Conſtantinum, & ipſa auguſta renuntiata. Vnde & ſolus iſte Conſtantinus in purpura genitus erat, quem ſtatim & ante alios Ducæ filios regiis inſignibus adornauit. Anna lib. 7. Alexiadis domum fuiſſe ſcribit nomine purpurã, partui reginarum conſecratam, τὴν βασιλίδα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον πάλαι ταῖς τικτούσαις τῶν βασιλίδων οἴκημα ἐπὶ ταῖς ὠδῖσιν εὑρηκώς, πορφύραν τοῦτο ἀνέκαθεν ὀνομάσασιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμε. Cum Alexius Imperatricem in domo iam olim aſſignata parientibus imperatricibus, in partus doloribus inueniſſet, purpuram ab antiquo hanc domum vocant, vnde & nomen porphyrogennetis per orbem ſparſum. P. Diaconus lib. 23. incluſerunt Conſtantinum Irenes filium in domo purpurea, in qua & natus, & necatus. Manaſſes domunculam vocat, de eodem Conſtantino loquens,

ἐκεῖ γὰρ ὄψεις ἐκκοπεὶς καὶ σβεσθεὶς τὰς κόρας
ὅπου τὸ πρῶτον ἔβλεψεν ἡλίου τὰς λαμπάδας,
πορφύραν ὀνομάζουσιν ἐκεῖνον τὸν οἰκίσκον.

Illic oculi ſunt ei eruti, & pupulæ exſtinctæ vbi primum vidit ſolis lampadem. purpuram vocant hanc domunculam. Pet. Chryſologus cubiculum eſſe ait, vbi imperatrices partu ſoluerentur, & filios in purpura parerent. Manaſſes πορφυροβλάστητον Conſtantinum vocat. item, ὁ παῖς ὁ πορφυρόφυτος λέοντος κωνσταντῖνος. Leonis filius Conſtantinus in purpura natus. πορφυρόβλαστον, πορφυρέρπηκα. βλάστους πορφυροφύτους. ὁ πρωτόφυτος τῶν τῆς πορφύρας κλάδων, primogenitus ramus purpuræ. ἡ ζωὴ ὁ τῆς πορφύρας ἔρνος. ramus purpuræ. Anna Comnena lib. 1. Alexiad. vocat ſe πορφύρας λοχεύημα, καὶ γέννημα, in purpura natam, eductam. Inſcriptio libri eſt, ἄννης τῆς πορφυρογεννήτου τῆς βασιλίσσης. Annæ porphyrogennetæ, imperatricis. Poſtea ſubiungit, μετρητὴν δὲ ἴσων παρελθουσῶν ἡμερῶν στέφους κἀμὲ ἀξιοῦσιν οἱ γονεῖς, καὶ βασιλικοῦ διαδήματος. elapſis aliquot diebus parentes me corona, & regio diademate ornant. Nicetas lib. 1. eam duntaxat Cæſariſſam fuiſſe ait. Socrates lib. 7. Theodoſius ἐν βασιλείᾳ τεχθεὶς καὶ τραφεὶς. in imperio natus, eductus. Themiſtius oratione 6. πρῶτος γὰρ δὴ τέως τῆς εὐδαίμονος οἰκίας ἐσπαργανώθης ἐν ἁλουργίδι. Primus enim tunc felicis domus cunis purpureis inuolutus es. Valentinianum Gratiani Imp. fratrem alloquitur. Cantacuzenus ep. ad Nilum vocat Conſtantinum τὸν ἐν τῇ πορφύρᾳ τεχθέντα, in purpura natum. Luithprandus de rebus Europæ lib. 1. c. 2. Porphyram domum fuiſſe ait Conſtantinopoli à Conſtantino Magno exſtructam, in qua voluit filios ſuos in lucem prodire, vt qui ſuo ex ſtemmate nati eſſent Porphyrogneniti dicerentur. Anna li. 1. Alexiad. Conſtan-

tinum Ducæ fratrem, quem Alexius consortem imperij fecit, πορφυρογέννητον vocat.

De Nobilissimo. CAP. X.

NObilissimi dicti qui in spem imperij alebantur. Rufinus lib. 2. c. 5. Valentinianus à patre factus nobilissimus: patre moriente nondum regiis insignibus iniatus erat. Olympiodorus, ζῶντος μὲν ὀνωρίου νωβελλίσιμος γίνεται, βιασαμένης τῆς πλακιδίας τὸν ἀδελφόν. Viuo Honorio Nobilissimus factus est, cum Placidia fratrem ad id compulisset. καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτὴ μὲν τὸ τῆς αὐγούστης, ὁ δὲ οὐαλεντινιανὸς τὸ τοῦ νωβελλισίμου ἀξίωμα. Placidia nomen Augustæ sibi sumit, Valentinianus dignitatem Nobilissimi. Zozimus lib. 2. Nobilissimatum dedit Anaballio Constantinus Magnus, qui veste vteretur purpurea, aureis ornata limbis. Zonaras in Copronymo, qui duos filios καίσαρας ἔστεψε, τὸν δὲ νικήταν ἔστεψε νωβελλίσιμον, Nicetam nobilissimum coronauit. Idem Iustinianum ait Iustino dignitatem Nobilissimi, ἀξίαν dedisse. Nobilissimo puero Honorio l. 4. tit. 28. lib. 12. C. Valentiniano nobilissimo puero, Codice Theodos. Marcellinus Comes, Iustinum iamdudum à se nobilissimum designatum, regni quoque successorem sibi creauit. Zozimus in Constantino Cæsarem & Nobilissimum pro eodem accipit. Diaconus lib. 22. Nobilissimus factus est Nicetas, cui superposuit chlamydem & auream coronam, Nicephorũ & Christophorum filios Copronymus Cæsares creauit: vnde colligas Nobilissimos infra Cæsares fuisse. Leo Copronymi prouexit

Eudoxium fratrē ſuum Nobiliſſimum. Id tēporis tres nobiliſſimi, duo Cæſares fuere. Olympiodorus, οὗτος δύο παῖδας ἔσχε κώνσταντα καὶ ἰουλιανόν, ὧν τὸν μὲν κώνσταντα καίσαρα χειροτονεῖ, εἶτα ὕστερον κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ τὸν ἰουλιανὸν νωβελλίσιμον. Zonaras εὐδόκιμον Leonis fratrem vocat quem P. Diaconus Eudoxium lib. 22. Zonaras t. 3. p. 194. καὶ ἐτίμησε νωβελλίσιμον. Zozimus lib. 2. de Conſtantio & Anaballiano, ἐσθῆτι χρώμενοι κοκκοβαφεῖ καὶ περιχρύσῳ, τῆς τοῦ λεγομένου νωβελλισίμου παρ' αὐτοῦ κωνσταντίνου τυχόντες ἀξίας, vſi veſte purpurea aureo limbo ornata, cum à Conſtantino dignitatem Nobiliſſimi conſequuti eſſent. Horum vxores Nobiliſſimæ in deſcriptione vrbis Conſtantin. in regione prima, domum nobiliſſimæ Marinæ, in nona & decima, domum nobiliſſimæ Arcadiæ. In vet. lapide, primus Licinius Valerianus nobiliſſimus, mox Carinus & Numerianus eius filius. in Vet. inſcriptione, Deinde Seuerus & Maximinus l. 1. C. de feriis, Cōſtans & Anaballianus, Gratianus & Valentinianus l. 2. de magiſtrat. municipal. l. 5. C. de feriis. Zozimus hanc dignitatem à Conſtantino inuentam ſcribit. Poſtea pro Cæſaribus & nobiliſſimis aliæ dignitates repertæ, Deſpotæ, Sebaſtophori. Nicephorus Gregoras lib. 3. δεσπότην αὐτὸν τετίμηκε ἀξίωμα ἔγγιστα τῆς βασιλείας. eum deſpotam creauit, quæ dignitas proxima imperatoriæ, maior Sebaſtocratore. Alexius Comnenus primus Iſaacium creauit Sebaſtocratora, alios fratres protoſebaſton & Sebaſton. Cedrinus p. 624. Sebaſtophorum. Zonaras t. 3. p. 234. Alexius Comnenus generum ſuum ἐτίμησε πανυπερσέβαστον. fratrum imperatoris τὸν μὲν πρωτοσέβαστον, καὶ μέγαν δρουγγάριον, τὸν μὲν σεβαστὸν καὶ τοῦ

στόλου δρουγγάριον. Sororis virum σεβαστὸν creauit, καὶ τοῦτο καινίσας τὸ ἀξίωμα. Cum hanc dignitatem innouaſſet. Nicetas iſtis omnibus coronas attributas ait, quæ tamen ab imperatoris corona aliæ eſſent. Legendus Codinus. οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ δεσπόται προεξίσανται τῶν ἀδελφῶν. Deſpotæ filij imperatoris, fratribus antiſtant.

De ſigillo purpureo, & aureo Imperat. CAP. XI.

Nnulos ſignatorios olim fuiſſe, contritum eſt. Apud Arrianum Alexander animam agens ei tradidit annulum, quem imperij ſucceſſorem deſignaſſe plerique interpretati ſunt. Sigillum Perſarum fuit fæmina capillo ſoluto, quia cum Rhodogune capillum pectens defectionem ciuium audiſſet, ſoluto capillo excurrens turbas ſedauit. Sylla Iugurthæ imagine ſignauit, Mecænas rana, Auguſtus Sphinge, poſtea imagine Alexandri, reliqui imperatores imagine Auguſti. Commodus tamen ſignauit litteras ſigno Amazoniæ, vt Capitolinus in Albino. Sueton. l.2.c.50. In diplomatibus, libelliſque, & epiſtolis ſignandis initio ſphinge vſus eſt, mox imagine Magni Alexandri, nouiſſime ſua, Dioſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti quoque principes perſeuerarunt. Legendus Dio lib. 51. Familia Macrianorum ſpeciale hoc ſemper habuit, vt Alexandrum magnum viri in auro & argento, mulieres in reticulis & dextrocherijs & annulis exſculptum ſemper geſtarent, ait Capitolinus. Iſaacius è digito patris Alexij Comneni ſignatorium annulum, σφραγιστῆρα δακτύλιον, cum ille animam ageret, ſubduxerat, vt eo viſo milites ſibi maius palatium aperirent

ait Nicetas lib. 1. Adiabenis insignia regni sunt, diadema annulus signatorius, δακτύλιος σημάντηρ, & Sampsera, vt Iosephus c. 2. lib. 20. Caligula detraxit annulum Tiberio cum morte luctanti, Sueton. c. 73. lib 3. Nonnulli puluinum iniectum, cum extractum sibi deficienti annulum requisisset. Seneca eum scribit intellecta defectione, extremum annulum quasi alicui traditurum paulisper tenuisse, deinde aptasse digito, & compressa sinistra manu diu iacuisse immobilem. Vopiscus in Aureliano, vxori & filiæ annulum sigillaritium quasi priuatis instituit. Vnde colligas & imperatores, & vxores ac filias eorum annulos habuisse priuatorum annulis absimiles. Martial. lib. 9.

Nam signat meus annulus lagenam. Clemens li. 3. Pædag. δίδωσιν οὖν αὐταῖς δακτύλιον χρυσοῦν, οὐδὲ τοῦτον εἰς κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸ ἀποσημαίνεσθαι τὰ οἴκοι φυλακῆς ἄξια διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκουρίας. Pædagogus tribuit feminis annulũ aureum non adornatum, sed ad signandum ea quæ domi custodienda sunt, propter curam domesticam. deinde σφραγῖδας vocat annulos signatorios. Sed præter annulum imperatoribus fuit sigillum maius & amplius, quod in auro, argento, plumbo, cera rubra ac miniatula imprimeretur, vnde & Chrysobulium pro mandato ponitur, quod aureo sigillo firmatũ sit. Constant. Porphyrogenitus in chorog. ἐποίησεν αὐτοῖς χρυσοβούλλιον, ἵνα τελῶσι τὰ πάκτα, ὡς καὶ πρότερον, fecit illis Chrysobulium, vt pendant vectigalia ex pacto, vt prius. Sæpe imperatores manu sua subscribebant, addebantque manu diuina se subscripsisse, M. D. vt Magno docet. Subscriptio illa, singulari quodam Encauti genere

ſcribebantur, l. 6. C. de diuin. exſcript. Leo Imperator ſacra reſcripta alio colore quam purpureo luſtrari vetat, coctique muricis, & triti conchylij ardore ſignari præcipit, nec eius ſacri encauti confectionem habere priuatis vult licere. Nicetas ἐρυθροδανουμένην βασίλειον γραφὴν vocat. Regium ſcriptum rubricatum. βασιλικαῖς ὑποσημαίνειν ταύταις γραφαῖς, καὶ βαφαῖς. Illas ſubſignare imperatoris inſcriptione, & colore. γραφὰς ἐρυθράς, γράμμα ἐρυθρόγραφον βασιλικὸν ἐρυθρόδανον. γραμμάτιον ἐρυθρόγραφον, ἐρυθρὰ γράμματα τῆς βασιλικῆς χειρός. In Nouella Manuelis Comneni τῷ μηνὶ μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνι ιδ΄, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς χειρὸς, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς. εἶχε δὲ διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου, τοῦ ἁγιοθεοδοείτου μιχαὴλ ἔτους ϛ χ ο δ΄. Menſe Martio inductione 14. per rubras litteras imperatoriæ manus, & ſigillum per ceram. habuit per logothetam dromi, Anno Michaëlis ſancti à Deo dati 6774. Nicephorus Gregoras lib. 4. Pater filium coronat, eique dat poteſtatem, vt edicta litteris rubris ſignet, δι' ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγματα. Nicetas lib. 2. Manuelis. γράμμα ἐρυθροσήμαντον, σφραγῖδί τε χρυσείᾳ, καὶ σηρικῷ νήματι ἔμπεδον κόχλης ἀναδεδευμένῳ αἵματι τῷ κλήρῳ τοῦ μεγάλου νεὼ ἐπιδίδωσι, τυποῦ αὖθις ἀργύρεια ἐτήσια κέρματα εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα. Litteras rubro, aureoq; ſigillo & ſerico filo munitas, & conchæ ſanguine pictas clero magni templi offert, quibus ei argenteæ monetæ nummi annui ad ducentas minas promittebant. ἑτέραν ἐρυθροδανουμένην βασίλειον γραφὴν ἐπιφέρεσθαι, alteram regiam ſcripturam rubricatam ab imperatore inferri lib. 4. Iſaaci, γραμμάτιον ἐρυθρόγραφον. P. Diaconus bullam vocat. Imperator

bulla

bulla signauit patriarcham, & hunc exilio relegauit. Bullas item vocat Manasses, vnde & Bullæ Romani Pontificis,

ταῖς γὰρ βουλαῖς τοῦ ῥωμαίου πειθόμενος ὁ κράτωρ
γραφὴν ἐρυθροσήμαντον πρὸς δὲ στρατὸν ἐκπέμπει.

Consilio Romani persuasus imperator, scriptum rubricatum ad exercitum mittit. Nicetas lib. 4. ἐρυθροβάφῳ ἐνσημανθὲν ἀφῆκε γραμμάτιον, emisit epistolam rubro signatam. Anna lib. 2. Alexiad. διὰ χρυσοβούλλων λόγων πρακτῶσαι, per aureæ bullæ scripta rem definire. τὴν τοῦ χρυσοβούλλου γραφήν. Scriptum aureæ bullæ. lib. 3. διὰ χρυσοβούλλου λόγου τὰ βεβουλευμένα εἰς πρόδηλον πᾶσι καθίστησι. Per aureæ bullæ scriptum omnibus quæ deliberata erant euulgat. lib. 8. καὶ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος χρυσόβουλλον λόγον ἐνσεσημασμένον διὰ κινναβάρεως, ὡς ἔθος, διὰ βασιλικῆς δεξιᾶς λαβών. Bullæ aureæ scriptum ab imperatore signatũ cinnabari, vt moris est, regia manu cum accepisset. Omnino aureæ illæ bullæ per cinnabarim, sigilla in argento, in plumbo, in cera, nupera sunt. Annulis veteres imperatores signasse ostendimus, deinde σφυρηλάτοις litteris sub Constanrino Magno, & Iuliano aurum additum, encaustum denique ex murice & purpura, demum senescente imperio Cinnabaris, qua hodiéque patriarcha Constantinopolitatus vtitur in rescriptis, & epistolis vsurpata. Codinus in Constantinopoli, διὰ χρυσοβούλλων, καὶ προσταγμάτων τῶν ἁγίων ἀοιδίμων καὶ μακαρίων μου αὐθέντων, καὶ βασιλέων, per auream bullam, & edictum sanctorum celeberrimorum Dominorum & regum Andronici aui, & Andronici Iunioris. Item, προστάσσει, καὶ διορίζεται ἤδη βασιλεία μου ἀπο-

λύουσα τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον. mandat & definit majestas mea præsentem hanc bullam auream dimittens. De bullis argenteis Phranzes lib.2.c.10. Ego cum litteris bulla argentea insignitis, & iureiurando firmatis. Ipsi despotæ deficiente imperio bulla aurea vsi. li.3.c.1. Despota Thomas mihi Certezam oppidum diplomate cum bulla aurea donauit. Andronicus Monembaziæ bullam auream dedit, in qua vetera beneficia renouauit, & approbauit, vt è secretario imperatorio didici. c.5. per bullam auream vicum ipsi pollicentes. Constantinus Porphyrogenitus in chorographia, cum daretur domus, aut vrbs ab imperatore, χρυσοβούλλου χωρὶς, donatio non erat firma. Sigilli autem aurei cura magno honori fuit. Nicetas lib.3. Manuel. Logotheta offensus est ἐκ τοῦ τῷ Στυπειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθρόδεμον διάλιθον χρύσεον, quod Stupiotæ data esset aureæ bullæ cura, quæ rubricata in aureo & gemmato vase seruabatur, καὶ τοῖς ὅρκοις τοῦτον ἐπιστατῆσαι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεών, & quod Stupiotes præpositus esset iuramentis in verba imperatoris quæ fiebant in magno templo Blachernarum. Anna lib 1. Alexiadis Constantino in purpura nato Alexium Comnenum τῆς ἐν γράμμασι ἐρυθρᾶς ὑποσημασίας κοινωνῆσαι, communicasse rubram in litteris sigillis subnotationem ostendit. Theodosius ἐρυθροῖς γράμμασι χάρτην ἐσημειοῦτο, καὶ κάλαμος ἐν ταῖς χερσὶ αὐθὺς τοῦ βασιλέως, καὶ πορφυρόβαπτος γραφὶς τὸν χάρτην ἐπιστοῦτο, ait Manasses. Theodosius rubris literis chartam signabat, & calamus statim in manibus imperatoris, & penna purpura tincta chartam firmabat. Zonaras χρυσοσήμαντον γραφὴν vocat, auro signatam scriptionem.

εὐφημεῖτο καὶ μετ' ἐν αὐτοκράτορα, καὶ τὰς χρυσοβούλλους γραφὰς μετ' ἐκεῖνον ὑπεσημαίνετο. Acclamabatur ei & post imperatorem, & scriptiones aureo sigillo secundum eum obsignabat. Nicetas εἰ μὴ τὴν δεξιὰν τῷ βατραχίῳ ἐπιδοὺς χρώματι, nisi dextram purpureo cum adiecisset colori imperatoris literis subscriberet. Gregoras lib. 4. Permisit imperator καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγματα, vt per rubras literas mandata & edicta subscriberet, sed ne mensem & indictionem adiiceret hoc modo, Andronicus Dei gratia Rex Romanorum. Subscribebant enim literis rubris. Nicetas lib. 1. ἠρυθροδανωμένην γραφὴν, subscriptionem rubricatam vocat. Gregorius Dialogus ep. 1. ad Leonem Isaur. subscriptiones per cinnabarim, γράμματα ταῖς βασιλικαῖς σφραγῖσι ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς, καὶ ἔσωθεν ἀσφαλεῖς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρεως ἰδιοχείρου. Litteræ tuæ regiis sigillis obsignatæ firmiter, & intrinsecus firmæ subscriptiones per cinnabarim manu tua propria. Cinnabaris meminit Phrãzes lib. 3. c. 4. imperator manu sua eo vidente tres cruces cinnabare in fronte bullæ ad confimationem pro consuetudine exprimit, bullamque auream legato in manus tradit. Tres enim cruces rubras in fronte bullæ præscribere solebat Rex. Anna lib. 1. Alexiadis ἐρυθρὰν ὑποσημασίαν appellat. Alexius, inquit, Comnenus imperator factus filiam suam Constantino Porphyrogenneto dedit vxorem, καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ, καὶ συνοικονομεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἐπεδίδοκει. καὶ μὴν καὶ τῆς συνήθους εὐφημίας τε καὶ ἀναῤῥήσεως αὐτῷ κοινωνεῖ, καὶ τῆς ἐν γράμμασι ἐρυθρῆς ὑποσημασίας προσημιτευόμενος ἐνπεδῆν αὐτῷ καὶ σκῆπτρα, eúmque secum regnare, & res imperij admini-

ſtrare voluit. Communicauit eidem ſolennes acclamationes, plauſus, renuntiationes, præconia, & vt litteras ſigillo rubro ſubſignaret, ex eo ſceptra ei concilians & adſtipulans. Themiſtius litteras imperatoris vocat σφυρηλάτους, quaſi ſolidas & malleo ductas, ſigilloque regio ſignatas ſerm. 4. ἐκείνου τοῦ μακροῦ καταλόγου τῆς εὐπαθείας, ὁπόσον ταῖς δέλτοις ταῖς σφυρηλάταις ἀκολουθεῖ. cum mihi liberum eſſet à rege percipere prolixum illum beneficiorum ac voluptatum catalogum, quæ litteras regias ſequuntur, recuſaui. σφυρήλατος δέλτος χρυσῆ. aureæ litteræ. Zonaras δι' ἐγγράφου χρυσοσημάντου, per ſcriptum aureo ſigillo ſignatum. Nicetas, καὶ κρόκης ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς τοῦ βασιλέως σφραγιστηρίῳ ἐνσημαίνεται δακτυλίῳ, & filo nexo ac religato, cera circumformata annulo ſignatorio imperatoris obſignatur. Vippo de vita Chuonradi Salici: Negationis tamen cauſsâ poſtea imperator Græcorũ aureis litteris imperatori Chuonrado reſcripſit. Dicitur & κηρόβουλλος σφραγὶς, ſigillum cereæ bullæ. In conſtitut. Alexij Comneni, κἂν διὰ κινναβάρεως ὑποσημασθεὶν τύχῃ, κἂν τὴν κηρόβουλλον σφραγῖδα φέρῃ. etſi fuerit cinabari ſignata, aut ſigillum cereæ bullæ ferat. Deſidente imperio bullæ imperatorum fuere quatuor generũ, aurea, argentea, cerea, plumbea. Aurea vtebantur cum ſcriberent ad reges. Curopalates, Magnus, inquit, Logotheta diſponit mandata, & Chryſobulla quæ ad reges, Sultanos, Toparchas ab imperatore mittuntur, διατάττει τὰ προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα ἀποστελλόμενα. Idem vſus argenteæ. Luithprandus in legat. tulerunt autẽ & alias litteras argento ſignatas. Phranzes chron. l. 2. c. 10. Litteras vocat bulla argentea.

insignitas. Cerea bulla scribit ad matrẽ, vxorẽ & filios. Curopalat. ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ. Accubitor palæ, annulo & pala regis accepta signat per ceram. Quod non fieri moris est nisi ad Dominam matrem, Dominam vxorem, & Regem filium suum scribat. Ad despotas, patriarchas, & reliquos magistratus honoratiores διὰ μολιβδίνης βούλλης, per plumbeã bullam. Patriarchæ fuit κηρίνη, πρασίνη σφραγίς, cereum, viride sigillum, vt ex constitutione Manuelis Patriarchæ Methymnæi liquet. Aureæ & argẽteæ bullæ obsignatio fuit magni Logothetæ. Cera vtebatur accubitor fundæ viridi & rubra, quod δικήειον dicitur Balsamoni lib. de priuileg. Patriarch. quasi pars aliqua muneris patriarchæ ad imperatorem spectaret: quod doctissimus Meursius acute obseruauit.

De largitione Imperatorum. CAP. XII.

IAM olim iis qui populum emereri vellent, largitio in vsu fuit. Liuius Drusus, nihil se ad largitionem vlli reliquisse, nisi si quis aut cœnum diuidere vellet, aut cælum, gloriabatur, ait Florus lib. 3. c. 17. & c. 12. Vnde, inquit, gladiatorij aduersus dominos suos exercitus, nisi ad conciliandum plebis fauorem? effusa largitio cum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit. Melium largitione suspectum regiæ dominationis, præsenti morte Seruilius Ahala magister equitum confodit. Imperatores cum ad imperium eucherentur, ciuibus congiarium,

militi donatiuum dare soliti. Claudius armatos pro concione iurare in nomen suum passus est, promisitq; singulis quina dena HS. Primus Cæsarum fidem militis etiã præmio pigneratus. Nero deductus in forum tiro populo congiarium, militi donatiuum proposuit, vt Suetonius. Donatiuum non militi tantum, sed & populo datum. Hadrianus ob Ælij Veri adoptionem, ludos Circenses dedit, & donatiuum populo, ac militibus expendit, ait Spartianus. In eo donatiuo quantum fuerit, ostendit Hadrianus, inquiens, in caducum parietem nos inclinauimus, & perdidimus quater millies HS. quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caracalla ὑπισχνεῖται αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, καὶ μοναρχίας, occiso fratre Geta militibus pro salute sua, & imperio singulis Atticarum dachmarum duo millia supra quingentas, prætereáque annonæ supra quam sueti accipere, dimidium. Iubet item iam tum ex templis, thesaurisque sibi ipsos pecuniam sumere, & vna die largiter effusis, quæcunque per duodeuinginti annos Seuerus collegerat ex alienis calamitatibus. Milites illum vnum declarant imperatorem, Geta hoste appellato, ἀναγορεύουσι αὐτοκράτορα. Lampridius in Diadumeno. Macrinus dixit, habete igitur commilitones pro imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & solitas promotiones, sed geminatas. Dij faciant vt hæc sæpius fiant. Dabimus autẽ per cuncta quinquennia id quod hodie deputauimus. Imperatores enim siue ipsi à militibus renuntiarentur, siue Cæsares adoptarent, militi donatiuum expendebant. Galba certè præcipua flagrauit

inuidia apud milites. Nam cum in verba eius absentis iurantibus donatiuum grandius solito præpositi pronuntiassent, neque rem ratam habuit, & subinde jactauit, se legere milites, non emere consuesse, vt Suetonius. Idem Pisonem pro concione adoptauit, ne tunc quidem donatiui vlla mentione facta. Augustus congiaria populo frequenter dedit, sed diuersæ summæ, modo quadrigenos, modo tricenos, nonnunquam ducenos, quinquagenosque nummos. Ac ne minores quidē pueros præteriit, quanuis non nisi ab vndecimo ætatis anno accipere consuessent. frumentum quoque in annonæ difficultatibus sæpe leuissimo, interdum nullo pretio viritim admensus est, tesserasque nummarias duplicauit. Populo promissum congiarium reposcenti bonæ fidei se esse respondit, non promissum flagitanti turpitudinem & impudentiam edicto exprobrauit, ait Sueton. Libanius in descriptione Kalend. οἱ δὲ ἄγουσιν εἰς ἱερὰ σὺν εὐφημίαις ἄνδρα ἱπποτρόφον λάμποντες ἐσθήμασιν, ὧν τὸ πλέον πορφύρα, καὶ λαμπάδες πολλαὶ παρέχουσι τὸ φῶς. τῷ δὲ θεράποντες ἕπονται διασπείροντες εἰς τὸν ὄχλον ἀργύριον. καὶ τὸ δέξασθαι φερόμενον προωσάμενον τὸν πέλας, ἥδιστόν τε. καὶ χαίρουσιν ἐνταῦθα καταπατούμενοι. Illi autem splendidis & magnam partem purpureis vestibus altorem equorum virum ad fana, & sacra deducunt, & faculæ multæ lumen exhibent. Equitem sequuntur ministri spargentes argentum in populum. Et certè res suauis est excipere argentum quod spargitur, & propellere vicinum. Quinimo gaudent eo loco pedibus calcari. Leo Constitut. 94. καθυπατεύειν posuit pro missiliū sparsione. ὅσοι ἐς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῖ προσεῖλαβον

φιλοτιμίαν αὐτὴν δωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες φιλοτίμοις δωρεαῖς τοῖς πλήθεσι καθυπάτευον. Quotquot consules creabantur ex dignitate sua id consequebantur, vt magnifica munera pro consulatu populo rependerent. Soli imperatores aurum sparserunt, ceteri consules argentum. Vopiscus in Aureliano dixit, consulatum edere in circo. Iustinianus ἐπιῤῥίπτειν δόσεις τοῖς πλήθεσι, ῥίπτειν τὰς συνήθεις ἀποδεσμούς, spargere populo missilia. Pancarpus datur Nouella Iustiniani 105. quę vox interdum syluam significat. Apud Athenæum arbores ad populum transuehuntur lib. 5. Alexander Seuerus cõgiarium populo ter dedit, donatiuum militibus ter, carnem populo addidit, vt Lamprid. Gallienus congiariis populum molliuit, Senatui sportulam sedens erogauit. Principes olim Christiani ante diem palmarum omnibus officiis suis munera erogabant, ait Luithprand. Ticinens. lib. 6. c. 6. Apud Cedrinum reges Galliæ mense Maio munera dant, & accipiunt. Martial. lib. 8. e. 78. de missilibus Romæ,

Omnis habet sua dona dies, nec linea diues
Cessat, & in populum multa rapina cadit.
Nunc veniunt subitis lasciua numismata nimbis,
Nunc dat spectatas tessera larga feras.
Nunc implere sinus securos gaudet, & absens
Sortitur dominos, nec laceratur auis.

Suetonius in Augusto c. 41. c. 45. Corollaria & præmia alienis quoque muneribus, ac ludis de suo offerebat. c. 75. Saturnalibus & alias munera diuidebat, vestem, aurum, & argentum, nummos omnis notæ. Aurelianus congiaria ter dedit, donauit populo Rom. tunicas

albas

albas manicatas ex diuersis prouinciis, & lineas Afras, atque Ægyptias puras, primus donauit oraria quibus vteretur populus ad fauorem. Consule Vopiscum. Adrianus congiarium duplex præsens populo dedit, ternis iam per singulos aureis se absente diuisis, apud Spartian. Nullus Iulio Cæsare ad emerendos hominum animos profusior fuit. Legionibus stipendium in perpetuum duplicauit. Frumentũ quoties copia esset, etiam sine modo mensuráque præbuit, ac singula interdum mancipia & prædia viritim dedit. Omnibus vero circa eum atque etiam parte magna senatus gratuito, aut leui fœnore obstrictis, ex reliquo quoque ordinum genere vel inuitatos, vel sponte ad se commeantes vberrimo congiario prosequebatur. Libertos insuper, seruulosq; cuiusque, prout domino patronóve gratus quis esset. Tum reorum, aut obæratorum, aut prodigæ iuuentutis subsidium vnicum ac promtissimũ erat. Nec minore studio reges, atque prouincias per terrarum orbem alliciebat, aliis captiuorum millia dono offerens. Consulatur Sueton. Macrinus edicto populum his verbis apud Lampridium in Diadumeno appellat. Vellem, Quirites, iam præsentes essemus. Antoninus vester vobis congiarium sui nominis daret. Daret præterea & pueros Antoninianos, & puellas Antoninianas, quæ tam grati nominis gloriã propagarẽt. Halagabalus cum collatum misisset in populum, non nummos vel argenteos, vel aureos, vel bellaria, vel minuta animalia, sed boues opimos, & camelos, & asinos & seruos populo diripiendos abiecit, imperatorium id esse dictitans. Clauarium donatiui nomẽ est, vt milites

clauis argenteis caligas ornent. Tacit. l. 3. Hiſtor. Inopia & ſeditioſæ militum voces terrebant, clauariũ, donatiui nomen eſt, flagitantium. Sic apud Sueton. in Veſpaſiano c. 8. claſſiarij petunt conſtitui aliquid ſibi calcearij nomine. Tacit. l. 12. Illatuſque caſtris Nero, & congruentia tempori præfatus, promiſſo donatiuo ad exemplum paternæ largitionis imperator cõſalutatur. Nero præbuit oleum equiti ac Senatui Græca facilitate, ad gymnaſia. Tacit. l. 14. Sueton. Ner. c. 12. Dedicatiſque thermis, atque gymnaſio Senatui quoque & equiti oleum præbuit. P. Scipio Ædilis congium olei in viros ſingulos dedit, apud Liu. l. 25. dedit & Iulius Cæſar poſt Africanam victoriam. Dio, καὶ σῖτον ἔξω τοῦ τεταγμένου, καὶ ἔλαιον προσέδωκεν, frumentum extra conſtitutum, & oleum dedit. Caligula ſparſit miſſilia variarum rerum, & panaria cum obſonio viritim dedit, ait Suet. πολλῆς δὲ ὀπώρας ἐπιχεομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ πολλῶν ὀρνέων ὁπόσα τῷ σπανίῳ τίμια τοῖς κτωμένοις, cum multa poma ſpargerentur ſpectatoribus, multæ aues quæ quia raræ, ſummi pretij habebantur, apud Ioſeph. Congiarium populo bis dedit, trecenos H S. toties, abundãtiſſimum epulum Senatui, equeſtrique ordini, etiam coniugibus ac liberis vtrorumque. Poſteriore epulo forenſia inſuper viris, pueris ac fæminis faſcias purpuræ, ac conchilij diſtribuit. Domitianus congiarium populo nummorum trecentorum ter dedit, atque inter ſpectacula muneris largiſſimum epulum. Septimontiali ſacrorum quidem die Senatui, equitique panariis, plebi ſportellis cum obſonio diſtributis initium veſcendi primus fecit, diéque proximo omne genus rerum miſſilia ſparſit, &

quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagenas tesseras in singulos cuneos equestris & Senatorij ordinis pronuntiauit. Sueton. A Nerone sparsa & populo missilia omnium rerum per omnes dies singula quotidie millia, auium cuiusque generis multiplex penus, tesseræ frumentariæ, vestis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam mansuetæ feræ, nouissimæ naues, insulæ, agri, ait Sueton. Augustus ipse Capreis ephebis epulum in conspectu suo præbuit, permissa imo exacta iocandi licentia, diripiendique pomorum & obsoniorum, rerumque missilium. Eiusmodi largitiones Cedrinus in Heraclio rogam vocat. Idem ὑπατείαν πολλὴν ῥίψαι, missilia consulatus spargere dixit. Theodorus Anagnostes δωρεάς. ἐν ταῖς λιταῖς ταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ πολλὰς δωρεὰς παρέσχε πεζός. Marcianus pedes multa dona in precibus & suppliciis quæ fiebant in campo, præbuit. Theodoretus lib. 3. eccles. hist. διανέμειν χρυσίον. τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος διανέμειν χρυσίον, ἐκάθισεν μὲν ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ. Cum Iulianus vellet militibus de more aurũ distribuere, sedit in throno regio. Idem διανομὴν vocat, distributionem, quam imperator Constantinopoli facere solitus decima quinta Aprilis, vt Cedrinus p. 605. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦ πάσχα sub tempus Paschatis, vt idem p. 612. Zonaras p. 126. t. 3. ὁ δὲ καιρὸς ἐφίστατο τῆς τοῖς ἀξιώμασι διανομῆς. tempus erogationis, quæ fieri solita magistratibus, venerat. Herodian. l. 1. νομαὶ vocat. Imperator populo νομὰς μεγαλόφρονας ἐπιδούς. Largitionem munificam faciens. Kalendis Ianuariis donatiuum militibus factum. Diacon. l. 12.

Kalendis Ianuariis, natali principum & vrbium regiarum imperator dona militibus (largiebatur) vnusquisq; ad manus imperatoris (accedebat) Erat autem ante eum tus positum, & ara secundum antiquam consuetudinem. Donatiuum illud dictum est Augustaticum. Marcellinus Comes, Augustatico suo dudum militibus (præstito) Anastasius donatiuum quoque hoc fratre consule præstitit. Nicetas δόσεις. τὰς τοῖς ἀνέκαθεν ἀξιώμασι προσηκούσας δόσεις, largitiones quas ab antiquo dignitatis fieri côueniebat. Sozomenus festis diebus militibus donatiua expendi ait, l.5.c.17. καιρὸς περὶ ὧν βασιλέα δωρεῖσθαι τοῖς στρατιώταις. γίνεται δὲ τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον, in Romanorum celebritatibus, ac festis, & imperatorum ac vrbium principum natalibus vt plurimum dona militibus dari solent. tempus donatiui venerat. iubebantur milites tura in foculum aræ indere: prope enim aderat tus & ignes, ἐν ταῖς τῶν ῥωμαίων ἱερομηνίαις, βασιλέων καὶ βασιλίδων πόλεων ἐν γενεθλίοις ἡμέραις. προσέκειτο γὰρ πλησίον λιβανωτὸς, καὶ πῦρ. Claudius apud Dionem vigintiquinque drachmas quotannis dedit militibus in capita, qua die imperator salutatus est. Cedrinus in Theodora. ἦλθε ὁ τῆς τῶν βασιλικῶν δωρεῶν διανομῆς καιρός. Venit tempus regiorum munerum erogationis. Nicephorus ea quotannis imminuit. Corippus l.2. Iustinũ in circo dicentẽ introducit,

Ditabo plebes opibus, noménque negatum
Consulibus consul post tempora cuncta nouabo,
Gaudeat vt totus Iustini munere mundus.
Dona kalendarum properant vicina mearum.
Expauit gaudens inopino nomine vulgus
Consulis audito.

Herodianus νομαὶ populo, militibus ἐπίδοσιν factam ait l. 7. τοῖς στρατιώταις ἐπίδοσιν χρημάτων, τῷ δήμῳ νομαί. militibus largitionem pecuniarum, populo congiarium. Caligula ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσγραφῇ largitione vſus tirocinij ſui die cum inter ephebos allectus eſt, toga virili ſumpta. Epicombia Conſtantinopoli ſub occaſum imperij dicta. Cantacuzenus lib. 1. Hiſtor. c. 41. Die quo imperator vnctus exit è templo, ab aliquo eius optimatum quem ad hoc delegerit, in populum iaciuntur quæ vocant Epicombia. Sunt autem faſciculi ſegmentis linteis alligata habentes numiſmata aurea imperatoria tria, totidem argentea, aut plura, & obolos æreos totidem. ſpargũtur huiuſmodi faſciculi circa decies mille, in veſtibulo præcipue. Eadem pene ex Codino ſupra poſui, cum de coronandis regibus agerem. Eodem ſpectant quæ dicta ſunt κλητόρια, ſeu vt vulgo legitur apud Cedrinum in Tiberio, κτητόρια. διὸ καὶ λυπούμενος ὁ βασιλεὺς, εἰς τὰ γενέθλια καὶ θεοφάνια χωρὶς στέμματος προῆλθε, καὶ τὰ δι' ἔτους κλητόρια τοῦ δωδεκαημέρου οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ τὰς ἐξόδους αὐτῶν δέδωκε τοῖς πτωχοῖς. Ideo imperator mœrens ſine corona ad Chriſti Domi natalem & Epiphaniam proceſſit, & epulas ſolemnes, quas per 12. dies fieri moris erat, non fecit, ſed reditus pecuniarum in eam rem pauperibus dedit. Suidas κλητόριον ἡ βασιλικὴ δόξα, ἡ τράπεζα. videtur vox facta ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quaſi inuitationem dicas, & vocationem, ſiue ad epulum, ſiue ad largitionem. Edeſſenus Monachus in Elencho Agareni. μετὰ δὲ φονεῦσαι τὴν γραῦν μετὰ τοὺς παῖδας αὐτῆς, καὶ τὸν ἀπουζαλεπῆ, ἐστράφη ὁ μουχαμὲτ μετὰ τὸ φοσσάτον αὐτοῦ εἰς τὸ κάστρον μεδινὰ, καὶ ἐποίησε κλητόριον μέγα.

Vbi anus occisa est cum filiis & Aputalepe, rediit Mahumet vna cum exercitu ad castrum Matina, & conuiuium ingens dedit. Iohannes Curopalates in Leone Basilij filio. λέων δὲ ὁ βασιλεὺς μὴ δυνάμενος τὰ κατὰ τύπον ἐκπληροῦν κλητόρια, αὐγούστης μὴ οὔσης, στέφει αὐτὰρ τὴν θυγατέρα ζωῆς τοῦ ζαουτζᾶ. Leo Rex cum non posset solemnia ex veteri more perficere Augusta absēte, coronat Annam filiam Zoes filiæ Zautzæ. Rogam, largitionem imperatorum apud Zonaram & Cedrinum dici ostendimus. Suidas ῥόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια, ἢ φιλοτιμία. Roga regum pietas, aut magnificentia. Bessarion in epistola apud Phranzem l. 3. c 26. εἰς ῥόγαν τῶν αὐτοῦ ἐπιχωρείων καὶ εἰς ἐνδύματα τῶν αὐθεντοπούλων, in stipendium incolarum, & ad vestimenta Dominorū. Landulphus Sagax in Tyberio 2. Duxit Anastasiam vxorem suam, jactauit rogam multam. Vnde apud Curopalatem, ῥογάτορες stipendiari ῥογεύειν, stipendia facere, erogare. Chronicon Constantinopol. τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐρόγευσε δὶς πλέον ῥόγαν τὸν ἕνα χρόνον. Exercitui illic erogauit vno tēpore duplex stipendium. ῥογάλια, dies quibus rogæ ab imperatore & patriarcha populo dabantur. Balsamon de incenso Patriarc. ἡ συνήθως διδομένη ῥόγα κατὰ τὴν κυρίως ἀποκρέω εἰς τὴν ἐτησίως προβαίνουσαν ἐκκλησιαστικὴν ῥόγαν, κατὰ τὴν μεγάλην τρίτην κατέπεσε, καθὼς τὰ παλαιὰ λαλοῦσι ῥογάλια. Roga quæ datur ex more ad carnispriuium quod propriè dicitur, id est, ad quadragesimam, quæ procedit ad rogam ecclesiasticam annuam, incidit in tertiam diem magnæ hebdomadæ, vt vetera rogalia loquuntur. Ad imperatorum largitionem pertinent missilia & venatio direptionis, de quibus iam olim diximus libro de

venatione Circi. Vopiſcus Probo. Venationem in circo ampliſſimam dedit, ita vt populus cuncta diriperet. Genus autem ſpectaculi fuit tale. Arbores validæ per milites radicitus vulſæ connexis longè latéq; trabibus adfixæ, terra deinde ſuperiecta, totuſque circus ad ſyluæ conſitus ſpeciem, gratia noui viroris effronduit. Immiſſi deinde per omnes aditus Strutiones mille, mille cerui, mille apri, mille damæ, ibices, oues feræ, & cætera herbatica animalia quanta vel ali potuerunt, vel inueniri. Immiſſi deinde populares. rapuit quiſque quod voluit. Id genus venationis πάγκαρπον dicitur, & παγκαρπία. de qua Nouella Iuſtiniani 105. & Iohan. Caſſianus collat. 5. c. 14. Vt fieri ſolet ab his qui coram regibus mundi huius omnigenis congredi beſtiis præmiorum contemplatione conſueuerunt, quod ſpectaculi genus vulgo pancarpum nuncupatur. Pugnam hominum cum feris vocat pancarpum, meo animo minus commodè. Nec enim omnis venatio ſeu pugna cum feris eſt pancarpum, ſed ſola venatio direptionis, vbi herbatica animalia quaſi omnis generis fructus in direptionem populo dantur. D. Auguſtinus c. 23. aduerſus Secundinum melius, Nomine Pancarpi qui in ludicris muneribus edi ſolet propter omnium generum quæ inerant beſtias, exagitatis arcam Noë. Vt enim Athenienſibus πάγκαρπος θυσία, quæ ex variarum rerum miſcella conſtaret, vt docuit doctiſſ. Caſaubonus, Ariſteæ πάγκαρπος στέφανος, corona ex omni fructuum genere compoſita, quam Ioſephus vocat στέφανον παντὸς κάρπου, ita & pancarpum dixerunt ſpectaculum venationis, quo omnium generum beſtiæ

exhiberi ſolitæ. B. Auguſtinus illo ipſo cap. Itaque ille non pancarpus, ſed planè compartus factus, qui omni feritate diſcerptus eſt. Benè doctiſſimus Marſilius ad Martialis Amphitheatrum pro compartus legit pancartus, quaſi παγκεκαρμένον dicas. Minus benè quod diſcrimen ſtatuit inter pancarpum, & venationem direptionis, pancarpiámque velit eſſe ſine ſpectaculo arenarij, cum diſertè eodem ipſo loco quem ſupra poſui ſubiungat, quod ſpectaculi genus vulgo pācarpum nuncupatur. Hi, inquam, feras quaſcunque fortiores robore, vel feritatis rabie conſpexerint diriores, aduerſus eas primæ cōgreſſionis certamen adripiunt, quibus exſtinctis reliquas quæ minus terribiles, minuſque vehementes ſunt, exitu faciliore proſternunt. Minus item benè, quod à Gordianis primis exhibitum ait venationis id genus apud Capitolinum, cuius verba hæc. Extat ſylua eius memorabilis, quæ picta eſt in domo roſtrata Cn. Pompei &c. in qua pictura etiam nunc continentur cerui palmati ducenti, mixtis Britannis, equi feri 30. oues feræ centū, onagri 30. apri 150. ibices 200. damæ 200. Hæc autem omnia populo rapienda conceſſit die muneris, quod ſextum edebat. Nam ante Gordianum Heliogabalus apud Lampridium feras diripiendas dedit, vt ſupra oſtendimus. Verum & Herodianus l. 5. teſtatur obiecta populo εἰς ἁρπαγὰς ζῶα πάντα ὅσα ἥμερα, ὅσα ἀτίθασα, πλὴν χοίρων, in direptionem omnia animantia quotquot manſueta, quotquot fera, præter porcos. τούτων γὰρ ἀπείχετο Φοινίκων νόμῳ. His enim abſtinebat, vt mos eſt Phœnicibus. πύργους τε μεγίστους καὶ ὑψηλοτάτους κατασκευάσας, ἀνίων τε ἐπ' αὐτοὺς ἐρρίπτει τοῖς

ὄχλοις, ἁρπάζειν πᾶσιν ἐπιτρέπων ἐκπώματά τε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἐσθῆτάς τε καὶ ὀθόνας παντοδαπάς. Maximas & altiſſimas turres in eam rem extructas inſcendebat, inde in plebẽ miſſilia ſparſurus, aurea argenteáque pocula, veſteſque & lintea omne genus. Statius lib. 1. Syl. vlt.

Vix aurora nouos mouebat imbres,
Iam bellaria adorea pluebant,
Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Fœcundis cadit aut iugis Idumes,
Et muſtaceus, & latente palma
Prægnantes Cariotides pluebant,
Inter quæ ſubito cadunt volatu
Immenſæ volucrum per aſtra nubes.

Legendi Suetonius in Domitiano c. 18. Martialis lib. 4. c. 46. Dio in Caligula & Domitiano. Græci recentiores vocarunt, συνήθειαν, ῥογάλια, ἐπικόμβια, δοναϊκόν, κτητόρειον, ῥόγαν. Iſaacius in Nouella συνηθείας appellat, conſueta dona, περὶ τῶν συνηθειῶν ὑπὲρ χειροτονίας διδομένων. de donis quæ dantur pro ordinatione. Vet. Gloſ. Salarium, προχλώ, συνήθειαν, munus ordinarium. Andegiſus lib. 4. c. 47. de iniuſtis occaſionibus, & conſuetudinibus nouiter inſtitutis, ſicut ſunt tributa, & thelonea in media via. Venationem Amphitheatri, & Circi Metellus in Quirinalibus ab Ionibus profectam, & Iona dictam putat. Eius verba ſubiiciam in ludis ſæcularibus Decii,

Præbent applicitas quoque
Ludi forte feras Iona plurimas,
Quæ donaria publica
Nomen ducta trahunt Ionio mari.
Pantheræ, tigrides, leo,

Campos innumeri ſanguine Martios
Pardi, lynx, aper imbuunt.
Iuſumunt hominum prælia beſtiæ,
Id perpes faceret dies,
Ludi parturiunt omne genus ſuum,
Totis rebus & artibus,
Vrbs annum ſenij concelebrat ſui.

His quæ adhuc dicta ſunt pauca ſubiiciam, quæ mihi exciderant. Roga militibus in auro ſoluebantur. Si pars in auro, pars in armis, pars in veſtimentis ſolueretur, milites indignè rem tulerunt. P. Diaconus lib. 17. Mauricius iuſſit Petro prætori vt tertiam portionem rogæ in auro Romanis acciperet, & tertiam in armis, & aliam tertiam in veſtimentis diuerſis, quod duriùs milites accepere. lib. 24. Dum roga penes Strymonem amnem populo diſtribueretur, irruentes Bulgares hanc ademerunt. Auri libræ centum & mille fuere. Moneta illa aurea imperatoris imagine ſignata erat. Ruffinus quia ſua imagine excuderat vt, tyrannus interemtus. Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

Atria regifico iuſſit ſplendere paratu
Exceptura dapes, & quod poſt vota daretur
Inſcribi propriis aurum fatale figuris.
Ipſe ſalutatum reduces poſt prælia turmas
Iam regale tumens, & principe celſior ibat.

Diaconus li. 24. Sarraceni Leoni prætori Armeniacorũ deferenti thematis rogam hanc abſtulerũt, cum multitudine populi copioſa, talẽta erãt 16. libræ mille trecẽtæ. Ipſe imperator interdũ aurum manu ſua in milites diuiſit, manu ſua numerauit. Theodorit. li. 3. c. 16. Iulianus

τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος διανέμων χρυσίον, ἐκαθέσθη μὲν αὐτὸς ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ. προὔθηκε δὲ παρὰ τὸ ἔθος βωμὸν ἀνθράκων πλήρη. προσέταξε δὲ τὸν χρυσίον κομιζόμενον ἕκαστον πρότερον ἐπιθεῖναι τῷ βωμῷ τὸν λιβανωτὸν, εἶτα χρυσίον παρὰ τῆς αὐτοῦ κομίσασθαι δεξιᾶς. Militaribus numeris aurum ex more veteri diuidens ſedit in regia ſella. Propoſuit autem præter morem aram carbonibus plenam, iuſſitque vt qui accepturus eſſet aurum, prius in aram tus inderet, deinde aurum ipſius manu acciperet. Simocata lib. 3. c. 4. ἐπιγινομένου δὲ ἦρος, ἡ κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῦ χρυσοῦ διανομὴ τῷ μαξίμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξεπέμπετο. Veris initio imperator ex more miſit aurum ad Maximum, quod in milites tribueretur. lib. 8. fine., τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπιβατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρείχετο. Die inſecuta donatiuũ dedit exercitibus ob imperij auſpicia. καὶ οἷα νεφέλην χρυσῆν ὑετίζουσαν τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ἐκπομπὴν τοῖς ἐντυγχάνουσι κατομβρίσατο. Phocas fecit quaſi nubem quæ in imbrem aureum ſolueretur, & regij theſauri profuſam pluuiam occurrentibus aſperſit. P. Diaconus lib. 11. Cum veniſſet tempus quo imperialia milites ſolent dona percipere, hoc enim agitur plærumq; die Kal. Ianuariarum, & natali pricipum & vrbium regiarum, Iulianus exquiſiuit quatenus eos ſimpliciter ex priſca cõſuetudine fallere poſſet. Iuſſitq; vt vnuſquiſque ad manus imperatoris accedentium ab officiis admonitus primo incenſum offerret. Erat enim ante eum tus poſitum & ara, ſecundum antiquam Romanorum conſuetudinem. Imo præter conſuetudinẽ id factum docet Theodoritus. Sozomenus l. 5. c. 17. De congiario quod plebi datũ Claudian. Honor. 6. conſ.

Tecum prælarga vocauit
Ditandas ad dona tribus.

Caniſcium Conſtantinus Porphyrogenitus vocat in Chorographia, μετὰ μεγάλου κανισκίου. Plin. Panegyr. Locupletatas tribus, datumque populo congiarium totum, cum donatiui partes milites accepiſſēt. Quantæ curæ fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret. Datum eſt his qui poſt edictū tuum in locum eraſorū ſubditi fuerant, æquatique ſunt cæteris illi etiam quibus non erat permiſſum. Hypatiam iactare dicebantur, licet non eſſet id tēporis cōſules, cum largitionem facerent. Diaconus lib. 2. Cum Copronymus duos è filiis ſuis Cæſares fecit, & tertium nobiliſſimum, ita proceſſerunt, iactantibus imperatoribus hypatiam, & trimiſia, & hemiſia, & numiſmata noua vſq; ad magnam eccleſiam. Idem lib. 23. Paſchalis feſtiuitatis ſecunda feria proceſſit Irene à ſāctis Apoſtolis in curru aureo vecta, qui 4. albis equis trahebatur, & à 4. patriciis tenebatur, Bardanio videlicet prætore Thraceſiorum, Siſinnio prætore Thraciæ, Niceta domeſtico ſcholarum, & Conſtantino Boyla iactans liberaliter hypatiam. Euſebius lib. 4. Conſtant. ταῖς δὲ τῆς σωτηρίου ἑορτῆς ἡμέραις, diebus ſalutaris celebritatis paſchæ tota nocte lāpades accenſæ. διαλαμψάσης δὲ τῆς ἕω, τὰς σωτηρίας εὐεργεσίας μιμούμενος, πᾶσιν ἔθνεσι, λαοῖς τε καὶ δήμοις τὴν εὐεργετικὴν ἐξήπλου δεξιάν, πλούσια πάντα τοῖς πᾶσι δωρούμενος. Mane die Paſchatis ſub ortum auroræ imitatus beneficia Seruatoris Chriſti, omnibus gentibus & populis, beneficam dexteram expandit, omnia opulenta omnibus donans. Agathias lib. 4. Ioānes miſſus eſt à Iuſtiniano, vt omnia

quę illic geſta erant, exactè nuntiaret, & milites qui fortes ſe præbuerant, muneribus regiis acciperet. ἐφ' ᾧ ἕκαστά τε πεύσομαι εἰς τὸ ἀκριβὲς διαγγεῖλαι, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας τοῖς βασιλείοις δώροις φιλοφρονήσασθαι. Diaconus lib. 24. Nicephorus exercitum priuatum roga deſeruit. Conſulum propriè fuit hypatia, imperatorum roga. Diacon. lib. 17. Ipſi prætores ſparſere pecuniam non ſtata die, ſed arbitratu ſuo, quoties libitum eſt l. 2. C. de offic. præt. Inſtit. de rer. diuiſ. §. hoc ampl. Martianus ſparſiones illas conſulares vetuit l. 2. C. de conſulib. rettulit Iuſtinianus Nouel. 105. Leo Nouel. 94. Suidas, δωνατικὴ διάδοσις ἡ διδομένη παρὰ τοῦ βασιλέως τοῖς στρατεύμασι. Donatiuum milibus ab Imperatore.

De Imaginibus Imperatorum. CAP. XIII.

IMagines vbique gentium viris fortibus poſitas ad memoriam propagandam, nemo eſt qui ambigat. Imagines autem Romæ fuere pedeſtres, equeſtres, curules, militari habitu, vel ciuili. Macrinus duas ſtatuas equeſtres, pedeſtres duas habitu militari, ſedentes ciuili cultu duas Caracallo poſuit, vt Capitolin. Auguſtum iuuenem Senatus honorauit equeſtri ſtatua, quæ hodiéque in roſtris poſita ætatem eius ſcriptura indicat, qui honor non alij per trecentos annos, quam Syllæ, Pompeio, & Cæſari contigerat, ait Velleius Paterc. volumine 2. Camillo & Mænio conſulibus equeſtres ſtatuæ in foro poſitæ ſunt, rara illa ætate res, auctore Liuio li 8. Alexander Seuerus ſtatuas ſummorum virorum in foro Trajani collocauit, vndiq;

translatas statuas colosseas, vel pedestres nudas, vel equestres D. Imperatoribus in foro Neruæ, quod transitorium dicitur, locauit, omnibus cum titulis & columnis æneis, quæ gestorum ordinem continerent, exemplo Augusti, qui summorum virorum statuas in foro suo è marmore collocauit, additis gestis, vt Lãpridius. Augusti statuam eo loco positam iussit transferri Claudius, ne aut semper aspiceret cædes in amphitheatro, aut semper velata esset, ait Dio, lib. vlt. quia velabantur, ne cædes spectarent. Imagines imperatorum στεφάνοις καὶ δάφναις κεκοσμημένας αὐτοί τ' εὐφήμουν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἠξίουν γνωρίσαι, καὶ εὐφημῆσαι, Coronis & lauro ornatas, & ipsi faustis acclamationibus prosequebantur, & milites nosse, ac prosequi volebant, ait Herodianus. Tacitus lib. 14. Octauiæ imagines gestant humeris, spargunt floribus. Coronas enim & flores à plebe spargi iam olim solitos indicat Liuius lib. 33. vt ruente, inquit, turba in vnum, coronas lemniscosque iacientium, haud procul periculo fuerit. Aurati principum vultus, auratæ pilæ impositi prouinciarum rectoribus, & præfecto prætorio pro insignibus proponebantur, in Notitia imperij. Suetonius in Tiberio c. 26. Imagines principum sacri vultus l. 1. C. de publica lætit. Si sacros vultus inhiantibus populis inferimus, hos sine immodico pretio nuntiari, excipique sancimus. Labrata vocantur. Martianus l. 5. ad leg. Iul. majestat. C. de statuis & imag. Ambrosius lib. 6. c. 9. Examer. Principum capita, & ducti vultus de ære adorantur. Nazarius Panegyr. Cõstant. Aboleri hic vultus (à Maxentio) non potest, vniuersorum pectoribus

infixus eſt, nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fucis renitet. l. penult. C. de ſtatuis & imagin. & l. 2. l. ſi quando. C. de opere pub. Plinius lib. 10. ep. ad Trajan. Cum imagini tuæ, quam propter hoc iuſſeram cum ſimulacris numinum afferri, ture ac vino ſupplicarent, omnes imaginem tuam & Deorum ſimulacra venerati ſunt. Labratum veteres gloſ. φίλημα βασιλικὸν, ἀσπασικὸν βασιλέως interpretantur, oſculum imperatoris. Optatus Mil. lauratis, & iconibus quæ mittuntur ad ciuitates vel regiones, obuij adeunt populi cum cereis & incenſis, non cera perfuſam tabulam, ſed imperatorem honorantes. C. de publ. lætit. nunt. l. quicquid noſtrorum nuntiari cæpit proſperorum, vt bella ſi deſinunt, ſi oriuntur victoriæ faſtis, ſi honor datus fuerit regalium trabearum vel conſulũ, compoſitæve pacis erit offerenda tranquillitas, ſi ſacros vultus inhiantibus forte populis offerimus, &c. l. 4. C. Theodoſ. lib. 8. tit. xi. Eclog. 56. Baſili. οἱ τὰς δημοσίας ἱλαρείας, εἴτ' οὖν χαρμόσυνα ἐπιφερόμενοι, μηδὲν παντελῶς παρὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν λαμβανέτωσαν, εἴτε πολεμίων ἀναχώρησιν, εἴτε νίκην, εἴτε ὑπάτων ἀναγόρευσιν, εἴτε εἰρήνην γινομένην πρὸς τοὺς πολεμίους, εἴτε λαβράτον καταγγέλλοιεν. Qui inferunt publicas lætitias, & gaudia nuntiant, nihil omnino à prouincialibus accipiant, ſiue hoſtium diſceſſum, ſiue victoriam, ſiue conſulum renuntiationem ſiue pacem cum hoſtibus initam, ſiue labratum nuntiant. Labratum vocat ſacros vultus qui inhiantibus populis offerebantur, C. de publ. læt. nunt. Gregor. dial. ep. 1. ad Leon. Iſaur. καὶ τὰ λαυράτα σου κατεδέξατο. & ſacros tuos vultus receperunt. item, ῥίψαντες τὰ λαυράτα σου κατεπάτησαν, καὶ

ἀνασκαφὴν τοῦ προσώπου σου ἐποιήσαντο. Labrata tua ſolo afflicta pedibus calcarunt, & vultus tuos euerterunt. Labrata dicta ſunt à labris adorantium ea, & oſculantium. Laurata fortè imagines lauro coronatæ, vt ſupra Herodianus. Conſtantinopoli in circo variæ fuere ſtatuæ, de quibus olim egimus libro de circo. Cedrinus, ἐπληρώθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας ὁ Αὐγουστίων, καὶ ἀνετέθη ἡ στήλη τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφιππος, κατέχουσα τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ μῆλον σφαιροειδές, ὡς τῆς γῆς ἁπάσης αὐτοῦ κυριεύοντος, τὴν δὲ δεξιὰν ἀναπεπταμένην ἔχουσαν καὶ οἱονεὶ Πέρσαις διακελευομένην, στῆναι. Perfecta eſt, inquit, magna columna ærea Auguſtion dicta, & impoſita eſt ſtatua Iuſtiniani equeſtris, læua pomum orbiculatum complexa, quaſi vniuerſæ terræ ipſe dominus eſſet, dextera extenta quaſi Perſis imperaret, vt quieſcerēt. Sed & clypei fuere pro imaginibus, quę in ſcutis expreſſæ. Scutis enim, qualibus ad Trojam pugnatum eſt, cōtinebantur imagines, vnde & nomen habuere clypeorum, non vt peruerſa grammaticorum ſubtilitas voluit à cluendo, ait Plinius. In præda Haſdrubalis clypeus argēteus repertus cum imagine ipſius, Liuio teſte lib. 25. Capitolinus in Antonino, clypeum Hadrianus magnificentiſſimum poſuit, ſacerdotes inſtituit. Horum clypeorum origo Romæ ab Appio Claudio. Plinius, Suorum vero clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit Appius Claudius, ſi priuatum vſum ſpectas, anno vrbis 259. Alexandriæ σεβάστιον fuit, vbi clypei ſacri Cæſari cum titulo ſine imagine ſculpta, vt Philo. Sueton. in Caligula c. 16. Caligulæ decretus eſt clypeus aureus, quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent,

pueris

pueris laudes eius canentibus. Tacitus lib. 2. cum censeretur clypeus auro & magnitudine insignis inter auctores eloquentiæ Germanico. Suetonius, Clypei & imagines Domitiani coram detractæ. Clypei qui gradatim vexillis & signis legionum erant affixi, habebant προτομαὶ imperatorum. Iosephus scribit προτομαὶ καὶ σημαῖαι, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ, imagines Cæsaris, caussas tumultus in Iudæa fuisse. προτομαὶ erant imagines Cæsarum in orbe æneo, aureo, argenteo, collo tenus expressæ. Charisius clypeum neutro genere imaginem significare ait. προτομαὶ vulgo medailles. Trebellius in Claudio, illi clypeus aureus, vel vt grammatici loquuntur, clypeum aureum, Senatus iudicio in curia positum est, vbi etiam nunc videtur, expressa thorace vultus eius imago. Vetus inscriptio, Huic decuriones funus publicum, statuam equestrem, clypeum argenteum, locũ sepulturæ decreuerunt. Asinius lib. de prouinciæ hæredibus, imaginis clypeum dixit masculino genere. Clypeus, inquit, prætextæ imaginis positus. Philo de legatione, Pilatus ἀνατίθησι ἀσπίδας μήτε μορφὴν ἐχούσας, μήτε ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων, ἔξω τινὸς ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἣ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τόν τε ἀναθέντα, καὶ ὑπὲρ οὗ ἡ ἀνάθεσις. Suspendit clypeos sine imagine, aut alio quod vetitum esset, præter inscriptionem necessariam, quæ duo indicabat, quis & cui posuisset. Statuam auratam, quæ prima omnium in Italia statuta est, patri Glabrioni filius posuit, vt Liuius lib. 40. Adhelmus imaginem in thorace expressam vocat thoracida. Rufinus lib. 11. histor. eccles. c. 29. thoracas. Constantinus Porphyrogennetæ ἀνάγλυφα, μινσούρια, mensulas argenteas ex-

ſculptas, quæ in parietibus erant inſtructæ. Rufinus thoraces Serapidis ea mente dixit. Valafrid. Strabo c.8. de reb. eccl. Conſtantinum imperat. per thoracidas Apoſtolorum, quod ipſos in viſioni viderit, cognouiſſe. vir doctus ignorat quæ ſint thoracides. ſunt vultus D. Petri. Prudentius in Laurentio, Capita in nummo vocat ænigmata. Philo tamen ἀσπίδας ἀγράφους dixit in legat. ad Caium. lib. 1. Machab. c.14. 15. ἀσπίδες ἄγραφοι. clypei non picti. Caper, clupeum imago, clypeus ἀσπίς. Plinius lib. dubij ſermonis ſecundo, indiſtincto genere ait, ſed litera differre, vt pugnatorium per i clipeum dicamus, quod eſt à clepere, id eſt celare, dictum, imaginem vero per u, à cluendo. Sed hæc differentia mihi diſplicet, propter communionem i, & u litterarum. Trebellius in Claudio. Illi, quod nulli antea populus Rom. ſumptu ſuo in Capitolio ante Iouis Opt. M. templũ ſtatuam auream decem pedũ collocauit. Illi totius orbis iudicio in roſtris poſita eſt columna cum palmata ſtatua ſuperfixa, librarum argenti mille quingẽtarum. Trajano tamen in veſtibulo Iouis O. M. ſtatuę & æreæ & argenteæ poſitæ ſunt. Ipſi etiam Domitiano ſtatuæ argenteæ, & aureæ in Capitolio poſitæ. Plin. Panegyr. Tuam ſtatuam in veſtibulo Iouis O. M. vnam, alterámve, & hanc æream cernimus. At paulo ante aditus omnes, omnes gradus, totáq; area, hinc auro, hinc argẽto relucebat. Sueton. Domitiano. Statuas ſibi in Capitolio non niſi aureas & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi. Valerius Maxim. l. 8. c.14. Imaginẽ in cella Iouis Opt. M. poſitam Africano, quæ quotieſcunque funus aliquod Corneliæ genti

celebrandum eſt, inde petitur, vnique illi inſtar atrij Capitolium eſt. In Curia effigies ſuperiori Catoni, vnde educitur in funeribus Catonum. Imperatorum certè imagines non ſequebantur funus gentilium. Dio, ἀπεῖπον μηδεμίαν εἰκόνα καίσαρος ὡς θεοῦ ὄντος ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐκφοραῖς πέμπεσθαι, ὅπερ ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ ὅτε ἔτι ἐγίγνετο. Vetitum ne qua Cæſaris imago, vt qui Deus eſſet, in exſequiis gentilium ſequeretur, quod ab antiquo hodiéque ſeruatur. Idem de Auguſto, καὶ ὅπως μήτε εἰκὼν αὐτοῦ ἐν ἐκφοραῖς τινος πομπεύῃ, vt ne imago Auguſti in pompa funeris cuiuſquam ſequeretur. Sed & flagitioſorum hominum imagines non ſequutæ funus. Cotta cenſuit ne imago Libonis, vt flagitioſi, exſequias poſterorũ comitaretur. In Circum vero curru elephantino imagines imperatorum, & imperatricum delatas oſtendimus libro de Circo. καὶ χρυσῆν εἰκόνα τοῦ Περτίνακος ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸν ἱππόδρομον εἰσάγεσθαι, Auream imaginem Pertinacis curru elephantum in circum inferri. καὶ ἐς τὸ θέατρον χρυσῆν εἰκόνα τῆς Φαυστίνης ἐπὶ δίφρου ἀεὶ εἰσφέρεσθαι, καὶ ἐν τῇ προεδρείᾳ ἐν ᾗ ζῶσα ἐθεᾶτο τίθεσθαι. & in theatrum auream imaginem Fauſtinæ in ſella ſemper ferri, & in eo loco poni vnde viua ſpectabat. Plinius lib. 34. c. 4. & 5. Græca res eſt nihil velare, at Romana, & militaris thoracas addere. Equeſtres ſtatuæ à Græcis ortæ, ſed illi celetas tantum in certamine ſacro victores. poſtea vero, & qui bigis, vel quadrigis viciſſent. Vnde & noſtris currus in his qui triũphauiſſent. Serum hoc, & in his non niſi à D. Auguſto ſeiuges, ſicut & elephanti. Statuæ autem, vt ibidem docet Plinius, quo plurium pedum eſſent eo fuere magis honorificæ.

Omnium honoratissimæ colosseæ. Nam deorum statuæ legitimum statum hominis ter ferè continebant, Heroum bis, Regum & imperatorum istis erant breuiores. vt imago Claudij à Senatu posita decem pedum, & vt plurimum ad exemplar earum quæ Diis positæ essent fiebant, vt ex Iosepho supra ostendimus. Colosso illi à Charete facto, quē 107. altitudinis pedes habuisse vult Cassiodorus, Nero caput suum, vt loquitur Plinius, vel vt Spartianus in Hadriano, vultum suum imponendum curauit. Plinius ei Vespasianum Solis caput imposuisse demto capite Neronis scribit. Spartianus, Hadrianum hoc simulacrum post Neronis vultum, cui dicatum fuerat, Soli consecrasse. De statuis triumphalibus Iuuenal. sat. 7.

Huius enim stat currus aheneus, albi
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens, curuatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatur prœlia lusca.

Sub imperatoribus prouinciarum rectoribus imagines poni sine imperiali beneficio non potuerunt. Imagines in signis vt plurimum argenteæ fuere, quia color argenti clarior, quæ ferebantur ab imaginiferis. Et vt milites in exercitu, sic domi quisque imperatorum qui probarentur imagines colebat. Impp. Arcad. & Honorius A.A. Si quis iudicum accepisse æneas vel argenteas vel marmoreas statuas extra imperiale beneficium in administratione positus detegetur, emolumenta quæ accepit in ea po-

ſitus dignitate quam polluit, cum extortis titulis, vel præſumptis in quadruplum fiſco noſtro inferat. C. de ſtatuis & imag. Quoties ſtatuæ vel imagines imperatorum erigerentur diebus feſtis, vel communibus, rectores prouinciarum aderant, & adorabant; priuati tamen pecunias conferre non cogebantur. Si Rectori prouinciæ ſtatua beneficio principis, à quo poſtulata erat, poneretur, ipſius rectoris expenſis ponebatur. Libera Republica Proconſulibus bene meritis & ſtatuæ & templa in prouinciis poſita, Romæ ex Senatus vel populi decreto. Iuuenalis ſat. 8.

Et ſtantes in curribus Æmilianos.

Tripedaneæ primum poſitæ. Plinius lib. 34. Equeſtres fœminis poſitæ, vt Clœliæ. Cicero imaginem laureatam commemorat pro Murena. Capitolinus in Maxim. Maximo, Balbino, & Gordiano ſtatuas cum elephantis decernimus, currus triumphales decernimus, ſtatuas equeſtres decernimus. In ſignis & vexillis militaribus imagines imperatorum affixæ. Arrianus in Epicteto, τὰ σημεῖα τῆς ἐπιλέκτου στρατίας ἄετες, εἰκόνες βασίλεοι, στέμματα πάντα χρυσᾶ ἀνατεταμένα ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. Signa exercitus lecti, aquila, vultus ſacri, coronamenta omnia aurea extenſa in haſtis argentatis. Suetonius Tiberio, c. 48. Munera Syriacis legionibus dedit, quod ſolæ nullam Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent. Vultus illi erant clypeoli infra crucem haſtæ adnexi. Tertullianus, omnes illi imaginum ſuggeſtus in ſignis monilia crucium ſunt. Plinius lib. 23. Color argenti clarior eſt, magiſque diei ſimilis, & ideo

militaribus signis familiarior, quoniam is longius fulget. Vegetius lib. 2. c. 6. Prima cohors imagines imperatorum, id est, diuina, & præsentia signa veneratur. Imaginarij, imaginiferi, qui portant imagines imperatorum. Capitolinus, in Maximo & Balbino, legiones ipsæ & auxilia, vbique terrarum iam vestros vultus adorant. in Marco, Sacrilegus iudicatus qui eius imaginem in sua domo non habuit. Vopiscus, probum consecrandum vultibus. in Tacito, edicto principum iussi omnes, vt Aurelianum pictum haberent. Principes autem vt primum creati, imagines suas Romam, & in alias ciuitates mittebant, quæ si admitterentur, in eorum verba iurabant. Zozimus, ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ δεχθείσης κατὰ τὸ σύνηθες. Constātinus cum à militibus Cæsar renuntiatus esset, imagines eius Romæ receptæ sunt. Maxentius Carthaginem & Libyam τοὺς τὴν εἰκόνα τῆς αὐτοῦ περιοίσοντας ἔπεμπεν, ὅπερ γενέσθαι κωλύσαντες οἱ αὐτόθι στρατιῶται, misit qui imagiuem suam perferrent, quod milites qui tum illic erant prohibuerunt. Cornelius Gallus quod Augusto viuo imagines suas vbique per Ægyptum posuerat à Senatu damnatus est, ait Dio. Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἐδέχετό τε βασιλέα μάξιμον εἶναι, καὶ εἰκόνων αὐτῷ κοινωνεῖν. τὴν μαξίμου εἰκόνα δεῖξαι τοῖς ἀλεξανδρεῦσιν ἐπέταξεν, ἀναθεῖναί τε δημοσίᾳ ταύτην. Theodosius Imperator admisit, vt Maximus secum imperij ac statuarum particeps esset. Mandauit vt Alexandrinis imago Maximi ostenderetur, & publicè poneretur. Herodianus lib. 8. Aquileienses προθέντες τὰς εἰκόνας μαξίμου, καὶ βαλβίνου, γορδιανοῦ τε καὶ καίσαρος στεφάνοις καὶ δάφναις κεκοσμημένας αὐτοί τε εὐφήμουν. propositis imaginibus Maximi, Balbini, &

Gordiani Cęſaris,quas coronis &lauro ornarant,acclamabant,& milites hortabantur, vt agnoſcerent, ſalutarentque. ornari enim lauro imagines moris fuit, vt monuimus. Dio de Iulio Cæſare, εἰκόνας μετὰ στεφάνων τῶν ἐπὶ τοιούτοις νενομισμένων ἱδρύσαντο. Imagines cum coronis quæ in talibus ſolent, Iulio poſuerunt. Tacit. lib. 14. Imagines Octauiæ ſpargunt floribus,foroq; ac templis ſtatuunt. Martialis lib. 10. e. 32.

Hæc mihi quæ colitur violis pictura, roſiſque.

Arrianus lib. 1. diſſertat. epict. c. 19. πάντες με θεραπεύουσι. καὶ γὰρ ἐγὼ τὸ πινάκιον θεραπεύω, καὶ πλύνω αὐτὸ καὶ ἐκμάσσω. omnes me obſeruant. Etenim tabulã in qua eſt imago imperatoris colo, lauo, detergo. Herodian. καὶ τὰς μὲν τοῦ μαξιμίνου τιμὰς καθῄρουν, εἰκόσι δὲ, καὶ ἀνδριάσι γορδιανοῦ τὰς πόλεις ἐκόσμουν. Et honores quidem Maximini detrahebant, imaginibus autem & ſtatuis Gordiani vrbes ornabant. Argenteas & aureas Domitiano ſtatuas poſitas docuimus. Macrinus ſibi argenteam ſtatuam poni ſupra quinque pondo, vel auream ſupra tria vetuit. καὶ μηδεμίαν εἰκόνα μήτε ἀργυρέαν ὑπὲρ πέντε λίτρας, μήτε χρυσῆν ὑπὲρ τρεῖς, ait Dio. Eæ ſignis militaribus affigebantur, ſi probaretur imperator; ſi exauguratus eſſet, detrahebantur. Ita cum milites Iulianum Didium Imperatorem renuntiaſſent, τά τε σημεῖα ἄραντες, καὶ τὰς ἐκείνου εἰκόνας ἀποκαταστήσαντες περιπέμπειν ἐπειρῶντο, ſignis ſublatis, impoſitiſq; illius imaginibus deducere hominẽ tendunt, ait Dio. Contra, Vitellij imagines ſuſtulerunt è ſignis, ἀπὸ τῶν σημείων καθεῖλον, vt Xiphilinus. Ea fuiſſe diximus ſcutula ſignis affixa, quæ milites adorabant Milites, ait Herodianus lib. 8. Maximini εἰκόνας ἐκ τῶν σημείων κατα-

ἀπῶσι, imagines vellunt è ſignis,& Aquileiam à ciuibus ea lege admittuntur, vt ante imagines Maximi, Balbini, & Gordiani adorarent. Capitolinus in Maxim. idem oſtendit, imagineſque imperatorum adorari ſolitas monet, priuſquā in eorum verba iuraretur. Artabanus aquilas & ſigna Romana, Cæſarumque imagines adorauit, vt Sueton. in Calig. c.14. Imagines Antonini philoſophi per omnes ferè domos fuere, vt Capitolin. Chryſoſtomus εἰς τίμιον σταυρόν. βασιλέως ἀπόντος εἰκὼν βασιλικὴ πληροῖ χώραν βασιλέως, καὶ προσκυνοῦσι ἄρχοντες, καὶ ἱερὰν νουμηνίαν ἐπιτελοῦνται, καὶ ὑπαντῶσι δῆμοι, καὶ προσκυνοῦσι, οὐ πρὸς τὰς εἰκόνας βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὸν χαρακτῆρα βασιλέως, οὐκ ἐν τῇ φύσει παραγενόμενον, ἀλλὰ ἐν τῇ γραφῇ παραδεδομένον. Rege abſente imago regis locum eius implet, eam magiſtratus adorant, & ſacram feſtiuitatem celebrant, & populi obuiam procedunt, & adorant, non quia belle imago picta eſt, ſed quia vultum principis exprimit, non reipſa præſentē, ſed penicillo graphicè depictum. Tiberius coli per theatra & fora effigies Seiani, interque principia legionum ſinebat, vt Tacit. lib. 4. Quia honorem in ſtatuis habitum hominibus nonnulla religione Deorum conſecrari putant, ait Cicero 4. in Verrem. Imagines Ariſtogitonis, & Harmodij appulſas Rhodij cum in hoſpitium publicè inuitaſſent, ſacris etiam puluinaribus collocarunt, narrante Valerio Max. lib. 2. c. 10. Vitellius Artabanum coëgit θῦσαι ταῖς τοῦ Αὐγούστου, τοῦ τε Γαΐου εἰκόσι, quòd ſupra ex Suetonio, & iam ex Dione monemus. Tacitus lib. 1. Tua, D. Auguſte, cælo recepta mens, tua pater Druſe imago, tui memoria iiſdem iſtis cum militibus. Quia imago Druſi

Drusi patris Germanici in signis culta. Non enim solius imperatoris, verum & aliorum qui in imperio secundas tenerent, imagines in signis cultæ sub Tiberio, quod postea vetitum. Imaginibus illis imperatorum qui honorem non habuisset, maiestatis postulatus est. Zeno Veronensis serm. de spe, fide, & carit. Si inclyti cuiusquam regis, hominis tamen, vultus quiuis vlla violauerit ratione, nonne cõtinuo velut sacrilegij commissi capitales pœnas luit? Plinius lib. 33. c. 3. Imaginem principis in annulo argenteo gerebant, qui per libertos ad Claudium imperatorem admittebantur. Spartianus, Damnati sub Commodo qui vrinã in eo loco fecerant, in quo statuæ aut imagines erant principis, & qui coronas imaginibus eius detraxerant, vt alias ponerent. Eæ imagines vt plurimum expressæ erant ad exemplar nobilis alicuius simulacri Deorum, vt Iouis Olympici, & Iunonis Argiuæ, ait Iosephus c. 10. lib. 16. Origin. Ideo vel in templis, vel in foro, & loco illustri eæ ponebantur. Senatus Marco & Faustinæ decreuit argenteas statuas Romæ in templo Veneris, arámque exstrui, in qua Virgines omnes quæ nuberẽt in vrbe vna cum sponsis sacrificarent. ἔν τε τῷ ἀφροδισίῳ τῷ ῥωμαϊκῷ εἰκόνας τὰς γυναῖκας ἀνατεθῆναι, ait Dio apud Xiphil. Caligula τὸν ἀνδριάντα ἐκείνου κατὰ πόλεις ἐν τοῖς ναοῖς ἀπέστειλε (vulgo κατὰ πόλιν, male) καθιδρύσασθαι, καὶ εἰς τὸν ἱεροσολύμων ναόν, statuam suam per vrbes in templis ponendum misit, atque adeo ipso Hierosolymitano templo, vt Suidas. Vetuit Tiberius sibi imagines, & templa poni. καὶ ὅτι οὔτε τέμενισμα αὐτῷ ἐτεμενίσθη, οὔτ᾽ εἰκόνα ἐξῆν αὐτοῦ οὐδενὶ στῆσαι, vt Dio. In rostris statuæ vt plurimum positæ. Cicero 13. Philip.

Statua in roſtris Lepido cum inſcriptione præclara. lib. 1. Digeſt. tit. 2. Sulpitius cum in legatione periiſſet, ſtatuam ei populus Rom. pro roſtris poſuit, hodiéque exſtat pro roſtris Auguſti. Lucio item Antonio ſtatuã inauratam, in qua inſcriptum quinq; & triginta tribus patrono populi Rom. Cic. Philip 6. Idẽ pro Deiotaro, Ad ſtatuam nullus eſt locus roſtris clarior. Capitolinus in Gordianis, His in Senatu lectis, quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ ſunt, vtpote qui Perſas viciſſet, vt triumpho Perſico triumpharet. Conſtantinopoli ſtatuæ imperatorum & imperatricum in circo cum acclamatione & plauſu ponebantur. Sozomenus lib. 8. c. 8. ἀνδριάντος ἀργυροῦ τῆς τοῦ βασιλέως γαμετῆς ἐπὶ πορφυροῦ κίονος ἀνατεθέντος, ὅς καὶ νῦν ἐστὶ πρὸς μεσημβρίαν, ἔνθα ποτε καὶ δημώδεις θέαι ὀρχηστῶν τε καὶ μίμων ἐνθάδε ἐπετελεῖτο, ὡς ἔθος ἦν τότε ἐπὶ τῇ ἀνακλήσει τῶν βασιλικῶν εἰκόνων. Statua argentea vxoris Imperatoris in columna porphyretica poſita, quæ nunc eſt ad meridiem, plauſus & publica ſpectacula ſaltatorum & mimorum ibi fiebant, vt moris erat, cum imperatoris imagines renuntiarentur. Statuas virorum illuſtrium Auguſtus ex area Capitolina in Martium campum deportarat, quas euertit Caligula. Sueton. lib. 4. c. 34. Statuas virorum illuſtriũ ab Auguſto ex capitolina area propter anguſtias in Martium collocatas ita ſubuertit, atque diſiecit, vt reſtitui ſaluis titulis non valuerint. Formulæ titulorum variæ. Cicero lib 12. ep. ad famil. 3. In ſtatua quam poſuit in roſtris inſcripſit, parenti optimè merito Philip. 6. Equeſtrem ſtatuam in auratam quinque & 30. tribus patrono pop. Rom. In baſi titulus adſcriptus. Sueton.

in Domitiano c. 18. E basi statuæ triumphalis titulus excussus vi procellæ in monimentum proximum decidit. Horat. lib. 3. Od. 24. *Si quæret pater vrbium*
Subscribi statuis.

In Vitellio c. 3. Suet. Statua pro rostris cum hac inscriptione, pietatis immobilis erga principem. In vna Herculis tunicati statua tres titulos fuisse docet Plin. lib. 34. c. 8. Decreta statua Suffetiæ virgini, vt poneretur vbi vellet. Herodian. lib. 1. Maximæ statuæ Colosseæ, quam colunt Romani solis imaginem ferentem, caput sustulit, & suum superimposuit Commodus, cum subscripsisset in basi non vt moris est imperatorias & patritas appellationes, sed pro Germanico inscripsisset, qui mille gladiatores vicit. ἐπιγράψας τῇ βάσει οὐχ ὡς εἰώθασι βασιλικὰς, καὶ πατρῴους προσηγορίας, ἀντὶ δὲ Γερμανικοῦ, μονομάχους χιλίους νικήσαντος. Sæpe subscribebâtur hæ litteræ, H. C. I. R. Honore contentus impensam remisit. vel H. A. I. R. Honore accepto impensam remisit. vel H. C. I. S. P. Honore contentus impensa sua posuit. item L. D. D. D. locus datus decreto decurionum. Sæpe adscriptum titulis, datas sportulas aut epulum in statuæ dedicatione. Perusij est inscriptio statuæ Antonino positæ ab Egnatio Festo, cum ei plebs vrbana ludos edenti publicos, ad statuam ponendam pecuniam obtulisset, is honore contentus impensam remisit, & impetrata venia ab ordine Perusinorum Opt. Maximoq; principi de sua pecunia posuit, cuius ob dedicationem dari iussit ab herede suo decurionibus singulis HS IIII. N. Plebi HS II. N. L. D. D. D. In lapide Hispaniensi, Pietati Augustæ L. Lucretius Fuluianus Flamen Col.

Immunium Prouinciæ Beticæ, Pontifex perpetuus domus Augustæ T. P. I. ex argento proprio ob honorem pontificatus, Lucretia. L. filia Campana Flam. perpetua domus Augustæ editis ad dedicationem scenicis ludis per quatriduum, & Circensibus, & epulo diuiso posuit. Huic dono Lucretia Campana amplius nomine suo coronam auream adiunxit. Zonaras in Arcadio scribit eum ἐν τῷ ξηρολόφῳ ἀνεγεῖραι κίονα, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἀνδριάντα οἰκεῖον ἱδρύσαι, columnam in Xerolopho excitasse, & super statuam propriam statuisse. Galerius filios suo participes honoris regij fecit, voluitque vt in tabulis & picturis consecrarentur eorum vultus. τῆς βασιλικῆς τιμῆς, τῆς τ' ἐν πίναξι καὶ γραφαῖς ἀναθέσεως πεποίηντο κοινωνούς, ait Euseb. lib. 9. Histor. eccles. sub fin. lib. 1. c. 1. de vita Cōstantini, cera pictos imperatores, picturis adumbratos, simulacris è varia materia expressos, tabulis & columnis delineatos vt ad immortalitatem consecrarentur. καὶ οἱ μὲν σκιαγραφίαις, κηροχύτου γραφῆς ἄνθεσι. οἱ δὲ γλυφαῖς ὕλης ἀψύχου ἀνδρείκελα σχήματα τεκτηνάμενοι, οἱ δὲ κύρβεσι καὶ στήλαις βαθείας γραμμὰς ἐγχαράξαντες μνήμαις ὑπέβαλον αἰωνίοις τὰς τῶν τιμωμένων ἀρετὰς παραδιδόναι. Claudianus lib. 2. in Eutropium, cui beneficio principis variæ statuæ positæ,

multisque gemunt incudibus æra
Formatura nefas, hæc iudicis, illa togati,
Hic nitet armati species, numerosus vbique
Fulget eques, præfert eunuchi curia vultus,
Incestare vias cunctas hæc ora laborant.
Subter adulantes tituli, nimiæque leguntur
Vel matibus laudes, claro quod nobilis ortu,

Conuiua & Domini, quod maxima prælia solus
Impleat, & pariter miles, quod tertius vrbis
Conditor, hoc Byzas, Constantinusque videbunt.

Pilatus sub Tyberio νύκτωρ κεκαλυμμένας εἰς Ἱεροσόλυμα παρεισκομίζει τὰς καίσαρος εἰκόνας, σημαῖαι καλοῦνται. Eusebius lib. 2. nocte tectas infert Hierosolymam Cæsaris imagines, quæ signa dicuntur. Erant enim in vexillis & signis imagines imperatorum. Euseb. l. de vita Constant. describit labarum, & subiungit, τὸ δ' ὄρθιον δόρυ τῆς κάτω ἀρχῆς ἐπὶ πολὺ μηκυνόμενον ἄνω μετέωρον ὑπὸ τῷ τοῦ σταυροῦ τροπαίῳ πρὸς αὐτοῖς ἄκροις τοῦ διαγράφοντος ὑφάσματος, τὴν τοῦ θεοφίλου βασιλέως εἰκόνα χρυσῆν μέχρι στέρνων τῶν τ' αὐτοῦ παίδων ὁμοίως ἔφερε. Recta pertica ab inferiori parte alte extensa sublimis sub crucis vexillo, ad ipsas summas partes texti quo describitur, auream regis Deo cari imaginem ad pectus vsque, & ipsius filiorum similiter ferebat. Sunt illæ protomæ seu clypei de quibus supra egimus. Idem Constãtinus Romæ sub manu suæ imaginis statui iussit tropæum crucis. Signum item crucis eum continentem in dextera manu cum statuissent in loco maximè illustri Romæ, hunc titulum inciderunt verbis Latinis Romani, Constantinum hoc signo salutari vrbem à iugo seruitutis vindicasse, τοῦ σωτηρίου τρόπαιον πάθους (ait Euseb. lib. 9. c. 9. histor eccles.) ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνος ἀνατεθῆναι προστάττει. Item, τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἐπὶ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ ῥώμης δεδημοσιευμένῳ, ὑπὸ στήσαντες, αὐτὴν δὴ ταύτην ὑπογραφὴν ἐντάξαι ῥήμασιν αὐτοῖς τῇ ῥωμαίων ἐγκελεύεται φωνῇ. &c. Barbari apud se Constantino statuas posuerunt, & tabulas in quibus pictura vultus eius expressus

esset lib. 1. c. 1. de vita Constantini, καὶ βαρβάρων ἐθνῶν ἐθελοντὶ ἀσπαζομένων, ὥστε καὶ γραφαῖς εἰκόνων αὐτὸν παρ' αὐτοῖς τιμᾶν, ἀνδριάντων τε ἀναθήμασι. lib. 4. οἱ τῆς ἰνδῶν χώρας καθηγεμόνες, εἰκόνων γραφαῖς ἀνδριάντων τε αὐτοῦ ἀναθήμασι τιμῶντες. Indorum principes imaginibus & statuis eum honorarunt. Nicetas lib. 7. σημαίας αἳ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσι. Signa quę Imperatoris vultum delineant. P. Diaconus lib. 1. Constantinus Magnus suas imagines in templis poni præcepit. Eumenius Panegyric. Constant. Demens qui nesciebat, quacunq; fugerat, vbique numina vestræ diuinitatis esse, vbi vultus vestri, vbi signa colerentur. lib. 4. Constant. Euseb. in ipso palatio ad portas in imaginibus quæ positæ erant in superiori parte vestibuli stans rectus pingebatur, oculis in cælum erectis, manibus passis specie precantis. Vetuit imagines suas in tēplis idolorum poni, ne pictura eius errore eorum quæ vetita sunt, contaminaretur. ἐν ταῖς εἰς τὸ μετέωρον τῶν προπύλων ἀνακειμέναις εἰκόσι. Socrates lib. 1. c. 17. Helena misit partem crucis Dominicæ ad filium, qui credens omnino eam vrbem seruatum iri, vrbi pars illa seruaretur, in sua ipsius statua occultauit, quæ Constantinopoli in foro Constantini super porphyretica & magna columna posita est. ἐπὶ τοῦ πορφύρου καὶ μεγάλου κίονος ἵδρυται. Eudoxiæ Augustæ statua argentea in columna porphyretica tunicam habens. Stabat autem in suggestu alto. ἑστήκει δὲ αὕτη ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, ait Socrates lib. 6. c. 18. Iulianus Augustus in imaginibus suis quæ publicè exponebantur, Iouem exprimendum curabat, qui è cælo apparens coronam & purpuram imperij insignia sibi traderet, Martem autem & Mercurium in se

intuentes, & quasi ex oculorum coniectu testificantes eum esse, & eloquentia, & bellicis rebus bonum. διὰ μὲν εἶτα γε ἐκ τῦ ὑψηλοῦ περιφαινόμενον καὶ στέφανον καὶ ἁλουργίδα τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας περιέχοντα, ait Sozomenus lib. 5. c. 17. Anastasius statuam suam erexit ex ære in columna tauri, cum statua Magni Theodosij quæ prius ibi steterat cecidisset. vt Zonaras, ἔστησε στήλην οἰκείαν ἐν τῷ τῦ ταύρου κίονι. In flamulis fuit imago imperatoris. quare Constantinus Patricius vt castrum imperatoris esse ostenderet, flamula conto infixa supra muros castri statuit. πατρίκιος κώνστας εἶχε περὶ ἑαυτοῦ τὸ φλάμουλα, καὶ ἐπιδέδωκε τῷ πατρικίῳ ἀσωτίῳ τῷ καὶ κισκάσῃ. ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ εἰς κοντάριον περιέθηκε, καὶ ἐπιδέδωκε τῷ πατρικίῳ κωνσταντίνῳ εἰπὼν, ὅτι ἐπίστησον ἄνωθεν εἰς τὸ τεῖχος, ἵνα γνῶσι πάντες τῦ βασιλέως εἶναι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ τοιοῦτον κάστρον, ait Constantin. Porphy. in Chorograph. Equestris statua Constantini fuit in Strategio ait P. Diacon. lib. 11. Auratas figuras vocat Claudianus lib. 2. Stilic.

hinc nomen vbique

Plausibus, auratis celebrant hinc ora figuris.

Statuæ imperatorum eo cultu expressæ erant quo vsi imperatores. Iulianus orat. 1. de Claudio Imp. καὶ τὴν ἐν βασιλείᾳ τῆς διαίτης λιτότητα, καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἐσθῆτος ἐπὶ τῶν εἰκόνων ὁρωμένην. Simplicitatem in imperio cultus eius & victus quæ in statuis eius cernitur. Constantino Magno Athenis posita est imago habitu prætoris Athenarũ. Idem ibidem, Constantinus βασιλεὺς ὢν, καὶ κύριος πάντων στρατηγὸς ἀθηναίων ἠξίου καλεῖσθαι, καὶ τοιαύτης εἰκόνος τυγχάνων μετ' ἐπιγράμματος ἐγάνυτο πλέον. στρατηγὸν interpretor ἄρχοντα, prætorem, non ducem. In Panegyr.

Constantini, Hoc enim vt audio imago illa declarat in Aquileiensi palatio, ad ipsum conuiuij posita aspectum, vbi puella iam diuino decore (Faustam intelligit) venerabilis, sed adhuc impar oneri suo, sustinet atque offert tibi etiam tum puero galeam auro gemmisque radiantem, & pennis pulcræ alitis eminentem. Merito igitur tibi, Constantine, & nuper Senatus signum dedit, & paulo ante Italia scutum, & coronam, cuncta aurea dedicauit. Debetur enim & sæpe debetur, & diuinitati tuorum simulacrum aureum, & virtuti scutum, & corona pietati. Admonui statuas imperatorum radiato vertice fuisse, auream sedem inter Deos eis positam. Plinius Panegyr. Horum vnum si præstitisset alius iamdudum radiatum caput, & media inter Deos sedes, auro staret, aut ebore, augustioribusq; aris, & grandioribus victimis inuocaretur, &c. At paulo ante aditus omnes, omnes gradus, totaque area hinc auro, hinc argento relucebat, seu potius polluebatur, cum incesti principis statuis permixta Deorum simulacra sorderent. Ergo istæ quidem æreæ manent, manebuntque quandiu templum ipsum, illæ autem aureæ & innumerabiles strage & ruina publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere solo superbissimos vultus, &c. truces horrendasque imagines abiectas, excoctasque flammis. Traiani imagines, non aureæ fuere, sed quales egregio principi poni oportuit, æreæ, marmoreæ antiqua simplicitate. Plin. ibidem. Stant igitur effigies tuæ quales olim ob egregia in Remp. merita priuatis dicabantur. Visuntur eadem è materia Cæsaris statuæ, qua Brutorum, qua Camillorum, nec discrepat causa.

De statuis

De statuis & imaginibus imperatorum euersis.

CAP. XIV.

Moris fuit, vt imperatorum, quorum memoria publicè damnata esset, imagines solo affligerétur, conflagrarent, luto oblinerentur, è signis vellerentur. Plinius Panegyrico, de statuis Domitiani dejectis. Iuuabat illidere solo superbissimos vultus, instare ferro, sæuire securibus, vt si singulos ictus sanguis dolorque sequeretur. Nemo tam temperans gaudij, seræque lætitiæ, quin instar vltionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, postremo truces horrendasque imagines abjectas, excoctasque flammis. Simocatta c. 2. lib. 3. In seditione milites τοὺς βασιλικοὺς ἀνδριάντων καταρρίπτειν ἀνεχείρησαν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. ἀφανίζουσι δὲ καὶ τὰ διὰ τῆς γραφῆς ἀναθήματα, ἅπερ σανίσιν καὶ πίναξιν εἰς βασιλέως τιμὴν χρωματουργίᾳ συνετάττοντο τεχνικῇ, statuas regias euertere aggressi sunt, quod & factum est. Deleuerunt item imagines pictas, quæ in honorem regis positæ in tabulis & asseribus artificiose coloribus expressæ erant. Eusebius sub finem lib. 9. histor. eccles. Maximinus διὰ προγραμμάτων δημοσίων ἀνεστηλίτευτο, γραφαί τε ὅσαι εἰς τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων κατὰ πᾶσαν ἀνέκειντο πόλιν, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος ῥιπτούμεναι συνετρίβοντο, αἱ δὲ τὰς προσόψεις ἠχρειοῦντο σκοτεινῷ χρώματι καταμελαινόμεναι. ἀνδριάντων δὲ ὁμοίως ὁπόσοι εἰς τὴν αὐτοῦ τιμὴν διανεστήκεσαν, ὡσαύτως ῥιπτούμενοι συνετρίβοντο, γέλως καὶ παιδιὰ τοῖς ἐνυβρίζειν καὶ ἐμπαροινεῖν ἐθέλουσιν ἐκκείμενοι. Maximus hostis ab

imperatoribus renuntiatus, tyrannus impius publicis edictis proscriptus erat. Imagines ac picturæ quæ in honorem eius ac filiorum positæ erant per omnem vrbem, aliæ ex alto ad terram deiectæ conterebantur, aliis vultus colore nigro infecti reddebantur inutiles: quotquot item statuę eius honori erectæ erant, euertebantur, risui ac ludibrio omniũ expositæ. Sozomenus lib. 2. scribit Ischyriona Presbyterum vinctum, quia lapidibus regias imagines petierat, ὡς βασιλικὰς εἰκόνας λιθάσαντα. Panegyr. Nazarij ad Constant. Ecce enim venerandarum imaginum acerba deiectio (facta à Maxentio) & diuini vultus litura deformis. Aboleri hic vultus non potest, vniuersorum pectoribus infixus, nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fucis renitet, sed desiderio efflorescit animorum. Vt quisque imperator militibus stipendiis imminutis aut in longũ dilatis ingratus, aut vectigalium oneribus iniustis apud populum offenderat, eius imagines plectebantur, aut vxoris ac filiorum. Libanius περὶ στάσεως ad Theodos. Ἔδεσσα γὰρ ἡ πόλις μεμψαμένη τι τῶν πρὸς αὐτούς, χαλκῆν εἰκόνα αὐτοῦ καθελόντες, εἶτα ἄραντες [illegible] κατὰ τὸν ἐπὶ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς διδασκαλείοις νόμον ἔτυπτον, ἱμᾶσι τά τε νῶτα καὶ τὰ μετὰ τοῦτων, κἆτα προστιθέντες, ὡς ὅτῳ πληγαὶ τοιαῦται προσήκουσι, πλεῖστον ἀπέχει βασιλείας. Edessa vrbs cum durius ab imperatore accepti ciues essent, imaginem eius æream detractam, deinde pronam ac præcipitem tollentes, vt pueri in scholis cædi solent, loro humeros dorsum natesque feriebant, addebantque eum cui conueniant eiusmodi verbera, plurimum à regia dignitate abesse. Constantius iniuriam moderate accepit, nec vehe-

mentius excanduit. Antiochi ciuitas cum nouo vectigali à Theodosio grauata esset, ciues æream imaginem laudatissimæ Placillæ vxoris eius (alij Flaccillam esse volunt) dejecerunt, & per vicos vrbis vnco traxerunt, καὶ τὴν χαλκῆν εἰκόνα τῆς πανευφήμου πλακίλλης κατήνεγκέ τε, καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς πόλεως κατέσυρε μέρος, quare offensus Theodosius τὰ τῆς πόλεως ἀφείλετο προνόμια, ait Theodor. lib. 5. Histor. eccles. c. 19. Vespasianus neminem eorum occidit, qui statuas eius euerterát. εἰ δὲ δὴ τὸν πατέρα τοῦ Τίτου μηδέν σοι ταύτῃ λείπεσθαι λέγοντες, τὸν ἐν μὲν ταῖς εἰκόσι ὅμοια πεπονθότα, κτείναντα δὲ οὐδένα τῇ παρ' ἑαυτοῦ ψήφῳ. Qui vero Titi patrem nihil tibi hac virtute concedere dictitant, quod in imaginibus paria sit perpessus, ac neminem sententiá sua peremerit, ait Libanius orat. ad Theodos. ὃς γὰρ μετ' αἰδοῦς ἑωρῶμεν ὑμετέρας εἰκόνας, ταύτας οὐχ οὕτως εἶδον οἱ τολμηρότατοι. Quas cum veneratione intuebamur vestras imagines, eas illi audacissimi non ita suspiciebant, imo deiiciebant. Andronici imagines cum Isaacius imperator à populo creatus esset, euersæ sunt. Nicetas lib. 2. Andronici, καὶ ἐν τῇ πόλει τὴν οἰκείαν ἐξουθενωμένην εἰκόνα, εἴτε τὸν προσώπου χαρακτῆρα βούλοιτό τις οὕτω νοεῖν, εἴτε τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ σανίδων εἰκάσματα, ἐπεὶ καὶ ταῦτα ὁ πολὺς κατηχρειώκει λεώς, καὶ διεσκεδάκει πρὸς γῆν, καὶ ἐλέπτυνεν. Talis exitus oppressit Andronicum, imagine eius in ipsa vrbe ad nihilum redacta, siue quis vultum eius intelligat, siue statuas & picturas in tabulis & parietibus. Nam eas quoque vulgus perdidit & comminuit. Libanius de imagin. ad Theodos. Si Antiocheni peccassent tantum in iuniorem è filiis imperatoris, ferendum esset. Si autem iuniori adiungitur filius natu maior, & maiori

filio mater, matri ipſe imperator, nonne res grauior eſt, quam vt ferri poſſit? His omnibus intolerabilius eſt, ait Theodoſius, quod patris mei equeſtrem ſtatuam deiecerunt. εἰ γὰρ περὶ μόνον τὸν νεώτερον τῶν παίδων ταῦτα ἦν ἠσελγημένα, φέρειν ἔδει· εἰ δὲ περιέσκεπται μὲν ὁ πρεσβύτερος, τούτῳ δὲ ἡ τεκοῦσα, τῇ τεκούσῃ δὲ ἐγώ. καὶ δὴ τούτῳ ἀφορητότερον ἐμοί· τὸν ἱππέα τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν αὐτῷ ἵππῳ ἐνέγκοντες. Sozomenus lib. 7. ὁ δῆμος τοὺς τοῦ βασιλέως ἀνδριάντας καθεῖλε, καὶ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, καὶ σχοίνῳ προσδήσας εἷλκε. Populus Antiochiæ imperatoris ſtatuas deiecit, & vxoris eius, & fune alligatas per vicos raptauit. Caligulæ nomen à Claudio ſublatum, & imagines omnes de more euerſæ. Ideo nomen eius non eſt in catalogo imperatorum, quorum memoria celebratur in votis, iuramentis, vt neque nomen Tiberij, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ποιούμεθα ἐπί τε τοῖς ὅρκοις, καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ Τιβερίου, ait Dio. Imagines Domitiani χρυσαῖ οὖσαι συνεχωνεύθησαν, aureæ conflatæ ſunt, Xiphil. in Nerua. Summiſit Heliogabalus qui Alexandri ſtatuarum titulos luto tegerent in caſtris, vt fieri ſolet de tyrannis, ait Lamprid. Iuuen. 8. ſat.

Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem.
Deſcendunt ſtatuæ, reſtimque ſequuntur,
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.
Iam ſtridunt ignes, iam follibus, atque caminis
Ardet adoratum populo caput.
Fiunt vrceoli, pelues, ſartago, patellæ.

Xiphilin. Imagines Vitellij ex ſignis detrahebant. Idem Seiani τὰς εἰκόνας κατέβαλον, καὶ κατέκοπτον, καὶ κατέσυρον,

imagines deiiciebant, frangebant, concidebant, raptabant per vicos, ſimulatque in carcerem truſus eſt; in Vitel. ἐσύρετο ἐς δεσμωτήριον οἱ ἀνδριάντες αὐτοῦ, πολλῶν μὲν αἰσχρῶν ἐπιλεγομένων σφισιν, Vitellij ſtatuæ in carcerem trahebantur, & iis multa turpia exprobrabantur. Seneca Octauia.

Effigies ora Poppææ gerens
Afflicta vulgi manibus
Membra per partes trahunt, diducta laqueis.

Sueton. Domitiano. Senatus adeo lætatus eſt, vt repleta certatim curia ſcalas etiam inferri, clupeoſque & imagines eius coram detrahi, & ibidem ſolo affligi iuberet. Romæ ſtatuas Maximini deiecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraſerunt, ait Capitol. in Gordian. Interdum per architectos ſtatuæ euerſæ. Caſſiodor. Nonniſi architectis facilis eſt euerſio ſtatuæ, nec niſi à magiſtro loco moueri poteſt. Cic. 4. in Verrem, Centuripinorum Senatus decreuit, vt quæ ſtatuæ C. Verris, ipſius & filij eſſent, eas Quæſtores demoliendas locarent. Verum & nefas fuit damnati hominis imaginem domi habere. S. Titius quod habuit imaginem L. Saturnini domi ſuæ, condemnatus eſt, ait Cicero pro Rabirio. Tacit. l.3. hiſtor. Primores caſtrorum nomen atque imagines Vitellij amoliuntur. Tanta autem in dignatione fuere imagines principum, vt pro aſylo ſicuti templa & aræ eſſent. Tacitus lib. 3 dabatur deterrimo cuiq; licentia impunè probra, & inuidiam in bonos excitandi, accepta imagine Cæſaris. &c. Neque ipſe audeat ius experiri ob effigiem imperatoris oppoſitam. &c. Complebantur templa peſſimis ſeruitiorum obæratis aduerſum credi-

tores, suspectisque capitalium criminum ob imagines principum. Edixere triumuiri, ne quis qui impunitatis caussa in templum D. Iulij confugisset inde eiici, vel abripi posset, quod ante ne Deo quidem cuiquã concessum, exceptis iis quæ ad Romuli asylum pertinent: μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, &c. Seneca l.1. de Clement. Seruis ad statuam licet confugere, cum in seruos omnia liceât. &c. Vlpian. in fragment. Ideoq; cognosce de querelis illorum, qui ex familia Iulij Sabini ad statuam confugerunt, & siue durius habiti quam æquum, vel infami iniuria affectos, venire iube, vt in familiam Sabini non reuertantur. Sueton. in Augusto. Antonium iuuenem simulacro D. Iulij, ad quod post multas, & irritas preces confugerat, abreptum interimit. Tacit. l. 1. Senatores ad Deos, ad effigiem Augusti manus tendere. Perfugium illud vetitum l. 1. C. de his qui ad statuas confugiunt. l. 28. D. de pœnis. Philostratus in Apollonio lib. 1. consulendus. Apud Græcos templa, aras, simulacra Deûm perfugium præstitisse vulgatum est. Liuius l. 24. in sacrarium ad penates cõfugit cum duabus virginibus filiabus, resolutis crinibus miserabilique alio habitu. apud Plaut. Mostellaria seruus qui ad aram confugerat ait, Nimio plus sapio sedens. Euripides Heraclidis,

ἱκέται καθεζόμεσθα βωμίοι θεῶν.

ἱκέται κάθηνται βωμὸν καταστέψαντες.

Supplices sedemus ad aras Deum. Supplices sedent aram velamentis coronantes. Liuius lib. 23. Magius ad statuam Ptolemæi regis confugit. Statuis autem in basi ascriptos titulos, indices, elogia, epigrammata scitum

est. Dio ἐπίγραμμα τῆς εἰκόνος vocat. Horat. l. 1. sat.

Qui stupet in titulis & imaginibus.

Tibul. l. 4. *Nec quæras, quid quaq; index sub imagine dicat.*

Tertul. l. 1. in Tarcion. huic Deo quem titulum incidemus.

Tibul. *At tua non titulus capiet sub imagine facta.*

Plutarch. in Tito Flam. scribit eius imaginem ad circum γράμμασιν ἑλληνικοῖς ἐπιγεγραμμένην. Tertullian. Philosophis statuas diffunditis, imagines inscribitis, titulos inciditis, in æternitatem quantum de monumentis potestis. Diaconus lib. 21. Cecidit & simulacrum quod stabat super Attali porta magni Constantini, vna cum ipso Attalo, & titulus Arcadij, qui supra Xerophili columna stabat, & simulacrum maioris Theodosij quod supra auream portam videbatur.

De iuramento in verba Imperatoris. CAP. XV.

Moris olim Romæ fuit, vt magistratus in leges iurarent, narrante Liuio lib. 31. Magistratus, inquit, plus quinque dies, nisi qui iurassent in leges, non licebat gerere. Plutarch. in Catone ostendit ipsum etiam Senatum in leges iurasse, καὶ προσαναγκάσαντος τὴν σύγκλητον ὀμόσαι πᾶσαν. Apud Dionys. Halycar. lib 6. populus in legem tribunitiam, quæ sacrata dicitur, iurauit, ὀμόσαι καθ' ἱερῶν. Id quidem obtinuit libera Rep. Sub imperatoribus aliud sacramentum introductum. Cum primum enim imperatores renuntiati essent, in eorum verba subditi omnes adigebantur, iubebanturque in verba, in nomen, in acta imperato-

rum iurare. Tacitus lib. 1. Germanicus nihil cunctatus sacramento milites adigit, id est, in verba Tiberij iurare iubet. Addebat Messala Valerius renouandum per annos sacramentum in nomen Tiberij. Quotannis enim Kal. Ianuariis id sacramentum renouabatur. Statius lib. 4. Syluarum, *nouiq;*

In leges iurare fori.

Leges illas accipio, de iure & legibus, quas Domitianus 17. Consul laturus erat. Tacitus lib. 1. Annal. Sequanos proximos, & Belgarũ ciuitates in verba imperij adegit. Item, S. Pompeius, & S. Apuleius Cos. primi in verba Tiberij Cæsaris iurauere, apudque eos Seius Strabo, & C. Turranius, ille prætoriarum cohortium præfectus, hic annonæ. Mox Senatus, milesque & populus. Plutarchus in Galba, milites iurabant imperatori, non senatui, se mandata facturos, ποιήσειν τὸ προστασσόμενον. Tacitus lib. 1. histor. Otho tantum præiret sacramentum militibus vexillariis comitantis Galbam prætoriæ cohortis. Idem lib. 15. Annal. iureiurando Pæti cautum apud signa. Romæ enim ad aram Maximam in verba, & leges imperatorum iuratum, in castris ad signa, & principia vbi signa. Symmachus de Ara Max. vbi in leges & imperatoris verba iurabimus. Suetonius in Galba c. 11. vt occisum Neronem, cunctosque in verba sua iurasse cognouit. Claudius armatos pro concione iurare in nomen suum passus est. Herodianus lib. 2. milites σεβαστὸν προσεῖπον τὸν Περτίνακα, εἴς τε τὸ ἐκείνου ὄνομα τοὺς συνήθεις ὅρκους ὀμόσαντες, καὶ θύσαντες δαφνηφοροῦντες πᾶς ὁ δῆμος, καὶ στρατιωτικόν, Augustum dixerunt Pertinacem, & cum in eius nomen iurassent, ac sacrificassent lauro coro-

coronati populus, ac milites. Iuratum etiam est in verba Seiani sub Tiberio, quod postea vetitum. Dio, Mortuo Seiano ἡ μὲν βουλὴ ἐψηφίσατο μήτε τοὺς ὅρκους ἐπ' ἄλλου τινὸς πλὴν τοῦ αὐτοκράτορος ποιεῖσθαι, Senatus decreuit ne in cuiusquam nomen nisi imperatoris iuraretur. Capitolinus in Maximinis, omnes in Maximi, & Balbini verba iurarunt. Milites iurantes interdum gladios ceruicibus admouerunt, vt mortem sibi oppetendam, priusquam sacramenti fides desereretur, ostenderent. Ammianus lib. 21. Iussique vniuersi in eius nomen iurare solemniter gladiis ceruicibus suis admotis sub exsecrationibus diris, verbis iurauere conceptis, omnes pro eo (Iuliano) casus, quoad vitam profuderint, si id necessitas exegerit, perlaturos. lib. 26. Sub exsecrationibus diris in verba iurauere Procopij. Ab hoc more dixit Horat. *In verba iurabas mea.*

Nullius addictus iurare in verba magistri.

A Francis etiam, & Gotthis hoc iusiurandum exactum. Venantius de Gelesuinta, quæ ex Hispania missa vxor ad regem Franciæ,

Atque fidelis ei sit gens armata per arma
Iurat iure suo, se quoque lege ligat.

Vnde subditi ligati Francis. Athalaricus Rex Gotthorum ad Liberium præpositum Galliarum, apud Cassiodorum lib. 8. e. 6. vt sub iurisiurandi religione promitterent fidem se regno nostro deuoto animo seruaturos. Sed Romam redeamus. Plinius lib. 10. epist. ad Trajan. Diem quo suscepisti imperium celebrauimus, precati Deos vt. &c. Præiuimus & commilitonibus iusiurandũ more solemni præstantibus, & prouincia-

libus qui eadem certarunt pietate iurantibus. Aliud est in acta iurare, id est, iureiurando dato polliceri se rata omnia habiturum, quæ imperator fecisset, tulisset. Suetonius, Tiberium ne in acta sua iuraretur, obstinatissimè recusasse. Tacitus lib. 13. cum in acta principum iurarent magistratus. lib. 1. Tiberius in acta sua iurari, quanquam censente Senatu, non permisit. Augustus τοὺς ὅρκους ἀφῆκεν, Senatoribus de legibus suis seruandis remisit iusiurandum. Acta Cæsaris propriè leges. Cic. 7. in Verrem, Quare acta Gracchi, leges Semproniæ proferuntur, Quare Syllæ Corneliæ, & è Cæsare ipso si quæreres quidnam egisset in vrbe, & toga, leges multas responderet se, & præclaras tulisse. Idem Philippica 1. & in orat. de Prouinc. Consular. Et vos acta Cæsaris defenditis, qui leges eius euertitis. Si quid memoriæ causa retulit, id numerabitur in actis. Illa acta pulcre interpretatur Dio in Iulio, ὀμνύναι μηδενὶ τῶν ὑπὸ Καίσαρος πραττομένων ἀντιπράξειν, iurare se nullis eius decretis refragaturos. Iurabant autem non in acta tantum principis, qui tum imperaret, sed & superiorũ omnium principum, excepto Tiberio, & Caligula. Tacit. lib. 13. Cum in acta principum iurarent, περί τε τῶν Αὐγούστου πράξεων τούς τε ἄλλους ὥρκισε, καὶ αὐτὸς ἐπιστώθη. περὶ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ οὐδενὶ τὸ παράπαν τοῦτο ποιῆσαι ἐπέτρεψε. Tiberius, apud Dionem, & alios in acta Augusti iusiurandum adegit, & ipse præstitit. Nemini tamen permisit, vt in acta sua iuraret. Firmabant enim vt plurimum posteriores imperatores acta priorum. P. Diaconus lib. 9. Cum donata, concessáve à prioribus principes insequentes firmare solerent, Titus simul vt imperium

cæpit, talia poſſidentibus edicto ſponte cauit. Primi Triumuiri Kal. Ianuariis, & ipſi iurarunt, & alios adegerunt rata ſe habituros omnia acta D. Iulij, ait Dio lib. 42. & 47. Poſtea & idem iuratum de Cæſare Octauiano, quod & hodieque vſurpatur in aliis, qui aut tenent imperium, aut tenuerunt, niſi forte infamia, ignominiáque publicè notati, vt Dio lib. 47. ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου καίσαρος ὀκταυιανοῦ γινόμενα. καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἴσχουσι ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτὲ γινομένοις, καὶ μὴ ἀτιμωθεῖσι γίγνεται. Plin. Panegyr. Scis tibi vbique iurari, cum ipſe iuraueris omnibus. P. Diaconus aliam iuramenti formā habet lib. 23. Irene cæpit iuramentis ſubmittere militiam ita dicentem, quia quouſq; tu viuis, non permittimus filium tuum imperare. Et iurabant omnes ſic, nemine auſo contra dicere. Miſit, & venerunt qui iurabant ad Armeniacorum thema, qui iurare minime conſenſerunt, quia non imperabimur à filio tuo in vita tua, ſed nec præponemus, inquiunt, Irenes ante Conſtantini nomen, ſed Conſtantini & Irenes, vt ab initio ſuſcepimus. Dio lib. 53. ἐν δὲ τῇ νουμηνίᾳ ὅρκοις ἡ βουλὴ βεβαιοῦσα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐποιήσατο. Kalendis. Ian. Senatus in acta Auguſti iurauit. lib. 16. Tacit. Principio anni vitare Thraſeam ſolemne iuſiurandum. Eiuſdem animi eſt Poppæam Diuam non credere, cuius in acta D. Iulij, & Auguſti non iurare. Dio lib. 60. negat iurari ſolitū in verba Tiberij, & Caligulæ ob flagitia. Iuratum autem vno aliquo ex magiſtratibus verba præeunte reliquis aſſentientibus, vt ſupra è Taciti lib. 1. oſtendimus, & indicat Dio l. 58.

Cum, inquit, diu obtinuiſſet, vt non viritim Kal. Ian. iurarent, ſed vno præeunte, reliquis aſſentientibus, Senatus hoc non fecit, ſed vltro nemine cogente pro ſe quiſque iuſiurandum præſtitit, quaſi ſanctius futurum eſſet. Claudius præiurationem iterum reduxit, vt Dio lib. vlt. Claudius, inquit, ipſe omnia quæ de more erant iurauit, alios viritim iurare vetuit, ſed vnus aliquis prætor reliquis prætoribus, vnus aliquis Tribunus plebis, reliquis Tribunis iuſiurandum præibat, cæteri aſſentiebantur, & hoc in plures annos ſeruatum, poſtea mutatum, vt pro ſe quiſque iuraret. νομιζομένου δὲ συχνὸν χρόνον ἤδη μηκέτι κατ' ἄνδρα τὴν βουλὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύναι, ἀλλ' ἑνὸς, ὥσπερ εἴρηταί μοι, προομνύοντος, καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινεῖν, οὐκ ἐποίησαν τοῦτο, ἀλλ' αὐτεπάγγελτοι μηδενὸς σφᾶς ἀναγκάσαντος ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπιστώθησαν, ὥσπερ τι παρὰ τοῦτο μᾶλλον εὐορκήσοντες. Milites ante omnia iurabant in principis ſalutẽ. Arrianus lib. 1. c. 14. in diſſertat. Epict. τῷ θεῷ ἔδει καὶ ἡμᾶς ὀμνύειν ὅρκον οἷ στρατιῶται τῷ καίσαρι· ἀλλὰ ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ καίσαρος σωτηρίαν. Oporteret nos Deo præſtare iuſiurandum, quale milites Cæſari præſtant. Sed illi ſtipendiũ accipientes iurant Cæſaris ſalutem ſe rebus omnibus antiquiorem habituros. Sueton. Calig. c. 15. De ſororibus auctor fuit, vt omnibus ſacramentis adiiceretur, Neque me, liberoſque meos cariores habeo, quam Caium, & ſorores eius. Eo reſpexit Tertullianus lib. de corona milit. credimus ne humanum ſacramentum diuino ſuperduci licere, & in alium dominum reſpõdere poſt Chriſtum? Et eierare patrem & matrem, & omnem proximum, quos & lex

honorari præcipit. Dio lib. 59. Senatores non modo in acta Augusti & Caij iurant, vt moris erat, sed etiam se Caligulam & sorores eius sua ipsorum & liberorum salute cariores habituros. Apud Cedrenum p. 595. Dux qui sacramentum adegerat milites secum in pugna morituros aduersus Sarracenos, maiestatis postulatur, quia sacramentum id vni imperatorum præstitum. Nicephorus Gregoras lib. 4. Populum in verba imperatorum sua ætate iurasse ostendit. Tassilo Dux Baioariorum more Francico in manus Pipini in vassalicum manibus suis semetipsum commendauit, & fidelitatem iurauit. Æmoin. lib. 4. Iurabant & imperatores se nullum Senatorem interempturos. Spart. in Hadriano. Xiphil. in Seuero, ἀνενεώσατο οἷα καὶ οἱ πρὶν ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, ὡς οὐδένα τῶν βουλευτῶν ἀποκτείνῃ, καὶ ὤμοσεν. renouauit, vt ante boni imperatores, iusiurandum, se neminem è senatu interemturum. Cassiodorus l. 10. Theodahatus per denos legatos Senatui & populo Rom. iureiurando securitatem dedit, ep. 16. 17. Postremum hoc addo, etiam sub Christianis imperatoribus sanctissimum fuisse iusiurandum per salutem principis. Apud Cedrinum sub Arcadio, imperatrix τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως iurat, salutem imperatoris. Zozimus ἦν μὲν γὰρ πρὸς τὸν θεὸν τετυχήκει διδόμενος ὅρκος, ἦν ὡς εἰκὸς παριδεῖν, ἐνδιδόντος τοῦ θεοῦ τῇ φιλανθρωπίᾳ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσεβείᾳ συγγνώμην. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως ὠμωμόκεσαν κεφαλῆς οὐκ ἔστιν θεμιτὸν αὖθις εἰς τοῦτον ὅρκον ἁμαρτεῖν. Si enim per Deum iuratum esset, potuit dissimulari, Deo dante impietatis veniam solita in homines humanitate. Quando autem per caput imperatoris iuratum est,

nefas eis esse in tanto sacramento peierare. Tacitus l. 1. Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Augusti. Claudius iusiurandum neque sanctius sibi, neque crebrius instituit quam per Augustum. Tertullianus. Citius apud vos per omnes Deos, quam per vnum genium Cæsaris peieratur. Minutius in Octauio. Et est eis tutius per Iouis genium peierare, quam regis. Iusiurandum per caput regis aut patris antiquum, & frequens. Iuuenal. 6.

Græcis nondum iurare paratis
Per caput alterius.

Virgil. l. 8. *Per caput hoc iuro, per quod pater ante iurabat.* Ouid. l. 5. Trist.

Per caput ille suum solitus iurare, tuúmque,
Quod scio non illi vilius esse suo.

Zonar. t. 3. p. 106. ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα κεφαλῇ μου, καὶ ὄμνυσον, impone manum capiti meo, & iura. Zozim. li. 5. Capite imperatoris tacto iuratur per eius caput. Genes. 42. Iacob iurat, νὴ τὴν ὑγίειαν Φαραώ. Basilius ad Psal. 14. εἰσὶ δέ τινες λόγοι σχήματά τινα ὅρκων ἔχοντα, ὅρκοι δὲ μὴ ὄντες, ἀλλὰ θεραπεία πρὸς τοὺς ἀκούοντας· Sermones quidam formam habent sacramenti, & sacramenta non sunt, sed obseruantia, & honor audientibus, vt cum Ioseph per salutem Pharao iurat, Diuus Paulus, νὴ τὴν ἡμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, non per eam gloriationem quam habeo propter vos in Christo. Per salutem Iulij Cæsaris Romæ primum iuratum. Dio libro 44. Senatores ἐπειδὴ ἀποθνήσκοντα ἄνδρα ὑπὲρ τοῦ δημοσίᾳ κατ᾽ ἔτος εὔχεσθαι ἐψηφίσαντο, καὶ τὴν ὑγίειαν, τὴν τε τύχην ὀμνύσαι. Viderunt hominem morientem; pro quo publicè quotannis

vota nuncupare S. Consulto decreuerant, & cuius per salutem, fortunámque iurabant. Si quis deferretur, quasi per fortunam Tiberij periurasset, causam non admisit, ait Suetonius. Strabo lib. 12. regium iusiurandum esse ait Ponti, iurare fortunã regis, τύχην βασιλέως.

De Moneta Imperatoris. CAP. XVI.

IVs monetæ cudendæ adeo imperatoribus proprium fuit, vt ne ipsi quidem Persarum reges sua imagine nummos aureos excudere potuerint. Primi omnium Franciæ reges neglecta imperij maiestate nummos aureos sua imagine percusserunt, ait Procopius lib. 2. Gotth. Apud Herodianum libro 1. Perennium Commodus morte mulctauit, quod milites nummos attulerant eius imagine cusos. Apud Ammianum lib. 26. Qui aureos nummos effigiatos in vultum noui principis ferebant, ab Equitio militum rectore, genere diuerso pœnarum extincti sunt. P. Diaconus 19. lib. Iustinianus Pogonati filius Habdimelech Arabis monetam signatam non imperatoris vultu, sed ipsius Abdimelech, repudiauit. Imperatores vt primũ renuntiati nummos alij aliorum principum imagine signatos conflarunt, & sua signarunt, alij delere imagines priorum noluerunt, sua tamen recentes nummos excuderunt. Dio lib. 41. Iulij Cæsaris imagine nummos esse signatos commemorat. Lampridius in Alexandro Seuero, Monetæ nomẽ Antoninis reddatur. Gallienus Odenatum participato Imperio Augustum vocauit, eiusq; monetam, qua Persas captos traheret, cudi iussit,

ait Trebellius in Gallieno. Alexander Seuerus Alexan-dri habitu nummos plurimos figurauit, & quidem ele-ctreos aliquantos, sed plurimos aureos, vt Lampridius. Seuerus νομίσματα ἀλβίνου κοπῆναι ἐπέτρεψε, ἀνδριάντων τε ἀναστήσεσι, nummos cudi Albini imagine voluit, & statuas erigi, narrante Xiphilino. Lampridius, moneta Diadu-meni nomine percussa est, signa in castris & vexilla fieri Antoninus iussit. Idem, Antoninus Diadumenus vbi primum indumenta coccea & purpurea, ceteráque Castrensia imperij insignia accepit, monetam imagine sua procudendam curauit. Vopiscus in Proculo pro-bat, Proculum verum Imperatorem fuisse, quod & vsus purpura, & percussa moneta Augustus vocatus est. Vitellius, τὸ ἐπὶ νέρωνος, καὶ τὸ ἐπὶ γάλβου, τοῦτε ὄθωνος κοπὲν νόμισμα ἐτήρησεν, οὐκ ἀγανακτῶν ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν, ait Xiphilinus, nummos Neronis, Galbæ, Othonis ima-gine percussos seruauit, nec eorum imagines respuit. Herodianus lib. 2. Seuerus τήν τε βασίλειον πορφύραν, νό-μισμα τ' αὐτοῦ κοπῆναι ἐπέτρεψε, Albino purpura regia vti, & monetam eius imagine cudi permisit. Alias etiam imagines in nummis suis imperatores expresserunt. Iulianus βωμὸν καὶ ταῦρον ἐν τῷ τυπωθῆναι κεκέλευκε τῷ ἑαυτοῦ νομίσματι, vt Socrat. lib. 5. Aram & taurum in nummis suis excudi iussit. Constantinus Magnus ἐν τοῖς χρυσοῖς νομίσμασι τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ὧδε γράφεσθαι διετύπου, ὡς ἄνω βλέ-πειν δοκεῖν ἀνατεταμένον πρὸς τὸν θεὸν τρόπον εὐχομένου. In aureis nummis imaginem suam ita expingi iussit, vt cælum suspicere intentis ad Deum oculis specie precantis vi-deretur, ait Eusebius li. 4. de vita Constant. Iustinianus ἀμειβόμενος καλῶς αὐτοκράτωρ ἰδέαις ἐν νομίσμασι χρυσίαις,

ἀργυ-

ρέαις ὁπλίτην ἐχάραξε ῥομφαίαν ἐσπασμένον, καὶ θρίαμβον ἐπὶ-μασεν τοῖς ἀριστεργάτῃ, Imperator vt gratiam pulcrè reponeret Beliſario, in nummis expreſſit imaginibus aureis & argenteis cataphractum enſe ſtricto, & triumphum benemerito & ter forti adornauit, ait Manaſſes in Politicis verſibus. Zonaras & Cedrenus, ἐν ἑνὶ μέρει τοῦ νομίσματος ἑαυτὸν ἐγχαράξας, ἐν δὲ ἑτέρῳ βελισάριον ἔνοπλον, καὶ ἐπιγράψας, βελισάριος ἡ δόξα τῶν ῥωμαίων. Iuſtinianus in vna parte nummi ſeipſum, in altera Beliſarium armatum expreſſit, aſcripſitque, Beliſarius gloria Romanorum. Cedrinus, In moneta primus Iohannes Tzimiſces εἰκόνα σωτῆρος ἐνέγραψε, expreſſit imaginem ſeruatoris, cum his verbis, Ieſus Chriſtus rex regum, vt Glycas parte quarta. Reliqui imperatores ex auro puro puto nummos, Caracalla ex auro, & argento adulterino percuſſit. Xiphilinus, τῷ δὲ ἀντωνίνῳ τά τε ἄλλα καὶ τὸ νόμισμα κίβδηλον ἦν. Antonino cum cetera omnia, tum nummus adulterinus erat. Nam pro auro, argentóve quod nobis daret, ait Dio, plumbum argentatum, & æs inauratum parabat. Sed optimè Aurelianus nouam monetam publicè diſtribuit, plebem quicquid haberet adulterinæ monetæ reddere iuſſit, commerciis hoc modo ab omni confuſione vindicatis. τὸ κίβδηλον ἀποδόσθαι τοὺς ἀπὸ δήμου παρασκευάσας, vt Zonaras. Sed de Francis audiendus eſt Procopius lib. 2. Gott. νόμισμα χρυσοῦν ἐκ τῶν ἐν γάλλοις μετάλλων πεποίηνται, οὐ τοῦ ῥωμαίων αὐτοκράτορος, ἧπερ εἴθισται, χαρακτῆρα ἐντιθέμενοι τῷ στατῆρι τούτῳ, ἀλλὰ τὴν σφετέραν αὐτῶν εἰκόνα, καίτοι νόμισμα μὲν τὸ ἀργυροῦν ὁ περσῶν βασιλεὺς ἦ βούλοιτο ποιεῖν εἴωθε· χαρακτῆρα δὲ ἴδιον ἐμβαλέσθαι στατῆρι χρυσῷ οὔτε αὐτὸν οὔτε ἄλλον ὁντινοῦν ἄρχοντα θέμις, οὔτε δὴ ἄλλον,

ὅντινα ἢν βασιλέα τῶν πάντων βαρβάρων, καὶ ταῦτα μᾶλλον ὄντα χρυσοῦ κύριον. ἐπεὶ οὐδὲ τοῖς ξυμβάλλουσι προΐεσθαι τὸ νόμισμα τοιοῦτον οἷοί τε εἰσι, εἰ καὶ βάρβαροι τοὺς ξυμβάλλοντας εἶναι ξυμβαίνη. Franci Arelate aureum nummum ex metallis Galliæ fecerunt, neque Romani imperatoris, vt moris erat, vultum excuderunt huic stateri, sed suam ipsorum imaginem. Et certè nummum argenteum arbitratu suo quacunq; imagine procudit Rex Persarum, proprium autem vultum iniicere aureo stateri neque ipsum regem fas est, neque alium regem omnium barbarorum, licet amplius auri habeat. Quandoquidē neque nummum aureum numerare possunt iis cum quibus contrahunt, licet sint barbari. Arabes nummos Romana imagine percussos non recipiebant, ait Diaconus lib. 19. Constantinus siue in nummis excuderetur, siue in imaginibus pingeretur iussit sibi semper adiungi salutare signum crucis. vt Sozomen. lib. 1. πλαττομένῳ ἐν νομίσμασι καὶ εἰκόσι γραφομένῳ ἐκέλευσεν ἀεὶ συγγράφεσθαι καὶ συντυποῦσθαι τοῦτο τὸ θεῖον σύμβολον φανερόν. Artifices lanarum, & monetarij in duos ordines populosos tributi ex mandato imperatoris, cum vxoribus & domesticis Cyzici agebant, singulisque annis certum tributum in ærarium inferebant, illi quidem chlamydum militarium, hi vero nummorum recens percussorum, τῶν δημοσίων ἐριουργῶν, καὶ τῶν τεχνιτῶν τοῦ νομίσματος, οἳ πλῆθος ὄντες, καὶ εἰς δύο τάγματα πολυάνθρωπα διακεκριμένοι ἐκ προστάγματος τῶν πρὶν βασιλέων, ἅμα γυναιξὶ καὶ οἰκείοις ἀνὰ τὴν Κύζικον διετέλουν, ἔτους ἑκάστου ῥητὴν ἀποφορὰν τῷ δημοσίῳ καταθέντες, οἱ μὲν στρατιωτικῶν χλαμύδων, οἱ δὲ νεουργῶν νομισμάτων, ait Sozomenus lib. 5. Mutabatur aurea moneta cum imperatoribus. Narrat

enim Photius in Bibliotheca p. 762. Septem Christianos qui Decij Augusti vexationi se subduxerant, in specu somno consopitos sub Theodosio iuniori euigilasse, qui cum misissent Iamblichum famulum Ephesum vrbem, vt cibos dominis emeret & afferret, Iamblichus comprehensus sit ob nummos quos attulerat, quasi thesaurum repperisset. ἔξω φὰς ὠνήσασθαι, καὶ κομίσας, ὃς τὴν ἐφεσίων καταλαβὼν πόλιν συλλαμβάνεται δι᾽ ἃ ἐκόμισε νομίσματα, ὡς θησαυρῶν ἀρχαίων εὑρετής. Nummi ad rerum gestarum memoriam sæpe percussi, caussæque adiectæ. Sic nummis Augusti, Republica conseruata, Ægypto capta, Asia recepta, ciuibus seruatis, Armenia capta, signis receptis, ciuibus & signis militaribus è Parthis recuperatis. In nummis Tiberij, ciuitatibus Asiæ restitutis, in nummis Vespasiani, Iudæa capta. In nummis Domitiani, fisci Iudaici calumnia sublata. In nummis Trajani, vehiculatione Italiæ remissa, plebi vrbanæ frumento constituto, Assyria & Palæstina in potestatem populi Rom. recepta. Coronæ item quernæ ciuicæ, in Augusti, Tiberij, Caij, & aliorum principum nummis excussæ, inscriptio, ob ciues seruatos. Ouidius lib. 3. Tristitium ep. 1.

Caussa superpositæ scripto testata coronæ
Seruatos ciues indicat huius ope.

In nummo Tiberij ara sculpta cum hac inscriptione, Prouidentiæ Augusti. In Neronis nummis, Nero, Cæsar Augustus, pace populo Romano vbique parta Ianum clusit. De Monetariis ab Aureliano oppressis P. Diaconus lib. 10. sub Aureliano in vrbe monetarij rebellauerunt, vitiatis pecuniis, & Felicissimo rationali

interemto, quos Aurelianus Victor vltima crudelitate compeſcuit. Vopiſcus, & Aurelius Victor, Feliciſſimo rationali auctore monetarios nummariā notam corroſiſſe aiunt. Iam olim Darius Ariandem præfectum interemit, qui in Ægypto nummum Ariandinum percuſſerat, quod priuato nefas, ait Herodotus lib. 4. A Moneta dicti monetarij qui monetam percuterent. Vopiſcus in Aureliano. Fuit ſub Aureliano etiam monetariorum bellum Feliciſſimo rationali auctore. Aurelius Victor, Neque ſecus intra vrbem monetæ opifices deleti, qui cum auctore Feliciſſimo rationali nummariam notam corroſiſſent, pœnæ metu bellum fecerant. Suidas, μονητάριοι οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται, opifices nummorum. Heſychius, μονητάριος τὸ κέρμα ἐργαζόμενος, lucrum, & nummos faciens. Ecloga 6. Baſilicon, μηδεὶς ἔμπορος, ἢ μονητάριος, ἢ τελώνης ἢ ἀπὸ τοῦ τέλους ὀφφικίου ἐπιχειρείτω γίνεσθαι ἀξιωματικός. Nullus mercator, aut vectigalium māceps, adſpiret ad amplas dignatates. Harmenopulus, μονήτα δὲ καλεῖται τὸ ἀρχέτυπον σφραγιστήριον, ἢ βουλλωτήριον. Moneta dicitur character archetypus quo excuduntur nummi. v. gloſ. μονήτα τὸ τυπάριον νομίσματος, Moneta typus ac character procudendi nummi. In Vet. inſcript. Præpoſitus monetæ ſacri palatij. Procuratores monetarum ſub comite largitionum pecuniam cudi curant. Caſſiodorus lib. 6. form. 7. verum hanc liberalitatem noſtram alio decoras obſequio, vt figura vultus noſtri metallis vſualibus imprimatur, monetámque facis de noſtris temporibus futura ſæcula commonere. In occidente ſex procuratores monetæ, ſex loca vbi cudebatur. Ammianus lib. 22. præpoſitos monetæ, lib. 28.

procuratores monetæ. lex 1. C. de Annonis & Capitation. Magiſtrum æris. Heliogabalus bilibres nummos percuſſit, quos Alexander conflauit, vt Lampridius in Alexandro, qui ſemiſſes, & tremiſſes inuenit, id eſt, dimidium aurei. Sex enim ſolidi faciebant vnciam, 72. ſolidi libram auri, l. quoties D. de ſuſceptor. & arcar. auri libra in vncias 12. diuiſa, aureus ſextula dicitur, l. quoties. & l. 1. C. de ponder. & auri illat. Singuli aurei duas argenti vncias æquabant, ſex aurei libram argenti, vt Plinius lib. 33. c. 3. Arcadius voluit quinque ſolidos libram argenti æquare. Vna argenti reſpondet 10. libris æris, 20. libræ æris aureo. Libræ argenti pondus minæ, drachmæ 100. denarij 48. l. 2. C. de erogat. milit. annon. libra in 12. vncias tribuitur, vncia in duos ſtateres. Stater in duos ſiclos, 8. drachmæ vnciam efficiunt, vt Epiphanius lib. de ponderib. & menſur. Ioſephus l. 3. orig. c. 9. l. quoties. ff. de ſuſcept. & arcar. Nota aſſis ærei olim fuit ab vna parte Ianus geminus, ab altera velum nauis, vnde luſus puerorum, expetentium caput aut nauiam, ait D. Auguſtinus. Denarius argenteus ab altera parte caput mulieris armatæ cum hac nota x, id eſt 10. aſſes, ab altera biga aut quadriga, I I S, id eſt 11. aſſes ſemis. Victoriatis victoria impreſſa alata manibus coronam tenens cum littera v. id eſt 5. aſſes. Conſtantinus crucẽ in nummis excudit. l. 1. C. Theod. de ponder. & aur. illat. Hiſtor. tripart. lib. 1. c. 9. Monetarij huic arti erant cum liberis obnoxij l. 1. C. murileg. nec ſine probatoria imperatoris quis admiſſus. Ecl. 54. Baſilicon: οἱ μονητάριοι ὑποκείσθωσαν τύχῃ, καὶ οὐδεὶς ὑπὸ ἀξίωμα ἐλευθερούσθω. Monetarij ſubiaceãt fortunæ,

nec vllus liber fiat à necessitate huius muneris ob dignitatem aliquam. Prouinciales conferebant carbonem ad fabricandam monetam, l. maximam C. de excusation. munerum.

De Ense, & Pugione Imperatoris. Cap. XVII.

Quibusdam gentibus gladius in vrbe interdictus, aliis adeo in vsu fuit, vt domi, forisque ensibus accincti essent. Romæ, & in Græcia per vrbes sine gladio & pugione ciues fuere, Parthi & Galli semper ense accincti. Ammianus lib. 23. Omnes Persæ promiscuè vel inter epulas, festosque dies gladiis cincti cernuntur. Quem Græcorum veterum morem abiecisse primos Athenienses Thucidides est auctor. Verba Thucididis lib. 1. πᾶσα γὰρ ἡ ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει, διὰ τὰς ἀφάρκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους, καὶ συνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, ὥσπερ βάρβαροι. ἐν τοῖς πρώτοις τε ἀθηναῖοι τόντε σίδηρον κατέθεντο, καὶ ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ εἰς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν. In Græcia, inquit, olim passim latrocinia erant, omnesque enses gerebant. Omnis enim Græcia ferro accincta erat, quod ædes munitæ ac septæ non essent, & inter se tutos aditus non haberent, & vt barbari inter arma vitam agebant. Primi Athenienses ferrum deposuerunt, & vitæ genus remissius sequuti sunt. Tiridates apud Xiphilinum cum in conspectum Neronis venit, iussus ferrum deponere, non paruit. ἥλοις ἀκινάκην τῷ κολεῷ προσέπηξε. Clauis Acinacem ad vaginam affixerat. Dilemnitæ apud Colchos brachio alligatū pugionem

gerunt, vt Agathias lib. 3. Gallos ferro vbique accinctos fuisse docet Cæsar lib. 6. de bello Gallico, & Strabo. Quadi apud Ammianum lib. 17. eductis mucronibus quos pro numinibus colunt, iurauere se permansuros in fide. Gladius humi defixus Alanis pro Marte colitur, vt Ammian. lib. 31. Denique villatici & vrbani, auctore Eusebio lib. 1. Præparat. euangel. vbiq; gentium enses ferebant, & in militaribus viis, & per vicos & agros, ἐξιφηφόρουν διὰ πάντος κατά τε τὰς λεωφόρους, καὶ κατὰ τὰς κώμας καὶ ἀγρούς. Christus homines ab immani feraque vita, ad humanitatem traduxit, & gladios abiicere iussit. Lucianus in Anacharsi ait, in Græcia προστίμον ἐπὶ τῷ ξιφηφορεῖν, mulctam indici iis qui enses per vrbes tulerint. Imperatoribus Romæ hoc singulare fuit, vt gladio accincti essent, & pugionem gererent, nec in eorum oculis ensem aut pugionem nudare fas cuiquam esset. Præfectus quidem prætorio, ipsique milites prætorij ferro accincti, sed apud imperatorem ferrum stringere capital fuit. Omnibus Parthis, vt supra monuimus, etiam ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις μαχαιροφορεῖν ἔθος, inter sacrificandum & epulandum gladium gerere moris fuit, ait Iosephus lib. 18 c. 13. origin. Germani & Scythæ semper gladiis accincti, vt Tacit. lib. de morib. German. Romæ solus imperator, nemo alius nisi eius permissu. Consules olim gladij potestatem habuerunt. Appianus li. 2. Ciuil. Marcellus cum collega ξίφος ὀρέγων τῷ Πομπηΐῳ, κελεύω σε, κἀγώ, καὶ ὅδε, χωρεῖν ἐπὶ Καίσαρα ὑπὲρ τῆς πατρίδος. ensem porrigens Pompeio, iubeo te, inquit, ego & iste, proficisci in bellum aduersus Cæsarem pro patria. Antonius τῷ ξίφει ὃ περιέζωστο μοναρχίαν ἐνεδείκνυτο, vt Dio

lib. 45. ense quem præter morem Romæ gerebat, in imperij affectati suspicionem venerat. Caligula ξίφος καὶ ἐν τῇ πόλει περιεζώννυτο, ense vel in vrbe accinctus erat, quod alij ante eum principes non vsurparant. ἀλεξάνδρου θώρακα ἐνδυσάμενος, καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα ἁλουργῆ σηρικήν, πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ λίθους ἰνδικοὺς ἔχουσαν, καὶ ξίφος παραζωσάμενος. Caligula loricam Alexandri indutus, quam chlamyde purpurea serica tegebat, auro intexta, lapillis Indicis insigni, gladio succinctus vt Dio, & Zonaras. Rectores prouinciarum jus gladij habuerunt. Lampridius, Alexander jus gladij nunquam vendi passus est. Gordianus gladij potestate succinctus est. Dio, ἐπέτρεψε τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν ἄνευ τῶν ὅπλων πλὴν τῶν ξιφῶν εἰσελθεῖν. ταῦτα γὰρ ἀεί ὡς καὶ ἐν τῷ ἄστει ἐφόρουν. Permisit militibus, ait Dio, ingredi in vrbē sine armis, præter ensem. Solebant enim in vrbe ensem gerere. NEMAUSI statua Seueri reperta manu pugionem rotundum tenens. Pugiones enim rotundi. Neronem pugione accinctum fuisse ex eo apparet quod cum audisset venisse iussu Agrippinæ nuntium Agerinum, scenam vltro criminis parat, gladiumq; dum mandata perfert, abiicit inter pedes eius, tum quasi deprehenso vincula iniici iubet, ait Tacit. lib. 14. Vitellius consuli imperio discedens exsolutum à latere pugionem velut jus vitæ necisque ciuium reddebat, vt idem, lib. 3. histor. aspernante consule, reclamantibus qui in concione astiterant, vt in æde Concordiæ positurus insignia imperij, domumque fratris petiturus discessit. Imperator igitur ad latus pugionem insigne imperij gerebat. Suetonius hoc idem paulo aliter c. 15. Vitellius tunc solutum à

latere

latere pugionem consuli primum, deinde magistratibus, ac mox Senatoribus singulis porrigens, nullo recipiente, quasi in æde Concordiæ positurus abscessit. Sed quibusdam acclamãtibus ipsum esse Concordiam, rediit, nec solum se retinere ferrum affirmauit, verum etiam Concordiæ recipere cognomen. Galba iter ingressus est paludatus, ac dependente à ceruicibus pugione ante pectus, eodem auctore c. 11. Sic & apud Plutarchum Alexander Magnus pugionem ferebat, & sub puluillo cum Iliade Homeri reponebat, ἐγχειρίδιον ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον. Ensem imperatorum per initia præfecti cubiculi gessisse videntur, illi fortè qui desidente imperio σπαθαροκουβικουλάριοι dicti Synodo Constant. 8. act 4. ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου Γρηγόριος σπαθαροκουβικουλάριος. A Senatoribus Gregorius Spatharocubicularius. certè Spatharij dicti satellites omnes, & corporis custodes. Dio de Domitiano, Παρθένιος ὁ πρόκοιτος αὐτοῦ, καίτοι οὕτω τιμώμενος, ὡς καὶ ξιφηφορεῖν. Parthenius præpositus cubiculi tanta in dignatione fuit apud Domitianum, vt ensem ferret. Existimem honoris causa datum Parthenio vt in vrbe, atque adeo in ipso palatio & cubiculo imperatoris gladio accinctus esset. Statius lib. 5. in Protrept. ad Crispinum,

Felix qui magno iam nunc sub præside iuras,
Cuique sacer primum tradit Germanicus ensem.

Viri eruditi de Crispino exaudiunt, qui Claudio Imp. præfectus prætorio fuit, vt Tacitus lib. 12. male. Putem Crispinum in militiã à Domitiano primum ascriptum, & hoc honore affectum vt ab eodem ense accingeretur. Certè ensem Præfecto prætorio ab imperatore

tradi ſolitum indicat Xiphilinus in Trajano, ὅτε τῷ μέλλοντι τῶν δορυφόρων ἐπάρξειν, τὸ ξίφος, ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἐχρῆν, ὤρεξεν, quando Trajanus enſem ei qui prætoriis cohortibus præficiebatur tradidit, quo accingi eum opportuit, ἐγύμνωσέ τε αὐτὸ καὶ ἀνατείνας ἔφη, nudauit enſem, & porrexit, dixitque. Aurelius Victor pugionem vocat lib. de Cæſarib. c. 13. Præfectum prætorio Saburanum nomine cum inſigne poteſtatis, vti mos erat pugionem daret. σιρομάστης pugio cap. 24. Numeror. Heſychius σειρομάστης λόγχη, δόρυ, ῥομφαία. Eunapius ὁ σιρομάστης μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τοῦ δόρατος. Siromaſtis magis probatur quam haſta. Tzetzes chiliade 13, de Siromaſti,

κυρίως δὲ σιδήρειον τῶν τελωνῶν ὑπάρχει
ὡς μέγας ὀβελίσκος τις, ᾧ πλήττοντες τοὺς σάκκους
τὰ κλεπτοτελωνούμενα νοοῦσι καὶ κρατοῦσι.

Propriè Siromaſtis eſt ferrum publicanorum, ſimilis magnæ cuidam acui, quo ferientes ſaccos cognoſcunt & retinent ea quæ detrahuntur publicis vectigalibus. Pugio dicitur & τυροκνῆστις, ἐγχειρίδιον, δόλων, λῃστρικὸν ξιφίδιον, ſica latronum. Magiſtratus omnes quicunque jus gladij habuerunt, non niſi accincti, & cum omnibus ſui loci inſignibus in conſpectum principis venerunt. Trebellius in Gallienis, Cum ab his quæreretur cur non ſoluerent cingulum, reſpondiſſe dicuntur, Salonino deferimus. Chryſoſtomus ad epiſt. 1. ad Corinth. c. 26. τὸν ἄρχοντα τῷ βασιλεῖ προσιόντα τὸ τῆς ἀρχῆς σύμβολον ἔχειν δεῖ. οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων χωρὶς ζώνης καὶ χλαμύδος τολμήσειεν ἂν φανῆναι τῷ τὸ διάδημα ἔχοντι. Magiſtratum accedentem ad imperatorem inſigne magiſtratus habere oportet. Nullus magiſtratus ſine zona & clamyde audeat apud

imperatorem apparere. Dignitates igitur apud imperatorem cum cingulo & gladio apparere potuerunt, non homines priuati. Synesius in epistol. οὐκ ἐξὸν ἀνθρώποις ἰδιώταις ὁπλοφορεῖν. non licet priuatis hominibus arma ferre. Albinus neminem à Seuero ad se admittebat, nisi ense prius deposito, cum excussus esset an pugionem in sinu ferret. Herodianus lib. 3. οὐδὲ γάρ τις αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ Σεβήρου ἀφικνουμένων ἄγγελος προσῄει, εἰ μὴ πρότερον ἀποθέμενος ὃ περιέκειτο ξίφος στρατιωτικὸν, ἐρευνηθεῖσαι μή τι φέρει ὑπὸ κόλπου. Aristophanes vocat ferrum sub axilla, ὑπὸ μάλης, ὑπὸ μασχάλης. Turpinus scribit ante Caroli Magni tribunal spatham nudam more imperiali prælatam esse. Manasses in Politicis de Trajano,

παρούσης δὲ καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων
ξίφος γυμνώσας δέδωκεν ἐπάρχῳ τῷ τῆς ῥώμης.
δέξαι τὸ ξίφος ἐπειπών, κἂν μὴ νομίμως ἄρχω
χρῆσαι τῷ ξίφει κατ᾽ ἐμοῦ, μὴ φείσῃ τῆς ζωῆς μου.

Præsente senatu & magistratibus nudatum ensem dedit præfecto vrbi (lapsus est Manasses, Præfectus prætorio fuit) accipe, inquit, ensem, & si ex legibus non imperauero, vtere ense aduersum me, noli parcere vitæ meæ. Domitianus pugionem imperij insigne puluino subdere solitus. Sueton. Domit. c. 17. Puer qui curæ larium cubiculi ex cõsuetudine assistens interfuit cædi, hoc amplius narrabat, se iussum à Domitiano ad primũ statim vulnus pugionẽ puluino subditum porrigere. Vitellius pugionem quo se Otho occiderat Coloniam misit Marti dedicandum. Habuerunt imperatores ministros à pugione. Lamprid. Commodo. Tuncque primũ tres præfecti prætorio fuere, inter quos Libertinus

qui à pugione appellatus eſt. Caligulæ duo libelli in quibus nomina morti deſtinatorum, alteri gladius, alteri pugio indixerat, ait Sueton. Meminerat ille gladij & pugionis, qui proprij fuere imperatorum. Pugionem paramerion & parazonium vocant Græci quod ad femur ferretur, quod Tribunatus inſigne fuiſſe indicat Martial. l. 14. e. 33. Parazonium,

Militiæ decus hoc, & grati nomen honoris,
Arma tribunitium cingere digna latus.

Athenæus ex Poſſidonio parazonidium. Paterculus Iulium Cæſarem conſpectis piratarum nauibus exuiſſe veſtem, alligaſſéque pugionem ad femur ſcribit lib. 2. Polybius Romanum militem μάχαιραν περὶ τὸν δεξιὸν φέρειν μηρόν. oſtendit lib. 6. Ioſephus lib. 3. excid. duos gladios militi Romano tribuit. οἱ μὲν πεζοὶ μαχαιροφοροῦσιν ἀμφοτέρωθεν, μακρότερον δ' αὐτῶν τὸ λαιὸν ξίφος πολλῷ, τὸ δὲ κατὰ δεξιὸν σπιθαμῆς οὐ πλέον ἔχει μῆκος. Pedites gladium ad vtrumque latus ferunt, longius ad læuum, quod eſt ad dextrum, longitudine palmam non excedit. Heliogabalus puer imperator ſalutatus, τὸ παιδίον σπασάμενον τὸ ξιφίδιον ὃ περιέζωστο, diſtricto gladio quo erat accinctus. Vitellius imperator ſalutatus, circumlatuſque per celeberrimos vicos, ſtrictum D. Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam. Sueton. c. 8. Imperatores preferri ſibi nudum enſem iubent poteſtatis argumentum. Dux Venetorum vagina aurea tectum. Saxo Grammaticus l. 2. Hiſtor. Olim qui ſe regum clientelæ dedebant, tacto gladij capulo obſequium polliceri ſolebant. Codinus, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν. per gla-

dium ſignificari ait poteſtatem, qui ferebatur ab accubitore fundæ abſente protoſtratore, quemadmodum & ſi abeſſet accubitor fundæ, accubitor ſacri cubiculi enſem imperatoris ferebat. Nefas autem fuit in palatium imperatoris gladium, niſi eius permiſſu ac voluntate inferre. l. 1. C. vt armor. vſus inſcio principe interd. ſit lib. 11. Cod. tit. 46. l. fin. C. lib. 12. tit. 5. de Præpoſito ſacri cubiculi. Manaſſes in Politicis. Claudius, inquit, οὕτω δουλοκάρδιος καὶ ἐμμερὸς ὑπῆρχε, ὡς τοὺς φοιτῶντας πρὸς αὐτὸν ἀνερευνᾶν πρῶτος, μή πως ἐπικολπίδιον τύχῃ τις κρύπτων ξίφος. εἰ δέ ποτε συμπόσιον γηθόσυνος συνέστη, περιεστήκεισαν αὐτὸν ὁπλῖται δορυφόροι, Claudius, inquam, vſque adeo puſillanimis & timidus fuit, vt eos primus qui ad ſe ventitarent explorari ac perquiri iuberet, ne fortè in ſinu pugio lateret. Quod ſi epulum daret lætus, eius latus armati ſatellites cingebant. Mutuatus hoc eſt à Dione lib. 57. ὁ κλαύδιος πάντας οἱ προσιόντας καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει, μή τι ξιφίδιον ἔχωσι, ἔν τε τοῖς συμποσίοις πάντως τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε, καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν, καὶ δεῦρο ἀεὶ γίνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ διὰ πάντων διὰ οὐεσπασιανὸν ἐπαύσατο. Claudius omnes qui ſe adirent & viros, & fæminas excuti ac perquiri iuſſit, ne quem pugionem gererent, & in conuiuiis omnibus milites habuit, quorum cuſtodia ſtiparetur, quod hodiéq; ab eo cœptum vſurpatur. Perquiſitio illa in omnes à Veſpaſiano ſublata eſt. Plutarchus in Dione, nullus ἀνερεύνητος ad Dionyſium Iuniorem Præter Platonem admittebatur, qui non excuſſus ac perquiſitus eſſet. Ad Dionyſium Seniorem qui adibant, veſtem in foribus ſummutare cogebantur, vt nudi explorarentur, & alias veſtes

ſumebant. Zonaras, Veſpaſianus τοῖς φίλοις καὶ πρὸ τῆς ἕω, καὶ ἐπὶ τῆς εὐνῆς κατακείμενος συνεγίνετο, καὶ αἱ θύραι τῶν βασιλείων συνεωγμέναι διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἦσαν, cum amicis verſabatur & ante ſolem ortum, etiam in lecto decumbens, & fores regiæ toto die patebant, & cuſtos nullus ad fores. Cedrinus, filius Baſilij ἐν τοῖς πεδίλοις in calceis quia gladium habuit, cum pater venatum exiſſet, in carcerem truſus, quia cum pugione eſſe apud imperatorē nefas. ῥαβδούχιον βασίλειον vocat telum quod in venatu rex gerit. Quidam quia Baſilium è cornu cerui pendentem ſtricto enſe liberauit, capite mulctatus eſt, vt Zonaras & Glycas l. 4. Nonnulli putant ex verbis Herodiani libro 1. Nonnunquam miſſum à Senatu gladium inſigne poteſtatis. Claudius Pompeianus in anguſto loco Commodo ineunti amphitheatrum, quem occidere ſtatuerat, porrexit gladium, dixitque, ἰδού τοῦτό σοι ἡ βουλὴ πέπομφεν, Ecce hunc enſem Senatus ad te mittit. Nugæ. Sic enim & à militibus ad imperatorē gladium quis miſſum diceret, quia Xiphilinus in Pertinace, Lætū ait exſilientem dixiſſe Pertinaci, ὅτι τοῦτό σοι τὸ ξίφος οἱ στρατιῶται πεπόμφασι, Hunc tibi gladium milites miſerunt, & cum dicto Pertinacem confodit. Imperatores ipſi gladium plærumq; gerebant, vt ſupra monuimus, quo merum imperium, & jus vitæ, neciſque ſignificatur. Seneca lib. 1. de Clementia c. 11. Hoc quod magno animo gloriatus es, nullam te toto orbe ſtillam cruoris humani miſiſſe, quo maius eſt, mirabiliuſque, quod nulli vnquam citius gladius commiſſus eſt. Magiſtratus item & prouinciarum rectores jus gladij ab imperatoribus diximus accepiſſe. Zonaras in Claudio, καὶ ὁ

νάρκισσος ὁ ἐπὶ τῶν ἐπιστολῶν ἐπιστάτης, διὸ καὶ ἐγχειρίδιον περιεζώννυτο. Narcissus qui erat ab epistolis ideo pugionem gerebat, opinor quia erat, à pugione principis, aut quia vt Parthenio præfecto cubiculi honoris caussa datum erat vt pugionem gereret, sic & Narcisso. Sed ante omnes præfectus prætorio gladio accinctus fuit. Herodianus lib. 3. de Plautiano P. P. sub Seuero. ἠμφίεστο γὰρ τὴν τε πλατύσημον ἐσθῆτα, ἔν τε τοῖς δευτέροις ὑπατεύσασιν ἐτέτακτο, περιῄωρητό τε αὐτῷ ξίφος. Clauo lato amictus erat, & inter secundos consulares adscriptus, ensem gerebat. Plinius Panegyr. Ego quidem in me si omnium vtilitas ita posceret, etiam præfecti manum armaui. Philostratus lib. 4. de vita Apollonij c. 14. Τιγελλῖνος γὰρ ἐφ' ᾧ τὸ ξίφος ἦν τοῦ Νέρωνος, ἀπήλαυνεν αὐτὸν τῆς Ῥώμης. Tigellinus apud quem erat ensis Neronis, expulit vrbe Demetrium philosophum. Nymphidius Sabinus P. P. sub Galba Τιγελλίνῳ τῷ συνάρχοντι προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος, Tigellino collegæ imperauit vt ensem deponeret. Apud Herodianum philosophus ait Commodo, ἐπίκειται γάρ σου τοῖς αὐχέσι τὸ τοῦ παρεῖναι ξίφος. Iustinianus Vicario Pontices τοῦ ξίφους ἄδειαν dedit. C. de Vicario Pontic. Consul Romæ, Prætor Dictator, magister equitum togati fuere, sine ferro. Soli imperatores, vt ostendimus, in vrbe pugionem tulere, Spartian. in Hadriano, Lamprid. in Alexandro, Trebellius in Gallienis, Dio in Caracallo, deinde præfecti prætorio. De Antonio magistro equitum Ruffus Calenus apud Dionem lib. 46. ὅτι τούς μὲν ῥαβδούχους, καὶ τὸ ἔσθημα τὸ περιπόρφυρον κατὰ τὰ πάτρια τὰ περὶ τῶν ἱππάρχων νενομισμένα εἶχε, τὸ δὲ ξίφος ἐν τοῖς στρατιώταις κατὰ τὴν στασιάζοντων ἀναιδῶς ἐχρῆτο. Quod lictores & vestem prætextam ex

veteri instituto haberet, ense & militibus in vrbe necessario vteretur ad seditiones coërcendas. Præsides qui in prouincias exibant paludati gladio accincti, vt Dio lib. 45. Xiphilin. in Caracallo. Proconsulibus jus gladij ademit Augustus, postea tamen quanquam gladio non accincti, potuere in sontes animaduertere. l. illicitas §. qui vniuersas D. de off. præs. & Dio lib. 53. Tribuni interdum in prouincias cum iure gladij missi, apud Sulpitium lib. 3. de vita Martini. Illa præcipua cura erat ne tribuni cum iure gladiorum ad Hispanias mitterentur. Philostratus lib. 2. de Sophist. Bassum τὸ ξίφος πεπιστευμένον. Præf. præt. Statius lib. 3. Syluar. in lachr. Hetrus.

Frater & Ausonios enses, mandatáque fidus
Signa tulit.

De præf. præt. exaudiendus Anastasius constitutione ad magistrum officiorum l. vlt. C. de præpos. sacr. cubic. lib. 12. præpositis vtriusque sacri cubiculi qui post finitam militiam Senatorio fuerint consortio sociati concessit, vt quoties peregrè proficiscerentur, ferro accingi possent. Statius lib. 5. Syluar.

En ingens reserat tibi limen honorum
Cæsar, & Ausonij committit munia ferri.

Non video cur locum hunc ad Crispinum, qui sub Claudio præfectus prætorio fuit, trahant, cum Crispinus hic, de quo agit Statius, puer fuerit sub Domitiano. subiungit enim,

Vade puer, tantisque enixus suffice donis.

At Crispinum illum qui sub Claudio P.P. fuit, ætate Domitiani senem esse oportuit. Dio in Vitellio, τὸ ξίφος

ἐν παῖς

ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τοῖς τ' ὑπάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς ὤρεγεν, ὡς καὶ τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἀποθέμενος, Vitellius in concione consulibus & senatoribus gladium obtulit, vt & imperium deponẽs. Cum imperator in bella pergeret, fuere ministri qui ex more romphæas & sarissas ad eos missas ferrent. Anna lib.1. Alexiad. οἱ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας ταῖς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παραπεμπομένας ῥομφαίας. Claudianus lib. 2. Stilich.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aspera, gemmatasque togas, viridesque smaragdos,
Gestatosque patri capulis radiantibus enses,
Diuidis ex æquo. Inter Honorium & Arcadium. Ensis Constantini Magni relligione plenus fuit, quem Hugo Rex Galliæ ad Henricum Othonis Magni patrẽ misit, in quo litteris aureis nomen antiqui possessoris legebatur. In capulo quoque super crassas auri laminas clauum aureum affixum cerneres, vnum ex quatuor, quos Iudaica persecutio dominici corporis aptarat supplicio, ait continuator Bedæ lib.2.c.8.

De comitatu, aula, castris, expedito, obsequio, palatio. CAP. XVIII.

COmites propriè dicti qui in comitatu erant principis, quos Liuius & Iustinus aulicos & purpuratos vocant, vnde comitatus ipse pro imperatoris aula sumi solet. Comitatus enim, vt ait Iurisconsultus, ibi semper est vbi princeps l. milites, §. ignominia, D. de re militari. quemadmodum & Roma ibi censetur esse, vbi est imperator: vnde & Constantinopolis noua Roma dicta. Herodian. ἐκεῖ τε

ἡ ῥώμη, ποτὲ δὲ ὁ βασιλεὺς ᾖ. Ammianus lib. 4. ad comitatum principis aduolauit. lib. 28. Ad principis comitatum Maximus accitus, auctuſque præfectura prætoriana. lib. 22. reuerſus ex comitatu principis. lib. 29. cum comitatē ſi auxilio militis pauci mittitur Theodoſius equitum magiſter. lib. 28. Comitatenſis fabrica imperatori ſuſpicanti ac timidio incendebat vrſicinum. Lampridius Alexandro, comitatum ſuūm purgat Alexander. Socrates hiſtori. eccleſ. lib. 2. c. 23. διὰ προτέρων γραμμάτων ἐδηλώσαμεν, ὅπως ἀμερίμνως εἰς τὸ ἡμέτερον κομιτάτον παραγένῃ. prioribus litteris ſignificauimus tibi, vt ſine ſollicitudine venias ad noſtrum comitatum. ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἡμέτερον κομιτάτον σπουδάσεις, ſtudebis venire ad noſtrum comitatum. Epiphanius contra Ebioneos, ἀφίξεται δὲ ἐπὶ τὸν κομιτάτον, καὶ βασιλεῖ κωνσταντίνῳ φιλιοῦται. venit ad comitatum, & carus eſt Imperatori Conſtantino. comitatum ſacrum vocat Symmachus lib. 2. e. 8. lib. 9. e. 8. lib. 10. e. 38. l. 47. C. Theodoſia. de appellat. & pœn. car. vt ad ſacrum & venerabilem comitatum numinis veſtri dirigerem. Sacratiſſimum comitatum l. 4. C. Theodoſia. de Decurion & Silent. Beatiſſimum comitatum in concil. Afric. can. 68. Auguſti comitatum, Principis comitatum Symmachus lib. 1. e. 26. lib. 4. e. 9. Auſonius ep 17. Dum in comitatu degimus ambo. In comitatu qui frontes hominum aperit, mentes tegit. Poſſidonius in vita B. Auguſtini. Apud Mediolanum vbi tunc temporis Valentiniani Iunioris comitatus erat. Hoc ſibi nomen Reges Gotthorum vindicarunt. Caſſiodorus lib. 3. e. 22. congruit comitatum noſtrum viris nos decorare nobilibus. Vnde comitatenſe auxi-

lium Ammiano lib. 29. Comitatenſes legiones aut vexillationes in comitatu ſunt principis. L. Nemo C. de re militari. Pſeudocomitatenſes qui ordine comitatenſes mentiuntur. Comitatenſes milites qui comitatui conceſſi ſunt, l. 13. C. de re milit. lib. 12. Comitatenſe munus l. 38. De Decurionibus C. Theodoſ. Dicitur & Pompa. Gregorius Dialogus ep. 2. ad Leon. Iſauros. ἐάν τις ἄρῃ ἐκ σοῦ τὰς βασιλικὰς ἐνδύσεις, τὴν πορφύραν, τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, τὴν ἀλουργίδα, τὰς τάξεις τῶν πομπῶν, ὄντως μέλλεις θεωρεῖσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἄσχημος. Si quis tibi auferat veſtes regias, purpuram, diadema capitis, chlamydem coccinam, ordines comitatus, ſpectaberis omnino ab hominibus informis. Gotfridus Viterbienſis chron. parte 14.

Vidit & obſtupuit Rex, totáque pompa ſuorum.

Huic pompæ præerat comes qui comitatũ ordinaret. Agathias lib. 1. εἵπετο δὲ καὶ ὁ Ζανδαλᾶς ὁ τῶν οἰκετείων ὀπαδῶν προστάτης. ſequebatur eum Zandalas comitum domeſticorum princeps. Gregor. Dialog. ep. 1. ad Leon. νεζούξιος γὰρ ὁ ποτὲ κόμης τῆς πομπῆς αὐτοῦ. Neceuxius olim comes eius comitatus. Cubiculum ipſum quo princeps continebatur, cancellis ſepiebatur & velis. Sidonius lib. 1. e. 2. excluſa velis, incluſa cancellis. Nam & ædium regiarum veſtibula cancellis ſepta, fores aulæis velatæ, l. 43. §. ſed ſi cancelli de legatis lib. 1. Harmenopulus lib. 2. tit. 4. Gellius lib. 16. c. 5. Veſtibula ſpatia grandia ante fores relicta, in quibus ſtarent qui veniſſent priuſquam in domum intromitterentur. Victruuius lib. 6. c. 8. 10. Macrob. l. 6. c. 8. Seneca lib. 6. c. 33. In domo multa ſunt oſtia quæ receptos quoque excludunt. Seruius ad

lib.2.& 6. vestibula cancellis includebantur ad viarum tutelam. Ideo loricæ Eucherio lib. 3 reg. c.9. Vegetius lib. 9. c.28. Tertullianus lib. de pallio, de cancellis Iudicum. Ammianus lib. 30. Chartag. concil. collat. 1.c.70. Isidorus in glossis, Caula cancellũ ante iudicem, caules, cancelli tribunalis, vbi sunt aduocati. Cancri, cancelli, carceres, Apuleius, intra ipsos orci cancros. vide l. 2. C. quibus non obstat longi temp. præscrip. l. 4. C. de offic. asses. l. penult. C. de appellat. Domus principis dicitur regia. Ouidius l. 2. Metam.

Regia Solis erat sublimibus alta columnis.

Vnde Basilicæ Romæ, porticus regiæ instar aulæ. Martialis lib. 8. e. 36. De Aula Principis Domitiani,

Regia pyramidum Cæsar miracula ride,
Iam tacet Eoum barbara memphis opus.
Pars quota Parrhasiæ labor est Mareoticus aulæ,
Clarior in toto nil videt orbe dies.

l. 7. e. 55. *Astra, polumque tua cæpisti mente Rabiri,*
Parrhasiam mira qui struis arte domum.

Parrhasiam domum Flauiam Palatinam ab Euandro Arcade vocat. Regia & aula dicta, vnde aulici, οἱ τῶν φίλοι ἄοπλοι, comites Cæsaris sine armis, qui alij fuere à prætorianis. Tantum odium Aulicorum omnium in Pertinacem fuit, ait Capitolinus. Martialis de domo Domitiani lib. 8 e. 36.

Septenos pariter credas assurgere montes,
Æthera sic intrat:
Hæc Auguste tamen quæ vertice sidera pulsat
Par domus est cælo, sed minor est domino.

Silius, *Aspice montis apex vocitata palatia regi*
Parrhasio.

Aula pro comitatu accipitur apud Suetonium c. 6. lib. 6. Tum Claudius inter ludibria aulæ erat. Quid sit propriè aula indicat Athenæus lib. 5. αὐλὴ διαπνεόμενος τόπος, aula locus ventis expositus. Aulas regum dicunt, διὰ τὸ μεγάλους ἔχειν τοὺς περὶ τὴν οἶκον ὑπαιθρίους τόπους, ἢ διὰ τὸ περιαυλίζεσθαι, καὶ παρακοιμᾶσθαι τοὺς δορυφόρους τοῖς βασιλεῦσι. Quia ampla sunt spatia ante domos regias, aut quia stabulantur, & excubant stipatores, & spiculatores propter ædes regias. Dio in Vitellio palatium vocat τὸ βασιλικὸν, aulam. Quid mirum palatia imperatorum adeo ampla & augusta fuisse, cum Senatorum ædes adeo amplæ Romæ, & superbæ fuerint, vt singulæ omnia in se habereent, quæ modicæ vrbes capere possunt, circum vbi aurigæ & equi currerent, fora, tẽpla, fontes lauacra diuersa. quare & poëta dixit,

Vrbs est quæque domus, vrbs continet oppida multa.

Vt scribit Photius in Bibliotheca. Subiiciam hic ex eodem paucula quæ ad Romæ magnificẽtiam pertinent. Erant, inquit, Romæ balneæ publicæ maximæ. Quæ autem dictę sunt Antonianæ, habebant in vsum lauantium sellas assitas mille sexcentas è marmore scalpto. Diocletianæ bis totidem præter propter. Romæ murus quẽ mensus est Ammon Geometra, cum primũ Gotthi armis eam infestare cœperunt, deprehensus est habere interuallum viginti & vnius milliarij. Multæ domus Romæ annui reditus ex possessionibus quadraginta auri centenaria habebant. Singula centenaria centum auri pondo effecere, præter triticum & vinum, & alias species, quæ si venderentur, tertiam partem reficerent auri, quod in reditu annuo erat. Domus quæ secundo

loco fuere quindecim auri vel decem centenaria annui reditus habuere. Probus filius Alipij in prætura 12. auri centenaria impendit cum Ioannes tyrannidem arripuisset. Symmachus in prætura filij 20. centenaria, Maximus 40. Septem autem diebus prætores ludos edebant. Candidus Historicus apud Photium, p. 114. ἕκαστος τῶν μεγάλων οἴκων τῆς ῥώμης ἅπαντα εἶχεν ἐν ἑαυτῷ, ὁπόσα πόλις σύμμετρος ἠδύνατο ἔχειν, ἱππόδρομον, καὶ φόρους, καὶ ναοὺς, καὶ πηγὰς, καὶ λουτρὰ διάφορα, καὶ ὁ συγγραφεὺς ἀπεφθέγξατο,

εἷς δόμος ἄστυ πέλει, πόλις ἄστεα μυρία κεύθει.

ἦσαν δὲ λουτρὰ δημόσια παμμεγέθη, αἱ δὲ ἀντωνιαναὶ οὕτω καλούμεναι εἰς χρείαν τῶν λουομένων καθέδρας εἶχον παρακειμένας χιλίας ἑξακοσίας ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένας ξεστοῦ. αἱ δὲ διοκλητιαναὶ, ἐγγὺς διπλασίους. τὸ δὲ τῆς ῥώμης τεῖχος μετρηθὲν παρὰ ἄμμωνος τοῦ γεωμέτρου, καθ' ὃν καιρὸν γότθοι τὴν προτέραν κατ' αὐτῆς καταδρομὴν ἐποιήσαντο, εἴκοσι καὶ ἑνὸς μιλίου διάστημα ἔχον ἀπεδείχθη. πολλοὶ οἶκοι ῥωμαίων προσόδους κατ' ἐνιαυτὸν ἐδέχοντο ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν ἀνὰ τεσσαράκοντα κεντηνάρια, χωρὶς τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰδῶν, ἃ εἰς τρίτον συνέπιπτεν εἰ ἐπιπράσκετο τοῦ εἰσφερομένου χρυσίου. &c. μάξιμος εἰς τὴν τοῦ υἱοῦ πραιτούραν τεσσαράκοντα κατεβάλετο κεντηνάρια. ἑπτὰ δὲ ἡμέραις οἱ πραίτωρες τὰς πανηγύρεις ἐτέλουν. Hæc nobis exciderant cum ageremus de Romæ magnitudine. Redeamus è diuerticulo, & è priscis auctoribus de palatiis, palatinis, Aulicis pauca quædam seligamus, quæ ad hunc locum faciant. Panegyr. Theodosij, A te voluisti incipere censuram, & impendia palatina minuendo, nec solum abundantem reiiciendo sumptum, sed vix necessarium vsurpando dimensum, quod natura difficillimum est, emendasti volentes. Ad hanc aulam omnem Spartanis

exercitiis duriorem, frugalitatis exemplis. Amicitia nec palatiis digna, sed periculis habebatur. Tu amicitiam nomen ante priuatum, non solum intra aulam vocasti, sed indutam purpura, auro gemmisque redimitam solio recepisti. Mamertinus Genethliaco Maximiani, Primam in ea sedem numinis vestri sanctum illud venerandumque palatium regem aduenam condidisse. Principem illum tui generis ac nominis Herculem Pallantea mœnia adiisse victorem, & parua licet tunc regia, summa tamen religione susceptum futuræ maiestatis dedisse primordia, vt esse posset domus Cæsarum, quæ Herculis fuisset hospitium. Sedes imperij videtur esse, vbi est Imperator. Ibidem, lumina Senatus sui misit Roma beatissimæ illi Mediolanensium ciuitati similitudinem maiestatis suæ libenter, vt ibi tunc esse sedes imperij videretur, quo vterque venerat imperator, Diocletianus, & Maximianus. Eumenius sacrum palatium & comitatum vocat in Panegyr. Constantini, Cum totus aulicorum tuorum comitatus, & omnis imperij apparatus tibi assistat. Sacrum illud palatium non candidatus imperij, sed designatus intrasti. De palatio Romano Claud. in sextum. Honor. Consul.

Ecce palatino creuit reuerentia monti,
Exultátque habitante Deo, potioraque Delphis
Supplicibus latè populis oracula fundit,
Atque suas ad signa iubet reuirescere lauros.
Non alium certè decuit rectoribus orbis
Esse larem, nullóque magis se colle potestas
Æstimat, & summi sentit fastigia iuris.

Attollens apicem ſubiectis regia roſtris,
Tot circum delubra videt, tantiſque Deorum
Cingitur exuuiis, iuuat intra tecta tonantis
Cernere Tarpeia pendentes rupe gigantes,
Cælataſque fores, mediÿſque volantia ſigna
Nubibus, & denſum ſtipantibus æthera templis,
Æráque veſtitis numeroſa puppe columnis
Conſita, ſubnixaſque iugis immanibus ædes,
Naturam cumulante manu, ſpoliÿſque micantes
Innumeros arcus, acies ſtupet igne metalli,
Et circumfuſo trepidans obtunditur auro.

Item, *Cur mea quæ cunctis tribuere palatia nomen*
Neglecto ſqualent ſenio.

στρατόπεδον vocat Conſtantinus epiſt. ad Arium, πάλαι μὲν ἐδηλώθη τῇ στερρότητί σου, ὅπως δὴ εἰς ἐμὸν στρατόπεδον ἀφίκοιο, ἵνα τῆς ἡμετέρας θέας ἀπολαῦσαι δυνηθείης. θαυμάζομεν δὲ σφόδρα μὴ παραχρῆμα τοῦτο πεποιηκότα, διόπερ νῦν ἐπιβὰς ὀχήματος δημοσίου εἰς τὸ ἡμέτερον στρατόπεδον ἀφικέσθαι ἐπείχθητι. Antea ſignificatum eſt tuæ grauitati, vt ad meum comitatum venires, vt meo aſpectu frui poſſes. Miramur valdè id à te factum non eſſe. Quare nunc publico vehiculo feſtina in noſtrum comitatum venire, apud Socratem lib. 1. c. 25. Hiſtor. eccleſ. Sozomenus lib. 6. c. 4. ἐδήλουν δὲ μὴ παραγενέσθαι σφᾶς εἰς τὸ στρατόπεδον, ὥστε μὴ ὀχληροὺς εἶναι δοκεῖν· εἰ δὲ ἐπιτραπεῖεν ἀσμένως τοῦτο ποιήσειν ὑποζυγίοις ἰδίοις καὶ πολὺ χρωμένοις. Significabant imperatori ſe non veniſſe ad comitatum, ne moleſti eſſe viderentur. Quod ſi voluntate Auguſti fieret, ſe libẽter venturos propriis iumentis. Socrat. lib. 1. c. 34. ἀνυπερθέτως εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐπείχθητε. Sine mora feſtinetis ad comitatum

noſtræ

nostræ pietatis. Palatia autem & Romæ, & Constantinopoli, & alibi plura, eáque magnifica fuere. Mamertinus in Genethliaco, palatium Mediolanense commemorat. βασίλεια Antiochæ Orontem fluuium alluisse scribit Theodoretus lib. 4. histor. c. 26. Constantinopolitani Palatij meminit lex, Quicunque C. de operib. publ. Ausonius,

Et Mediolani mira omnia visa.

Templa, Palatinæque arces, opulensque moneta.

In Donatione Constantini, quæ vt ficta, non adeo tamen nupera est, Constantinus ita loquitur, Palatium imperij nostri Lateranēse, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur, atque præcellit palatiis. Dictum est autem Lateranense quod ibi latens Nero ranas euomuerit. Rupertus Tuidiensis lib. 9. de diuin. offic. c. 16. Nomen ipsum quod dicitur ad Lateranas, antiqua probra spurci Neronis accusat, qui dedecorose potionibus vsus maleficis, illic, vt fertur, latens ranas euomuit. Nicetas Choniates lib. 2. Manuelis, Constantinopoli ἀνάκτορα fuisse ait, ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωρεῖαι εἰσὶν ἀποκείμεναι, καὶ τὰ τῶν κρατούντων γνωριστικὰ περιβλήματα, palatia vbi pecuniarum acerui repositi sunt, & vestimenta quibus reges ab aliis internoscuntur. τὰς βασιλικὰς διαιτήσεις κοσμοῦσι πέπλοις χρυσοϋφέσι, καὶ ἁλουργίσι τάπησι. Diætas & cœnationes regias ornant peplis auro textis, & purpureis tapetibus. Plæraque palatia fuere in freto Propontidis, in quibus imperatores propter aëris temperiē æstatem exigebant, vt olim Persarum reges Susis, & Ecbatanis, quæ Manuel Comnenus exædificarat, vt Nicetas lib. 7. Manuel. τὰς πλείστας τῶν κατὰ τὸν πόρθμον τῆς προποντίδος λαμ-

περὶ τῶν οἰκοδομιῶν, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς ῥωμαίων διεζῶσι τὰς δυωρείας μεταδιώκοντες ἐπὶ τοῦ ἀνήγδρε. Constantinopoli fuit magnum palatium. Idem in Alexio Manuel. fil. ἀφικνοῦνται πρὸς τὸ μέγα παλάτιον καθ' ὃ πότε οἱ κρατοῦντες διέτριβον. Anna lib. 2. Alexiad. οἱ δὲ κομνηνοὶ τὰ βασίλεια καταλαβόντες, Comneni occupato palatio. Erat & inferius palatium lib. 3. τὴν ἰδίαν σύνευνον ἐν τῷ κάτω καταλελείπει παλατίῳ. οὕτω γὰρ ἔφθασε καλεῖσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως τὴν ἐπωνυμίαν λαχόν. αὐτὸς ὑπερκείμενον παλάτιον ἄνεισι, ὃ καὶ βουκολέων ἐπονομάζεται, ὅπου ὁ λιθινὸς λέων ζωγρεῖ τὸν βοῦν· ἔχεται γὰρ τοῦ κέρως τοῦ βοός, καὶ ἐξαυχενίσας αὐτὸν ἐμφύεται πρὸς τῷ λαιμῷ. ἐξ οὗ δὴ καὶ βουκολέων ὁ τόπος ὅλος ὠνόμασται, τά τε ἐν ἠπείρῳ οἰκοδομήματα, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ λιμήν. Reliquerat vxorem in inferiori palatio. Sic enim dicitur à ſitu. Ipſe aſcendit ſuperius palatium, quod dicitur Bucoleon, vbi lapideus leo viuum capit bouem. tenet enim bouis cornu, & exceruicans eum gutturi adhæret. vnde locus omnis dictus Bucoleon, & ipſe portus, & ædificia in continente. Erant & palatia ad ortum in freto propontidis. Nicetas lib. 2. Andronici, ἔτυχε μὴ παρεῖναι τοῖς ἀρχείοις ἀνδρόνικον, ἀλλ' ἐς τὸ ἑῷον μέρος τοῦ διαπλεομένου τῆς προποντίδος πορθμοῦ περὶ τὰ τοῦ μηλουδίου κεκλημένα διατρίβειν βασίλεια. Accidit vt Andronicus non eſſet in palatio, ſed ad orientalem partem freti propontidis circa palatia Meludij. vocat deinde τὸ μέγα ἀρχεῖον, τὸ μέγα παλάτιον. πύλη ἀνακτόρων καρέα λεγομένη, porta palatij dicta carea. In palatio erant pecuniæ apud officinas vbi lauatur aurum congeſtæ, ἐν ἀνακτόροις ἦσαν χρήματα παρὰ τοῖς χρυσοπλυσίοις (vulgo χρυσιοπλυσίοις) ἐπιταμιευόμενα. ἦσαν δὲ αὐτόθι τῶν μὴ κεκομμένων εἰς νόμισμα ὑλῶν χρυσίου κεντηνάρια δώδεκα,

ἀργυρείου τριάκοντα, καὶ τοῦ ἐκ χαλκοῦ κόμματος διακόσια. Erant autem præter rudem materiam auri centenaria 12. argenti 30. æris ducenta. Palatium in Blachernis fuit, τὸ ἐν Βλαχέρναις ἀρχεῖον. Codinus in Constantinopoli, Constantinus ἔκτισε τὰ παλάτια τῆς χαλκῆς, καὶ τῶν ἐξκουβίτων, τὸ τριβουνάλιον, καὶ τὰ νούμερα ἐν παλατίῳ, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ γερανίου· εἰς τὸ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλούμενα κωνσταντινιανάς, καὶ τὰ καλούμενα κῶνστα. exstruxit palatia Calches & excubitorum, Tribunal, & Numera in palatio, & superiora palatia vsque ad geranium. De nomine trium filiorum condidit & appellauit palatia, quæ dicuntur Constantianæ & Consta. Diocletianus in castro Aspalathi in Dalamatia exstruxit palatia, quę neque oratione neque penicillo depingi possunt. Constantin. Porphyr. in Chorog. παλάτια ἐδείματο λόγου καὶ γραφῆς ἁπάσης ἐπέκεινα. Constantinopoli ante æneam palatij portã fuit imago Saluatoris, & purpureus vmbilicus, ait Diaconus lib. 17. vestibulum palatij Eusebius vocat αὔλιον τῶν βασιλικῶν πυλῶν lib. 4. de vita Constant. Iustinianus Rhinotmetus à fundamentis exstruxit magnam domum & splendidam in palatio, aureis laterculis parietes illustrans, & pauimentum marmore vario, quæ hodiéq; Iustiniana vocatur. Manasses.

ὃς ἀπὸ βάθρων ἤγειρεν ἀπὸ ῥιζῶν ἐσχάτων
τὸν μέγαν οἶκον τὸν λαμπρὸν τὸν ἐν τοῖς δυάκτροις,
χρυσέων πυραυγάσμασι ψηφίδων καταυγάσας
τοὺς τοίχους, καὶ τὸ δάπεδον μαρμάροις ποικιλχρόοις,
ὃς ἔτι τοῦ δομήτορος τὴν κλῆσιν διασώζει.

Sedem pro regia aula posuit Virgilius 7. Æneid.

Sceptra Palatini, sedemque petiuit Euandri.

Claudianus in 3. Cons. Honor. de Theodosio loquens,

Vt ventum ad sedes, cunctos discedere tectis
Dux iubet.

βασίλειον pro regia vrbe & imperij sede posuit Constant. Porphyrog. πρῶτον θέμα τὸ ἐπὶ δύσεως εὐρώπης κείμενον γῆς τὸ ὀνομαζόμενον θρᾳκῶον, ἐν ᾧ τὸ βυζάντιον ἵδρυται, καὶ τὸ τῶν ῥωμαίων βασίλειον. Primum Thema ad occasum in Europa Thracense, vbi est Byzantium, & imperij sedes. Comitatus nomen vbique occurrit. Aulam & regiam vbiq; legas. Claudian. Panegyr. Manlij,

Sed non vlterius te præbuit vrbibus aula
Maluit esse suum. Panegyr. 2. Stilic.
Quid non intrepidus credas cui regia tuto
Creditur.

Cui datum erat vt in palatiũ liberè introiret, ei magnus honos habitus. Socrates lib. 2. c. 2. Constantius Presbytero à quo testamentum patris acceperat, παῤῥησίας μεταδίδωσι πολλῆς, εἴς τε τὰ βασίλεια θαῤῥοῦντα εἰσιέναι. Dedit ei multam libertatem, vt in palatium cum fiducia intraret. In palatio Constantinop. fuit tẽplum Archangeli. Theodor. Anagnost. lib. 2. εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀρχαγγέλου τοῦ ἐν παλατίῳ. Qui palatio excedebat, imperio se abdicabat. Panegyr. Constant. Cum Maxentius excedendo palatio iam se abdicasset imperio. P. Diaconus lib. 14. regalia vertit τὰ βασίλεια. Græci aulam vocant, Libanius ad Iulianus, νομίζων εἶναι βασιλικὸν καὶ τῆς σῆς αὐλῆς ἄξιον. Claudianus lib. 2. in Ruffin.

Sacrasque fores prædiuitis aulæ *Intrat.*

Prætorium in exercitu στρατήγιον, suggestus cæspititius.

Iulianus oratione 1. in Constantium, ὃς πάλαι μὲν ἀπορραγὲν τὸ στρατήγιον ἀπὸ τοῦ βήματος εἰς ταὐτὸ πάλιν ἐπαναγαγεῖν ἠξίωσας σχῆμα. Qui prætorium iam olim effractum è suggestu rursum in eandem formam reuocare dignatus es. Cum scilicet Constátio è suggestu loquenti milites tyranno derelicto acclamarunt. Plutarchus in Galba καισάρειον ἑστίαν vocat. Herodianus lib. 1. & 3. βασίλειον οἶκον, βασίλειον ἑστίαν. Gregoras lib. 2. ἀρχεῖον aulam. Nicomedia sub Diocletiano fuit βασίλειον, Nicea vero cum à Gallis capta esset Constantinopolis. Gregoras lib. 4. νικαία ἡγεμονὶς ῥωμαίων βασίλειον μετὰ τὴν τῆς βυζαντίδος πόρθησιν. Regium Gallorum Constantinopoli palatium erat Monasterium Pantocratoris, τὰ μὲν οὖν τῶν λατίνων βασίλεια ἡ τοῦ παντοκράτορος ὑπῆρχε μονή. Nicetas in Alexio fil. Manuel. ἱερὸν ἀρχεῖον. In palatio Blachernarum fuit alta domus Polytimeti dicta, vbi χρυσόπαστος κλίνη, ἐφ' ἧς ὁ βασιλεὺς ἵζανεν. τὸ ἐν Βλαχέρναις βασίλειον καὶ γινόμενος ἀνδρονίκου κατὰ τὸν ἐν δὲ τούτοις ὑψιρεφῆ δόμον ὃς πολυτιμήτου λέγεται, εἰς τὴν χρυσόπαστον κλίνην ἐφῆκεν ἐφ' ἧς ὁ βασιλεὺς ἵζανεν. Erãt & palatia Mangane in Philopatio, quæ Andronicus euertit. lib. 1. Andronici, περὶ τὰ λεγόμενα μαγγάνη παλάτια, ἃ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ ἐν τοῖς φιλοπάτιον ᾠκοδόμητο, ἐσύστερον ὁ ἀνδρόνικος κατεδάφισε. Fuere & palatia Placillianæ, à Placilla Theodosij vxore, & alia nomine Helenes matris Constantini. Procopius Pers. 1. ἔστιν ἡμῖν βασίλεια ἕτερα πλακιλλιαναί τε, καὶ τὰ ἑλένης ἐπώνυμα. In palatij atrio multi thori discubitorij fuere ex herbis. Simocatta lib. 1. c. 1. ἀχθεὶς ἐπὶ τὴν ὕπαιθρον τῶν βασιλείων αὐλήν, ἥτις περὶ ἣν ὡραΐζεται τῇ πολυστιβάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ προσαυλείῳ περιφανεῖ, καὶ περιδόξῳ τῷ προσοικείῳ. Ductus in atrium palatij iuxta domum, in qua multi ex herbis ad cœnan-

dum tori, vestibulum illustre visendumque, vbi Tiberius à Iustino imperator electus est, Mauricius vero in Tribunalio, de quo Diaconus lib. 17. Tiberius in Tribunalium lectica est deportatus, & quia loqui non poterat, per epagnosticum, Mauricium pronuntiauit imperatorem apud populum. Omnes rege dignæ domus palatia dicta. Eustath. ad Dionys. καὶ οἱ ῥωμαῖοι τοὺς βασιλεῖ πρέποντας τόπους καλοῦσι παλάτια. Expeditum Leo imperator in Tacticis c. 1. interpretatur συναγωγὴν τοῦ φοσσάτου, conuentum in fossato, comitatum in castris. Aulici, Scholares, καισάρειοι, vt Dio vocat, erãt in comitatu principis. Agathias lib. 5. ἐν τῇ χρυσῇ καλουμένῃ πύλῃ λοχαγοί τινες, καὶ ταξίαρχοι, καὶ ὁπλῖται πολλοὶ ἐφειστήκεισαν, οὐ μάχιμοι ὡς ἀληθῶς, οὐδὲ μετρίως γοῦν τὰ τοιαῦτα πεπαιδευμένοι, ἀλλὰ ἐκ τῶν ταγμάτων ἐκείνων οἳ ἐς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ ἀποκέκριντο, οὓς δὴ σχολαρίους ἀποκαλοῦσι. οὗτοι δὲ στρατιῶται μὲν ὀνομάζονται, καὶ ἐγγεγράφαται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις, εἰσὶ δὲ οἱ πολλοὶ ἀστικοί τε καὶ φαιδρείμονες, καὶ μόνον οἶμαι ὄγκου τοῦ βασιλείου ἕνεκα, καὶ τῆς ἐν ταῖς προόδοις μεγαλαυχίας ἐξευρημένοι, καὶ τὸ μὲν παλαιὸν οὐκ ἄλλως τινὰς ἐν τοῖς δὲ θεμιτὸν ἦν κατατάττεσθαι, ἢ τοὺς αὐτουργεῖν τὰ πολέμια ἠσκημένους. καὶ τοίνυν οὐδὲ χρήματα εἰσῆγον, ἐφ' ᾧ ἐνστρατεύσασθαι, ἀλλὰ χαριστήρια διαφανῶς, καὶ ἀζήμιον ἐδέχοντο τὴν τιμὴν, &c. Sene Iustiniano Magno ab Hunnis tantus terror Constantinopoli fuit, vt vix in muro à ficubus dicto, & porta aurea duces quidam & tribuni militares, multique armati constiterint, vt fortiter hostes propulsarent. Erant vero neque bellicosi reuera, sed ne mediocriter quidem in rebus bellicis exercitati, verũ ex illis legionibus quæ ad hoc sunt destinatæ, vt interdiu & noctu in aula ver-

ſentur, quos ſcholarios appellant. Hi quidem milites vocantur, & in catalogo ſtipendia merentium numerantur, ſunt autem plerique eorum vrbani, & ſplendide veſtiti, ſed tantum augendæ dignitatis regiæ cauſſa, & magnificentiæ, quoties prodiret in publicum. Atqui olim quidem non alios quoſdam in hunc ordinem adſciſcere licebat, quam qui rei militaris vſu valerent, ideoq; ſine ſumptu in hunc ordinem adſcribebantur, ſed gratis ex merito eorum quæ ante geſſerant. Zeno Iſaurus primus ad imperium euectus multos tribules ad imperium accenſuit, quorum virtus nequaquam in prælia emicuerat, aut alioquin exercitatos, ſed notos ſibi ac familiares. poſtea diſciplina corrupta, non ex virtute & merito, ſed pretio in hunc ordinem, qui venalis erat, vulgo aſcripti. Tales itaque viri veteranorum militum penuria pro muris excubare coacti ſunt. Aulicos corruptiſſimos deſcribit Mamertin. in Panegyr. Iuliani. Nihil neceſſariæ in ædibus ſubſtructionum moles, ingẽtes aulicorum cateruæ legionum ſumptum facilè vincebat. Miniſtrorum aulæ cottidie limina terebantur. Ad fores eorum qui regiis cupiditatibus ſeruiebant, ternos patriciæ gentis viros cerneres. perditiſſimũ quemque ex aulicis frequentabant, vti quiſpiam per artes turpiſſimas imperatori acceptiſſimus videbatur. Nec viros quidem, ſed mulierculas exambibant, nec fæminas tantum, ſed ſpadones. Claudianus lib. 2. in Eutrop. *Iuuenes venere proterui,*

Laſciuique ſenes, quibus eſt inſignis edendi
Gloria, corruptaſque dapes variaſſe decorum,
Qui Venerem inuitant pretio, traduntque palato

Sidereas Iunonis aues, & si qua loquendi
Gnara coloratis viridis defertur ab Indis.
Quæsitus trans regna cibus, quorúmque profundam
Ingluuiem non Ægeus, non alta Propontis,
Non freta longinquis Mæotia piscibus explent.
Vestis adoratæ studium, laus maxima risum
Per varios mouisse sales, miniméque viriles
Munditiæ, comti vultus, onerique vel ipsa
Serica, sin Hunnus feriat, sin Sarmata portas
Solliciti scenæ, Romam contemnere sueti,
Mirarique suas quas Bosphorus obruit ædes,
Saltandi dociles, aurigarúmque periti.
Pars humili de plebe duces, pars compede suras,
Cruraque signati, nigroque liuentia ferro
Iura regunt, facies quamuis inscripta repugnet,
Séque suo prodat titulo, sed prima potestas
Eutropium præfert, Hosio subnixa secundo.
Dulcior hic sane cunctis, prudensque nouandi
Iuris, & admoto qui temperat omnia fumo
Feruidus.

In aula Constātinopolitana Aulici ætate prouectiores pileis turbinatis vsi serico tectis, pro dignitate cuiusq;, adolescentes omnes nudis capitibus erant. Gregoras lib. 7. περὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν προτέρων βασιλέων ἔθος· τοὺς μὲν χρόνῳ προβεβηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἐχούσαις σχῆμα, σηρικοῖς δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἑκάστῳ ἀξίωμα καλυπτομέναις. ὅσοι δὲ ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. Andronicus qui postea imperium arripuit, cum primum rediit Constantinopolim, tegumentum capitis turbinatum habuit

habuit colore fumi, vestem laceram violaceam Ibericæ texturæ, ad genua & nates promissam. πυραμίδιον μὲν καλύπτραν τῇ κεφαλῇ περικείμενος, καὶ πυνηρὰν τὴν χροιὰν στολὴν ἠμφιεσμένος χιτὴν ἰοβαφινὸν ὑφῆς τῆς ἰβηρικῆς, ἐς γόνατα καὶ γλουτοὺς καταβαίνουσαν, ait Nicetas in Alexio Manuelis filio. lib. 2. Andronici, aulicos vocat τοὺς περὶ τὸ βασίλειον βῆμα. Libro Isaacij scribit Latinos & Gallos vestes laticlauias & lineas mitras equorum capitibus imposuisse, & albas fascias, quæ in humeris pendent, τὰ πλατύσημα καὶ τὰς ὀθονοσκεπεῖς περικραίους καλύπτρας ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀχημάτων περιθέντας, καὶ τὰ κατὰ νώτου κεχυμένα λευκόλινα. Imperator id aulicis plærisq; dabat, vt apud se in subselliis sederent. Nicetas in Alexio Manuelis filio sub finē. Andronicus συνεδρεύειν ἐκείνοις αὐτῷ σκιμποδίοις παρατιθεμένων, καὶ περιφερομένων τοῦ βασιλείου θρόνου κλισμοῖν. In Agrarium, quæ nauis imperatoria fuit, veteri lege nemo ingrediebatur cum imperatore, nisi drungarius vigiliæ, drungarius rei naualis, logotheta cursus, hæteriarcha, mysticus, supplicum libellorū magister, domesticus scholarum, si in vrbe esset, accubitor, vestiarius, & è cubiculariis quos imperator iussisset. Hac itaque de causa dromonium Leo fecit, vt plures secum admitteret, si longius progrederetur. κατὰ τύπον γὰρ ἐν τῷ ἀγραρείῳ οὐδεὶς ἕτερος εἰσήρχετο, εἰ μὴ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης, καὶ ὁ δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου, &c. Imperatores in suis ad præfectos præt. rescriptis parentes eos vocant. Imperator Alexander l. 4. C. de locato, ad Domitium Vlpianum præfectum præt. & parentem meum. Impp. Constant. & Constans l. 6. & 9. de Annona & trib. C. Theodos. Ea quantitas quam Rufini viri clarif. & inlustris

Pr. Pr. parentis, amiciq; nostri moderatio. & sæpe alibi. Præfectis item vrbi hæc parentum appellatio tributa, l. 2. de pact. C. Theodos. & Nouel. 1. & 2. Theodos. & Valentiniani de inuasorib. & alibi passim. Magistri item officiorum, Magistri vtriusque militiæ, Magistri militum patres ab Imper. appellati, Nouel. Theod. & Valentin. ad Florentium mag. off. de scholarib. Nouel. 1. de Tyronib. ad Sigualdum comitem & magist. vtr. milit. P. K. A. Parens cariss. August. Nouel. 4. de annon. militant. fori præscript. ad Ariobindum magist. mil. Comes rerum priuatar. Nouel. de rescind. vendit. Eudoxius P. K. A. vocatur. Eutropius Eunuchus parens Imp. dictus. Claudian. Præfat. in Eutrop.

Direptas quod plangis opes, quas natus habebit?
Non aliter poteras principis esse pater.

Id est, imperator filius tuus habebit opes tuas. Patres item sibi fecerunt eos quibus patriciatus codicillos dabant ait Iustinianus l. vlt. de consul. lib. 12. § filiusfamil. Comites & Rectores prouinciarum fratres vocabantur ab imperatore. Cassiodorus lib. 6. in for. Rect. prouinc. Additur quod à principe frater vocaris, vt nobilitate pretiosi nominis, à vilitate criminum tollaris. Nouella Theodos. & Valent. de patrim. ad comit. largit. Marcelline frater amãtissime. Nouel. 3. de palat. ad Florian. comit. sacrar. largit. Floriane frater amant. Nouel. de ambitu ad Numũ mag. offic. Nume frater amãtissime. Iustinianus Arsilium præsidem Tharsi fratrẽ iucundiss. appellat Nouel. 125. Imp. Theodos. & Valent. Nouel. 3. De tyronib. ad Hesiod. comit. Hesiodore frater amãtiss. lib. 1. Machab. c. 12. Rex Demetrius Ionathan fratri.

Cæſariani dicti Aulici qui in aliquo apud principem officio militabant. C. Theodoſ. l.1. de Cæſarianis. Cæſariani in actu duntaxat conſtituti, vel ad perfectiſſimatus vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dignitates non oportet admitti, niſi completo inculpate officio. l. 2. Non conuenit Cæſarianos incõſultis nobis ad alicuius corporis moleſtiam deuocari. l. 5. C. de iure fiſci. Cæſariani fraudibus omnia temerare conſueuerant. l.1. de bon. proſcr. Cæſariani ab omni iuris beneficio excluduntur, niſi probata à principe, purgataque fuerint ratiocinia. Cæſarianorum fraudes l. 2. de bonis vac. Verum ad palatia & aulam regiam redeamus. Socrates lib.1. Hiſtor. eccleſ. βασίλεια. Diocletianus Nicomediam fecerat regiam, βασίλεια. Ammianus lib.23. Valentinianus omni pudicitiæ cultu tanquam retinaculis petulantiam frænarat aulæ regalis. lib. 15. Hi qui ſummam aulam tenebant, omni placendi ſtudio in adulationem ex more collato. Spartianus, Hadrianus multis, quod apud Sabinã vxorem iniuſſu eius ſecus egerant, quam reuerentia domus aulicæ poſtulabat, ſucceſſores dedit. Antoninus Pius Marcum Anton. aulico faſtigio renitentẽ ornauit, ait Capitolinus. Aula igitur, aulica domus, aulicum faſtigium, aulicum miniſterium de imperatoris domo dicitur. Lampridius, Alexãder Seuerus abiectis ex aulico miniſterio cunctis obſcænis. Zozimus lib. 3. τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν ἅπασι. Aulicis omnibus lib. 2. ἀρχὴν τῶν περὶ τὴν αὐλὴν τάξεων, imperium in aulicos, & palatinos ordines. τῆς αὐλῆς ὕπαρχος, Præfectus prætorio. Dio, Auguſtus τὸ βασίλειον κατακαυθὲν ἀνοικοδομήσας, regiam, quæ conflagrarat, cum reſti-

tuiſſet. Petronius τὴν Νάπην τὸ βασίλειον αὐτῶν ἔλαβε, Tanapen regiam Æthiopum cæpit. Omnes villæ elegantiores ætate Suetonij dicta prætoria. Sueton. lib. 3. in prætorio cui ſpelunca nomen erat incænante eo complura, & ingentia ſaxa fortuito ſuperne delapſa ſunt. Tacitus lib. 4. Villa cui nomen ſpeluncæ. Virgil. lib. 7.

Tectum auguſtum, ingens, centum ſublime columnis,
Vrbe fuit media Laurentis regia Pici.

Statius lib. 4. Sylua 2.

Tectum auguſtum, ingens, non centum inſigne columnis,
Sed quantæ ſuperos, cælúmque Atlante remiſſo
Suſtentare queant. Super hoc vicina Tonantis
Regia, téque pari lætantur ſede locata Numina.
Tanta patet moles, effuſæque impetus aulæ
Liberior, campi multumque amplexus aperti
Æthereo, & tantum domino minor.

Dio in Auguſto lib. 53. καλεῖται δὲ τὰ βασίλεια παλάτιον, Regia palatium dicitur, non quod ita ex decreto aliquo nominata ſit, ſed quia Cæſar habitabat in palatio, & ibi prætoriũ habebat. Domus enim Romuli palatium dictum à loco vbi poſita, καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἄλλοθί που ὁ αὐτοκράτωρ καταλύῃ, τὴν τοῦ παλατίου ἐπίκλησιν ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἔχει. Et ideo licet alibi vſpiam imperator agat, diuerſorium eius dicitur palatium. Zonaras, τὴν τοῦ παλατίου κλῆσιν καταγώγιον βασιλέως, palatij appellationem imperatoris domum ſignificare, vbicunque agat. Spartianus in Didio Iul. Imperator recens creatus in palatia ducitur. Amianus lib. 26. Gregorius Turonenſ. lib. 5. c. 30. Hiſtor. Franciæ. Sidonius lib. 2. e. 13. Palatinis limitibus incluſus. Soli imperatores in prouinciis habitabãt in palatiis,

l.1. & 2. C. Theodos. ne quis in palatiis man. Lampridius, Alexander purgauit palatium suum. Ammianus li. 14. Cæsar solis scholis sit contentus palatinis. Castra item pro palatio & aula ponuntur. Ideo coronæ quę Cæsarianis datæ, Castrenses dictæ, vt Tertul. lib. de corona militis. Synesius ep. 76. κατὰ δὲ ἵνα χρείαν ἐπὶ στρατόπεδον γενόμενος, Cum ad aulam esset ob quædam negotia. Expeditum item pro comitatu & aula posuerunt. Chalcedon. concilio, vbi leo imperator sacratissimum suum expeditum habere dicitur. Commeatus pro eodem sumitur l. 16. C. de erogat. milit. annonæ. Anastasij sacratissimus commeatus. Thomas magister mauult dici ἀνάκτορα, & βασίλεια, quam palatia. βασίλεια κρεῖττον ἢ ἀνάκτορα, τὸ δὲ παλάτια ἀδόκιμον. Eusebius lib. 4. de vita Constantini. ἔνδον γάρ τοι ἐν αὐτῷ παλατίῳ κατὰ τὸ μεσώτατον τῶν βασιλείων. Intus in ipso palatio, in media regia. Codinus, πεζεύει δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ τοῦ παλατίου αὐλῇ. Pedes it & iste in aula palatij. Procensum Gręci recentiores dixere quasi processum. In fastis Siculis, καὶ φοβηθεὶς λέων ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθεν πέραν εἰς τὸν ἅγιον μάμαντα, καὶ ἐποίησε ἐκεῖ πρόκενσον μῆνας ἕξ. Territus Leo Rex exiit vltra ad sanctum Mamam, & ibi sex menses fecit processum, id est, moratus est. Cedrenus, καὶ προκένσου γενομένου ἐν τῷ ἑβδόμῳ, ἀπώλεσαν οἱ βεστιαρῖται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. & cum processum Imperator fecisset ad Septimum, quod fuit suburbium Constantinopoli, vestiaritæ amiserunt coronam imperatoris. Hæc vox sæpe occurrit apud Constantin. Porphyrogenneten lib. de thematib. & in chorographia. Idem μακρέκενσα, & μακρότερον πρόκενσον vocat, cum longius imperator abiret. Profectiones principis ab

vrbe dicuntur palatina militia, & expeditiones apud Capitolinum in Pio, παρόδοι, παρόκυσα. Tertullianus de corona milit. militiã regiarum familiarum. Cæsariani ipsi dicti sunt homines domus Augustæ l.1.C.Theodos. de conductorib. & hominib. domus Augustæ. Cassiodorus lib.10. ep.5. Theodosio homini suo Theodahadus. Præsenti iussione præcipimus vt quicunque ad domum nostram noscitur pertinere, & curæ tuæ probatur esse commissus, nullis præsumptionibus insolescat. A domesticis inchoare volumus disciplinam. Vnde & viri illustres ac clarissimi ad exemplum principum domesticos suos vocant homines suos. Symmachus lib.2.ep.50. Si placet vt homines mei hæreditaria possessione decedant. Ennodius ep. ad Boëtium, homo culminis vestri.

De Palatinis. CAP. XIX.

PAlatini dicti aulici, memoriales, agentes in rebus, & apparitores, qui litteratam militiam in palatio faciebant, aut mandata & iussa imperatorum exsequebantur. Sidonius lib.1.c.6. te ad capessenda munera litteratæ militiæ vocem. C. de aduoc. diuers. l. 14: Aduocati qui dirimunt ambigua fata caussarum, suæque defensionis viribus in rebus sæpe publicis ac priuatis lapsa erigunt, fatigata reparant, non minus prouident humano generi, quàm si prælijs atque vulneribus patriam parentesq; saluarent. Palatij priorem aliquem fuisse docent acta manuscripta, his verbis, Tunc Maximianus Imperator iussit omnes qui in

palatio erant Christiani discingi, & renuntiarent militiæ, qui cum cingula soluerent, notauit illic transeuntem Isicum: Prior enim erat palatij ipsius. Ambrosius ep.5.ep.33. Palatina omnia officia, hoc est, memoriales, agentes in rebus, apparitores diuersorum comitum. Ammianus Marcel. palatio omni relicto præter paucos thori ministros & mensæ. Palatini officij adiutor fuit, qui matriculam tractaret l.16.C.Theod.de palatin. Palatini sacrarum & priuatarum largitionum C.Theodos. lib.6. tit.2. & tit. de palat. sacrar. largit.C.De palatino officio ad legendum principatum officij comitis domorum per Cappadociã mittuntur, quos ipse comes domorum vereatur. Thesaurensis dicitur palatinus. Palatini sunt stati 224. supernumerarij 600. 10. electissimi. 546. sunt de officio comitis sacrarum largitionũ, 300. priuatarum, 1174. agentes in rebus. Palatini sunt priuationales vel largitionales, dicuntur & mittẽdarij, qui mittuntur à comitibus l. 2.C. de comit. sacr. largit.

De Scholasticis. CAP. XX.

SScholastici sæpe assidebant rectoribus prouinciarum, aut præfectis prætorio, quibus erant in consilio, interdum supplicibus preces dictabant, quas principi offerrent, litigantibus iura cum essent literati. Vnde & Scholastici pro eruditis vel caussidicis ponuntur apud Apuleium Milesia 2. Capitolinus in Maximino Iuniori, Quanuis ipse adolescens & pulcher, & scholasticus ad Græcas munditias eruditus esse videretur. Theophrastus primus

voce ſcholaſtici vſus pro erudito in epiſtola ad Fāniam popularem ſuum. Hieronymus in catalogo, Serapion ob elegantiam ingenij cognomen ſcholaſtici meruit. Iulianus in epiſtola ad Maximum, δ' ἐπυνθανόμην μή τις φιλόσοφος, μή τις σχολαστικὸς κατῆρεν, interrogabam an philoſophus aliquis, an ſcholaſticus veniſſet è Gallia. Saluianus in prooemio libri de Prouidentia, Vt ſcholaſtici ac diſerti haberentur. Sulpicius Seuerus dialogo primo, Hoc ipſum primũ ſcholaſticus artificiosè facis. D. Auguſtinus in Dialect. Cum ſcholaſtici ſolum propriè & primitus dicantur ij qui adhuc in ſchola ſunt, omnes tamen qui in literis viuunt nomen hoc vſurpāt. Plinius in epiſtolis Suetonium & Iſæum ſcholaſticos vocat, quia ad forum non accederēt, ſed vmbratile ſtudium ſectarentur. l.9. epiſt. Niſi fortè volumus ſcholaſticas, atque vt ita dicam, vmbraticas literas mittere, id eſt, fictas, quales ab otioſis ſcribi ſolent. Eodem libro, ſcholaſticum ingenium otioſum. Homine ſcholaſtico nihil ait eſſe ſimplicius. Varro, Scholaſticorum natio madens pingui. Plutarchus in Cicerone ſcholaſticum vocat imperitum. Recentiores tamen ſcholaſticum pro erudito vel cauſſidico vſurpant. Sic apud Suidam Agathias Hiſtoriæ ſcriptor dicitur Scholaſticus, qui libro primo artem ſibi fuiſſe ait τὰ ῥωμαίων νόμιμα, καὶ τοὺς δικαστηρίων ἀγῶνας, leges, & certamina iudiciorum. lib.3. ἐγώ γε ἥμενος ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ βιβλία πολλὰ δικῶν ἀνάπλεα καὶ πραγμάτων ἐξ ἑωθινοῦ μέχρι καὶ εἰς ἥλιον καταδύντα ἐκμηνετῶ καὶ αἰτίτω, Ego ſedens in regia porticu libellos multos cauſſis plenos & negotiis à ſole orto ad occaſum euoluo. Leontius Mechanicus de Arati Sphæra,

ἐπισχόμενον

ἐπύγχανον γὰρ καὶ τοιαύτην τινὰ σφαῖραν ἐργαζόμενος Ἐλπιδίῳ τῷ σχολαστικῷ, ἀνδρὶ ἀξιολόγῳ ὁμοῦ καὶ φιλομαθεῖ. Eiuſmodi Sphæram faciebam Elpidio ſcholaſtico literarum ſtudioſo viro & honeſto. Sigebertus in Chronico, Franco ſcholaſticus Laodicenſium, & ſcientia literarum, & morum probitate claret. Papias, Togiforium locus vbi ſcholaſtici diſputant. Plutarchus in Themiſtocle, ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς σχολαῖς λέγεται τῶν φιλοσόφων, iſta dicuntur in ſcholis philoſophorum.

De Obſequio. CAP. XXI.

OBſequium dicitur de iis qui ante Imperatorē eunt cū ordine & honore. Anteambulones Martialis vocat. Vnde qui præeſt obſequio non dicitur dux, ſed comes qui vias præparat, itinera dirigit ac ſternit, & manſionem principis adornat. ὀψίκιον σημαίνει τοὺς προπορευομένους ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἐπ' εὐταξίᾳ καὶ τιμῇ. ἤδη οὐδὲ στρατηγὸς χρηματίζει ὁ τοῦ ὀψικίου ἡγούμενος, ἀλλὰ κόμης, ὃς καταρτίζει καὶ διευθύνει τὰς ὁδοὺς, καὶ μονὰς τοῦ βασιλέως, ait Conſtantin. Porphyrog. lib. 1. de Themat. Obſequium dicitur comitatus. Agrætius de orthograph. Circumpedes ſunt obſequia ſeruorum, ante pedes amicorum. Warnefrid. de geſt. Languob. lib. 1. c. 20. Illa multitudinem virorum, & nobilem comitatum aſpiciens interrogabat, quis iſte eſſe poſſit, qui tam ſublime obſequium haberet. Fuit & nomen Thematis. Capitolinus in Pertinace, Cum miles de caſtris ad obſequium veniſſet. Marcus armauit gladiatores quos obſequentes appellauit, tanquam non in

legionibus, sed in obsequiis principum essent. Trebellius in Claudio, Venatores qui obsequuntur duo. Cassiodorus in formula Curopalatæ, Vt aurea virga decoratus inter obsequia numerosa ante pedes regis primus videaris incedere. Anastasius in Zachariæ Papæ vita, Impensáque caritate ab eadem egressus ecclesia, in eius obsequiũ rex dimidium ferè milliarium perrexit. Qui eidem sancto viro vsque ad ciuitates obsequium faceret. Eum repedandum absoluit dans in eius obsequium ducem.

De Fossato. Cap. XXII.

SVidas fossatum στρατόν, στρατόπεδον interpretatur, exercitum, castra. Achmes c. 300. πλῆθος φοσσάτου ἀβαβῶς ἐλεύσεται, Multitudo exercitus Ababos veniet. Suidas, Sedetum fossatum esse vult, quod in castris imperator cum milite sedeat. Leo constit. 3. expeditum, ἐν ἐξπεδίτῳ, ἤγουν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῦ φοσσάτου, in expedito, seu in collectione fossati. Cõstit. 11. Fossatũ, τὸ ἄπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ, Castra in quibus vniuersus exercitus. Annales Francici, Alter Saracenus de Africa legatus Amirali Abraham, qui in confinio Africæ in fossato præsidebat. Robertus de monte in Chronico, Rex Henricus fecit fossata alta, & lata, inter Franciam & Normaniã, ad prædones arcendos. Idem est ἄπληκτον. Suidas, ἄπληκτον τόπος ἔνθα καταλύουσι τῆς ὁδοιπορίας τὰ στρατόπεδα. Locus vbi ex itinere diuertunt & castra ponunt exercitus. Anonymus scriptor, τὸ βασιλικὸν ἄπληκτον σὺν πάσαις ταῖς ἑταιρείαις καὶ τοῖς ἀθανάτοις ἀφαιρεῖται ὀργυίας τ. Fossatum imperatoris cũ sociis omnibus & immortalibus adimit

vlnas trecentas. δέον ἐστὶ καὶ εἰς τὰ ἕτερα τρία μέρη τοῦ βασιλικοῦ ἀπλήκτου, ἔνδον μὲν τῶν δημοσίων ὁδῶν, τοὺς ἑταιρείας ἀπληκεύειν καὶ τοὺς ἀθανάτους, ἔξωθεν δὲ τῶν ἑταιρειῶν τὰ λοιπὰ τάγματα. Oportet ad tres alias partes fossati Imperat. intra publicas vias, socios & immortales castrametari, extra reliquas cohortes.

De Magistro Officiorum. CAP. XXIII.

OFficiorum magister Palatinis ordinibus præfuit. Zozimus lib.2. Martianum ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων ὄντα, μάγιστρον τοῦτο ὀφφικίων καλοῦσι ῥωμαῖοι. Martianum ducē ordinum qui sunt in palatio, quem magistrum officiorum vocant. Duces, & eorum apparitores, & limitanei, & castrorum præpositi sub magistro officiorum fuere, quanquam l. vlt. C. de re militari, duces sub magistris militum per orientem esse dicuntur. Cassiodorus lib.1. Variar. Quæstor fuisti, sume magisteriæ infulas dignitatis. quia è quæstore promouebatur magister officiorum. Ammianus Marc. magistrum off. libellis respōdisse ait. Rutilius Itinerar.

Officiis regerem cum regia tecta magister,
Armigerasque pij principis excubias.

Zozimus lib.3. ὁ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων μάγιστρος, καὶ πρὸς ὁ τῶν θησαυρῶν προεστώς. Iustinianus in Nouel. μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. Cassiodorus lib. 6. for.6. Ad magistrum officiorum pertinet palatij disciplina. Ipse insolentium scholarum mores procellosos moderationis suæ terminis prospere disserenat. Tam multi ordines sine aliqua confusione componuntur,

&ipse ſuſtinet onus omnium, quod habet turba diſcretum: per eum Senator veniẽs noſtris præſentatur obtutibus, componit loquentem, ſua quinetiam verba ſolet inſerere, vt nos decenter omnia debeamus audire. Aſpectus regis haud irritus, promiſſor collocutionis noſtræ glorioſus, donator aulici conſiſtorij, cauſarum præterea maximum pondus in eius audientiæ finibus optima ſecuritate reponimus. Veredorum opportunam velocitatẽ cuſtodit, vt ſollicitudines noſtras, quas conſilio iuuat, beneficio celeritatis expediat. Per eum nobis legatorum quanuis feſtinantium prænuntiatur aduẽtus. Per eum nominis noſtri datur euectio. Nemo iudicum per prouincias faſces aſſumit, niſi hoc & ipſe fieri decreuerit. Moleſtias non habet exigẽdæ pecuniæ, peræquatores victualium rerum in vrbe regia propria voluntate conſtituit. Officiales eius militiæ munere perfuncti dicuntur principes, & primatum tenent inter prætorianas cohortes & vrbanæ præfecturæ milites. Adiutor magiſtri noſtris præſentatur obtutibus, vt vicaria ſorte beneficij eligamus eius præſidium, qui nobis præſtat fidele ſolatium. Euagrius lib. 3. Longinum Zenonis Imperatoris ἀδελφὸν τὴν τοῦ μαγίστρου ἀρχὴν διέποντα, ὃν ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων οἱ πρόσθεν ἐκάλουν, fratrem, magiſtri dignitatem adminiſtrantem, quem veteres vocabant magiſtrum officiorum. Vopiſcus in Aureliano, vocat officium palatinum. l. viros. C. de diuerſ. offic. Zeno ad Iohannem magiſtrum officiorum, Duces, & eorum apparitores, nec non limitaneos, caſtrorumque præpoſitos. Tantummodo ex ſublimis iudicij tui ſententia conueniri, nec aliis ſubiacere iudi-

cibus præcipimus. Vnde colligas Magiſtri officiorum dignitatem ampliorem fuiſſe, quam Magiſtri militum. Procopius lib. 1. Perſic. Palatinis ordinibus præerat, miniſtris principis, ſcholis palatij, arma tractantibus fabricis, limitaneis ducibus, & comitibus, à quibus ad magiſtrum officiorum, vel quæſtorem appellabatur. C. de officio magiſ. offic. Magiſteria dignitas vocatur à Caſſiodoro lib. 6. Ad ipſum palatij diſciplina pertinuit, cum officiis principi miniſtrantibus præeſſet. Euſebius Adauctum martyrem Diocletiani Imp. magiſtrum officiorum & quæſtorem fuiſſe ait, lib. 8. eccleſ. Hiſtor. Præferebantur magiſtro officiorum inſignia eius cum præconũ acclamationibus l. 1. C. de Quæſtor. & magiſt. offic. Præerat ſcholis, menſoribus, lãpadariis, quatuor ſcriniis, officio admiſſionũ, octo primis ſcholis, quatuor ſcutariorum, ducibus gentilium, vni armaturarum, & ſcholis palatinis agentium in rebus C. de officio magiſtri offic. & C. de agentib. in rebus. Ius dicebat cubiculariis, ducibus, comitibus limitaneis. L. viros. C. de diuerſ. offic. Nouel. 82. Dicitur illuſtris, magnificus, comes magiſter palatij l. 3. C. de curſu pub. l. eos C. de principe agent. in reb. l. vlt. & penult. C. de caſtrenſ. & miniſter. officium magiſtri officiorum conſtabat ex agentibus in rebus. Adiutor dictus qui eius vice fungebatur. l. in ſacris C. de prox. ſacr. ſcrin. Adiutor principis verbo ſine ſcripto creabatur à magiſtro officiorum oblatus. Is præerat iudiciis, quæ apud magiſtrum officiorum agitabantur. Habebat & ſubadiuuas adiutoris duos, & ſubadiuuas fabricarum, quæ ſub eo fuerunt, & ſubadiuuas barbariorum, qui &

chartularij dicti l. 5. C. Theodos. de agent. in reb. & C. De agent. in reb. Euagrius lib. 2. c. 17. ὑπελύτησιν ὁ βοηθὸς τοῦ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων. Ammianus, Agens tunc pro magistro officiorum. Symmachus lib. 10. e. 37. officiorum magister illustris. Officium Græci τάξιν vocant. Nouella Iustin. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος διδόσθω νομίσματα π. Officio gloriosissimorum Præfectorum dentur nummi 80. pro mandato. ταξεῶται, officiales, ταξιῶται. Theognostus de caussa Ignatij. ἔπεσι δὲ ταξιώτης ὤν, καὶ ἐκ λαϊκοῦ τάγματος. Aliud autem officialis erat, & ex ordine laico. Iustinianus Nouel. 5. ἐν ταῖς ταξιώταις τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τετάξεται. inter apparitores clarissimi rectoris prouinciæ numerabitur. Eclog. 6. Basilic. titulus est περὶ παντοίων ὀφφικιαλίων. Codinus, τὰ τῶν ὀφφικιαλίων τῶν βασιλέων κωνσταντίνου πόλεως ὀνόματα. Dignitates intelligit & officia. Nicetas in Alexio Comneno, οἷς τὰ ὑπερήφανα τῶν ὀμφικίων ἀνέκειντο. Nouel. Iustiniani 6. ταξεῶται, optimates, ministri potestatum, qui iusti milites non erant, sed quasi publici quidam serui ducibus ministrabant, optionibus similes, quos Græci ὀπτιμάτους vocant.

De Amicis & Assertoribus. Cap. XXIV.

AMici principis interdum illi soli, quos in domestica & interiore vita haberent priuata amicitia sibi iunctos, inter quos & iurisconsulti, qui quasi assessores & consiliarij de rebus grauioris negotij assumebantur. Spartianus Hadriano, Cum iudicaret in consilio non amicos suos, aut comites solum,

ſed iuriſconſultos, & præcipuè Iulium Celſum Saluianum. Suetonius in Tito c. 7. Amicos elegit, quibus etiam poſt principes, vt ſibi & reip. neceſſariis acquieuerunt, præcipuéque ſunt vſi. Capitolinus in Pio. Neque de illis actibus quicquam conſtituit, niſi quod prius ad amicos retulit. lib. 17. D. de iure patronatus. Diui fratres aiunt, Voluſius Marcianus amicus noſter, & iuris ciuilis præter veterem & bene fundatã peritiam anxiè diligens. Item, cum & ipſo Marciano, & aliis amicis noſtris iuriſperitis adhibitis tractaremus. Cohortem amicorum Tacitus lib. 6. vocat, quorum alij fuere primæ & interioris admiſſionis, alij ſecundæ. Seneca lib. de Beneficiis. Apud nos primũ omnium Gracchus & Liuius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam illam, & alios in ſecretum recipere, alios cum pluribus, alios cum vniuerſis. Habuerunt itaque iſti amicos primos, habuerunt & ſecundos, nunquam veros. lib. de Clementia, Salluſtium, & Cocceios, & Deillios, & totam cohortem primam interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit. lib. de Benefic. Non ſunt iſti amici qui agmine magno, ianaam pulſant, qui in primas & ſecundas admiſſiones digeruntur. Lamprid. in Alexandro, Moderationis tantæ fuit vt amicos non ſolum primi, ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret. Tiberius tres claſſes non amicorum, ſed gratorum fecerat pro dignitate cuiuſque. Diſtribuit primæ claſſi 600. HS. Secundæ quadringenta, tertiæ ducenta, vt Sueton. in Tiberio c. 46. Cn. Mattius ex equeſtri ordine D. Auguſti amicus, ait Tacit. lib. 22. Sueton. in Iulio, quę ſcire C. Matium, Ca. Oppium,

reliquosque Cæsaris amicos. Alexander Seuerus præfectum vrbi amicum vocat C.l.1.tit. Si maior. Verum & medici amici. Plutarchus in Octauio, Qui monitũ eum scribit amici sõnio, ne in castris Philippensi prœlio maneret. Is amicus medicus fuit. Spartianus de Hadriano, qui causas Romæ, atque in prouinciis frequenter audiuit, adhibitis consilio suo consulibus, atque prætoribus, & optimis Senatorib. Dio, ἐδίκαζε μετὰ τῶν πρώτων. Antoninus Musa amicus Liuiæ. Amici imperatorum qui assidebãt iudicantibus, dicuntur assessores. Eutropius lib. 8. Alexander assessorem habuit, vel scrinij magistrũ Vlpianum. Marcus habuit secum præfectos, quorum & auctoritate & periculo semper iura dictauit. (periculum experientiã vocat) Vsus autem est Scæuola præcipue iurisperito, vt Capitol. Propriè assessores rectoribus prouinciarum, παρέδρους appellat Aristoteles lib. 2. Polit. λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους ὅτι, ἄρχων καὶ ὁ πολέμαρχος, δύο ἑκάτεροι, οὓς ἂν βούλωνται. Pescenninus Niger intimauit Commodo, vt assessores, in quibus prouinciis assedissent, in his administrarent. Vnde sub Seuero Paulus & Vlpianus, qui Papiniano in consilio fuerant præfecti facti, vt Spartianus in Nigro. Augustus qui primus præsidibus prouinciarum salaria instituit, de assessoribus & consiliariis cauerat nihil. Addidit consiliariis salaria Marcus philosophus, ne eos quibus adsederant grauarent, iudicem dicens nec dare debere, nec accipere. Dio sub Augusto assessores παρέδρους legatorum & procõsulum fuisse ait, item sub Tiberio. Omne officium assessoris quo iuris studiosi partibus suis funguntur in his ferè causis constat, in cognitionibus,

postu-

postulationibus, libellis, edictis, decretis, epistolis ait Paulus l. 1. D. de officio assessoris. Martianus libertos adsidere posse ait. Apud Zozimum Proclus Iurisconsultus πάρεδρος imperatoris & quæstor. Lampridius de Alexandro, Assessoribus Salaria instituit. Cassiodorus lib. 8. ep. 10. Defensorem omnium suis tractatibus adiuuabat, & ministrādo consilium regebat ipse rectorem. Iulius Firmicus lib. 3. Astron. c. 5. Valfridus Strabo c. 31. Habent & potestates sæculi consiliarios in domesticis. Ex primoribus aduocatorum sumebantur adsessores. Sidonius ep. vlt. lib. 1. ep. 10. lib. 5. Cassiodor. ep. 12. lib. 8. Decet tractatores habere doctissimos quibus potestas summittitur. Aduocationis te cāpus exercuit, te iudicij nostri culmen elegit. Quando illius consilio te vides esse sociatum, qui nostri imperij tractat arcanum. Hinc est quod te comitiuæ domesticorum illustratum honore decoramus. Vlpianus ad orationem Demosthenis aduersus Midiam, πάρεδροι γὰρ ἐδίδοντο τοῖς νεωτέροις, οἳ νῦν σύνεδροι. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἄρχων πάσας τὰς ὀρφανικὰς, καὶ τὰς κληρικὰς ἐδίκαζεν, ἐνίοτε διὰ τὴν ἡλικίαν ἀπείρως εἶχε διακρίνειν, ἐδίδοτο αὐτῷ πάρεδρος ὁ συνδοκιμάζων. Adsessores dabantur iunioribus. Quia enim Prætor omnes causas pupillares, & de fundis ac hæreditatibus iudicabat, & interdum erat per ætatē imperitus, dabatur ei assessor qui simul iudicaret. Consiliarij dicuntur monitores Symmacho lib. 4. ep. 5. Donatus ad Hecyram, monemus consilio, hortamur impulsu. Symmachus lib. 3. ep. 13. Phœnicem Achillis monitorem. Aurelius Victor c. 4. de Claudio, Stolidorum ingenia proinde agunt vt monitores sunt. De Valentiniano, Si ei probatis, eru-

ditisque monitoribus vti licuisset. Sidonius lib. 5. c. 10. Hunc quoque Galliis post præfectus Priscus Valerianus consiliis suis, tribunalibusque sociauit. Epist. 3. l. 1. Præfectus prætorio sibi consiliorum socios, & participes adlegebat. Priuilegia consiliorum Præfecturæ. ep. 6. lib. 8. Cum quæ regit prouincias fascibus Nicetiano regeretur præfectura consilio. Olim cum magistratus essent illiterati, ius dicentibus consiliarij adsidebant. Balsamo concilio Carthag. can. 15. l. 1. C. Theodos. De Comitib. qui illustribus agentibus adsederunt. Vet. glossæ, Domestici sunt ex quibus pro magna parte consilium pendet, & hi dicuntur assessores. C. Theodos. De Assessoribus domest. & cancell. Comites dicuntur l. 12. D. de vacat. muner. Ammianus lib. 26. Sallustius Præfectus Pr. Phosphorio amisso consiliario, qui ei aderat. Cassiodorus ep. 12. lib. 6. Consiliarios præfectorum. In Codice Theodos. consiliarij dicuntur administrantium socij, atque participes. Quædam enim vniuscuiusq; portio dicitur adsessor. Participes vocantur assessores l. 1. C. si rector prouinc. Ausonius idyl. 2.

Curia me duplex, & vterque Senatus habebat,
Muneris exsortem, nomine participem.

Consiliorum particeps Symmacho ep. 17. lib. 1. Fortunatus de vita S. Germani, participatus est consilium. Cassiodorus Præfatione lib. 11. & C. Theodos. l. 3. de incestis nupt. participatus & adsessura. adsessio l. vlt. C. de assessor. Consiliarij iuris studiosi. l. 4. D. de variis & extraordinar. cognit. Eorum officium fuisse ostendimus, de causis cognoscere, expostulationes audire, libellos supplices legere, & his respondere, circa edicta

& epistolas scribendas versari, criminū causas præfectis decidendas remittere, sententias à præfecto ferendas dictare. l. 6. De offic. Procons. Salarium illis à præfectis aut præsidibus datum, in annonis & speciebus, postea sub Theodosio & Valentiniano in ære. Assessori Præfecti prætorio Africæ 20. libræ auri. Deposito officio Assessores Præfecti prætorio à nullo magistratu personali munere onerari poterant. Vide Authenticam de Iudicibus. l. 6. D. de offic. Procons. l. 1. C. de Annon. & capitat. Nouel. 17. C. de offic. P. P. Africæ. Prærogatiua consiliariorum qui illustribus adsidebant erat, vt vicariæ dignitatis priuilegio gauderent, quos cum ex primoribus aduocatorū sibi eminentissima præfectura in consilium adsumeret Prætoriana, expleto vicesimo, aut decimoquinto aduocationis anno, vicariæ dignitatis ius potestatemque obtinebant. Ita vt in salutationibus imperatorum, in concionibus publicis, omnibus qui post se vicariæ potestatem adepti erant merito præponerentur. C. Theodos. De comitibus qui illustr. ag. adsed. Infrequentes adsessores qui in actu positi non erant, Vicariæ dignitatem non assequebantur, nec qui aduocatione functi imaginaria aut Vacantiua. Imo qui sine commeatu biennio, cum commeatu quinquennio abfuerant à iudiciis, matricula aduocatorum expungebantur. Nouel. Theodosij & Valentin. de postul. l. vlt. C. de aduoc. diuer. iudic. Præfectorum vices agit adsessor præfecturæ, vicariæ vices agit vicariæ dignitatis assessor. Vterque enim præfectus & vicarius suos adsessores habuere. Iulianus Nouel. 15. c. 4. Cassiodorus form. 5. lib. 6. Sidonius ep 3. lib. 1 Vnde te etiam

par fuerit priuilegio consiliariorũ pręfecturæ, in quam participandam deposceris, antiquati honoris perniciter sarcire dispendium, ne si extra prærogatiuam consiliarij in concilium veneris, solas vicariorum vices egisse videaris.

De Admissionibus ad Imperat. CAP. XXV.

NON temerè cuiuis patebat aditus ad imperatorem, sed erant scrutatores qui inspicerent ne cui sub veste ferrum lateret, vt Sueton. in Claudio c.14. Vespasianus consuetudinem salutantes scrutandi manẽte adhuc bello ciuili omiserat, vt Suet. c.12. Vnde admissionis officium c.14. quidam ex officio admissionis simul expellens Vespasianum sub Nerone abire Morboniam iusserat. De amicis interioris admissionis Seneca lib. 1. de clementia c.10. lib. 6. de benefic. c.23.24. Iuuenalis Scholiastes Liburnum admissionibus præfuisse ait. Apud Vopiscum in Aureliano citantur libri Accolij magistri admissionum. Apud Plinium lib.33. c.3. Claudij Cæsaris liberti admissionẽ pro arbitrio dabant iis quibus dedissent etiam principis imaginem in annulo gerere, Vespasianus æqualiter publicabat principem. Plinius in Panegyr. Laudat facilitatem admissionum Trajani. Arrianus lib. 4. οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἐπικλείοντες τοὺς εἰσιόντας, in dissertationibus Epicteti, cubicularij & qui excludunt ineuntes. Admissionum Valeriani principis magister fuit Vopiscus. Firmicus lib. 4. c. 14. Astronom. vel tale illis officium deputabitur vt iis in palatio admittendi vel salutandi officia credantur. Lampridius scribit Alexandrum

quaſi vnum è ſenatoribus patēte velo admiſſionalibus remotis ſalutatum eſſe. Seruius ad lib. 1. Æneid. Ducuntur iudices vſque ad ſecretarij fores, ibidemq; officium remanet. Illi vero ingreſſi ſolium aſcendunt, & ſedent. Ideo & cancellarij fuere, & velarij. Ammianus lib. 15. Per admiſſionum magiſtrum, qui mos eſt honoratior, accitus eſt, & ingreſſo conſiſtorium. lib. 22. Manumittendis ex more inductis per admiſſionum proximum. l. 1. C. Th. qui à præbit. tiron. Admiſſionum magiſtri, Admiſſionum proximi, Admiſſionales l. vlt. C. de diuin. offic l. 2. C. de priuileg. eor. qui in ſacro pal. Magiſter officiorum præerat admiſſionalibus, vt Caſſiodor. lib. 6. in for. Mag. offi. Admiſſionalis legatos ad principem admittebat, vt Philo lib. de legat. ad Caium.

De Cancellariis & Velariis. CAP. XXVI.

CAncellarius non munus publicum fuit, ſed miniſterium in aulis principum, de quo Vopiſcus in Numeriano, Præfectum vrbi vnum è cancellariis ſuis fecit, quo fœdius nec cogitari potuit aliquid, nec dici. Erat moris vt ſecreta principum & fores velis, deinde etiam cancellis includerentur. Græci cancellos κιγκλίδας, δρυφάκτους vocant. Polyb. lib. 15. Hiſtor. θύρας δικτυωτὰς διαφανεῖς, feneſtratas ianuas reticulatas tralucentes. Etymologicon vet. δρύφακτα αἱ τῶν δικαστηρίων θύραι, ἤγουν τὰ κάγκελα. Gloſſæ Baſilicon, κάγκελλον ἀντὶ τοῦ δικτύσκου ὑποκοριστικῶς, ὅτι κάνσεις ῥωμαῖοι τὰ δίκτυα λέγουσι, καὶ ὑποκοριστικῶς κάγκελλον. ἔνθεν καγκελλάριοι οἱ ἐν αὐτῷ ἑστηκότες. δύο δὲ οὗτοι μόνοι. Cancellum reticulum à caſſibus

id est retibus deminutiuè, vnde cancellarij, qui stant in cancello. Hi autem duo tantum fuere. Aristophanis Scholiastes ad vespas, κίγκλις ἡ θύρα τοῦ δικαστηρίου, ἣν καὶ καγκελωτὴν καλοῦσι. Cinclis ianua secretarij, quam vocant cancellatam. Idem Pollux ait lib. 8. & Hesychius. καγκελοθύρειον Codinus in originib. Constantin. vocat. Etymologicon, κίγκλις ἡ καγκελοθυρίς, θύρα δικτυωτή. μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων αἱ τοιαῦται ἦσαν, ἵνα ταχέως ἀνοίγωνται καὶ κλείωνται. συνεχῶς γὰρ εἰσῄεσαν, καὶ ἐξῄεσαν. Cancelotyris ianua cancellata, quales erat in secretariis, vt cito aperirentur clauderentur: continuo enim inibant, exibant. Cassiodorus lib. 11. ep. 6. Respice quo nomine nuncuperis. Latere non potest quod inter cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, claustra patentia, fenestratas ianuas. Et quamuis studiosè claudas, necesse est vt te cunctis aperias. Agathias lib. 1. Narses Rauennam venit cum satellitibus, ὅσοι τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὑπηρέται ἐτύγχανον ὄντες, οἷς δὴ τὰ ἀρχεῖα ἐπεφρόντιστο τῆς τε ἄλλης εὐκοσμίας πέρι, καὶ ὅπως μὴ χύδην ἅπασι τοῖς βουλομένοις ὡς αὐτὸν εἰσιτητέα εἴη. τούτους δὲ ἔθος Ῥωμαίοις ἐκ τῶν κιγκλίδων ἐπονομάζειν, καὶ τῆς ἐν τούτοις ἐπιμελείας. Quotquot eius magistratus erãt ministri, quibus secretaria & prætoria curæ erant vt ornarentur, & ne omnibus temerè ad eum aditus pateret. Sidonius lib. 1. e. 2. pellitorum satellitum turba pro foribus Theodorici regis inclusa cancellis, exclusa velis. Qui seruabant vela, velarij dicti. Vet. inscriptio, velarij de domo Augusta. Cassiodorus lib. 13. for. 1. Nescio quis maior esse creditur quam qui de penetralibus iudicis destinatur. Perge ad illam prouinciam cancellorum pompa decoratus, & gloriosa grauitate præcinctus. fasces tibi

iudicum parent, & dum iussa prætorianæ sedis portare crederis, ipsam quodammodo potestatem reuerendus assumis. Sic enim propriè cancellos nostros agitis, si læsorum impia claustra soluatis. Iudicibus Rectoribusque prouinciarum dati cancellarij, qui debita arcariis inferebant. Cassiodorus lib. 12. Si cancellarius arcario nostro non intulerit debita ex prouincia. Durum est vt assis publicus cancellarij negligentia iaceat, quem arcarius rependere de suo debet. Imperatores periculo primatum officij cancellarios sub fide gestorũ electos iudicibus applicari iubemus. Si idonea causa exegerit ad detegenda iudicis flagitia, & quæstioni eos subdi oportet. l. 3. C. Theodos. De Assessorib. Domest. Infimi ordinis dignitatem fuisse oportuit, quæ tormentis subiiceretur. Cassiodorus lib. Diuinar. Institut. c. 17. Marcellinum Illyricianum egisse cancellos patricii Iustiniani. Fuere & cancellarij in iudiciis, quorum rapinæ damnatæ. Commodis omnibus & præda damnata, quam tribunus officiorum cancellarius, & scriba de pecuariis capere consueuerant. Custodiebant consistorij sacri secreta. Cassiodorus lib. 11. Præfectus prætorio tibi domesticã militiã cancellorum decus attribuit, vt consistorij nostri secreta fideli integritate custodias. lib. 11. c. 36. Cancellarius Campaniæ, quicquid penè in Rep. geritur, prætorianorum strenuitate complet: nam expensas victuales longè quidem positas in vrbe regia congregat. Ex domesticis, qui arcanorum dicuntur conscij apud Procopium lib. 1. Vandalico, quidã erant cancellarij, qui ad priuatos homines epistolas scribebant. Qui tamen actibus publicis officialium, aut

cohortalium ſe immiſcere non poterant, quod ſi fe-ciſſent maiori iudico puniebantur. l. 3. C. Theod. de aſſeſſor. & domeſt. & cancellariis. Caſſiodorus lib. 11. e. 27. Iohannes ſumpſit officium cancellorum, & munus ſecreti iudicialis, id eſt ſecretarij. C. de aſſeſſoribus & domeſticis, dicitur miniſterium cancellariorum. C. Theodoſ. de aſſeſſor. Largitionales, officiales, cancellarij Comitum rerum priuatarum inter agẽtes in rebus numerantur. Apparitores illuſtrium, ſpectabilium, clariſſimorum de ſuo officio cancellarium eligebant, ibidem l. 3. Apud Caſſiodorum lib. 11. ep. 6. Honor cancellarij ſuis primatibus meruit anteponi, id eſt, primatibus apparitorum, qui reddebant obſequia cancellario, Nullus tibi de temporis qualitate præſcribit, Tranſgreſſio matriculæ actio tua eſt. Hoc præiudiciũ tibi cancellorum decus attribuit, vt conſiſtorij noſtri ſecreta fideli integritate cuſtodias. Per te præſentandus accedat, per te noſtris auribus deſiderium ſupplicis innoteſcat, iuſſa noſtra ſine ſtudio venalitatis expedias. Talem vnuſquiſque ad reſponſa ſua videtur eligere, qualem ſe cunctis decreuerit æſtimari. Sic miles ad ſecreta iudicis proximatus, præſulis ſui famam aut ornat aut maculat. Nam ſi foris ſteteris, meis emendaris obtutibus, ſi intus ingrediaris, obſeruantium non potes declinare conſpectus. Aucta eſt igitur dignitas cancellarij, vt pro ſecretario & apocriſiario eſſet. Ep. 10. Iubetur cancellarius annonas deputatas præbere ægroto venienti & ſubuentionem neceſſariam. lib. 12. Cancellariis deputabantur Saiones. Ep. 36. Præfectus præt. iubet Anatholico cancellario vt ſeptingentos ſolidos

Corni-

Corniculario qui perfunctus officio, de Samnij prouincia ex illatione tertia contradat. Item ep. 37. ep. 39. exigebant tributa cancellarij, nisi indulgentiæ datæ essent, ep. 10. lib. 12. ep. 12. 14. Cancellarium Nicetas lib. 7. Manuel. Comneni Logothetam interpretatur, sed de cancellario imperatoris Germaniæ loquitur, quem νομοφύλακα interpretamur, & Quæstorem sub Constantino Magno. Nicetæ verba sunt, ὥστε ὁ μὲν ἓν οἰκεῖον, ὡς ἡ λατίνων βούλεται φωνὴ, καγκελάριον, ὡς ἕλληνες εἴποιεν, λογοθέτην (ἦν δ' οὗτος ὁ μαγιούτζης ἐπίσκοπος) πέμψας. Cancellarij, Velarij, Admissionales fuere sub dispositione magistri officiorum. Cassiodorus form. 6. lib. 6. Per magistrum officiorum Senator veniens nostris præsentatur obtutibus, admonet trepidum, componit loquentem. Aspectus regi haud irritus, promissor collocutionis nostræ, gloriosus donator aulici consistorij, quasi quidam lucifer. Nam sicut ille venturum diem promittit, sic iste desiderātibus vultus serenitatis nostræ attribuit. Herodotus πυλωροὺς ἐπιστάντας ἐπὶ τὰς θύρας vocat, ianitores qui fores seruarent. Gregor. Turonensis, Aymonius, & alij, ostiarios.

De Cubiculariis. CAP. XXVII.

PRiusquam de cubiculo principis agamus, aliquid de cubiculariis præmittemus. Iam olim Romæ viri nobiles cubicularios habuere, seruos qui cubicula lectosque componerent ac sternerent. Cum duobus cubiculariis Cæsar apud prædones fuit, apud Suetonium c. 4. lib. 1. Græci vocant κουβικου-

λαρείους, προκοίτους, παρακοιμωμένους, θαλαμηπολοῦντας, τὴν θείαν κοιτώνων προεστῶτας, τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος γεγονότας, κοιτωνίτας, τοὺς ἐπὶ τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι κεκληρωμένους, πρωτοτύπους τῶν κοιτώνων τοῦ βασιλέως, ἐπικοιτωνίτας, κατακοιμιστάς, τοὺς περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα, τοὺς τὴν ἐπιμέλειαν πάντων τῶν βασιλικῶν κοιτώνων ἔχοντας. Xiphilinus in Domitiano πρόκοιτιν vocat. item, ἐν προκοιτίῳ ὤν, cum esset in procœtone. Suetonius in Domitiano, Præfectus cubiculi Partenius. c. 17. Decurio cubiculariorum. Aymonius lib. 4. c. 47. Aldagaisus Caroli Magni Camerarius. παρακοιμώμενος longè maior dignitas eo qui primus θαλαμηπολούντων apud Cedrinum. Sacri cubiculi præfecti sunt in eodem ordine quo præfecti vrbi, præfecti præt. magistri equitum & peditum: vetustiores tamen præferuntur, C. Theod. De præpositis sacri cubiculi. Ibidē Cubiculi Præfectus Macrobius vir illustris vocatur Nouella Iustiniani, cubiculi sacri præfectus mittebat ad prouinciarum rectores, vt quosdam reditus fiscales acciperet, πόρους ταμιακοὺς, quod vetat Iustinianus. Ibidem cubiculi præpositus dicitur ἐνδοξότατος. Puerum qui curæ Larium cubiculi ex consuetudine assistebat, vt loquitur Suetonius, Zonaras appellat μειράκιόν τι τῶν θαλαμηπολούντων. Idem apud Ammianum dicitur, Cubicularius cui erat thalami Cæsariani cura commissa. Polyænus lib. 7. Strateg. κατακοιμιστάς. Zonaras tomo 3. p. 132. ἤδη δὲ καὶ παρακοιμώμενον αὐτὸν προεβέβλητο. Iam autem accubitorem eum constituerat. Duo fuere accubitores, alter σφενδόνης fundæ, seu palæ annuli imperat. alter κοιτῶνος, cubiculi, quæ dignitas inferior accubitore fundæ. Nicetas in Ioanne Comneno, ὃν καὶ τῇ τοῦ παρακοιμωμένου τετίμηκεν

ἀξιώματι, quem accubitoris ornauit dignitate. Accubitor cubiculariis præerat, ipſique adeo τοῖς προσκαθημένοις τοῦ κοιτῶνος, qui manebat inta palatium, & gladium imperatoris portabat abſente fundæ accubitore, vt docet Codinus lib. de offici. Apud Caſſiodorum cubicularius dicitur ad cubiculi ſacri ſecreta admiſſus. Vet. gloſſæ κοιτωνίτην vocant, quidam concubitores. Iuo lib. 4. de priuileg. & dignit. R. ecc. Imperialis potentia diuerſis officiis cubiculariorum, necnon & oſtiariorum, atque omnium concubitorum ornatur. Seneca c. 14. Quod in ſapientem non cadit iniur. Cubicularij ſupercilium vocat. Cubicularij dignitas iam olim ampla fuit, cum Zonaras tom. 3. p. 6. Narſetem cubicularium ὑποστράτηγον factum eſſe dicat. Idem in Phoca, ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος γεγονώς. p. 106. ὁ τοῦ βασιλικῷ κοιτῶνι κεκληρωμένος. Cedrenus in Baſilio παρακοιμώμενος ὢν πατρικίῳ, Erat cubicularius & accubitor patricio. Vetus auctor, Carolus Magnus accitis tribus miniſtris ſuis Adalgiſo cubiculario, Gilone comite ſtabuli, & Worado comite palatij, præcepit vt exercitum ducerent. Euſebium Eunuchum Prototypum τῶν κοιτώνων cubiculorum Conſtantij fuiſſe ait Socrates lib. 2. Hiſtor. Eunuchos ἐπικοιτωνίτας Philo in Cain. Helicon Ægyptius Libertus Caio καὶ παρακοιμωμένου καὶ κατ' οἰκίαν ἀρχισωματοφύλακος τεταγμένος τάξιν, Cubicularij & domi primi cuſtodis corporis locum tenens & gradum. Socrates lib. 4. & 5. Eunuchos ἐπικοιτωνίτας. Eunuchus προεστὼς τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, καὶ τὴν τοῦ ὑπάτου ἀξίαν πρῶτος εὐνοῦχος παρὰ βασιλέως λαβών. lego, ὑπάτου. Cubiculi præpoſitus & conſulis dignitatem primus eunuchus cum à principe accepiſſet. Aymonius lib. 2.

Cameræ regis præpositus. Gregor. Turon. lib. 2. hist. Franc. Camerarius. Theodoritus lib. 4. c. 25. εἷς τῶν περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα τοῦ βαλανείου πεπιστευμένος τὴν ἐπιμέλειαν κατῆλθε τοῦτο δὴ προευτρεπίζων τῷ οὐάλεντι. Vnus cubicularius cui cura commissa balnei descendit, vt balneum pararet Valenti. Eutropius Eunuchus cubiculariis omnibus præfectus erat, τὴν ἡγεμονίαν πάντων τῶν βασιλικῶν εἶχε κοιτώνων. P. Diaconus lib. 8. Parthenius procurans cubiculum. Cubicularij dicuntur ministeriani l. vlt. C. de castrens. minist. l. legatis C. de legat. 3. Augustinus lib. 1. de morib. eccl. c. 31. Decanos vocant eo quod sint denis præpositi, quos ministros thori Ammianus lib. 14. Hic principem induebant, cubicula, & lectos parabant, quorum præfectus dicitur primicerius. Metaphrastes 25. Febr. in sancto Porphyriog. Amantius præpositus per duos decanos vocauit episcopos, qui magnam pecuniæ partem quam pro victu acceperant inter Decanos qui præerant portis distribuerunt. Sub præposito cubiculi fuit comes domorum principis, & tres chartularij spectabiles viri, qui instrumenta contractuum principis, & alia scribebant; præcipuè ad magistratum ab eo promotos chirographo notabant l. vlt. C. de offic. magist. offic. Nouel. 24. 25. 26. 27. Ideo singuli magistratus nouem aureos inter hos tres cubicularios diuidendos soluebant Nouel. 8. Præpositus cubiculi præerat comiti diuinæ domus per Cappadociam Nouel. 30. Ad prouentus fundorum tamiacorum mittit canonicarios l. 1. 2. C. de Præd. Tamiac. Præpositus cubiculi cum comite domorum, inquilinis colonis, seruisque jus dicebat l. vlt. C. vbi causæ fiscal. Silentiariis præerat l. penult. &

vlt. C. de Silent. Augusta item præpositum cubiculi habuit. l.3. & vlt. C. de præpos. sacri cubic. Præpositus cubiculi ab Honorio illustris factus l.1. l.vlt.C. de Præpos. sacri cub. In Notitia primicerius sacri cubiculi vir spectabilis cubiculariis præest, qui decani dicuntur & principem vestiunt C. de Decanis l.2. Primicerium sequitur secundocerius, tertiocerius, quartocerius, & ipsi decani ordine promouentur ad primoceriatum, cum duobus annis in eo officio morati fuerint l. 1. C. de Decanis. Codinus lib. de officiis. Accubitorem cubiculi, hebdomadariorum, & cubiculariorum caput esse, & ipsum præpositum cubiculi sub se habere scribit. ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὑρίσκεται κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων, καὶ τῶν κοιτωναρείων, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν περικαθήμενον τοῦ κοιτῶνος. Hebdomadarij promouebantur ad cubiculariorum ordinem, cubicularij ad pręposituram cubiculi. Constitutione 2. Basilij Porphyrogennetæ, ἀφ' οὗ δὴ τοῦτον εἰς τιμὴν ὁ θεὸς ἀνήγαγεν ἑβδομαδαρείου, εἶτα κοιτωνίτου καὶ μετὰ ταῦτα πρωτοβεστιαρείου. Ex quo eum Deus euexit ad honorem hebdomadarij, deinde cubicularij, tum protouestiarij. Hebdomadarium vocat quem Codinus τὸν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδόπουλον. In Chronico Constantinop. αὐτὰς δὲ τῶν πιττακίων τοῖς ἑβδομαδαρείοις ἢ κοιτωνίταις αὐτοῦ. Ipsorum Pittaciorum declarationes dabat rex suis hebdomadariis aut cubiculariis. Chartularios sacri cubiculi commemorat Notitia consuetudinum, τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρείοις περὶ τοῦ θείου κουβικλείου νομίσματα ἐννέα. Spectabilibus chartulariis sacri cubiculi nummi nouem. Hincmarus ep.3.c.22. De honestate vero palatij seu specialiter de ornaméto regali, necnon & de donis annuis

militum absque cibo, & potu, vel equis, ad reginam præcipuè, & sub ipsa ad camerarium pertinebat, &c. De donis vero diuersarum legationum ad camerarium aspiciebat, nisi fortè iubēte rege tale aliquid esset, quod reginæ ad tractandum cum ipso congrueret. Guntherus lib. 8. canicleo præpositum facit eundem cum præposito cubiculi,

tempore seruus eodem
Argolici regis; (Græci cognominis vsu
Hic Caniclinus erat, nobis camerarius idem
Esse potest.)

Codinus vocat τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου, quem desidente imperio cubiculi chartularium fuisse arbitror, qui subscribebat constitutionibus principis, quibus ipse princeps prior subscripsisset, vt olim Quæstor. Manuel εἶχε τὸ συνηθὲς κανίκλωμα, καὶ τοῦ βασιλέως. τοῦτο Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεύς. καὶ κάτωθεν ἀπῃωρημένην βοῦλλαν χρυσῆν, διὰ μετάξης ὀξείας, καὶ ἔξωθεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ δικαιοδότου θεοδώρου. Manuel habuit sigillum consuetum caniclei, & imperatoris. Huic constitutioni subscripsit Manuel fidelis in Christo imperator, & infra suspensam bullam auream subiunxit, per metaxam seu filum bombicinum rubrum, & extrinsecus sigillum eius qui canicleo præest, & iuridici Theodori, vt scribit Vetus auctor. Canicleum arx fuit & monasteriū Constātinopoli, cuius præfectura omniū honoratissima, vt scribit Zonaras agens de Theoctisto præfecto caniclei. Nicetas lib. 1. Manuelis Comneni, τὴν τοῦ κανικλείου μεγαλοπρεπῆ τιμὴν vocat, & lib. 2. Alexij, παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι οἰόμενος τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον.

Magnificum honorem caniclei. Cum putaret caniclei officium omnia posse apud imperatorem. Codinus ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως, caniclei præpositus poterat esse socer cum imperatore. Erat Senator & Patricius. In disputatione Gregentij, καὶ λέοντα μετονομάσας ἕνα τῆς συγκλήτου αὐτοῦ τοῦτον ἀπέφηνε, ὑπεκκλησίονα αὐτὸν τιμήσας, ὃν οἱ ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ κανικλείονα προσαγορεύουσι. Cum Leonem appellasset Senatorem fecit, & hypecclesionis honore ornauit, quem Romani patricium, & caniclinum vocant. Codinus lib. de offic. ait eum apud imperatorem equo vectum, non pedibus itasse. καὶ οὔτε ἐς παράστασιν ἐστάθη ποτὲ, οὔτε ἐς ἀσπασμὸν παρεγένετο. Neque officium circumsistendi imperatoris, & osculandæ purpuræ implere tenebatur.

De Curopalate. CAP. XXVIII.

CVM de Palatio egerimus, non extra lineas currere videbimur, si de curatore palatij aliquid subiiciamus, cuius munus describit Cassiodorus lib. 7. for. 5. Sublimitatem tuam curā palatij nostri suscipere debere censemus, vt & antiqua in nitorem pristinum contineas, & noua simili antiquitate producas, si frequenter legas Geometren Eucliden, si schemata eius mirabili varietate descripta, &c. Archimedes quoque cum Metrobio tibi semper assistant. Si aut ciuitatem reficimus, aut castellorum volumus fundare nouitatem, vel si construendi nobis prætorij amœnitas blandiatur, te ordinante ad oculos perducitur quod nobis cogitantibus inuenitur. Quicquid

aut instructor parietum, aut sculptor marmorum, aut æris fusor, aut camerarum rotator, aut gypsoplastes, aut musiuarius ignorat, te prudenter interrogat. Erat igitur architectus ad quem cura fabricæ palatij pertinebat, auream virgam ante imperatorem gerebat. Ea dignitas videtur à Constantino Magno reperta. Ammianus lib.14. Apollinaris paulo ante agens palatij Cæsaris curam. Saturninus ex cura palatij. Marcellinus Comes, sub Iustino Amantium palatij præpositum fuisse ait. Ammianus lib.31. Equitius cui tunc erat cura palatij. Equitius curabat palatium. Frigeridus lib. 11. Aetium id temporis curam palatij gerentem. Videtur ea dignitas fuisse maior comitiua domesticorũ. Ibidem Frigeridus, Aetius ex comite domesticorum curam palatij gerere cœpit. Dicitur curator palatij, Cura palatij, Curopalates. Paulus Diaconus lib.3. c. 11. De gestis Languobard. Tiberius cura palatij Iustini iunioris. Dicitur palatium regere, palatium gubernare lib.8. Histor. Iust. c.12. Hugo Floriac. lib. 5. tit. 10. Chronic. Honorius Constantini comiti curam sui commisit palatij. l.1. C. Theodos. Qui à præb. tiron, excus. Cura palatiorum in notitia Imp. l.1. C. Theod. de comitib. & trib. schol. Agathias lib.5. Curopalates præpositus palatij. Codin. lib. de offic. ὁ κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ παλαιὸν ὑπηρεσίαν ἥτις ἐστὶν ἀνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν. Curopalates habebat olim ministerium quod ignoratur, hodie nullum. Zonar. tomo 3. p. 87. Curopalatem γαμβρὸν imperatoris. p. 222. Iustinus ἀνέψιος Iustiniani τετίμητο κουροπαλάτης, qui honor maximus. Euagrius lib.5. c.1. τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπιστευμένος, ὃν κουροπαλάτην ἥρω-

ῥωμαΐων λέγῃ φωνή. Curopalates cui aulæ cura commissa. Luithprandus Coropalaten imperatoris fratrem vocat in legatione. Simocatta lib.3. c.18. διαιτημεδοῦμ τῆς βασιλικῆς, aulæ regiæ curatorem. In Nouel. Alexij μεγαλεπιφανέστατος κουροπαλάτης dicitur, Illustrissimus. Photius in Bibliotheca, ὡς μετάγε δὲ βασιλέα μηδένα τῶν πάντων μείζονα δόξαν ἔχειν αὐτοῦ. ἦν γὰρ κουροπαλάτης. Vt secundum regem nemo omnium eo maiorem gloriam haberet. Corippus lib.1.

Te dominum sacræ firmauit auunculus aulæ.
Dispositorque nouus sacræ Baduarius aulæ
Successor soceri, factus mox Cura palati.
Te dominum sacræ quis non prædixerat aulæ,
Cum magni regeres diuina palatia patris,
Par exstans curis, solo diademate dispar,
Ordine pro rerum vocitatus Cura palati.

Curopalates προτοπροέδρου, primo præside maior erat. Alia est cura prætorij, quæ data tribuno militum apud Trebellium in Claudio. P. Diaconus lib.21. Leo Prætorem Armeniæ facit generũ & curopalaten. Zonaras tom. 3. p. 213. Curapalatem ὀνόματι μέγαν δομέστικον, fecit magnum domesticum. Sidonius Paneg.

Curam cum moderarere palati.

Agathias lib.5. Anatolium Senatorem curatorem domus Iustini, & bonorum eius omnium procuratorem esse ait. Curopalati curatorem significat, vt apud Ouidium, *Tertius immundæ cura fidelis haræ.*

Constantinus in Chorographia κουροπαλάτην Ἰβηρίας commemorat Adranasteren. Curator palatij, μείζων τῆς βασιλείας οἰκίας, domus regiæ maior apud Saporẽ Persam

Eunuchus. Aymonius lib. 3. Bertoaldus maior regiæ domus. Item, Comes palatij. Palatio regni Burgundiæ præpositus Varnarius, Rector palatij. Pipini in regno Austrasiorum maior domus. lib. 4. c. 47. Pipinus Princeps regiminis, & maior domus suscepta palatij, & thesaurorum cura. Cassiodorus, his præfecimus maiorem domus nostræ Vacceneum. lib. 6. variar. Magister ad quem disciplina palatij pertinet. Vetus inscriptio, Magister larũ. Eginhartus in vita Caroli Magni, Opes & potentia regni penes palatij præfectos, qui maiores domus dicebantur, & ad quos summa imperij pertinebat. Venericus in Apologia Henrici 4. Sub Clotario patre Dagoberti, prouisores aulæ regiæ, vel maiores domus esse cœperunt, qui dicti Seneschalli, vt auctor supplementi ad chronicon Sigeberti. Omnino curator palatij per initia non adeo ampla dignitas fuit, quæ neque vectigalia, neque rem militarem, neque imperij administrationem attingeret, sed regia tantum ædificia curaret, videturq; sub dispositione Castrensis sacri palatij fuisse. l. 1. qui à præbit. tironum. Postea excreuit ad summũ apicem honorum. Plures Curopalatæ fuisse videntur. Ioannes Curopal. in Isaacio Comneno, κουροπαλάτας καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς, vtrumque fecit curopalaten.

De Eunuchis. CAP. XXIX.

D cubiculum, ad cancellos, ad fores Romani principes eunuchos, vt & Reges Babyloniorũ, & Persidis habuere. Domitianus tamẽ, Nerua, Trajanus, Hadrianus, Alexander Seuerus, Constãtinus

Magnus eunuchos fieri vetuerunt, vt Sueton. l. 1. C. de eunuchis. Iustinianus Nouel. 142. Semiramis prima exsecuit mares, si audiendus Ammianus lib. 14. Athenæus tamen lib. 1. Andramyten primum omnium Lydiæ regem mares exsecuisse dicit, ἀνδραμύτης λυδῶν βασιλεὺς πρῶτος εὐνούχισε. Galli cybeles sibi virum acuta silice exscindebant, & Calui Isidis, vt Catullus in Galliambo. Arnobius lib. 1. Gyges primus feminas castrauit vt iis vteretur semper iuuenantibus. Suidas, ξάνθος λυδὸς ἱστορικὸς λέγει, ὅτι γύγης πρῶτος γυναῖκας εὐνούχισεν, ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις. Xanthus Lydus Historicus ait Gygen primum omnium mulieres castrasse. Vocatur ἀπόκοποι, sine viro, γύννιδες, ἡμιγύναικες, ναζάμονες, ἡμιάνδρες, spadones, thlibiæ, thladiæ, thlasiæ, ἀπὸ τῆς θλίψεως, θλάσεως, quibus attriti, contusi testes. Athenæo dicitur vir sine viro, ἀνὴρ οὐκ ἀνήρ. Menander,

εὐνοῦχος ἄλλο θηρίον ἐν τῷ βίῳ.

Eunuchus alia fera est in vita. Lampridius in Alexandro, vsum eunuchorum ademit, quia nec viri sunt, nec fæminæ. εὐνοῦχος εὔνις ὀχείας qui cum mulieribus consuescere nequit. εὐνὴν ἔχων custos thalami principis. Artemidorus lib. 2. c. 14. θεατρικοί, θυμελικοί, σοφισταί, πένητες, γάλλοι, ἀπόκοποι, σπάδοντες, πάντες ἄπιστοι, διὰ τὸ φύσει μήτε ἐν ἀνδράσι, μήτε ἐν γυναιξὶ ἀριθμεῖσθαι. Theatrici, Thymelici, Sophistæ, pauperes, Galli, exscissi, spadones, omnes infideles, quia natura neque viri sunt, neque fæminæ. Gregor. Nazianzenus in Athanasio, τοὺς γυναικώδεις, καὶ ἐν ἀνδράσιν ἀνάνδρους, καὶ ἀμφιβόλους μὲν τὸ γένος, προδήλους δὲ τὴν ἀσέβειαν, οἷς οὐκ οἶδα ὅπως, καὶ ὅθεν οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς τὰ τῶν γυναικῶν πιστευομένοις τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐγχειρίζουσι.

Effeminatos, inter viros ſine viro, ambiguos cuius ſint ſexus, impietatis notæ, quibus non video quomodo, vel vnde Romani Principes ea quę ſunt virorum committant, cum res mulierum eorum fidei credantur. Cteſias ἡμιάῤῥενας, Catullus ſemimares vocat. Plautus in milite exſectum nihili factum. Plato Sympoſio, ἀνδρόγυνον μὲν γὰρ ἕν τότε μὲν ἦν, καὶ εἶδος, καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τ' ἄῤῥενος τοῦ τε θήλεος, νῦν δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὀνείδει ὄνομα κείμενον. Per initio Androgynus erat vnus, & nomine & ſpecie, ex vtroque conflatus & fæmina & viro, nunc autē non eſt, ſed nomen dedecori & contumeliæ datur. Hermotimus Pannonio exprobrat, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι, pro viro me feciſti nihil eſſe apud Herodotum. Terentius in Eunucho, Sane quod tibi nunc vir videatur eſſe hic, nebulo magnus eſt. Vet. gloſſæ, μάταιος, inanis, caſſus, vanus, nebulo. εὐνοῦχος ἀπὸ φύσεως ſpado, εὐνοῦχος ὁ ἐκτομίας caſtratus. Petronius,

Perſarum ritu malè pubeſcentibus annis
Surripuere viros:

Plutarchus in Herodoto, ἀπὸ πάντων ὁμολογεῖται παῖδας ἐκτετμῆσθαι παρὰ βαρβάρων πρὶν ἑλληνικὴν ἰδεῖν θάλασσαν. Confeſſum eſt apud omnes, pueros exſectos eſſe à barbaris, prius quam mare Græcum viderint. ἡμίανδρες ſemiuiri dicuntur Ouidio. Athenæus lib. 1. ἀνήρ τε κοὐκ ἀνήρ. vir non vir. Valerius Maximus lib. 6. c. 7. nec vir, nec mulier. Machlyes & Nazamones Hermaphroditi. Plinius l. 7. c. 2. Androgyni populi in Africa. Eunuchos hæreditate abdicandos tradit Lucianus, & omni tractatione rerum. Eoſdem concilio eccleſiaſtico pellendos cenſet D. Athanaſius ad Solitar. Canone Apoſt. &

Synodo Nicena, indigni sunt ordine ecclesiastico. Suidas in verbo πατρίκιος, Eunuchũ patriciũ esse nefas. Deuter. 23. Vetitum ne eunuchus in templum iniret. Varro, Qui se eunuchat in parte, patriam & parentem extinguit. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis, & abscisso veretro in ecclesiam. Gregem exsoletorum vocat Ammianus. Aristoteles sect. 4. problem. 3. τοῖς εὐνούχοις τὰ σκέλη οἰδεῖ, καὶ αἱ κοιλίαι εὔλυτοι, ὡς κάτω μεθισταμένου τοῦ ὑγροῦ. Eunuchis tibiæ intumescunt, & venter facilè profluuio soluitur, quia humidum deorsum fertur. Ammianus lib. 14. Spadones ait esse coloris obluridi, distorta lineamentorum compage. Erant tamen in ministerio principũ eunuchi. Corippus lib. 3.

Adfuit obsequio castrorum turba virorum.
Illis summa fides, & plena licentia sacris
Deseruire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis onerare superbis,
Conseruare domum, sanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, vestesque parare.

Nicephorus Gregoras lib. 6. Sub postremis imperatoribus vni cuidam archieunucho vrbis curam mandatam esse ait. Eutropius sub Arcadio Eunuchus, Narses sub Iustino omnia miscuere. Xenophon Cyro satellites eunuchos tribuit. Zonaras tomo 3. p. 82. ῥωμαίους περὶ τοὺς εὐνούχους ἐπτοημένους ἀεί, Romanos amore stupidos in eunuchos. Alexander Seuerus in palatio curare noluit nisi balneas feminarum, cum plerosque rationibus & procurationibus præposuisset Heliogabalus, ait Lampridius. Dolet Ammianus quod eunuchi chlamyde vtantur. Apud Persas Gazophylaces erant eunuchi.

Plutarchus in Demetrio, Lysimachum vocatum à Demetrio gazophylacem respondisse scribit per iracundiam, an me putat spadonem? ἐπιεικῶς γὰρ εἰώθεσαν τοὺς εὐνούχους ἔχειν γαζοφύλακας. Soliti erant habere eunuchos gazophylacas. Non tantum imperatores, sed diuites quique in imperio Rom. habuerunt eunuchos. Hieronym. in Epitaph. Paulæ, Quæ prius eunuchorum manibus portabatur. Varronis dictum non pertinet ad eunuchos, cum ait, Baiis multi pueri puellascunt, multæ puellæ puerascunt. Manasses de Nerua, μισαχθεὶς τὴν ἐκτομὴν τῶν ἀνδρικῶν κυλίνδρων, οὐ συνεχώρει γίνεσθαι ῥωμαίων ἐκτομὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκτέμνοντας ἀπηλαύνε κολάζων. Phocilydes,

μηδ᾽ αὖ παιδογόνον ποτὲ τέμνειν ἄρσενα κοῦρον.

Nerúa detestatus eos qui exscinderent globulos, & cylindros viriles, non passus est Romanos viro spoliari, & eos qui secarent, expulit, ac mulctauit. Dio de Domitiano, ἀπηγόρευσε μηδένα ἐν τῇ τῶν ῥωμαίων ἀρχῇ ἐκτέμνεσθαι. De Nerua ἀπηγόρευσε τοῦ ἐκτέμνειν τινὰ τὰ αἰδοῖα ἐν ῥώμῃ. Hadrianus l. 4. ad leg. Cornel. de sicar. D. vetat fieri eunuchos. Constantinus l. 1. C. de eunuchis. Iustinianus Nouel. 142. D. Hadrianus rescripsit, Constitutum quidem est ne spadones fierent. eos autem qui hoc crimine arguerentur, Corneliæ legis pœna teneri, eorumque bona merito fisco meo vindicari debere. P. Aegineta li. 6. c. 8. Eunuchismos in fæminis duos ponit, νυμφοτομίαν cum in locis muliebribus nymphe vltra modum protuberat, eaque parte mulieres ὀρθιάζουσιν ἀνδράσιν ὁμοίως, καὶ πρὸς συνουσίαν ὁρμῶσι, dicitur νυμφοτομία. Altera μαστοτομία, cum papillæ inguina dicantur.

De igne qui Imperatorib. præit. CAP. XXX.

IGnis quando primum imperatoribus præire cæperit, ambigitur. Eius mentio nulla ante Commodum, de quo Herodianus lib. 1. κόμμοδος ἐφυλάττε τιμὴν ἀδελφῇ. ἥ τε γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. Commodus Lucillæ ſorori ſuæ honorem habuit. Nam & in ſpectaculis in regio throno ſedebat, & ignis ei præferebatur. A regibus Perſidis mos fluxit, quibus ignem præiiſſe docet Xenophon lib. 8. παιδ. καὶ πῦρ ὄπισθεν τοῦ ἅρματος ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. & pone currum in magno foculo ignis præferebatur, ſequebatur Cyrus. Ammianus lib. 23. Feruntque etiam ſi iuſtum eſt credi, ignem cælitus lapſum apud ſe ſempiternis foculis cuſtodiri, cuius portionem exiguam fauſtam præiiſſe quondam Aſiaticis regibus dicunt. Marciæ concubinæ omnia priuilegia Commodus detulit quæ Auguſtæ tribuuntur, præter ignem, ait Herodian. lib. 1. πλὴν τοῦ πυρός. Pertinax apud eundem, neque ignem ſibi præire, neq; aliud vllum imperij paſſus eſt inſigne attolli, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτοῦ προπομπεῦσαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἐπαρθῆναι. Curtius lib. 8. Turibula ante regem Indiæ ambulaſſe ait. Codinus ante imperatorem Conſtātinopolitanum lampadem prælatam. καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, διὰ τὸ φάσκειν λόγιον. Lampas præfertur, ei propter illum ſermonem qui dicit, Sic liceat lux veſtra corā hominibus &c. Idem Lampadarium vocat eum qui facem præferebat.

imperatori, & Augustæ. τοῦ δὲ λαμπαδαρίου, κάτωθεν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ δικάμπουλον μετὰ ἡμμένης λαμπάδος φέροντος. Lampadario infra magnum domesticum ampullam sacram cum accensa lampade ferente. Idem, Lampadarius κρατοῦντος τὸ χρυσοῦν δικάμπουλλον tenens auream ampullam diuinam. Fax illa si præferretur imperatori, corollis inauratis duabus cincta erat: si præiret imperatrici vel patriarchæ, vna tantum. Balsamon de priuileg. Patriarch. αἱ λαμπάδες μὲν τῶν βασιλέων διττοῖς περιχρύσοις περιζώννυνται στεφανώμασι, τῶν δὲ πατριαρχῶν καὶ τῆς βασιλίσσης ἑνὶ καταχρυσοῦνται στεφανώματι. Lampades si præeunt imperatori, duabus corollis auratis cingũtur, si patriarchæ aut imperatrici, vno circumdantur quasi pinnaculo. Alij sunt Lampadarij quorum fit mentio l. vlt. C. de diuers. offic. lib. 12. tit. 60. qui in sacris scriniis lampadibus seu fascibus accendendis deseruiebãt apud Iulianum Antecess. Nouel. 38. & Nouella Valentiniani vnica de Lampadar. Alij item fuere Lampadarij in officio Præfecti prætorio, de quibus Iustinianus in edictis Prætor. Ignis igitur qui præiuit imperatoribus, lucerna fuit, turibulum Indiæ regibus, ignis in foculo regibus Persarum. M. Antoninus, in libris de vita sua, δυνατόν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσεως χρήζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων. Fieri potest, vt qui in aula viuit, neque stipatoribus egeat, neque vestibus insignibus, neque lampadibus, & statuis, aut reliquis talibus. Corippus lib. 2.

Prænuntius ante
Signa dedit cursor posita de more lucerna

Aduentante in circũ imperatore. Balsamon respõso 3. de Pa-

de Patriarchæ Priuileg. μόνοις βασιλεῦσι, καὶ τοῖς πατριάρχαις ἀπὸ τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτος, καὶ τῆς ἀρχαίου παρεδόθη συνηθείας. Ius hoc ac priuilegium præferendæ lãpadis ſolis imperatoribus ac patriarchis gratia ſacroſancti ſpiritus ex antiqua conſuetudine tributum eſt. Lampades vicario Ponticæ prælatæ Iuſtiniani edicto 8. & Nouella 41.

De Strenis Imperatorum. CAP. XXXI.

AB ortu pene vrbis Martiæ ſtrenarum vſus adoleuit, auctoritate Tatij regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Strenuæ anni noui auſpices primus accepit, ait Symmachus lib. 10. e. 28. Sumite, imperatores, ſolemniter auro ducta munuſcula, quę viris ſtrenuis debentur. Strenuæ Deæ ſacellum Pub. Victor 14. regione ponit. Nonius Marc. Strenas à ſtrenuitate dici vult, alij ſtrenas quaſi ſine threno, luctu. Athenæus lib. 3. Strenam ἐπινομίδα, munuſculum. στρῆνος, delitiæ. στρηνιᾶν, delitiari. Metellus Vetus Poëta in Quirinalibus de ſtrenis agens quas Philippi Imperatores ludis ſuis dederunt.

Strenæ præterea nitent
Plures aureolæ munere regio
Iani principiis auſpicio datæ
Fauſto temporis omine,
Vt ferret ducibus ſtrenua ſtrenuis,
Annus geſta recentior.
Illas nobilitas Cæſaribus piis
Rex dignis procerum dabat.

Vrbi quas Latiæ tum iuueni dedit
Rex Titus Tatius prior
Festas accipiens paupere munere
Verbenas studio patrum.
Sollers posteritas quas creat annuas,
Seruant dona tamen notam
A luco veteri nomine Strenuæ.

B. Augustinus lib. 14. c. 6. Ciuit. Strenuam Deam quæ faceret strenuum. Festus, Strenam quasi trenam, à numero. Verba festi sic habent. Strenam vocamus quæ datur die religioso, ominis boni gratia, à numero quo significatur alterum, tertiumq; venturum similis commodi, veluti trenã, præposita s littera. Augusto strenæ in Capitoliũ etiã absenti Kal. Ianuariis missæ. Sueton. Augusto c. 57. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro salute eius stipem iaciebant. Kal. Ianuariis strenam in Capitolium etiam absenti. Tiberius populo strenas reddidit in quadruplum. Sueton. c. 34. Senatores ad δίφρον, sellam Caligulæ ἐς γύελον κατάθεσιν, ait Dio lib. 56. argentum deposuerunt. Legendus Dio lib. 54. Sueton. in Tiber. c. 34. Tiberius prohibuit strenarum commercium, ne vltra Kal. Ianuarias exerceretur. consueuerat & quadruplã strenam, & de manu reddere. Caligula edixit & strenas ineunte anno se recepturum, stetitque in vestibulo ædium Kal. Ianuar. ad capiendas stipes, quas plenis ante eum manibus ac sinu omnis generis turba fundebat. c. 42. Symmachus Valentiniano, Theodosio, Arcadio, imperatoribus strenas dedit, pateram cuique auream, & quinos in quaque patera aureos. Consule Symmachum l. 10. c. 20.

apud Auſonium Valẽtinianus Viſulo grammatico ſex Philippicos nummos aureos dedit ſtrenas. Caſſiodorus ep 7. lib. 6. Kal. Ianuariis affatim dona largimur, & lætitia publica militia tua eſt. Tertull. l. de Idololat. Strenas captandas, & ſeptimontium. Legendus Ouid. 1. faſtor. diſcipuli ipſi magiſtris dabant Kalendaria, & ſtrenas; Prouinciales præſidi ſuo offerebant ſtrenas Kalendarias. Hieronym. ad 6. Epheſ. Nouella 1. Leonis & Maioriani, titulo de Curialib. Populus Romanus principi kalend. Ianuar. ſtrenas dabat lauri folia, & caricas, vt Cæſianus Baſſus in Geoponic. λέγουσι δὲ καὶ τοῦτο περὶ δάφνης, ὅτι ὑγιείας ἐργαστικόν ἐστι, ὅθεν καὶ φύλλα αὐτῆς ἐπεδίδοτο τοῖς ἄρχουσι παρὰ τοῦ δήμου τῇ ἑορτῇ τοῦ ἰανουαρίου μηνὸς καὶ ἰσχάδες. Hoc item dicunt de lauro, ſanitatis effectricem eſſe. quare & magiſtratib⁹ folia lauri dabãtur à populo Kalendis Ianuariis, & caricæ. Seneca ep. 88. Pugillaria & caricæ quotidie mihi nouum annum faciunt. quia pugillaria & caricæ nouo anno dabantur. Verbenæ felicis arboris apud Caſſiodorum rami ſunt laurei, quos ominis cauſa in ignem iniiciebant, & imperatorum foribus apponebant. Tibul. l. 2. e. 5.

Vt ſuccenſa ſacris crepitet bene laurea flammis
Omine quo felix & ſacer annus eat.

Plinius l. 15. c. vlt. Ouid. li. 3. faſtor. lib. 3. Triſti. e. 1. Concilio Bracarenſi, can. non licet 26. q. 2. 6. non licet Chriſtiano kal. Ianuariis lauro, aut viriditatibus arborum cingere domum. Ouid. l. 1. faſtor.

Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica dixi,
Et data ſub niueo candida mella cado.

Omen ait causa est, vt res sapor ille sequatur,
Et peragat cœptum dulcis vt annus iter;

Martialis lib. 8. e. 32. l. 13. e. 27. canon antepenult. 26. q. 7. Decreti can. 14. causa 26. q. 7. Martialis lib. 11. ep. 32. De pugillaribus qui kal. Ianuar. ad amicos mittebantur, Claudian. lib. 3. Stilic.

Tum virides pardos, & cetera colligit Austri
Prodigia, immanesque simul Latonia dentes,
Qui secti ferro in tabulas, auróque micantes,
Inscripti rutilum cælato consule nomen
Per proceres, & vulgus eant.

Libanius in expressione kalend. Pridie kalendas dona feruntur per vrbem, quę mensam onerare, & ornare possint. Hæc ab optimatibus mutuo se honore afficientibus, alia ab inferioribus mittuntur ad proceres, atque ab his etiam ad illos, cum hi quidem colant illorum potentiam, illi vero cultores suos deliciarum suarum participes faciant. At vespera cum aduenit rari sunt qui cubitum discedunt, pleraque pars in canticis, & tripudiis, & iocis noctem agunt. Alij per ludum & iocum eos qui in tabernis sunt & officiis inclamant, & fores pulsant, nec quiescere patiuntur. &c. Deinde cum aurora sublucere, & gallus cantare ceperit, tum vero alij ramis lauri, aliisque coronamentis suas quique fores ornant, alij circum fana producunt cum bonis verbis equorum altorem, nitidi in vestimentis, partē maiorem purpureis, multæq; faces prælucent. Equitem sequuntur ministri, qui nummos in populum spargunt. Vbi autem sacris operati fuerint, qui equos alunt ad certamina, pergunt ad principes, & officio eorum palatino

distribuunt aureos. Senatus præsens hanc fieri videt largitionem, & vero ipse facit. Nam ex Senatorum manibus hi nummi veniunt officio. Princeps quoque ipse tunc osculatur ciuem, aurum dans & accipiens. Enimuero & ad alios vndiquaque aurum affluit, dum patroni principem imitantur, qui dat & accipit, alij dant, neque accipiunt, in quo genere sunt discipuli, qui mercedem festi gratia soluunt. At die iam orto alij pergræcationes nocturnas ebrietate & crapula testantur, & totum diem stertunt, at qui politiores sunt, curæ habent strenarum ac munerum missiculationem. Horum plærique dona mittunt amicis per ambulationes & angiportus pompaticè: aliqui maiorē partem remittunt, alij nihil: at qui omnia remittit hic datori rem gratissimā facit. Hęc talia kalendis fieri solita. Postridie vero kalend. Strenarum illud commercium cessat, & moris est domi se continere. Tum alea ludunt domini promiscuè, & famuli, neque seruo tunc periculum vllum, si quid fortè cessarit. Sed & si quis madidus vino fuerit, vitio ei non datur. Et vero etiam si quis alias pædagogus ferus, at tunc quidem certè ferus non est, & doctor si quis paulo asperior, remittit aliquid de asperitate. Nam dies æquam dat omnibus libertatem. Flagella & verbera cessant, omnia plena pacis, libertatis, voluptatis, nemóque adeo paupertinus est, qui non lautiori cibo expleatur. Scatet enim huiusmodi epulis tempus illud, & in omniū manibus omnia sunt perinde ac si terra profunderet. At 3. Non. Ianuarij iunguntur Circenses quadrigæ, magnúmq; certamen de victoria, magna in circo frequentia, & post Circenses balineæ

deinde mensæ, in mensis tesseræ ac tali, vt nonnullis contentio circa hæc cum die noctem consumat, neque insomnia eis molesta est. Dies quartus vigorem festiuitatis elidit, at prorsus exstinguere ne sequens quidem dies potest, sed tanquam aura quædam venti leuiter adhuc spirantis tempus hoc kalend. etiam tunc homines tenet in oblectamentis, & si non tam vt ante apertis, vt vix tandem, pigréque, suo quisque operi manum admoueat, velut equi longo tempore otiosi cum iugo subduntur, & simul atque ad pensum quique suum accedunt, vt idem festum sibi rursus intueri liceat precantur. Verba Græca sic habent. Ταῖς ἑορταῖς ἄνθρωποι φιλοῦσιν, ὅτι αὐτοὺς ἀπαλλάττουσι μὲν πόνων τε καὶ ἱδρώτων, παρέχουσι δὲ παίζειν καὶ εὐωχεῖσθαι, καὶ ὡς ἥδιστα διάγειν. ἑορτὴ δὲ ἡ μὲν τῆς οἰκίας, ἡ δὲ πόλεως, ἡ δὲ ἔθνους. μίαν δὲ οἶδα κοινὴν ἁπάντων, ὁπόσοι ζῶσιν ὑπὸ τὴν ῥωμαίων ἀρχήν. γίγνεται δὲ ἐνιαυτοῦ τοῦ μὲν πεπαυμένου, τοῦ δὲ ἀρχομένου. περὶ ταύτην μὲν οὖν προσιοῦσα ποθεινόν τι χρῆμά ἐστι, καὶ δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις βραδύνειν ὁ χρόνος. καὶ ἐπείγονται λαβέσθαι τῆς ἑορτῆς, ὥσπερ τῆς γῆς ἐπιθυμοῦσιν οἱ πλέοντες. ἔπειτα πᾶς ὡρμῆσθαι ἀναλίσκειν ἡκούσης, ὅτῳ τε πολλὰ χρήματα, καὶ ὅς τις φειδόμενος ἀργύριόν τι συνέλεξεν. ἐσθῆτά τε ὁ μέν τις ἔπλυνεν, ὁ δὲ ἐχρήσατο. καὶ εἰς μὲν γεωργία, πολύ τι ὅσα ἀγρὸς δίδωσι φέρεται. ταῦτ' ἄλλα, καὶ ὀρνίθων μυρίων γένη, τῶν μὲν, τιθασσῶν, τῶν δὲ, ἀγρίων. οἷς δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν ὁ βίος, τούτοις τε καὶ τὰ παρὰ τῶν καπηλευόντων ἀρκεῖ. τότε γὰρ μάλιστ' ἂν ἴδοις ἀγορὰν εὐθηνοῦσαν. τῇ μὲν οὖν προδρόμῳ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, δῶρα δι' ἄστεος κομίζεται, ὅσα ἂν τράπεζαν ποιῆσαι λαμπράν, τὰ μὲν παρὰ τῶν δυνατῶν ἀλλήλους τιμώντων, τὰ δὲ τούτοις παρὰ τῶν ὑποδεεστέρων, παρά τε τούτων ἐκείνοις. τῶν μὲν θεραπευόντων τὴν ἐκείνων ἰσχύν· τῶν δὲ, τοῖς θεραπεύουσι τῆς ἑαυτῶν μεταδιδόντων τρυφῆς.

ἑσπέρας δὲ ἡκούσης, ὀλίγον μὲν τὸ καθεύδειν. οἱ πολλοὶ δὲ ἐν ᾠδαῖς τε καὶ πηδήμασι καὶ σκώμμασιν. οἳ δὴ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις βάλλοντες, θυροκοποῦντες, καταπαίζουσι, καὶ οὐκ ἐῶσι καθεύδειν. καὶ οἱ μὲν, ἀγανακτοῦσιν οἷς ἀκούουσι· τοῖς δὲ, τοῦτο γέλως. καὶ οὐδεὶς οὕτω στρυφνὸς, ὅστις ἂν παρὼν τοῖς δρωμένοις ἐπιτιμήσαι. ἀλλὰ καὶ κρείττων γέλωτος, ἐγέλασεν. ὄρθρου δὲ ὑποφαινομένου, καὶ ἀλεκτρυόνος ᾄδοντος, οἱ μὲν, κοσμοῦσι δάφνης τε κλάδοις καὶ ἑτέροις εἴδεσι στεφαίων τὰ αὑτῶν ἕκαστοι πρόθυρα. οἱ δὲ ἄγουσιν εἰς ἱερὰ σὺν εὐφημίαις ἄνδρα ἱπποτρόφον, λάμποντες ἐσθήμασιν, ὡς τὸ πλέον πορφυρᾶ. καὶ λαμπάδια πολλὰ παρέχει τὸ φῶς. τῷ δὲ θεράποντες ἕπονται διασπείροντες εἰς τὸν ὄχλον ἀργύριον· καὶ τὸ δέξασθαι φερόμενον παρώσαντα τὸν πέλας, ἥδιστόν γε. καὶ χαίρουσιν ἐνταῦθα καταπατούμενοι. θύσαντες δὲ καὶ νίκην αἰτήσαντες παρὰ τῶν θεῶν, οἱ τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς ἁμίλλαις τρέφοντες, χωροῦσι παρὰ τοὺς ἄρχοντας, διδόντες τοῖς τῶν ἀρχόντων ὑπηρέταις χρυσοῦς. ἡ βουλὴ δὲ παροῦσα, ταῦτα ὁρᾷ τε καὶ δρᾷ. καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἐκείνων χειρῶν τοῖς ὑπηρέταις ἀφικνεῖται ταῦτα. καὶ μὴν καὶ ὁ ἄρχων τότε τὸν ἀρχόμενον ἐφίλησε. χρυσὸν τὸν μὲν δοὺς, τὸν δὲ, λαβών. ῥεῖ δὲ καὶ ἄλλοις πολὺ πολλαχόθεν χρυσίον· τῶν μὲν τοὺς ἄρχοντας μιμουμένων, τῶν δὲ εἰσάπαξ διδόντων. ὧν δὴ καὶ οἱ σοφίας εἰσὶ μανθάνοντες· τιθέντες τηνικαῦτα μὲν μισθὸν τόνδε τῆς ἑορτῆς ἕνεκα. ἡμέρας δὲ φανείσης, οἱ μὲν, τοὺς ἐν τῇ νυκτὶ πότους· πίνουσι γὰρ διὰ τῆς νυκτὸς, ὁπόσοις καὶ τοῦτ' εἶναι δοκεῖ τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον· τὴν οὖν ἐν τῇ νυκτὶ πόσιν ἄμετρον δηλοῦσι τῇ μέθῃ· καὶ ἀνάγκη κεῖσθαι καθεύδοντας. οἱ δ' αὖ δεξιώτεροι, ἐν φροντίσιν ἔχουσι τὴν τῶν δώρων πομπήν. καὶ πολλοὶ τούτων διὰ στοῶν τε καὶ στενωπῶν πέμπουσι τὰ δῶρα. ὧν ὁ μέν τις, τὸ πλέον ἀπεπέμψεν. ὁ δὲ οὐδέν. καὶ ὅγε τὸ πολὺ προθέμενος, μειζόνως εὔφρανε τὸν δόντα. τοιαῦτα μὲν τῆς νουμηνίας τὰ ἔργα. δευτέρα δὲ ἱσταμένου, τὰ μὲν τῶν δώρων οὐ μένει, νόμος δὲ οἴκοι μένειν. καὶ πρὸς κύβοις εἰσὶ δεσπόται ἀναμὶξ καὶ

καὶ οἰκέται. καὶ ῥαθυμῆσαι τότε οἰκέτῃ οὐδὲν δεινόν. ἀλλὰ καὶ μεθύων τις αἰτίαν διέφυγε, τῆς ἑορτῆς παραιτουμένης. ἐπεὶ καὶ παιδαγωγός τις ἄγριος, τότε οὐκ ἄγριος· καὶ διδάσκαλος ὅστις χαλεπός, τότε οὐ χαλεπός· ἀλλ' ἰσηγορίαν ὁ καιρὸς ποιεῖ. καὶ μάστιγες μὲν ἠρεμοῦσι καὶ πληγαί, γέμει δὲ πάντα εἰρήνης τε καὶ εὐθυμίας καὶ ἡδονῆς· καὶ οὐδεὶς οὕτω πτωχός, ὅς τις λαμπρᾶς ἐδωδῆς εἰς πλησμονὴν οὐκ ἧκε. βρύει γὰρ ἅπασι τοῖς τοιούτοις ὁ καιρός. καὶ πάντων ἐν χερσὶ πάντα, καθάπερ τῆς γῆς ἀνιείσης. Τρίτη δὲ ἵστα μὲν, ζεύγνυται μὲν ἁμιλλητήρια ἅρματα. πολλὴ δὲ ἔρις ὑπὲρ τῆς νίκης. πολὺς δὲ ὅμιλος ἐν ἱπποδρόμῳ, καὶ λουτρὰ ἐπ' ἐκείνῳ· καὶ ἐπὶ τούτοις τράπεζαι, καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τραπεζῶν κύβοι. καὶ τισὶν ἡ περὶ ταῦτα ἔρις προσανήλωσε τῇ ἡμέρᾳ τὴν νύκτα· καὶ οὐκ ἐγένετο πόνος ἡ ἀγρυπνία. τετάρτη δὴ ἡμέρα, τὴν μὲν ἀκμὴν τῆς ἑορτῆς ἀμβλύνει· τὸ πᾶν δὲ οὐδ' ἡ μετ' ἐκείνην σβέσαι δύναιτ' ἄν. ἀλλ' ὥσπερ αὔρα τις ἔτι λεπτὴ πνέουσα, κατέχει τοὺς ἀνθρώπους ὁ καιρὸς ἐν εὐφροσύναις ἀμυδροτέραις, καὶ μόλις πως, καὶ σὺν ὄκνῳ τῶν ἔργων ἅπτονται. καθάπερ ἵπποι διὰ χρόνου πάλιν ὑπαγόμενοι ζυγῷ· ὁμοῦ τε πρὸς ἔργον χωροῦσι, καὶ εὔχονται τὴν αὐτὴν αὖθις ἑορτὴν ἐπιδεῖν. Kalendas illas Ianuarias P. Chryſologus Rauennas qui ſub Martiano Auguſto vixit anno ſalutis 450. ſermone 155. inſectatur, & ante eum D. Auguſtinus ſerm. de kal. Ianuar. In iſtis diebus miſeri homines, & quod peius aliqui baptizati ſumunt formas adulteras, monſtruoſas. Alij veſtiuntur pellibus pecudum, alij aſſumunt capita beſtiarum, gaudentes, exſultantes, ſi taliter in ferina ſpecie eſſe videantur. Iam vero illud quam turpe eſt, quod viri nati tunicis muliebribus veſtiuntur, barbatas facies præferunt, & videri fæminæ volunt. Sunt qui kalendis Ianuariis ita auguria obſeruant, vt focum de domo ſua, vel aliud quodcunque

bene-

beneficium cuicunque petenti non tribuant, diabolicas etiam ſtrenas, & ab aliis accipiunt, & ipſi aliis tradunt, aliqui etiam ruſtici menſulas in iſta nocte quæ præteriit plenas multis rebus,quæ ad manducandum ſunt neceſſariæ,componentes, tota nocte ſic compoſitas eſſe volunt, credentes quod hoc illis Kal. Ianuariæ præſtare poſſunt, vt per totum annum conuiuia illorum in tali abundantia perſeuerent. Quis enim ſapiens poterit credere eſſe aliquos qui ceruulum facientes in ferarum ſe velint habitum commutare. Tractatu 20. & 21. in appendice tom. 9. operum B. Auguſt. Nemo in Kal. Ianuariis nefanda & ridiculoſa veculas aut cernolos, aut iocticos faciat. Ceruulum facientes cerui pelle tegebantur.

De Fortuna aurea. CAP. XXXII.

IMagines ſoliti habere veteres in cubiculo eorum, quos præcipuo amore proſequerentur. Sueton. in Caligula de Germanici liberis, Duo infantes adhuc rapti, vnus iam pueraſcens, inſigni feſtiuitate, cuius effigiem Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam quotieſcunque introiret exoſculabatur. Colebantur in larario vna cum Laribus. Sueton. in Domitiano. Puer curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtens. Domitianus in cubiculo Mineruæ ſimulacrum habuit. Antonini Fortunæ. Iam olim varia Romæ tēpla Fortunæ, & vici. Apud S. Rufum lib de Regionib. vrbis, in prima regione fuit Vicus Fortunæ obſequētis, Templum Fortunæ viatorum. In regione Iſidis & Monetæ, vicus Fortunæ vicinæ, in regione Altæ Semitæ

Templum Fortunæ liberæ, Templum Fortunæ ſtatæ, Templum Fortunæ reducis, Ædes Fortunæ publicæ in colle, Vicus Fortunarũ. In regione viæ latæ, Vicus Fortunæ. Publius Victor, Templum Fortunæ viatorum ponit in prima regione. in regione ſexta templum Fortunæ Seiæ. in regione 7. templum nouum Fortunæ. in regione x. Fortunæ reſpiciẽtis. in xii. regione templum Fortunæ mammoſæ. Apuleius mileſ. xi, Fortunam videntem. Homerus primus omnium τύχης meminit, quam Oceani filiam facit. Seruius Romæ Fortunæ viſcatæ templum. Plutarchus, templum fortunæ muliebris. Idem ait Fortunam alis poſitis Romam iniiſſe. In nummo Getæ Fortuna ſedet cum temone, ſeu clauo, & cornu copiæ, inſcriptio, Fortunæ reduci. Bupali Fortuna φερέπολις. Clemens in Protreptico, ſcribit Romanos Fortunæ ſacrarium poſuiſſe ἐν κοπρεῶνι. Fortunã ad Syllam ventitaſſe Plutarchus ait in Sylla. Vt ſit, Antonini omnium primi Fortunam auream in cubiculis poſuiſſe videntur. Capitolinus in Anton. Pio, Tertia die cum ſe grauari videret, Fortunam auream quæ in cubiculo principum poni ſolebat, transferri ad M. Antoninum iuſſit. Vnde quis putet ante Antoninum Pium Fortunã auream in cubiculis principum poni ſolitam, non quidem ætate Domitiani, qui Mineruam in cubiculo habuit. A Trajano ergo morẽ hunc introductum oportet, vel ab Hadriano. Capitolinus in Marco Phil. Fortunam auream quę in cubiculo ſolebat eſſe ad Marci cubiculum tranſire iuſſit. Spartianus in Seuero, Fortunam deinde regiam quę comitari principes, & in cubiculis poni ſolebat, geminare conſtituerat, vt ſacratiſ-

ſimum ſimulacrum vtrique relinqueret filiorum. Sed cum videret ſe perurgeri, ſub horam mortis iuſſiſſe fertur, vt alternis diebus apud filios imperatores in cubiculis Fortuna poneretur. Habuit quidē Galba Tuſculi Fortunam, quam monili, margaritis, gemmiſque conſerto, decreuerat ornare, narrante Suetonio. Sed imago illa non fuit cubicularis, neque cum Galba deportari ſolita, vt aurea imperatorum Fortuna. Omnino ſentiebant illi cum Plauto, qui ait in Pſeudolo, Centum doctum hominum conſilia hæc deuincit Dea Fortuna, atque hoc verum eſt, Perinde vt quiſque fortuna vtitur ita præcellit, atque exinde ſapere eum omnes dicimus. Chriſtiani imperatores pro Fortunę ſimulacro B. Marię Virginis imaginem Ducem coluerunt, θεομήτορα ὁδηγήτριαν vocant, quam illi vbiq; in bella deferebant, & cum per auream portam in vrbem inirent, præmittebant. vt ſcribit Nicephorus Gregoras lib. 4. & 9. Cedrinus τὴν τῆς θεομήτορος εἰκόνα συστρατηγόν. Nicetas, μέλλων εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσι. Cum imperator ingreſſurus eſſet per portam poſt quam deſcenſus è ſella ad palatium permittitur ſolis imperatoribus.

De Throno, ac Solio Regio. CAP. XXXIII.

IN Perſide Rex cum à Magis inauguratus eſſet, & à Surena diademate cinctus, in throno aureo collocabatur. Plutarchus lib. περὶ φιλαδελφίας, λαμβανόμενος τῆς δεξιᾶς εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισε τὸν βασιλέα. Ariamenes apprehenſa dextera regis in ſolio regio eum

collocauit. Thronus cælo aureo tectus fuit. Plutarc. in Alexãdro, καθίσαντος αὐτοῦ πρῶτον ὑπὸ τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, cum Alexander primum sedisset sub cælo aureo in throno regio. Ibidem thronum Cyri vocat. Horatius od. 2. li. 2. *Redditum Cyri solio Phraaten.* Plutarchus in Themistocle, Xerxes Salaminium prœlium spectauit χρυσοῦ δίφρον θέμενος ὑπὸ σκιάδι χρυσῇ, in aurea sella sub aurea vmbella. Herodotus lib. 7. σκηνὴν χρυσῆν, aureum tabernaculum vocat. Nicetas de imperatoribus Constantinopolitanis agens, τὸ βασιλικὸν ἑδράσμα, solium regium, βασιλικὸν χρηματιστήριον, tribunal regium. Cedrinus τριβουνάλιον, ἐστέφθη κωνσταντῖνος ὁ καβαλλῖνος ὑπὸ λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τριβουναλίῳ. Coronatus Constantinus à Leone patre in tribunali. Tribunal illud videtur fuisse palatium quoddam. Himerius, ἐν τῷ παλατίῳ τῷ τριβουναλίῳ οὐδεκίας γυναικὸς θεοδοσίου, τοῦ ἐκγόνου θεοδοσίου, ἔνθα καὶ ὀρχήστρις πλεῖσται. Vopiscus sellã imperatoris vocat in Aureliano, Insidere, inquit, equo vel sellæ imperatoris nefas. Tabernaculũ aureum vocat Ælian l 9. c. 3. in medio tabernaculo χρυσοῦς ἐτίθετο δίφρος. sella aurea posita. Athenæus l. 12. ἐν τῷ παραδείσῳ ἔκειτο αὐτῷ χρυσοῦς θρόνος, καὶ κλίναι ἀργυρόποδες. In paradiso thronus aureus, & lecti argenteis pedibus. Idem Arrianus lib. 6. de vita Alexan. Curtius lib. 5. Consedit deinde Alexander in regia sella multo excelsiore quam pro habitu corporis. Itaque cum pedes imum gradum non contingerent, vnus ex regiis pueris mensam subdidit pedibus. Dio lib. 17. τὸ κατὰ τὸν θρόνον ὑπόβαθρον, id est, suppedaneum fulcrum throno subiectũ. subsellium, ὑποπόδιον. Nicetas lib. 1. Andronici. Ἀνδρο-

νικος ἐπὶ θρόνου καθίσας, τοῦ διαλίθου, καὶ τῇ βασιλείῳ ταινίᾳ διαδεθείς. Andronicus ſedens in throno gemmato, tænia deuinctus. Athenæus lib. 5. ὁ γὰρ θρόνος αὐτὸς μόνον ἐλευθερίας ἐστὶ καθέδρα σὺν ὑποποδίῳ, ὅπερ θρῆνυν καλοῦντες θρόνον λέγουσι παρὰ τοῦ θρήσασθαι χάριν (deleo illud, χάριν) τουτέστι καθέζεσθαι. Thronus enim ipſe libertatis modo eſt ſedes cum ſubſellio, quod threnin vocantes, id eſt ſellã, thronũ dicunt à threſaſthai, quod eſt ſedere. Thronus in quo rex Parthorum cognoſcebat, aureus erat, quem circum ſtabant quatuor columnulæ aureæ gemmis ornatæ, quibus inſtrata erat ſtragula veſtis varia purpurea. Athen. lib. 12. ὁ δὲ θρόνος ἐφ' ᾧ ἐχρημάτιζε καθήμενος, χρυσοῦς ἦν, ὃν περιειστήκεσαν τέσσαρες κιονίσκοι λιθοκόλλητοι χρυσοῖ, ἐφ' ὧν διετέτατο ἱμάτιον ποικίλον πορφυροῦν. Ei & vitis aurea pro throno fuit, vt Athen. ibid. τὰς δὲ χρυσᾶς πλατάνους, καὶ τὴν χρυσῆν ἄμπελον, ὑφ' ἧς οἱ Περσῶν βασιλεῖς ἐχρημάτιζον πολλάκις καθήμενοι, σμαραγδίνους βότρυς ἔχουσαν, καὶ τῶν ἰνδικῶν ἀνθράκων, ἄλλων τε παντοδαπῶν λίθων ὑπερβαλλόντων ταῖς πολυτελείαις. Platanos aureas, & auream vitem, ſub qua reges Perſarum negotia tractabant ſæpe ſedentes, habentem vuas è ſmaragdo, ornatam Indicis carbunculis, & aliis omne genus lapillis magnificentia ſuperãtibus. Perſis in ſella regia conſidere capitale eſt, ait Curtius lib. 8. Polyæn. lib. 4. ſtratag. Alexander ei dixit quem in loco ſuo ſedere iuſſerat, ſi in Perſis natus eſſes, in regia ſella ſediſſe tibi capitale eſſet. Sed & Romæ id vetitum. Spartian. Seuero. Seuerus in ſella imperatoria temerè à miniſtro poſita ſedit, ignarus quod non liceret. Marcellinus Comes, Iacobus Achaius Paganus Medicus excellens, inuiſit ægrotum Leonem imperatorem; ſtatimq; regia

in ſella iuxta thronum imperialem poſita ſine vllo Augusti metu conſedit. Meridie ad eundem reuerſus ſacrum puluinar ſibi ſublatum, propter ſolium in quo matutinus reſederat, protinus intellexit. Vraniſcus ſolio regum impoſitus, dicitur cubiculum à Suetonio in Nerone c. 12. Plutarch. in Phocione, Polyſperchonti χρυσοῦν οὐρανίσκον tribuit, ſub quo Rex ſederet. Polybius lib. 5. σκηνὰς χρηματιστικὰς vocat, tabernacula in quibus magiſtratus cognoſcunt, & tractant. Iulio Cæſari ſuggeſtus fuit in Orcheſtra, Suetonius c. 76. Eſdras lib. 1. βασιλικὸν χρηματιστήριον. Iudith cap. 1. κωνώπιον, papilio. Cyprianus de Ablutione pedum, throno ſuppedaneū ſubiicitur. Vocatur ſcabellum pedum ab Hieronymo. Polyænus lib. 4. θρόνον Ἀλεξάνδρου χρυσοῦν βασιλικῶς κεκοσμημένον, ἐπὶ δὲ τούτου χρυσοῦν στέφανον ἔχοντα διάδημα βασιλικόν. Thronum aureum regio apparatu in quo aurea corona cum diademate aureo. Haimo ad c. 23. Matth. Solium regum eſſe, tribunal conſulum, cathedram doctorum vel ſacerdotum ait. Tribunal deſcribitur à Victruuio lib. 5. c. 1. quem, ſi lubet, adito. In exercitu fuit Tribunal cæſpitium, vnde imperator milites alloquebatur. Iſidorus, Tribunal, inquit, locus eſt editus, ad quem per gradus aſcenditur, vbi in ſublimi ſedens magiſtratus ius dicit, inferius in ſubſelliis ſunt ſcribæ, in imo ſolo ſtant litigantes. l. vlt. C. vbi Senatores, vel clariſſimi, ſedent illuſtres rei in aliqua parte ſecretarij, quæ iudicibus inferior eſt. Notitia in conſule Campaniæ, locus aliquot gradibus eminens in medio ſolium ius dicentis habet. Supra purpureæ cortinæ annulis ſuſpenſæ ad latera deducuntur, quæ complicatæ faciem

tribunalis aperiunt. Tum velum dicitur leuari. Sellam imperatoris Dio vocat βασιλικὸν δίφρον. Spartianus in Seuero. Cum rogatus ad cœnam imperatoriam palliatus esset, qui togatus venire debuerat, togam præsidiariam ipsius imperatoris accepit. Marcellinus Comes, regiam Sellam vocat. Procopius βασίλειον θρόνον lib. 1. Pers. Hypatius in Circo ἀναβαίνει οὖν δὴ βασιλέα καθῆσθαι νόμος. κάθηται δὲ ἐς τὸν βασίλειον θρόνον, ὅθεν ἀεὶ βασιλεὺς εἰώθει τόν τε ἱππικὸν καὶ γυμνικὸν θεᾶσθαι ἀγῶνα, ascendit in locum vbi regem sedere lex est. sedet audet in regio throno, vnde rex semper equestre & gymnicum certamen spectare solet. Solium simpliciter vocat Diaconus lib. 23. Præterea Majoma facta imperator in Sophianis sedit in solio cum filio suo, & ita diuulgauerunt prætores triumphos quos sumpserant. Idem Augustale solium, lib. 15. Post Anastasiũ Iustinus Curopalates Augustali potitus est solio. fallitur Diaconus, Iustinus Thrax Comes excubitorum fuit, non Curopalates. Iustinus secundus sub Iustiniano Curopalates fuit. Anna σκίμποδα regis vocat lib. 8. Alexiad. τολμήσας τις ἀπὸ πάντων τῶν κομήτων εὐγενὴς εἰς τὸν σκίμποδα τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν. Βαλδουῖνος ἀψάμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἤγειρεν ἐκεῖθεν. οὐ γὰρ ἔθιμον τοῖς βασιλεῦσι ῥωμαίων συνέδρους ἔχειν τοὺς ὑπ' αὐτούς, vnus ex omnibus comitibus nobilis audaculus in sella imperatoris sedit. Balduinus apprehensa eius manu excitauit eum. Neque enim solemne est vt Imperatores Romanorum subditos suos consessores habeant. Malim τολμητίας. Simocatta lib. 1. cathedram seu sellam gestatoriam dixit, μανείκιον τὰς ῥωμαϊκὰς μετὰ τῆς πορφύρας ἐνδιδοῦντα φροντίδας, τῆς τῶν καισάρων ἐποχεῖσθαι καθέδρας,

Mauricium induta purpura cum regia ſollicitudine inuehi ſella Cæſarum. Libanius in Iulianum ἐφ' ὑψηλοῦ καθήμενον imperatorem ἑτέρων χερσὶ θεραπεύειν τοὺς θεούς. in ſublimi ſedentem aliorum manibus procurare Deos. Claudianus ſublime tribunal, lib. 2. in Rufin.

grauiterque apprenſa veſte morantem
Increpat Auguſtum, ſcandat ſublime tribunal,
Participem ſceptri ſocium declaret honoris.

Socrates lib. 2. ὑψηλὸν βῆμα. Magnentius καταπεπληκότας τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας ἀναρρώσασθαι σπουδάζων ὑψηλοῦ βήματος ἐπέβη. οἱ δὲ τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι εὐφημίαν ἐπιβοῆσαι βουλόμενοι, παρὰ γνώμην ἐπὶ τὸν κωνστάντιον αὐτὴν μεταφέρουσι. οὐ γὰρ μαγνέντιον ἀλλὰ κωνστάντιον αὔγουστον κοινῇ πάντες ἐβόησαν. τοῦτο δὲ σύμβολον ὁ μαγνέντιος καθ' ἑαυτοῦ ἡγησάμενος. Magnentius milites ſuo conſternatos corroborare cupiens aſcendit altum tribunal. Illi ex more acclamantes, Conſtantium non Magnentium acclamant. quod omen contra ſe interpretatus eſt Magnentius. Cum legatis exterarum gentium præbenda audientia eſſet, Imperator in ſolio ſublimi ſedit, interdum & Imperatrix. Ita Nero apud Dionem, Tiridaten aduentantem excepit. Nicetas lib. 1. Alexij, ἀλλὰ καὶ πρεσβείας μεγίστης ἐθνῶν μελλούσης βασιλεῖ ἐπιπλαίεσθαι, θρόνοι συμφυῶς πολυτελεῖς παρετίθεντο, καὶ συνεδρεύουσα προσεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάροις διαφανέσι τὸ τυμπάνιον ἀναδοῦσα, καὶ τὸν τράχηλον ὁρμίσκοις πολυτιμήτοις διαλαμβάνουσα. Cum legatio gentium maxima in conſpectum regis ventura eſſet, throni coniunctim vtrique Imperatori & Imperatrici poſiti ſunt, & aſſidens domina præſidebat ſplendide ornata, tegumentum capitis lapillis & gemmis deuinctum habens, & col-

&c collum monilibus ac torquibus ingentis pretij circumdatum. In ecclesia ſuus imperatori ſupra populum, infra ſacerdotes locus. Sozomenus lib. 7. c. 24. ἔθος ὂν τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τῷ ἱερατείῳ ἐκκλησιάζειν κατ' ἐξοχὴν τῶν ὁρίων τοῦ λαοῦ κεχωρισμένοις. Moris erat vt principes in ſacrario eccleſiæ rei diuinæ intereſſent à populo ſeparati eminente ac definito loco. Ambroſius non in ſacrario, ſed in eccleſiæ porticu locum imperatori aſſignauit ante cancellos ſacrarij, ita vt principes ante populum, infra ſacerdotes ſederent. τόπον εἶναι βασιλέως ἐν ἐκκλησίᾳ τέταχε δὲ πρὸ τῶν δρυφράκτων τοῦ ἱερατείου, ὥστε τοῦ μὲν λαοῦ δὲ κρατοῦντα τὴν προεδρείαν ἔχειν, αὐτοῦ δὲ τοὺς ἱερέας προκαθῆσθαι. Socrates lib. 7. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καταλαμβάνει δὲ θρόνον ἐν ᾧ εἰώθει ὁ Θεοδόσιος προκαθέζεσθαι. In eccleſia cepit thronum in quo ſolebat Theodoſius præſidere. Sozom. lib. 1. Conſtantinus concilio Niceno θρόνου μικροῦ τεθέντος ἐν μέσῳ κεκάθηκεν. Solio paruo poſito in medio ſedit. De throno Imperat. Nicephorus Gregoras, αἱ τοῦ ἐπιπέδου ἐκ τοῦ διαμέτρου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τρικλίνων ἀμφότερα ὑπέρκειται τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐπιπέδου ἄχρι καὶ ἐς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅπῃ καὶ ὁ βασιλικὸς ἕστηκε θρόνος. Faſtigia regij triclinij quę ſunt in ipſo ſolo ex diametro vtrinque ſuperant ſolum ac ſuperficiem interiectam ad tertiam vſq; palmi partem, & maximè vbi eſt regius thronus, vt & in eo imperator aliquid præ ceteris eximium habeat, ſiue in ſacris hymnodiis ſtans, ſiue nunc ſubditis, nunc exterarum nationum legatis reſpondens, nec in illo loco cuiquam licere illi aſtare præter vxorem, liberos, fratres, & patruos. ἵνα ἴσως ἔχῃ τι κἀν τούτῳ πλέον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς, ἱστάμενος εἴτε ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις, καὶ ὅτε διαλέγοιτο,

νεῶ μὲν τοῖς ὑπηκόοις, ἰῶ δὲ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρέσβεσι. ἐξῆν δέ τε μὴν ἐπ᾽ ἐκείνοις τῆς στάσεως οὐδενὶ τῶν ἁπάντων τῷ βασιλεῖ συνίστασθαι πλὴν τῆς συζύγου, καὶ τῶν υἱέων, καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσθείην δὲ μὲν καὶ τῶν πατραδέλφων. Nicetas θρόνον διάλιθον vocat, δίφρον λιθοκόλλητον, κλίνην χρυσόπαστον. Iulius Cæſar aurea ſella ſedit, ait Dio lib.43. δίφρον χρυσοῦν. βῆμα, tribunal, ſuggeſtum, pro throno vſurpant, è quo Nero Armeniorum legatos alloquutus. Xiphilin. in Seuero, ait in Senatu Seuerum aſcendiſſe in regium thronum. Ammianus lib.26. Valentinianus permiſſus tribunal aſcendere celſius ſtructum &c. rector pronuntiatur imperij. Claudius ludos è tribunali poſito in Orcheſtra commiſit. Ammian. l.15. Conſtantius tribunali ad altiorem ſuggeſtum erecto, quod aquilæ circumdederunt & ſigna. Zozimus lib.3. in Zaragardia vrbe βῆμα ἦν ὑψηλὸν ἐκ λίθου πεποιημένον, ὃ Τραϊανοῦ καλεῖν εἰώθασι, tribunal erat altum è lapide, quod Traiani vocant. In nouo inſtrumento dicitur λιθόστρωτον. Tribunalis exſtructio, aſcenſioque ſignum proprium imperatoris. Vopiſcus in Probo. Vndique ab omnibus acclamatum eſt, Probe Auguſte Dij te ſeruent. Deinde concurſus & ceſpitium tribunal, appellatuſque imperator. Ammianus lib.16. Et cum alloqui pariter omnes nec lõgitudo ſpatiorum extenta, nec in vnum coactæ multitudinis permitteret crebritas, & alioqui vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne videretur id affectaſſe, quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat. Prudentius,

Exſtruitur media caſtrorum parte tribunal
Editiore loco, tumulus quem vertice acuto
Excitat in ſpeculam

Concurrunt alacres castris ex omnibus omnes.

Lucan. lib. 5. *Stetit aggere fulti*
Cæspitis intrepidus.

Statius lib. 5. Syluar.
Hic suetus dare iura pater, hoc cæspite turmas
Affari.

Xiphilin. Nero ἐπί τε τὸ βῆμα ἀνέβη, καὶ ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἐκαθέζετο. in tribunal ascendit, & in sella curuli sedit. Ammianus Marcel. Celso aggere in speciem tribunalis erecto sella regalis cum aureo puluinari. Ouid. l. 15. Metam. *& aggeribus factis à milite forti*
Insistit, priscosque Deos ex more precatus.

Plutarchus in Pompeio. βήματος στρατιωτικοῦ ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ κατ' ἀλλήλων συντιθέντες. Suggestus militaris, quẽ milites extruunt excisæ terræ glebas exaggerantes. Romanis igitur imperatoribus tribunal vel lapideum, vel ligneum, vel cæspitium est pro throno, in quo sella curulis aut regia. Solum vocatur ab Ennio,
Tarquinio dedit imperium simul, & sola regni.

Tribunal maioris apparatus describit Corippus lib. 3.
Nobilitat medios sedes augusta penates
Quatuor eximiis circumuallata columnis,
Quas super ex liquido præfulgens circulus auro
Immodicus similans conuexi climata cæli,
Immortale caput, soliumque sedentis obumbrat,
Ornatum gemmis, auróque ostróque superbum.

De Cubiculo, Tabernaculo, & Cubili Imperatoris.

CAP. XXXIV.

CVbiculum imperatoris templum, ναὸν, vocat Epiphan. vulgo κοιτῶν. Chrysostomus de quadragesima. ὥσπερ γὰρ τις βασιλεὺς στρατιώτῃ αὐτοῦ παραγγείλας μὴ εἰσελθεῖν ἵνα τῶν ἀρχόντων ἔνδοθεν τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, εἰ μὴ αὐτὸς προστάξῃ τοῦτο. Vt rex cum militi imperauerit, ne magistratus vllus ineat regium cubiculum, nisi ipse præceperit. Cubiculum regium describit Philostratus in Apollonio. Cubiculi regij fastigium tholi forma fuit, instar cæli fornicatum, sapphyris collucentibus ardens, qui lapis cærulei coloris. In eius parte maximè conspicua Deorum, quos Persæ colunt, simulacra aurea. Eo loco rex ius dicebat. Aureæ autem quatuor motacillæ suspensæ ex tholo, quæ Nemesin ipsi denuntiant, & ne supra hominem sapiat, admonét. Has Magi aptare dicuntur in aulam euntes, easq; deorum linguas vocant. χρυσαῖ δὲ ἴυγγες ἀποκρέμανται τοῦ ὀρόφου τέτταρες, τὴν ἀδράστειαν παρεγγυῶσαι. in cubiculis κλίνη & κωνώπιον. Iudith. c. 5. καὶ προσελθοῦσα τῷ κανόνι τῆς κλίνης, ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς ὀλοφέρνου, &c. ἀφεῖλε τὸ κωνώπιον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν στύλων. Accedens ad canonem lecti, qui erat ante caput Olophernis, sustulit conopium à columellis. κωνώπιον ἐν ᾧ κατέκειτο. papilio in quo iacebat. Velum cubiculare vocat Lampridius in Heliogabalo. Vide Epiphanium p. 490. Cubiculum imperatoris Codino dicitur κελλίον lib. de offic. aulæ Constant. περὶ γὰρ τοῦ τὸν βασιλέα ἐξελθεῖν τοῦ κελλίου αὐτοῦ, ὅταν εὑρίσκεται ἐν τῷ τρικλίνῳ, priusquam rex

exeat è cubiculo, iste est in triclinio. Vnde κελλιῶται dicuntur ministri interioris conclauis imperatoris, ac despotarum. Phranses Chron. lib. 2. c. 1. Mos & consuetudo vigebat in imperatorum palatio, per quam patrum celliotis filiorum cellas, non contra, filiorum ministris patrum frequentare licebat. Item, Hoc quoque mos tenet, vt celliotæ imperatoris ad sepulcrum eius vsque ad prima sacra funeralia siue iusta perseuerent. Erant quædam pecuniæ ac munera, quæ ad cubiculum regis aut imperatoris redibant. Theodoricus rex Gotthorum ad Transmundum Wandalorum regem. Sinceram purgationem pura mente suscepimus, sed auri transmissi munera non tenemus &c. redeant ad cubiculum vestrum munera, quorum tantum oblatio videtur esse gratissima. negligatur aurum, vbi electum est conscientiæ præmium. Apud Cassiodorum ep. vlt. lib. v. Quo loco cubiculū interpretor gazophylacium, thesaurum, vel vt recentiores Græci, vestiarium. Plin. Panegyr. dabitur non cubiculum principis, sed ipsum principem cernere in publico. Sueton. Neron. cubiculum Neronis in theatro, c. 14. vraniscum Græci, Suggestum Iulio per ludos, Sueton. in Iulio c. 76. κωνώπιον. Tabernaculum imperatoris cuiusmodi fuerit indicat Socrat. lib. 1. Histor. Constantius Persico bello κατασκευάσας σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης, ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὥσπερ μωυσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπεποιήκει, καὶ ταύτην φέρεσθαι, ἵνα ἔχοι κατὰ τοὺς ἐρημοτάτους τόπους εὐκτήριον ηὐτρεπισμένον, cum tabernaculum instruxisset ex vario carbaso, veloq; nautico ecclesiæ forma, vt Moyses in eremo illud fecit, voluitque illud secum deferri, vt haberet oratorium

apparatum etiam in locis maximè desertis. Paulus Diaconus lib. 18. Chosroen tentoria & cortinas in modum tenuisse porticuum scribit, quando in campo castra metabatur. Auctor Anonymus, ἐκτὸς δὲ τοῦ τοιούτου χωρίου κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος πηγνύσθω ἡ τοῦ ἀβεστιαρίου σκηνή, κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὄπισθεν δὲ τοῦ ἀβεστιαρίου ἡ τοῦ φύλακος, καὶ καθεξῆς κοιτωνιτῶν καὶ ἑβδομαρίων, καὶ λοιπῶν τῶν διακονουμένων οἰκείως τῇ βασιλικῇ ὑπηρεσίᾳ. Extra hunc locum ad læuã tabernaculũ Auestiarij defigatur, ad dexteram tabernaculum præfecti mensæ, à tergo Auestiarij, tabernaculum custodis, & deinceps cubiculariorum & hebdomariorum, & reliquorum qui sunt in domestico ministerio principis. Trebellius Pollio in Herode filio Odenati, qui homo omnium delicatissimus & prorsus orientalis, & græcæ luxuriæ, cui erant sigillata tentoria, & aurati papiliones, & omnia Persica. Græci vraniscum. Plutarchus in Phocione, ἐνταῦθα δὴ θεὶς ὁ Πολυπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ ἐκάθισεν ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς φίλους. Ibi Polyperchon posito vranisco aureo cum sub eo locasset regem & amicos. Polybius lib. 5. σκηνὰς χρηματιστικάς. Legendus Athenæus lib. 12. Persarum regi soli ius in aureo lecto jacere, nisi rex accumbendi potestatem daret. Iosephus antiquit. lib. 20. Rex Persarum Isatæ τιάραν ὀρθὴν ἐπέτρεψε φορεῖν, καὶ ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεύδειν, ἅπερ μόνων ἐστὶ γέρας καὶ σημεῖον τῶν Πάρθων βασιλέων. Isatæ regi Adiabenorum hoc dedit, vt tiaram rectam ferre, & in aureo lecto cubare posset, qui honor Parthorũ regũ proprius. l. 3. Esd. c. 3. ei qui melius sẽsisset Darius ἐπὶ χρυσῷ καθεύδειν, jus dormiendi in aureo lecto dedit. Iosephus c. 6. lib. 11. Origin. tabernaculum regis,

suffultum fuisse ait aureis & argenteis columnis, prætextum textis lineis & purpureis, σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ ἀργυρέων κιόνων, ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ᾽ αὐτῶν διεπέτασεν, multorum millium capax. Zozimus lib. 2. βασιλικὴν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ κατασκευάσας, τὴν εἰς μέγεθος καὶ κάλλος ἐξ ἠσκημένων πόλεων οὐδὲν διαλλάττουσαν. regium tabernaculum in mediis castris Constantini, quod non cederet vrbibus magnitudine & elegãtia ornatus. Cubicula Zozimus li. 5. βασιλικοὺς κοιτῶνας vocat. Gallienus veris tẽpore cubicula de rosis fecit, vt Trebellius. Heliogabalus solido argento habuit lectos, & tricliniares & cubiculares. Lamprid. Verus lectum eminentibus quatuor anacliteriis fecerat, minuto reticulo vndiq; inclusum, eumq; foliis rosæ, quibus dẽptum esset album, replebat. Anacliteria vocat pluteos, quibus caput incũbit. Græci ἀνακλιντήρια, προσκεφάλαια, ἀνάκλιτα, puluillos quibus caput dormientis incumbit. erant lecti quibus essent quatuor plutei, & puluilli, vtrinque duo, in quibus cubantes aduersis vestigiis iacerent: alij erant ἀμφικέφαλοι, in quibus duo plutei, siue mauis, duo reclinatoria, vt vestigiis oppositis & obuersis somnũ caperent, & hinc inde pluteis capita incũberent. Hesychius ἀμφικέφαλος κλίνη ἑκατέρωθεν ἔχουσα ἀνακλιντήριον. vtrinque capitatus lectus, vtrinque pluteum habens.

De acclamationibus & plausu. CAP. XXXV.

ACclamari solitum imperatoribus, lippis & tonsoribus notum. Paul. Diacon. lib. 8. ob Pertinacis laudem ingeminatis ad vocis vsque defectum plausibus acclamatũ est. Pertinace imperatore

ſecuri viximus, neminem timuimus, patri pio, patri Senatus, patri omnium bonorum. Non aliter principibus acclamatur in Senatu, felicior Auguſto, melior Trajano, Nero captus modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo ſegnius adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſimæ iuuentutis vndiq; elegit, qui diuiſi in factiones plauſuum genera condiſcerent. bombos & imbrices & teſtas vocabant. Philoſtratus in Alexandro Seleucienſi, ὡς καὶ βόμβον διήκειν αὐτοῦ ἔτι σιωπῶντος, vt bombus eo iam tacente percurreret. bombum murmur ſurdum interpretor apud Philoſtratum. Apud Suetonium genus eſt plauſus, vt ipſe ait, & ſonitus grauioris, cuiuſmodi eſt apud Perſium

Torua Mimalloneis implerunt contra bombis.

Themiſti' in Sophiſta, κρότον & ἐκβομβήσεις vocat crepitũ manuum cõploſarum, & bombos. Martianus Capella lib. 2. bombos tympani. Eſt igitur bombus ſonitus qui editur veluti cornu, aut crotalo & cymbalo. Plin. ep. 14. lib. 2. Plauſus tantum ac potius cymbala. Ariſtænet. epiſt. 10. lib. 1. ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν ἔπληττεν εἰς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσι αἱ χεῖρες εὔφωνοι συμπληττόμεναι τρόπον κυμβάλων. Dextera manus contractis digitis ac ſubſtrictis ſubiectam ſiniſtram feriebant in cauum, vt manus percuſſæ modulatum ſonum efficerent inſtar cymbalorum. Corippus.

Ingeminantque cauos dulci modulamine plauſus.

Imbrices ſonitus imbricum colliſarum, aut pluuiæ in imbrices labentis, & καχλαζούσης. teſtarum crepitus iuue-

Iuuenalis commemorat ſ. 11. κρότον ὀστράκων, κρούματα. Sed plauſus eſt manuum, acclamatio vocũ, vt in libris de Circo & Theatro olim docuimus. Euagrius lib. 2. c. 4. ὀρθόδοξε βασιλεῦ σαυτὸν ἐκδίκησον. λέοντος πολλὰ ἔτη. Orthodoxe rex te ipſum vindicato. Leoni multos annos. Corip. l. 1. *ſic vulgus amore*

Vndique conueniens lætarum more volucrum

Tu vincas Iuſtine canunt.

Tacit. lib. 16. Plebs perſonabat certis modis, plauſuque compoſito. Caſſiodor. lib. 1. variar. Profertis voces organo dulciores, & ita ſub quadam harmonia citharæ concauum theatrum per vos reſonat, vt tonos poſſit quilibet credere, quã clamores. Xiphilin. in Pertinace εὐρύθμως ἐκβοᾶν, modulate acclamare. Plinius Panegyr. concentum vocat. Ibidem, & populus quidẽ Romanus dilectum principem ſeruat, quantoq́; paulo ante concentu formoſum alium, hunc formoſiſſimũ perſonat, quibuſque aliquando clamoribus geſtum alterius & vocem, huius pietatem, abſtinentiam, manſuetudinem laudat. Tibi aſcẽdenti de more Capitolium, quanquam nõ id agentiũ ciuium clamor vt iam principi occurrit, ſiquidẽ omnis turba quę limen inſederat ad ingreſſum tuum foribus recluſis, iam quidẽ vt tunc arbitrabatur Deum, vt docuit euentus, te cõſalutauit imperatorem: nec aliter à cunctis omen acceptum eſt. Comprobaſti & ipſe acclamationum noſtrarum fidem lachrymarum tuarum veritate. Nihil magis poſſum propriè dicere, quam quod dictum eſt à cuncto Senatu, ô te felicem. Sed cum multa in illo die dicta ſunt ſapienter & grauiter, tum in primis hoc, crede nobis, crede tibi. Super

hæc precati sumus vt sic te amarēt Dij, quemadmodum tu nos. Estne verum quod inter ista clamauimus, ô nos felices. Quasi vero aut oratione cōplecti, aut memoria consequi possim, quæ vos P. C. ne qua interciperet obliuio, & in publica acta mittenda, & incidenda in ære censuistis. Tanti esse putauit acclamationes istas Iustinianus, vt sibi cauerit clamores istos primo dari Romæ, deinde Theudato. Procopius lib. 1. Gotth. εὐφημοῦντα δὲ ῥωμαίων τὸν δῆμον διαβοᾶσθαι ἀεὶ βασιλέα πρῶτον, ἔπειτα θευδάτον, ἔν τε θεάτροις καὶ ἱπποδρομίαις, καὶ εἴ που ἄλλῃ τὸ τοιοῦτον γίνεσθαι δέοι. εἰκόνα τε χαλκοῦ, ἢ ὕλης ἑτέρας μή ποτε θευδάτῳ καθίστασθαι, ἀλλὰ γίγνεσθαι μὲν ἀεὶ ἀμφοτέροις, στῆναι δὲ οὕτως ἐν δεξιᾷ μὲν τὴν βασιλέως, ἐπὶ θάτερα δὲ τὴν θευδάτου. Et vt populus Romanus semper imperatori primo acclamaret, deinde Theudato in theatro, & circo, & sicubi acclamari contigerit: imaginem autem æream, aut alterius materiæ, nunquam soli Theudato poni, sed vtrisq; semper, & ita locari, vt imperatoris statua sit à dextra, Theudati à læua. Nunciata imperatoris renunciatione moris fuit vt toto orbe amicæ vrbes acclamarent. Libanius legat. ad Iulian. ὡς δὲ τὰ σὰ ηὔξητο, καὶ ὁ καιρὸς ἐδίδου δεῖξαι τὴν γνώμην, ἤκουσαν οἱ θεοὶ βοῆς ἡλίκης οὐ πρόσθεν, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἐμπεπληκότων οὐ μόνον τὸ θέατρον, ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ ὄρους λαγόνας, γυναικῶν δὲ κατὰ τὸν αὐτῶν νόμον οἴκοθεν ἑκάστης συνεκπεμπούσης εὐφημίαν ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα πεπραγμένων. Vbi autem res tuæ auctæ sunt, & occasio animi sui prodendi data est, audierunt Dij vocem quantam non ante, cum viri impleßent non modo theatrū, verum & latera montis, fæminæ vero domi vt decet, quæque acclamasset iis quę hic apud te gesta erant. Nicetas lib. 1. Andronici,

Accipiter κατέπτα πρὸς τὸ μέγα βασίλειον, καὶ ἄνω τοῦ οἰκήματος καταπαύσας ἐν ᾧ τοὺς ὑπογύως τὴν ἀρχὴν ἐπειλημμένους εἴθισται πρὸς τοῦ δήμου παντὸς, εὐφημεῖσθαι στεφηφόρους. volauit ad magnum palatium, & supra domum sidens, in qua designatos imperatores moris est ab vniuerso populo bonis verbis appellari, corona redimitos. Renuntiationem incipiunt, & ita ordinant, Alexij & Andronici magnorum imperatorū Rom. Comnenorum multos annos, & apertis faucibus canentes. εὐφημίας κατάρχονται, καὶ οὕτω διατιθέασι τὴν ἀνάρρησιν, &c. Idem lib. Isaacij & Alexij. ἀπεπνίγετο δὲ καὶ πρὸς τὴν μετάθεσιν τῆς ἀναγορεύσεως. ὁ μὲν γὰρ υἱὸς προτασσόμενος κατατεινομέναις εὐφημεῖτο φωναῖς, ὡς τῷ πατάγῳ κόπτεσθαι τὰ ἀνάκτορα. ὁ δὲ κατὰ τῆς ἠχοῦς ὑστερόφωνον παρηκολούθει ταῖς υἱικαῖς καὶ στερροτέραις ἀνακηρύξεσι. angebatur animo quod proclamationis ordo immutatus esset: filio enim priori loco cōtentis vocibus acclamabatur, ita vt sonitu palatia disrumperentur, ille autem posteriori clamore filij acclamationes firmiores sequebatur. Multus sum in re nota. Apud Tertullianum acclamatur

De nostris annis addat tibi Iuppiter annos.

Ambrosius de obitu Valentiniani, Quem nostræ vitæ temporibus fulcire cuperemus, vt de nostris annis viueret, qui non potuit fungi suis. Capitolin. in Marco philos. Philosophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentiæ tuæ. Lampridius in Alexandro, verecundiæ tuæ, innocentiæ tuæ, castitati tuæ. In Pertinace, Patri Pio, patri Senatus, patri omnium bonorum. Moris fuit vt acclamationes populi ad imperatorem à Præfecto vrbi, aut Senatu mitterentur.

Symmachus ep. 31. in auctuario ad Honorium. Acclamationibus quæ subiectæ sunt gaudij sui causas plebs Romana testata est, ac serenitati vestræ in dies singulos gratias agere non destitit. Mos ille acclamandi è theatris in fora, & auditoria seu Athenæa, è foro in Senatum traductus. In acta publica referebantur iam inde ab æuo Trajani, è quibus desumpsere Capitolinus, Vulcatius, Lampridius in Alexandro. Addam acclamationes Senatus i quibus id decretum est ex actis vrbis A.D. Prid. Non. Mart. Legendus Plin. in Panegy. Græci ἐπιβοήματα, κρότος, κροτεῖν, ἐπιβοᾶν, ἐκβοᾶν, ἐπιφημίζειν, ἐπικραυγάζειν, ἐπικράζειν. Victor, Clamabant vsque ad vocis defectum. Erat aliquis qui formulam acclamationis conciperet veluti præcentor, reliqui voces ab eo acceptas reddebant, quæ Plinius cantica vocat. In actis adnotatum quoties quidque fuisset repetitum. Dictum quinquies, dictum vicies. Trebellius in Claudio, Sexagies, octuagies idem acclamatum. Quem acclamandi morem vetus ecclesia vsurpauit, populus in sacris conuentibus, patres in synodis, referebantque per notarios in acta synodica & in gesta ecclesiastica, πράξεις, πεπραγμένα vocant. In actis ordinationis Eradij, quem Augustinus sibi successorem dixit, à populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes, Dictum est vicies ter, exaudi Christe. Trebellius in Claudio, Auguste Claudi Dij te nobis præstent, dictum sexagies. Acclamationes aliæ fuere communes & solemnes ἐγκύκλιοι, aliæ certis negotiis propriæ. Capitolinus in Maximo & Balbino. Inde in Senatum itum est, Vbi post illa quæ communia solent esse fausta, dictum

eſt. C. Theodoſ. lib.7. tit.27. Prefecti & tribuni acclamant, Auguſte Conſtãtine Dij te nobis ſeruent, veſtra ſalus, noſtra ſalus, verè dicimus, iurati dicimus. In vita D. Auguſtini, A notariis eccleſiæ ſicut cernitis excipiuntur quę dicitis. De hac aſſertione aliquid acclamate. A populo acclamatum eſt fiat, fiat. Dictum vicies quinquies. In actis ſynodi Epheſ. œcum. tertiæ, νέῳ παύλῳ κελεστίνῳ, νέῳ παύλῳ κυρίλλῳ. κελεστίνῳ τῷ ὁμοψύχῳ τῆς συνόδου. Euagrius lib.2.c.17. ἅγιε κύριε σὺ αὐτὸν ἐκδίκησον, ὀρθόδοξε βασιλεῦ σὺ αὐτὸν ἐκδίκησον, λέοντος πολλὰ τὰ ἔτη. τοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. Ibidem in Dioſcorum, ἀνάθεμα διοσκόρῳ. διόσκορον ὁ χριστὸς καθεῖλε, τοῦτον ἐξέβαλε. Has acclamationes improbat Auguſtinus lib. 4. de doct. Chriſt. c.26. Chryſoſtomus ſæpe.

De conuiuiis lautis & opiparis virorum principum.

CAP. XXXVI.

MEnſas imperatorum regio apparatu exſtructas fuiſſe nemini obſcurum eſſe poteſt, qui ſciat Romæ libera Rep. Adiiciales epulas, Pontificas cenas, Conſulares, Prætorias, Saliares, Viſcerationes quę populo datæ cum decumæ Herculi pollucerentur, Perſicas, Siculas, Sibariticas, Ægyptias menſas, cenas dapales inſtructiſſimas, apparatiſſimas fuiſſe. Horatius lib.2.od.14.

& mero
Tingit pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore cenis.

Plin. lib.10 c.20. Pauonem primus occidit Hortenſius

adiiciali cena sacerdotij. Varro, Primus Q. Hortensius augurali adiiciali cena.&c. apud Macrob. l. 3. c. 13. Seneca ep. 96. Et toties tamen sestertio adiiciales cenæ fortissimis viris constiterunt. Eædem dictæ dapales apud Nonium. Titinnius,

Toto sit in foco de lignis mihi dapalis cena.

Plautus, Dapatice exceptos. Dapsilem cenam Sueton. in Vespasiano. à δάπτω, δαρδάπτω, daps. Dapalis Iuppiter apud Festum. Cic. lib. 7. ep. ad famil. ep. ad Gallum, Cenam Auguralem commemorat, eadem adiicialis, ab adiiciendis epulis Festo. De Saliaribus cenis Horat. lib. 1. od. 37. *nunc saliaribus*

Ornare puluinar Deorum

Tempus erat dapibus sodales.

Cic. lib. 5. ep. 9. ad Attic. Cum opipare saliarē in modum epulati essemus. Festus, Saliis quia amplæ ponuntur cenæ, si quę aliæ magnæ sunt, saliares appellantur. Apuleius lib. 4. Saliares cenas cenare. Cereales cenas Plautus in Menæchmis commemorat,

Cereales cenas dat, ita mensas exstruit,

Tantas struices concinnat patinarias.

Capitolinas Martialis,

Non Albana mihi sit comessatio tanti,

Nec capitolinæ, pontificiumque dapes.

Cenas nuptiales Apuleius Miles. 6. Cenas natalitias Plautus in Persa. Cic. 2. Philip. dat natalitia in hortis Antonius. Siculas dapes Horat.

Non Siculæ dapes

Dulcem elaborarint saporem.

Lucullus extemporali cena μυριάδας πέντε, quinque

ſcutatorum præter propter millia inſumpſit, narrante Plutarcho, cum Pompeius & Cicero imparatum nec opinantem viſiſſent. Sed audiendus Tertull. lib. de Pallio, Adigo cauterem ambitioni, qua M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit, qua bis tantum Aſinius Gallus pro menſa eiuſdem Mauritaniæ numerat. Hem! quantis facultatibus æſtimauere ligneas maculas. Item, qua lances centenarij ponderis Sylla molitur. Vereor ne parua ſit iſta trutina, cum Druſillianus, & quidem ſeruus Claudij quingenariam promulſidem ædificat, ſupra ſcriptis fortaſſe menſis neceſſariam, cui ſi officina extructa eſt, debuit & triclinium. Immergo æquè ſcalpellum acerbitati ei, qua Vedius Pollio, ſeruos Murenis inuadendos obiectabat, noua ſcilicet ſæuitia delectatus teneræ beſtiæ, edētulæ, & exunguis, & excornis. De piſcibus placuit feras cogere, vtique ſtatim coquendis, vt in viſceribus earum, aliquid de ſeruorum ſuorum corporibus & ipſe guſtaret. Præcidam gulam qua Hortenſius orator primus pauum cibi cauſſa potuit occidere, qua Aufidius lurco primus ſagina corpora vitiauit, & coactis alimentis in adulterinum prouexit ſaporē, qua Aſinius Celer muli vnius obſonium 6. millibus HS. detulit, qua Æſopus hiſtrio ex auibus eiuſdem pretioſitatis, vt canoris & loquacibus quibuſque ſexcentum millium patinam confiſcauit, qua filius eius poſt tale pulpamentum potuit aliquid ſumptuoſius eſurire: margarita namque vel ipſo nomine pretioſa dehauſit, credo ne mendicius patre cenaret. Veſpaſianus conuiuabatur aſſiduè, ac ſæpius rectè ac dapſilè vt macellarios adiuuaret ait.

Suetonius. Æſopo tragico patina vna quindecim ſcutatorũ millibus conſtitit, vt Plin. lib. 10. c. 51. Patina ſexcentis ſeſtertiis taxata, in qua poſuit aues cantu aliquo, aut humano ſermone vocales millibus 6. ſingulis coëmptas. Idem lib. 9. c. 35. de vnione illo Cleopatræ 100. HS, id eſt ſcutatorum 250. millibus æſtimato. Prior id fecerat Romæ in vnionib⁹ magnæ taxationis Clodius, tragœdi Æſopi filius, vt experiretur in gloria palati quid ſaperent margaritæ. Vnionem quem ipſe abſorbuit decies HS, id eſt 25. ſcutatorum millibus æſtimatum ſcribit Horat. lib. 2. ſ. 3.

Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
Scilicet vt decies ſolidum abſorberet, aceto
Diluit inſignem baccam.

Seneca lib. de conſolat. ad Albinam c. 10. Apicius cum HS. millies in culinam congeſſiſſet, id eſt, vt hodie rationes putamus, duos milliones & 500. aureos. Suetonius in Vitellio, Singula ientacula, aut prandia, aut cenas, aut comeſſationis quę Vitellio ab amicis darentur, quadringenis millibus conſtitiſſe ſcribit, id eſt decem millibus ſcutatorum. Plinius lib. 35. c. 12. Patinam Vitellij, quæ clypeus Mineruæ Poliuchæ dicta, decies HS. fuiſſe, id eſt 25. millibus ſcutatorum conſtitiſſe. Ea patina primo fictilis, deinde argentea facta, vt Dio, ἀργύρεόν τε ἐποιήθη, καὶ ἔμεινε πολὺν χρόνον ὥσπερ τι ἀνάθημα, donec ab Hadriano conflata eſt. Caligula centies HS. cenauit vno die, vt Seneca lib. de conſolat. ad Alb. c. 9. id eſt ducentis 50. ſcutatorum millibus. Idem ep. 96. mulum 5. HS. à P. Octauio emptum ait, id eſt ſcutatis 125. Aſinius Celer 8. millibus nummum, id eſt 200.

ſcuta-

scutatis mulum mercatus est vt Plin. l. 9. c. 17. Tres mulos 30. millibus nummum venisse, id est scutatis 1300. grauiter Tiberius conquestus est, vt Sueton. in Tiber. Ætate Lucilij singula ostrea mille nūmis emta. Lucilli⁹

His itidem in cena ostrea, mille
Nummis empta.

Varro lib. 1. c. 1. de re rust. Poma Romæ in sacra via auro cōtra veniebant. Plin. l. 15. c. 12. Persicis singulis pretium tricenos nummos, id est 9. denarios fuisse ait. De Conuiuio Cleopatræ Macrobius li. 3. c. 17. Antonij expensæ in cenam solitæ cōferri sola vnionis à Cleopatra vxore consumpti æstimatione superatæ sunt. Nam cum Antonius quicquid mari, aut terra, aut etiam cælo gigneretur, ad satiandā ingluuiem suam natum existimans, faucibus ac dentibus suis subderet, eáq; re captus de Romano imperio facere vellet Ægyptium regnum, Cleopatra vxor quę vinci ab Romanis nec luxuria dignaretur, sponsione prouocauit insumere posse in vnā cenam HS. centies. Id Antonio mirum visum. nec moratus sponsione contendit, digna sculna Munatij Planci, qui tam honesti certaminis arbiter electus esset. Vulgo legitur dignus culina Munatio Planco. Scriptus codex digna sculna. Gellio. 20. c. 10. Sculnam quasi seculnam, id est, sequestrem, quod eius fidem vtraque pars quę sponsiones fecisset sequeretur. Magnificentiam eius conuiuij describit Athenæus lib. 14. ἀπαντήσασα τῷ ἀντωνίῳ ἡ κλεοπάτρα ἐν κιλικίᾳ παρεσκεύασεν αὐτῷ βασιλικὸν συμπόσιον, ἐν ᾧ πάντα χρύσεα καὶ λιθοκόλλητα περιττῶς ἐξειργασμένα ταῖς τέχναις. Cleopatra in Cilicia obuiam facta Antonio, regium conuiuium apparauit, in quo

vasa omnia aurea & gemmata fuerunt, singulari artificio elaborata, purpureisque & auro intextis aulæis tecti parietes, triclinia 12. lectis strata. &c. Postridie rursum ad cenam inuitato cum amicis, & ordinum ductoribus, aduenientiq; instructo splendidius epulo effecit, vt priora illa exigua viderentur, iterumque dedit illi omnia. τῶν δὲ ἡγεμόνων ἐφ' ἧς ἕκαστος ἔκλιτο κλίνη, καὶ τὰ κυλίκια καθὼς ἐν ταῖς στρωμναῖς ἐμεμέριστο, ac ducibus singulis lectum in quo accubuerant, & pocula vt in mensas diuisa fuerant, secum auferre permisit. Digressuris si qui antecellerent dignitate, lecticas cum lecticariis seruis, plurimis equos argenteis phaleris ornatos, omnibus Æthiopicos pueros qui faces præferrēt præbuit. quarta die ταλανταίους εἰς ῥόδα μισθοὺς δίδωκε, rosas emit talento, & ad profundam altitudinem sterni rosis pauimētum iussit. Legendus Plinius lib. 9. c. 35. Tertullianus lib. de Pallio mēsas Ciceronianas celebrat. Nonne illa anima plus solatij quam supplicij relatura est, quod funus inter coquos pretiosissimos inuenit, quod mensis Ciceronianis infertur, quod lancibus splendidissimis Sullanis offertur. Medicas mensas Plutarchus lib. 1. de fort. Alex. ὅσαι δὲ τρυφαὶ μηδικαὶ, καὶ τράπεζαι, καὶ γυναῖκες, ὅσοι δὲ χαλυβώνιος οἶνος. Horat.

Persicos odi puer apparatus:

Reges Persæ non alia aqua vsi quam Choaspis fluuij, Reges Parthi non alia quam Eulæi, non alio vino quam Chalybonio, non alio pane quam ex Asso Æolica, vt Athen. lib. 12. & 13. Strabo lib. 15. οἱ βασιλεῖς πυρὸν μὲν ἐξ Ἄσσου τῆς αἰολίδος μετήεσαν, οἶνον ἐκ συρίας τὸν χαλυβώνιον, ὕδωρ δὲ ἐκ τοῦ εὐλαίου πάντων ἐλαφρότατον. Solinus.

non quia leuis aqua, sed quia dulcis, in potũ esse regibus ait. Clemens lib. 2. Pædag. c. 2. quia κάλλιστον ὕδωρ εἰς πόσιν. Vinum in aureo ouo bibebant. vt Athenæus lib. 11. ἔστι δὲ καὶ ποτίβασις ἄρτος κρίθινος, πυρινὸς ὀπτὸς, καὶ κυπαρίσσου στέφανος, καὶ οἶνος κεκερασμένος ἐν ᾠῷ χρυσῷ, οὗ αὐτὸς πίνει ὁ βασιλεύς. Potibasis panis est hordeaceus, & triticeus, assus, & cupressi corona, vinumq; mixtum in ouo aureo, quod rex ipse bibit. De Choaspe fluuio Herodot. lib. 1. Plutarch. de primo frigido. Tibullus eam, regiam aquam lib. 4. vocat. Eustathius ad Dionysium de situ orbis. βασιλικὸν ὕδωρ. Regij cibi non aliunde quam ex prouinciis ditionis regiæ accurabantur, vt Athen. lib. 8. Quare Xerxes Darij filius caricas Atticas vt in peregrino solo natas repudiauit, ait Plutarch. in Apoptheg. Vrbes omnes & agri ditioni regiæ aliquid primitiarum loco in epulas regias conferebant, narrante Athen. lib. 8. Xerxes præmium proposuit ei qui nouam voluptatem inuenisset, vt Cicero Tuscul. 5. Theophrast. lib. de regno, τοὺς περσῶν βασιλεῖς ὑπὸ τρυφῆς περικηρύττειν τοῖς ἐφευρίσκουσί τινα καινὴν ἡδονὴν ἀργυρίου πλῆθος. Athen. lib. 12. ὁ περσῶν βασιλεὺς ἆθλα θεὶς τοῖς τὰς ἡδονὰς αὐτῷ πορίζουσιν ὑπὸ πολλῶν τῶν ἡδέων ἡττωμένην ἀπέδειξε τὴν βασιλείαν. Reges Persarum præ delitiis pecunias copiosas promulgare ac polliceri iis qui nouam voluptatẽ repperissent. Rex Persarum præmia ponens iis qui notas ei facerent voluptates declarauit regnum suum inferius esse omnibus voluptatib⁹, & ab illis vinci. Conuiuium Cleopatræ describitur ab Athenæo l. 4. Epulum Antiochi lib 5. & 11. Virgil. 1. Æneid.

At domus interior regali splendida luxu
Instruitur, mediisque parant conuiuia tectis,

Arte laboratæ vestes, ostroque superbo,
Ingens argentum mensis, cælataque in auro
Fortia facta patrum.
Cum venit, aulæis iam se regina superbis
Aurea composuit sponda, mediamque locauit.
Stratoque super discumbitur ostro,
Dant famuli manibus lymphas, Cereremque canistris,
Expediunt, tonsisque ferunt mantilia villis.
Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo
Cura penum struere, & flammis adolere penates.
Centum aliæ, totidemque pares ætate ministri,
Qui dapibus mensas onerent, & pocula ponant.
Necnon & Tyrij per limina læta frequentes
Conuenere toris iussi discumbere pictis.
Postquam prima quies epulis, mensæque remotæ
Crateras magnos statuunt, & vina coronant.
Dependent lychni laquearibus aureis
Incensi, & noctem flammis funalia vincunt.
Hic regina grauem gemmis, auroque poposcit,
Impleuitque mero pateram. Est poculum δέπας ἀμφικύπελλον.
Dixit & in mensa laticum libauit honores,
Primáque libato summo tenus attigit ore,
Tum Bitiæ dedit increpitans, ille impiger hausit
Spumantem pateram, & pleno se proluit auro.
Post alij proceres, cithara crinitus Iopas
Personat aurata.
Inde toro pater Æneas sic orsus ab alto.

Non potest magis graphicè vniuersus regij conuiuij apparatus depingi quam à Virgilio est depictus. quare Statius lib. 4. Syluar. in cena Domitiani,

Regia Sidoniæ conuiuia laudat Elissæ,
Qui magnam Æneam Laurentibus intulit aruis,
Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat
Æquore qui lento reducem consumpsit Vlyssem.
Mediis videor discumbere in astris
Cum Ioue & Iliaca porrectum sumere dextra
Immortale merum.
Hic cum Romuleos proceres, trabeataque Cæsar
Agmina, mille simul iussit discumbere mensis,
Ipsa sinus accincta Ceres, Bacchusque laborant
Sufficere.

Plinius tamen in Panegyr. cænas Domitiani exagitat his verbis, Non enim ante medium diem distentus solitaria cæna spectator adnotatorque conuiuis tuis immines, nec ieiunis & inanibus plenus ipse, & ructans non tam apponis quam obiicis cibos quos dedigneris attingere, ægréque perpessus superbam illam cõuictus simulationem, rursum te ad clandestinam ganeam, occultumque luxum refers. Ergo non aurum, nec argentum, nec exquisita ingenia cænarum, sed suauitatem tuam, iucunditatemque miramur. Regium apparatum Cicero vocat in Somnio Scipionis; Claudian. regificum luxum. Homerus lib. 8. Odyss. conuiuium describit his verbis,

τοῖσιν δ᾽ ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ᾽ ἱέρευσεν,
ὀκτὼ δ᾽ ἀργιόδοντας ὕας, δύο δ᾽ εἰλίποδας βοῦς,
τοὺς δέρον ἀμφί τ᾽ ἕπον, τετύκοντο τ᾽ δαῖτα ἐρατεινήν.
κῆρυξ δ᾽ ἐγγύθεν ἦλθεν ἄγων ἐρίηρον ἀοιδόν,
τὸν περὶ μοῦσ᾽ ἐφίλησε.
οἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὀνείαθ᾽ ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο.
μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα ἀνδρῶν.

His autem Alcinous 12. oues mactauit, & octo ſues candidis dentibus, & duos boues flexipedes, quos excoriarunt, procurarunt, & appararunt conuiuium amabile. Venit autem præco propè ducens poëtam idoneum, quem Muſa in amoribus habebat. Illi in cibos paratos miſerunt manus. Sed vbi potus & cibi cupiditatem expulerunt, Muſa cantorem excitauit, vt caneret gloriam virorum. Sed luxum & ordinem conuiuij exquiſitiſſimi ex Petronio hic ſubiiciamus. Tandem diſcubuimus pueris Alexandrinis aquam in manus niuatam infundentibus, aliiſque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Allata eſt tum guſtatio valdè lauta. Nam iam omnes diſcubuerant præter ipſum Trimalcionem, cui locus nouo more primus ſeruabatur. Ceterum in promulſidario aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant aſellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle & papauere ſparſos. fuerunt & tomacula ſupra craticulam feruentia argenteam poſita, infra craticulam Syriaca pruna, cum granis Punici mali. In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalcio ad Symphoniam allatus eſt, poſituſque in ceruicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum. Guſtantibus adhuc nobis repoſitorium allatum eſt cum corbe, in qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent quæ incubunt

oua. Acceſſere continuo duo ſerui, & ſymphonia ſtrepenti ſcrutari paleam cœperunt, erutaque ſubinde pauonina oua diuiſere conuiuis, &c. Ego quidẽ pene proieci partem meam, nam videbatur mihi iam in pullum coiſſe. Deinde vt audiui veterem conuiuam, hic neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamẽ manu, pinguiſſimam ficedulam inueni piperato vitellio piperatam. Trimalcio fecerat poteſtatẽ clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet mulſum ſumeret, cum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantãte rapiũtur. Cum fortè parapſis excidiſſet, & puer jacentem ſuſtuliſſet. &c. Inſecutuſque eſt lecticarius, argentumque inter purgamenta ſcopis cepit verrere. Laudatus propter elegantiã Dominus, equum, inquit, Mars amat. Itaque iuſſit ſenex ſuam cuique menſam aſſignari. Statim allatæ ſunt amphoræ vitreæ diligenter gipſatæ, quarum in ceruicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo, Falernum, Opimianum annorum centum, &c. Potantibus ergo, & accuratiſſime nobis lautitias mirantibus, laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptam, vt articuli eius vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cum ſuper menſam ſemel iterumque abieciſſet, & catenatio mobilis, aliquot figuras exprimeret Trimalcio adiecit,

Heu, heu nos miſeros; quam totus homuncio nil eſt.
Sic erimus cuncti poſt quam nos auferet orcus,
Ergo viuamus dum licet eſſe bene.

Laudationem ferculum inſecutum eſt, &c. Repoſitorium rotundum 12. habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuperque proprium conuenientemq; materiæ ſtructor impoſuerat cibum, ſuper arietem cicer arietinum, ſuper

taurum bubulæ frustum, super geminos testiculos ac rienes, super cancrum coronam, super leonem ficum Africanam, super virginem stericulam, super libram stateram in cuius altera parte scriblita, erat in altera placenta, super sagittarium odopetam, super capicricornum locustam marinam, super aquarium anserem, super pisces duos mulos, in medio autem cespes cum herbis excisus fauum sustinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano Ægyptio panem, atque ipse etiam teterrima voce de laserpiciario mimo canticum extorquet. &c. Hæc vt dixit ad Symphoniam 4. tripudiantes procurrerunt, superioremq; partem repositorij abstulerunt. Quo facto videmus infra scilicet in altero ferculo altilia & sumina, leporemque in medio pennis subornatum, vt Pegasus videretur. Notauimus etiam circa angulos repositorij Marsias quatuor, ex quorum vtriculis garum piperatum currebat super pisces qui in euripo natabant. &c. Trimalcio eiusmodi methodio lætus, carpe inquit. Processit statim scissor, & ad Symphoniam ita gesticulatus lacerauit obsonium vt putares Darium hydraule cantante pugnare. Tum hæc carmina subiicit ex Publio,

Luxuriæ rictu martis marcent mœnia.
Tuo palato clausus pauo pascitur.
Plumato amictus aureo babilonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus Spado,
Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietatis cultrix gracilipes, crotalistria,
Auis exsul hyemis, titulus tepidi temporis
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.

De Impe-

De Imperatorum mensis, ferculis, & ministris.

CAP. XXXVII.

MVlti fuimus in dapſilibus, & rectis delicatorum conuiuiis: iam ad fercula, menſas, & miniſtros Romanorum proprius accedamus. Heligabalus primus omnium priuatorum toros aureis toralibus texit. Deinde æſtiua conuiuia coloribus exhibuit, vt hodie praſinum, vitreum alia die, venetum deinceps exhiberet. Primus menſas & capſas argenteas habuit. Primus etiam cacabos, vaſa centenaria, argentea ſculpta. Et maſticatum, & puleiatum primus inuenit. Nam roſatum ab aliis acceptum pinearum etiam attritione odoratius reddidit, id eſt, pocula maſtyche, roſa, abſynthio, pulegio condiebat. Poſtea enim ſubiungit. Condito piſcinas & ſolia temperauit, & roſato atque abſinthiato. cætera ex eodem require. Olim nefas priuatis eodem cultu conuiuia exhibere, quo imperator. Marcus viris claris permiſit, vt eodem cultu quo & ipſe, vel miniſteriis ſimilibus conuiuia exhiberent, vt Capitolinus. Plin. Panegy. Tanta benignitas principis, tanta ſecuritas temporum eſt, vt ille nos principalibus rebus exiſtimet dignos, nos non timeamus quod digni eſſe videamur. Xiphilin. in Nerua. χρημάτων ἀπορῶν πολλὰ μὲν ἱμάτια, καὶ σκεύη καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, ἄλλα τ' ἔπιπλα, καὶ ἐκ τῶν ἰδίων, ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀπέδοτο. egens pecuniis multa veſtimenta & vaſa argentea & aurea, & aliam ſupellectilem, & ex propriis, & ex regiis vendidit. Si vendidit, ergo & vſum permiſit: vnde ſequitur, priuatos qui

emeret, regio apparatu potuisse vti. Imperatoris autem mensa sæpe milites & centuriones accipiebantur, aliiq; multi, quibus honorem maximum haberi vulgo putabant. Panegyrico Theodosij, Ille mensa imperatoris beatus, ille osculo consecratus est. Trebellius in Gallieno, Nam cum cingula sua plerique militantium qui ad conuiuium venerant ponerent, hora conuiuij Gallienus his auratos, stellatosque baltheos rapuisse perhibetur. Hinc mos vt deinceps cum imperatore cincti discumberent. Vitellius epulas trifariam semper, interdum quadrifariam dispertiebat, in jentacula, & prandia, & cænas, comissationesque, facilè omnibus sufficiens vomitandi consuetudine. Indicebat autem aliud alij eadem die, nec cuiquam minus singuli apparatus quadrigenis millibus nummum constiterunt. Famosissima super ceteras fuit cena ei data aduentitia à fratre, in qua duo millia lectissimorum piscium, septem auium apposita traduntur. Hanc quoque exsuperauit ipse dedicatione patinæ, quam ob immensam magnitudinem clypeum Mineruæ, αἰγίδα πολιούχου dictitabat. In hac scarorum jocinora, phasianorum, & pauonum cerebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes, à Carpathio vsque, fretóque Hispaniæ per nauarchos ac triremes petitarum commiscuit, vt Sueton. c. 13. lib. 11. Asinius Celer muli obsonium sex millibus HS. detulit. Æsopus histrio ex auibus canoris centum millium patinam confiscauit. filius eius margarita dehausit, ait Tertullianus lib. de Pallio c. 8. Otho cum Neronem exciperet conuiuio λέγεται πολλαχόθεν ἀργυρέους καὶ χρυσοῦς περιδέδησθαι ἄφνω σωλῆνας, ὥσπερ ὕδωρ τὸ μύρον χέοντας, dicitur

proponere ſolitus multis partibus tubos, vnde flueret vnguentum inſtar aquæ, ait Plutarchus. Caligula panaria cum obſonio viritim diuiſit. Qua epulatione equiti Romano contra ſe hilarius, auidiuſque veſcenti partes ſuas miſit, vt Sueton. Expetebantur priuatis menſæ imperatoriæ. Caligula cõpererat prouincialem locupletem ducenta HS. numeraſſe vocatoribus, vt per fallaciam conuiuio interponeretur, nec tulerat moleſte tam magno æſtimari honorem cænæ ſuæ, eodem auctore c.39. Statius lib. 4. Syluar. in epiſt. Secundo gratias egi ſacratiſſimis eius epulis honoratus.

Aſt ego cui ſacræ Cæſar noua gaudia cænæ
Nunc demum, dominâque dedit conſurgere menſa.

Aulus Serenus ad Seuerum, quippe qui dignatione veſtra cum interſim cõuiuio ſacro. Nero citharœdorum coronas ad ſe miſſas adeo grate recipiebat, vt legatos qui pertuliſſent nõ modo primos admitteret, ſed etiam familiaribus epulis interponeret, ait Sueton. Formam conuiuij imperatorij deſcribit Codinus his verbis, τοῦ οὖν βασιλέως καθίσαντος ὑπηρετεῖ μέγας δομέστικος οὕτω. Cum itaque ſedit imperator, magnus domeſticus ita miniſtrat. aſſiſtit magnus domeſticus primus propè imperatorem, poſt hunc domeſticus menſæ, & poſt hunc pręfectus mẽſæ (malè interpres vertit ὁ παρίσταται, præbet miſſum) Affert autem miſſus domeſticus rei domeſticæ, quibus debet veſci imperator, & tradit præfecto menſæ. Atque hic domeſticus affert domeſtico menſæ, hic vero rurſum magno domeſtico, & magnus domeſticus proponit corã imperatore. Vide paginam 120. 109. 154. 15. 202. Sed vt antiquiora arceſſamus impe-

ratores qua die Augusti salutati, ad conuiuium magistratus & primos Senatorũ vocare soliti, vt Capitolin. in Pertin. Consules, ipso consulatus die, epulum Senatoribus & equitibus Romanis dedisse indicat Plinius lib. 14. c. 15. Cæsar, inquit, Hispaniensi triumpho Chium & Falernum dedit, Epulo vero in tertio consulatu suo Falernum, Chium, Lesbium, Mamertinum; quo primum tempore quatuor genera vini apposita constat. De Aureliani consulatu Vopiscus, in litteris Valeriani ad Præfectum ærarij, Dabis ad editionem Circensium aureos Antonianos trecentos. Conuiuium autẽ publicũ edi iubebis Senatoribus, equitibus Rom. hostias maiores duas, minores quatuor. Reliquos magistratus epulum dedisse ostendit Cicero 4. Tuscul. Deorum puluinaribus, & epulis magistratuum fides præcinunt. Seneca lib. 5. controuers. Quis ferret te si in triclinio tuo iudicium coëgisses, ait Hispo Prætori. Scelus est in conuiuio damnari hominem, quid occidere ad arbitriũ meretricis. Quid si per Deos immort. nullo solemni die populo inspectante in foro conuiuium habuisses, non minuisses maiestatem imperij nostri? Atqui quid interest conuiuium in forum, an forum in conuiuium attrahas? Vnde colligas prætorem epulum die magistratus sui dedisse. Corippus lib. 3. vbi funeris Iustiniani pompam accuratissimis versibus descripsit, mox subiicit & omnium gaudia in renuntiatione Iustini Imperatoris, & festiuitatem, iuuenum luxus, maximè vero conuiuij Imp. magnificentiam his verbis, *Interea lætus sacra cum coniuge Princeps*

Cœperat Augustæ felicia carpere mensæ

Gaudia, regales epulas, & dulcia Bacchi
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza crearat,
Ascalon & lætis dederat quæ grata colonis. &c.
Aurea purpureis apponunt fercula mensis
Pondere gemmarum prægrandia. Pictus vbique
Justinianus erat, dominis pictura placebat,
Gaudebántque sui genitoris imagine visa.

Ad hæc verba Thomæ Dempsteri viri doctissimi notas lectissimas lege, quibus Corippo nitorem suum restituit. Comes patrimonij diuinas epulas procurabat. Cassiodorus lib. 2. e. 9. Nam & si epulas nostras sollicita ordinatione disponas, nõ solum nostro palatio clarus, sed & gentibus necesse est reddaris eximius. Legati pene ex tota orbis parte venientes cum nostris cæperint interesse conuiuiis, admirantur copiosè repertum, quod in patria sua norunt esse rarissimum. Stupent etiam abundantiam vnius mensæ tantas seruientium turbas posse satiare. &c. Merito vt qui es iudex tanti apparatus, & epularum, delinitus cibis tibi animus concedatur. Adhibebantur igitur conuiuio Imper. milites & litterati, maximè Præfectus prætorio. Cassiodor. lib. 12. Cum apud rerum dominum solemni more pranderet Præfectus prætorio. Capitolinus in Macrino, Adhibuit conuiuio litteratos, vt loquens de studiis liberalibus necessario abstineret. Tribuni Scholarũ diuinis epulis adhibebantur, C. Theodosiano de Comitib. & Tribun. Scholar. l. 1. Vespasianus duos patricij generis familiari mensæ adhibuit, ait Sueton. Ammianus lib. 15. Spectabilis honore mensæ regalis, antepositus aliis, vt iam secretius de rerum summa cõsultaretur. Verum & clerici

mensæ regiæ accũbebant. Paulin. lib. 4. de S. Martino, *Ad dextram regis sancto venerabilis ore consedit Senior.* Milites alias cincti, alias discincti conuiuio Imper. accumbebant. Erat conuiuium militare vt scribit Trebellius in Gallieno. Lampridius in Heliogabalo, mensam militarem vocat. Pertinax ad conuiuium magistratus, & proceres Senatus rogauit, quam consuetudinem Commodus prætermiserat, vt Capitolinus. Zonaras, βασιλεὺς κατὰ καιροὺς ὡρισμένους ἐκ συνηθείας παλαιᾶς τοῖς τῆς συγκλήτου προσδαισίαν ἔδωκε. Imperator statis temporibus ex antiqua cõsuetudine Senatoribus conuiuium dedit. Mensæ regiæ conuiua, si communione piorum pulsus fuerat, communioni reddebatur, vt concilio 12. Tolet. c. 3. Iuo Carnotens. ep. 123. c. 195. ex libris regalium capitulorum, id est, concilio Toletano. Mensæ regiæ delitias lege in Panegyrico Theodos. Claudius adhibebat omni cænæ & liberos suos, cum pueris puellisque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum sedentes vescerentur, vt Sueton. in Claudio c. 32. Augustus non cænauit vna cum liberis suis, nisi in imo lecto assiderent. Equites & Senatores ad regias epulas vocati sæpe infra mensam recubuerunt. Seneca lib. 2. de Tranquil. c. 15. Non accipiet sapiens contumeliam, si in conuiuio regis recumbere infra mensam jubebitur. Pomponius Secundus cum Caio Caligula cibum cæpit ad pedes eius sedens in sponda, παρὰ τοῖς ποσὶ αὐτοῦ καθήμενος, ait Dio. Mos habebatur principum liberos sedentes vesci in aspectu propinquorum propria & parciori mensa, vt Tacitus lib. 13. Archimagirus aduentans monebat tempus esse curandi corpora, inquit

Sidonius lib. 2. e. 9. Eum qui regiæ mensæ præpositus erat Constantius Porphyr. in Chorophraphia vocat ὃν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Eustathius ἐδέατρον, βασιλικόν, προσγευστήν, καὶ τὸν ἐπιστάτην τῆς ὅλης διακονίας τραπέζης, ἀπὸ τοῦ ἔδω. Festus, Edeatræ qui præsunt regiis epulis. Veteres structorem vocarunt. Zonaras t. 3. p. 143. ὃν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔπεμψεν στρατηλάτην. v. glos. Magistrum regiæ mensæ, præpositum regiæ mensæ vocant. Hesychius, ἐδέατρος ἐπιμελητὴς δείπνου. Theodoretus lib. 4. eccles. histor. Demosthenem, τὸν βασιλικῶν προμηθούμενον δείπνων. Hesychius, τραπεζοποιὸς ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. μάχενες οἰκοδόμοι δείπνου. ταῦροι παρ' ἐφεσίοις οἰνοχόοι. Erant qui aquam ad manus præberent, qui mappam extergẽdis manibus darent. Aymonius lib. 4. Austregisilus qui Guntrano mappam ad extergendas manus dabat. Athenæus lib. 9. τὸ μὲν ὕδωρ πρὸ ἀρίστου καὶ δείπνου λέγουσι κατὰ χεῖρας, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπονίψασθαι. Aquam ante prandium & cænam vocant ad manus, post cibum dicebantur abluere se. χέρνιβα, χερόνιβα, χερνίβια, χερόνιπτρα. ἐχρῶντο δὲ εἰς τὰς χεῖρας ἀποπλύνοντες αὐτὰς καὶ σμήγματι ἀπορρύψεως χάριν. vtebantur smegmate & purgamento lauantes manus, vt sordes eluerent. εὐώδεσι τὰς χεῖρας καταχρίοιντο. odoratis manus inungebantur. χειρόμακτρον ὠμόλινον, mantile è crudo lino tergendis manibus. Petronius aquam ad manum poposcit. Caper, aquam in manus. Sidonius lib. 1. manibus aquam. Lauandis manibus aquam prębebant pueri grãdiores, teste Polluce, καλοῦνται παῖδες οἱ δοῦλοι κἂν ὦσι πρεσβύτεροι, iiq; capillati. Seneca ep. 120. Si pertinere ad te iudices, quam crinitus puer poculum tibi porrigat. Apul. lib. de Deo Socrat.

familias calamiſtratas. Hieronym. Non ambulet iuxta te calamiſtratus procurator. Seneca ep. 123. puerorum perſpicuos cultu atque forma greges. lib. de vita beata, quare pedagogiũ precioſa veſte ſuccingitur. Etiã ætate Ciceronis formoſi pueri miniſtrarunt, lib. 2. de finibus. Lucian. in Aſino, καὶ παῖδες ἡμῖν παρειστήκεισαν οἰνοχόοι καλοί. Pherecrates apud Athen.

κόραι δ' ἐν ἀμπεχόναισι τριχύφοις ἀρτίως
ἡβυλλιῶσαι, καὶ τὰ ῥόδα κεκασμέναι,
πλήρεις κύλικας οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου
ἤντλουν διὰ χώνης τοῖσι βουλομένοις πιεῖν.

Puellæ in amictu trifariam texto recenti pubeſcentes, roſis ornatæ hauriebant infundibulis calices plenos vino odorato illis qui bibere vellent. De cantoribus in conuiuiis Seneca in ep. In comeſſationibus noſtris plus cantorum eſt, quàm in theatris ſpectatorum. Sidon. lib. 1. e. 2. Sic tamen quod illic nec organa hydraulica ſonent, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama intonat, nullus ibi Lyriſtes. Macrob. lib. 2 c. 4. delectatus inter cænam pueris ſymphoniacis. Manil. *Ille dabit cantus inter conuiuia lætos.*

Ad cænã imperatoris milites togati veniebãt, non palliati. Spartianus in Seuero, Cum rogatus ad cænã imperatoriã palliatus veniſſet, qui togatus venire debuerat. Hadrianus tamen aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſubmiſſa, eodem auctore. Partes autem cuique ſuæ datæ. Apuleius lib. 7. Parteſque ſurreptas, & præguſtatas portiones offerebat. Græci μοίρας vocant. Homerus Odyſſ. 8. οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τ' οἶνον.

Sueton. Calig. c. 8. Equiti Rom. auidius veſcenti partes

ſuas

ſuas miſit. Miniſtri linteis ſuccincti miniſtrabant. Seneca ep. 96. Aderit miniſtrorum turba linteis ſuccincta, per quos ſigno dato ad inferendam cænam haud obſtrepenter diſcurritur. Idem c. 12. lib. de breuit. vitæ legendus. De ſciſſoribus Clemens lib. 3. pædag. c. 2. φεύγοντες γὰρ αὐτουργίαν, καὶ αὐτοδιακονίαν ἐπὶ τοὺς θεράποντας καταφεύγουσιν, ὀψοποιῶν, καὶ τραπεζοποιῶν, καὶ τῶν ἐντέχνως εἰς μοίρας κατατεμνόντων τὰ κρέα. nolentes ſibi ipſis miniſtrare, vt laborẽ defugiant, ad miniſtros confugiunt, ſciſſoribus, & ſtructoribus, & artis carptoriæ peritis in partes ſecantibus carnes. Lucianus lib. de iis qui docent ob pret. τεμνομένου γὰρ ἐν τῷ μέσῳ συὸς ὑπογαστρίου, χρὴ ἐκ παντὸς τὸν διανέμοντα ἵλεων ἔχειν. Cum enim in media ſue abdomen, & ſumen ſcinditur, carptorẽ amicum habere oportet. Sumen interdictum cenſoriis legibus. Plin. lib. 8. c. 2. Hinc cenſoriarum legum paginæ, interdictaque cænis abdomina, glandia, teſticuli, vuluæ, ſyncipitia verrina, vt iam Publij Mimorum Poëtæ cæna, poſtquam ſeruitutem exuerat, nulla memoretur ſine abdomine, etiam vocabulo ſuminis ab eo impoſito. Iuuen. ſat. 9.

carptores, archimagiri.

Vet. interp. Infertores qui illata carpunt. Erant & in cænis dictioſi, qui mimicis ſalibus cibos condirent. Capitol. in Vero, Adduxerat ſecum & fidicines, & tibicines, hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria, & Alexãdria paſcitur voluptate. Clemẽs lib. 3. Pædag. c. 4. καὶ συνανακλίνονται τοῖς φόξοις παίζουσαι, σικίννοις τέρασι γανύμεναι, καὶ τὸν μὲν θερσίτην ἀκούουσαι γελῶσι. Et ſimul accũbunt morionibus caput acutum habentibus colludentes, &

Vuu

ſicinnis monſtris ſe oblectantes, rident cum audiunt Therſiten. Seneca ep. 123. Varus eques Romanus, cænarum bonarum aſſectator, quas improbitate linguæ merebatur. Iuuenal. ſat. 9.

Conuiua ioco mordente facetus,

Et ſalibus vehemens.

Gloſſ. Iſidori, aſſecula, ſcurra, paraſitus, bucellarius, τρέβελλος Heſychio. Vide ſi vacat librum noſtrum ſecundum de theatro. Ioannes Saliſberienſ. Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excipit, nitorem inuidens meretrici, hiſtrioni habitum, cultum procis, virginibus ornatum, triumphalem quoque principibus apparatum, & in aliorum cõſpectu pedes, & ne plus dicam teneris manibus tibias tractat. Ad ſymphoniam efferebantur à cæna. Seneca, Pacuuius qui Syriam vſu ſuam fecit, cum vino, & illis funereis epulis ſe ſepeliſſet, quaſi ſibi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur à cæna, vt inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non ſe die extulit. Vltimi ferculi ſignum buccina interdum datum. Hippolochus de Carani conuiuio, ἔνατον δὲ οἱ παῖδες εἰς εὐτυχεῖς ἀγυιάδας, ἕως ἐσάλπισε τὸ εἰωθὸς τοῦ τελευταίου δείπνου σημεῖον. Nonum pueri in ſportas vberes ac beatas intulerunt, donec tuba ſolemne ſignum vltimi miſſus datum eſt. Nicephorus Gregoras auctor eſt lib. 7. Principem Ruſſiæ à Conſtãtino Magno dignitatem hæreditariam accepiſſe, vt eſſet menſæ domeſticus. Sed & Domeſticus Domeſticij miſſus inferebat in mẽſam imperatoris. Domeſticij domeſtici miſſus omnes inferentes ponunt humi. δομέστικος δομεστικίου διακομίζει μίνσους οὓς

μάγει φαγεῖν ὁ βασιλεύς· δομέστικοι δομεστικὼ τοὺς μίνσους ἅπαντας φέροντες τιθέασιν ἐπ' ἐδάφους, Codinus. Q. Calaber libro quinto Achilli quatuor puellas fuisse ait conuiuij ornatrices, quarum vna ciborum erat proma conda, altera conuiuis merum fundebat, tertia post conuiuiũ aquam manibus dabat, quarta mensam è conuiuio tollebat. Verba Græca, vt recta sunt, ponam.

καὶ ῥ' ἡ μὲν δόρποιο πέλεν ταμία, καὶ ἐδωδῆς,
ἡ δ' ἄρα δαινυμένοισι παρῳνοχόει μέθυ λαρόν,
ἄλλη δ' αὖ μετὰ δόρπον ὕδωρ ἐπέχευε χέρεσσι,
ἡ δ' ἑτέρη ἀπὸ δαιτὸς ἀεὶ φορέεσκε τράπεζαν.

μούσωνες dicti οἱ κορυφαῖοι τῶν μαγείρων, ait Hesychius, Musones præcipui, & quasi principes coquorum. τραπεζοποιοί apud Basilium serm. 1. de jeiunio, structores. Obsonator est, qui antequam luceat, pulsat fores alienas, & tanquam bellum aliquod immineat, excitat dormientes. Turbatum vides, anhelantem aduertis, interrogas quæ causa sit perturbationis: poscit, inquit, Dominus meus, vbi vinũ melius veneat, quærit vbi durior vulua curetur, vbi jecur mollius, vbi phasianus pinguior, vbi piscis recentior, ait Ambrosius lib. de Helia & jeiunio. Hesychius, προύνικοι οἱ μισθοῦ κομίζοντες τὰ ὤνια ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, οὓς τινες παιδαρίωνας καλοῦσι, δρομεῖς ταχεῖς. Prunici qui de foro obsonia pretio mercati afferunt, quos quidam pædarionas vocant, cursores celeres. ἄοξοι, μάγειροι, ὑπηρέται. Hesychius, Aoxi, ministri, coqui. Athenæus lib. 7. παρὰ δ' Ἐφεσίοις οἱ οἰνοχοοῦντες ἤιθεοι τῇ τοῦ Ποσειδῶνος ἑορτῇ ἐκαλοῦντο ταῦροι. Apud Ephesios iuuenes pocillatores festo Neptuni dicebantur tauri. Hellespontij ἐπεγχύτην vocant pocillatorem. Alij sunt scissores,

diribitores, chironomontes. Iuuenalis ſat. 7.

Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur.

Sidonius li. 4. Byzãtini chironomõtes, Apicij epulones. Apule⁹ Mileſia 2. Diribitores pluſculi ſplẽdide amicti, puellæ ſcitulæ miniſtrantes, pueri calamiſtrati pulcre induſiati, gemmas formatas in pocula vini vetuſti offerentes. Caſtrenſis ſacri palatij ſub diſpoſitione ſua habebat pædagogia, miniſteriales, & curam palatiorum. Infertores, παραθέται. V. gloſ qui cibos in menſam inferunt. infertilia εἰσκομίσματα. fercula, miſſus. Heſychius, οἰνοῦσα, ἡ διακονοῦσα τοῖς συμποσίοις, mulier quę miniſtrat conuiuio. οἰνοχόος ὁ ἐπικέρνης pincerna, fortè ἐπὶ κέρνης, vt apud Codinum. τέττινες οἱ τῶν μαγείρων ὑπηρέται ξένοι, Athenis, Tettines miniſtri alienigenæ coquorum, maiſones indigenæ, οἱ δ' ἐντόπιοι μαίζωνες. Apicius primus coquinæ apparatum inſtituit, vt Iſidor. lib. 20. Totum miniſterium eleganter deſcribit Seneca ep. 47. Cum ad cænandum diſcumbimus, alius è ſeruis ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius pretioſas aues ſcindit, pectus, & clunes certis ductibus circumferens eruditam manum in fruſtra excutit. alius vini miniſter in muliebrem modum cum ætate luctatur. &c. adiice obſonatores. Quare ars eſt apud te miniſtrare, nec temerè, & vt libet collocatur argentum, ſed perite ſtruitur, & eſt aliquis ſcindendi obſonij magiſter. Petronius ſatyrico, Cum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. &c. Plinius diuidere dixit. Poſtea culinarum artem inuenerunt, vt clunes ſpectentur, vt diuidantur in tergora, vt à pede vno dilatata repoſitoria occupent.

Lucillius cibicidam. Iuuenalis, chironomonta volanti cultello. Seneca ep. 15. transeo pistorum turbã, transeo ministratorum, per quos signo dato ad inferendam cœnam discurritur. Popinæ præfecti, culinariæ artis magistri. Martial.

Et quæ non egeant ferro structoris ofellæ.

Structorem posuit pro scissore. Seneca lib. de breuit. vitæ, Quanta celeritate glabri signo dato ad ministeria discurrant. Quanta arte scindantur aues in frusta non enormia. Pollux lib. 6. τραπεζοποιοὶ, τραπεζοκόμοι, ἀρχιμάγειροι, τομεῖς, structores, magistri culinæ, scissores. δαιτρὸς ὁ τὰ κρέα μερίζων τοῖς δαιτυμόνοις, qui partitur carnes conuiuis. Pocillatores pocula lauabant, tergebantque, & phialas summis digitis tenebant, conuiuis scite porrigentes, Pollux lib. 6. c. 16. οἰνοχόοι τὰ ἐκπώματα ἐκπλυνόντων, διαπλόντων, κλυζόντων, καὶ τὰς φιάλας ἐπὶ τῶν δακτύλων ἄκρων ἐχέτωσαν προσφέροντες τοῖς συμπόταις εὐλαβῶς. Mensa Antonini Pij per proprios seruos, proprios aucupes piscatores, & venatores instructa est. Capitolin. Galienus vuas triennio seruauit, hyeme summa melones exhibuit. ficos virides, & poma ex arboribus recentia semper alienis mensibus præbuit. mantilibus aureis semper strauit, gemmata vasa fecit, eademque aurea. bibit in aureis semper poculis, semper vina variauit, neque vnquam in vno conuiuio ex vno vino duo pocula bibit. Mensam secundam scurrarum, & mimorum semper propè habuit. Philo Iudæus de vita contemp. p. 215. τρίκλινά τε, καὶ περίκλινα χελώνης, ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα, καὶ τιμαλφεστέρας ὕλης, ὧν τὰ πλεῖστα λιθοκόλλητα, στρωμναὶ ἁλουργεῖς ἐνυφασμένου χρυσοῦ, καὶ ἀνθοβαφεῖς ἕτεραι

παντοίων χρωμάτων πρὸς τὸ τῆς ὄψεως ἐπαγωγόν, ἐκπωμάτων πλῆθος, &c. Fortè, inquit, aliquis admitteret conuiuiorum morem qui hodie vbique obtinuit, ex Italica magnificentia, & deliciis, quas æmulati sunt græci & barbari, apparantes cibos magis ad ostentationem, quam vt laute se curent. tricliniares lecti & stibadia testudine aut ebore adornata, & meliore etiam materia, atque ea plæraque gemmata. Plurimæ mensæ lapillis insertæ, stragulæ purpureæ auro intextæ, & floridæ vestes omnium colorum ad oculorum voluptatem, pocula multa varia forma. Gutti enim & phialæ, & calices, & alia pocula Thericlea multiformia maximi artificij, & torno peritorum artificum perfecta, serui ministrantes speciosi, non magis ministerij caussa vocati, quam vt voluptati sint spectantibus. Horum qui adhuc pueri sunt, pocillatores sunt, grandiores aquam ferunt lauti & læuigati, vultu fucis oblito, & capillo cincinnato, plexo, torto: sunt enim capillati, aut omnino nō tonsi, aut capronis modo exæquatis in circuli formam, tunicas multicias & pellucidas albas induti, quę ante infra suras demittuntur, pone paulo infra genua, vtramque partem contrahentes crispis contabulationibus ad commissuram tunicarum, à latere sinus attollentes, cum dilatarint caua latera subsident. Alij sunt adolescentes prima lanugine floridi, nuper deliciæ pullipremorum, exerciti curiosè ad grauiora ministeria, vt ostentent opes conuiuatoris, reuera ineptiæ, vt sciunt qui vtuntur. Insuper varia obsonia, placentæ, condituræ, in quibus coqui & dulciarij laborant, non modo vt gustum, verum & vt oculos pascant nitore. octo

igitur & plures mensæ inferuntur refertæ rebus omnibus quę in terra, aqua, aëre degunt; electa & bene habita omnia, apparatu, & conditura, vt nihil desit eorum quę in natura sunt: vltimæ mensæ inferuntur plenæ fructibus, nucibus, pomis omnis generis, præter bellaria, & ea quę ad comessationes faciunt. Deinde mensæ aliæ afferuntur vacuæ ob conuiuarum insatiabilem gulam, qui gauiarum instar, aut mergorum, ipsa etiam ossa vorant, alia lacerantes semesa relinquunt. Consule locum difficilem, sed elegantem. Salisberiensis Polycratici lib. 8. c. 7. ministrabant puellæ, aut puelli glabri, scituli elegantes. Seneca ep. 110. Hinc puerorum perspicuos cultu atque forma greges, Themistius in Epitaphio. κατακλίνεις δὲ ἐπὶ στιβάδος ἐστρωμένης τάπησι καὶ πορφύρᾳ, καὶ τράπεζαν παρατιθέμενος σικελικὴν πίνετε ἄδδην, καὶ θωχεῖτε, κόρης αὐτῷ τῆς κορινθίας, ἢ παιδὸς ἰωνικοῦ διακονουμένων. Accumbis in thoro strato tapete, & purpura & mensa Sicula posita, bibitis abundè, & genio indulgetis, puella Corinthia, aut puero Ionico ministrantibus. Archestratus.

χέρνιβα δ' αἶψα θύραζε φέρειν στεφανώματα δ' εἴσω,
εὐώδης ῥαδινῆς χερσὶ λάκαινα κόρη.

Piamina, & purgationes ferat statim Lacæna puella foras, & coronamenta intro pulcra manibus teneris. Seneca ep. 47. Alius niuis minister in muliebrem modum ornatus, cum ætate luctatur. Varia igitur fuere ministeria, puellæ viro maturæ, pueri teneri à poculis, alij grandiusculi, impuberes, puberes, prima lanugine, canusiati, albati, pexi, cincinnati ad oculorum voluptatem. Iuuen. sat. 10. rusticos pueros describit,

Idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli,
Atque hodie tantum propter conuiuia pexi.

Suetonius c. 12. Domitianus generum fratris indignè ferẽs albatos & ipsum ministros habere, dixit, οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Auratam vestem ministrorum Alexãdri Seueri vel in publico conuiuio nullus habuit, vt Lampridius. Eustathius in Hismenia & Hismene, ὑσμίνῃ παρθένῳ τῇ θυγατρὶ Σωσθένης οἰνοχοεῖν ἐγκελεύεται. ἡ δ᾽ αὖ ἐζώσατο τὸν χιτῶνα, ἐγύμνωσε τὼ χεῖρε μέχρι ἀγκῶνος, τὴν περὶ ταύτης ὀθόνην μηρίνθῳ λεπτῇ περὶ τὸν τράχηλον ἀναδήσασα, καὶ παρακαθίσασα τῇ περιστερᾷ ταῖς χερσὶν ἐνίπτετο τοῦ στόματος, τοῦ πλυνοῦ καθυπουργοῦντος τῷ λειτουργήματι. Sosthenes imperat Hismene virgini filiæ suæ vt vinum fundat. Illa accinxit tunicam, nudauit manus vsque ad cubitum, funiculo tenui lineũ amiculum quo cingebatur circa collum deuinciens, & assidens columbæ lauabat manus, ore columbæ adiuuante eius ministerium. Lucianus, παῖδας δ᾽ αὐτοῖν τοὺς ὡραίους, καὶ κομήτας, οὓς ὑακίνθους, ἢ ἀχιλλέας, ἢ ναρκίσσους ὀνομάζουσι, μεταξὺ ὀρέγοντας σφίσι τὰ ἐκπώματα. pueros speciosos, comantes, quos Hyacinthos, Achilles, Narcissos vocant, præbentes interea illis pocula. Zonaras t. 2. p. 26. περὶ τὰ βασίλεια πολλοὶ κιγκιννάτοι. Adhibebantur item in conuiuis regiis plærumque fidicines, fidicinæ, saltatrices, crotalistriæ, citharœdi. Ammianus lib. 30. Cumque apponerentur exquisitæ cupediæ, & ædes pulsu neruorum, & articulato, flatilique sonitu resonarent, iam vino incalescente. Plato psaltrias epulis suis excludit in Protag. ὅπου δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται, καὶ πεπαιδευμένοι εἰσί, οὐκ ἂν ἴδοις οὔτε αὐλητρίδας οὔτε ὀρχηστρίδας, οὔτε ψαλτρίας, vbi sunt conuiuæ honesti, studiosi, & pulcrè instituti, neque

neque fidicinas videas, neque ſaltatrices, aut pſaltrias. Trimalcio adhibet apud Petronium in Satyr.

Memphitides puellæ
Sacris Deum paratæ,
Tinctus colore noctis
Puer manu loquaci,
Trementibus labellis.

Antiocho victo primum Romæ pſaltriæ, ſambuciſtriæ, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Tum coquus, viliſſimum antiquis mancipium, & æſtimatione & vſu in pretio eſſe, & quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpit, ait Liuius lib. 39. Plinius lib. 9. epiſt. Priuati etiam poſt cænam Comœdiam, aut Lyriſten adhibuere. Victor monet Theodoſium prohibuiſſe ne pſaltriæ comeſſationibus adeſſent. Iuuen. ſat. 11.

Forſitan exſpectes vt Gaditana canoro,
Incipiat prurire choro.

Macrobius lib. 2. c. 1. ſaturnal. non defuit qui pſaltriam intromitti peteret, vt puella ex induſtria ſupra naturam melior, canora dulcedine, & ſaltationis lubrico exerceat illecebris philoſophantes. Ambroſius de Cain & Abel. Saltatrices tonſæ, & criſpantes comam. Redeamus ad fercula & menſas. Optionem vocabant obſonatorem. Procopius lib. 3. Perſ. Ἰωάννην παρέδωκεν, ὃς οἱ ἐπεμελεῖτο τῆς περὶ τὴν οἰκίαν δαπάνης, ὀπτίωνα τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι. Ioannem tradidit, cui cura ſumptuum domeſticorum, Romani vocãt optionem. Omnino optionem poſuit pro obſonatore, & vt homo græcus falſus eſt. Spartian' in Hadriano obſonatorẽ, ἀγοραστήν. Mamert. in Panegyr. Iuli. Imperatoribus prandiorum, & cænarum magnitudines populus Romanus ſanciebat, cum quæſitiſſimæ dapes non guſtu, ſed difficultatibus æſtima-

rentur, miracula auium longinqui maris, pisces, alieni temporis poma, æstiuæ niues, hibernæ rosæ. Acipenser à coronatis ministris in mensam imperatoris inferebatur, ait Macrob. l.3.c.16. C. Cæsar Dictator cum triumphales populo cænas daret, sex millia muranarum à C. Hirrio ad pondus accepit, vt Varro lib.3. de re rust.c.17. & Plinius. Illas gulæ delitias numerat Clemens lib. 1. Pædag.c.1. τὰς ἐν πορθμῷ σικελικῷ σμυραίνας πολυπραγμονοῦντες, καὶ τὰς ἐγχέλεις τὰς μαιανδρείους, καὶ τοὺς ἐν μήλῳ ἐρίφους, Muranas freti siculi exquirentes, & anguillas Mæandricas, & hœdos Melicos, & mugiles è Sciatho insula maris Ægæi, & conchas Pelori, & ostrea Abydena, & haleces ex Lipara. Neque rapum Diuinaculum, neque betas Ascræas, & pectunculos è genere concharum Methymnæos, & picas Atticas, & turdos Daphnicos, & ficus Chelidonias, ob quas Xerxes mouit in Græciam, attagenes Ægyptias, pauona Medum, &c. Veteres tanti grues fecere, vt ex Melo insula Romam ferrentur, ait Plutarchus sympos. 8. probl. 9. lib. 2. de vsu carnium. Oues Melicæ dicuntur Medicæ, vt & apud Varronem. Heliogabalus cænas Apicij & Vitellij vicit. Pisces ex viuariis suis bubus traxit. Dulciarios, & lactarios tales habuit, vt quæcunque coqui de diuersis edulibus exhibuissent, vel structores, vel pomarij, illi modo de dulciis, modo, de lactariis exhiberent. gladiatores ante conuiuium pugnantes sibi frequenter exhibuit. Strauit sibi triclinium in summo lusorio, & dum pranderet noxios, & venationes sibi exhibuit, ait Lamprid. Verus gladiatorum frequentiùs pugnas in conuiuio habuit, post conuiuium lusum est tesseris vsque ad

lucem, ait Capitolinus. Eiusmodi voluptatẽs Alexander Seuerus repudiauit, cui summa illa oblectatio fuit, vt catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter se pugnarent, aut aues paruulæ sursum ac deorsum volitarent, narrante Lampridio. Heliogabalus parasitis in secunda mensa sæpe cereā cænam, sæpe ligneam, sæpe eburneam, aliquando fictilem exhibuit, ita vt omnia illis exhiberentur videnda de diuersa materia, quę ipse cænabat, quum tantum biberent per singula fercula, & manus quasi comedissent, lauarent. Moris enim fuit, vt ad singulos missus lauarent, vt Atheneus lib. 4. Sidonius lib. 1. e. 11. Lampridius in Heliogab. Aureliani conuiuium de assaturis maximè fuit, apud Vopiscum. Augustus tribus solemnibus ferculis imperatoriam mensam statuit esse contentam, reliquorum duobus, quorum vnum jurulentum, auctore Suetonio lib. 2. c. 34. Sidonius, Quamuis conuiuium per edulia nunc jurulenta, nunc assa varietur, lib. 2. ep 9. Cato apud Seruium ad lib. 1. Æneid. sub finem, ait antiquos duobus ferculis epulatos, vno jurulento carnium elixarum, alio assarum. Caroli Magni cæna cottidiana quaternis tantum ferculis præbebatur præter assam quá venatores verub⁹ afferre solebant, vt Eginarthus. Heliogabalus struthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties. De croco sigma strauit, cum summos viros rogaret ad cænam, item octo luscos, & iterum 8 podagrosos, 8. surdos, 8. nigros, 8. longos, & 8 pingues, cum capi non possent vno sigmate, vt de his omnibus risus citaret. Donauit & argentum omne conuiuis, quod habuit in conuiuio, & omnem apparatum poculorum. Hydrogarum Ro-

manorum ducum primus publicè exhibuit, cum antea militaris mensa esset. Murenarum lactibus & luporum in locis mediterraneis rusticos pauit, pisces semper cum marina aqua cum colore suo coctos conditura veneta comedit, vt Lamprid. In conuiuio Veri primum 12. accubuisse dicuntur. Donatos pueros decoros qui ministrabant singulis, donatos etiam structores, & lances singulis quibusque. Donata & viua animalia, vel cicurum, vel ferarum auium, vel quadrupedum, quorum cibi appositi erant. Donatos etiam calyces singulis per singulas potiones murrhinos, & cristallinos Alexandrinos, ac quoties bibitū est. Data etiā aurea atque argētea pocula, & gemmata. Coronas quinetiam datas lemniscis aureis interpositis, & alieni temporis floribꝰ. Data & vasa aurea cum vnguentis ad speciem alabastrorum. Data & vehicula cum mulabus ac mulionibus, cum iuncturis argenteis, vt ita de conuiuio redirent. Omne autem conuiuium æstimatum sexagies centenis millibus, id est, aureis quingētis supra centū & 52. millia, vt Capitolin. Sortes conuiuales Heliogabalus apud Lampridiū, scriptas in cochlearibus habuit tales, vt alius exhiberet decem camelos, alius decem muscas, alius decem libras auri, &c. Claudius conuiuia agitauit ampla & assidua, ac ferè patētissimis locis, vt plærumq; sexcenti simul discumberent, ait Sueton. Contra Pertinax sordidus, vt dimidiatas lactucas & carduos in priuata vita conuiuis apponeret, ait Capitolinus. Conuiuium Alexandri Seueri neque opimum, neque nimis parcum, sed nitoris summi fuit, ita tamen vt pura mantilia mitterentur sæpius cocco clauata, aurata vero nun-

quam, quum hæc Heliogabalus recepiſſet. Vſus conuiuij durnus hic fuit. Vini ad totum diem ſextarij 30. panis mundi pondo 30. panis ſequentis addonandum pondo quinquaginta. Nam ſemper de manu ſua miniſtris conuiuij & panem, & partes, aut olerum, aut carnis aut leguminum dabat. Erant decreta & carnis diuerſæ pondo 30. erant & gallinæ oua, adhibebatur & anſer diebus feſtis. Kalendis autem Ianuariis, &c. faſianus, ita vt aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus. cætera ex eodem require. apud Lampridium. primus Heliogabalus fecit de piſcibus iſicia, primus de oſteis ac leioſtreis. Nunquam minus C. H S. cænauit, hoc eſt argenti libris 30. aliquando autem tribus millibus H S. cænauit. Carinus cẽtum libras auium, centum piſcium, mille diuerſę carnis in conuiuio ſuo frequẽter exhibuit, vini plurimum effudit, vt Vopiſcus. Antoninus Geta prandia per ſingulas litteras iuſſit ſciẽtibus ſeruis, velut in quo erat anſer, aprugna, anas. itẽ pullus, perdix, pauus, porcellus, piſcis, perna, &c. Spart. apud Ammianum Marcel. lib. 16. Linteorum toralium par, menſam operimentis paribus tectam, duos clauos ita latiſſimos, vt ſibi viciſſim arte miniſtrantium cohærerent. clauos intelligo purpureos, vt Lampridius in Alexandro, cocco clauata mantilia. Alexander Seuerus in conuiuio aurum neſciit, pocula mediocria, ſed nitida ſemper habuit. Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium eius nunquam tranſiit. Nanos, & nanas, & moriones, & vocales exſoletos, & omnia acroamata, & pantomimos populo donauit, Lamprid. Senatorium conuiuium, quo inſitum inſtitutumque

est multas epulas paucis paropsidibus apponi, quamuis conuiuium per edulia nunc assa, nunc jurulenta variatum. Ordinem conuiuij imperatorij Sidonius lib. 1. e. 11. ita describit. Postridie iussit Augustus vt epulo suo circensibus ludis interessemus. Firmus iacebat cornu sinistro, Consul ordinarius Seuerinus, &c. Iuxta eum magnus, olim ex præfecto, nuper ex consule, &cæt. Vltimus ego iacebam, qua purpurati læuum latus in dextro margine porrigebatur. Otho imperator antiquam Romanorum cupiens consuetudinem reuocare magna ex parte iam suis deletam temporibus, multa faciebat quę diuerse diuersi accipiebant. Solus ad mensam quasi semicirculum factam loco ceteris eminentiore sedebat, ait Dicmarus Episcop. l. 4. Chron. Sidonius epist. 13. lib. 9. omne ministerium conuiuij graphicè depingit.

Peragat diem cadentem
Genialis apparatus,
Dape poculis, choreis,
Rutilum toreuma bysso,
Rutilasque ferte blattas,
Recoquente quas aheno
Melibœa fucat vnda,
Opulentet vt meraco
Bibulum colore vellus.
Peregrina det supellex
Ctesiphontis, ac Niphatis
Iuga texta, belluasque
Rapidas vacante panno,
Acuit quibus furorem
Bene ficta plaga cocco,
Iaculoque seu forante
Cruor incruentus exit.
Vbi toruus & per artem
Resupina flexus ora
It equo, reditque telo
Simulacra bestiarum
Fugiens, fugansq; Parthus.
Niue pulcriora lina
Gerat orbis, atque lauris,
Hederisque, pampinisque
Viridantibus tegatur.
Cytisos, crocos, anellos,
Casias, ligustra, calthas

Calati ferant capaces,
Abacum, thorosq; pinguant.
Domet hispidos capillos,
Petat alta tecta fumus.
Numerosus erigatur
Cameræ in superna lychnus,
Adipesque glutinosos
Opobalsamum lucernæ.
Anaglyptico metallo,
Humeris ferant onustis.
Socient falerna nardo,
Rosa sutilis coronet,
Alabastra ventilantes,
Dare fracta membra ludo,
Pede, veste, voce, bacchas.
Thymelen, Palenque, doctas
Citharistrias Corinthus,
Pariter sonante lingua,
Animata fila pulsu.
Satyris amica nudis,
Quibus antra per palati
Gemit aura tibialis,
Date dicta sub cothurno,
Redolentibusque sertis
Manus vncta succo amomi
Arabumque messe pinguis
Veniente nocte necnon
Laquearibus coruscis
Oleumque nescientes,
Vtero tumente fundant
Geruli caput plicantes
Epulas superbiores
Pateræ, scyphi, lebetes,
Tripodasque, cantharosque
Iuuat ire per corollas
Iuuat & vago rotatu
Simulare vel trementes
Bimari remittat vrbe
Trepidas ad officinas
Digiti quibus canentes,
Vice pectinis fatigent
Date & æra fistulata
Date raucos choraulas
Crepulis reflanda buccis
Date carminata socco
Date quicquid & Poëtæ
Vario strepunt in actu.

Vespasianus rectè, & dapsile conuiuabatur, vt macellarios adiuuaret, ait Suet. c. 19. Domitianus conuiuabatur frequenter, & large, sed pene raptim, certè non vltra solis occasum; nec vt postea comissaretur, vt Suetonius. Alexander Macedon in aureis lectis helluabatur. Q. Curtius lib. 9. Centum aurei lecti modicis in-

teruallis positi erant. Lectos circumdederant aulæa purpurea, auróq; fulgentia. Plato apud Atheneum li. 2. ἐν κλίναις ἐλεφαντόποσι, καὶ στρώμασι φοινικοβάπτοις, κἀν φοινικοῖσι Σαρδιανικοῖσι κοσμησάμενος κατάκειται. in lectis eburneo pede, stragulis purpureis, & Sardianicis chlamydibus ornatus. Videtur acclamari solitũ in conuiuiis ζήσαις, viuas. Suidas in voce Pherecrates. Commodus, ἔπιεν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ καμὼν κύλικι ῥοπάλῳ τῇ παρὰ γυναικὸς γλυκὺν οἶνον ἐψυγμένον λαβὼν ἀμυστὶ, ἐφ' ᾧ παραχρῆμα πάντας τοῦτο δὴ τὸ ἐν συμποσίοις εἰωθὸς λέγεσθαι ἐξεβόησαν ζήσαις. Haustim bibebat in certamine laborans dulce vinum refrigeratum calice (lego ἁπαλῷ) tenero à muliere concubina accepto, in quo statim omnes exclamarunt viuas, vt in conuiuiis solet. Romæ in cæna imperatoris buccinatores & tubicines omnes tuba canebant, vt vigilibus ponendis signum daretur. Polyb. l. 14. ἔστι γὰρ ἔθος κατὰ τὸν δεῖπνον καιρὸν τοὺς βυκανιστὰς, καὶ σαλπικτὰς πάντας σημαίνειν. De Proconsulibus agit Tacitus lib. 15. Addidit Corbulo gloriæ comitatem, epulasque, & rogitante rege causas, quoties nouum aliquid aduenerat, vt initia vigiliarum per centurionem nunciari, conuiuium buccina dimitti, & structam ante augurale aram subdita face accendi. Liuius lib 30. Tribunus edicit vbi prætorio dimisso signa concinuissent, extemplo educerent è castris legiones, ita vt imperauerat signa sub occasũ solis efferri cœpta. Athenæus lib. 12. De Alexandro Magno, ἐγίνετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα τότε μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ὅλως δ' ἀεὶ ὅτε τύχοι σπονδοποιούμενος, ὥστε πάντας εἰδέναι τὸ στρατόπεδον. Conuiuia eius erant ad buccinam cum in nuptiis, tum inter libamenta, ita vt omnis exercitus id sciret. In castris Romani

mani

mani libamina inferebant in aram, quæ fuit ante augurale, ut priuati in focum ſedem Larium. Homerus lib. 9.

ὁ δὲ ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.

Patroclus in ignem miſit libamenta. Dionyſius lib. 4. ἀπὸ τῆς ἑστίας τῶν βασιλέων, ἐφ' ἧς ἄλλας τε συντελοῦσι ῥωμαῖοι ἱερουργίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχὰς ἁγνίζουσι. A Regum foco, in quo & alia ſacrificia Romani faciunt, & primitias à menſa libant. Silius lib. 7.

Diſtinxit dulces epulas, nullóque cruore
Polluta caſtus menſa Cerealia dona
Attulit, ac primum Veſtæ deterſit honorem
Vndique, & in mediam jecit libamina flammam.

Plutarch. de fortuna Rom. ἀπαργμάτα καὶ λοιβὴν λαμβάνουσαν ἀπὸ βασιλικῆς τραπέζης, καὶ ὥσπερ εἰώθει, τῷ πυρὶ ἐπιβάλλουσαν. Primitias & libamina de menſa regia capientem & iniicientem de more in ignem. Caligula Senatores togatos cœnanti modo ad pluteum, modo ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt, Domitianus epulum dedit equitibus, & Senatoribus, vt Sueton. Statius lib. 4.

Hinc cum Romuleos proceres, trabeataque Cæſar
Agmina mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis.

Reperti ſunt imperatores qui nolentes ac inuitos accumbere menſæ ſuæ, ingenti pecuniæ ſumma indicta cogerent. Nicephor. Gregoras, περὶ τῶν χρειῶν συνεσιήκοντα λιτρῶν τὸ συναριστῆσαι τῷ βασιλεῖ οὐχ ἑκόντα παραιτούμενον. Imperatrix Maximi vxor Diuum Martinum conuiuio excepit, eique miniſtrauit, apud Paulinum lib. 4.

Apponit menſam, ſellam locat, ingerit vltro
Lintea ſiccandis manibus, lymphaſque lauandis.

Escas perspicuis properat deferre canistris,
Et quanquam officiis nunquam defessa vacaret,
Supplebat iugem standi virtute laborem.

Panegyr. Theodosij, Mensarum seruilium statarius lixa dicitur vilissimus inter ministros. Ammianus li.14. Huic atratum adiungitur culinæ ministerium. Carthagine locus vbi Wandalorũ reges cenitabant, Delphica dictus. Procopius Vandalico 1. ὅτε δ' ὁ βελισάριος, ἐπεὶ ὁ χαιρὸς εἰς τοῦτο ἧκεν, ἄριστον σφίσιν ἐκέλευσε γενέσθαι, οὗ δὴ Γιλίμερ τοὺς τῶν βανδίλων ἡγουμένους ἑστιᾶν εἰώθει· δέλφικα τὸν τόπον καλοῦσι ῥωμαῖοι, οὐ τῇ σφετέρᾳ γλώσσῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ παλαιὸν ἑλληνίζοντες· ἐν παλατίῳ γὰρ τῷ ἐπὶ ῥώμης ἔνθα ξυνέβαινε στιβάδας τὰς βασιλέως εἶναι, τρίποις ἐκ παλαιοῦ εἱστήκει, ἐφ' οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνοχόοι ἐτίθεντο. δελφικὰ δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν δέλφοις γέγονε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔν τε βυζαντίῳ, καὶ ὅπη βασιλέως εἶναι στιβάδα ξυμβαίνει, δέλφικα τοῦτο καλοῦσι τὸ οἴκημα. Tunc Belisarius quando ad id tempus vocabat, ientaculum ipsis instrui iussit, vbi Gilimer Rex Vandalorum principes conuiuio excipere solitus erat. Delphicam vocant Romani eum locum non sua lingua, sed vt olim a Græcis mutuati. In palatio enim Romano vbi accubita imperatoris erant, tripus ab antiquo erat, in quo regij pocillatores calices ponebant. Delphicam Romani vocant, quia Delphis primum fuit, & ab ipso Byzantij, & vbicunque accubita & lectos sterni iubet imperator, hanc domum Delphicam vocant. Propriè tamen Delphicæ non triclinia, sed mẽsæ erant tribus pedibus sedentes. Cic. 6. in Verrem, Ideo prætéribo quod iste mensas Delphicas è marmore. Martialis, lib. 12. ep. 67.

Gemmantes prima fulgent testudine lecti,
Et Maurusiaci pondera rara citri.
Argentum atque aurum non simplex Delphica portat,
Stant pueri dominos quos precer esse meos.

Iuuenal. sat. 1. Abacum vocat,

Lectus erat Codro procula minor, vrceoli sex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Chiron.

Delphicam marmoream lapidem album Horat. lib. 1. sat. 6. vocat. *& lapis albus*

Pocula cum cyatho duo continet.

Ministerium quanquam latius pertinet, interdum pro escario argento vel potorio, quod in Delphica reponitur. Lamprid. Alexandro, Ducentarum librarum argenti pondus ministerium eius nunquam transiit. Plinius repositoria dixit. Cibi regij sub postremis Persarum regibus veterem luxum redolebant. Simocatta lib. 4. c. 7. τῆς τε βασιλικῆς ἑστιάσεως μέτοχον ἐπεποίητο, πέμπων ὡς αὐτὸν ἐν λεκανίσι χρυσαῖς μυττωτούς, καὶ κῶλα θήρας βασιλικῆς, βουβαλίδων τε, καὶ δορκάδων, καὶ ὄνων ἀγρίων τῶν μάλιστα ἐπίσημα, ἀνθοσμίας τε οἴνους, καὶ ποικίλων προπομάτων κατασκευάς, ἄρτους τε εὖ πεπεμμένους, καὶ γάλα, καὶ λάγανα, καὶ ὁπόσα ἄλλα γαστριζομένοις τυράννοις δορυφορεῖται εἰς τραπέζης πανήγυριν. Fecit eum participem regiorum ciborum, mittens ad eum in lancibus aureis moretum, intrita, venationis regiæ membra bubalorum, hinnulorum, & asinorum agrestium partes maxime insignes, liberi florem, vina odorata, & variarum potionũ apparatus, panes bene coctos, & lac, & bellaria, & cetera quæ regibus abdomini seruientibus ministrantur ad mensæ celebritatem. Eusebius

lib.3. de vita Constantini epulum describit, quo Constantinus episcopos omnes qui Niceam conuenerant excepit. δορυφόροι μὲν γὰρ καὶ ὁπλῖται γυμναῖς ταῖς τῶν ξιφῶν ἀκμαῖς ἐν κύκλῳ τὰ προθύρα τῶν βασιλείων ἐφρούρουν. μέσοι δὲ τούτων ἀδεῶς οἱ τοῦ θεοῦ διέβαινον ἄνθρωποι, κἀνδοτάτω τῶν ἀνακτόρων ἐχώρουν. εἶτα οἱ μὲν αὐτῷ συνανεκλίνοντο, οἱ δ' ἀμφὶ τὰς ἑκατέρων προσανεπαύοντο κλισιάδας. ἐπεὶ δὲ λαμπρῶς τὰ τῆς εὐωχίας προυχώρει, ἔτι καὶ τοῦτο βασιλεὺς δεξιούμενος τοὺς πάντας προσεπετίθει· μεγαλοψύχως ἕκαστον κατὰ τὴν πρέπουσαν ἀξίαν τοῖς παρ' αὐτοῦ τιμῶν ξενίοις. Spiculatores, & cataphracti milites nudis ensibus in ambitum vestibula palatij custodiebant. In medio horum sine metu viri Dei pertransibant, & in regiam penetrabant. Deinde alij ex his cum imperatore accumbebant, alij circa vtrorumque accubita requiescebant. Vbi ea quæ conuiuij erant splendide processerunt, hoc addidit magnificè imperator; omnes complectens, vt singulos pro merito cuiusque xeniis honoraret. Non tantum autẽ stipatores limina regiæ obsidebant, verum & accumbentibus imperatoribus protectores aliquot pone stare moris fuit. Procopius Wandal.2. Areobindum πρῶτον ἐπὶ τῆς στιβάδος κατέκλινε, ἔν τε οἰκήματι οὗ δὴ στιβάδες ἐν παρασκευῇ ἦσαν ἐκ παλαιοῦ τρεῖς τὴν θοίνην ἐποίει. αὐτὸς μὲν οὖν τύραννος ἐπὶ στιβάδος κατεκλίνετο, ὡς τὸ εἰκὸς τῆς πρώτης, primum in accubito iussit accumbere. instruxerat autem cœnam in domo vbi lecti tres ab antiquo præparati erant. Ipse quidem tyrannus, vt par erat, in primo toro accumbebat, vbi Athanasius; & Artabanes erant, & alij amici tyranni, & Petrus Trax genere, δορυφόρος δὲ Σολομῶνος γενόμενος πρότερον, ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς ἄλλαις στιβάσι Βανδίλων οἱ πρῶτοι, καὶ ἀεὶ

ἦσαν. ἀρχόντων ἑστιωμένων ὄπισθεν ἑστάναι τοὺς δορυφόρους νόμος. Protector autem Salomonis antea fuerat, in vtrisque aliis toris Vandalorum primi & fortissimi erant. Lex autem est, vt principibus cænantibus protectores pone astent, à quibus tyrannus interemptus. Erat Constantinopoli domus vbi 19. accubita, seu tori, in quibus regio apparatu conuiuia agitabantur. P. Diaconus, Iustinianus, inquit, in terræ motu prandia quæ ex more fiunt in decem & nouem accubitis cessare fecit, & eorum expensas egenis tribuit. In regiis conuiuiis remotorum littorum pisces adhibiti, peregrini aëris volucres, alieni temporis flores, vt est in Panegyr. Theodos. Nam delicati illi ac fluentes, & quales sæpe tulit respublica, parum se lautos putabant, nisi luxuria vertisset annum, nisi hybernæ poculis rosæ innatassent, nisi æstiuam in gemmis capacibus glaciem Falerna fregissent. horum gulæ angustus erat noster orbis, namq; appositas dapes non sapore sed sumtu æstimantes, illis demum cibis acquiescebant, quos extremus oriens, aut positus extra Romanum Colchus imperium, aut famosa naufragiis maria misissent. vt taceam infami sæpe delectu scriptos in prouinciis aucupes, ductasque sub signis venatorum cohortes militasse conuiuiis. Nonne cognouimus cuiusdam retro principis non prandia, sed fercula sestertium millies æstimata, patrimoniorum equestrium precia traxisse. Imperator interdum lotus lauacro publico cum ciuibus primæ nobilitatis cænauit. Paulus Diaconus lib. 20. c. 19. Visum est imperatori Philippico circo natalitio cum Prasini vicissent sabbato Pentecostes equitē cum susceptione

&organis ingredi,&lauari in publico balneo Zeuxippi, & cum ciuibus prosapiæ antiquæ prandere. Apud Theodorit. lib. 4. Histor. Demosthenem mensæ regiæ præpositum fuisse autumo, quem τῶν βασιλικῶν προμηθούμενον ὄψων vocat, obsoniorum regiorum prouisorem. Cui tamen dixit Basilius, σὸν ἐστὶ τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν, tuum est curare iusculorum condituram, non diuinas litteras. Sic & archimagirum Nabuchodonosoris Nabuzardan mensæ regiæ præpositum fuisse auguror, vulgo principem coquorum interpretantur. De cantoribus qui ad regis mensam canerent Sozomenus lib. 7. c. 23. Chrysostomus persuasit iuuenibus qui ad mensam regiam canere soliti, vt psalmodias concreparent, quę in litaniis ac precibus Antiochenorum canebantur. πέπεικε τοὺς παρὰ τὴν βασιλικὴν τράπεζαν ἀδῆν εἰωθότας νέους, τὰς ἐν ταῖς λιταῖς τῶν ἀντιοχέων ψαλμῳδίας εἰπεῖν. Natalibus principum & ludis sæpe datæ epulæ. Dio lib. 54. τά τε γενέθλια τοῦ αὐγούστου ὁ ἴουλος ὁ τοῦ ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ, καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε, καὶ ἐν τῷ καπιτωλίῳ, καὶ ἐκεῖνον καὶ τὴν βουλὴν κατὰ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν. Natalem Augusti Iulus Antonij filius prætor, & circensibus ludis, & venatione celebrauit, & in capitolio, & ipsum & Senatum ex S.C. conuiuio excepit. Triumphantes olim qua die triumphũ duxere, magistratibus & ciuibus epulum præbuere, narrante Valer Max. lib. 2. Cæsar in triumpho publicum epulum dedit, vt Plin. lib. 9 c. 55. lib. 14. c. 6. & 15. Dio lib 43. Sueton. in Iulio c. 38. Adiecit epulum, & visceratione͂, & post Hispaniensem victoriam duo prandia. Lucullus acto triumpho τὴν πόλιν εἱστίασε λαμπρῶς, ait Plutarch. quæ conuiuia in

porticibus Capitolij agitata, vt Dio lib. 55. Tiberius, τά τε ἐπὶ τοῦ κέλητος ἐπινίκια ἔπεμψε, καὶ τοῦ δήμου τοὺς μὲν ἐν τῷ καπιτωλίῳ, τοὺς δ' ἄλλοθι πολλαχόθι ἐδείπνησε, ornamenta triumphalia celere misit, & alios è populo in capitolio, alios alibi sæpe conuiuio excepit. Sed & ludis ac muneribus epulum populo datum quod fieri cœptum Pisone & Messala Coss. anno vrbis 693. teste Dione lib. 37. qui mos deinde in Rep. obtinuit, Sidonio auctore lib. 3. ep. vlt. Dione lib. 58. In his talibus epulis nonnulli sacerdotes prophani aqua lustrali cibos expiabant, quē morem inducere conatus Iulianus Augustus. Theodorit. lib. 3. νεωκόρω γὰρ ἔστην τὰ βασιλέως ἐδέσματα περιῤῥαίνοντες. ἕπτα δ' ἡμέρας ἐν τῇ δάφνῃ πανηγυρίζειν εἰώθασι. τῇ οὖν ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ παραστὰς ὁ νεωκόρος τῇ βασιλέως στιβάδι, καὶ τὰ ὄψα κατὰ τὸ ἔθος διαῤῥαίνας, καὶ τοῦ μύσους ἐμπλήσας. æditui astabant qui regios cibos aqua lustrarent. Solent autem imperatores 7. dies in Daphne feriari. Prima die ædituus adstans accubito regis, & obsonia ex more lustrās, & abominando ritu implens. Constantinus iussit πολλὰς στιβάδας εὐτρεπισθῆναι κελεύσας, κατὰ ταυτὸ εἱστίασιν ἅπαντας, τοὺς μὲν ἀξιωτέρους ὁμοτραπέζους λαβών, τοὺς δ' ἄλλους διελὼν εἰς τὰς ἄλλας, ait Theodorit. lib. 1. c. 11. multos sterni toros, & eodem in loco omnes dapsiliter episcopos excepit, & digniores mensæ suæ adhibuit, alios in alias mensas distribuit. Sed vt Constantinus pius, & generosus, ita Claudius pusillanimus & trepidus. Manasses.

ὃς ἦν δειλοκάρδιος καὶ τὸ μέρος ὑπῆρχεν
ὡς τοὺς φοιτῶντας πρὸς αὐτὸν διερευνᾶν προστάττειν,
μήπως ἐπικολπίδιον τις κρύπτων τύχῃ ξίφος,
εἰ δέ ποτε συμπόσιον γηθόσυνον συνέστη
περιειστήκεισαν αὐτὸν ὁπλῖται δορυφόροι.

Qui adeo seruili animo & trepidus extitit, vt iuberet eos qui ad se accederent excuti & pertentari, ne quis forte pugionem in sinu occuleret, quod si quando conuiuium hilare exstrueret, circa eum astabant protectores ornati. Secundas mensas, coronas & vnguenta in conuiuiis Iones inuenere, vt Valer. Max. lib. 2. c. 5. Secundæ mensæ meminit Symmachus lib. 1. Quid si ego cænas dapales, ac saliare conuiuium, tum viscerationes, atque epulas postulassem, tu mihi mensas secundas, & scitamenta exiguæ lancis. Glandia & glires olim censoria lege vetabantur, ait Plinius lib. 36. c. 1. De Accubito dicemus infra vocari ἀνακλιντήριον. Diaconus in Leone Constant. filio, Et in crastino sabbatho sancto exiuit imperator in tribunalibus decem & nouem accubituum. Codinus de orig. Constantinop. τὰ δέκα καὶ ἐννέα ἀκκούβιτα vocat. Aponius ad Cantica lib. 3. concurrat ad suffragia regis in accubitu recubãtis antequam sedeat iudex. Synod. Laod. can. 28. οὐ δεῖ ἐν τοῖς κυριακοῖς συνεσθίειν, καὶ ἀκκούβιτα στρωννύειν, Ioannes Episcopus Citri ad Constãtinum Cabasilam, ἀκκούβιτον δὲ λέγεται ἀπὸ τῆς στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν. ἀκκούμβω γὰρ παρὰ λατίνοις τὸ ἀναπίπτω. Accubitum dicitur omnis apparatus lecti in altũ sublatus & mollis. accumbo enim Latinis concido. Viltamus Abbas ad Cantica Cant. c. 2. Prospicis illum in reclinatoriis accumbentem. Erant Nomenclatores qui conuiuas quos vellent ad mensas virorum principum vocarent, qui vocatores dicti. Ammianus lib. 14. Quum autem interuallata temporibus conuiuia longa & noxia ceperetint apparari, vel distributio solemnium sportularum

anxia

anxia deliberatione tractatur, an exceptis his quibus vicissitudo debetur peregrinum inuitari conueniet, & si digesto plene consilio id placuerit geri, is adhibetur, qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem tesserariam profitetur, aut secretiora quædam se nosse confingit. Homines enim eruditos, & sobrios, vt infaustos & inutiles vitant quoque, eo accedēte quod & nomenclatores adsueti hæc & talia venditare, mercede accepta cænis quosdam & prandiis inserunt subditicios, ignobiles, & obscuros. Mensarum enim voragines, & varias voluptatum illecebras prætermitto. Erat dissignator qui conuiuis locum accubitionis assignaret. Athen. li. 2. μετ' ταῦτα ἀναστάντας ἀνεκλίνθημεν ὡς ἕκαστος ἤθελεν, οὐ περιμείναντες ὀνομακλήτορα τῶν δείπνων ταξίαρχον.

De Triclinio & mensis. CAP. XXXVIII.

LOcus vbi epulæ exstructæ, cænaculum dictum, cænatio, diæta. Cænationes imperatorum laqueatæ tabulis versatilibus. Sueton. in Nerone, Cænationes laqueatæ tabulis eburneis versatilibus, vt flores fistulatim, & vnguenta desuper spargerentur. Præcipua cænationum rotunda, quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur. Seneca ep. 91. Vtrum tandem sapiētiorem putas qui versatilia cænationum laquearia ita coagmētat, vt subinde alia facies, atque alia succedat, & toties tecta, quoties fercula mutentur. Idem scribit olim tecta cænationi epulum recepturæ parari non solita. De diætis Plinius lib. 2. ep. 17. Cingitur diætis duabus à tergo, quarū fenestris subiacet

vestibulum villæ, & hortus. Dicitur & Triclinium. Vitru. l.6.c 5. Tricliniorum quanta latitudo fuerit, bis tanta longitudo fieri debet. Negat tamen Seruius tricliniũ pro cænatione accipi ad lib. 1. Æneid. his verbis. Antiqui stibadia non habebant, sed stratis tribus lectis epulabantur, vnde tricliniũ sterni dicitur. Sic & Cicero sterni triclinia, & in foro sterni iubebat. Vnde apparet errare eos qui triclinium dicunt ipsam basilicam, vel cænationem. Polluci dicitur οἶκος πεντάκλινος, τρίκλινος, ἑπτάκλινος. Olim sedentes cænitabant, vt Isidor. lib. 20. orig. c. 11. Postea viri accubuere, mulieribus in sponda sedentibus & pueris, narrante Valer. Max. lib. 2. cap. 1. & Tacito lib. 13. tandem fæminæ accubuere. Sueton. lib. 4. Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit, plenóque conuiuio singulas infra se vicissim collocabat, vxore supra cubante. Lecti tricliniares, & discubitorij dicti, qui è cedro, terebintho, citro, sectis testudinum laminis, ebore, argento, auro vestiti, vel etiam solidi, vt Plin. lib. 16. c. 43. lib. 9 c. 11. Testudinum putamina secare in laminas, lectosque & repositoria iis vestiri Carbilius Pollio instituit. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus est, triclinia lectis eburneis strata fuere, vt Macrobius lib. 3. Saturnal. cap. 13. Lampridius Heliogabalum solido argento habuisse lectos, & tricliniares, & cubiculares scribit. Plinius lib. 33. cap. 11. Lectos vero mulierum iampridem toto operiri argẽto, & triclinia quędam, quibus argentum addidisse primus traditur Carbilius Pollio eques Rom. non vt operiret, aut Deliaca specie faceret, sed punicana. Dein & aureos fecit, nec multo post argentei Deliacos imitati sunt.

Pompeius in tertio triumpho, quem de piratis, Asia, & Ponto duxit, lectos tricliniares tres ex auro transtulit, vt Plin. lib. 37. c. 11. Virgil. 6. Æneid.

Lucent genialibus altis

Aurea fulcra toris, mensæque ante ora paratæ.

Lectorum pedes lignei, ærei, aurei Plin. lib. 34. cap. 3. cap. 10. Græcis erant scimpodia, quę vnum caperent. Hesychius, σκιμπόδιον εὐτελὲς κλινίδιον, μονόκοιτον. Scimpodium lectulus vilis vnum capiens. Lecti tricliniares omnes fuere æquales. Varro lib. 8. lin. lat. Nemo facit triclinij lectos nisi pares & materia & altitudine & figura. Sauaro vir doctissimus sigma mēsam fuisse putat semicircularem. Alij torum ad mensas rotundas accommodatum, quem semirotundum suggestum vocet Apuleius lib. 5. Visóque statim proximo semirotundo suggestu propter instrumentum cenatorium, rata refectui suo commodum, libens accumbit. mensam semicircularem instar lunæ diuiduæ fuisse ostendit. Ditmarus lib. 4. Chronicor. Solus ad mensam quasi semicirculum factam loco ceteris eminētiore sedebat. Martialis in apophoretis suggestum qui octo capiat.

Accipe lunata scriptum testudine sigma,
Octo capit. veniat quisquis amicus erit.

Lampridius in Heliogabalo, Primus inuenit sigma in terra sternere, non in lectulis, vt à pedibus vtres per pueros ad reflandum spiritum soluerentur. id est, à pedibus vtrium. Item, Illud sane mirum videtur quod dicitur ab eo factum, vt de croco sigma strauerit, cum summos viros rogasset ad prandium, pro eorum dignitate se dicens fœnū exhibere. Petrus Rauennas serm. 29.

Discumbebat Deus plus in Matthæi mente, quam sigmate. Idem serm. 83. Et soli discipuli alto sigmate, toro vno, toto otio deliciis secure epulantur. Aliud esse vult sigma, aliud torum. Serm. 93. Denique dum Pharisæus veste clarus primus in sigmate. In sigmate septem accumbebant in eodem toro. Martial. lib. 10.

Septem sigma capit, sex sumus, adde Lupum.

Lampridius in Halagabalo, Habuit hanc consuetudinem, vt octo caluos rogaret ad cænā, item octo luscos, & item octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo longos, & octo pingues, cum capi non possent omnes vno sigmate, vt de his omnibus risus citaret. Sidonius lib. 2. ep. 2. Ita vt ministeriorum sese non impediente famulatu, tot posset recipere sellas, quot solet sigma personas. Sigma Cicero lib. de Amicitia vocat Hemicyclum. Descriptio vrbis Constantinop. regione 3. Porticum semirotundam, quæ ex similitudine fabricæ sigma græco vocabulo nuncupatur Paulin. lib. 3. de vita Martini,

Hos inter medius qua sigma flectitur orbe
Presbyter accubuit.

Ita definio sigma fuisse & mensam semicircularem, & stibadion in quo accumberent. Plinius lib. 5. in capite stibadium cādido marmore vite protegitur, è stibadio aqua velut expressa cubantium pondere siphunculis effluit. In his talibus stibadiis si sex discumberent dicebantur exaclina, si septem eptaclina. Martial lib. 9. c. 60.

Et testudineum mensus quater exaclinon
Ingemuit citro non satis esse suo.

I. Cæsar populo strauit. 22. millia tricliniorum, vt

Plutarch. Crassus cum Herculi pollucerer populo epulum dedit 10. millibus mensarum; eodem auctore. In priuatis conuiuiis tres lecti, 7. conuiuæ, in publicis conuiuiis ad singula triclinia 4. vel 5. lecti, in singulis lectis 4. aut 5. conuiuæ, aut etiam plures Horat.

Sæpe tribus lectis videas cænare quaternos.

Iuuenal. sat. 5.

Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto.

Lecti longitudine pares fuere mensis, altitudine superiores. Euangulus apud Athen.

ὕψος τῆς τραπέζης πηχέων ἐστὶ τριῶν,
ὥστ᾽ ἂν δέῃ προσιόντα τ᾽ ἐπαίρειν εἴ τι βούλεται λαβεῖν.

Mensæ altitudo trium est cubitorum, vt cænantem necesse sit attollere se, si quid de mensa capere velit. Quod conqueritur parasitus. Ante Heliogabalum imperatores in lectis tricliniaribus accumbebant. Heliogabalus accubita repperit, qui lecti fuere discubitorij, sed leuioris operæ, quales erant militares cubæ, & storeæ in castris. Græci στιβάδας vocant. Accubita illa interdum fuere maioris operæ, delicata, pilo leporino farta. Lampridius, Heliogabalus non cubuit in accubitis facilè, nisi iis quę pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum subalares, sæpe culcitas mutãs, vilioribus amicis folles pro accubitis sternebat, eosque reflabat prandentibus illis, ita vt plærumque sub mensis inuenirentur prandentes. Primus denique inuenit sigma in terra sternere, non in lectulis, vt à pedibus vtres per pueros ad reflandum spiritum soluerentur. Pollux lib. 1. παστάδες, σκίμποδες, ἡμικύκλια, ἀσκάνται, triclinia, scamna, lecti, lunata accubita, grabatuli,

φυλλάδες, τύλλα, πολτῦλα, κνέφαλα, προσκεφάλαια, πτερίδες, ποζικεφαλα, puluini qui capiti ſubiiciuntur, ὑπαγκώνια στρώματα, culcitæ ſubalares, πιλωτά. Puluillos plumis inferciebant, πίλοις τὰ κνέφαλα ἐφήπλουν. Iuuenal. Scholiaſtes ad ſat. 4. Apud veteres, accubitorum vſus non erat, ſed in lectulis diſcumbentes prandebant. Suidas, στιβάδες ἐφ' οἷ, (ita lege) οἱ στρατιῶται χαμευνοῦσι. λιτὸς ἦν, καὶ πολεμικός, καὶ στιβὰς χαμαικοίτιον ἀκκούβιτον ἀπὸ ῥαβδῶν. Stibades ſunt in quibus milites humi cubant. Lectus erat ſimplex, & militaris cuba, ſegeſtre accubitum ex virgis. D. Hieroym. ad cap. 46. Ezechiel. Accubita dixit, quæ Aquila στιβάδας. Nonnulli arbitrantur accubita fuiſſe puluillos qui capitibus accubẽtium ſubſternerentur, Græci προσκεφάλαια vocant. Eubulus apud Athenæ. θὲς ἑπτάκλινον. ἑπτάκλινος οὗτοσί. καὶ πέντε κλίνας σικελικάς. λέγε ἄλλο τι. σικελικὰ προσκεφάλαια πέντε. Pone eptaclinon. Hic eſt eptaclinos. & quinque lectos Siculos. Dic aliud aliquid. quinque puluillos. Virgilius ſpondam vocat lib. 1. Æneid.

Aurea compoſuit ſponda, mediamque locauit.

Omnino alia fuere accubita, alij puluilli. Accubita pro lectis erant diſcubitoriis, puluilli in lectis, quæ vocat anaclinteria Spartianus in Ælio Vero. Nam lectum eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat minuto reticulo vndique incluſum, cumque foliis roſæ, quibus demptum eſſet album, replebat, iacenſque cum concubinis, velamine de liliis facto ſe tegebat, vnctus odorib⁹ Perſicis. Iam illa frequentantur à nonnullis, quod & accubationes, ac menſas de roſis ac liliis fecerit, & quidem purgatis. Seneca lib. de ira. Minus honorato loco

positus irasci cepisti conuiuatori, vocatori ipsi qui tibi præferebatur. Demés quid interest quam lecti premas partem. Honestiorem te aut turpiorem potest facere puluinum. Inter lectos relinquebantur aliquid spatij ministris qui dicebantur ad pedes. Martialis lib. 3.

At ipse retro flexus ad pedum turbam.

lib. 7. *Misto lagenam replet ad pedes vino.*

Sidonius lib. 1. Retrorsumque conuersus tanquam manibus aquam postularem, tantumque remoratus, quantum stibadij circulum celerantia ministeria percurrunt, cubitum toro reddidi. Seneca lib 3. de benefic. Seruus qui cenāti ad pedes steterat. Sueton. Calig. c. 36. quas plerumq; cum maritis ad cenam vocatas, præterq; pedes suos transeuntes diligenter ac lente mercantium more considerabat. c. 26. Quosdam summis honoribus functos ad essedum sibi occurrere togatos per aliquot passuum millia, & cenanti modo ad pluteum, ad pedes stare succinctos linteo passus est. Malim currere. S. Lucæ 7. ad pedes Christi discumbentis mulier peccatrix stetit, quasi ministrans. Philo Iudæus in libro de Iosepho negat accubitionem epularem cascis illis in vsu fuisse, μήπω τὴν ἀνθρώπων ἐν ταῖς συμποτικαῖς συνουσίαις κατακλίσει χρωμένων. Ideoque Iosephi fratres epulis assedisse, non accubuisse. Contra Iosephus lib. 2. origin. Iosephus, inquit, fratres ἐπὶ δεῖπνον παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται οὕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. Ipsi Esseni vitæ austerioris homines accubuere apud Philonem p. 616. στιβάδες εἰσὶν εἰκαιοτέρας ὕλης, ἀφ' ὧν εὐτελῆ πάνυ χαμαίστρωτα παπύρου τῆς ἐγχωρίου μικρὸν ὑπερέχοντα κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδωνται. Stibadia sunt vilioris materiæ, ex quibus simplices

omnino & humiles culcitas papyro loci illius farciunt paulum eminentes ad cubitos, vt fulciantur. Nonnus apud Iohannem,

καὶ παλάμης ἀγκῶνα παλινδίνητον ἐρείσας
ἀκρότατον περὶ κύκλον ὁμοστόργοιο τραπέζης
εἶπεν ἑοῖς ἑτάροις.

Et manus cubitum reciprocum ac flexuosum fulciens circa extremum circulum mensæ familiaris & amicæ dixit suis sociis. Mensæ autem quædã fuere quadratæ, aliæ rotundæ, nonnullæ lunatæ. Festus, Escariæ mẽsæ dicuntur quadratę, in quibus homines epulãtur. Varro lib. 4. de lin. lat. Mensa escaria dicitur cibilla à cibis. eà erat quadrata, vt etiam nunc in castris, post rotunda facta. De rotundis Martial. lib. 9. e. 60.

Inde satur mensas, & apertos exuit orbes,
Expositumque alte pingue poposcit ebur.

Mensas teretes vocat Statius. lib. 1. Thebaid.

Pars auro tenues, ostróque sonantes
E munire toros, altosque inferre tapetes,
Pars teretes leuare manu, ac disponere mensas.

Iuuenalis sat. 11. orbes.

Magnos nisi sustinet orbes
Grande ebur, & vasto sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis quos mittit porta scenea.

Martialis item orbes. lib. 4.

Nobilius villosa tegant tibi lintea citrum,
Orbibus in nostris circulus esse potest.

Circulum vocat incitegã, in qua vasa reponerentur, ne mensa inficeretur. Priscus Rhetor in eclogis Syluanum quendam περὶ μὲν τραπέζης καὶ τὴν ῥώμην περιεστῶτα fuisse ait.

ait. fortè ὠνωεἶς. Item lib.2. e. 45.

Tu Libycos Indis suspendis dentibus orbes.

Quia mensæ citreæ, cedrinæ, interdum aureæ fuere. lib. 3. e. 31. *Sustentatque tuas aurea mensa dapes.*

Qui lunatam mensam, & semicircularem ponat solus est Ditmarus, cuius verba supra ascripsi. Ceteri dicunt sigma sterni, sigma capere 7. vel octo conuiuas, quæ verba potius ad stibadion semicirculare pertinent, quã ad mensam. Stabant illæ mensæ eburnis pedibus, aut argenteis. Martial. lib. 9. ep. 29.

Vt Mauri Libycis centum stent dentibus orbes.

Iuuenal. sat. 11. *Nam pes argenteus illis.*

Seneca lib. 7. de Benefic. c. 9. Video elaboratam scrupulosa distinctione testudinem, & fœdissimorum, pigerrimorumque animalium testas ingentibus pretiis emptas, in quibus ipsa illa quæ placet varietas subditis medicamentis in similitudinem veri coloratur. Video istic mensas, & æstimatum lignum Senatoris censu, eò pretiosius, quò illud in plures nodos arboris infelicitas torsit. Video istic cristallina, quorum accendit fragilitas pretium. Video murrina pocula. Lucianus in Asino, καὶ ἡ κλίνη μεγάλη ἀπὸ χελώνης ἰνδικῆς. Philo de vita contẽplat. τρίκλινα λιθοκόλλητα. Clemens Alexand. χελώναις πεποικιλμένας κλίνας. Plinius c. 16. lib. 13. Excogitatæ sunt & ligni bracteæ: testudo in hoc secta. Nuperque portentosis ingeniis principatu Neronis inuentum, vt pigmentis perderet se plurisque veniret imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur, sic terebinthum vinci iubent, sic citrum pretiosius fieri, sic acer despici. Modo luxuria vero fuerat contenta ligno, iam lignum etiam à testu-

dine facit. Petron. *Ecce Afris eruta terris*

Citrea mensa, greges seruorum, ostrumque renidens
Ponitur, ac maculis mutatur vilibus aurum
Quæ censum trahat: hoc sterile ac malè nobile lignum
Ebria turba mero circumuenit.

Tertull. lib. de Pallio. M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit. (Hic census est equitis) Bis tantum Asinius Gallus numerat (id est, Decies HS qui Senatorum ab Augusto census.) Dio de Seneca, πεντακοσίους τρίποδας κεδρίνου ξύλου ἐλεφαντόποδας ἴσους καὶ ὁμοίους εἶχε, καὶ ἐπ' αὐτῶν εἱστιᾶτο. Quingentos lectos è ligno cedrino eburneis pedibus æquales, & similes habebat, in quibus epulabatur. Lucanus lib. 10.

Dentibus hic niueis sectos Atlantide sylua
Imposuere orbes, quales ad Cæsaris ora
Nec capto venere Iuba.

Næuos & nodos in citro Seneca vocat lib. 3. de ira. Qui mensam nisi crebris distinctā næuis. Plin. lib. 33. cap. 11. Iam vero & mensas repositoriis imponimus, & ad sustinenda obsonia interradimus latera, nec interest quantum lima perdiderit. Cornelius Nepos tradit ante Sullæ victoriam duo tantum triclinia Romæ fuisse argentea. Repositoriis argentum addi sua memoria cœptum Fenestella dicit, qui obiit nouissimo Tiberij Cæsaris principatu. Sed & testudinea tum in vsum venisse. Ante se autem paulo lignea rotunda solida, nec multo maiora quam mensas fuisse. Se quidem puero quadrata, & compacta, aut acere operta, aut citro cæpisse, mox additum argentum in angulos, lineasque per commissuras. Repositoria vocat ea in quibus reponebantur

mensæ dicuntur τραπεζοφόρα. Apud Petronium repositoria etiam mensis imponuntur, ad cibos reponẽdos. Plin. lib. 18. c. 35. Necnon in cibis, mensisque nostris vasa quibus esculentum additur, sudorem repositoriis relinquentia, diras tempestates prænuntiant. Mensæ igitur aliæ fuere quadratæ, quas solas Homerus agnoscit & ξεστὰς vocat, latini cibillam, aut cillibam, κιλλίβαντα.

παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.

Aliæ orbiculatæ, quia mundus orbiculatus, vt Athenæ⁹ lib. 9. τὴν τράπεζαν κυκλοτερῆ κατεσκευάσαντο οἱ παλαιοὶ, πειθόμενοι τὸν κόσμον εἶναι σφαιροειδῆ. fiebant ex vnico ligno, μονόξυλοι. Strabo lib. 17. μεγαλοδένδρους τε καὶ πολυδένδρους ὑπερβαλλόντως ἐστὶ καὶ πάμφορος. τὰς γοῦν μονοξύλους τραπέζας ποικιλωτάτας, καὶ μεγίστας ἐκείνη τοῖς ῥωμαίοις παρέχει. Mauritania magna ligna fert, & multa omnino, & omnifera. Præbet illa Romanis mensas ex vno ligno maximè varias & magnas. Plinius lib. 13. c. 15. Anchorarius Mons vocatur citerioris Mauritaniȩ, qui laudatissimam dedit citrum iam exhaustam mensis. Præcipua dos in vena crispis, vel in vertice variis. Erant monopodia, mensæ bipedes, tripedes. Plin. lib. 34. c. 3. Nam triclinia ærata, abacosque, & monopodia Cn. Manlium Asia deuicta primum inuexisse triumpho suo. Martial. lib. 12.

Ibat tripes grabatus, & bipes mensa.

Horat. lib. 1. sat. *Modo sit mihi mensa tripes, &*
Concha salis puri.

Cratino τρισκελής dicitur. Erant & quadripedes, quæ tamen tripodes dicerentur. Vnde & τράπεζαν quasi τετράπεζαν. Epicharmus, οὐκ ἔστι τρίπους, ἀλλ' οἶμαι τετράπους, ἔστι δ' ὄνομα αὐτῇ τρίπους. non stat tribus pedibus,

ſed quatuor, tamen dicitur tripus. Varro ponit menſas alias vinarias, alias eſcarias lib. 4. de lingua Lat. Menſam vinariam rotundam nominabant cylibantum, vt etiam nunc in caſtris id videtur, declinatum à græco. (nimirum κύλιξ.) Altera vinaria menſa erat lapidea quadrata, oblonga, vna columella, vocabatur cartibulum. Hæc in ædibus ad compluuium apud multos me puero ponebatur, & tina, & cum ea ænea vaſa. A gerendo Cartibulum poteſt dictum. Idem lib. 1 de vita pop. Rom. Antiquiſſimi vtres vini primo, poſtea tina ponebant. Abacus pro eſcaria menſa Apuleio lib. 2. Aſini. Abacum ad paſcua iurulenta. Sæpius pro menſa in qua pocula potoria ſex. Iuuen. ſat. 3. *vrceoli ſex,*

Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus.

Cicero 4. in Verrem, Ab hoc iſte abaci vaſa omnia vt expoſita fuerant abſtulit. 5. Tuſcul. Abacos complures ornauit auro & argento cælato. Liuius lib. 29. Luxuriæ peregrinæ origo ab exercitu Aſiatico inuecta in vrbem eſt, ij primum lectos æratos, veſtem ſtragulam pretioſam, plagulas & alta textilia, & quæ tunc magnificæ ſuppellectilis habebantur monopodia, & abacos Româ aduexerunt. Tunc pſaltriæ, ſambuciſtriæque, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Plura ſubiungerem, niſi alij occupaſſent.

De Pædagogiis. CAP. XXXIX.

PÆdagogiani pueri fuere in miniſterio non modo imperatoris, verum & virorum illuſtriũ, qui plurimũ auctoritate poſſent. Seneca. ep. 123. omnium pædadogia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne

frigus teneram cutim lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cuius ſana facies medicamentum non deſideret. lib. de beata vita c.17. Quare pædagogium pretioſa veſte ſuccingitur? Pædagogia diſponebantur ad canes inter venandum retinendos. Ammianus lib. 28. Adultus quidam ex his quos pædagogianos appellant, ad obſeruandam venaticiam prędam ſpartaneum canem retinere diſpoſitus. Idem lib. 26. Procopius nuſquam reperto paludamento tunica auro diſtincta, vt regius miniſter indutus, à calce in pubem pædagogiani pueri ſpecie, purpureis opertus tegminibus pedum. Martialis capillatos vocat,

Et pædagogo non jubente laſciui
Parere gaudent villico capillati.

Decora ſeruitia vocat Tacit. lib. 15. quę matronas aut dominos comitabantur l. quæſitis. D. de inſtruct. Seneca ep. 36. Tranſeo agmina exoletorum per nationes & colores deſcripta, vt eadem omnibus læuitas ſit, eadem primæ menſura lanuginis, eadem ſpecies capillorum. Iulianus in Antiocheno, οὐ κρεῖττον ἦν ὀδωδέναι μύρων τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλούς, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν οἱ πολῖται. Quo melius erat forum te procedente redolere vnguentum, & pueros duci pulcros, in quos ciues intuentur. Sueton. in Nerone c.28. Super ingenuorum pædagogia, & matronarum concubinatus. Pueri enim iſti non ingenui, vt plurimum, ſed vernæ, aut redempti è ſeruitiis ſub pædagogo habebantur. Tertul. Apologet. Cum de pædagogiis aulicis neſcio quem cinædum Deum facitis. Antinoum Hadriani ſignificat. Sub diſpoſitione ſpectabilis Caſtrēſis

erant pædagogia, miniſteriales, Dominici, Curæ Palatiorum in Notitia. Plinius lib. 33. Iam vero & pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento, id eſt argenteis fibulis. l. 12. D. de inſtructo & inſtrum. Si inſtructum fundum legaſſet ea pædagogia quæ ibi habebat, vt cum ibi veniſſet, præſto eſſent legato continentur. Seneca de Tranquil. Præſtinguit aciem apparatus alicuius pædagogij, diligentius quum intra priuatum larem veſtita, & auro culta mancipia, & agmen ſeruorum nitentium.

De Caſtrenſibus & Cæſarianis. CAP. XL.

CAſtrenſes dicti miniſtri omnes, aulici, & Cæſariani, Caſtrenſiani ſacro miniſterio deputati C. de Caſtrenſianis, & miniſterianis, qui ſub viro ſpectabili Comite & Caſtrenſi fuere, quorum alij primæ formæ, alij ſecundæ, vel tertiæ fuere, alij in ſchola veſtis ſacræ militabant, alij ſtatuti, alij ſupernumerarij. Vet. inſcriptio. à ſuppellectili Caſtrenſi. Caſtra principis comitatum vocant. Tertullianus lib. de corona, Caſtrenſes coronas Cæſarianas. Caſtrenſes erant in miniſterio menſæ. Vnus ex libertis menſæ Auguſti Præfectus dicitur tricliniarcha in veteri lapide. Theocrepon Auguſti libertus Procurator Domini N. Aurelij Seueri Alexandri Pij, Felicis, Aug. Prouinciæ Achaiæ, & Epiri, & Theſſaliæ rationalis purpurarum, Procurator à Prædiis Gallicanis, Procurator ſaltus Domitiani, Tricliniarcha præpoſitus à fiblis, præpoſitus à criſtallinis. l. 1. C. Theodoſ. qui à præbit. Tiron. excuſ.

Hic ordo dignitatum ponitur, primo loco viri illustres Præfecti, deinde magistri militum, Comites Domesticorum, præpositus vel primicerius sacri cubiculi, castrensis, comes sacræ vestis, &c. Spectabilis igitur castrensis qui præest ministrantibus principi extra cubiculum in palatio, Pincernis, Sellariis, Lampadariis, mensæ ministris. Mensores inter castrensianos fuere, qui in castris ad podismum dimetiebantur loca, in quibus tentoria milites figerent, vel qui hospitia in vrbibus præstarent, qui & metatores. Lampridius in Alexandro castrenses aulica ministeria vocat. Aulicum ministerium in id contraxit, vt essent tot homines in singulis officiis, quot necessitas postulabat. Purgauit, inquit, & palatium suum, comitatumque omnem, abiectis ex aulico ministerio cunctis obscenis & infamibus, nec quenquam passus est esse in palatinis, nisi necessarium hominem. Iureiurando deinde constrixit, ne quem ascriptum, id est vacantium haberet, ne annonis Remp. grauaret, dicens malum pupillum esse imperatorem, qui ex visceribus prouincialium homines non necessarios nec Reip. vtiles pasceret. Annonæ quę vniuersis officiis, atque sacri palatij ministeriis adsolent adlegari, iubentur adærari l. 15. C. de erogat. milit. Annonæ. In Notitia, Castrensis præest pædagogiis, ministerialibus dominicis, & Curæ palatiorum. Ministeriani omnes in scrinio libellorum erant probandi. Comes castrensis apud Cassiodorum videtur idem esse cum comite patrimonij lib. 6. for. 9. qui & castrensis sacri palatij dicitur, l. 1. 2. C. de Castrensianis & ministerianis, qui omnes erat sub dispositione

magiſtri officiorum, vt & ipſe caſtrenſis ſacri palatij. Caſtrenſis habuit Dominicum tabularum, qui rationes ſumptuum cottidianarum in epulas principis, & aulicos factas ſcribebat, & tabularium Auguſtæ, qui idem facit. Adiutor comitis caſtrenſis vices gerit. Habet & chartularium ſcrinio præfectum, qui vaſa ſcribit. Vide Titulum C. de caſtrenſianis & miniſterianis. In ſacris litteris c. vlt. lib. 4. Regum ἀρχιμάγειρος Nabuzardan, factus eſt ϛρατηγὸς & dux exercitus. Apud Caſſiodorum for. 9. lib. 6. Comes patrimonij epulas regias ſollicita ordinatione dicitur diſponere. Galli veteres Seneſchallum menſæ regiæ præpoſitum vocarunt. In vet. gloſſ. Arcarius dicitur ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

De Inuitatoribus. Cap. XLI.

INuitatores dicti qui ad cænam imperatoris vocarent l. vlt. C. de diuerſ. offic. Sueton. in Calig. c. 39. Prouincialem locupletem ducenta HS. numeraſſe vocatorib. Ita & Martialis vocatores vocat.

Jam dicet mihi vapulet vocator.

Plinius lib. 35. c. 10. Ptolemæo vocatores ſuos oſtendenti. Corip. lib. 3. *iuſſuque regentis*

Acciti proceres omnes.

Catullus, quærere vocationes.

De argento Escario & Potorio Imperat.

CAP. XLII.

SVb comite largitionum fuere omnia vasa potoria, escaria, coquinaria, quæ ad ministerium principis ille assignabat castrensi. Officio decedens castrensis singula quæ acceperat primicerio scrinij ab argento repræsentabat. Lampridius, Alexander ducentarum librarum argenti pondus in ministerio nunquam excessit. Heliogabalus onus ventris auro excepit. in murrhinis, & onychinis minxit. Papias, à Caliculis, Pocillator. Vetus inscriptio, A potione. Cellarij vero dicti sunt ij à quibus præbebatur cibus & potio. Lampridius de Heliogab. mittebat per cellarios salaria annua, vasa cum ranis & scorpiis. l. 10. sub finem C. de diuersis offic. lib. 3. Esd. c. 3. ποτήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀνθράκινον κυλίκιον πριάμενον ἀπὸ ταλάντων τρισμυρίων. pocula aurea & argentea, paruus calix è carbunculo emptus 30. talentorum millibus. μηνόλκια καὶ κρατῆρας καὶ πυέλους, καὶ ἀλαβάστρους πάντα χρυσοῦ ἠσκημένα περιττῶς, ait Plutarchus in Alexandro, Crateras, lances, vrnas, pelues, alabastros, omnia ex auro egregiè laborata. Heligabalus primus mensas & capsas argenteas habuit, prim⁹ cacabos, vt Lamprid. Vlpian. l. 19. de auro & arg. leg. cacabos argenteos, miliarium argenteum vel sartaginem. Plin. lib. 33. c. 11. mēsas argenteas Romæ, vasa coquinaria Calui oratoris ex argento. Vlpianus. argentum escarium aliud à cocinatorio instrumento esse vult l. 19. Plinius lances è centenis libris argenti,

Bbbb

Lampridius, vasa argentea centenaria, Tertullianus lib. de Pallio, Drusilliani quingenariam promulsidem, id est 500. librarum argenti.

De prægustatore. CAP. XLIII.

PRægustatorem Cyro fuisse docet Xenophon lib. 1. institut. οἱ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς τῷ κυάθῳ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι καταῤῥοφοῦσι, τοῦ δὴ εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Pocillatores regij, cum poculum præbere volunt, ex eo tantillũ haurientes cyatho, & in manũ læuam defundentes sorbent, vt si venenum asperserint, ipsi ante regem mortiferum bibant. Romæ Augustus omnium primus, deinde Tiberius prægustatores adhibuere. Vetus inscriptio, Tiberius Claudius Flãma Clausus Tiber. Augusti prægustator. Q. Curtius l. 10. Philippus & Cottas potum regis prægustare soliti. Tacit. lib. 12. Annal. Inferre epulas, & explorare gustu solitus. lib. 13. quia cibos potusque delectus ex ministris explorabat. Athen. lib. 4. ὃν νῦν καλοῦσι οἱ ῥωμαῖοι προγεύστην, ὅτι οἱ ἕλληνες προτένθην ὠνόμαζον. Vet. inscriptio, Genio, Cælius Herodinus prægustator D. Augusti. Idem postea villicus in hortis Salustianis decessit, M. Cocceio Nerua C. Vrbio Rufino Coss.

De conuiuio Scytharum Regis. CAP. XLIV.

PRiscus in eclogis conuiuium Attilæ quo legatos Italos, & Constantinopolitanos excepit graphicè delineat. ἀμφοτέρους ἡμᾶς Ἀττίλας ἐπὶ τὸ συμπόσιον παρεκα-

λάς, γενήσεσθαι δὲ αὐτὴν περὶ θ τῆς ἡμέρας, ὡς δὲ τὸν καιρὸν ἐφυλάξαμεν, καὶ ἐπὶ τὸ δεῖπνον κληθέντες παρεγενόμεθα, &c. ἔστημεν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ ἀντία Ἀττήλα, καὶ κύλικα οἱ οἰνοχόοι κατὰ τὸ ἐπιχώριον ἐπεδίδοσαν ἔθος, ὡς καὶ ἡμᾶς πρὸ τῆς ἕδρας ἐπεύξασθαι. Nos vtroſque Attila vocat ad conuiuium, quod futurum erat nona hora diei. Vt autẽ tempus obſeruauimus, & ad cænam vocati venimus, ſtetimus in limine ex aduerſum Attilę, & calicem pocillatores nobis de more dederunt, ita vt antequam ſederemus ei bene precati ſimus: quo facto vino guſtato ad ſellas iuimus, vbi ſedentes cænare oportuit. Ad parietes domus omnes cathedræ erant ex vtroque latere. In medio ſedebat Attila in lecto, cui pone erat alter lectus, poſt quem gradus quidam ad eius lectum aſcenſum præbebant, qui lectus tectus erat linteis, & variè pictis ſtragulis, ornatus ergo, cuiuſmodi in nuptiis Græci & Romani apparant. Et primum ordinem conuiuarum exiſtimabant eum qui eſſet ad dexteram Attilæ, ſecundum ad læuam, in quo nos eramus, cum ante nos ſederet Berichus Scytha nobilis. Onogeſius enim in ſella ſedebat ad dexteram regij lecti. E regione Onogeſij in ſella ſedebãt duo filij Attilæ. Maior in eius lecto ſedebat, non propè, ſed in extremo, præ reuerentia quam patri deferebat terram ſpectans. Cum omnia ordinata eſſent, accedens pincerna ad Attilam vini poculum dat, quo accepto primum ordine ſalutat, ſalutatione honoratus exſurrexit, nec ante ſedere ei fas priuſquam guſtato aut hauſto vino poculum pincernæ reddidit. Eodem modo aſſidentem eum reliqui cõuiuæ honorarunt accipientes calyces, & poſt ſalutationem vinum guſtantes. Vnicuiq; aderat pocil-

lator vnus quem oportebat ordine ingredi, exeunte Attilæ pincerna. Cum ſecundus, & alij deinceps ab Attila honorati eſſent, & nos iuxta cum aliis Attila amplexatus eſt Thracum more. Quo amplexu cum omnes honorati eſſent, exierunt pocillatores: menſæ autē poſt menſam Attilæ appoſitæ ſunt ſingulæ tribus aut quatuor conuiuis, aut etiam pluribus. Vnde vnuſquiſque poterat ex iis quę in menſam impoſita erant ſumere, nec tamen exibat ex ordine ſellarum. Et primus quidem ingreſſus eſt, qui menſæ Attilæ miniſtrabat, carnibus lancem plenam afferens, & ceteri miniſtri poſt eum cibum & obſonia menſis impoſuerunt. Sed aliis quidem barbaris & nobis cibi dapſiles appoſiti ſunt in lancibus argenteis, Attilæ in Patina lignea nihil aliud niſi carnes appoſitæ ſunt. Moderatum ſe & in aliis omnibus præbuit. Ceteris enim conuiuis calices aurei & argentei, ipſi ligneum poculum præbitum. Veſtis eius ſimplex & nihil ab aliis differens (lego διαφέρουσα, non διαφυλάττουσα) niſi quod munda erat, neque enſis quo accinctus erat, neque vincula ſolearum barbaricarum, neque frænum equi, vt aliorum Scytharum, auro ornatum, aut gemmis & lapillis. Cum autem cibi qui in primis lancibus appoſiti, conſumpti eſſent, omnes conſurreximus, & cum ipſe ſurrexiſſet, non prius reſedit, quam vnuſquiſque datum ſibi vini poculum ebibiſſet, & Attilæ multos annos precatus eſſet. & cum hunc ei honorem habuiſſemus, iterum reſedimus. Et ſecunda lanx unicuique menſæ impoſita eſt referta cibis. vt autem omnes cibum ſumpſerunt, & vt prius exſurrexerunt, hauſto vini poculo aſſedimus. Sub veſperam

faces accensæ sunt. Id temporis duo barbari in oculis Attilæ cantica cecinerunt, quibus victorias eius & militarem virtutem prædicabant. Postea Scytha morio absurda & incondita verba effutiens omnibus risum mouit. vide paginam 52. & 53. οὗ δὴ γενομένου, τῆς κύλικος ἀπογευσάμενοι, ἐπὶ τοὺς θρόνους ἤλθομεν, οὗ ἔδει καθεσθέντας δειπνεῖν. πρὸς δὲ τοῖς τοίχοις τοῦ οἰκήματος πάντες ὑπῆρχον οἱ δίφροι ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς. ἐν μεσοτάτῳ δὲ ἧστο ἐπὶ κλίνης ὁ Ἀτήλας, ἑτέρας ἐξόπισθεν κλίνης ὑπαρχούσης αὐτῷ. μεθ' ἣν βαθμοί τινες ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀνῆγον εὐνήν, καλυπτομένην ὀθόναις καὶ ποικίλοις παραπετάσμασι, κόσμου χάριν· καθάπερ ἐπὶ τῶν γαμούντων Ἕλληνές τε καὶ ῥωμαῖοι κατασκευάζουσι. καὶ πρώτην μὲν ἐνόμιζον τῶν δειπνούντων τάξιν τὴν ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἀτήλα· δευτέραν δὲ τὴν εὐώνυμον, ἐν ᾗ ἐτυγχάνομεν ὄντες, προκαθεσθέντος ἡμῶν Βερίχου παρὰ σκύθαις εὖ γεγονότος ἀνδρός. ὁ γὰρ Ὀνηγήσιος ἐπὶ δίφρου ἧστο ἐν δεξιᾷ τῆς τοῦ βασιλέως κλίνης. ἀντικρὺ δὲ τοῦ Ὀνηγησίου ἐπὶ δίφρου ἐκαθέζοντο δύο Ἀτήλα παῖδων· ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἧστο κλίνης, οὐκ ἐγγύς, ἀλλ' ἐπ' ἄκρου, αἰδοῖ τοῦ πατρὸς βλέπων ἐς γῆν. πάντων δὲ ἐν κόσμῳ καθεστώτων, παρελθὼν οἰνοχόος τῷ Ἀτήλα οἴνου κισσύβιον ἐπιδίδωσι. δεξάμενος δέ, τὸν τῇ τάξει πρῶτον ἠσπάζετο. ὁ δὲ τῷ ἀσπασμῷ τιμηθεὶς διανίστατο. καὶ οὐ πρότερον ἱζῆσαι θέμις ἦν, πρὶν ἢ τῷ οἰνοχόῳ ἀπογευσάμενος, ἢ καὶ ἐκπιὼν ἀπέδωκε τὸ κισσύβιον. καθεσθέντα δὲ αὐτὸν τῷ τρόπῳ οἱ παρόντες ἐτίμων, δεχόμενοι τὰς κύλικας, καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀπογευόμενοι. ἑκάστῳ δὲ εἷς οἰνοχόος παρῆν. ὃν ἔδει κατὰ στοῖχον εἰσιέναι, τοῦ Ἀτήλα οἰνοχόου ὑπεξιόντος. τιμηθέντος δὲ καὶ τοῦ δευτέρου, καὶ τῶν ἑξῆς· καὶ ἡμᾶς τοῖς ἴσοις ὁ Ἀτήλας ἐδεξιώσατο, κατὰ τὴν τῶν θάκων τάξιν. ᾧ δὴ ἀσπασμῷ πάντων τιμηθέντων, ὑπεξῄεσαν μὲν οἱ οἰνοχόοι, τράπεζαι δὲ μετὰ τὴν τοῦ Ἀτήλα παρετίθεντο κατὰ τρεῖς καὶ τέτταρας

ἄνδρας, ἢ καὶ πολεμίους· ὅθεν ἕκαστος οἷός τε ἦν τῶν τῇ μάγῃσι διεπιτεθεμένων μεταλαβεῖν, μὴ ὑπεξιὼν τῆς τῶν θρόνων τάξεως. καὶ πρῶτος εἰσῄει ὁ τοῦ Ἀττήλα ὑπηρέτης, κρεῶν πλήρη πίνακα φέρων, καὶ οἱ πᾶσι διακονούμενοι μετ' αὐτὸν, σῖτον καὶ ὄψα ταῖς τραπέζαις ἐπετίθεσαν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις βαρβάροις καὶ ἡμῖν πολυτελῆ δεῖπνα κατεσκεύαστο, κύκλοις ἐπικείμενα ἀργυροῖς· τῷ δὲ Ἀττήλᾳ ἐπὶ τοῦ ξυλίνου πίνακος ἦν οὐδὲν πλέον κρεῶν. μέτριον δὲ ἑαυτὸν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι ἐδείκνυ. τοῖς γὰρ τῆς εὐωχίας ἀνδράσι κύλικες χρυσαῖ τε καὶ ἀργυραῖ ἐπεδίδοντο, τὸ δὲ αὐτοῦ ἔκπωμα ξύλινον ἦν. λιτὴ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἐσθὴς ἐτύγχανεν οὖσα, μηδὲν τῶν ἄλλων, πλὴν τοῦ καθαρὰ εἶναι, διαφυλάττουσα. καὶ οὔτε τὸ παρηωρημένον αὐτῷ ξίφος, οὔτε οἱ τῶν βαρβαρικῶν ὑποδημάτων δεσμοὶ, οὔτε τοῦ ἵππου ὁ χαλινὸς, ὥσπερ τῶν ἄλλων σκυθῶν, χρυσῷ ἢ λίθοις, ἤ τινι τῶν τιμίων ἐκοσμεῖτο. τῶν δὲ ὄψων, τῶν ἐν τοῖς πρώτοις πίναξιν ἐπιτεθέντων, ἀναλωθέντων, πάντες διανίστηκεν. καὶ οὐ πρότερον ἐπὶ τὸν δίφρον ἀναστὰς ἦλθε, πρὶν ἢ κατὰ τὴν προτέραν τάξιν ἕκαστος τὴν ἐπιδιδομένην αὐτῷ οἴνου πλήρη ἐξέπιε κύλικα, τὸν Ἀττήλαν σῶον εἶναι ἐπευξάμενος. καὶ τούτῳ τιμηθέντος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἐκαθέσθημεν· καὶ δευτέρα ἑκάστῃ τραπέζῃ ἐπετίθετο πίναξ, ἕτερα ἔχων ἐδώδιμα. ὡς δὲ καὶ αὐτοῦ οἱ πάντες μετέλαβον, καὶ τῷ αὐτῷ ἐξαναστάντες τρόπῳ αὖθις ἐκπιόντες ἐκαθέσθημεν. ἐπιγινομένης δὲ ἑσπέρας, δᾷδες ἀνήφθησαν. δύο δὲ ἀντικρὺ τοῦ Ἀττήλα παρελθόντες βάρβαροι, ᾄσματα πεποιημένα ἔλεγον, νίκας αὐτοῦ καὶ τὰς κατὰ πόλεμον ᾄδοντες ἀρετάς· ἐς οὓς οἱ τῆς εὐωχίας ἀπέβλεπον. μετὰ δὲ τὰ ᾄσματα, σκύθης τις παρελθὼν φρενοβλαβὴς, ἀλλόκοτα καὶ παράσημα καὶ οὐδὲν ὑγιὲς φθεγγόμενος, ἐς γέλωτα πάντας παρεσκεύασε παρελθεῖν.

De Persarum conuiuiis. CAP. XLV.

Via supra ceteros Persæ exquisitas epulas adamarunt, non frustra fecisse videbimur, si eorum conuiuium ex Polyæno exposuerimus. Alexander Magnus in Persica regia prandium regis legit, & cænam in ærea columna incisam, vbi erant & aliæ leges quas Cyrus scripsit. Erat autem huiusmodi cæna. Quadringentæ artabæ farinæ triticeæ mundæ. Artaba Medica modium Atticum conficit, quem Romani sex modiis metiuntur. Secundariæ farinæ post puram artabæ trecentæ, & de tertia aliæ trecentæ. In vniuersum mille artabæ farinæ triticeæ. De hordeacea farina purissima ducentę artabę, de secunda post eam quadringentæ, atque itidem de tertia quadringentæ, (in exemplari quod doctissimus Cassaubonus vulgauit, locus hic mutilus est, quē è codice manuscripto in integrum infra restituo.) Summa hordeaceæ farinę artabæ mille. Pollinis in poléta admixti pro officiis, decem artabæ. Nasturtij scissi ac per cribū trāsmissi tenuissimi in ptisanariū decē artabę. De sinapis seminis tertia pars vnius artabę. Oues masculi, seu verueces quadringenti, Boues centum, equi triginta, anseres altiles quadringenti, turtures trecentę, auiculę omnis generis minutæ 600. agni trecenti, pulli anserici centum, damæ 30. lactis recentis decem maries. Maris decem valet choas Atticas. oxygalactis dulcis effecti decem maries. Allij talentum, seu libra vna. Ceparum semilibra de asperiorum genere. Eolij artaba. φύλλον apud Dioscorid. &

Theophrastum est herbæ nomen. interdum accipitur pro folio malobathri. hic accipio pro silphij semine, vt Hippocrates l. 2. γυναικεί. liquoris silphij, seu succi laseris duæ minæ. Cumini artaba, silphij libra, è malis succi dulcioris quarta pars artabæ. (Vulteius interpretatur sacris è pomis musti, quia legitur in scripto codice & alio vulgato ἱερῶν, sed legendum ὑγρῶν ἐκ μήλων γλυκέων.) Cyceonis ex herbarum austerarũ cacuminibus artaba. faui purgati quarta pars artabæ (In scripto codice est κηρῶν ἐκκηκιδῶν. in vulgato ἐκκηδομένων. Vulteius legit κηρῶν ἐκ κυμίνων. lego κηρῶν ἐκκεκαθαρμένων, faui mellis purgati.) grani panici tres libræ, vt interpretatur Vulteius. malim vuæ passę nigræ tres libræ. Cnici floris tres minæ vt Casaubonus, qui flore Cnici ad condimenta veteres vsos ostendit. Melanthryon tertiam partem artabæ. Diarrinis seminis, duæ capides. Ari semen, quia Aro inter edulia locum esse Dioscorides scribit, ἄρεως σπέρμα. Sesami puri decem artabæ. Musti ex vino quinque maries. Raphanorum epsanorum & Gongylidum sale conditarum. Capparis aqua salsa maceratæ, vnde fiunt abyrtaci, quinque maries. (Aburtaci & aburtacæ Persicum eduliũ ex porro, cardamo vel cappari, & aliis id genus) Salis decẽ artabæ. Æthiopici cumini sex capetes Capetis autem est chœnix Attica. Anetum siccum 30. minarum pondere. Seminis Apij. 4. capetes. Olei sesamini decem maries. Olei ex lacte quinque maries, ἐλαίου ἀπὸ ὀλίνθων μίνθων (lego ἀπὸ ὀλίνθων καὶ τερμίνθων) olei ex grossis ficuũ & terebintho quinq; maries Olei Achantini quinque maries, Olei de Amygdalis dulcibus tres maries. Amygdalarum aridarum dulcium tres artabæ.

vini

vini quingentę maries, quod si Babylone aut Susis cenam faciant, dimidium vinum de palmis prębet, dimidium de vitibus Lignorum ducenti currus. Materiæ centum plaustra. Per ξύλα stipites intelligo, & truncos arborum, aut ramos crassiores, per ὕλην fasces è ramis. fluentis mellis cẽtum palathę quadrangulæ, seu massæ. Vulteius legit, ῥέοντος fluentis. Cassaubonus ὡραίου. palathæ singulæ decem minas capiunt. Cum in Media est, hæc præstat. Cnici seminis ad tres artabas, Croci duas minas ad libram. Hæc in cænam & prandium. Distribuit autem (διαδίδωσι in meo scripto melius, quam in vulgato Cassauboni ἀναλίσκεται δὲ διαδίδοσιν) triticeæ farinę purę quingentas artabas. Hordeaceæ farinę purę mille artabas, aliarumque item mille artabas. Siliginis quingentas, alicę ex auena 500. marias. Hordei iumenti vicies mille artabas. Palearum mille plaustra. festucarum quinquies mille plaustra. olei sesamini 200. marias, aceti centum marias. Nasturtij conscissi tenuis artabas 30. Hæc omnia dispertit comitatui suo rex cum prandio cænaque, & iis quę insumit largiendo, tantum impendit quotidie. hunc cœnæ apparatũ reliqui Macedones legentes, tanquam beatum admirabantur, Alexander vero tanquam infelicem & miserum deridebat. verba Græca subiiciã, quę mutila sunt in codice Casauboni apud Polyænum lib. 4. Strateg. p. 270. Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς Περσῶν βασιλείοις ἀνέγνω τὸ βασιλέως ἄριστον, καὶ δεῖπνον ἐν κίονι χαλκῷ γεγραμμένον, ὅπου καὶ οἱ ἄλλοι νόμοι οὓς ἔγραψε Κῦρος., εἶχεν δὲ οὕτως. πυραμίνων ἀλεύρων τῶν κάρτα καθαρῶν διακόσιαι ἀρτάβαι· τῶν δὲ δευτέρων τετρακόσιαι, καὶ τῶν τρίτων τετρακόσιαι. τὸ σύμπαν τῶν κριθαρίνων ἀλεύρων χίλιαι ἀρτάβαι.

Cætera bene habent. In meo codice legitur vbi de silphio agitur, ὀποῦ σιλφίου δύο μναῖ. id est, succi silphij duæ minæ. melius quam in vulgato, σιλφίου. Xenophon lib. 8. ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα πλὴν οἷς αὐτὸς, καὶ συν- δέ τινι χρήσαιντο, διεδίδου. Quęcunque apposita essent in singulos diuidebat, exceptis iis quibus ipse & conuiuę eius vterentur. lib. Esther. c. 1. septem eunuchi mensę regiæ ministrant. Nemo mensę regiæ particeps erat, nisi mater quę supra regem accumbebat, vxor infra. Artoxerxes Ostaten, & Oxaten fratres mensę adhibuit. Plutarch. in Artoxer. τραπέζης δὲ τῆς αὐτοῦ μηδενὸς μετέχοντος, ἀλλ᾽ ἢ μητρὸς βασιλέως, ἢ γαμετῆς γυναικὸς καθεζομένων, τῆς μὲν ὑπ᾽ αὐτὸν, τῆς δὲ μητρὸς ὑπὲρ αὐτόν. Non videntur habuisse scissores, & carptores, quia Ochus apud Ælianum lib. 2. var. c. 17. ipse cultro panes & carnes scindit, τῶν μαχαιρίων τῶν παρακειμένων ἓν ἔλαβε. Apud Xenophontem lib. 8. παιδείας, quem maximi facit, eum ad læuam Cyrus collocat, secundum dignitate ad dextrã, quia sinistra ἐπιβουλευτότερα. Rex vbi panem attigisset, manum mantili non tergebat, si quid edulij sumeret tergebat, ait Xenophon lib. 7. nec immerito, quia panis attactu manus non inquinatur, carnis inquinatur. ὅταν μὲν τοῦ ἄρτου ἅψη εἰς οὐδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενον. Luxum Persarum in conuiuiis omnes carpunt. Æmil. Probus de Pausania, epulabatur more Persarum luxuriosius quam qui aderant ferre possent. Tachus Ægyptius vbi in Persidem se contulit, καὶ εἰς ἐκείνων τρυφὴν ἐξέπεσε, & in eorum delitias incidit, cum cibos concoquere non posset, mortuus est, ait Ælian. lib. 5. c. 1. Lauari Persam ante prandium scribit Xenoph. lib. 8. Psaltriæ

& fidicinæ menſis regiis accinebāt, ait Athenæus lib. 12. εἰς δεῖπνον εἰσίεσαν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ψάλλουσαι, καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες· ἔψαλλον δ᾽ αὗται, καὶ ᾖδον ἐκείνου δειπνοῦντος. Plutarch. 6. ſympoſ. & lib. 7. problem. c. 4. lib. 3. παιδιάς Xenoph. τῶν περσῶν βασιλέας, φασιν, οὐ μόνοι φίλοις ἡγεμόσι σωματοφύλαξι ἀποπέμπειν ἀεὶ μερίδας, ἀλλὰ καὶ τῶν δούλων, καὶ τῶν κυνῶν ἀεὶ δεῖπνον ἐπὶ τῆς ἐκείνων παρατίθεσθαι τραπέζης. Idem ſcribit Xenophon lib. 8. inſtit. Cyri. Ioſephus li. 10. c. 11. Nabuchodonoſor ἐχορήγει τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν. dabat è menſa ſua cibos adoleſcētibus Iudæis, Danieli, & aliis. Alexander Magnus apud Plutarchum, capto Darij tabernaculo, vt vidit, crateras, lances, vrnas, pelues, alabaſtros, omnia ex auro egregiè laborata, μηνόλκια καὶ κεράτας, καὶ πυέλους, καὶ ἀλαβάστρους, πάντα χρυσοῦ ἠσκημένα περιττῶς. Domus efflabat odores aromatum, & vnguentorum. ex eo loco ingreſſus eſt in tentorium altitudine, & magnitudini ſtupendum, videnſque lectos, menſas, conuiuium, cetera ornatu miranda, καὶ τὴν περὶ τὴν στρωμνὴν καὶ τραπέζας, καὶ τὸ δεῖπνον αὐτοῦ, κόσμῳ θαύματος ἄξια διαβλέψας. Herodotus lib. 9. Pauſaniam videntem Mardonij κατασκευὴν, χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποικίλοισι κατεσκευασμένην, κελεῦσαι τούς τε ἀρτοκόπους, καὶ τοὺς ὀψοποιούς, κατὰ ταῦτα καθὼς Μαρδονίῳ τὸ δεῖπνον παρασκευάζειν, apparatū auro, & tapetibus, ac velis variis inſtructum, iuſſiſſe panificis & coquis cænam inſtruere qualem Mardonio. Parthos non alia aqua vſos quā Eulæi fluuij oſtendimus. quod & Plinius l. 6. c. 26 oſtendit, Suſianen ab Elymaide diſterminat amnis Eulæus ortus in Medis. circuit arcem Suſorum. reges non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant. & l. 31. c. 3. Parthorum reges

Choaſpe,& Eulæo tantum bibunt. Athen. l. 2. ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ὕδωρ ἀπὸ τοῦ χοάσπεως πίνει ἅπται (lego λέγεται) τοῦ παρὰ σοῦσα ῥέοντος, τοῦ δὲ μόνου πίνει ὁ βασιλεύς. ea aqua coquebatur ad ignem, vt diutius integra ſeruaretur, & vaſis argenteis in plauſtris 4. rotarum ferebatur, quæ mulæ traherent, regémque ſequerentur. τοῦ δὲ τούτου ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισιν ἕπονται. Ptolemæus Philadelphus Ægypti Rex Antiocho Syriæ Regi Beriencen filiam vxorem dedit, & ad eam vt aqua Nili bibenda deferretur, ſedulo curauit. ait Athen. l. 2. Euſtath. in l. φ Iliad. ex Athen. l. 12. & 13. ὕδωρ χρυσοῦν interpretatur λιβάδας ἑβδομήκοντα, id eſt, auream aquam eſſe ait guttas 70, qua potione Rex, eiuſque maximus natu filius vſus eſt. ſi quis alius vteretur capite plectebatur. τὸ παρὰ πέρσαις χρυσοῦν καλούμενον ὕδωρ, ὅπερ ἦν λιβάδες ἑβδομήκοντα, οὐδεὶς ἔπινεν ὅτι μὴ βασιλεύς, καὶ ὁ τῶν παίδων αὐτοῦ πρεσβύτατος. τῶν δ' ἄλλων εἴ τις πίοι, θάνατος ἡ ζημία. αἱ δὲ χρυσαῖ βασιλικαὶ λιβάδες πορθμεύουσιν εἰς ζυγὰ τοὺς αὐτὰς πίνοντας. ζητητέον δ' εἰ καὶ τὸ χοάσπειον ὕδωρ οὗ περ ἔπινε στρατευόμενος ὁ περσῶν βασιλεύς, τοιαύτην ἐπιτιμίου κῆρα ἐφήλκετο. Quærendum amplius, an qui è Choaſpe bibiſſent, capite plecterentur. Idem author in lib. 4. Odyſ. ex Athen. τοῦ κατὰ τὸν νεῖλον ὁ ἐν τοῖς ἐκεῖ βασιλεὺς μόνου ἔπινεν ὕδατος. ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισι. ὕδωρ ἀπεψημένον ἀπὸ χοάσπεω ἐκόμιζον τῷ βασιλεῖ μόνῳ ἐκεῖθεν πίνοντι. ἀλλὰ καὶ τὸν χαλυβώνιον μόνον οἶνον ἔπινεν ἐν δαμασκῷ τῆς συρίας γινόμενον περσῶν αὐτόθι καταφυτευσάντων ἀμπέλους. ἦν δέ, φασι, βασιλεῦσιν ἐξαίρετον καὶ τὸ ἀπ' αἰγύπτου ἅλας ἀμμωνιακὸν αὐτοῖς πέμπεσθαι, καὶ μὴν καὶ τῷ ἐλαίῳ ἀκανθίνῳ χρῆσθαι μετὰ λουτρόν. & in l. ζ Odyſ. ἔλαιον τὸ ἐγίνετο ἐξ

ἀκάνθης. ἱστορεῖ Κτησίας ἔλαιον γίνεσθαι ἀκάνθινον, ᾧ χρῆσθαι τὸν βασιλέα ὃ ἐν Καρμανίᾳ ἐγίνετο. Regi etiam magna ex Persicis iuglandibus olei vis accurabatur, ait Athen. l. 2. Negat Athenæus in cibis regiis piperis, aut aceti mentionem fieri à Dinone & Ctesia: nos è Polyæno acetum posuimus. Singulare item id regi fuit vt ex Ægypto ad eum sal Ammoniacum mitteretur, post balneum oleo vteretur è spinis. Polyænus l. 4. ad hunc vsum in singulos dies 5. Marias impendi olei è spinis ait. 600. auiculæ in mensam regis cottidie inferebantur, inter quas non vltimum locum tenuit rynthace, de qua Plut. in Artox. γίνεται δὲ μικρὸν ἐν Πέρσαις ὀρνίθιον ᾧ περιττώματος οὐδέν ἐστι, ἀλλ' ὅλον διάπλεων πιμελῆς τὰ ἐντὸς, ᾗ καὶ νομίζουσι ἀνέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῷον. Auicula est in Persis cui nullum excrementum, nihil superfluum, quare & eam vento & rore pasci putant. Parisatis cultello altera parte venenato secans in frusta carnes huius auiculæ, partem venenatam iis carnibus admouit quæ appositæ erant Statiræ Artoxerxis vxori, quarum esu illa paulo post de vita decessit, vt Plutarchus in Artoxerxe. Hic tibi quid alias regis mensæ lautitias numerem, cum eius gulæ totus pene terrarum orbis seruierit. Xenophon in Agesil. τῷ μὲν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέρχονται ματεύοντες τί ἂν ἡδέως πίοι, μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι, ὅπως γε μὴν καταδάρθοι οὐδ' ἂν εἴποι τις ὅσα πραγματεύονται. Theopompus author, quotiescunque Rex imperium lustrat, vrbes quas obit in singula prandia 20. talenta expendere, interdum 30. vel 40. Singulis ciuitatibus iam olim in cænam regis maiores aut minores sumptus pro earum opibus, veluti quædam tributa, sunt constituti. omnes

autem famuli, & administri mensæ non nisi purè loti ministerium attingunt, vestes nitidas habentes, & dimidiatum diem in delitiis ciborum accurãdis ponunt, ait Heraclides Cumæus. καὶ οἱ θεράποντές, φησι, τοὺς περσῶν (lego οἱ περὶ τοὺς περσῶν) βασιλεῖς δειπνοῦντες ἅπαντες λελουμένοι διακονοῦσι, ἐσθῆτας καλὰς ἔχοντες, καὶ διατελοῦσι σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας περὶ τὸ δεῖπνον. Conuiuarum autem regis alij foris prandent, qui omnium oculis expositi sunt, alij cum rege in cœnaculo interiori. sed ne hi quidem cum rege simul cibum capiũt. duo enim sunt cubicula aduersa, quorum in altero Rex jentaculum sumit, in altero conuiuæ eius, eosque Rex per januæ velum intuetur (hic mihi nota vela iam tum, vt apud imperatores pro januis fuisse) regem illi non vident. Nonnunquam si festus dies agitur, omnes in eodem cõclaui majorum ædium prandent, in quo rex consueuit. Cum autem rex compotationem vsurpat, quam plærumque vsurpat, vt plurimum ei 12. combibones ad sunt, cumq; largiter comederint, Rex quidem apud se solus, & conuiuæ seorsim, vocat vnus aliquis ex Eunuchis regios compotores, ijque cum venerint, apud regem bibunt, non tamen eodem viño vtuntur. & quidem illi humi sedentes, rex in lectulo pede aureo suffulto accumbẽs, & vino supra quam credibile est madidi decedunt. ferè rex solus jentatur, & prandet. interdũ vxor eius prandij socia est, & è filiis nonnulli. interim temporis pellices accinunt edenti, psalluntque. & quidem vna cantum orditur, aliæ conferta voce canunt. Regium prandium cæterorum principum in Perside consuetudini respondet: sunt enim regi mille victimæ in dies singulos

conſciſſæ. in eo numero ſunt equi, cameli, boues, aſini, cerui, oues, multæ gallinæ, volucreſque & paſſeres Arabici, quod animal ingens eſt, & anſeres, & gallinacei. ex iis modica quædam apponuntur cuique ex regiis conuiuis, & quiſque ex iis aufert quæ in jentaculo fuerint relicta: maxima pars harum victimarum ac ciborum in aulam ad eos defertur, quos rex alit ſtipatores & peltaſtas, carniumque & panum in eadem aula portiones æquas efficientes in ſingulos diuidunt. ait Athen. l. 4. οὗ ἰδεῖν ἅπαντα μερίδας ποιήσαντες (lego οὗ ἰδεῖν ἐστὶν ἅπαντα καὶ μερίδας, vel τοῦ ἰδεῖν ἅπαντα καὶ μερίδας,) id eſt vt rex omnia videat, vel quo loco omnia videri ſimul poſſunt. quemadmodum autem in Græcia militibus mercede conductis pecuniæ numerantur, ſic & iſti victum in rationibus deducendum accipiunt. quod & à cæteris in Perſide viris obſeruatur, vt in eorum menſam totius familiæ cibi inferantur. Vbi autem conuiuæ pranſi fuerint, ex iis quę in mẽſa ſuperſunt (relinquũtur enim plurimæ carnes atque panes) qui menſæ præpoſitus eſt (lego ἐπιμελούμενος, non ἐπιπολούμενος) diuidit ſingulis è familia qui ſic in dies aluntur. ad regem enim honoratiſſimi tantum eunt ex cõuiuis ad jentaculum. quod ne bis faciant eodem die excuſantur. ſed & ipſi cõuiuas excipiunt ait Athen. Qui Xerxi è Græcis epulum dederunt, bonis pene omnibus euerſi ſunt, vt Herodot. l. 7. Nam & Thaſij cum Epiri totius vice exercitum Xerxis excepiſſent, Antipater vnus è ciuibus talenta 400. inſumpſit. vaſa quippe aurea, & argentea, crateresque à prandio ponebantur. quod ſi bis in vrbibus Xerxes jentaculum ſibi parari voluiſſet, indubiè

fortunis omnibus exhaustæ esset. Rex igitur Persarum cum quindecim conuiuarum millibus conuiuium agitabat, & in eius prandium 400. talenta insumebantur, quæ reficiunt Italicæ pecuniæ ducentas quadraginta myriadas. Italicam pecuniam, nummos sestertios intelligit. qui si diuidantur in 15. millia hominum, in sumptum quisque accipiet 160. nummos sestertios, quæ sumptuum ratio cum Alexādri conuiuio conspirat, qui diebus singulis in 60. conuiuas centum minas impendebat, ait Athen. lib. 4. cuius verba Græca, ne ratio te fugiat, subiungam. ὁ δὲ περσῶν βασιλεὺς, ὥς φησι κτησίας, ἐδείπνει μετ' ἀνδρῶν μυρίων πεντακισχιλίων, καὶ ἀνηλίσκετο εἰς τὸ δεῖπνον τάλαντα τετρακόσια. γίνεται δὲ ταῦτα ἰταλικοῦ νομίσματος ἐν μυριάσι διακοσίαις τεσσαράκοντα. αὗται δὲ εἰς μυρίους πεντακισχιλίους μεριζόμεναι ἑκάστῳ ἀνδρὶ γίνονται ἀνὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἰταλικοῦ νομίσματος. ὥστ' εἰς ἴσον καθίστασθαι τῷ τοῦ ἀλεξάνδρου ἀναλώματι. ἑκατὸν γὰρ μνᾶς ἀνήλισκε τῆς ἡμέρας δειπνούντων ἴσως ἑξήκοντα, ἢ ἑβδομήκοντα φίλων. Regi igitur fuit jentaculum, ad quod ij modo adhibiti qui in intimā amicitiam admissi erāt, quiq; cōsanguinei dicebātur, & συγγενεῖς. Timagoras Cretensis vir dictiosus, & facetus, dictis & salibus id assecutus est, vt hoc jentaculo dignus haberetur, qui honos homini Græco nec vnquam antea habitus erat, nec post vllo tempore habitus est. Cōsanguineis enim veluti proprium ac peculiare ius id erat. Athen. lib. 2. ἐπὶ τὸ συγγενικὸν ἄριστον παρὰ τοῦ ξέρξου κρὴς ὁ τιμαγόρας ἐκλήθη τὸν βασιλέα ψυχαγωγήσων, ὅπερ οὐδενὶ πρότερον ἑλλήνων ἐγένετο, ἀλλ' οὐδὲ ὕστερον. αὕτη γὰρ ἡ τιμὴ τοῖς συγγενέσι διεφυλάττετο. Vide num tibi Regis illa magnificētia probetur, quam supra posuit Athenæus, qui non amicis modo ducibus, & stipato-

ſtipatoribus particulas è prandio ſuo tranſmittebat, ſed etiam in menſa ſua ſeruorum canumq; prandium cõſtitui vellet, non alia meo iudicio cauſa quam vt iſti omnes regiis ſumptibus, atque adeo menſa ſe regia ali cognoſcerent. eius rei luculentum eſt exemplum apud Xenoph. l. 1. inſtit. Cyri. in Aſtyage. Verum & coronas è menſa ſuas ad amicos tranſmittebant, epulaſque caris ſuis vel in aula regia, vel alibi locorum ſtruebãt. Pluth. in Artox. ὃς ἀνταλκίδην λάκωνα ὑπερηγάπησεν εἰς πέρσας ἀναβάντα, καί ποτε λαβὼν ἕνα τῶν ἀνθινῶν στεφάνων καὶ βάψας εἰς μύρον τὸ πολυτελέστατον ἀπὸ δείπνου ἔπεμψε τῷ ἀνταλκίδᾳ, καὶ πάντες ἐθαύμασαν τὴν φιλοφροσύνην. Artoxerxes Antalcidem Laconem amabat, ad quem miſit coronam è floribus vnguẽto pretioſo tinctam. Timagoram Athenienſem Artoxerxes, à quo per literas de rebus grauioribus admonitus erat, decies mille daricis donauit, cumq; lacte valetudo eius curanda eſſet, 8. boues, quæ mulgerentur, ad eum miſit. hoc amplius lectum, ſtragulã veſtem, & famulos qui lectum ſternerent, lecticarioſq; ſeruos, à quibus cum deterius ei factũ eſſet, ad mare deferretur. παρόντι δὲ δεῖπνον ἐπέμπετο λαμπρότατον. ὥστε καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως ὀστάνην, ὦ τιμαγόρα, φάναι, μέμνησο ταύτης τῆς τραπέζης. οὐ γὰρ ἐπὶ σμικροῖς οὕτω σοι κεκοσμημένη παράκειται. ait ibidem Plut. Rex amicos alios ad cenam adhibuit, quos Xenoph l. 1. expedit. Cyri φίλους καὶ συντραπέζους vocat. Herod. l. 3. Democetes medicus ad Darij quem curarat menſam vocatus eſt l 5. Hyſtiæum ſpondet ſe ὁμοτράπεζον habiturum. Cum autem regum prandia lauta ſemper eſſent, tum vero cum natales regum, aut nuptiæ celebrarentur, delicię omnes in prõptu erant. & quidem

natalis eius quotánis exhibebatur, accedebatq; regium epulum lautitiis omnibus refertũ, quod Persice dicitur τυκτά. Eo tantum tempore rex caput pectit, ac ornat, & in Persas largitione vtitur, qua die donũ si petitur, quicunq; tandem ille sit qui petat, aut vnde vnde petatur negari non potest, quod ea die qua natalis regis agitur, excidere aliquem petitione nefas sit. Herodot. lib. 9. φυλάξασα δὴ τὴν ἡμέρην τὴν ἑαυτῆς Ξέρξην βασιλήϊον δεῖπνον προτιθέμενον (τοῦτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς. οὔνομα δὲ τῷ δείπνῳ περσιστὶ μὲν τυκτά, κατὰ δὲ τὴν ἑλλήνων γλῶσσαν τέλειον. τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μοῦνον βασιλεύς, καὶ πέρσας δωρέεται. hunc diem obseruans Amestris vt sibi Masistæ vxorem muneri daret. ὁ Ξέρξης ἀπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρήσοντα οὔσφι δυνατόν ἐστι βασιληΐου δείπνου κατανεύει. Xerxes lege prohibitꝰ negare quod petitur, annuit quod Amestris petebat. Conuiuij Artaxerxis qui dicitur Assuerus magnificentia bellè describitur à Iosepho l. 15. c. 6. & l. Esther c. 1. Ἀρταξέρξης ἐν σούσοις τῇ πόλει δοχὴν ἐποίησε τοῖς φίλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, καὶ τῶν περσῶν, καὶ μήδων ἐνδόξοις, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν σατραπῶν. ὅτε δὲ ἀνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ γάμου ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς πότον ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως κεκοσμημένῃ βυσσίνοις καὶ καρπασίνοις τεταμένοις ἐπὶ σχοινίοις βυσσίνοις καὶ πορφυροῖς ἐπὶ κύβοις χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς. Et Darius l. 3. Esdræ c. 3. Præsidibus & Præfectis Mediæ & Persidis cænã dedit. Vbi animaduertes hic poni duo cõuiuia, quorum alterum ob nuptias regis principibus viris, alterum gentibus omnibus datum per 6. dies, quæcunq; Susis repertæ sunt pro fælicitate imperij. Domus regiæ aula byssinis & lineis velis exornata est, quę super funiculis byssinis aut purpureis tenderentur in taxillis

aureis, & argenteis, in colũnis Pariis, & lapideis. Lectuli aurei & argentei ſuper pauimento ſmaragdini lapidis, & Pinnini, & Parij, ſtragulæque ac thoralia perlucida variè floribus ornata. καὶ μετὰ τὸ δεῖξαι αὐτοῖς τὸν πλοῦτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν ἡμέραις ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. Et cum eis opes ſuas per 180. dies oſtentaſſet. è quibus verbis apparet 180. diebus epulum nuptiarum datum eſſe. καὶ στρωμναὶ διαφανεῖς ποικίλως διηνθισμέναι, κύκλῳ ῥόδα πεπασμένα. ποτήρια χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἀνθεράκινον κυλίκιον προκείμενον ἀπὸ ταλάντων τρισμυρίων. Stragulæ pellucidæ variè diſtinctæ, in ambitum roſæ ſparſæ, paruus calix è carbunculo emptus 30. talentorum millibus. Vides triclinia iam tum in conuiuiis adhibita eſſe, & in lectulis conuiuas accubuiſſe. Alexander Dario victo ſuas & 90. ſociorum nuptias celebrauit, totidemq; thalamos inſtruxit. locus autem in quo accumbebant centum habebat lectos, quorum vnuſquiſque argenteis pedibus nitebatur, ipſius vero Alexandri aureis. & omnes purpureis ſtragulis erant ornati, variáq. veſte texturę barbaricę pretioſę. Recepit etiam in cõuiuium peculiares quoſdam hoſpites ſuos, quos ſibi è regione accumbere iuſſit. in aula vero conuiuia agitabant copiæ pedeſtres, & nauales, equites, legationes, & peregrini Græci. καὶ ἐγίνετο τὰ δεῖπνα προσαλπιστά, τὸ μὲν συγκλητικὸν μέλος ᾆδον, ὅτε αὐτοῖς ἐχρῆν παριέναι ἐπὶ τὴν δαῖτα, τὸ δὲ ἀνακλητικὸν ὅτε ἐσήμαινον ἀπαλλάσσεσθαι. id eſt, & fiebant prandia ad tubas, quarum aliæ cogebant conuiuas, aliæ receptui canebant. quinque totos dies epulas nuptiales ſacrificio celebrauit. aduenerunt etiam muſici & hiſtriones tam comici quam tragici permulti. aderant etiam circulatores mirifici ex India,

quod genus reliquis ferè cæterarũ nationum præſtare videbatur. quod autem ait in aula copias pedeſtres & equeſtres conuiuia agitaſſe, noli putare aulam dici cubiculum aliquod marmoribus aut lapidibus ſtructum, ſed ſpatium aliquod in arce regia, ampliſſimum, velis ſericis & byſſinis tectum. quomodo gentibus omnibus quæ Suſa cõfluxerant epulum præbuiſſe dicitur Artoxerxes apud Ioſeph. l. 11. c. 6. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ ἀργυρέων κιόνων ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ ἐκπώμασι χρυσέοις καὶ τοῖς διὰ λίθου πολυτελοῦς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. Tabernaculo defixo ex aureis & argenteis columellis quas velis lineis & purpureis prætexuit. neq; tamen regibus ſingulare fuit vt natalis & nuptiarum dies cõuiuiis celebrarent. illa enim duo tempora Perſis omnibus fuere quibus ſe largius inuitarent. Herodot. lib. 1. ἡμερέων δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεσθαι, ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν, καὶ κάμηλον, καὶ ὄνον προτίθενται ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι. οἱ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτίθενται. Natali ſuo bouem, equum, camelum, aſinum, proponunt in menſa totos aſſos in caminis. pauperes oues & agnos. Huc pertinet iocus Ariſtoph. apud Demetr. Phaler. ἐπὶ τῆς ἀπληστίας τῶν περσῶν φησὶν ἀριστοφάνης ὅτι ὤπτων βοῦς κριβανίτας ἀντὶ ἄρτων. in auiditatem Perſarum, ait Ariſtophanes eos boues aſſos in furno poſuiſſe. Rarum fuit in epulis regiis vt rex alteri præbiberet, cui ſi tantum honoris à rege contigiſſet, is vero præclare ſecum agi putabat. Agath. l. 2. Vranium philoſophum ineptum Choſroës tanti fecit, vt rex ipſe

prior pateram huic delibaret, quod vtique nondum in alios factitasset. ad regiam mēsam adhibitis libenter iniuriæ si quæ à rege factæ essent, ferendæ erant. Harpagus filij carnes vorauit, & gratias egit, Herodot. l. 1. Imo vero tantum aberat vt amicis suis præbiberet, vt eorum patientia inter vina indignissimè abuteretur. Amicus enim regis vnus aliquis è purpuratis illis dicebatur, ait Athen. l. 4. is humi cubans rege in eminenti lecto accumbente ossa canis more, carnesque de mensa missas arrodebat, leuique sæpe de caussa fustuario ad regis delitias tundebatur, sic vt sanguine fluente regi quasi benemerito gratias ageret. Sed vt multa in regiis epulis fœda & indigna fuerint, illud certè quauis laude maius est, quod apud eos vt in Græcia, totaq; pene Asia conuiuis bibendi necessitas non afferretur, sed quisque sitim ad arbitrium satiaret. qui largius bibere vellet, fuit integrū, qui parcius, nemo vim attulit, illo Romanorū legis Septimiæ magisterio. Huius rei documento verba ponā è manuscriptis bibliothecæ Regiæ chronicis quæ sic habent. cum Artaxerxes suos omnes conuiuio excepisset, ἔπινον χρυσοῖς καὶ διαλίθοις ἐκπώμασι, καθόσον αἱροῖτο ἕκαστος. οὐ γὰρ ἐστὶ παρὰ τοῖς Πέρσαις νόμιμον τὸ βιάζεσθαί τινα πολλῶν ἐμφορεῖσθαι ἀκράτων. Contra docet Iosephus l. 11. c. 6. morem hunc in Persis tenuisse, vt bibendi necessitas imponeretur, quam lege lata sustulit Artaxerxes illo celebri conuio suo. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς διακόνοις μὴ βιάζεσθαι πίνειν τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς προσφέροντας, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τῶν κατακειμένων ἕκαστος φιλοφρονεῖσθαι. Idem è l. Esther discas c. 1. sic enim habet lectio vulgata, Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum.

ſed ſicut rex ſtatuerat præponens menſis ſingulos de principibus ſuis, vt ſumeret vnuſquiſque quod vellet. obſcurius paulo 70. interpretes. ὁ δὲ πότος οὗτος κατὰ προκείμενον νόμον ἐγένετο. οὕτως δὲ ἠθέλησεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπέταξε τοῖς οἰκονόμοις ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀνθρώπων: vbi προκείμενον νόμον. interpretor Perſarum conſuetudinem qui bibaciſſimi fuerunt. erat enim moris non tantum in aula regia, ſed & in menſa Perſarum omnium, vt bene & laute cænati biberent more Perſico. Ælian. l. 12. c. 1. ὡς δὲ ἦλθε τὸ πρῶτον παρὰ Κῦρον ἡ Ἀσπασία ἔτυχε μὲν ἀπὸ δείπνου ὤν, καὶ πίνειν ἔμελλε κατὰ τὸν τρόπον τὸν περσικόν· μετὰ γὰρ τὸ ἐμπλησθῆναι τροφῆς οἱ Πέρσαι τῷ τ' οἴνῳ καὶ ταῖς προπόσεσιν εὖ μάλα ἀποσχολάζουσιν οἱονεὶ πρὸς τὸν πότον ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀποδυόμενοι. vt primũ venit ad Cyrum Aſpaſia prandio iam confecto cum more Perſico bibiturus eſſet. Pleni enim cibo Perſæ vino maximè indulgent, quaſi nudantes ſe vt cum vino velut aduerſario luctentur. Cum largius bibiſſent, & mero incaluiſſent animi, in medium puellæ ad regem adducebantur, vt cõceptum in eas libidinis ardorẽ profunderet. μεσοῦντος οὖν τοῦ πότου τέσσαρες παρθένοι παράγονται τῷ Κύρῳ ἑλληνικαί. ἐν δὲ ταῖς καὶ ἡ Φωκαῒς Ἀσπασία. ἦσαν δὲ κάλλιστα διεσκευασμέναι. nam tres reliquæ à familiarib. mulieribus quę vna cum ipſis aſcenderant crinibus erant comtæ, & faciem fuco ac pigmentis commendarant. ἦσαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν τροφέων δεδιδαγμέναι ὅπως τε ὑποδραμεῖν χρὴ τὸν Κῦρον, id eſt, & ab eunuchis earum alumnis & inſtitutoribus doctæ erant (ita verte τροφέας, non vt interpres nutrices) quomodo Cyro ſe ſummittere deberent, quomodo abblandiri & accedentem non auerſari, neque ſi tangeret ægrè ferre, & oſculum admittere eas oporteret. Aſpaſia ῥαπισθεῖσα

πρὸς ἀνάγκην σχεδὸν περίεργον κατασκευὴν ἐκ εἶχε τοῖς ἐπιτάγμασι. alapis coacta est exquisitum illum corporis cultum sumere, iussisque acquiescere eunuchorum. subiungam regiis istis conuiuiis, & de reginis paucula, regumq; vxoribus quę regis nonnunquam aliisque regi caris conuiuium denuntiarunt, vt est apud Iosephum lib.11.c.6. qui regé cum Amano in reginæ thalamo docet epulo exceptum. idem ait Artoxerxis vxoré eam cui nuntium ille ob cōtumaciam remisit fæminis epulas adornasse, sicut & vir eius viris. Vasti nomen ei fuit. quod & in l. Esther c.1. proditum est. vbi in dubium vocari potest an moris fuerit in Persis vt honestæ matronæ in conuiuium virorum venirét. Omnino receptum fuit vt concubinæ inter essent, quas & rege cænante in numerum cecinisse supra ostendimus. imo soléne fuit vt legitimæ coniuges ad epulas cum viris vocarentur. Herodot. l.5. Cum Amyntas Macedonum Rex Persis legatis epulum daret, vbi vino in caluerunt regi dixerunt ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖς Πέρσῃσι ἐπειδὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους. Nobis moris est Persis cum epulum damus dapsile, tunc pellices & vxores vt inducamus accubituras. Sed mihi mentiri apud Herodotū Persæ videntur, quod vxores legitimæ vel nunquam, vel raro in hominum cætum venirent. Id è sacris literis perspicuum est l. Esther c.1. & Macrob. l.7. c.1. Parthi in conuiuium ducunt concubinas, non vxores quæ domi manent. discedit tamen à Macrobio Iustin. l.7. qui pign⁹ esse, & fœdus hospitij indicat apud Persas, si filij & vxores in conuiuium cum hospitibus adhibentur. Equidem ita statuo in priuatis quidem &

domeſticis conuiuiis inter amicos & hoſpites non concubinas modo, ſed & vxores adfuiſſe, in publicis vero & ſolemnibus inter exteros & ignotos, pellices interdum adhibitas, non autem vxores. Ea tamen moderatio & diſciplina inter pellices erat, vt pudoris & modeſtiæ ratio haberetur. neque enim conuiuæ vagis oculis & natatilibus in hanc & illam partem variè ferebantur, ſed capite prono terram ſpectantes accumbebant. erant enim in aulis principum eunuchi, quorum id negotij eſſet, vt ſi quis è conuiuis licentius vnam aliquam è pellicibus ſpectaret, arcum intentũ manu tenẽtes errantes illos oculos, & vetita ſtudioſius ſectantes traijcerent. Lucian. ἐπὶ μισθῷ. δεῖ ὥσπερ ἐν τοῖς περσικοῖς δείπνοις κάτω νεύοντα κατακεῖσθαι, δεδιότα μή τις εὐνοῦχος σε ἴδῃ προσβλέψαντα μιᾷ τῶν παλλακίδων. ἐπεὶ ἄλλος γ' εὐνοῦχος ἐντεταμένον πάλαι τὸ τόξον ἔχων ἃ μὴ θέμις ὁρῶντα διαπείρει. vt autem pellices in Perſide modeſtiæ, pudoriq; ſtudent, ita matronæ alioqui honeſtę Babylone inter epulas ad libidinẽ proiectę ſunt. Curtius l. 5. Babylonij maximè in vinum, quæque ſequuntur ebritatem effuſi ſunt. fœminarum conuiuia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus. deinde ſumma quæque amicula exuunt, paulatimq; pudorem prophanant. ad vltimum opus ima corporũ velamenta proiiciunt. nec matronarum hoc dedecus eſt, ſed maritorũ, virorũque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Babyloniis fœminis Perſicę pellices nõ multo pudẽtiores ſunt, quoties impunè libidini indulgere licet, ſi fides Ambroſio eſt, quæ ſedeant inter vina in hominum dorſo, aut pectore, eorumque patientia intemperanter abutantur, lib. de Helia c. 15.

IVL. CÆS.